

۹۲
۲۵ رجب ۱۳۴۳

۱۳۴۷

بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین

شکر [illegible] و سپاس [illegible] [illegible] انجمن [illegible] [illegible] قدرت او [illegible] این [illegible] ... نگارنده حرف کاف و نون است علیم حکیمی که هر یک از اشیا صورتی [illegible] قرار داده و در هر [illegible] ... هر یک از آنان [illegible] بالغه الهیه داشتی نام [illegible] ... قدرت [illegible] هر یک [illegible] پیدا گرداند

[illegible] ... ی نگنجد به وهم جن و بشر ... قائلی را که [illegible] ... تا نه [illegible] ذات [illegible]

حکمت [illegible] ... لذ [illegible] ... [illegible] ... وجود [illegible] ... نگر

توانائی که آثار قدرت و آیات حکمت [illegible] ... زبان [illegible] تام [illegible] ... خود را [illegible] کدام قرار داده چنانچه [illegible] ... قدرت [illegible] خالقیت ... او [illegible] ... [illegible] ... را ... [illegible] هدایت و ضلالت ... [illegible]

[illegible]

[illegible] ... شیعه [illegible] ... سرور [illegible] ایشان [illegible] باشد چنان که ... و بعض [illegible] برای اهل بیت طاهرین علیهم السلام [illegible] ... و هم [illegible] ... ذکر مصیبت آنحضرت [illegible] ... [illegible] حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام [illegible] ... [illegible] ... و طلب مغفرت [illegible] ... مقبول نظر آن برگزیده ایزد منان گردد ان شاء الله

فی توحیده — **بسم الله الرحمن الرحیم** — **حضرت [illegible]**

ای پرتو [illegible] ... دل و جان را ... [illegible] ... جهان را ... [illegible]

غزل [illegible] — **[illegible]**

[illegible]

و [illegible] — **فی [illegible]**

[illegible]

و [illegible] — **فی [illegible]**

[illegible]

ایضا

بس که بخت کرد بی حرج بیماری | در ستمگری بس کرد استواری | گلستان دین را خشک از عطش کرد | تا ز خون خودشان کرد آبیاری

بر نهال قدشان تیغه خزان زد | در شباب جای باد نوبهاری | سبط مصطفی را بیکسی اسیر کرد | تا اسیر دشمن کردش بخواری

...کشش جنا کرد از خدا که قسمت | دختر علی را شد رکاب داری | اشتری که بر دوشش جا بود وحی احمد | از قضا جدا شد بهر بی سواری

اهل بیت او را عاقبت مستند | بر سر شتر با محمل و عماری | هر که میخوردی آنچنین بنوشد | تا این چنین ... ...

... ازل ... عشق ... زان است | ... عشقبازی ... همچو جان نثاری | انحصار دارد ... بستان | در تمام خلق الی ... باری

کلک حشمت اندر ماتم شهیدان
صنعتی بنا کرد عنبر شکباری

ایضا

چو تن حسین ابر سنان سنان زد | فاطمه گریبان چاک در جنان زد | شعله خیال سر زد ز ظلم اعدا | کاخ کرش شرر بر جان انس و جان زد

ایضا قصیده در منقبت مولا ...

ای آیت رحمتی که کلام مجید را   یادی بهر کسی که اشها [illegible] کرد   مقصود کاف و نون که کبیر [illegible]   چون سر حسین [illegible] اول چو [illegible] کرد
دست خدا کرده که بی‌عیب زروی قهر   بازو زضرب تیغ جفا بسکه [illegible] کرد   [illegible] سوی که بیرون تو از جانش   بر دو [illegible] همه کبیر [illegible] کرد
شاه شهی که سطح حسینی سر [illegible]   خود را با جام [illegible] مست [illegible] کرد   سلطان حق پرست که در روز خندق او   پای پیاده کار [illegible] کرد
چون قهر کرد کار شر روز [illegible]   انجم که بازو قهر [illegible] پاره کرد   اعدا چو گوش [illegible] روز [illegible]   اصغر حسین چو کاه [illegible] کرد
بر کوش تو [illegible] خلق [illegible]   نفس محمد [illegible] سوی [illegible] کرد   [illegible] قهر و غضب آمد [illegible]   انجم که [illegible] قهر [illegible] کرد
از کف نصیب [illegible] خلق را ولی حق   هنگام نعره اسد [illegible] کرد   ای [illegible] با سوی پیوسته داد [illegible]   لطف [illegible] کار [illegible] چاره کرد

آغاز در مرثیه

[illegible] هم [illegible] با [illegible] جلال   [illegible] اندر علم [illegible] چون [illegible] کرد   [illegible] که [illegible] عجب   چندگان ظلم [illegible] با شیر خواره کرد
[illegible] حسین [illegible]   [illegible] [illegible] قرون [illegible] کرد   آه از [illegible] بی [illegible]   اهل [illegible] برایش [illegible] کرد
تا [illegible] حمایت از [illegible] خدا   هر چند [illegible] خاره گو   جز حجت خدا که [illegible] مبتلا   [illegible] برای حمایت [illegible] کرد
از بعد [illegible] انبیاء ولی   خون چار [illegible] جمال [illegible] کرد   از [illegible] لشکر [illegible] تمام شد   حالی [illegible] خود [illegible] کرد
چون [illegible] حرف [illegible]   هر سوی او [illegible] قد [illegible] کرد   [illegible] تیغ [illegible] کلام مجید را   [illegible] ورق ورق و پاره پاره کرد
آه از [illegible] محزون [illegible]   با اهل بیت [illegible] کرد   اندر حضور [illegible] برهنه جا   [illegible] حضرت [illegible] کرد

ایضاً فی مدح   **و له مرثیه**

آن زینبی که در صف محشر ز حق توان
خواهش برای [illegible] در ماند چاره گو

سلطان سریر [illegible] حضرت رسول   گنجینه اسرار [illegible] بتول   گر ذات [illegible] بود در [illegible]   تا صبح [illegible] مقبول
او علت [illegible] دو عالم [illegible]   او شد سبب ظهور [illegible] مجهول   مقصد [illegible] آدم بود   ابلیس [illegible] مسئول
[illegible] نصیب [illegible]   [illegible] حق [illegible] قبول   المقصود [illegible] از او   [illegible] نسل [illegible] فضول
[illegible] انبیا [illegible] کردند   [illegible] اولیا [illegible] حمول   [illegible] اول [illegible]   [illegible] رسول [illegible] حق [illegible] نزول
[illegible] علوم از این مدینة العلم بود   [illegible] راه دخول   [illegible] مدینة العلم و علی   باب [illegible] مدینه [illegible]
[illegible] سبب ولای [illegible]   از آب [illegible] محصول   [illegible] اعرج [illegible]   فرزند تو [illegible] مقتول

خاتمه در مرثیه

لب تشنه [illegible] حسین [illegible]   کردند [illegible] اهل بیت مقتول   آنان [illegible] حمل [illegible]   کشتند [illegible] مجهول
با خواهر خواهران [illegible]   کردند [illegible] [illegible]   در محضر کافری [illegible]   [illegible] آب او [illegible] مجهول
آن [illegible] از خدا که [illegible]   بر نفس [illegible] جمیع [illegible]   در [illegible] آن نسل [illegible]   [illegible] ابن [illegible]
از بعد [illegible]   از حضرت [illegible] بشر [illegible]   ای [illegible] کائنات [illegible]   در ذکر مصیبت تو باشد مشغول

[illegible] آفت [illegible] تو
[illegible] از [illegible] مجهول

و له ایضاً در مدح خلاصة الناس حضرت عباس علیه السلام و خاتمه در مرثیه

[illegible] گردش [illegible] چرخ [illegible]   [illegible] [illegible] این [illegible]   که [illegible] جفا [illegible]   جز [illegible] گنبد [illegible]
علی الخصوص [illegible]   [illegible] حضرت عباس   [illegible] که [illegible] پاره پاره نماید   [illegible]

[illegible] تیغ [illegible]   [illegible] که [illegible] کاس   [illegible] که [illegible] آسمانی   [illegible] حواس
[illegible] که [illegible] تیغ [illegible]   [illegible] اعدا [illegible]   [illegible] [illegible] بقدر [illegible]   [illegible] خزان [illegible] چشم [illegible]
هر [illegible] شکلی   [illegible] شهر [illegible] جوش   [illegible] گو [illegible]   [illegible] [illegible]
[illegible] صورت [illegible]   [illegible] اندر [illegible]   [illegible] اول [illegible]   [illegible] شده [illegible]
[illegible] گرد [illegible]   [illegible] تیغ چون [illegible]   [illegible] اعلا   [illegible] اول [illegible]
[illegible] ای اگر [illegible]   [illegible] کند مجید [illegible]   [illegible] سیف [illegible]   [illegible] و [illegible]
[illegible] عجب اگر [illegible]   [illegible] بانیز گردی   [illegible] چرخ [illegible]   [illegible] سمک [illegible]
[illegible] حسین جهان [illegible]   [illegible] تیغ چو [illegible]   [illegible] [illegible]   تمام [illegible] [illegible]
[illegible] رفعت [illegible]   [illegible] چرخ افلاک   [illegible] [illegible]   [illegible]

خاتمه در مرثیه

[illegible] [illegible]   [illegible] آن [illegible]   [illegible] بنا [illegible]   [illegible] زاده [illegible]
[illegible] سکینه [illegible]   [illegible] گرد [illegible]   ز فرق اهل حرم [illegible]   [illegible] [illegible] حق [illegible]
[illegible] زنان [illegible] چنان [illegible]   [illegible] زبان [illegible]   [illegible] میدان شد   [illegible] جهان [illegible]
[illegible] ازلی [illegible]   [illegible] ازلی [illegible]   سعادت ازلی [illegible]   [illegible] شهادت [illegible]
الا ای [illegible]   [illegible] بود [illegible]   [illegible] تو [illegible] چنان   [illegible] [illegible]
[illegible] رحمت [illegible]   [illegible] اعقاب [illegible]   [illegible] [illegible]   [illegible] [illegible]

چهاردهم بند   **مرثیه کلام [illegible]**

چو در [illegible] تو [illegible] شد
ز رحمت تو [illegible] افراشتن [illegible]

بازان [illegible] بجهان [illegible]   بازان [illegible] [illegible]   در [illegible] این [illegible] انقلاب   اندر [illegible] [illegible] انتقام [illegible]
محشر [illegible] شده [illegible]   برگشته [illegible] [illegible]   قطع [illegible] علمدار [illegible]   این سر [illegible] افتاده [illegible]
[illegible] تیغ [illegible] میدان [illegible]   [illegible] عقاب [illegible]   [illegible] آل نبی [illegible]   این [illegible] [illegible]
مهمان [illegible] خولی [illegible] حسین   پس [illegible] سرای [illegible]   [illegible] سرای [illegible]   [illegible] حسین [illegible]
در [illegible] نسل [illegible] یزید   [illegible] لب [illegible]   زینب [illegible] جامه [illegible]   در آن [illegible] ظلم [illegible]
[illegible] و [illegible] شاه دین   اندر حضور زینب [illegible]   [illegible] آن [illegible]   [illegible] بانوی حرم [illegible]
[illegible] فتاده [illegible]   [illegible] محنت [illegible]   چو [illegible] زینب [illegible] قلم [illegible]   [illegible] ما [illegible]

بند   **دوم**

از خیزران چو [illegible] طول
نمود روی خود [illegible]

[illegible] حسین [illegible] را   چون شام [illegible] را   [illegible] کشته [illegible]   آخر [illegible] جهان [illegible] را
[illegible] دختران فاطمه در [illegible] بیان   [illegible] سر [illegible] قرار را   [illegible] شدند [illegible]   [illegible] اهل [illegible] را
[illegible] زنان [illegible]   [illegible] اشکبار را   [illegible] بزید [illegible]   [illegible] دل [illegible] را
ای لب که [illegible] جان [illegible]   [illegible] خیزران [illegible] را   [illegible] [illegible]   [illegible] را

بند

[illegible]

بند

[illegible]

بند

[illegible]

بند

[illegible]

بند

[illegible]

سیوم

[illegible]

چهارم

[illegible]

پنجم

[illegible]

ششم

[illegible]

هفتم

[illegible]

[illegible]

بند

[illegible]

بند

[illegible]

بند

[illegible]

هشتم

[illegible]

نهم

[illegible]

دهم

[illegible]

یازدهم

[illegible]

شد لاله‌گون ز گریهٔ اهل کیان جهان — در قتلگاه شد چو ره خواهر حسین
از نعش چون گذشت که با نعش ... — زینب چو خون‌فشان چو ز باد ... حسین
چون برق فتاده بره و بر روی خاک — بشکافت ... ز کین بود بر تن
پس پرده خواست دست و ز آن ... — انگشت ... ز ... حسین
در ما سوی قبول امانت ز کردگار — اعضا اش نکرد کسی جمع ... حسین
کافی بود برای شفاعت ... — هر گلی که چو ... حسین
شها درود ... شد ... — با نیلگون ز ... دختر حسین
در ... تم ... خولی چرا شدی — خاک ... سطیح ... حسین

جان بیش ... کجاست ... بیان
زهرا و حور ... گشته ...

بند دوازدهم

با مصطفی بگو که اسیران کربلا — بین حال اهل بیت ... بی سپاه
جز ... که ... ابتر — آنم ... ز ... شقیا
عریان و بی ... آل ... — در ... عقوبت ... استلا
بود ... که ... — ده هند ... ز ... خدا
خونها دمان ... — آنم ... قرب ... ولا
چون ... ابو ... — ... ز ... تو ... ز تف
انگار ... ز ... زمین — هم ... زمین ... سما
تو ... تو ... — ... ز ... دو ... خدا
گردن ... گر ... — ... ز ... و ... برملا
شد ... نکرده ... نکرد — فرعون هم نکرد ... چنین جفا
ظلمی که این جماعت ... — از ... شیعیان ... جزا
انگار ... حق ... — ... ذات ...

ما ... که ... حیف ...
با آب ... که بود نام او ...

بند سیزدهم

کاش آسمان ز ظلم چنین سرنگون شدی — چرخ ... از ... شدی
آنم که ... کام ... — ... ز خیمه برون شدی
ابدز ... زمام ... — از کج ... فلک ... شدی
زینب ... — با چشم اشکبار ... پر خون شدی
... کاین ... — وا مصطفی ... بیرون ... شدی
شد ... — ... زدن ... شدی
عاجز ... — و ... بادیه ... شدی
... ارکان دین ... — ... که ... شدی
در ... سرنگون سپهر — زینب ... چو ... شدی
از ... — ... کون ... شدی
آن ... بها ... رسول ... — خود ... زینب ... شدی
چون ... نشان ... — پامال ... شدی
از بهر غارت حرم کبریا ... — با ... آن ... شدی
... محزون ... — چون ... دل ... شدی

وا حسرتا که خانهٔ ایمان خراب شد
وا حسرتا که قلب محبان کباب شد

بند چهاردهم

از این عمل که ... رسول — در این ستم که ... قبول
شد این ستم ... — علم خدا و دین رسول خدا قبول
کشتند تشنه لب ... — از راه ... جهان ...
چون ... — آن ... چون او عجول
در ... — ... کج عقول
افروختند آتش ... — ... حق ... نزول
بر حال ... حرم حق — ... جالت ...
ز ... غارت اموال اهل بیت — بهر ... آن ... رسول
برده ... — کردند ... اصول
بیت خدا ... — ... تا جزای ...
باقی ... — ... حصول
آنان ... — از ... جزای ...
انگشت ... — ... محول
ز ... تو — ... اطفال تو ...
خواهد ... — باقی هر ... فضول

وله — ایضاً

بار از چه شد ... گردون ... — شد از چه ... روزگار
از جیب ... — در جیب ... دود ... اشکبار
طوفان ... جهان ... — ... آفتاب ...
گویی تمام شد ... الحرام — باخود هلال ... اشکبار
یا شد ... — از خون ... لاله‌زار
گویی ... فرسنگ ... — ... طفل ... خونخوار
در هیچ ... کسی ... — هر پادشاه ... سلطان ...
در هیچ ... کس این عمل — تا این فرقه ...
کشتند تشنه ... بی‌آب — تو باده ... سیر ... خوار و زار
کشتند آل ... — کردند سر ... اسیر ... سوار

زد ... که فلک ...

مسمط از مصیبت حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام

آتش ... مصیبت ... سراب

ساقی بریز باده ... — بنمای ... صبر ...
تا من ز ... — یک ... از مصیبت ...
کافر ... هم ...

ساقی بیا که ... — شد پاره پاره ...
زین شوره ... انقلاب ... — روز ... جهان ...
آنان ... ستم ...

زین انقلاب شور ... — سر ... خون ...
زنهار ... که ... در جهان — تا صبح حشر ...
با خیل ... اکبر ...

اینک ... — روزی ... حسین ... زمین
آن ... شب ... — کز زمین ... زمین
تا که ... حسین ...

این ... — در کربلا ... سپاه ...
یا ... کربلا ... — بر کشتن ...
... خنجر

عباس ... مبارک ... — در خون ... حضرت قاسم ...
اکبر ... تیغ جفا ... — اصغر ...
در ... پاره ...

آه از ... — ای ... حسین ...
بر ... وداع حرم ... — در ...
... کافرا

امروز ... حق — با چشم ...
بگو ... اطفال ... — بگو ...
چندانکه ...

بنمود ... حق ... — بر پشت ...
بنهاد ... — ... آن ...
از ... خویش ...

هر ... خویشتن — یاور ... بیکفن
فرمود کس ... — ... خاطر ...
تا ... شفیع محشر ...

زان قوم ... جواب ... — جز ...
لیک ... ضعیف ... — ...
...

حاصل برای ختم ... بزرگوار — از بهر ... آن ...
بنمود رو ... ناچار — فرمود ...
امروز ... اولاد حیدرا

نموده ام حلال حرام خدا اگر ‌ ‌ با غصب کرده ام بجهان مالی از دگر ‌ ‌ با غیر مذهب نبوی مذهبی دگر ‌ ‌ کردم من اختیار که هستید کینه ور

از غایت غضب بنمی زار مضطرا

اظهار بغض خویش نمی کرد بر جواب ‌ ‌ گر دادن آن گروه ستم کیش ناصواب ‌ ‌ گفتند کای نژاد نبی پور بوتراب ‌ ‌ ما راست بغض و کینه از آنکه بی حساب

باشد پدرت کشته ز ما جد و ورا

چون خصم بجهت آن شه با اقتدار کرد ‌ ‌ بهر جهاد دست ابوالفضل کار کرد ‌ ‌ غوغای غزوه احد را آشکار کرد ‌ ‌ مانند جنگ صفین بی شمار کرد

یک عالمی مخالف و یک دست لشکرا

چندان بریخت خون ز قوم جفا جویان ‌ ‌ کامد میان دو بار بهیجا درای آن ‌ ‌ از هر طرف نشانه در خون بحسرتا ‌ ‌ چون سنگ که کرم تکان نشانان

هم آن زبان بسته بود کربلا

گفتی که آن سوار به دشت کربلا ‌ ‌ گردیده بود قهر خدا ونند برملا ‌ ‌ یا گرده بود در حیت سلطان اولیا ‌ ‌ یا بر قضا قدر شده و بر قدر قضا

گردیده بود از غضب آن غضنفرا

بر لشکر از چه شعله ور سوزان بود ‌ ‌ گردیده با تمام حجاب آب چو صبر ‌ ‌ دیدند قدرت احد از شاه نامور ‌ ‌ نازل شده ملک ز قهر خدا وند داد گر

ظاهر بسی نمود شده اعمال ضمرا

بیرون شده است دست خدا از آستین ‌ ‌ بگرفته است قبضه صمصام چون یقین ‌ ‌ ریزد که از نهیب زند کوه ریزه از زمین ‌ ‌ چون برگ از درخت سر و ساق اهل کین

هر دم که منقطعه جسام و پیکرا

نموده بود تنگ چنان راه کار زار ‌ ‌ از هر طرف بکوفی و شامی و تنگ علم ‌ ‌ گرمان جنگ آمده بود و خود زنهار ‌ ‌ بر دوختی از سرش سوی سوراخ گوش مار

بود بر صف زرده که نیستم بزا

یکسو خمار باده عهد الست بود ‌ ‌ یکسو ز جام عشق خدا و ند مست بود ‌ ‌ یکسو بخشش از غم اکبر شکست بود ‌ ‌ یکسو براه دوست ز جان شسته دست بود

آن یک بناز عاشق و یک بر ربک جبرا

کامد ندای قدرتش از حق کبریا ‌ ‌ اندر بگوش هوش بصحرای نینوا ‌ ‌ کار بسته عهد در ازل از راستی بیا ‌ ‌ یاد آر عهده که شده عرصه ما

تعجیل کن که وقت اصال است ایدرا

پس زان ندای خسرو تشنه کامها ‌ ‌ بنمود در رضای احد زود در قیام ‌ ‌ از جان بشست دست شه لا مکان مقام ‌ ‌ گفتی که کار زار بوی آمدی حرام

از آن مقاصد بگه بد او را بخاطر

از کثرت عطش بجهان بیقرار شد ‌ ‌ گر تاب بیقرار ز تشنه سوار شد ‌ ‌ چرخ از نهاد در روح الامین اشکبار شد ‌ ‌ چندان که سطح ارض ز خون لاله زار شد

از آسمان گذشت همه اشتیاقا

خالی نمود پا ز رکاب و نهاد رو ‌ ‌ بر خاک گرم کربلا و زد چار سو ‌ ‌ شکر خدا بر سرش آورد و گفت او ‌ ‌ شکر خدا که بر عمل آوردم آرزو

پس سجده شکر نمود در کف خنجر ستمگرا

انجم که راس او بسنان سنان نشست ‌ ‌ گرد از زمین بلند و شد بفت آسمان نشست ‌ ‌ از آنچه جوهرت بر آن وجهان نشست ‌ ‌ زینها بر که خسرو لب تشنگان نشست

شد داغ مجتبی و کرش تازه در سرا

آمد بگیر داری ایچرخ کجمدار ‌ ‌ بر خلق روز روشن مانند شام تار ‌ ‌ رفت از دل ستم زده زینب فگار ‌ ‌ یکباره زینت عصمت اختیار

شد زان پس بر اشتر سر سیر حضرا

بر حکم ابن سعد زدند آتش ستم ‌ ‌ از راه کینه در حرم شاه محترم ‌ ‌ آتش زدند از ره ظلم اندر آن حرم ‌ ‌ کو را امین وحی بدی کمترین خدم

بل ما سوی بیشتر غلامان اندرا

١٢

گر دند غارت از سر اطفال مصطفی ‌ ‌ اعدای ظلم جا در حرم بحرا ز جفا ‌ ‌ گشتند بر جفا اسیری چو بیتما ‌ ‌ بستند بار عاقبت از دشت کربلا

بعد از وداع پاره جوانان پیکرا

آل نبی بکوکب شام عاقبت روان ‌ ‌ گشتند با دو چشم در بار از آن میان ‌ ‌ چون در خرابه جا بنمودند آن میان ‌ ‌ داد ندمان به یتیم بصدق بکودکان

مان جفا که و حشر نیز جمیرا

راس حسین بکی و کجا مجلس یزید ‌ ‌ طشت طلا کجا و سر سید شهید ‌ ‌ آواز دلبستگه چوب ز کین آن پلید ‌ ‌ زوبر لبی که بر نفسش مصطفی مکید

نمود اکتفا بهمین آن ستمگرا

اندر حضور خسرو دوران قمار باخت ‌ ‌ بعد از قمار بازی می زهر مار ساخت ‌ ‌ چون عقیبش از شراب بر کنار ... ‌ ‌ بر لعل نازکش ز جفا خیزران نواخت

در دو شراب بخت از آن لب کوثرا

خاموش حقا که جهان تیره شد ز غم ‌ ‌ آل علی شدند اسیر از ره ستم ‌ ‌ ما را فلک بدفتر ایجاد از عدم ‌ ‌ محنت برای آل پیمبر زده رقم

کاینجا شدند خوار و گرفتار و مضطرا

وکه ‌ ‌ **در کمالات حضرت زینب خاتون علیها و وقت بیان فغن** ‌ ‌ **ایضا**

دگر باره شوری فتاده بدوران ‌ ‌ که از سوز و آتش بگشته گریان ‌ ‌ زده آتش آن شور بر انس و بر جان ‌ ‌ که از داغ آن جان جو گشته بریان

چه آتش که بلا شد دو دوش ز کیوان

شده بسته بر دل غم بی شماری ‌ ‌ عزیز خدا خسرو تاجداری ‌ ‌ که جز جا بدینش شبر یادگاری ‌ ‌ همش غیر خواهر نبد غمگساری

نبود دل ش غمی جز فراق عزیزانا

که خاطر سراسر سری آمد از آن دم ‌ ‌ که شد بهر حرب خوارج ستم ‌ ‌ برون او حرم آمد آن فخر عالم ‌ ‌ بدل داشت بهر شهادت هی هم

سکان کرد بر باره چون مهر رخشان

سوی جنگ اعدا دوان چو نموده ‌ ‌ رخ خواهرش شد پریشان تر از مو ‌ ‌ نزار و فغانش کرد زنان بسره ‌ ‌ نشسته بعقب گرد از بهر زانو

فغان کرد شهر سرخ گستان

بگفت برادر بابین قوم کافر ‌ ‌ بگو هستم آخر نژاد پیمبر ‌ ‌ نمایند رحمی بابین زار مضطر ‌ ‌ بریزند خون من از بهر داور

سبارید بر نجشار زنیب چشمی بزدان

بر غیب تغیر بود آن سر پیچون ‌ ‌ که ای خواهر مهربان جگر خون ‌ ‌ نمودم بیانشان نژاد خود اکنون ‌ ‌ بگفتا رس اعشا فتیشان چون

بشستم بنا چار دست از دل و جان

بگفتش دگر ره بی خاطر من ‌ ‌ برو بار دیگر تو بر سوی دشمن ‌ ‌ نمایند شاید حیا از بهیمن ‌ ‌ مگر گردی از شر این قوم ایمن

که نبود مرا طاقت درد هجران

روان شد بی خاطرش فخر عالم ‌ ‌ ولی بود در جان نشان رستم ‌ ‌ بیان کرد بار دگر سبط خاتم ‌ ‌ نژاد خود آن بهترین نسل آدم

شد نیز آن لعینان ز دین رویگردان

سوی خیمه با حالت زار آمد ‌ ‌ بخیمه از آن دشت خونخوار آمد ‌ ‌ بر خواهر زار افگار آمد ‌ ‌ حکایات بیدانش اظهار آمد

از آن لعل خندان و زانگاه عطشان

روان گشت بعد از وداع دو باره ‌ ‌ بی آنکه گردد تنش پاره پاره ‌ ‌ زد بنبال او خواهرش در نظاره ‌ ‌ بلا لیک بنظاره همچون ستاره

که گردند در شام نیزه نشانان

بمیدان چو زد نیزه سلطان بیکس | سر از تن همی شد جدا زیر نیزه پس
طلب کرد ناصر از آن قوم ناکس | جوابش نگفتی جز از خاین کس

عصا بر گرفت از ضعف اقبال و غیران

کشید از میان پس حسام و چه بکر | سوی رزمگاه مردان غضنفر
بیک حمله زان سپاه ستمگر | روان کرد خونها زالبین ابابیر

هراسان گرفتاران زار برستان

پس آنگه شکستش چو از ابن قاسم شد | زمین بزم جای آن غیور خونش شد
زمین زین فتادن چنان چو شد | که گیتی فشرد آسمان و ارژن شد

سکان تنازرین گرد در خاک سیران

بجای جدا کردن رای پاکش | بکف هر کرا خیر پلید و ناپاکش
بنمودند از رزمگاه کین هلاکش | پس از قتل مشتند از خون بخاکش

تن مستمر و پیکر از جامه عریان

خدا دوم ناله کنیز از کین | برد بجدل انشت ابن لشکر دین
بنفس مطلبین آل پاک بدبین | کند سار بان آنکه بجبه تقین

جفائی که کرد دفت بر سر سرو شاهان

سرش را سنان بر سنان جفا زد | چو عثمان کرد ظلم و خسارها زد
نهد بر سر شیر بجایی ستم زد | قضا بین که این قدر بر بیمار زد

که رفتند اسیران بسوی شام و ایران

مزن حشمت دم درین وقت دیگر | مکن زین فزون تب زهرا مکدر
بخواه از شفاعت سزاست بر سر | حبیب شفاعت نماید بمحشر

مکن گردی آلوده از نار نیران

دیگر

فی المرثیه

ایضاً

چو خسرو دین سبط مصطفی | شد از مدینه سوی کربلا
فلک را سیری از جفا | بخواه از نیرای و خیلش جملا

که گردد آخر سرنگون فلک

بسی خوار چون جسم قوم | بقتل او زد آسمان ستم
نکرد زجاسش الکافر جمله | بگو بجای سپاس شاه جم قدم

که گردد آخر سرنگون فلک

بفرق اکبر شقی و لعین | زراه کینه زد حسام کین
چنان که آمده خیلش جبین | شهر شهید سرزد بجام دلبین

که گردد آخر سرنگون فلک

بدست قاسم شد جهار خون | بدست دشمن چو شد زبون
بگو پاسش کرد جرخ خون | عروسیش را کرد وارکون

که گردد آخر سرنگون فلک

یکی شکسته جشن فاطمه | یکی دریده کرش فاطمه
چنان برفته هوش فاطمه | که خون دل شد نوش فاطمه

که گردد آخر سرنگون فلک

بحلق اصغر زد چو حرمله | هدف تیرش گشت حوصله
نمود خشد ودون فاصله | بشه که ایم داد جرمله

که گردد آخر سرنگون فلک

بهار آل مصطفی خزان | نمود آخر ظلم این و آن
بشام ویران اهل بیت آن | شدند بکسر ما قبت روان

که گردد آخر سرنگون فلک

خراب آخر شد مسکانشان | نکون شد آخر خانمانشان
فلک برای امتحانشان | تصدق آخر داد مانشان

که گردد آخر سرنگون فلک

بسی پست جنس نماید گفت | زبس زبان زانت کنه برخ
زپیش زینب بسینه اش سخت | زبان در دهان او چو صد شکست

که گردد آخر سرنگون فلک

بشام رفتن زینب خاتون و کیفیت مجلس یزید با حیا مکرمه زینب خاتون

چو در شام گشته رو بزم از رو زینب | که فزون شام راهم شد از جام زینب
از گردش زمانه در ظلم کردیا شد | در بزم خاص و عام شامی مقام زینب

افغان که آمد زینب بر رود هان | کرد هلاک اکبر حسین احترام او بیش
هر کجا که روم آن مدرش بسیر دنیز | کو ما کسی نبیداد بود در سلام زینب

دور از نوفشان کج عقل برود | رافی شور به بزم او در قیام زینب
زینب که داشت در دل اسیر شهادات | از خیزران که کرد التیام زینب

در شام آن سنگر دود شوی ناز لبان | افسانه حسین با نیمه تمام زینب
چون در خیمه حرمی دید بیقضیل اران زنان زاد | گفت که زندگی شد دیگر حرام زینب

زینب که زد نظاره بدید یزید ملعون | سر از حسین ستم از خودنام زینب
پس کرد از جواب از رود غضب نا که | کاتش بجان آنکه برزد کلام زینب

گفتا بزد که بر بود چو بستم زد تو | بوده است و سکه جدی کرام زینب
این گفته چیز از دو ظلم شد ابی خانی | تسلیه ماه زیر دم الام زینب

پروردگار این باب از شیر دادن | اگر تو برود بود شهد کلام زینب
چو گفت براد از لعل لبیکه برد | اور ایکه جد او اسلام زینب

چون که فضائل زینب بشنید آن ستمگر | مقتل بسرد خلق نا کلام زینب
جلاد را بگفت دو سه ز او شتر | تا بشنکر نقاب بحقی انتقام زینب

باشد خبر که پیش از قتل او نمودند | لکن کشتند را اش سیر از تبیع
حشمت چسان توان داد شرح مصیبت | عاجز بود مراد دشش از درد شام زینب

شرح مصیبت او حد بشر نباشد

ای برار کر بر خود داشت نام زینب

گفتار در رفتن آن ناموس آل بقتلگاه و تفحص جسد برادر کردن و یافتن آن ماه و درد دل کردن از اسیر رفتن

دارد وحید در مقتل شاه تر جسد | در قتلگاه آمد چون زینب مضطر
در قتلگاه آمد چون عصمت کبری | با قسمت چو شهر او زار بستم چنین

در جستجو او سو نعش برادر را | هر جا طلب کار آن بی کس ببر
بجستجوی قاسم از خون حنا بردست | سوی دگر چو افتاده دید اکبر

یک یک شهیدان را بدید آن | پا پیکر اده از تیزه و خنجر
هر چند کرد کرد بجستجو عصمت | هر چند جو شد آن زهره اطهر

دید آخر آن مقتل جسم برادر | دید ناگهان آن نوره دلدار
بنشار سینه بود از هر طرف نا که | ایدم آن محبوب باور

تن در آن مقتل از نیزه و شمشیر | بیند هرسو سر روی یکدیگر
گفت اگر باهم این جسد برادر را | زانجسد بود آن آدم آن پیکر اورد

ناکه بگوش او صوتی حزین | آمد بدو صوتی ان کردن مبر
کار خواهر محزون و بزمزد دارم | نه که آمد دیده سر به شو الخواهر

بشنید چون زینب صوت برادر را | شد صبر او از دست طاقت از بر
بنشسته بر بکیو آن صحرا را زد | بر رو فتاده دید افتاده آن پیکر

بگرفت بر سینه نعش برادر را | در خون آن خنجر نمود دیگر تر
دید آن بدن را که را از دم پیکان | با آن همه پیکان آورد بی اندر بر

میخواست بس و سد بیت برادر را | دشمن نهی دید از ارتش و اخگر
از دل کشید آهی که عالم را | آتش زد از آن آه یکباره در شد در

گفت ای برادر جان این ظلم را که | بردست تو کرد برای سبط پیغمبر
خواهم برادر که سایه ابو لهب | نه چادرم برسر نه بر سرم معجر

کشتم برادر جان آخر اسیر کین | شد بوسم آخر شمر جفا گستر
رفتم بسوی شام اکنون زیزد تو | جان تو و اکبر جان تو و اصغر

بنگر برادر جان بر خفت نالان

کز خامه خود رزد آتش بخشک و تر

حسب الخواهش جناب نخبه الانساب فصاحت و بلاغت نصاب افصح الشعرا اکمل البلغا در دریای دانش و مهر درخشان سپهر بینش السید السند و النتیجه رسول الامجد آقا میرزا ابو علی الطباطبائی متخلص بشناق دام فضله چند غزل بقانون بلاغت از دفتر سر دفتر ارباب بلاغت مولانا شیخ سعدی شیرازی علیه الرحمه تضمین نمود بسبب التماس

بسم الله الرحمن الرحیم

درینجا چند بیت غزل که باعتبار حروف قافیه تهجی از دیوان شیخ تخمیس شده

در مقام مناجات سبحانه جل شانه باقاضی الحاجات

حرف الالف

گرد چو در کربلا بیکسان شه بطحا / شد چو مقابل به لشکر اعدا / گفت به رب عزیز عارف و دانا / اول دفتر بنام ایزد دانا

صانع و پروردگار حی توانا

گفت ز هر کس که روی حق شده گمراه / هر که نه جانباز حق آدم عالم / بهر شهادت چو سینه خاتم / اکبر و اعظم خدای عالم و آدم

صورت خوب آفرید و سیرت زیبا

نی سخنم گر بسوز و بگدازی / در پیرو کوهم ز لطف خود بنوازی / خود تو تجلی و جلوه ... / از در بخشندگی و بنده نوازی

مرغ هوا را نصیب ماهی دریا

سینه چو قتلم ارچه شمر بداندیش / کشته و برگشته است این چنین ... / آنچه تو خواهی شود بدون کم و بیش / قسمت خود میخورند منعم و درویش

روزی خود میبرند پشه و عنقا

آنکه مرا سوی کربلا بکشانند / آنکه سوی ... ز رضا برانند / آنکه مرا زیر تیغ شمر نشانند / حاجت موری بعلم غیب بدانند

در بن چاهی بزیر صخره صما

شمر برای ایالت ری ... / آمده تا تخل ... / شاه ... / جانور از نطفه میکند شکر از نی

برگ تر از چوب خشک و چشمه خارا

هر چه بکو ... جوان ... از ... / خون ... / ... / شربت نوش آفرید از مگس نحل

نخل تناور کند ز دانه خرما

هیچ نصیبی ... / ... بفیض کی ... / ... / از همگان بی نیاز و بر همه مشفق

از همه عالم نهان و بر همه پیدا

کشت جوان ... / ... / ... / پرتو نور سرادقات جلالش

از عظمت ماورای فکرت دانا

فیض شهادت ... / ... / هر که بگوید چرا افتاده ... / خود نه زبان در دهان عارف مدهوش

حمد و ثنا میکند که موی بر اعضا

هم سر ... طالع فیروز / کشته چو شد ... / آنکه چنین فیض ... / هر که نداند سپاس نعمت امروز

حیف خورد بر نصیب رحمت فردا

... / کشت صفات ... / ... / بار خدایا مهیمنی و مدبر

وز همه عیبی منزهی و مبرا

... / چون نتوانستن ... / ... / ما نتوانیم حق حمد تو گفتن

با همه کروبیان عالم بالا

... / ... / کل ... / سعدی از آنجا که فهم اوست سخن گفت

ورنه کمالات وهم کی رسد آنجا

در بیان طلب نمودن علی اکبر زینب خاتون بدن پسر حضرت ابی عبدالله علیه السلام و ... او

... / بغیر تیغ ... / ... / اگر تو برفکنی در میان شهر نقاب

هزار مومن مخلص در افکنی بعقاب

... / ... / ... / که را مجال نظر بر جمال میمونت

بدین صفت ... حجاب

... / ... / ... / ...

... خواب

... / ... / ... / ...

... جواب

... / ... / ... / ...

... آب

... / ... / ... / ...

... خراب

... / ... / ... / ...

... حجاب

... / ... / ... / ...

... آب

... / ... / ... / ...

... آب

... / ... / ... / ...

... ناب

... / ... / ... / ... سعدی

... کذاب

ایضاً در مقالات سید الشهدا در مقام تسلیم و رضا با حضرت سبحان

... / ... / ... / ...

... حکایت

... / ... / ... / ...

... وداع

... / ... / ... / ...

... حکایت

... / ... / ... / ...

... حکایت

[illegible]

در بیان اظهار وفا کردن بعهد الست

[illegible]

در زبان حال امام محزون با شمر ملعون گوید

[illegible]

زبان حال آن بزرگوار با حضرت پروردگار

گفت با عشق که دیگر تحمل نکند
دل اگر تنگ شود صبر تبدل نکند
مژده وصل کشد عاشق دیوانه
سر و جان خواهد که دیوانه تامل نکند

[illegible]

زبان حال امام خونین جگر با بدن حضرت علی اکبر

مگر عشر محرم شد که امروز
باستقبالم آمد بخت فیروز
تو نی یا آفتاب عالم افروز
نیاسودم ز فریاد جهان سوز

[illegible]

در مکالمات زینب خاتون با سر منور مطهر برادر

[illegible]

[illegible]

[illegible] در فرمایشات امام [illegible] در مکالمات زینب خاتون با خلق شام و یزید ملعون در مجلس [illegible]

[illegible]

گفتگوی آن برگزیده حضرت علام در فراق جوان ناکام

[illegible]

[illegible] هستی | زهرا که بهتر [illegible] پناه هستی | [illegible] که داد خواه هستی | بسند جد و پدر [illegible] پادشاه هستی

حذر از دعای [illegible]

اندر مکالمات حضرت زینب [illegible] با برادر امام (ع)

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] بستان [illegible] باغ

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] رسول [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

در مکالمه علیا مکرمه زینب خاتون با یزید ملعون

شد کار به دختر علی تنگ | از [illegible] دل سنگ | چون گفت [illegible] | ساقی [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

پس خواهر خسرو گرامی | گفت ای [illegible] شامی | بس [illegible] | خوش شد دل [illegible]

آوخ که برفت نام و ننگ

تا چند کنی نشاط و شادی | ای بی‌خبر [illegible] | [illegible] | عقل [illegible] عشق [illegible]

رفتار زمن هزار فرسنگ

این ظلم چنین به ما تو چند | [illegible] | [illegible] عشق [illegible] | [illegible] تا چند

با عاشق خسته دل کی جنگ

عاشق [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] جهان [illegible] عاشق

[illegible] شکسته دل تنگ

[illegible] | ناکام گرفته راه آغاز | [illegible] شب و روز [illegible] | [illegible] عشق [illegible]

تا در همه جهان [illegible]

درد دل نمودن دختر کبرای سید [illegible] با روان حضرت ابی عبدالله علیه السلام

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

در اظهار [illegible] حضرت سید الشهدا علیه السلام

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

ایضاً اندر [illegible] آن [illegible] حضرت [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

صبر [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

از سر زینب پس بیچاره گر شد [illegible] / ارجمند [illegible] علم [illegible] / سر ز تقصیر برادر [illegible] / روی بر خاک فرود آورد [illegible]

چون میسر نشود داری برو داوردن

دادن جان و تن در ره جانان بگو / هم سر از تن جدا کرد اسرار [illegible] / قدر جان در ره جانان که [illegible] / نیم جانی چه بود کز تو بر [illegible]

که بعهد جان دل جانان [illegible]

حشمتا گفت آن که [illegible] / ما بجهل است غلط [illegible] می‌بینید / بخشش آزاده بود خوب [illegible] / [illegible] که جانان [illegible]

جو [illegible] دامان [illegible]

زبان حال آن مظهر داور در خصوص حضرت علی اکبر

اصغر از جهان شد و زین [illegible] آرزو / با رخ لاله گون حسین [illegible] / بود برای وصل حق [illegible] / هر که بجز حسین [illegible]

جنبش [illegible]

اصغر [illegible] شد و [illegible] / شد [illegible] بر زنان [illegible] / جست گلبن رخ اصغر [illegible] / باغ بنفشه سمن [illegible]

[illegible] آن [illegible]

روز فراق او [illegible] / جسم من از [illegible] / [illegible] خویش [illegible] / هر کس [illegible]

همت [illegible]

کرده چو [illegible] / [illegible] تمام [illegible] / [illegible] / من [illegible]

[illegible]

گر چه [illegible] / لیک [illegible] وصل [illegible] / [illegible] / دفع [illegible] خصم [illegible]

دیده بسوی دیگر [illegible]

هر که [illegible] / جو [illegible] / در [illegible] وصل [illegible] / دامن [illegible]

عمر [illegible]

[illegible] / هر که [illegible] / [illegible] / [illegible]

روز [illegible]

در جز خواندن [illegible] و [illegible] او در راه [illegible]

بدشت کربلا آمد [illegible] / [illegible] شهادت [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible]

مرا بودی [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] دل

[illegible] این بود [illegible]

مرا دیده [illegible] / هم [illegible] شهادت [illegible] / [illegible] / چو ساقی [illegible]

[illegible]

جمع [illegible] / هم [illegible] / برای [illegible] / [illegible]

[illegible] پروانه

[illegible] دشمنان [illegible] / سر [illegible] کلام [illegible] / با ابن سعد گفتم [illegible] / ولی [illegible]

[illegible]

در اول [illegible] کلام [illegible] / [illegible] علم [illegible] / [illegible] / [illegible] گفتم

[illegible] جوابی [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible]

در مقالات زینب خاتون با بدن برادر و جواب برادر

کس [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
زینب خسته جگر با پسر سعد [illegible] / من گرفتار [illegible] / گفت [illegible] / از کس [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible]

[illegible]

ولد ایضاً

فی المرثیه

خواهم [illegible] شهیدان [illegible] / [illegible] مرده [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] برادر [illegible] / با من [illegible] برادر [illegible] / [illegible] / خواهم [illegible]
در [illegible] پاره پاره [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
جز خون دیده [illegible] / [illegible] / [illegible] / سرگشته [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ای جان عزیز / [illegible] / [illegible] / [illegible] ای پسر
[illegible] عشق [illegible] / [illegible] عشق [illegible] / [illegible] / [illegible]
ای شده مغرور اندر جاه و مال / هر جاه و مال [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / مال [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / سلطنت [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

این مقامات از ره انسداد است … ورنه ثابت بهر ما چون لا است
رشته فقر و فنا چادر به دست … وز پی فقر و فنا شد هر که است
نه چو حسنت در طریق فقر پا … سالک ره باش وصل از فنا
علی طور قرب حق نتوان کند … با بقا فی قرب آن [illegible]

خویش را ساز و بلا مبتلا … باز گو بر سر گذشت کربلا
آنکه بهر بندگی از تیغ جفا … هر چه دشت سارمان کو [illegible]
خون بکوی [illegible] … برنه بیدست و سر یعنی حسین
سر زنان [illegible] آن [illegible] … مصطفی مرتضی [illegible]

یارب آن خون خود چون کرد فدا … کان [illegible] مصطفی و بو تراب
زیب عرش حق [illegible] … بود [illegible] پری
ما [illegible] هم سواران [illegible] … رفت با آن خون [illegible]
[illegible] اگر [illegible] … [illegible] از ستم چون ساختند

بود [illegible] مال … [illegible] ضلال
[illegible] شان [illegible] … سوختند [illegible] شان [illegible]

بسم الله الرحمن الرحیم و به نستعین

سپاس بی‌منتها و خورد ذات [illegible] و ستایش [illegible] حضرت [illegible] فرض است

فرد: [illegible] | عمری سپاس گوید [illegible] | [illegible] شکر [illegible] او را ملکه

[illegible] شکر [illegible] دست

بیت: [illegible] | همتش را شکر نتوان کس نمود | [illegible] هرچه بردانش فزود

کی توان مخلوق خالق را شناخت | خاصه آن خالق که [illegible] | [illegible] بجان [illegible]

حیران [illegible] در [illegible] سرگردان

نظم: [illegible] | هرکه زان پرده [illegible]

قدرت واقف [illegible] | [illegible] | [illegible] حضرت کریم موسی کلیم [illegible]

[illegible] ارنی خطاب [illegible] لن ترانی شنید

فرد: کی توان خفاش دیدن آفتاب | تا شود از تابش [illegible]

[illegible] آیات

[illegible]

[illegible] سید المرسلین خاتم النبیین [illegible] آدم [illegible]

[illegible] انبیا و اولیا [illegible] حضرت [illegible] وجود [illegible]

الست بربکم [illegible] قدرت احدیت [illegible] عالم ازل [illegible] ملک [illegible]

[illegible] لولاک لما خلقت الافلاک [illegible] وجود پاک [illegible] عوالم ملکوت

[illegible] عالم [illegible] قدرت [illegible] فرمان روائی

[illegible] خاک فرموده

اقتربت الساعة وانشق القمر [illegible] ماده خلقت [illegible]

و مخزن رحمت رسول حضرت رب العزت السید السند النبی الامی الابطحی الاحمد محمود ابو القاسم محمد صلی الله علیه و آله و سلم

نظم: رسولی که بدو آباد [illegible]

بوحدانیت ذات پاک ودود	[illegible] پرستش کنی	دراو دل اگر از خدا جو نبود	[illegible] ذات بیچون شدی
کسی در جهان کی خدا جو بدی	بوحدت و گر او نه اقرار کرد	نکردی کس الا که انکار کرد	چنین کی ز مخلوق بنده بدی
جدا باشد از خلق [illegible]	بود گرچه اندر لباس بشر	هم اندر قرآن بود این خبر	ثنای مخصوص فراوان بر آل طیبین

و اولاد طاهرین [illegible] مخزن اسرار ربانی [illegible] صورت

[illegible] قسمت [illegible]

[illegible]

نظم: [illegible] کدام آیات

عجب [illegible]	[illegible] صاحب [illegible] کردی	[illegible]	[illegible] کردی

نظم: [illegible] نقطه پرکار

گرد [illegible]	[illegible]	[illegible]	هم [illegible]

[illegible]

[illegible] نوح [illegible]

[illegible] جودی

[illegible]

[illegible] عیسی بن مریم [illegible]

و حضرت خلیل الرحمن [illegible] | [illegible]

[illegible] علی ابراهیم [illegible]

بیت:

[illegible]	[illegible]	[illegible] عالم	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible] رحمت [illegible]

بیت:

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

نظم:

[illegible]	[illegible]	[illegible]	باشد همه آن [illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] بوستان [illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] گلستان [illegible]

از آنکه بهر زنده تشنه برده هم عطر بود به کام مستحقش	گر باد خزان شود به شهر برده هست فایده از برای خاص و عام	کفر از سر اهم ار چه افزون خار است ضرر دارد و گر گلزار باشد نفع	هر چند که زهر خار را و جب ارات کان نفع گشته ضرر و با جنگ دفع

بالجمله پس از اتمام بوستان [illegible] ... سوال فرمود که بوستان را با تمام داد ...
بخشش دادم [illegible] ...
که با همچنان [illegible] ...
[illegible]
در سرا زو کداشت [illegible] ...
[illegible]
[illegible] ... قطعه جهل با عقل باقی شاید

همتراز و نمود و همت خواهم	گرچه بو جهل هست بیغمبر	می نشاید و دا [illegible] خواهد	[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
حسرت [illegible] ... نظم

عمر بگذشت از چهل سالت سر زده در سیاهی تو سفید [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]	مانده اندر جهل احوالت از سیاهی دگر نراست امید [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]	پنجره زری دگر توقی شاید [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]	روز در پس چو شام تاریک شد در رسد برد دست چه کار آید [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]
[illegible] ... بیت
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ... در تمام عمر روز [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
فرد [illegible] ... چون [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]	[illegible]	تو خواهی [illegible]	[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ... فرد
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

الملک تا به اسلام حسبتة القربی العالم غوث الدنیا والدین هادی طریق المضلین قهرمان الماء والطین ناصر لدین المبین حامی شریعة سید المرسلین
علی الارض الاقرفی الارضین ابو السلاطین تاج الخواقین وهو الملک العادل الباذل والسلطان القاهر القادر السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان
بن الخاقان بن الخاقان الصاحبقران ناصرالدین شاه قاجار ادام الله تعالی بقاءه و خلد الله تعالی عهده و ملکه و سلطانه ما وصل دولته الی الغمام صلوات الله علیه

این دعا واجب بهر سلطان است | زانکه او حامی دین حامی ایمان است | خود شب و روز در رو بخوانند | سعی او در نظام ملک احسن بی

که اکر بعین عنایت و احسان در این کنز العرفان که مختار پریشانش نامند نقطه بطلان بر چهره هویداست نظر فرمایند بمقتضای الناس علی دین ملوکهم
منظور نظر ناظران و مطبوع خاطر خردمندان گردد و گرنه در نظر ارباب نظر بسی بعید و خوار آید چنانچه مولانا الاجل سعدی شیرازی رحمة الله علیه میفرماید

گر خود همه عیبها بدین بنده در است | هر عیب که سلطان بپسندد هنر است | مولفه | هیچ آید اگر بچشم لطف داورش | که سلطان دفتر پریشانم
شود ز نسیم مرادی به حلم پرورد | گر نانکات دیده از بلای جهل و غم | دیگر ز مکان سخن المنزهین بیاید خواند | چو این فرح گرد و ما از بنده در دام
پناه مطهر خدا خود پناه یزدانست | سخن از بناه چنین رو چون بگردانم | حلال اگر برد خاطر سپهر سیر | بهشت ار انکه کند پر ز سیم دامانم
سرا حضرت شش این رحمت و عنایت بکر | که محکم ارا ز لطف دست بیتیم | جنان که بحکم اوست دولت و لیعهدیست | که ذکر او دست بدیباچه پریشانم
علی الخصوص نعت سلام ای او | بسر از ستایش شود کتاب بپایانم | رجوع افتد اگر در کتاب بهارستانش | بیقین بکند که ز جان بنده ثنا خوانم

و دیگر اگر دختر فکر گزین سنگامی به زیور قبول آراسته شود و زمانی غازه گرده در درگاه فلک رفعت بهرام مرتبت قدر قدرت قضا مهابت بهرام
صولت مشتری خصلت سلیمانحشمت قبله عالم و عالمیان روی بدیر فرسته گردد که افسر زر بر سر نهد از دست مهر درخشان سپهر عظمت افتخار قمر تابان
آسمان جلالت واقتدار منظوم قوانین قدر و جلال و تنظیم دواوین فضل و کمال در دریای جلالت و گوهر صدف شوکت و نبالت صاحب سریر
دادخواهی حاجب اسرار شاهنشاهی مسندنشین صدر عدل و داد و محفل گزین سلالة امجاد سلسلة ارباب و داد و خواص مجالس جوهر معدن
غیبشر یعنی گرداب معانی منتها آمال حضرت صاحبقرانی حاوی امور جهانبانی دارای مقام انسانی دارای حکم لقمانی بنای سرا برنجها فی
سرگریسته الانهار نقطه الدایرة الدفتی رحمی الفقراء ملاذ الغربا محب الاتقیا مربی العرفا وارث مسند الصدارت بالاستحقاق المشتهر فی جمیع الافاق
شاهر الاحسان باهر البرهان سفینه الخاقان صدراعظم و بدر المعظم امین السلطان میرزا علی اصغرخان ادام الله تعالی بقائه و ضاعف شوکته
ازانکه سبکی جز از دیده حقیقی بین ایشان نظر رفت که ورق بینک و زشت بجز خیر و شر باشد و ندیده که پس از روبیت این قبیل البضاعت و نظر رحمت
آن خداوندان مملکت و نگهبانان ملت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله وسلم و آسمان رفیع منزلت و فلک بندگان ملک سیرت مقبول خاطر خاص
و عام و منظور نظر کافه انام بوده باشد و اختصار آن گفتارهای ناگوار گلستان پر از خار را برای قرار داده مگر تفضل آن باعث از جار آن طبایع
چون قوت روان و قوت جان نگردیده باشد اگرچه هر جیبی را از تفرج گلستان و گردش بوستان و استشمام لاله در رکان و صد برگ حاصل بر رخی جیب
بسی بهتر لیست و هم در ذیل الحقوقات چند سطر مختصر از زمان دستگاه حصول فنی شعر و ایام تالیف دیوان غزلیات المسمی بمخزن البرهان و کتاب
بوستان و دیوان زخرف نشان گلستان و دفتر قصاید التصنیفات سر بشانغزلیات شیخ سعدی علیه الرحمه سا بربر آمستر بجاره بند هیره و بعض منشآت
اعم از حکایات و مثنویات و قطعات و تواریخ بعرض اخوان دینی رسیده امید که بعد از عفو از خطای این خاطی و کلف نظر صیقل خاطر ار باب آمال فرموده از
راه مروت حق اخوت را منظور و در اصلاح آن اهتمام ورزیده مگر از تفضلات الهی و نظر رحمت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله و برکات ائمه اطهار
علیهم السلام این هذیانهای بی پایه و مایه دربافته و از برکت مرحمت ارباب بصیرت و حافظان صاحب بصیرت این دیوان از میان نرفته و گم
نشان نگردیده باشد البته معین است برادوالالباب رتبت مجال بر وقت همت ارباب نعت و حسنان بدیع فطرت نیکو سیرت احب است
معلوم خطیر کیمیا اثر اولوالابصار رسیده و هم مسموع گردیده که شعرای گذشته گذاشته اند و معاصران در صدد بر آمده بمحض حق اخوت حمایت خود در تنقیح فرموده
محرز حمایت رفع معیوبات آنان شده اند من جمله مرحوم جنت مکان قاآنی شیرازی اعلی الله مقامه الشریف در زمان خود جناب افصح الشعراء و ابلغ البلغاء الحکیم قاآنی بودایم که
دو سال در شیراز محفل تصحیح دیوان فصاحت و بلاغت بنیان آن اسلم علازمان بوده اند و از مسمه نظما سپرا فرموده اند تو حش اسری الی الآن افزبصیرها العباد

پس از نوشیدن آن رنج بی رنج | بهنگامی بدادم دست این گنج | که از هجرت برفتی تا همان سال | بجز یکهزار و سیصد و پنج
بسال بیست و یستین باشمس | پس از الف آدم وده بر پنج | رسیدستاد و نهمسال مجاهد | همی بر آن مخزن کرد می گنج
دو چیز از عسر بخشم رفت بادی | گرفتم اندرین بید انسخن سنج | نمودم سر قصیده و مطلع بستان | ز بستان در گلستان با فهم گنج
غرض ما را ا باشد در زمانه | بیاید هم ترا دیده بفرنج | سخن انتها دنمودم بهره طی | تو خواهی رنج بشر خواهی بشر گنج
پی تخته بقیه حشمت این گلستان | بهم آمیخته مانند شطرنج | برو در سر فصیلت کن ازو یا | چو کسری ما فی مشیر گنج بی رنج
در بیان ابواب | در این ابواب بچون خلد بنگر | بهشت است این چو باشد هشت او گنج | و ترتیب آنان گوید

باب اول | در سیرت پادشاهان | باب دوم | در اخلاق درویشان
باب سیم | در فضیلت قناعت | باب چهارم | در فواید خاموشی
باب پنجم | در عشق و جوانی | باب ششم | در ضعف و پیری
باب هفتم | در تاثیر تربیت | باب هشتم | در آداب صحبت

باب اول در سیرت پادشاهان حکایت انوشیروان عادل را گفتند چون شه لوای جهان ظلمی برانداختی و بر کیم جنین عدلی را
بر پا ساختی فرمود چه بسیار گرانست بر سلطانی که بنیاد عدل براندازد و بنای ظلم و ستم بر پا سازد و بدست خویش آتشی برافروزد و هستی
وجود خود را در آتش خود بسوزد از جهانبانان رافت و احسان شاید نه ستم گستران سخن این است تا آبادانی از ظلم ویران و ویرانی از عدل آبادان
پس چه لازم جهانبان سلسله ستم بنیاد قبیان بر پا نموده رعیت منهدم گرداند پس هرچه تاکنون ظلم کرده ستم به نفس خود وارد آورده ام عبرت
در ظلم جز ابد نامی و دور جسم غیرت و کاهی نخواهد بود پس سلطان با دفع ستم از بندگان نماید نه باب محبت بر روی آنان بگشاید **نظم**

باقی برما نماند جز راست از | خیر است بنیاد قی و شر از شر | ره عدل شعار کن که ماند تا به | نی ظلم که ناسیه کند با باسیه
منصرف همه سر در ستم تیمه‌ای | جز ظلم برای کسر دری نگشودی | تا فرصتی از اجل بر روزگار بکن | بنیکی کن و رفع ظلم بسیار بکن
شد او شیفته چه از ظلم کشید | فرعون لعین چو گشت نمرود چه دید | شایسته جز از عدل و سلطان نبود | بنیاد ستم حق جهانبان نبود

حکایت ملکزاده دیده نذری که آه پسر را از ناوک بیداد ستم رشته حیات بریده در خون خویشش غلطانیده خود را بر روی نعش آن
بینوای از حیات عاری رسانیده نامگریه بجا نکرده از تحمل تن **نظم** خسروی کاین ستم کند با کس | گفتش ظلم دست او را بس
تا دگر کس مطیع او نشود | با طاعت بدرگهش نرود | چون گریزد رعیت از در او | بنگاه ماند عاقبت سر او
در دی از بر عیتی بتر | جفت از بهر شاه کین پرور | خسروی کو بیاه جهان نشر فیت | نتواند بجکمرانی زیست
عاقبت میشود جهانی بی | جان دهد آخر از پریشانی | در کند شاه عدل و داد شعار | دوست دارش ز دشمنان بسیار
بیخ این کس کرعدو بکند | بچه در بچه اش فلک بکند | پند حشمت بسی بکار آید | یادکن تا ثمر بری شاید

حکایت پادشاهی را شنیدم روزی بسوق بزازی فروشان بر آمده بر سر دیبا را آسمانی در نهایت ظرافت بافت و از اسبابهای از آن
برخی در لباسهای نظرش رسید که گران بها از بها اسباب ظرف بودی خواست تا از آن اعتبارش بر ما نفرمی از او بر سر بیع در آورد
و بهره زری بوی به نزول داشت وازوی بگذشت پس از وزرای اینشهر عرض آن خسرو کرم را ساخته اگرچه در کارهای خدا وند حشمت ما
حد گفتار نیست باشد لکن امری که حرص آن شاه است و نفع زیان خداوندان باشد گفتمان آن روانبا شد زیرا آن خود خیانت به دولت ابد مدت
بیباشد مسئول فرمود و پاسخ داد که این اندازه مرحمت در حق اینگونه مردمان روانباشد که هم در خور حال آنان و هم نقصان دولت را باشد ملک
روی گشاده در هم کشیده از سوی کلیش بدیگری بجواب نیده فرمود اگرچه اندیشه تو بجاست مرا هم مرام برونق مدعاست چون خواستم از این کالا
و بر سرسرا استراحت نشانم ابهر حمت در حقش بجزبودم ولی ترا ذلت من برابر حت و ارکان مملکت کی پسندد بدولت من شادی کسنده چون

این رای ناصواب خفت می خواستن و خرابی مملکت منظور داشتن است درون [illegible] بودن ملک را خالی و عکر الا بالی کردانند شادی
این کسان منشاء آبادی جهان است و دیگر آنکه همچنانکه از ایشان ستانم همچنان باید با ایشان باز دهم تا مگر بدین حال در ماند **نظم**

بچه کار آید این غنایم پیش	که ببخشد شه به دیگر خویش	بر رعیت ستم نشاید کرد	ظلم بر بیکسان نباید کرد
سیم و زر بهر آبرو باشد	آبرو گر نه زر چه کو باشد	مهربانی ز شه بود در خور	بر کسی [illegible]
گر نشاید ولی نه در هر جا	بذل باید ولی نه در دریا	لیک نیکی خوش است در همه جا	خواه بینا و خواه نابینا

حکایت پادشاهی را گویند در هنگام شکار زنان و عقب بسیار رسیده داشت شی از تقرب یافتگان سلطان که این رای را ناصواب
پنداشتی در یکی از روزهای شکار عکر احاطت شان نمود و بدانکه لازم [illegible] برای شکار بگروه زاد چند روزه مهیا کردن که در هر چند قدم از بیابان
بواسطه آبادانی انجمه ارباب نان جهت سپاهیان حشر کرده [illegible] علوفه حسابی نباشد فرمود تا کنون برین بعهدم که رعیت
محنت نرسانم و بدون قیمت لقمه نانی از سپاهیان نخورانم بدین سبب [illegible] راه مهیا دارم و دیگر آنکه لباسی شود بنادی سرا برده
و شکار رسم محکم نکرده و لابد در خانه رعیت باید التجا برده ما حضر رعیت را مصرف نموده و زحمتهای سال آن بیکان سپاهیان تلف کرده
از وقت راحت او مبدل بذلت و عیش او مبدل بطیش خواهد کرد دیده مرا شکم سیر خانه خراب نکردم [illegible] فراهم نکرده کر غم [illegible] رعیت تمام ملکست

نظم

نخود این بشنو خداوند [illegible]	خانه ویران کنی و لی بندیت	خواهی از سروری کنی بجهان	دم عنا خرج بر جوان مردان
بذل کن تا توان نه واپس گیر	که بود در عطا فزون تاثیر	دیده بیکسان چو پر باشد	معدن شاه پر زر باشد
در گرسنه شوند و حال تباه	نگذارند بهر شه خرگاه	نیز خون ریشه خسروی بشود	بکه عرض همتش برود
خفتن اندر بگو بهر این آن	کز رعیت برآورد فغان		

الحاصل آنروز را همچنانکه ملک فرموده بود اتفاق افتاد و نیز برا
از کیاست و بیرت ملک حیرت آمد ملک هم دیگران چندان [illegible] از خاصت سرده کریبان بود چون از شکار بشهر اندر آمد
در صدد تجربت برآمده با ما دگانه شی از رعیت برفت بیچاره در خور حال بی برانی او را فرو نخاد و آنچه [illegible] کشتی تعذیم [illegible]
نمودی معین است عنی هرگاه بر نفر خاص چنین حنی وارد باید بندگی ایشان را لازم آید هنگام [illegible] باخدا از عنان اشارت نمود در بیت
روز بعد بجهه تفتیش امر عادت نموده خانه را ویرانه و صاحبی نه را دیوانه دریافت چون نشسته ما بین خانه برزانو برحسش [illegible] دست
بر خار پر غبارش کشیده و از آن رحمدار [illegible] خاطر کردانید **نظم** برو آزاده کی نما پیشه | ظلم منما و بر کن از ریشه

لطف فرما که دل قوی باشی	نه رعیت ز پا در اندازی	در رعیت [illegible]	جمع [illegible] رعیت بست
ملک آباد می شود از بذل	ربنا افزوده میشود از فضل	تو زبیداد چون [illegible]	که [illegible] پست آری
نیک نامی کس از ستم نبرد	کس ز خشکیده چوب بر نخورد		

حکایت گویند سلطان محمود سبکتگین را شبی از خواب
بیدارش کرد و خشمناک گفت چرا اینکار کردید گفتند دشمنان رخنه در مملکت کرده بود و ندمروت مزید ملک را بیدار نموده تا فتنه را بخوابانند
آنان را بنواخت و ایشان خویش ساخت به دفع دشمنان پرداخت **نظم** تو ای برده در خواب غفلت بسر | همه عمر از حال خود بیخبر

بجیب تفکر به بر سر فرو	نه تنها خور و خواب را آرزو	کسان کوی نصرت ز میدان برند	که بی بهره عمری ز خواب [illegible]

حکایت سلطان را گویند در تمام ایام و لیالی النظر بر چشمی نسوان رعیت داشت و تیغ قتال در نوامیس آن بیچارگان کذاشته امیان آن
ستم شعار بمقتضای [illegible] دین و کرم همان [illegible] مانده کسی را راه نجات بجائی نبود تا وقتی پیش آمد هرگاه قاضی الحاجات بنالید
نقل است روزی آن مصدر شر با جمعی از شیاطین شرار از شهر بیرون و بعزم شکار راه کوهسار پیش گرفته ناگاه از طرفه [illegible] خوش خنده و خالی از رزمش کوبید
ملک او را بر اثر روان دو او پیش ملک گریزان سلطان هی کنند اندازان و کسی در دنبال غزال دوان تا شب تیره چهره او را در یافت
و هم صید از دیده اش ناپدید گردید هنگام سعادت را غلط نموده و ظلمت شب دیر فرا گرفته در دامنه کوهی سکان کرده از توسن بزیر آمده [illegible]

بستر بالین خستگی نشسته رقضا ما را در جنب آن مکان مکان جمعی از درندگان بود و چون بجا موی جانوران [illegible] سلطان رسید [illegible] از جهات
بر به خود دلکوش کشیده تا از شر آنان در امان باشد با مداد خویشتن را در پناه سنگی مخفی نمود منتظر رفتن آن جوان [illegible]
خورشید نمایان گردید و هر جانوری بجفت خود پرید و راه امور پیشتر گرفته نیز رفتند ناگاه و دیگری با جفت خود ظاهر شده بر فقند یکبار
از سمت دیگری و نیز یکی نمایان گردید تا رسید جفت [illegible] نیا ورده و دلفزار نهاد و آن میر نوی نمایان بدان زبان بسته ناتوان در آویخت
و آن سنگلام و دیگری از دامنه دشت در رسیده آن میر نو برا از هم بدرید و از پی کار خود برفت ملک از این قصه حیران و سرشک تواتب
بر خسارش روان گردید با خود گفت [illegible] نیز دعوی سلطنت [illegible] از حیوان بزبان که درندگان سلطنت جبانی [illegible]
حیوان در حراست آنان و نواز حق بخیر در صدد و در بیرون پرده عصمت [illegible] سوار شده گریبان و بر سر زنان [illegible] در آن مشغول امروزی
در کار بیکسان کردیده و بنده از سلطنت و رسم عدالت بجایی رسید و بمقامی کشید که فرزند خود را بواسطه [illegible] در معرض قصاص و داد **نظم**

خسرو برا که نیست بیرت و داد	عصمت بندگان دهد بر باد	باید عصمت پرست باشد شاه	بنده از عصمت زنانه نگاه
ار کند شه نظر بیرت کس	هر کسی را بیرقیب هوس	بیرت آموزد و عصمت آئین [illegible]	جنگ عصمت ساز و بیدین [illegible]
راه داران کنار رود را هند	از به و نیک خلق آگاهند	تو چه چون کبک سر به برف بری	کن بچشم خدای بین نظری
خواهی ار رسم مروت و آئین	گلی از گلستان حشمت چین	بر سانش برای استشمام	بی تنفر تو بر فضای مشام
تا برد هوش چون گلی از سر	مانده او و زگلی نماند اثر	[illegible] دو روزه باشد	روی او را خریف [illegible]
لیکن این گلستان [illegible]	گل او را طراوت دگراست	کن تهی دامن از گل [illegible]	پر کن از گلستان او دامن
از گلستان او گلی بر چین	که بود خار او به از نسرین	زانکه دست تطاول الحق	این گلستان را نگرده ورق
تو نکو نی و رست [illegible]	نرسد دست کس با ورا قش	از حقیقت و او درش بنگر	هم در امثال وی نمای نظر

حکایت بخت النصر با بده [illegible] در خواب دید که ساعه شرنا مر فی ارخون [illegible] گفته بیم در حیات [illegible] گفت
آدمی [illegible] آتش با یه از دستش بر بیرد و چون بمیرد از گورش بر خیزد فاعتبروا یا اولی الابصار **نظم** تا جهان فتنگی شود خانه گور

بانشنید مجیطا بیم از جوشش	هوس آدمی نگر تا چند	با که خاکش کشیده در آغوش	عدل و انصاف کار هر کس نیست
هر که را این روانی اندر هش	نشود کسر رغیب بالمنافی	نشنوا تا نیابد او [illegible]	همچو چشمت کز عالم [illegible]

نشنود آید ار هزار سر درش **حکایت** از خاقان مغفور فتحعلی شاه طاب ثراه علی المشهور والمعروف نقل شده است که شی چند از خلفا زنان
مهرو [illegible] حسنه بر نهال طوبی زدی و غنچه نو شکفته بر لعل [illegible] از شکی [illegible] خوردی نا بستان برجیب چو نکوی عاج و بالای [illegible]
چون شاخه کاج [illegible] بر سیه چون رشته جان بیمار و سیم بر [illegible] هر یک چو گوی سیم [illegible] رخ مهر جهانسوز در حسن [illegible] و ماه تا بان
شب افروز از شعشع جمال شان بر چیس کرد انشان ما نند [illegible] و نرگس فتانشان رهزن جاده و ان صحرا گری [illegible] سلطان را دست غارت
دل کشش [illegible] دیگر بوده با وجود شدت مهر و محرا [illegible] نمی برد جز [illegible] برهنه کرده انگوران بهشتی را
امر فرمود [illegible] پستان [illegible] دادند [illegible] بر ورشتغال داشت روزی شی از آن
خواتین و دیگران [illegible] مرا در کار شهر یار حیرت انتها ست بیرون [illegible] عبرت دارم که فایده این عمل برای او چیست و این مطلب [illegible]
بسید [illegible] از وصال خویش محروم دارد و سر از ای بر آکسب شی از ستا با در مقام سلطان بخواهید و ما [illegible] باسلطان [illegible]
تا وی سر [illegible] را در یافته ما را [illegible] نا ند باشد بر آن راز مخفی واقف کردیم بعملی قبول آن رای ثواب نمودند و چنان کردند در آن زمان
خاقان بر سید و از واقعه آگاه شده [illegible] برآمده امر نمود پستان ایشان را در زیر سنگی گران نهادند در حالت [illegible] حضرت [illegible]
و حمد الهی نمود و برا فرمود چنین عذاب الیم در حضرت کریم را بسکی در طلب شفاعت نیاز نمی تا مگر از این معصیت رهائی یابند [illegible] گفت

ای ملک چگونه شاکر باشم و حمد چنین خداوندی رئوف مهربان بجا نیاورم که عقاب آن معصیت بقیامت نینداخت و قصاص در دار دنیا ساخت
زیرا که مرا تاب عذاب آخرت نخواهد بود پس چگونه چنین نعمتی را شکر نگویم گویند خادمان از استماع این سخن متغیر برگشتند و در غضب چون بخود
باز آمد حکم باستخلاص آن نازنین پسر نمود و آنان پس [illegible] گنجینه تهران حوران مهرچهره برگرفت و هر یکی را گران بها گوهری در صدف فرم
فرو گذاشت آورده اند پس از سالی هر یکی را فرزندی با جمالی در آغوش پرورش **نظم**

بخت بیسرتی همین شها / که کند شاه ظلم بر رعیا
هرچه از حکم شرع بیرون است / هر طلب هر که گشت معلون است
رأفت و رحمت از شهان باید / مهربانی ز خسروان شاید
بشکند گر ز دست شاه دلی / بر نیاید دگر ز پا بیکلی
مهربانی چو کس نشه بیند / بشر از مهر مهر بگزیند

حکایت پادشاهی را گویند با تنی چند از خاصان در بیابان مشغول شکار بودند بمکانی رسیدند و دیدند مردی داغ بر الاغ میکشد از
فرمود تا بنجا [illegible] حاضر آوردند پرسید در اینجا چه میکردی گفت منزلی ندارم بنای خانه کرده ام که در آن مسکن کنم فرمود که تنها مسکین کرجای
[illegible] ما هم در آن بشود گفت بخداوند اگر لطف شهریار مددکار باشد و بذل مرحمتی بفرماید چندان دست دراز دهم که گنجایش توقف ملک هم در آن
بشود سلطان را خنده دست داد و مشتی زر بدو داد و گفت مرا چنین خانه احتیاجی نیست مبارکت خود است باشد این بگفت و برفت **فرد**
خانه را که از ستم سازی / سک منزد کا خدا و کند بازی **نظم** کاخی که ز ظلم سر بهم آورده / در هیچ سرا یکی شود پرورده
ز بنده همچو خانه این پل بود / این پل بهر خانه معقول بود / خون رعب تام و به ستم آست / کی وجه چنین بلا بقی مصرف مرا آست

حکایت سلطانی یکی را جوایز ابو حسب تقصیری که بر او گرفته بود ند حکم فرمود بدار کشند تا صاحبش بر ناباهان نشانند
با عداد در دار کشش نمودند سلطان را آگاهی داده فرمود ده تا ما برانکاه نموده که رهائی یافته چنانچه گراه را گناهی بود و کشته نگشود
نظم نه بسی ظلم بما ندر بند / نه نیفتد در آن بند خبر از گزند / سر بکیند میرود پای دار / ولیکن نماند در آن دار خوار
عقلا میفرمایند سر بیگناه پای دار میرود و لی سر دار نمیرود **توضیح** اینکه این سخن را مراد نه آنست که سر بیگناه روی دار
نمیرود میبرند ولی نمی برند **تمثیل** فقیهی با عمال خود مغرور بود که همیشه در قنوت فریضه عشا خواندی رب عاملنا بعدلک و لا تعاملنا بفضلک
گویند پس از فراغت از عبادت بجهت تحقیق از خانه بیرون رفت رشید ام رش بدر بار سلطنت کشید فرمان داد که بر دارش زدند تا با عادت مسلم نزد عموم
خلق قصاص کنند عرض کرد الهی خطای من بشب چه بود که بر عقوبت اندر افتادم شنید که تو خود از حضرت ما تمنا نمودی بعدل خود با تو
عمل کنیم نه بفضل با هم بواسطه آن نشده در هنگام صغارت بدار کردی تا عمل بعدل شده باشد جزای دیگر اعمال تو در حشر است
نظم نخود اگر بفضل عمل شود با ما / کسی بر آنچه برآید بعهده فردا / به بستگان عمل از حق بعدل فرماید / در جهان بر خ بنده نکشاید
تنبیه در خبر است عالمی خلاق عالم فرمود بتفضل بخشایش بر منم ضرع کرد الهی من که سوای اطاعت و عبادت کاری نکرده ام و معصیتی هم
بخویش گمان ندارم پس جزای اعمال من که داده شود میفرماید راست گوئی ولی تو بهستو چنانکه از نیک نعمت از نعمتها مرا داده نکرده عبادت
و حق تو است که ستایش خلاق خود کرده آنگاه نور چشم چپ او را با تمام اعمال او سنجیدند که اعمال وی بالا رفت فرمود حالی بود رحمش ببرید که
مستوجب است عرض کرد الهی خطا کردم آنگاه خطاب رسید که بازش گردانید زیرا معترف بخطای خود گردید **نظم** ای باعمال خویشتن مغرور

کرده خود را به نیکوئی مشهور / بنده این ما و من ز خویش فرو / بوده اصلت چه شرح دهم که او / از یکی قطره آب بی مایه
حق بسا ند نرا بدین پایه / دست و پا چشم و گوش و نطق بیان / داده شخص ترا خدا بجهان / نعمت و روزیت عطا کرده
وعده خوبیش را وفا کرده / با چنین خالق رئوف رحیم / که بفضلت نمیبرد بجحیم / سرگرانی نما شدت در خود

ما خلق با سوی اگر سرور **حکایت** ملکی بر کشتن خون چند تن از بندیان فرمان داد جوانی در آنمیان بود که هنوز سبزه خط بر گرد
عذار نازنینش ندمیده و میوه شادمانی از بوستان کامرانی نچیده و تشنه زلال جوانی نیاشامیده گردن بتیغ کشیده ملک را گفت بفرمایید
نخست مرا قربان کنند پس از آن دیگران را راحت رسانند ملک در صورت او نگریست برخی از زینت نمود و آنگاه صورت حالش پرسید

از خیالات جهت مرا گمان رسید تا هیچ گشته شود با مرا خود و جهت بر تو آید با دیگران شفیع تو شوند و من از قتل تو درگذرم گفت بخداوند
مرا نیز همین گمان بود تا خود اوند و بزمین فراغت از قتل این بنده حاصل نماید باشد که ملک خود بر ایشان ببخشاید یا دیگر بشفاعت نماید
ملک از همت بلند جوان بشگفت رحمت و احسان بوجه آمد و از تمام بگذشت و مثال داد تا تمام را خلعت و نعمت بخشند و سرخوش سازند **نظم**

چو لبا نوجوان با فرهنگ / که چه به زیر اندر سنگ / چو لبا رو نگار و دیده پیر / گر جوانان کم است در تدبیر
هر جهان دیده دانشش بنود / دفع ضر را توانشش بنود / هر کرا عدل و داد و سیرت هست / در ادای سخن بصیرت هست
عدل و انصاف سعی فضل است / نه خود آن را که فضل جهل است

حکایت سلطان بسری بطرفه ماه منظری گرفتار و در بر اخواستگار شد
کفتند مالک دارد گفت من جوانه ام در قاب خلق مالک او نیز محکوم است آن گیست که منع مرا نماید آنگاه بحاضر آوردن اش امر نمود و اما ان
ناسلمان حاضرش آوردند بگوشش طلبید و از وی تمنای کام نمود بر کوچه ابا فرمود و بخود داد شد او بگوشش کوبید و ی گرد و از روش جادو در کو رش نهاد
ملک را مستخص نمود ند جلا دی فرمود تا سر او را پیکر ببر برداشت و در کوه دختر کذاشت **نظم در تنبیه** کسی ندرد و کشته چه گشت خونریز

کند هرچه در محشر جهد بش / هر آن کو ستم کرد با دیگران / بخنده ش بدان کو شه داغی کمان / بنا ز رسم شعی را که خون بسر
بریزد و بسا لای خون دگر / چنین است سیرت پرشی وهلا / بر این بوده این ارباب فضل

حکایت شاهنشاه اسلام پناه
الغصاب قسمان ناصرالدین شاه را شنیدم وزیر ابه نیز ابه اعلی ضمیر خود ا بکبیر که لقی در روز ضمیر بوده و بعد از رنجش از او که خیانتش پنداشت
و بر اکنش گفت جنایات امیر محقق نبود چون و بر اکشتی فرمود در فتارنا کوار دی را بر آن داشت که شعبات او را قطع نمودم زیرا اهراً شر
از من بعیت رفتارش معلوم و دهمان اندیشه ها فتنش بدفع و جوم راضی نمیشود نا چار سلامت عزت و بقاء دولت و قت خود بسر کشتن او دیدم
دار مملکت داری او اندیشید و دفع شر او را لازم دیده تا از بعد از اداء بوده باشم چنانکه میفرمایند جماعت حکما و فهم قول ایشان را بدیر فتیم **نظم**

هر که او دولت خیانت بادی نعمت / شر حا مقل آن بیت بر جاده مقام و قرو / هر جا و را دوست نا فرمان ترا بود / در کفتار شدن لاش بوزد زیر هم خود قبت
نظم دشمنی مرد وستی یاد فرمون / بود صد چاوه کر چه نشت زبون / محال است خائن ز خالف شود / که آخر بخوبت نشتا ورد رود
مشو ایمن از کینه دشمن ضعیف / که خانش شیند ترا بر ردیف / بوقتی که شد بر دلیف سوار / بد ار دو ز هر چاره دستت نگار
هر آکش هر اسی ز تو اندر دل است / خلاصی ز دستش ترا مشکل است / جنگت اژدهای بر بود زنگ / زند نیش از بیم جان بر پلنگ
مصاف پلنگ ار چه با مور نی / کند در اصلاح اژدها پا وی / بسا هست موری چنان خورد / نشاید کار ز مور لنگی ورد
سر بجان کسی دار که بجا بیش / بسا لیست در خاک خوابانیش / که ناکه نشاید بخون اندر است / کند سرخ از خون سرو پیکرت
نصیحت کرت کرد جشت مرنج / که در این نصیحت بسی هست گنج / کمن بی تامل زبند شش گذر / که در خورا و فی افسر دن ثمر

حکایت بیچاره را مرضی عارض شده بود که حکما از مداوای او عاجز آمدند چون علاج او عجز بخون نبات رسیده میسر بود روزی در حضرت
سلطان نعمت پس از آن که گفتگو صحبت آن مریض در میان آمده مایه علاج او ذکر گردید سلطان مستمع اقوال ایشان بفرمود و لکن حتی نظر نمود روز دیگر در
مسکا تسیکر حضور سلطان آمدند پس از تقی صحبت ملک پرسید شخص مریض محتاج بدان علاج عمل کارش بکجا کشید و حال او چون شد چون گفتند
حلب ملک پاینده باد آن مریض با آن معاوا امکان ندارد و بهبودی او زیرا خون اطفال مسلمانان را چگونه میتوانیم ریخت ملک فرمود من بجان
و داد و شرعا او را کردم و زبان هم ندیدم جسید بسوی مریض شتافتند و بر این دست یافتند بحضرت ملک باز آمدند جویای واقعه شد ملک فرمود تا از
عموم طفل او را بسیار جو یافته با ایشان بنمودند تا ابر مریض در کلوی او دیده خوا آنگاه فرمود دو شش من ابتکار کرده و همت بر آن گماشتند که چنین اطفال
شیرخواره خود را در راه آن هستوا فدا کنم این را سر بریده و بار گرده میسر شد منتظر و فقدان او هم بودم اثری ظاهر نگردید بحمد الله و در آغوش و ایم
یافتم و التسمی لم یزل اعمال از شخص مریض هم رفع فرموده است **نظم** ز فرزند و زن بهر یزدان گذر / که تا یکی ز دهم تو داد کر
خدا یکی فرزند داده ترا / ز حکمت دو دیده نهاده ترا / تواند بر دو جان تواند دهد / بعقل برد هم بعقل نهد

چو بهره کسانی اندیش تو | عزیز است اگر نفس تو پیش تو | چو حال کسان حال خود کن گمان | ببین حال خود را و حال کسان
ببین رنج خود فزون از دگر | که بیش از دگر نه جهت داد کر

حکایت ملکزاده با دیده در شکارگاه در تعاقب [illegible] سبقت جو که سند ملکزاده پیکان شکار بیکانی بجانب او انداخت پس از رسیدن پیکان [illegible] خود را بدان مکان رسانیدند دید طفلی است در خاک و خون میغلطد ملکزاده گریبان بدرید و از توسن بر زمین افتاد و سپاهیان از غلطیدن ملکزاده حیران یکبار به سوی وی شتافتند و برا از میان خاک و خون بر داشتند ثنی از امیران گفت بقای ملک باد و دوران باد امری واقع نگردیده که شهریار اینمقدار اضطرار حاصل نموده گریست و فرمود چه بسیار گران است بر کسی خود را کشتن خلق جهان بداند و سلطان نگرداند بدون سبب چه رعیت را در خون خود بنشاند گفت چه بسنم شمار در مقام بذل جان بر آمد سید گنجی دهقان این قدر قیمت ندارد که اینهمه نالد واقف ان میفرمایید فرمود چه تفاوت در غنی و فقیر در سلطان و رعیت باشد بلکه فقرا که در درگاه کبریا نزدیکتر باشند بیش از اغنیا هست و بسی اغنیا هستند که در بعضی [illegible] فقرا آرزو میخورند و بود بپرسند فرد هست که برادر مقام حساب وی عطکار کرده و دعوی خون ناحق ریخته خود نماید به ای قرار رضا امکان تلافی دارم بهر قدر بر کوید که صاحب اینکودک را بیابید دهقان را جستند و یافتند ملکزاده پیش وی رفت و شرح حال باز فرمود و پیش شمشیر حاضر کرده بدو داد و گفت تو بزی این تیغ تیز بهر قسم خواهی خون عوض بریز که دیوم را شفیع حال و ما به خون راه که براز برای من بی تمیز باشد دهقان گفت از خون پسر که استم امید که حضرت غافر الخطایا از خطای گذشته بگذرد ای گفت و برفت ملکزاده وجهی کثیر برای پدر فرستاد و عطای او را نستاند و گفت ملکزاده بگوئید من از خون پسرم که با عالمی نرزم برابری نمیشود که گشتم چگونه اجر خویش را ضایع نمایم و خون بها بستانم گوید ملکزاده از این سخن رقت شکر کرد و گریست **نظم**

خطا اگر شهان سرزند وقتی | ببخشند عوض تحفه و سرو بیکر | بلند نیز که سکران باشند | که از خدا مر چو پاسبانها باشند
برابیغا کو داده حقشان فرمان | نه گرگ که که باشند گوسفند را چوپان

من کلام امیر علیه السلام سلطان بیکی در مشرق و مغرب عالم حکمران باشد و خود در مشرق باشد در مغرب یا در مغرب باشد در مشرق دست اسبی بسوراخ مورچه فرو رود حضرت وحدت جل عظمته انتقام او را از آن سلطان خواهد کشید که چرا رفع آن ضرر از سر بیچارگان ننموده بحقان است که گوینده وی در مشرق و مغرب او را یا در مغرب او را با مشرق چه کار عقلا میفرمایند سلطان خدا و ند روی زمین است چنین است اگر کسی از خلق آگه باشد باشد که چنین باشد و هر که چرا ای در ابن [illegible] **نظم** رشته خلق در کف تقوی

نبود امر سهل و مختصری | نیک بنگر چو مشکل است بسی | که خدا و ند خلق گشته کسی | تو بطفلت کس ار ستم سازد
جانت از غم چو سیم بگدازد | تحمل اندر کفی چو حنظل کام | انتقامش کشی بجهد تمام | چون حق از سر قصاص بنده نیز
نشاید بحشر از کم و بیش | چه بر در جهان قصاص شد | ای مظلوم را تقاص کند | تو عجب بخبر ز کار حقی
غافل از دور بنگر آن تلقی | که بیک گردشت نگون سازد | در سپهری که واژگون سازد | نه مدار فلک چنین سست است
یا کر اندر بکام هر خس است | رشته او به دست کس است | که نی اندر فراز دستش دست

حکایت شبی در کوی شی از اطرافیان آشوبی بر پا و غوغای در آن محلت بر غوغا می سرفتی عام و خاص آن محلت را دیدم جمعی گرد آمده چند شتم امری تازه روی داده است رو داد استم ازوی طلوع شده که غرفه ای در بام خانه چنانچه جمعی بنگذشته از خانه بدر و بر بام اندر شده وقتی رسیدم که گریبان جوانی را در دست ثی از زنان دیدم و خلق از هر سو تفرج بر روی جوان همی انداختند من از این معنی بهم بر آمده بدان سوی شدم ضعیفه را گفتم چه واقع شده و این ضجه از شب این جوان را تعب انداخته این جمعیت بروی جمع ساخته گفت هیچ مشتاق این بدبخت شیطان معنی باز پرسید که در بام خانه و تو در صحن سرا در اینوقت شب میان بستر من چرا آمده و حال که این ما در بنجا مرا با همراه خود هر شب کشف حال این حال در اینمو قع بس است بشنو حقیقت حال ازاد سئوال کرده ترا بیابانکه نام چون دست او را از گریبان جوان جدا و از میان غوغا پرونش که به سر را بخانه آورده از وی سئوال کردم سبب واقعه را گفت من انکار با ختیار نکرده ام که باعث اینهمه افتضاح باشد و در صحن سرا در خواب بودم وقتی بیدار شدم خود را در بستر نا در بروی دیدم گفتم ترا کسی در بستر وی برده گفت غیر از من و عیال بودم در بنجا نامدی نیست گفتم این از چند صورت بیرون نباشد اگر بگوئم ای خود ترا برده امکان ندارد زیرا

اولا وی آن توانائی ندارد ترا با بام برد اگر هم برد تو بیدار نخوذی دیگر آنکه سوی تو آید در همانجا بگاه ترا می بنید و اگر هم جای بگاهت بر دار آشوب بر پا نخواهد کرد و افتضاح برای خود فراهم آورد و ما مرتکب نخواهد شد چون این جواب را شنیده و دید و دانست ای بر اینجواب خادم گفت سخنان شما جواب درست و لی من با چراغ صبر نشنید با شم چون این جواب را بشنید از وی ظاهر شد گفتم زنی با سیرت فرزند کیا با در خوبش این طریقه چنین کبری اگر تیری با فرزند خویش چیکو تراز این اندیش خوای نمود آنگاه گفتمش بر خیز که پیش از مجلس [illegible] سیرت روا در حال از خانه اش بیرون کرد و آنان را بسیار از ابیات مناسب گفتم **نظم** گوینده خلیفه در جهان نیست | پس هیچه کسی که هست خود گیست
فرزند که شد با بام خود یار | بر تر ز خلیفه بند شش کار | کو شنیده نکرد دست یک آن | ادمی و دو در ابد و در آن
تو دعوی شنیده کی نمانی | یزدان و پیمبر ستانی | اسلام کر اینکه خود تو داری | زنگ ازرخ شیعیان برادی

حکایت سید المجتهدین امام الحرمین عمدة المتقین والمدققین حجة الاسلام والمسلمین سلالة دودمان امام بالحق سید الساجدین علی بن الحسین زین العابدین الحاج آقا میرزا محمد باقر طباطبائی مد ظله العالی با دیده ضعیفه بسار فقه و نمازش در آمد از خدمتش سئوال نان نمود آن ضعیفه ابرار و پیشوا و اخیار و خانواده سالار احرار فرمود و برادران و بسیار غلام همی تا برفت و نان بیاورد ضعیفه کاسه بی در طرف آب بود و برادر برده و در جامه پنهانش نمود پس از رفتن غلام ای براه شد خادم جام را ندید و دید و دست در جامه او نمود و جام را بیرون آورد ضعیفه فریاد کرد حجة الاسلام فرمود چه خبر است ضعیفه گفت پاره نان بمن احسان کرده ام جای دارم از منزل است دانه اند جای بیکسی در خانه تو هراستم گفت پس در خانه ظلم باید هستم با بر ندفرمود نه جام او را رد کنید گفتند این ظرف مال خود ما باشد این ضعیفه گواه بیاورد او را بیره و بلکه آنحضرت متغیر شده فرمود و الکفار بیدا و بالعنت خدا بر کسیکه از منصرف کرد و اهل خوانیت **نظم**

طرق حق پرستی این باشد | صاحب سیرت اینچنین باشد | برد هر کس ره کهش زنهار | نه گشته تجره نی بر دار از ار
دا اگر را نیست سیرت و صفت | تو چه خواهی ز سیمکون سیرت | ره برا ندر در خدا و ندی | لی بدر بار ز نده یا ز ند ی
حق شناسان را اطاعت کن | پس از آن خلق را شفاعت کن | نی خدا ترس هر که عالم شد | هیچه حشمت لباس که خادم شد

حکایت شنیدم سلطانی شی از علما را گفت شما نایب امام علیه السلام هستید و ما را امر شریعت غرا در دست شما میباشد فقط بعض کارهاست که انشا را بجز از شما احدی صورت نخواهد داده ما خلوا سلاطین در آن امور صورتی ندارد و چنین فرض عرض میکنم و استدعا مینمایم که شما رفع حوائج مردم را بفرمایید و دفع ظلم حکام ما را بنمایید شاید بهتر آنچه شما آسایشی برای ما حاصل شود و هر گاه در امورات بعض مسائل نفرمایید فردای محشر نزد حضرت ختمی مرتبت شکایت از شما خواهم که آقا من خوا هند ه نفرمایند در جواب ملک فرمودند حکام شما علما را متهم مینمایند و شما بدون تحقیق تصدیق شکایت آنان نموده هر روز در اسباب خجسته دولت ابد مدت ما هر ه و تکلیف افتضاح برای علما ظاهر و اتت صلاح دولت وقت در همین باشد که علما فقط اشتغال به دعاگوئی داشته و مزاحمت از فرستادگان دولت ننماییم ملک گفت آن ان که گفتم باید قبول اینمعنی بفرمایید و شکایت از احدی در باره شما نخواهم شنید خلاصه هر چند آن هادی طریق حقیقی اعراض نمود سود نبخشید و ملک همان سخن را تکرار نمود عاقبت آنعدل حلم و بردباری در کمال اضطرار اختیار از اصرار شهریار آن مجتهد ذی نزهت برای امور حقوق ملک تیت ارباب رعایت رعیت شتند و بر ازدحام بری کشیده و هیچ احترام الصدر نشین مسند شریعت را پاره و سکنفت او را آزار نمود شنیدم ثی از اعیان آن کج مینان وی را گفت شایسته نیست کسی چنین بزرگواری در انجمن بر خلق جلوه گر آمده و شما قریب آنکه ارباب سنت بر جلال دولت بشور نمود افتضاح دولت گوش نمود و بکر دولت نگریده از عام خاص و عام ما بیا اقدام رشته امر سلطنت که چیره و خدا وند روی زمین است اقتضی بچیز که گذشته از تاریخ آن امر با خراج خواهد کشید سلطان از ضعف دل در برش ملیده در اعلیحضرت خویش مسند بکوشش هم بسیاری معذرت بخواست و او را در نهایت احترام بمقام خویش معاودت داده چاره دیگر جستی امری که جوش بود تسلی دیده دلجوی کرد و دیگر بار آنان بپرداخت تا هنگامیکه سرای عاریت باقی سفر ساخت **فرد**

کسی که از خدا بخبر آمده | چو حشر نکال دیگر آمده | از آن که کشتند دعوی و پندارکی | اینگونه که گشتند خلق از آنان خوارکی
شاهی که بر روز شب خورد خون کسان | حیف از تو که رونی از او توقع داری | فردا قیامت از جان سنجو نید | یزدان و پیغمبر کسی بزاری

حکایت شنیدم پادشاهی در قتل بیگناهی فرمان داد بیچاره چون خود را در معرض هلاکت دید دیده امید از هر کسی پوشید اجرای
هلاکت با منفعت که به نظر متصور گردانید بجای گریختن خندید ملک چون فهمید پرسید در چنین حالت ترا چه جای خنده است که بسی مورد تعجب باشد
گفت ای ملک چون جاه خود و گناه ترا دیدم خندیدم فرمود مشکل دو گردید با آنکه ترا گناه گرفتار این روزگار نموده و دیگر آنکه چون است که خود
و جاه مرا نبینی که بری گناه و بر خود جاه پنداری گفت کدام گناه ازین بزرگتر که چون مرا بکشی تمام عالم را کشته باشی گفت تو خود یک شخص
بیش نیستی چگونه ترا که قتل کردم قتل عالمی کرده ام گفت ای ملک مگر در کلام مجید نخوانده من قتل نفسا بغیر نفس او فساد فی الارض فکانما قتل الناس
جمیعا ملک فرمود این کلام صحیح است و لکن میخواهم باز بپرسم که اگر ترا آزاد نمودم چون باشد گفت ایضا او نمودی زمین چون مرا آزاد فرمودی
و من احیاها فکانما احیا الناس جمیعا برای سلک [illegible] ملک ازین نکته بیان و طلاقت لسان بسی حیران گردیده و بر [illegible] وی معتقد شده
به زر و خلعت شایسته اش عطا کرده [illegible] جوان پا به سریر جلوا بوسه داده برفت **نظم** ستمگری که ستم میکند به بیکنهی [illegible]
کسی به سر نهد از قهر تاج جاویدان که بر سر دگران از خطا نهند کلهی ستم به هیچ طریقی [illegible] که نیست ظالم را بجز طریق [illegible]

حکایت شنیدم سلطان معروف [illegible] او وزیران ستم شعار چندان [illegible] آوردی و مخاطبش به خطاب بیجا بکردی
که هر آینه [illegible] از هر اذیت به مقدار اطاعت از مرا در درگاه کبریائی [illegible] ولایت دریافته بودی گوینده بهمین [illegible]
[illegible] **نظم** انچنین گشت اطاعت کش هست که به طاعت حق سراری دست
[illegible] از علو اطاعت نشکست نه همه دست بگوی جانان راه تا که از شرب خمر هستی مست

حکایت سلطانی پسر خود را بواسطه تعدی بر رعیت مورد سیاست نمود شنیدم هنگامیکه سلطان وداع ملک جهان نمود و پسر در
جای پدر تخت سلطنت مقرر فرمود همانکس که ملکزاده را سیاست پدر گرفتار نموده بود و ظلم پیشه او برده ملکزاده رفع ظلم از وی فرمود
و بسی مرحمت نمود تا یکی از وزرای پایه سریر بوسیده عرض کرد [illegible] همان است که در تاریخ فلان ملک را به شکنجه پدر به ابتلا نمود
فرمود [illegible] در نهایت [illegible] خیالات فاسد تو به سرشت را صورت دهم ولی بیم از انتقام
که از عقوبت این بار العذاب ابدی گرفتار گردم **نظم** [illegible] که ما بیم از آن هست کز داد گر رسد بر روانم عذابی دگر
کنون با بدم کرد جبران آن نه آنقدر [illegible] کز خاطر شان که از وی ندارم هراسی [illegible] ولیکن خداوند این آب گل
چنان برکشد انتقامش ز من که کس را نباشد مجال سخن **حکایت** درویش برادرانی یک پدر [illegible] فقر و در تسلیم و رضا
و دیگری غیر از عزت و استغنا [illegible] وفا و صفا [illegible] قضای ایزدی
[illegible] افتقار [illegible] ظاهر و در دیگری آثار حیثیت
شیطانی جلوه گر [illegible] لئیم [illegible] کریم [illegible] برادر تو خود [illegible]
[illegible] بواسطه حرمت
سؤال فرمود [illegible] تا زنده است روزی او بیشتر خواهد [illegible]
کما قال الله تعالی عز و جل و فی السماء رزقکم و ما توعدون فو رب السماء و الارض انه لحق مثل ما انکم تنطقون [illegible]
دولت [illegible] بجای نعمت [illegible] از سوی خدا [illegible]
خدا [illegible] خسر الدنیا و الآخرة ذلک هو الخسران المبین [illegible] آبرو داشته باشد که عزت [illegible]
جاه [illegible] داخل در فرقه شیاطین کرده
موجب ان المبذرین کانوا اخوان الشیاطین [illegible]
[illegible] در کلام مجید لئن شکرتم لازیدنکم و لئن [illegible]

از شکایت آن زمان و لئن کفرتم ان عذابی لشدید برای تو همچنان گنجینه اسرار حقایق [illegible] برافروخت و فرمود تو پنداری
و رفع نعمت از محتاجان به سبب جمع نمودن مال سراپا و بال است مایه تقرب بخدا باشد و بذل مال و مسکین شدن علت تکفیر و راندن شدن
بنده از دربار کبریا است [illegible] داده بنده را به [illegible] فقیر خدا باید داد و از مال خدا در حق فقرا بخل نباید نمود که البخیل لا یدخل الجنة و لو کان عابدا چه
[illegible] السخی لا یدخل النار و لو کان کافرا و تو از افضال الهی و الفقراء عیالی و الاغنیاء وکلائی [illegible] بس [illegible]
[illegible] که بخل و لا امتناع [illegible] استغنا [illegible] منزلت فقرا [illegible]
چندان فقرا [illegible] خدا [illegible] جلال [illegible] انسان [illegible] صفات رحمانی [illegible] شیطانی
[illegible] صفت رحمانی در او موجود نباشد حیوان [illegible] انسان [illegible] سخاوت باشد [illegible] صاحب
[illegible] مروت [illegible] مرافقت [illegible] مواسات معلوم گردد
[illegible] و دولت [illegible]
[illegible] **نظم** [illegible] کسی با کرفی از مروت خبر
کسی را نخواند خدا ایجان که او خوانده باشد کسان را [illegible] که با همه کو [illegible] و ثواب بسیار باشند
[illegible] عذاب [illegible] از عذاب حضرت رب الارباب
[illegible] لا انفصام
[illegible] خدا [illegible]

نظم
مروت نیست کی از [illegible]	دگر را نان [illegible]
[illegible]	[illegible]
ترا باید مروت بود و سیرت	نه بی عصمت [illegible]
[illegible]	[illegible]
کسی را [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

چو انصاف [illegible]	[illegible]
[illegible]	که ایمن از عذاب [illegible]
[illegible]	چو از حاتم [illegible] نام
کسی با نام [illegible]	که باشد خلق عالم را زوی کام
تو [illegible]	نه داری [illegible] احسان
[illegible]	دلیل [illegible]
[illegible]	[illegible]
تو بر [illegible]	جان [illegible]
[illegible]	[illegible]

بیت [illegible]

حکایت حاتم را گفتند [illegible] نام [illegible] خود
[illegible]
[illegible]
[illegible]
نظم [illegible]
[illegible] **حکایت** [illegible]
[illegible]
نصیحت [illegible]

از دست نطفه نا کرم بتواسعد رحمت بانان کرده و مملکت منتظم کرده دولت آنان مستدام ماند خشم بر زیردستان روا ندارند و چشم از خطای آنان بپوشند و جرم آنان ببخشند بلکه در حراست آنان کوشند هر کاه چنین نمایند هرگز دولت از میدان سلطنت نتوانند ربود و فرمان روائی نتوانند نمود پس بعضی خطا از صغار و عفو از کبار کدام است شیوهٔ مهتران نظر بستن از کهتران است که با بود از جوانان کشیند و بر مجرمان بخشند بحکم الکاظمین الغیظ والعافین عن الناس ملکزاده را این نصایح چو از دم عطار شفقانه سود مند افتاده و در کوش هوش جای نموده آتش غضبش خاموش و دیک رویش خشمش از جوش فرونشست از جرم وی درگذشت و از سر وی بیرون باز کرد دیده

نظم در قطعه

[illegible]

[illegible]

حقارت در سن نگر است صغارت را به تخفیف برقت سلب معرفت و عدم فضیلت نگاه باید داشت که ایزد تعالی اشرف از تمام مخلوقات آفریده و مرآت ضمیر منیرش را مورد رنگ زشت قرار داده است به که فرق در او را و خویشتن از خیالات دور اندیش که از نظر معتبران و عمق نظر از کهتران تا بیان خود بحث از عدالت و مروت دور و نامقبول پروردگار غفور است و از این گذشته معتبر آنست که در فنون قضا [illegible] و در حل مهمات و مشکلات بی نظیر باشد نه آنکه در عوام الجهول بصیر و از تعلم بی بصیرتی علیم خبیر بوده باشد آنچه خلاف رای خردمندان است هر کس سالش بیشتر کمال بیشتر میباشد از جمعی نه به جهت [illegible] بلکه به [illegible] فضل و هنر [illegible] بزرگیست نه بزرگی و سال [illegible] دانش و فضل است چنانکه خردمندان دیده اند

فرد نه گر باد را این جلوه داری زمن بود امتحان مرد را خود سخن

چه از گفتار پسر در حیرت و سر انگشت عبرت [illegible] بدندان خدمت کرده [illegible] او را پیش خوانده بر اوی ملاطفت بخشید [illegible] بوسیده و تشریف پسندیده جواد [illegible] برادران از این سخن رنجیده و برادر [illegible] دشمن گردیده [illegible] چنین است شیء را خواهد جمعی را از [illegible] سبب [illegible] کرد

قطعه

با همه دانش و هنرمندی	نه تردی بکار خویشتن چون
خود از آن فتنه چند اشتهر	که برد و قبول وی گردد
کینه جو گرد با شی جستن	ظاهرا آخر فساد [illegible]

مجو چندی بعد برادر [illegible] باب [illegible] در مسند ریاست مستقر گردید و مشغول امور نواحی شریعت شد [illegible] از هر سوی با آنان که آمد [illegible] رفیع [illegible] روزی را در محضر شیء از برادران برفتن [illegible] در طلب نشستن [illegible] و استماع اقوال آنان نمودی و لب از سؤال و جواب فرو بستی [illegible] معانی بیان و ضع [illegible] اتفاقا روزی در محضر [illegible] برادران نشسته [illegible] کثرت [illegible] تواضع [illegible] بود و در بیرون قرار داشت [illegible] از گفته صواب و ناصواب [illegible] محضر بود [illegible] در میان آمده [illegible] اتفاق افتاده از شنیدن کلام [illegible] برادران [illegible] در محضر [illegible] استعداد و دانش اظهار کمال [illegible] هیچیک قول [illegible] جواب دست فصاحت [illegible] بر افروخته [illegible] زبان بیان باز نموده [illegible] جواب داده و بیان [illegible] را آورد و با ثبات کلام خود [illegible] کرد که تمام خواص و عوام تصدیق قول آن [illegible] نمودند و زبان به تحسین [illegible] شادی [illegible] دست پسر را [illegible] گرفته و برابر خود [illegible] نشانده [illegible] برادران از انفعال [illegible] شدت محبت پدر با آن [illegible]

نظم

نه هر کس بجوهر فرا گردنش	نشانه بکسی گشت برادرانش	برادران و آن گردن افراشتش	نه زخم محبت بدل کاشتش
چه بسیار شمشیر بر تنده است	دلی لازم او بود روز دست	مرا چون هنر نیست در هم بساز	سوزان آتش خویش در تار و از
بسا خسته و برانه را گنجها	که در وی فن او دفینه بس گنجها	میسر [illegible] گنج نیست	خود آن گنجها برده بر گنج گنجت
مجو گنج بی رنج را فایده	نباشد در او جز [illegible]	نیابد هر آنکس که بی رنج گنج	[illegible] درد سرای سپنج

بالجمله برادران در صدد رفع آن یگانه دوران [illegible] برآمدند [illegible] و برا در [illegible] سخت ملتفت [illegible] عازم قتل [illegible] نا کرده [illegible] خود را [illegible] نمود چون [illegible] بر روی در آمد [illegible] چند در صحن حجره آن [illegible] با [illegible] برادر [illegible] در صدد تحقیق برآمد [illegible] حقیقت حال برادر [illegible] معلوم کرد [illegible] دل از کین [illegible] تصدیق او نمود [illegible] نگوئی [illegible] و اورا الفضل [illegible]

نظم

فضل دشمن بگو پیدا دشمن	آنچنان کس بود نگوی زمن	آنچنان کن که دشمن آید جست	کان هنرمند نیست و آن نیکوست
نیکی آن نی که دوستان گویند	دشمنان عیب آن جویند	گر زد دشمن قبول بر نخند	هر که بی [illegible]
در کند دوست مدح تو بسیار	کوش تا دشمنش سوی گفتار	زانکه از دوست [illegible]	در صدد [illegible]
تو برو خویش را بگو قدری	تا که آرد صدد نکوئی جای	پس هر گوشه مدح تو گوید	قبح بنهد و حسن تو جوید
نیکو صفت [illegible] قبیح ترا	[illegible]		

حکایت گویند جمعی [illegible] قتل در حضرت [illegible] بردند [illegible]

ملک بکشتن جمعی فرمان داد جوانی در آن میان زبان بعفو گشاد و نا سپاسی آغاز نهاد ملک را خطر آمد که آنجوان با این جرم باشد گناه کار نباشد الفاظ استماع وی نمود دیگر بار تکرار آن گفتار کرد فرمود او را بر پا بسته [illegible] بیشتر کرد [illegible] از زشت [illegible] حضور سلطان بوسه داد و گفت این مرد [illegible] رحمت [illegible] عرض کرد [illegible] سپاسی نمود و دیگران بقا دولت دوام دولت ملک را از حضرت رب العزت مسئلت کردند [illegible] جان دادم که ملک [illegible] آن شنیده که موجب [illegible] باشند و ناسپاسی این را که مستوجب قتل است ملک [illegible] آنچه این جمله گفته تا آخر سمع [illegible] که آخر [illegible] بجهت [illegible] از سر خون او در گذشتم و ایشان را مستحق قتل [illegible] حکم [illegible] کرد چنین [illegible] است که گناه و جرات چون بنوای [illegible] از تیغ [illegible] ایمن گرد [illegible] است [illegible] کشتن [illegible] این [illegible] جلاد را فرمود تا از قید [illegible]

نظم

شه [illegible] خدا و نگار	بکار جهان هستشان اختیار	ز چون دخل [illegible] ایشان کنی	که خود را در آخر پشیمان کنی
بکار خود و پیش [illegible] بود	[illegible] که گرفتار بود	بکار ملک گر نداد دخل داشت	بکار [illegible] تیغش گذاشت
[illegible] که از [illegible] داد	بدو در جهان نام نیکی نهاد	بسا نده دو چیزی برادر ز کس	یکی عدل و آنکه ظلم [illegible]
[illegible]	که ظلم تا نام بدی بیاد	رود [illegible] نام عمل یادگار	نماند جز این تا بپا روزگار

حکایت یکی از اشراف [illegible] رسانید [illegible] و در اطراف حیران و سرگردان [illegible] بیت [illegible] از وی بازجستند [illegible] پریشانی [illegible] و زن [illegible] خلافت از دوستان و احباب و وطن گردیده [illegible] ترک زینت [illegible] تا کم [illegible] اغراق عزیزان نکرده و هم [illegible] وطن و دشمنان [illegible] کردن [illegible] فرزندان افکنده و چشم از یاران و برادران پوشیده [illegible] حفظ [illegible] اختیار کرده و هم گرفتاری [illegible] که [illegible] صورت [illegible] رامی [illegible] حالات [illegible] شده نموده [illegible] شماتت [illegible] غربت را اختیار کرده هر چند گویند

نظم فلان اگر که بی خود نشان [illegible] چنین جرای [illegible] بهتر از جانش

خود را فکند [illegible] برای [illegible] رضی شده [illegible] و آن امر [illegible] الی الاوان [illegible] در صدد خدمت گذاری برآمد [illegible] از سعدیان و دولت [illegible] نمود [illegible] رفت و در حضرت شاهنشاه عرض کرده [illegible] اظهار [illegible] در قبول [illegible] او نموده [illegible] چون [illegible] را بدل بدر یافت و برادر [illegible] کرد [illegible] آن [illegible] امانت [illegible] معلوم کرد [illegible] اخلاق [illegible] بیرون رفت [illegible] ملک [illegible] در خلوت [illegible] چون [illegible] خیانت او در صدد [illegible] چون ملک این [illegible] فرمود با این همه سراهم [illegible] خیانت [illegible] ادب [illegible] دست [illegible] صاحب قران [illegible] خیانت [illegible] شاهنشاهی نموده [illegible] این بنده که از دست [illegible] ایزد تبارک و تعالی [illegible] خود [illegible] خیانت [illegible] منظور [illegible] این [illegible] جان [illegible]

نظم

مولفه کسی را که دشمن فرو شد بجست	برادر غدار او آخر کار پوست	مرا نیست جز از ملک دستیار	بجا ما غدار [illegible] روزگار
و گر چرخ را گردش دیگر است	ز دشمن مرا شاه دشمن تر است	[illegible] با من چنان مهربان	ندارم [illegible] از دشمنان
ندارم [illegible] هر کس	ندارم چو شه را شب و روز پاس	مرا شاه خائن بداند اگر	ز شه تیغ [illegible]

حکایت یکی از پسران یکی از سلاطین [illegible] چندان [illegible] پدر عزیز [illegible] بود [illegible] ملک را در باره او [illegible] قبول [illegible]

چون سلطان‌زاده غرورش بسر حد طغیان رسید دست تطاول در اموال رعیت نهاد و باب غارت بر روی رعیت گشاد و کسی را توان
رفع این اذیت و امکان تحمل این مصیبت نبود [illegible] شکایت به دولت [illegible] براینوا فرو گذشت اشتغال بجمیع آن شکر و تدارک ذخیره نموده بهر روزه
قوّتش برقوّتش می‌افزود و بقیهٔ سپاه سپرد و از نابسامانی مملکت را متصرف گردید و با این استیلا امری را قدرت اظهار این کار
نبود [illegible] عرض او را نخواست پس از آنکه صیت اقتدارش اشتهار یافت و داعیهٔ سلطنتش بر سلاطین دیگر ممالک گوش زد شد
هر طرف رنجشی تا اکنون ما را گمان بر این بود که آن وجود مسعود و مبارک را استعداد نگهبانی رعیت و رفع فتنه از مملکت هست کنون
معلوم گردید و انجام طلب برای شما خبر نگوییم است زیرا غلامان چندان از عمارت سپاهیان نگهبانی از سلطان آسایش حاصل گردد که روز دیگر
مملکت از تصرف تو بیرون و روی رعیت از خون لاله گون خواهد شد نظم بلی حفظ گله بود با شبان نه غافل ز گله ندا این آن
رزمه چو راعی شد آشفته دل کند گرگش از بیخ و بن مضمحل خصومت نباید که آن گرگ پیر کند یار خود چند گرگ دلیر
دو دو انگه از هر طرف گله بان برانداز دگر جانب از او امان دگر هم ستاره ز نسبان شان نگردد مکرم ز آزارشان شبان
بر اولو الالباب روشن است که تغافل در امر سلطنت ما قبتش ندامت و ذلت خواهد کشید پادشاه در امر جهانداری باید چنان
دقیق باریک بیند و چندان خفیف باشد که شخص بر رعیت در صدد دست تعدی خویش باشد الا صاحب آن جبینه مملکت بعد از وقوف بر این
اتفاق گران تحت در مان برآمده با هر یک از امیران را از خود در علاج ایمن مشورت نموده و صلاح دید خواست بیچاره راه بر دفع او بودن نیکی
خون بردند هر یک مصلحتی دید و تدبیری زدند پسندیدند آن هوشمند با فرهنگ نیامده با امداد تاریخی کرده بیارگاه نیامده بستری کردید و روزی
چند از افواه عوام و خواص بر سند که سلطان مریض شده و بستری گردیده تا قریب است از اخلافی را وداع نماید و رخت به دیگر جهان برد این خبر وحشت
اثر چون رسید بر این شاهزاده در دم چاک زده و خاک بر سر ریخته خود با و بفراز سخن آن در نهایت تعجیل شتابان در کنف حضور پدر ایستم شده و
شب و روز نموده همی راه پیموده تا وقتی خدمت پدر رسید خبر را بی اصل دید و ماند و یک روی پوشیدگی جز از شادی چاره ندیده دست
پدر بوسیده و در مقام خود برفت هر روزی برای که گذشته بود خواست پدر از نفس شاهزاده اشرف ترتیب نموده از مملکت داری خلعش نموده پیش
نام قلمرو خود مردم را اخبار کرد که ستم بهر کس شد بیاید و به ستاند نظم شهان کی نشیند غافل ز خلق که کس گیرد از خلق دستار و دلق
در این امر پیشه کند پادشاه پسندیده بر خویشتن چون گناه حق از وی ستاند بدیگر ده دگر باب سر تاج حرمت نهد
جهان دار باید جهان بان شود بدین گونه حارس چو چوپان شود ز بیکار داز جهل گرگی جهان برین گله دار سر چون شبان
همه روزه گرگ از هراسش رمه بباید چو چوپان را و همه چو غافل کو صاحبش بنگرد چو گرگش بشکم آخر اندر درد
رمه بسپرد پس براعی دگر دگر راعی را کند داد گر بالجمله چون این رفتار آن حضرت عالی مقدار اشتهار یافت خلقی پرسش
برای دادخواهی بشتافت تفصیل تحقیق و صدق و نتایج خاصیّم اندوخته‌ای را تقسیم میان مظلومان نموده و از اضطراب ایشان بر آمد نظم
شهی که بهر رعیت گذشتی از فرزند برای سپه چه نیت در زمانه کند تقدیم سلطنتش را رعیت از بزدان ذکسند شب و روز روز و شب ای جانان
ز زرد صدق بجانب چو باس جسانش کنند سینه سپر پیش تیر عدوانش روند اگر کر جگر خون رعیت از زواد عدو بر نهد باج تاج از سر او
بنای لشکر بان سید و ستم بر باد کسی بنای دگر گون چرا نهد بنیاد چنانکه سینه شد و شاه سید عزالله نمود روز به اسلامیان چو شام سیاه
ز جور تیغ خون و غارت اموال فنای ملک فتاد و بسر برد آه لی فقط نه دعوی شاهی نمود او بجهان که هم محمد سید محمود این عنوان
بهوده داد محمد علی شه غاری از اجلا سید عالی نسب شد این شد او هر کرفتار ظلم فتنه خویش یکی بموت دیگی در بدر بحال پریش
حکایت سلطانی از صاحبدلی سؤال نمود که ذخیرهٔ آخرت بچه اندوخته گردد فرمود مروت در حق رعیت مایهٔ ذخیرهٔ آخرت است **نظم**
کسی کر رحم و مروت شعار خود نمود در جحیم بسته و در جنان گشود از آنگه داد و خلق آفرین بهیچ کسی که باشد این صفتش وعده جنان فرمود
حکایت یکی از سلاطین صفوته پارسا را در مقام ضرورت دعوت فرمود و ملک خوانده دعوت آن حضرت را اجابت نموده بهنگام رفتن

خادم را فرمود چون مرا توان پیاده روی نیست کر تا حضرت ملک این مسافت را طی نمایم مرکب ملک پاکش مرحمت فرموده بود و نه سکو بود خادم
نظر لطیفه کوفی و هم تسلی صدور که بر زحمت گرفتار شده گفت ملک بر کاه پاکش مرحمت نفر موده ولی دست کثر مثل من فرستاده تا شما را بدان درگاه
راه نما باشد پارسا را دل از این کنایه کوفی مه درد آمده فرمود نیکو تر از این آن بس بود که گرسنگی نرساله باشند تا مرادهم بسته باشد جهت اجابت
نمودن دعوت بسته بکر دیدن آنچنین حجت مجله موجب اجابت حکم ضرورت بحضرت ملک برفتند و حوائجی که داشتند برآورده نمود دعا و دعوت
بنماز ذکر و شنا آورد در این سعی کوشش زد ملک گردیده و از سختی انتقالات نمکان بالوقع یافت فرمان داد و تا غلام را لگام در کام و زنجیر در کام زدند و در هر کجا
جماران بکشیدن بکشش بار داشتند و حکم فرمود چندان بار نظران در آن زبان کج جنیان کشیدند تا سکسکه میکرد از فانی را وداع گفته و در زیر خاک خفته
قطعه طبیق عدل این باشد کر نه تواند هر که هر رفتار سر زد تواند هم نوازد و هم بسوزد ولی نتواند بستاند میسوزاند
گر روزی دادخواه عالم آرا بجای آنکسی این کس را کجا زد **حکایت** پادشاهی را گوینده روزها در جامهٔ شبانی و شبها تا بامداد
در لباس پارسانی بر آمده وقتی با صفت از حضرت عافرالذنب میبودی گوشه نشینی بر این حال واقف شده شبانگاه نزد وی برفت فرمودش تا کی
این مشقت فرو گذاری و بجوانی بپرور دگاری را که روزی وشب بنالش حیات با بنی یخنی که روز را کفر کیشی پیشه و در شب خدا پرستی را اندیشه
داری وعمال که ایزد متعال بمقتضای آیه مبارکه لا یهدی القوم الکافرین هدایت نخواهد کرد امثال تو را گفت من هرگز کفر اختیار نکرده ام فرمود
کدام کفر بتر از این است که در ظاهر او را ناخوانی و خود را بجای او بدانی و در پنهانی دیرا بخوانی تا خود فی این پرستش را بداند حضرت عزت
احتیاج داری بندهٔ را معبود بدیه کر حامی و خادم باشد نه شریک گفت من چرا روزها را شبهای نویم فرمود برای مسلمان هست نه برای کافران
بلکه در اسلام نیز تا تائب اگر از توبه برگرده و مرتکب عمل که شنه خویش نشود خداوند عالم او را عذاب خواهد فرمود و انتقام خواهد کشید چنانچه
والی در این آیه فرمود عفا الله عما سلف و من عاد فینتقم الله منه و الله عزیز ذو انتقام چه فرق است میان تو و آن کس که در حضور رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم
پرستش واجب الوجود مینمود و در غیاب پرستش زنار و بت پرستی را میگشود بنده مطیع کسی باشد که آنی غافل از یاد پروردگار خویش
نشود والیه چنین بنده مستحق نعمات الهی خواهد گردید چنانچه میفرماید و من یطع الله و رسوله یدخله جنات تجری من تحتها الانهار
و من یتول یعذبه عذابا الیما **نظم** زبان داده تا حمد یزدان کنی نه شکرانه نعمت داده کفران کنی نبینی که سرا که جان داده است
بفرمان این ملک بنهاده است نگهی زنشت و بنگی نانی طلب نه شرط مروت نه رسم ادب قوی دست را کی ضعیف القوی
توان دست بندد بی مرتضا خدائی بظاهر کنی خلق را بباطن کنی بندگی دلق را بدان چون تو شه کلب صاحب شناسی
گرانی تغافلش لطفا از سپاس **حکایت** شی از ملوک را در حق دوستی قریب بفوت دیده نزد پرسید فرمودش خواهش داری فرمود جائی بجز
در حق غیر تا کمر ستم کرده و به اواسطه در اجلش گویند تا خبر شده و بر سر سلطنت جهانبانی نموده این نبود جز از مروت و انصاف **نظم**
آنان که در این طریق بوده ابواب چنین برخ گشودند رفتند چو راه راهداران بردند ثمر بروزگاران
رو کن تو هم این شعور را علی تا در ره راستان بری پی آنرا که برای خود پسندی بپسند برای دردمندی
نا حق بپسند داز برایت آنرا که در آن بود رضایت **حکایت** سلطانی در حال مستی خود پرستی کرد که من در عمر گذشته
خود بطریق ستمی هیچ نگرفته ام و ظلمی بظلومی روا نداشته بکر راه مستقیم رفته ام و عدل و انصاف نموده ام صاحبدلی در طریق بسکه شکست
این سخن شنید پای ثبات بیفشرده فرمود که بیت از نفس خویش مظلوم تر که ظلم مستولیش ساخته و از دربار قرب احدیت بازش داشته
قطعه بهره وری دو تا بری لذت خود پسندیده بجو و ذلت این بگفت و بگذشت علی الصباح که مستی سلطان بپایان رسیده همان
حدیث درویش و سخنان فقیر گوشه نشین بخاطرش باز آمده تفحص بجاره کرده بکرّش نیافت شی از روزهای نیک سیرت را حکایت شب
بگذشته میان بگذاشته پس از آن گفت ها نیست زیرا دوش آن سخنان زشت بگفتی امروز از سطوت من در آنجا که حقی گفته رنجیده شده
شفقت ملک امکان نیست در این خاکش بجه نیک دیگر وطن نموده اتفاقا به مضمون ملک را مخاطب کرده و گفت **نظم لمؤلفه**

تو شب بجز و تسبیح خفته باد [illegible] | فقیر گوشه نشین را ثنا بیست [illegible] | کند مجاهده با نفس اماره | و در نماز نفس با خدا در جنگ
نه سازد عوض ظلم و عدل [illegible] | نه زن شب غیرت بشری سنگ | خدای روی زمین ما نه [illegible] | که خون رعیت و جنگ حق [illegible]

خلاصه گویند سلطان از سخنان درویش سر بزیر افکنده و از تخت برخاسته پس از آنکه وزرا [illegible] هر چند برافراد دیده [illegible] **نظم**

بر غمگی نداری به بیگران شاهی | نه خسروی که نهادی کلاه گمراهی | خبر نداشت که از زشت و نیک [illegible] | فقیر گوشه نشینی برادرش آگاهی

حکایت یکی از سلاطین مستحکم بارنیس طبیبش در بالین جهت مداوا حاضر آورده بود نه دیده باز نموده فرمود چه خبر است گفتند الحمد لله که رأی فرمود که ام شر بر [illegible] سیحوا امید بهبودی مراست [illegible] نتیجه هنگام عمل شایسته و رفتار پسندیده خود ثبت بر بیت [illegible] در هیچگاه زندگانی کنم و جهان جاودان از دست بدهم اکنون باب امیدواری گشاده و برات آزادی از دار بر تخت به دست افتاده چه حاصل در علی چنین منزل افزون بعد تاخیری شود محصول فراهم آمد بدین سهولت از دست برود دنیا آتشی بر پا شود [illegible]

نظم خرمنی سوخته گرد آمده با چندین غم | چون پراکنده و منجوا [illegible] | ناتوان کرده و بر پیش کن [illegible] | [illegible] در هم شده او بر هم

حکایت شنیدم ملکی مشغول جهانگیری و تعیش بودی از ملازمان خدمتش پسر امیر را آنگه فرمود او را بپای دار رفتند و دیگر ملازمان تا رفتند از جا نجنبیش حرکت دهند سر از پا شناختند ملازما آنکاه دانستند سلطان هنوز حیران این طبیعت بوده خود نظاره که تا بار پرسند و برای چه خبری از عزیمان خاصش را بیاورند که تصدیق شده سر انگشت عبرت به دندان حیرت بگزید فرود و ما بیا علت شاه طرح چنید و اسباب سوگواری بگزینید پس فرمود ما نا این واقعات بر چه مرگ رفت که استحکام تخت ببرای آخرت بردن و ملک زندگانی به دیگران سپردن هر گزش در این تنگنا هوس پای ثبات بیفشرد چنین که هر که زاد بمرد و شربت نا گوار از دست ساقی اجل بخورد وای بر حسی که عمر گرامی بدست هر چی کردم

فرد است که دیده بر سنگ سرا | پر خاک کند بگور فرمان قضا | از دست قدر کسی که راحت نبرد | باید که همه بار سفر در بکشید
شاهان بنجاه ونو و هم دو سخن | با هم بجهی برای شاهان زمن | آن بر ملکی که ما سبق زور نشد | نمود بعدل حکم و ای ایمان شد
سر مایه روزگار عدل و داد است | عادل شد اگر شد از جهنم آزاد است | کامیت حکومت از شروانست | هر چند که خارج از ره ایمانست
ایمن نه فقط از نار و آب خاک است | حی است چو نقش زبان نقش نگار است | تا رون بنمود قبض قبر شروان | دیدانگه شنیده در اخبار جهان

حکایت سلطان ستم شعار بر او قتی لشکر را از طرف دشمن روی بالتسلیم وی آوردی فرمان نداد که سپاهیان سرداران در وادی از هر جانب لشکر برانگیخته آمدندی و مهیای کارزار شدندی تا مگر دفع شر دشمن کرده باشند هنگام اجتماع سواران [illegible] از شجاعان روزرزم بجزم و فارغ از عزم رزم دیده بگرد و بر اسب بر نشسته جوابم داد که معذورم وهم از اظهار [illegible] بعد نیز اسطلب نفقه و عذرم موجبه پذیرفته است لکم از یاران قدیم در یغ سخن کنعش شاید کرد باشد که عقده کشوده و سرای یافته باشی و ان سابقه الفتی که با هر یک و سر انگار و از سرایر خویش بسداند گفت برادر اگر چه از قوام حاجت بر جا بوده هم اگر برآید صورت پذیر نباشد لکن نحبش حسبان برای جلبی که حضر کمال من نباشد روا نیست و آن این است که سالار ما را اسم برآنست در این گو نه غرفات کرد بار برگ سیراو گفت و در زمانی که حضرت بهرش تو سیمی بعادت دید چون از جنگ دشمنان که لشکر سرده اند آسوده که بهر اندوه آنان که جانی بدر برده اند سلاح و مرکب عاریه او بر سپرده را با زستانند در سفر رزم آسترا [illegible] با طوایف ترکمان مجاور الاتفاق افتاد جمعی کثیر از آن بدار گیر از کوشش بر زیر شدند و گروهی بیشمار بی مرکب و پیاده مانده که مرکوبشان سقط و پیاده فقط کردیده اند پس از چندین هزار نفر مرده و قلیل مردمانی نیم جانی بدر برده از آن مهلکه بر خوف و خطر که با تیغ و تیر وا پس آمده طلب را حاضر شده تمامت ذخایر ما را در عوض آن چند راس چهارپای بستدند حالی دارالی شده اگر چه بنا از نعمتهای سابقه او کلی نعمت استقلال داریم ولی بر [illegible] در بار ملک معزول و بر در بیرمان خود مشغولیم آنگاه این مضامین را تقریر نموده **نظم**

گرم بودم کی اسپی خرم | بر آنم که در خدمتش سر برم
نیم گر چه اسکان و لیکن مرا | دل آسوده باشد از اینجا جرا
نه مملوکت دارم که فرمان دهم | نه مملوک هستم که گردن نهم
غم خویشتن کشته و بار خویش | بر دم خواه کم باشد و خواه بیش

حکایت از زندی شنیدم که گفت شبی را از در میخانه بیرون آن بیسکه گشتم ناگاه

و دم مغنی نخورده است و عیار بیداری بالش در دست بیرون خرابه منشی گفتم با شیخ چون گشت روز با دو منع شراب بر سر خلقی سخن سیرانی و خود مشغول شرب آنی [illegible] از آن محکات با بیهوده این زندی چنان نهایت و ننهاد ارتکاب چنین شدت گفت بلی ولی روزی با پس کس و شب در حراست نفسم آنرا از خلق بپوشم و این نفس بر سینه ام چگونه روا است که خواهش کرده هر چه نیز من در روی نفس منتشر مکیرم **نظم**

زهی رنجیدا دیده کان جهان | که هستند بر مردمان پاسبان | بباطن چو گرگ و بظاهر چو میش | نمایند اظهار آیین و کیش
همی دعوی آدمیت کنند | همی دم ز آیین و فت زنند | به تن خرقه داده چون پارسا | ولی خفته در او سراسر ریا

بالجمله گفتم مرا هم سعد دردار [illegible] بهوای میخانه ام امید دارم بکرم بخشید در هم مرا بدهی و از فتنه شرب ایام ایمن نجی تا ضم در جمله میخوارکان برآمده سری از باده ناب گرم که نه بشم یکباره بسیار بیخودی که ز دست داشت بر سرم بشکست سیالی هم در بغل داشت جدا آورده بر فرقم بنواخت چنانچه صورتم از ری احمر و خون سر لاله گون ساخت آنگاه سر الف زهی زشت سیرت بد فطرت در حضور خدا و خلق در جرئت این شنعت البته فردا بحکم شرع انور شناد تازیانه خواهم زدن و بجای جامه ضرب تازیانه پوست از پیکرت خواهم کندن تا سر عبرت دیگران گردد **فرد**

او ده زمی نخورده و می دوم کرد | آنگاه غضبناک قدم سویم کرد | من از دستال خون سر و صراحی از چهره بدو در بیسکردم تا مگر بوی اتهام به

نظم خامه جام گرفت و به نام گردم غافل از آن حال و خیال آنکه جمال فطرت مشغول گردانش خون سر و صورت بود و می که قدم پیش داشت

بگرفت گریبانم و برداشت فغان | کاینده و بکرد بچه خدا را ستان | این بود زبیمرد و زن بکردم ناله | بر دند به پیش شیخ مفتی چون راه
چاره بجز از فرار را اسم نبدی | هر چند که چون شیخ گناهم بگذا | آواره در آن شب از ولایت رفتم | در مکتب آزپی حمایت رفتم
در داس او پست تعصب بزدم | تا حفظ کند ز چنگ گرگان اسلام | تا امیشود از لباس تقوی بگریز | در سفتی و شیخ شهر شب پر هیز

کاشته یکون زاغ مات سازد | در سه سکندری بنات سازند **حکایت** سالها در راز حق و دستان حتی الامکان احسان داشته و چنان پنداشتم که وجود آنان در کاه ضرورت بکارم آید زیرا اسرار فرصت که در شریعت غرائی دارد تمام عایده خود را در راه انجامت بعطات تصرف همی کردم و جوره فقیره بنشود از دوست چند طالب طفلان خورد و در همه تکی بسر بردم الحاصل سی سال بدین منوال نقد عمر عزیز را مصروف داشتم هر یک از آنان بیک آن از زمان بهجران خنش صبر و توان بنودی بلکه این مضمون ذکر زبانشان بودی که بر کسی بشنودی **فرد ملمع**

جیتوما را زندگانی نیست ممکن یکنفس | جیرد کر تیقی تو از ما نه بقا نه هوس | خلاصه روزگاری بکام حکومت گرفتار و در خلوت خویشم محبس بر قرار داشتی یاران بجای اعانت و همت بر خلاصیت من اجماع نموده بجدی شکایت از من بیان کردند که امیر متغیر شده فرمود عجب می شنوم با بینکه بجز از این زمان شی از ایشان بهمان شکایت از حشمت نزد من در نهادی ما و را موجب تقصیر تعذیر نمایم کنون که در بند نفس شرد احسنت مثال هر کار آنجا است یاران و جرایم جنبایت بر آنند پس مرا بی خویش طلبیده در قدو چشم بخشید آنگاه بدین مضامین سند بر مرا فرمود هر گاه ترا آدمیت نبود چنین یاران بنود که در روز چنین بر تخییر خوشت این قدر سعی نموده باشند **نظم**

گشا شنده مستان نیک سر | تا برزد و قدح بود شکر
چو قدح را شکر تمام شود | سستیشان از در تو کام شود
ترک احباب در زمانه نما | گوشه گیری نما ز خلق خدا
خوش بکسان که آخر بار | می کشندت بخواری بسیار

مجملاً چون امیر برمقالم متغیر شد از آن بعد همکلام خویشم فرمود مقام مرتفع گردید دوستان که از آنجا در بخا هم دیده بودم پیش و دیده پس از حیثی بر من نگردید و باب خوردی کشودند و بر آنه در آن شیخ جیم نموده من از آنجا بخلاف مروت و قانون آدمیت بود با پس خاطر ایشان منظور نظر داشته طریق خدمت ایشان از دست ننهاده کما فی السابق از در مرافقت با بنیادت مرافقت با ایشان موافقت نموده ترک مروت و صفا و واضح ساختند و لکن تا کنون ذکر جدیث گذشته نکرده تا مرکب رنجش خاطرشان نباشد **نظم**

ای بحر سهر کران ما یه مکن عمر کسان | در نمود ز مخوری غم چو شکسته خسان | رسم انصاف و مروت بنهال سنگدلی | جمل بدست آور او را شکی ار پتن
ما کره با ش براه بود و خوب و سردی | ما برد با هستم جل وجود فرشیان | تو که یاری ز مروت نتوانی بخشی | زرق چیو د میان تو و ما بیعه ز زان
دل شکستن بنو کبیشو از ارباب نظر | دل بدست آر و منشین به داش بشنا | حشت از ارجفای دگران مینرد | زاد دست بجهان لیس اوش کو بر [illegible]

حکایت یکی از وزرای نیکو فطرت ملک سیرت را شنیدم ملک از وزارت معزول کرد و نه تنها بمعزولی از منصب [illegible] بلکه تمام املاک و اموال موروثی او را خاص گردانیده و از علایق دنیوی مستخلص کرده آن فرخنده ضمیر جهان دیده بر خویشتن روا ندیده که پس از آن حکمرانی در بانی جناب مردی بیشه خویش اندیشی نموده نیکوترین اشتغال برای خود تربیت اطفال را مصلحت دانست ناچار اختیار کرد و ما از روی سودی بدست آید و چون [illegible] حاصل قابل پیشه کردن عیالان خود را کمبود باشد چون در عالم خیال این اشتغال مناسب حال برید جوان مشغول کرد دیدار و اسباب تردد برای خود فروبست در خانه نشست و بکار معلمی در هوبست معدودی اطفال محترم را انتخاب نموده بدرس ایشان پرداخت و سبب انقطاع از هر خیر [illegible] ساخت چند روز از سوابقه برفت ملک را خیال باز داشت که آیا آن وزیر را پس از هر حیث امکان بی سامان و سرگردان کرده ام آیا کنون او را چه بسر آمده باشد و مآل امرش بکجا رسیده و کشیده باشد در تفحص حالش برآمد گفتند گوشه نشین شده و امر چنین اختیار کرده ملک امر برد که بخدمت بجای خویشش دیر باز پیش رفته بجستن منعطف عنان [illegible] از خسارتش برگرفت با اکرام تمام عودش بمقام حکمرانی جا داد فرمود کسی که آن را از کنگی بندگی اختیار نماید سزاوار است بیشتر و برا تخوانم و بمنصب خویشش [illegible] نظم کسی کو زگیف رشته نگذاشتی / ز مخلوق هم دیده بر داشتی

نه محتاج گشتی بامل لئام / نه بیرون زدستش برفتی نظام

نه چون نان که از ذره بیش و کمی / بگرو غذا از بنده آدمی

گرا در تنه خویش دادی بهاد / نشستی کی دراز دهر بر روی شاد

حکایت بیاد دارم که شبی را با یکی از اشراف دار السلطنه تبریز در دهلیز اندرون خانه وی نشسته و ابواب انگاشت نا از خویش را بکلی جنس کرده پس از صرف شام غذا و خدمتکار بسید پرده بیرون شد چون از آنجا برآمد بوستی دست شاهوی [illegible] منظره دید بگرد دست [illegible] برای چه سر اب [illegible] و [illegible] چه [illegible] انگاه مرا گفت این [illegible] اختیار است خویش است [illegible] از این باده جهت تفریح دماغ و رفع خیالات و تلایل بوشیم و با این سرد باد و رشحی [illegible] آورده هشیم گفتم جیبا اگرچه نفس اماره ما را سرگران کرده و شیطان این بساط پر نیرنگ را فراهم آورده لکن غلط خاطرش ان داشته که بزم ما خالی از اغیار است گفت شمار امکان [illegible] است [illegible] که میان ما دو تن سوای این بیمعنی بون کیست گفتم نسخت [illegible] اما نکو خلق کرد حضرت آفریدگار ما انسان را و میداند آنچه وسوسه میکند بان نفس ما بموجب آیه مبارکه وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسْوِسُ بِهِ نَفْسُهُ و [illegible] نزدیکتر است بسوی هر که از رگ گردن او چنانچه میفرماید در کلام مجید وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ و نگهبانان فرموده بر [illegible] از [illegible] عجب که [illegible] بمقتضای آیه مبارکه إِذْ يَتَلَقَّى الْمُتَلَقِّيَانِ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ قَعِيدٌ و آن رقیب عتید نیز که هر انسان نکو بود در پیش ایشان ثبت است بنا بآیه وافی هدایه مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ پس در چنین محضر چگونه سزاوار است سرکشیدن شراب نشستن و خدای حاضر ناظر را بخشم آوردن و مرد دگر دیر نه چون این کلمات بشنید و اسمعانی فهمید یکباره چون سپند از جای جسته جبابا ساغر در هم شکست و یکی فرو نشست بعد و طفلک از خانه بیرون و خود دیر چون مجنون بیرون رفت از آن پس تا بودم و پیرا ندیدم هر چندش بحاجز بگردیدم استعلام مراجعت بوطن این شعر را بنوشته بیاپش بگذاشتم تا بر بعد از این هر که بخواند و جا انداز شعر پشت پا زن بجهان تا ز جهان رسته شوی / ورنه آخر بمکافات جهان خسته شوی

پای بند ار چه شود مرد و هنرور عالم / تو هنرمند نه گر بجهان بسته شوی

حکایت یکی از اعاظم علما که در علم مبتحر و در جلالت قدر عالمگیر بودی در رسالش ملاقات شدم همت عالی بر آن گماشت و خیلی از زر و سیم فراهم نماید برای یوم رستخیز و وحشت الگیز در حضرت عزیز جل شانه ذخیره آن روز را در قرآن مجید فرموده است که لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ خلاصه چاره [illegible] زان است جز که فقط علاوه انگیزد و چون خلقی بر سر جنسی که موجود داشت و هم گرد کرد در اندرون خانه فراهم فرمود خود انبار نموده و ابواب آن را از نظر مستور نموده بخوی که کس گمان نبردی اینجا انبار است با جدار بلند فرزندان از تدبیر خود را خویش را از همین اشتغال میفرمود الحاصل که عیار و کیار بکجائی رسید و بنهایتی کشید که قوت لا یموت اکثر خلق را خورده و کم چون بیست و نه هزار دینار خرید و بهره و دیگری از آن بیچارگان از درخانی با قیم جاودانی جنتی بستند و دست از رجوع مردن را بدیگران می سپردند آن پیشوای مومنین و این عالم متقی چون بخارات مید بود این واقعات بشنید بدی بخند یدی و اگر روی بنا باآن بر دوزی و یا شرع گذران اسلمانان بگفتندی جوابی جز از اضطرار شما و بی هر قدر اصرار کنید و سعی کنید مرا ازین همه جماعت که خود نظاکت اندر خود میخواهند بسجگی ای امیخوانند و همه کس بیرا ندیدنا کرد هم کسی روی بر این [illegible] غنیمت نتاری چه مسنمودند و باب سرائی گشودند قطعه

برای قاعده دین احمد مرسی / سیاحت ملل از نیک و زشت بنمودم

بجستجوی طریق حقیقت ملت / بهر کیش تحقیق [illegible] بیمودم

زهر که فحص ره دین مصطفی کردم / همه ره طالب دیدار اهرمن [illegible]

چو رسم امید و دیدم بخلق آدم / گوی ز هر تخلف فعلهای بنمودم

بخویش گفتم اگر راه و رسم دین اینست / حقیر پس یکی از سگان مردودم

سعادت ابدی از مروت است [illegible] / جا بجه بتوان هر که گفت مسعودم

و گر کرم ز بسم و مروت بود نشان دین / مراست دیده بخشش چرا بیسودم

خود از فقیه جدا تر ز اهل عجب آید / هم ابجد سطر [illegible] فرمودم

چو انجمن [illegible] علم [illegible] / فراگرفتم و از این جهت [illegible] آسودم

بخود بگفتم از این پس بخوش اخلاق / که رفت بر فلک [illegible] جنین حدودم

باب دوم در اخلاق درویشان

حکایت از یک از نیکو درس سالی خوانده و در این از فراغت صرف نکو و منتق برافشانده دیوان فصول در دامان یکی از جماعت نسوان برای امر مرادت در دامن زده بحلقه گرد جانم بگرفت که بر او شوهر لیت عقوبت زده پرورش بشنا سند نادر کرد [illegible] ایان از نجا ده دل ببین بدرجانم از شداید ظلم انجمن برو بر جادو بر پس برا انگیمات از جامه صبر بیرون نموده منتفر شده فرد از فصول الشتی اندر درون / و ز تنقیب ساغرم لبریز خون

کسر طلب در دیش روان کرد چون بیاد گفت وابلا یک سببی نصیحت کرده مشفقانه پند داده هیچم جواب نگفت از هم چه [illegible] نا بوا [illegible] گفتم سخنانم را نشنفته مشتاق نیتر نه بر عشق بزدم چنانکه از پای در آمده حرفی نگفت من چون چنان دیدم حیاش و دیده در کنارش کشیده و راش پرسیده بخویش بیندم پس از خود با زآمد و دیده گشود و این مضامین نگلین بغیر مودم لقد نظم جزا ز خوی بدمپسر تر است چه / برد نا توان خوی خود ساز به

حذر کن ز آنکه فرو ماندگان / که آمد ده تیر لیست اندر گمان

بر آید بنا گاه جانت برد / ز شعها بر و جان نشانت برد

انگاه فرمود که من مرا تقصیری رفته بود که سزاوار این عقوبت باشم و نه بایست بحکم الْكَاظِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ از من بگذری و انتقام از من بگیری و حال از شما عذر میطلبم بمقتضای الْعُذْرُ عِنْدَ كِرَامِ النَّاسِ مَقْبُولٌ عذر من بپذیری و از جرم بگذری و گیفر عصیان مرا بخشی زیرا از مسیو توقی زیبنده است که از طریق نیکویی برای و ابواب عطف بر روی ارباب زلت بگشائی چه سبحان گه انسان بمعرض از ایشان بجرم کرده و از مجرما بیابند عقوبات نکند فرد بیک جرم عزازیل را گرد کار / بر اندر و محلد نمودش بنار

حکایت هنگامی کسی را در چاه دیدم حالش پرسیده از وی بگه هشتم روزی دو که دشته در حلقه جا جاسان آستان صاحبقرانش دیده بار نگردید ماوا نشر بزده ماجرای مانی و حال حال از وی مسئول کرد فرمود زمانی اشتی قوی داشتم در جا سی یافتم و بیراحت آورده چون از چاه برآمده جا یافته [illegible] رازه شنیده بود که مرا در چاه انداخته انطلار بچیزی من آگاهی داده و رسم مقاماتی از بن شرح داده بود تا به بهار آنش متمایل کرد انیده بود چندی از آن زمان مشفق بسوسی راه نمون و مرا از آنجا بیرون آورده بوسیم هم کرا اکنون منی برسانیده اغلانکاه گفتم نظم ادبی ز بیکایت از من گرد / کر ز بجالت چو زر رخسم شد زرد

حسن اخلاق و خوی نیکان را / با فتم زان حدیث چون ما ورد

مردمی هر که بر سرش کلا است / خوی خوش هر کرا است باشد مرد

خلاصه کلام عذر کرد از خویش از وی طلبیده و اظهار انفعال نموده برابیکام هم بر نفس قبیح خویشتم مطلع ساختی و هم بتر تیم پرداختی چه سببی انگیز حکایات مرا بگار آید و از خواب غفلتم بیدار نمایی نظم چو دشمن بماند بخوانش برابر / بهنگام سختی سر آتش زد در

پسندیده این شیوه از هر کسی است / جز این شیوه مردم ناکسی است

خدا خواند لمان رست خلق نکو / که خندش از دست هرگز فرو

مکن جای در جانه کبر و ناز / سزا زانچنان جامه بر خیاز

در اخلاق نیکو بکن عمر صرف / مکن رنجه کس را بیک زشت حرف

فقیران در این راه بر وند گوی / سزا چون شد احسان و خلق نکوی

گرت زشت خوانند هنجار نیک / بمردان ره خویش را کن شریک

حکایت زمانی بواسطه نفاق در عراق جمعی اهره و فاق اتفاق کرده غمگسر راحت یاران مهربان و سیاحت بلدان و فراغت مردمان نکو رنگ دیگیان در روزگار از دشمنان جیا شدند و سفر مهیا نموده از شهر جدا و بسفر سیاحت اندر شده تن از وطن مهاجرت کرده بعراق بیرفتیم در سه منزلی بعراق آمان مستوجب بی آمد ندیم فرد بعراق بیرفتم ایشان را بنعمت ملاقات مستغنم گو بیره من آن زمان در کمال صباحت و ملاحت و آنان در نهایت فصاحت و بلاغت آنان از دیدن من حیران و من از شنیدن ایشان در بیم جان و از سفر نمودن پشیمان و بحال امر خود نگران بودم پس از تمام القصوات تحیت بگفته

با حسن وجه مقتضای آیهٔ مبارکه اِذا حُیّیتُم بِتَحیّةٍ فَحَیّوا بِاَحسَنَ مِنها اَو رُدّوها جوابم باداده و دو ثوابم فرمود و نوبتی از ایشان فرمود و جوانا بازگوی از کجا
می آیی و اراده کجا داری و از مردمان کدام دیاری گفتم مولد عراق می باشم و ساکن فارس هستم کنون بعراق میروم فرمود ندیدیم اهل عراق
نفاقی پدید کرده که اصلا هیچ نفاق در تمام آفاق اتفاق نیفتاده و بگوش شنونده نشنیده و دیده بیننده ندیده و نخواهد دید و ترا با این نفاق
در عراق [illegible] تا جوانی و خورد سال مصاحبت با ایشان موافق نپذیرد و حشر تو با آن مردمان سر نگیرد جز آنکه رفع خصومت از میان
[illegible] بنای ایشان بر اتفاق بود [illegible] بعید نیست که چند نیت در عراق توانی کرد کنون بسیار مشکل است من چون این سخن
[illegible]
[illegible]
[illegible]

همه خوی نکوی [illegible]　　همه اهل صفا و مرد عراق　　هر یک [illegible]

[illegible]

بر واجب است رعایت حال شخصی سرفرا از دست نهادن تا که این برادر در طلب محنت گرفتار و به رنج غربت همراه عیال و دچار گردیده باشد قدر زمان
امکان و وسعت را مراعات نمایند تا که قدم قناعت در دامن سلامت کشیده که اگر روز برادر نو سفر جهت ایشان روی دهد و ساعتی عزیز دانند و بیت المعمور را
منظور خاطر داشته باشند هر چه را به دست آمد بعضی از دست نباید دادن تا وقتی به زمین بی‌استطاعتی گرفتار و یا چاره سوای مردن نماند این که مردمان
در ارض برادران شیطان هستند چنانچه آیهٔ مبارکهٔ اِنَّ الْمُبَذِّرِینَ کانُوا اِخْوانَ الشَّیاطِینِ حق چون این طمع خوی پسندیده دیده گفتم به اخلاق و مروت
دوست که کرم در دلشان نقش و وسعت ایشان می‌باشد در پیش آمده که اگر هزار درم بشد در اول قدم برای درمانده‌ای باشد چون شما که گرسنه
نباشد و دل ریش درویشان پریش را البته علامت نخواهد شد و تنگ بر آن جراحت باشد تا مرهم سوزش گردانند که اسراف ابداً هیچ داروی به از آن
نباشد ارباب محبت جنت در راه صرف مساکین صرف نمایند برای ذخیرهٔ یَوْمَ لا یَنْفَعُ مالٌ وَ لا بَنُونَ مطلبش دهند هرگاه اسب را در حق جانی صغیر بود نقصان
به خاطر آمده و خشنات وارد شده آمدی الفصل به مقتضای اَلنّاسُ مُسَلَّطُونَ عَلی اَمْوالِهِمْ از دو بر نجیده ولی به قاعدهٔ عدم انصاف اغماض حقوق سوابق صحبت
ارباب طریقت از مراعات و مخالفت او دوری گزیده و تشنیع و در زمینه به تنگی نزد این صحبت که به دشمنی انجامد که گفته اگر دشمنی کنی جانی آشتی بگذار **بیت**

دشمنان را کسی ستم نجنبین | نکته که بیرون شو خواز دین
تا که از او تنگ حوصله نشود | در فیابش بطعنه‌اش نزند

تنبیه ترا ای خرد مایه گر هست ننگ | ز دامان اینقوم بردار چنگ
خدا خوانده‌گان دشمن خود | نرانند ایشان به هنگام تنگ

در بحقیق به تحقیق دوست نرانند و دشمن نرنجانند تا روزی حمت او را نرانند و دشمن او را ز بیگانه گمان نبرند … دوستان
شمار نه ملکو در غیاب غیب در روی عیب از دشمنان بر دار نه تا که دشمنان فیلدار نه و دوستان انگار نه تا که دوستان ننگ دار نه **فرد**

بر آیر نفته چون گرگ جلد بیش | خوری از پس واگذاری برنج **فرد**
رو غیاب عدو نگاه بدار | خاهر دشمنان نزنگ گذار

خلاصه از آن زمان تا کنون در ملاقات حبیبستان تاخیر رفته تا مبادا وقتی را بخلاف یا برودتی صحبت از یاران دلپذیر بدین تقدیر واقعه پیدا آید
و نشاء به تحش خاطر شود آن رفتار را که از ان بار ببینم از دوستی به یکی دامن موافقت بر چینم و به یکسوی بنشینم ناچار در مرافقت با یاران بدین
علت مسامحت را در مراعات صحبت دانسته و پای سلامت به دامن قناعت کشیده این طریقه پسندیده و این رویه را پیروی کرده **نظم**

تا مگر ننگ و زشت کس بر من | بسته باشد چنانکه راه سخن
زانکه چون من بگویم از کس عیب | باز گویند عیب من در غیب
عیب مردم اگر نگه دارم | هر عیوبات خویشتن ستارم
هر چه سازم به خویشتن سازم | زان بتحقیق خویشتن پردازم

چون نوبت بمن رسید گفتم ماجرای من بسی افزون و واقعات روزگار های ملی شده من از حد و حصر بیرون است لکن بمحض عدم مساعدت
برادران و همقدمان مختصر میگویی دارم ازا جهت علی سابق و بیان آن از ما فرموده نباشد گوی از چه مطول باشد میل صحبت دوستان هستیم آنچه
گفتم **حکایت** در آغاز بلوغ که خالی از خبث و دروغ و مملو از نشاط و فروغ بودم روزها را اکثر در قناعت و شبها را غالب در عبادت
حضرت واجب الاطاعت بگذرانیدم و به هر چه قسمت بود و موجود میگردید الحق میسوختم به موجب رضاً بقضاء الله و تسلیماً لامر الله شکر گذاری داشتم
و به نظر نیامدم که زینکو تر از آن نعمتی باز آن فاضل تر راحتی برای کسی چه بود باشد تا هنگامی که بیک زن کردم و لابد تحصیل معاش افزون از آن مقرری
برآمدم غافل از اینکه یک لقمه و صد لقمه فرقی ندارد و رزاق بنده پرور کفیل رزق تمام است در تلاش معاش از نقش … روزه
بسر از ادا … از خانه بدر و در هر رهگذری گذر کرده … حتی الامکان حاصل خود را از این رحمت بالتمام عاید
… و صنعت و تهیب در آن قریه روزگار بودم صرف میشدم بجمله جنس متفق زهم کار و سر رشته اختیارم از دست بدر شده روزها را
بخلاف قناعت سرگردان و شبها را بجای عبادت سر در حلقهٔ گریبان و در خیال کندن جان و به دست آوردن نان بودم الحاصل آن قناعت و آن
عبادت به راحت مبدل محنت و بیت و آن منزوبت منعکس برحمت و مرارت گردید خَسِرَ الدُّنْیا وَ الْآخِرَةَ ذلِکَ هُوَ الْخُسْرانُ الْمُبِینُ دیدم در کنار رو نمائی
خادم بر قرار با چار فرار بر قرار اختیار که خانهٔ زن را گذاشته و غربت را بر وطن ترجیح داده بیابانی گردیده به حکم علی بیابان … چند روز …
که در امر تجارت مرافقت تام و موافقت تمام داشتند ملحق شده با آن گفتم بس از سالهای چند که مرا یاری دلپسند در گسنه آمده سود و … را وا …

شب و روز در غربت و عاید و انجام … در خدمت شما داخل … بر پیمان جان استوار گردیده و بار زحمت از خاطر
شما دور نموده تا مگر در این سفر به واسطهٔ فیض صحبت شما سودی بیش از حضر به دست آید و زنگ غم از مرآت خاطرم با عانت همدستان زدوده گردد
جهان دیده در حلقهٔ آن برادران بودم از فر و وجود اصلاح ما و نور آن سرخوش گیری و راه پیش خویش به جانی و مراحمت از ما
نمانی بر براه مردمان کریم همعنان شده و به دقت عهد کرده بودیم و پیمان سخت نموده بودیم از در مخالفت با احدی بر نیاید و در مرافقت با سر و ما
نیرنگ نکنند باشیم و سوگند یاد بر یمین نموده تا زنده باشیم از پیمان بسته تخلف نورزیده باشیم و مصداق انقلاب خطاب به حضرت رب الارباب لِمَ
… کلام لِمَ تَقُولُونَ ما لا تَفْعَلُونَ گفتم بلی حق این و چنین است که آدمی را آنچه حقی گفته شود خلاف آن ننماید تا مصداق انقلاب نشود
و هر آینه جبران کنند که گویند اَوْفُوا بِالْعَهْدِ … ولی ای عجب بسیار ناروا و دور از طریقهٔ ارباب مودت و صفات … زیرا که در این
با کرم فراوان روی از مرافقت … اعراض از مصاحبت … طایفهٔ مساکین را جز از رسم صفا و مودت و آئین
وفا و محبت و قانون مواسات … برادران را که از حقیقت بهم مؤالفت حاصل نموده و زنگ … از آئینهٔ قلوب خود … صیقل صفا
زدوده و باب اتحاد و یکرنگی بر رخسار یکدیگر گشوده چه باعث که ترک یاری و یکرنگی … فقرا … از کالت و درویشان بی برگ و نوا
اختیار کرده بیند تا مگر وقتی در چنین بیابان بی پایان بی رحمی دل آنان … سرگردان رسیده و رشتهٔ آنان … قطع نمود
باشید چون این کلمات از من شنیدند … صدیق … از کاروان …
همچنین که تو امروز … دچار گردیده … هر که …
و صحبا نموده از هر گونه تلف که میسر بودی مضایقه از او نکردیم چند منزل با ما در نهایت دوستی همقدم بودی از آنجا که هر نفسی را با یه …
صفات حمیده و افعال مستحسن دانسته گمان نامردی در حق مردم نبرده و او را گمان نامردی نبرده عنان اختیار و رشتهٔ امور خویش به دو سپردیم **فرد**
بالجمله چون بسرا رسیدیم که کسی در سابق معمور بوده است شب را در آنجا به سر بردیم هم براحت افزود …

چه بس خفته که بیداری | در پی او هست بهر آزاری **نظم**
نهان کسی را چه داند کسی | که دست از کسان یا بود نا کسی
بصورت همرا … دل نشینم | در اسیر خود آدم انگاشتیم
… و بگوش | چو ما داشت وقت فاقه …
بیت حق شناسی ز دل کند مجو | حرف … در حق او
بار سال … | … دل پر از …

خلاصهٔ کلام صبح را … از آن … سواری … مردم کاروان … چند روز … سؤال نمودیم
حال کردیم گفتند تحقیق آن نیک … که …
… چند بار … منزل … گرده …
… برای خود درست نموده باشیم … گفتم درست …
بکار و با صواب … لکن … که …
رنج بردن برای همستان جانی و محنت کشیدن برای راحت برادران … هرگز … خاطری از طرف من رنجیده و ولی از دست
بی اعتدالی من نخراشیده و کلی بجراحت … آن پسندیده برای دوستان که برای نفس خویش پسندیده ارباب بصیرت در هر کار
به صفای باطن خود حقیقت … کسی با در یابند و نیک و زشت او را … دوستان را از روی … طرفین صاحب حق و …
علی … درحق درویشان … پسندیده …

تا در اسیر بیابان بی پایان … گرفتار گردیده باشم **نظم** | شد همستان جز رنج بردن | نباشد گرچه باشد بهر دشمن
او لوا الابصار را زیبنده بود | بر خواز به حق دوستان … | تو بعض الخلق … | که باشد ثبت در صحف …

خلاصه چون پایان کلام … رسید رشتهٔ گفتگو … در هم کشیده هر یکی از جای برآمده چو شمعی که جمعی پروانه او گرد و مراد از میان گرفته

وبعد از گفتار این بخواستند گفتم شما باید بر بنده ببخشید و از سخنان بنده برنجید از آنجا که ارباب صفا را اگر چه درم موجود نیست لکن مروت
کرم کردن و رحمت آوردن اگر چه من هیچ وقت را از سخن دشمنان نرنجیده بلکه از شما دوستان بهمه طریق از سخن شفیق رنجیده **نظم**

بجز نمی‌کشم از کس | انتقام از ره هوا و هوس | خواه اهل نفاق و خواه وفاق | ظلم باشد طریقه ناکس

فرد طریق مودت چنین بوده است | بزرگان طریقشان همین بوده است

مجملا یاران پس از آن مرا از جان عزیزتر داشتند و رعایت خاطرم را
از دست نگذاشتند چرا که مرا زیاده از بضاعت تجارتشان میمودند و با خود بعزم بردند و مرا از مال خود بهره بسپردند و دخل آن بهره را
بردند که در آن سفر بعد از مراجعت بوعل سودی افزون از برکت دوستان عاید من گردیده بود با آنکه مرا جز از لطف ایزد و ستان و اعانت
دوستان و همراهان مهربان سرمایه و هنری جز نبودی **نظم**

هنر کوش و کوش در کمال | بی کمی دعوی هنر بخیال
هنر کوش تا که بهره بری | گشت بی اندوه بجز هنر بتری
دگرت کیمیای ما زر دست | مثنوی بیکمال خالی دست
حسن اخلاق به ز زر باشد | مرد دانا گفت گهر باشد
حسن چنگونه که بیا ز رکان | نشود سود او جز از خسران
هر کرا خلق شد حسن بجهان | صید او هست کر بود [illegible]
ورنه در او است نیکوئی اخلاق | جان دهد در ره نه از اخلاق

حکایت شبی با فقیه مدرسه در سرای ضیافت برفتیم اتفاقا در خوان واحدی شرکت با منش بود و چو گویم عدالت در صرف غذا
از کدام یک [illegible] ظاهر شده و ظلم بر کدام یک از کدام یک گویند دختران قیامت بواسطه عدم عدالت و سبب مروت کرا خواهد بود و یوم تقوم
الساعة یومئذ یخسر المبطلون و بجنین [illegible] و در مقام دیگر است و بدا لهم سیئات ما عملوا [illegible] بیرون رفتن از خانه بر کفش بپای بود و از دوی برفت
رفته بود پس از طلب عودن و نیافتن گفت سبحان الله دزد بیا بیاوره کفش مرا که از دو یگر ابرو من فرصت وقت را غنیمت دانسته گفتم ای باچنین بس
وجزای غلط است خشماگین گفت ... با دلیل این سخن گفتم این آفرین تیغ الحساب چون و آتشب مرا شکم گرسنه نهادی همراهان غنیمه تر پای برهنه
کذاشتند ولی شما با من بستم رفتار کردید و آنان باشکرم و ریحان کفتیا و العجب من موافقت کرده و در دستم تو ستم با کرم و کرم را ستم پنداری
و فرقی در این معلوم نمیگذاری گفتم از اخلاق حمیده انسان یکی رحم و مروت و داشتن انصاف است که آن در هر رشته پسندیده است و ستم
سکنات اهل ظلم است و با داش رحم رحم است بیشتر از نکث معلوم است انصاب و داری بره گفتم زهی خدا پرست معنی با جبراز ضیوفی کرم نیست
از ان ربک لبالمرصاد از خدا و ند عالم عادل انتقام بنده مظلوم را از ظالم بکشد تا مرا اند منتقم حقیقی است که ما ظلم نشاید **نظم**

ای تو بر خوانده درس فقه و اصول | علم انصاف را نکرده قبول
چند از انصاف بیخبر باشی | غافل از عدل و داد گر باشی

الحاصل بر از مبالغه چندان کفش خویش میشوی نهاده و پای برهنه خویشتن البتاده گفتم زهی بسکلم هم چنین که گرسنه بخانه بیرون مو بکجا پای برهنه آورد اما گفتم

فرد مرا طریقه درست و داره از غلط است | طریق رفت و این نیز همچنین غلط است

حکایت نی از ائمه جماعت که هم درفقاهتش
نظری نبودی در وقت جمع کلمه الضالین را در نماز بسی تکرار نمودی و مریدان از اینمعنی افزون دلگران بودند اتفاقا شبی از دهلی بعزم خراسان برفت
پس از زیارت مراجعت کرده در طهران شبی از احبابش دعوت نموده هنگام نماز صاحب سرا اقتدا بدان مقتدا نموده بعضی از مردم هم در نزد
الجناب بود ند بعلی درد دنبال او مشغول نماز شدند شبی از مریدان نقل از دست فرمود چون بکلمه اهدنا الصراط المستقیم رسید و نمودن تکرار
کرد تا آخر رسانید و نماز را تمام کرده من نهایت شعف را حاصل کرده با خود گفتم الحمدلله آسوده شدیم از این وسوسه این بیچاره بستلای
با و شده بود و تند فرمود نان بیرون رفتن بمنزل خود سیرن نزد وی بسی شادمانی کردم بر اینکه حمد خدا را از این بیت شما را فارغ کرد تند
در نماز با بیقراری بر بیدو صدمه نکشیده و ما نیز آسوده خاطر شدیم از تکرار کلمات نماز شما بخواهم عرض کنم امشب را نماز بخوانده بود نه
دیدم مرا گفت همچنین است امشب را این نماز کردن منتفی بود و جز این تکلیف نبودی زیرا صاحب خانه جز این قسم نماز را معتقد نیست اگر
بقانون هر وقت نماز خوانده میشد بعقیده سلسله جهت مانیکرد و به خیالات فاسد و منقاصد ما بر ره ریرفت نیز باید او را گفتم اگر بر حسب
اقتضای وقت است و در نیت ذمه من و تو هر دو بری نباشد از این عبادات که برای واجب الطاعة اهل سر آوردیم تو خود دانی ولی

من نیز حتی مرا نام برجود اعاده آنچه نماز را که در مدت عمر شما اقتدا نمودم و بعد از آن پای صلات در دامن قناعت کشیده **نظم**

طاعتی کز پیش می‌آمد | نکنی بر در واحد نرسد
هنر آن نی که بهشته برکف | کی رسد آنچه تنها بهدف
نرسد ره بکاروان بری | با چنین پا بشر که رهبری
نخر بره کسی تقلا بی | نوب گر با کسی جای دارابی

حکایت شخصی مستی بشنام دادی کوشه نشینی در کوشش بر از خرکانی بپایان رسیدن و مردن نیکو تر است تا زنده ماندن و در

نظم

پوستین مردکان افتادن | هر که در پوستین خلقی افتاد
بنگر و تا چسان بحلق افتاد | مرده بهتر که فتنه گفتار
زانکه او مردکان کند آزار | هر کسی راست فرض حق گردد
حق نباشد جز از خدا جوئی | در سفید و سیاه فرقی نیست
حکم یزدان برای هر عیب | تو نیاری بجای امر خدا
نهی را چون فتاده بقفا | نهی بگذار و امر کن پیشه
سا ز از زد و امر اندیشه | هیچ چشمت نه در دست آید
رخنه منعم نجر قه احباب

حکایت شبی از دوستان را
با یکی از فاسقان بسبب خویشی و قرابت مراودت تام و مخالطت تمامی بود و هم مسرا اوزا بحکم تکلیف نهی از شنایع میفرمود و بند
قبول نمیشد و بنگر و بدید اتفاقا روزی شخص فاسق را و بدرتی را گریبان گرفته و بمنزل خویشش میبرد او را در قفا روان که بپیدا در خانه
رسیده در مقام استدعا بر آمد گفت میل دارم با تو بخانه در آیم و سیاحتی از وضع این طایفه کرده تا سر نیک و زشت ایشان را دریابم **فرد**

هزار جامه تقوی بطاق نسیان بند | کسان که زهد در اظهار خلق نفروشند

و در الف حبیب را رو افیت برای شب در مقام چنین بر آمدن و هم سبب
با این جماعت کردیدن مرا بیم از آن است چون من مرد منی و از جامه تقوی بدر نشوی پس از آن نام نیک عمری را در سرای طایفه بیعصمت و حیا
مبدل به ننگ کنید و آبروی عزیز را بباد فنا داده باشی آن فقیه خدا ترس را مقبول نیفتاده مبالغه را از حد گذرانیده برادر نیکو دوست در
خواهش حسن نیک روش نگاهی نوردد و در شبیح روا ندارد و بعینه با تقیه باشد با آنچه میل خاطرت باشد و دل او را برای خاطر اسری بضرر نکو اشد فقط
هوای سیاحت دارم ز نشانی در کی مواصلت بالجمله و برا بیرون خانه برده بصدر سرایش بر نشاند الشیخ ما بد فریب را هم پیش خوانده
بی خود و قبیح خود قرار داد **فرد** مسلمان نشد زدین زنار دن | چهل سال می ساخت زانچه دو صد چون چشم او بر جمال عابد فریب آن
نگاه فقیه اختیار دل از دست رابگه و در دام بلای عشق افتاده مبتلا گردیده روی بر رفیق خود نموده فرمود امروز منتی گران برمن نهاده
و قبول خواهش مرا کرده الا اکرام بالاتمام خواهش دیگر دارم او را هم چند بر سبیل دارم عالم این صنم بار دستی برسیم که من دیدم آن یار
بی از از ریسمان از حیا مشکوار سر بر کشیده عنان اختیارش را از دست بدر آورده تا فریب داده در دامن عصمت وی را او ره شهوت خوش با این کلمات ما
در مقام نصیحت بر آمده و برا گفتم برادر نخست خود و میدانی در شرب خمر بسی فسق کاری در عقب باشد و چه مفاسد اگر از شرب او ظاهر کرده و خود را خبری از
انکه شراب ام الخبائث است یغر مود و بغیر ترا بصحیح او معبود اگر مسلم و نیکو دانسته مفاد آیه مبارکه یا ایها الذین آمنوا انما الخمر و المیسر و الانصاب و الازلام
رجس من عمل الشیطان فاجتنبوه لعلکم تفلحون برادر تو میدانی رستگاری در این در نماند آن رستگاری اختیار ره نیست شیطان است که عدو بزرگ انسان است ابا جهنم
و رشیده از آن حکمی که باجتناب آن از مصدر حضرت عزت بکتاب ختمی مرتبت نازل در شب کلام مجید است که میفرماید ایزد تعالی انما یرید الشیطان ان
یوقع بینکم العداوة و البغضاء فی الخمر و المیسر و یصدکم عن ذکر الله و عن الصلوة فهل انتم منتهون حبیب القیان را حکمت حقیقی با عنوان خرض بخود بیت تو خود بهتر از
هر کسی اینی و همی خوانی در کلام ربانی و اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و احذروا فان تولیتم فاعلموا انما علی رسولنا البلاغ المبین گو بر چون خدا کرده با ایا بیت
گرد ید آن شراب از حرمت بصورت مبدل گردیده یکباره از خشمش بر رخساره و فروچکید و از زنان خود بگردیده بر زمین غلطیده و دیده بالین وی لشستم سرش
در کنار گرفته تا بهی بر و دوشش را دست کشیده تا بهوشش آورده همی متحیرانه در من میسگریت و بکلمات آنکاه فرمود برادر در حال سیاه و از روی بیباکی
و طریقه انصاف بازکوی و شاید تو نصایح بپذیرفته نگردیده تا کنون که این سیاه و اصحاب مرا فراهم و شی واعظ غیر متعظ برای خود میدان معلوم گردید
بحمد الله این همت تو دوست مهربان از دست مکاید شیطان نفس من در امان ماندم و تو هم شیخ خود را چون من بیا و از این افعال دیر فرو بگذر با خدا
پیوندی گو گفتم حبیب وقتی آن هنگام در تو مشاهده کردم عند الله از افعال خویش لذت بردم زیرا ناپسند است که کسی از کاری باز دارد و خود

دست از افعال زشت خویش بر ندارد من نیز هر [illegible] از اعمال سابقه گذشته با خدا بهوشر کرده التجا به روح [illegible] دانا از آنجا بیرون شوند **فرد**

طینت پاک بین که آخر کار / نسل حق چو نشود دانا و [illegible]

قطعه هر سال اگر خلف کند جنت پاک / حاشا که رود در کیش اسلام برون

ناپاک اگر سبق زاد ابلیس برد / در دفت [illegible] کرده واز این برون

قطعه خود خط کرده بین که این / دیگران را فرشته دوران

هم خود از جهل نفس خود گمراه / تا نه زنند فرشته دیگران

حکایت هنگامی که در دارالسلطنه تبریز رفته بودم برای شاگردی حضرت ولیعهد گردون دربار السلطان مظفرالدین میرزا خلد الله ملکه بدین واسطه بایه رفعت جلال بین از ذروه سپهر سیار گذشته روزی در حضرت شاهزاده آزاده فلک قدر فرمان فرمای زبده قدر [illegible] یکی از سکان درآنگاه متقدم جمیع ارکان و اعیان قرار داشت روی بسوی من کرده گفت مرا با تو سخنی است گفتم بیان کن اگر دانم جواب باز گویم گفت شما رافضیان چه برهان دارید که هنگام نماز قبضه خاک را پیش رو بسجده و بر آن پیشانی نهاده [illegible] بار برسم آیا قبول دارید اموات شما را در خاک که جبار نه خاک میشوند گفتم بلی انکاری در این نمیباشد گفت پس در چنین صورتی ممکن است آن قبضه خاک با معتقد بودن آن با فرج مادر آن باشد پس از چنین سجده بر چنین خاکی چه حاصل من بعد از اظهار این کلام بار ه آن فلک احتشام دالاحترام در مقام جواب آن ناصواب برآمده گفتم چنانچه ترک ادب نباشد و خاطر مبارک حضرت مستطاب اقدس منزجر نباشد مرا نیز جوابی بر نحو ثواب من حیث صواب ممکن است فرمود چنانچه جواب ثواب باشد جناب شیخ المشایخ هم ارباب دانش معتقد وار جواد اولوالالباب میباشند ایرادی هم که نمود نه بر راه سلطنت بلکه معتقد بنده نیز میباشد من دیدم در واقع امر مرا ناگزیر یک جواب داد او را توصیف من باب صلاح بسیاری از ابواب که ذکرش موجب برودت کتاب خواهد بود دلیر نمود نه او را گفتم چنین که اموات ما خاک میشوند اموات شما نیز خاک میشوند با بعضی حال باقی [illegible] در خاک شدن اموات فرقی بین ما و شما نیست و در هر مذهب همین است ولی اقرار [illegible] را داراست آن بود که چون ایشان سجده بتمام اشیاء را صحیح میدانند و منکر طریقه ما شیعیان میباشند من جز از این باب جواب خوادم و از آن جمع با نمایند بر آشفت و جری شد در دادن جواب سئوال خود بس گفتم من شنیده ام که فیثاغورث حکیم گفته است ای عالم از خاک آدم میشود گفت آنچه خاک در عالم است تمام خاک آدم است گفتی در این نیست مرا جواب باز گوی گفتم من دیده ام شما هر زمان بول میکنید دگر آن را بدست گرفته و سر آن را پای جدار و آن جدار استعمال مینمایید ممکن آن محل استعمال فرج مادر یا معتقد بودن آن باشد یکبار صورت مخشن سیاه و چشمهایش مانند کاس پر از خون گردیده در حال دست بر قلمدان حشی حضور مبارک را برداشت و بر سینه من زد و سخت و تغیر انداز محضر بیرون شد چون عمر او در خلافت قلب الاعیان ولیعهد گردون تمکین السلطان مظفرالدین میرزا خلد الله ملکه و سلطانه سخنی نتوانست گفت و آسیبی نتوانست رسانید **نظم**

نقل از آن خدا آگه مقام / گو هر چه خواهی بهر جا کلام

که بهر خدا خواندگان نی ضرر / خدا رانندگان راه خاطر

بحق خوانده و رانده حق فرقها / بود بیشتر از زمین تا سما

حکایت سستی [illegible] در حضرت حکیم برده نداشت بخشش فرمود تا بامداد بیرا از آنگاه امر کار فراوان دهش فرمود و فرمان داد و درهم دینار بخشید در دهش بر بریدند طلب مهر نیت کفت ای خدا بروی زمین مرا یکی نخستین بخشش در حضور ملک چه سود آن سخن از این بیند [illegible] گفت اگر چه مرا هیچ سخن مقبول خاطر من نخواهد گردید ولی آن باز گوی شاید دستی باشد گفت از خداوند مردی زمین سئوال میکنم آیا هیچ شنیده اند انتفاع از کوچک به بزرگ رسیده باشد آیا بوده از بزرگ بکوچک انتفاع رسیده مگر اینکه از حضرت احدیت به بندگان و هم از بندگان از سلطان به رعیت فرمود که اینها را دانسته ام مرا توضیحی گفت استدعا دارم تا مرا از علم آن لعنت [illegible] مرا ازاد کرده بهر من بر این زر از من در سنگها فرو نم از آن دانشمند عارف دو برده رسیده باشد عطیت را از درک این کلید و بیان این لطیفه خوش آمده بخوش فرمود **حکایت**

حضرت حجة الاسلام طباطبائی دام افاضاته را هنگامی سستی از طرف السلطان رسیده که الحق تحمل آن در قوه احدی از خلق نبودی و آنحضرت با وجود فوت رغبت محض حراست نوامیس اموال کافه رعیت تحمل آن حضره گران و زحمت بی پایان کرده هیچ نگفت یکی از اصحاب آنجناب گفت بخاطر دارم زمانی همی از طرف سلطان بخاطر مبارک خطور یافتی واو را خبابان باغی شهر یار و ویران ساختی و حال میبینم چنین جفایی

که بسی تحمل نصور آن مشکل است متحمل شده چون شود در فتح [illegible] ابد عالی بغفرانی نا مکر و دیگران از این بهرا راده این حرکات نمایند و باشد که خلقی از دست ستم او جان این باشند فرمود در شش از روز نصیحت خواص و عوام و مان بوده امروز خیریت کافه انام در این است **نظم**

شبی بر معراج عمر تمام / شبی با بر فتی رسول انام

بمعراج رفت آنکه دل فروز / توانستی اندر بهر شام و روز

شبی کو بدی نوشبر سر خدا / بدو جبرئیل آمدی از سما

خبر یک حق بازبردش بهر / خود او بودی از ما سوی الله خبر

کهی دشمن از سنگ دل یونیم / کهی عاجز از دست دیو رجیم

چه خواری که از ظلم است کشید / چه بس ناپسندیده زان سو شنید

جز از رحمت از بهر امت نخواست / جزای از خدا خواندگان کی رواست

بکردی دعا بت بکار مجید / جز از آنکه امرش ز یزدان رسید

اسوه بکرا و را نوافی مال / خلافش چو نخواهی از لا یزال

بود مختصی که چنان که چنین / بجائی که بهر رسول امین

کرامت تکلیف جز این طریق / بهتر از این بم شود که عزیق

حکایت عالمی جلیل که در علم منشبن و در تقوی عمل بهشتی و فی اورا الجنون در یافته بود که سر بسجده نهاده و از سوز دل بدامانی راز در نهایت عجز و انکسار بدین مضمون انظار بندگی کرد **نظم لمؤلفه**

الهی از این آتم تیره بخت / بر آور ز رحمت غفستمار سخت

ندارد جز از کرده نا پسند / در مغفرت بر رخ او مبند

جهت جهت فوق صفتهای تو / بود از صفتهای عفاری تو

نشاید که با رحمت بیشمار / بسوزانی این خاکی اندر شرار

گذشتم من از کرده خویشتن / تو هم بگذر و رحمت آور بمن

الهی باعزاز تقربیت / بآن مهربانی و ستاریت

که بر دار قهر از من ابدا دگر / میفرستیم گرفتارم اندر سقر

مرا خود دیگر از کوی تو کوی نی / بسوی کسی جز تو ام روی نی

گرفتم نخوانی کجا رو کنم / که سر چاره بهر خود آنسو کنم

نه جایی دگر تا بدان جا روم / نه کوئی دگر تا در او سر نهم

بغیر از تو فی مالک الملک کس / بفریادم از روی رحمت برس

حکایت شنیدم از شخصی که گفت در سفر خراسان ایام تابستان با جمعی از زوار و کاروان برخی سواره و گروهی پیاده همی بیابان میسپردم در آخر شب منزل بیابانی از بیخوابی بتعب اندر افتاده از جاده بدر و در گوشه پاره سنگی بستر نموده براحت اندر شده تا مگر زمانی از رنج راه و زحمت بیخوابی برآسایم آنوقت خود را با کاروان برسانم نهادن سر و بخواب رفتن یکی بود من سرگرم خواب که متنفر گردیده یکی بسر بالینم همی زند و فریادم همی نماید سر فرا کردم رفیق طریق خویش را دیدم بالای بالینم ایستاده با سر پابم همی زد از جا برآمدم و بروی خشمناک شدم و گفتم مرا چه برای داشته که مرا آزار خویش میسازی گفت مگر در فتح محبت بیخوابی از خود دریغ باشم که بسی بتعب افتاده ام و امکان پیاده روی ندارم مرا بگذار و بگذر زیرا فرسوده برادر در چنین منزل پر خوف و خطر جا از فتنه ترکمان حذر نباشد و ما خود سید انسانی برسیت و در این مقام از بیخودی سه و در این بیابان خفتن ترک سر گفتن است **بیت**

وره گو بیش از این ایمکان گوای برد / مکن تیغ حرامی روان خویش سپرد

چو دیگران نکنی کر تو طی این منزل / رسی بخانه گور آنگهی که خواهی برد

قطعه درین کاروان سر بزن نیش / بهتر از آنکه جان نهی بجناه

دمی که ترک سر خویش است ترا / خفتن اندرین مغیلان خار

حافظ آن نی که چون تو بنماید / رش خود و رابه دست خود آزار

حکایت زنی را دیدم پیش شوی بگریه نشسته پیش کشیده نحفت ریش وی بریده از آن پس گریبان جامه اش بدریده با نجال بمقال پیش بریده گریبان دریده را سوای شکر باری تعالی مزید بلکه سخنی از بیچاره خبر از استماع نشنیده و اظهار کلمه شکایتی یا بیان اگر حکایتی از وی بظهور نرسیده او را گفتم عجب صبر است کو سخنی که چنین زشتی بر وی آورده و از احترامت بفتی نگذاشته گفت برادر شکر برای آنست که قطار بینم بریده و گریبانم دریده دیگر در خونم نغلطانیده هرگاه سر یا تنم از خون سرم رنگین میداشت چه میکردم پس در این حال شکر ایزد متعال باید کرد که همین واقع شده **نظم**

مرا تا بشکر این نعمت فرون / که دشمن در هلاک من زبون است

چنین نعمت نشاید کرد کفران / تو گو جبران این نعمت که چون است

گریبان دریده بهت بهتر / و یا جسمی که غرق بحر خون است

من این نعمت نخواهم داد از دست / که بر گلگشتن من رهنمون است

حکایت از دوستی پرسیدم چه میکنی گفت دعا بدولت گفتم تا سرا دولت بوده دعا گوئی اگر مسکین شدم آنوقت چه خواهی کردن

یقین بداد [illegible] بنکویی [illegible] خواهی نمود گفت نه تنها از بنده عیب [illegible] تمام بهره دیگری رسته باشیم دیگر [illegible] چرا بت نمایم
زیرا حقوق نعمت این مدت چگونه از نظر محو خواهد گردید که تا حیات با بنده [illegible] گوید چو شکست روی دهد تفرقین سازند نظم **حکایت**

سفله پرور بود خلق جهان — چه جهان دیده و چه دیده جهان
همگی بنده زر و سیم اند — چون زرت فی رود باد گران
بر دیگری چو ره کرد ند — بخشد آن قناعت احسان
کلب و خنزیر و خوک اخلاقند — گرچه بخشی زر زر هر پاکان
در رو ند و بخشندت آسوده — خود هم این نعمتت بی پایان

حکایت دزدی شبی بخانه مسکین زاهدی برفت تا که سرقتی نموده باشد هر چند در تمام آن سرای بگردید چیزی ندید غیر از کاسه مس پر آبی فراسر زاهد دست برده جام را برداشت آب او را بریخت و او را با خود برد چون خواست از خانه بیرون رود زاهد سر از بستر برآورده فرمود مومن بانجام مرا از چند جهت ضرر [illegible] دارم او را بجای خود بگذاری و بعوض آن چیزی دیگر برداری دزد برگشته نزد زاهد آمد گفت قیمت من تمام این سرا را بگردیده ام جز آن چیزی دیگر نیافته ام حال که تراپس [illegible] حاجت است از آن تو باشد کاسه را برگردانده نزد بستر وی نهاده و پی کار خود رفت **بیت**

همت بران گمار که نا بگذری زجان — [illegible] نا که بگذری از مال سروران
مال کسان که مال کسان کو چو [illegible] — نا بردن و نهادن آن مال سروران

حکایت رعاث العلماء العظام رئیس الفقهاء الکرام سید المجتهدین الایام ملجأ الخواص و العوام قبلة الانام اب الارامل و الایتام علم التقی الحاج ملا اسد الله حجة الاسلام اعلی الله مقامه الشریف را گویند در تمام عمر خود در آب گرم تطهیر نمیکرد و تفاوتی در حضر و سفر و زمستان و تابستان او نبود اتفاقا روزی در اوایل زمستان برای طهارت پوستین از دوش مبارک بکنار دریاچه آبی که در جنب عمارت آنحضرت واقع است میگذارد و قدم در آب مینهد در آن هنگام درویشی در آنجا مجرد از زواید و مستغرق در بحر فراید عبورش بکنار دریاچه می افتد پوستین را نهاده می بیند او را برداشته روش نموده راه می افتد مرحوم مینهد فقیر پوستین را چرا چیزی میگوید برای حفظ بدنم از سرمای زمستان که مرحوم میفرمایند بخود پوشش [illegible] او را بیاور دیگر پوستینی در خانه دارم او را بپوشیدم درویش عرض مینماید ترجیح نفس خویش بنفس درویش دادن حسنی ندارد آنرا خود بپوشید میفرمایند پسر زود برو که اگر عسکری [illegible] خبر شود از تو این پوستین بستاند و آن دیگر پوستین را هم که گویم بتواش ندهد **قطعه**

خود پرستی نه کار مردان است — خویش پرور دنست کار زنان
حق پرستی بود طریق دگر — نیست آیین و رسم اهل زنان
سهل باشد طریقه حقه — ره باطل بسیت صعب و گران
همه مخلوق یک خدا و تو نیز — چو اسیرنم بنده یزدان
فی تفاوت میان خورد و بزرگ — بمقامات در بر سبحان
رتبه در مال و جاه و دنیا نیست — باشد اندر اطاعت منان **تمثیل**
خانه کعبه ساخت چو ابراهیم — فخر بنمود و شد خطاب بآن
گر ز رسته بشکم نمودی سیر — باکه پوشیده ئی عریان
قدرت و آب و نان گشته [illegible] — خود بگو کرده چه اندر آن **تشبیه**
باکه بهتر کسی ز جده [illegible] — طاعت حق نکرده بی نقصان
بمقامی رسند طاعت را — که بسر داد در ره جانان
هر که شد خود پرست در عالم — بر دره بجاب رحمت آن
خود پرستی نکرده ای ز حضرت — کی شدی بندای طعن غمان
جنبشی که تحقیقش ایمن — بنت از طعن و شتم خلق زبان

حکایت در عالم رویا از شیخ بهاء علیه الرحمة و الرضوان شی از احوالش سوال فرمودند پس از وداع آنجهان خلاق عالمیان با تو چون فرمود گفت تمام زحمات من در دربار حضرت آفریدگار قربی نداشت که بدان واسطه نجاتی یافته باشم و راهی بدان آستان بیابم جز آنکه روزی گوسفند چند از کوچه میگذشتند من بگوشه ایستادم تا آن گوسفندان بگذرند رحمت از نزد من بگذر خدا یزد تبارک و تعالی محض این بنکوئی و ستوده خوئی که از من بظهور رسیده بود کردار مرا بمن نگرفت و از جرایم من در گذشت والا مرا نجاتی از راهی نبود **نظم**

نخوت و کبر نزد گاه حساب — هر سیتم فتنه زخراب
رند و سلطان و پارسا هر دو — بی تفاوت بود حساب عقاب

حکایت گویند طبیب حاذقی را بر سر بیماری برای معالجت بردند چون وی را ببالین نشست و حال وی بدید قندی برخواست و گفت این مریض با مداد رخت باقلیم جاودانی خواهد برد و مرا مداوای من سودی نبخشد این بگفته و برفت علی الصباح فریاد و صیحت از

از خانه طبیب برآمد تحقیق نمود گفتند فوت کرده حال مریض را باز جستند دیده صحت یافته صاحبدلی فرمود طبیب اداره شوار است و موری [illegible] دعا قبل از حلول قضا و قدر بود که سیل بنیانش را از خرقه سبب باشد داعیه دانشمند چو باشد چه رسد که بخواهد در آمدن اجل انسان که او را جز از او بکار عالمیان بمقتضای لا یعلم الغیب الا الله هو کسی را نه تعیینش تواند **بیت** بس هین تا چو سازد هر انقضا

و صحت چو جیبنی امروز دوا — خود ز انرا که بیمار [illegible]
اجل کشته بسیار دیده ام — که بسیار بیمار صحت ببرد
بخواهد برد از تقاضا [illegible] — کسی نیست سرگ خواهد چشید

که عمر عزیزش بپایان رسید **حکایت** زلیخا را گفتند چو نیست [illegible] آیینه بستونی در عالم یکی او را بار و مهربانی و وفائی نیست نیست و در عشق یوسف نیست که او از راه بخود دیدیت گفت جای گیرا و را این سر یاری نیست و از عجب من بر لیست مرادم آتش هجران و نظر این میکرد از هر کاه و فا سازد و بسوی من پرداز د چو خواهد کرد **قطعه**

کر بسرچو واند هر عاشق [illegible] — که صد ره و هم عشر نماید خاموش
نه از دوستان چمن بلبل بهار هر آید — چون تو آن را ز هم حق گذار و از نیش
هر کرا لب باده ابرو را گواه عشق — کی بیمار زخم ناله نشنید از جوش
چون تو آن سر چمن عشق و حسن کران — انگند عشق یکباره ز راز این پس
هر چه در رفته نهد بر سله عشق عاشق — اگر سیرت که گوشش ظلک از هر دو خروش
در کسی که از کباب ساختیم از نیخ فراق — بنده کی حلقه کشتند شان از لغز گوش
من برآنم بجهان کس نبود دلبسته عشق — زنده عشق از آتش بهار بهشت خوش

حکایت روز کاری چند صاحبدلی را در کنیسه دیدم و هیچ و قسم خور سنه نمیدیدم روزی بسبیل استفسار حالش را باز پرسیدم و گفتم چند بهیای [illegible] برمستی من خویش گفت فرمود اگر گفتم چو گفتم و چه بستام گردن از آنجا که زمام امروز بجا افتد از کسب که صد گفتگو با او نیست و خلاف آرایش نمودن کمال بیمروتیست چه چون و چرا در کار است راه نمودن شدن از دربار حرمت و گرفتار و عقوبت خواهد شد پس از طلبکردن دنیای فانی چه حاصل که بدان واسطه ابدا مانی و عذاب دانی را باعث شوم چنانچه میفرماید حضرت و عدت جلت عظمته در قرآن وَمَا هَٰذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ کبرم هم دل بهوا و هوس ننهاده و نظر از نعیم بر بو نیستم قرب من تنزل من نباید از آنچه خواهم نمودن **نظم**

بجز از بیک داد کرکنند — نه بتول گنج و تر نخند
آن معزز که از ازل کرده است — در مفر بقیس عقل بخند
برد ارزاق بندگان بخطا — تما بد جز از بوعده وفا
خود و ما تو عدد آن ترا بجمه — هست هستی اگر ی [illegible]
فور رب السماء و الارض از — از بی عاشی چو غم دیگر
بندگی نیست نیک بود دانی — دانی از فی نبغیر ناد انی
روز و شب میری بسر راحت — تمانی سپاس آن نعمت
شکر نعمت ده و بنکوئی گذران — رنی از این اطاعت و فرمان
طرق بندگی نه این باشد — حق پرستی نه این چنین باشد

حکایت شنیدم سلطانی بر یکی از صاحبدلان که در کسوت درویشان معتکف بود گذر فرمود و غافل از آنکه مدار جهان در دست این آنمرکز دایره فتوت و گنجینه حقایق و معرفت پنهان و انتظام امورات جهانبانی در تحت فرمان اوست از مرکب پیاده و در پهلوی آن پیر صافی ضمیر نشست سکندر سرا با تلقین را نوازش نموده و فرمود چیزی از ما التماس نمای که در عطای ما غیرت است جوابش فرمودند هرگاه چاره بخواهم از آن خواهم که ترا عطا فرموده و اگر مال بخواهم در اموال دنیا غیر از محنت و بلا چیزی نیست لی میبینم که در دنیا و مال و در عقبی سوال از حرام و حلال او باشد روا نباشد انسان خویش را آلوده در آن نماید که عاقبت سوای عقوبت عایده در نیابد گویند سلطان صورت بهم برشده و دامن از آنمکان برچیده برخیده گفت راست گفته در طایفه خرقه پوشان غیر از حیوان چیزی نباشد صاحبدل چون رکابش دید بخندید و گفت خداوند عالمیان و دانشمندان رانکه جهان باستحقاق عطا فرموده باز داد که از در مهربانی و رحمت برآیند نه از طریق درشتی و سختی با ایشان در آویزند و از سوز دل سوخته دلان بپرهیز ند در جهانبانی رأفت و مهربانی نیک است نه سخط و غضب پسندیده است **نظم**

شها نیا زانکه قوت بازوهم — نیستاد شان سلطنت خداکرم
بخلق تو اند شد حکمران — گشته از چه سخن حبیب ربان
گسی نوش بی نیش هر گز ندید — گلی بی غم از گلستانی نچید
تو خواهی حلم در زمانه نبوی — دل آسوده از گنبد نیلگون روی
بود کظم غیظ از نشان دلپسند — نه نا کردن عفو از مستمند
می و شربشم از خلق انتقام — چو فرق می و ادست بس در مقام **نظم**
خوی نیکان همیشه این بوده — بخشش ان غیر خوی بستوده

زحمت خلق بار دل کرده / در محنت بخویش بگشوده سلطان فرمود حالی دامن مگیر زان آنچندان عطایت بنمایم که کفایتش بباشد فرمود چیز برآکنشان او عاقبت دست در آن چیز زدن نادانیست انصاف بستان از بهره روزه جهان خود را مزد امان نماید گفت تا چند در این بر بنی بخواهی ماندن که میخواهم از چنین بلاء [illegible] گردانم و بر سر برآحت بنشانم گفت خداوند حمید در کلام مجید میفرماید اذلة علی المؤمنین و اعزة علی الکافرین و در حدیث الدنیا سجن المؤمن و جنة الکافر کو بنده ملک عجائب کلام و لطائف مستفادات خاموشی از وی در گذشت و بسیار از آن بکرد و خرقه پوشان گشت **نظم**

بسته بنوا اندک بار به بیل / میستان از آنچه خود بود ثقیل
بر دلی با یو کشد بار گران / هست اندر هر کسی این نام نشان
مرد قوت در میان صد هزار / میطلاوت قوت از وی آشکار

حکایت معلم ساز را گفتند انچمار تراز کیانی و اصفهانی از کدام خوشتی و ترقی آن برای چه کو گفت این صنف دل پسند و این آواز بیمانند از ترین صوتی با فهم و علی فهم آن صوت برآزمون این تعبیه دلپذیر را که گفتند آن کدام دیاست که خواننش برترین اصوات پنداشته گفت روزی از راهی میگذشتم حمار را شنیدم نعره انداخت و دو آوای چند ساخت که ره و قرین هم بود نه چنانچه تحمل و قرار از کف ربودند قبی ارکان وجود من بار نشر ساختند که هر سر مو بوی کمی بر قص اندر آمد و بخبری گفتمش از کجا صوت حمار برترین اصوات باشد فرمود آنکجا که در کلام مجید هست ان انکر الاصوات لصوت الحمیر تندی بر طرار بشنید گفت برای خدا مرا آواز بست که مرخرا آواز را مرد آواز طائفی با نیش خواندن روا است چو تو بکی ما هر صنعتی بکار برد و تغیری در صوت تو تراز موت من برهر آن مستمعان و معامات تعتی بزاری بگویند و طعنم نمایند هر گاه امیر صحبت بقرافی و این ناگواری از وجود من بر در فرمائی کسی دست بر من نهاده باشی گفت انجز منه سوال آزاری در سینه او از جواری بودی می بینیم ترا مقام از عزت که گذشته سنو متشابه بالیت چند که آن عن تعلق حقب برآدمیان شوی نام حیوانی از عاقبت زکیه دگرش انظار بکار او برانگیخته کجا دو این هوای بیمیت از سر تو بدر رود و از وقت علاج برحال ترا بنمایم و الا آما در این سر بیاشکان علاج ندارد **نظم**

تو چه دانی سخن لطیف حکیم / ما نه بر رقت عذاب الیم / نشنیدی چه خورد افلاطون / زهر دار از حکمتش کشید برون

نظم

کس از سخن تلخ بگو کام برد / در بهجوری کی توان نام برد / رو با شیر و تیر شخ باز خنک / تا هر که خرد از تو در ایام برد
آنکس که کند زبان درازی آخر / سخت از دگران چو رند دشنام / خاموش نشسته هر که در محفل خاص / از صحبت خاص لذت تام برد
دانکو ز صفا جامع حقیقت دید / انعام نمیکرد و دو انعام برد

حکایت منشی متحیر گرفتار حبس گشت شنیدم موجب من خوش زیرا که پیشه فرو رفته فکر که مانع نیم نموده بود و بیرون بدی بستی در بند کشیده بود و هر بر سلمان عن حتی الامکان سر انحل مخارج محبس شد بدی بیچاره کس چاره برای او نمیکردی و قوت لایموتی و بیرانیاور دی من بسر ای نموده و نظر از فسادا او برسید آن ذوق خویش را بد و تجویز نماینده جایز حق [illegible] دو روز زیر بر رفته از آن دام گرفتار رهگذری ملاحظه فصل داد و در نحیته مائل گرفتار شوی قال الله تعالی من عمل صالحا فلنفسه و من اساء فعلیها **نظم**

برو نیکی کن تا نیکی ببینی / که نیکی هر کجا بود دلپسند / ورت بد نماید نیکی نمای / که پاداش نیکت رساند خدای
ز جام رفیقی از خوری زهر کین / ببوشش محبت ترا زان نگین / گر از جاه بینی کسی را بچاه / بسندار او را چرا اندر آن گاه
که بنشیند اندر بچاه از رجاه / بتو گیر دل اندر بچاه آن گناه / بر و حسن اخلاق را پیشه کن / ز بدخوئی خویش اندیشه کن
که صحبت نکرد و بفهم شد قرین / دگر گرد و به بیش ایل دشمنی / ببر برد از خوی بد عمر خویش / نزد عیب در کار احباب بیش

حکایت در اول شباب و صباحت جمال و رخافتی از خداوند علم و صاحبان کمال که بواسطه کثرت فضل و کمال بسکه بیمثالی آن عزیز بهره علم و کمال را بر و ما زتر غوب هرفه و او با منقش فرجیده بود و مره در حقیقت نفس قوی او برآدمی سر حلقه فقرا هر آنا بود در زمکی نمودم حاسدان بدان که مرا از نظر منوران بکناکو هر جبر فقاهت انداخته باشند نزد جمیع انظار و داشته بودند که فلان عالم اینک حقیقت را بخانه خویش راه داده و به پیش خاطر خواه او میباشد چون وی را این ستوانمی بر امر حمل این بار گران را کرده و این بد نامی و بیحرمتی را بر خود پسندیده و الا حاصل چندان این سخنان زشت را استماع رداو ده تا مطلب سمع آن سرکز بسیداستماع و نعقد دایره افتخار رسیده شنیده و دیده و ناگفته آنش قهقه نهید بلکه با نتش اظهار نفر نموده بجواب صحبت

انفعالی بیابان افواه مردو زن افتاد و ببیانش مهی کوش زد حرم محترم آن وحید زمان و فریدوران که الحق ابینه الادان بود گرد بدیشی را شنیدم در غیاب من نزد شوهر که بسر کرده بود که مسرا را عصمت بر برده و دست خیانت احدی بخیل عار عفت من نرسیده حیف از این همه مستور بودن بردم و طرفی از این همه بهجت نشستم مثیر مراتید که امری تازه روی داده علی عجب بسیار واقع شده و واقعه را بیان میسیار بر شنیدم آن غمان علم و برو باری بجای زاری و بیقراری اسی خسته رو فرماینده خاطر خواهی و بقبلی خا را دوستم خود هم و برا خاطر خواهم بمدرکه میخواهم ای از دیوار او محروم باشم و اگر سخن چنیر از این هم گفته باشند هر کس اعدا شناساند و معرفت کمال هر یک از شما به از خود شمادارم بیچاره از انحال کمال تحسین نمود پنهان بدین صفا بین که بر شنیدم نظم در او آمده مترقم سبکرد و دو شوهر را فلما بنیایند **نظم**

ز خطف ای نکونی که از تو میبینم / روا است تر از خنده بحال بینیم
مرا روا است پردم و دگر نخواهد / سخن بز شت برانداز گو میبینم
چه باکم از سخنان بدخشان بنظر / زر نجم ار که بگویند تراز ابینم

حکایت شنیدم از کسی که گفت شخصی از عالم ساز ترکی بر افت جمعی از امام بر از انعام افسرانه نصیحت میفرمود و عظم مینمود ولی ز غرور جوانی و هوا های نفسانی و وسوسه شیطانی بمقتضای آیه مبارکه کلام ربانی قال الله تبارک و تعالی و ما یعدهم الشیطان الا غرورا ما منعنا از قبول آن موعظتها هیچ نمودی و آن پندهای پیرانه آن انعام اثری ملی بخشودی در هر نشسته قدم میل ما نشستی و در هرراهی نگاهی کردمی و از هر شرقی لذتی چشیدمی مجملا همیشه بو اسطه آن مجلس در وجد و ماسعود بود روز بروز حرص در تزاید بموجب الانسان حریص علی ما منع و انا فانا و بمعنی برسش ما نرود آتش هوسم را تیز تر کرد انیدی تا چون از آن مشغله لا طایل برا استغناء حاصل خارس از نصایح پیرانه آن ناصح مشفق وان جهت موافق بودم و میل بخلاف سبیل آن فقیه کامل بلکه سخن احدیرا در ترک صحبت آن مردمان اشرار نشنودم نا مرغوبی در گفتار آن صاحبان خرد کرده بموجب نظر سماعیه فضل لین حیا و ابن شعیب شنبه نفر دو در کار بازم نبود از تمام حیف مات که گذشته بود عوض کنار جوئی از اعمال قبیحه نمودهی کی گفتمی **نظم المؤلف**

فقیه مدرسه که دست هوس باشند / بساط سبحه و سجاده کی فرو چیند
ز جام ساقی معرفت اگر نوشد / بکنج میکده عمری تمام بنشیند

مجملا ترغیب هوا و هوس نی مدتی پای بند قفس جهالت بودم روزی با جمعی از اهل ابهام که با ایشان طریق اتحاد و ثبت نموده و با جهالت برو بحکم گوش و هر گمراه تر از آن فرقه که بوده گردد در جواب خطاب مستطاب از حضرت رب الارباب کرد و موده الم من آبائی شیئی علیکم فقلتم بها کذبون بحرف کر ده قالو ربنا غلبت علینا شقوتنا و کنا قوما ضالین باسامی کیسه و بر سر نشاط جیب با اسرای فرو بسته و با آن کرده نا موافق حلوت نشسته هر کسی بهوسی که در سر داشتی بشنا کداشتی و دیگر کسی نظر نداشتی چون نشاء ام الخبائث طلوع نمود میان یاران ناموافق بمخالفت کشید مرا بیتی از آن نخ مقامی رسید که زبان از بیان آن ماجر است پاس خاطر مستان را منظور نظر داشته بدا رصدو را نمیج لب از گفتگو فرو بسته سر بگریبان خفات کشید و دی چند بار واقعی جوابی از من نشنیدی ظن که سر استماع او اعتنائی نیست که سکوت اختیار کرده ام **فرد**

ملی چون عدو راعده پران / به بیند بر زمین کشد بددان

یکباره از جای برآمد چنگ زد چنگ مطرب را ربوده چنانش بر سرم زده که در هم شکست عجب تر از این پس از شکستن چنگ که جام بگرفته سبو بخویش فروکشید بسی بسر و رویم بر زد و کف عالی جگت مطرب را بادرست و اپس داده با تاوان او را باز دو من چون چنین دیده پیش این مشقت بخود روا ندیده خود مکی در خفظ عیان بسته اندر و داشتم چند کشوده نه نیش نگذاشتم و او را نه نشستم بگذاشته و گفتم عفو تقصیر فرمای بشراب مطلوبی ندارم و شما بحکم المفلس فی امان الله صدور و دارید بمقتضای اذا مروا باللغو مروا کراما عذر مرا بخطاهای من بپذیرید و گناه مرا بر من مگیرید چون از زمام بدبید و الموج سرانبشیدو دست تعدی از حلقه گریبانم کشیده خرابطه زر بر گرفت و بکناری نشست من نیز بطرفی نشسته تا وقتیکه یار رفقا از انسراب بیرون رفتیم سر از آن همگی باتفاق بر ملامت کردند و گفتند ترا با آن دانش آنچه دیدیم و شنیدیم خلاف عقل چون از تو ظاهر شد آنچه که کت از ارباب کیاست بعیدست زیرا خون از توبرنگست و گریبان در دیدم خاموش نموده بجز عطایای زر بکشودن چه دلیل داشتی و نگذاشتی ما بموجب حکم شرع میبین دیه برادو و اردادوه و قصاص بر او نموده باشیم بسبب انگفار **فرد للمؤلف**

ما زین بعد خطا بکس نکند / بخطائی چنین بهر کس نکند

گفتم بسی خاطر مستان عزیزتر از آن [illegible] برای یک قلب پسند حیث چندرا بر نکام و منفر شود چنین ناپسندیده و کسی شوم صحبت وقت در آن دیدم که تحمل قبایح او کردیده و بار غضب وی و دیگر ابدان و سیله از افتضاح ایمن باشم و گشته برادران بعد از خون من بحیث نمایند که سودی در آن نخواهد بود و ذلک خسران المبین

رفیقان بگفت عقل من بگمان برده دشمنانی بسی که من بدین سخنی آگاهی یافته بسوی آنان رفته گفتم شما از جهان اخبر خبر دیده و آنچه می
شنیده و دانسته شما آگاهی ندارید گفتم فلان عالم مرا خبر ... از مراقبت اشتغالی ... مسلم ... میگذرد و ترک مصاحبت آنان می
نصیحتم میکردند ... بلکه ... با آنان ... که ... را ببینی ... آن کسان خود را سوء ظن
دیده ... تقوای تو در انظار ... و کبار ... در هر جمع که ایشان را ببینی از ایشان کناره جوئی کرد و از آن هوای
لاطائل دیده دل را ... اعمال ناپسندیده ... کرده بودی ... آمده ... مقام هدایت آن
بد فرجام گرفتار نموده ... بر صفای ضمیر ... فهمیده ... ملکات ... خود رسیده اکنون
عهد بر آن استوار که ... از صحبت آنان ... دیگر ... بیگانه گرفتار نگردم فرد
صحبت مردان چه بخت چه بد | هیزم خشک فرو دیم ندهد قطعه | ... ده و ... | ... ازین سیری از راه بد
در کنف ... و جهاد | هست ... | ... | در کس ... که چشم
کرنه ... وکس ... | در ... چوب ... | خلاصه یاران ... بیان ... صحبت ... برده ... ترک صحبت
نا موافقان نموده ... اسباق ... محقق ... و دعا فرموده ... بجا آورده
انا که ... طریقه مسلمانی ... بعهدی چنین ... که ... من ... قطعه
کسی را کار دست ... هرگز | رو ابر خویش ... | که ... | ... تا که ... قلم را
حکایت ... شبی ... خیالی ... دل در برم ... دیده ... شکسته
بودی ... نشسته بود ... دختر ... برده ... پرده ...
... بقضای حاجت برفت ... دیدم پرده ... شنیدم ... بر افراخت ... و روز ... السلطنه ...
سلطان ... است ... آن ... سر ... کرده ... چه خبر شد ... چه صدا بود ... بودن نقل
بشنود دیدم دختر پرده برآورده و داخل خانه شده پهلوی مادرش ... از این واقعه خنده دست داده و از آن عالم ... منتقل
گردیده گفتم ... حصاری ... وسعت ... بود ... در خانه ... محقری ... بجا ... می ... گردیدی
این کار ... پرده ... خواهد شد قبیه نایل ... پرده شدن ... مستوره ... خواهد بود
دستر کارم ... انکار ... این پرده ... رازم ... پرده ... رازم ... هرگز ...
این کار ... قائله گفتم دختر ... پرده ... دل ... نگاه ... پیدا خواهم کرد
هر چند این بیان ... بهر تقدیر ... میشود ... خواهد ... خصوص خبری
... الکلام ... الملوک ... که ... بهر ... آدمی ... شد ... خواهد شد
نظم چو از ... برون ... راز کس | خبردار گردد ... عسس | ... کس ... | ... برون شود از قفس
حکایت ... از ... وقتی سیاحت بلدان ... اصفهان ... زمانی از مصاحبت
اشنایان اصفهان تنگ دل شده مهاجرت بجانب مازندران نموده پس از روزی چند باجمعی از ... عازم سفر خراسان شدم ... رسیدیم
بمنزل ... که ... بود سواران ترکمان ... بودند ... اسیر ... دست ...
... خسته ... آب و نان ... خود ... بدست خادمان ... روزی ... وقت
... گندم و جو ... روزها ... چند ... آنان بودندی
... از آن اسرار گفت چون شما ... گفتم ... گفت اگر شود چاره ... نیابم

گفتم مرا شی از دختران ایشان مایل شده مقرر داشته ... که بغارت برفتند ما هم باتفاق از این راه بخراسان برویم گفت
هرگز دختر این کار نکند گفتم او را از من تمنای وصال بود ... بخراسان ... خود ... و قبول ... نموده
... بعون الله تعالی ... دختر ... روزی که ... بغارت ... سلمان برفتند
دختر را گفتم ... است ... باتفاق خویش برده ... محبت ... گذشته از آن
... هر یک ... سوار شده ... خود برداشته
... شب و روز ... بیابان نموده ... خراسان ... شدیم ... آمده ...
قریب ... منزل نموده ... روز ... دیدم ... اطراف ... جوانب نگاه نموده ... آمد ... لباس ...
... بود ... نظر ... و ... سرخ ... چون ... گشته ...
... فرود آمده پیش ... گفت ... دارم ... گفتم ... آمدی دختر ... گفتم ...
... گرفتار ... کرده و از ... آورده ... دیار کفرستان باقلیم مسلمانان آورده ... در آورد
ولی ... پسر ... دختر ... گفت ... دیار کفر ... گرفته راه خود
برده که ... مسلمانان ... چون ... دشوار ... کوتاه ... رفت پس از
رفتن ... دختر ... آورده ... چون ... شهوت ... هوای ... در پیش افتاده
... دلداری نموده ... نوازشات ... مصاحبت ... نظر ... نمودی
چون ... گفت ... ای ... دیگر ... پدر
... گرده ... ترا ... سران ... کردی ... بجای تو در آن آتش
... گفتم من نیکوئی که در حق تو ... ترا است از آن رنجی
... که دست ... مردم ... خون دلی که ... بدیار تو ... رد ... داغی سراهل
نهادی که ... بودی ... ز ... چون شدن ... تیغ او | بودم ... احسان تو ... که تو
... بیت ... نجات خویشتن ... | ... دلیل طریق نجات ... بودم
... رفتی ... | چنین ... بودم | نهادی ... ام اگر | هزار باره ... بدم ... خوشتر
حکایت ... شاهزاده عماد الدوله ... بزیارت عتبات ... درجات ...
... عماد الدوله ... فرمان ... اسبی ... علی الصباح ... آمده ... فرمود ...
... حرکت ... فراش خلوت ... اطلاع ... حوایج مردم
... است ... سوال ... آمده ... گفتند اسب ...
... دیگر ... عماد الدوله ... فرمود ... افزون ... داد ...
نظم درختی را که نتوانی بریدن | همان بهتر که ... | زبانی را که نتوان چاره او | ... احسان ...
چو ... دهان بسته نشود | زبان دشمنان ... | ... خلق ... رفتار | ... عاقبت ...
حکایت شخص ... نان ... سوقی ... داشت ... گفت ...
نان ... گفت ... نان ... حاجت ... دیگر ... نداری ...
... نان ... نظر ... گفت ... یکبار ... چه قدر ...

گفت [illegible] در جواب [illegible] شیخ علیه الرحمه در گلستان خود چه خوش فرماید **فرد**

زبان بریده بکنجی نشسته صم بکم — به از کسی که نباشد زبانش اندر حکم **حکایت** از یکی شنیدم [illegible] شخصی [illegible] طفلی [illegible]

[illegible] **فرد** چیزی که بجای [illegible] در دیده ماند [illegible]

[illegible]

بیت [illegible]

[illegible]

حکایت [illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

[illegible]

مرتن فرسوده باشید که تا زنده بند خواهم بود و این ابیات برخوانم **بیت** کشیدم آنچه رنج از بی وفاداری

ندیدم از تو در آخر جز از دل آزاری

ستم بسیار فرمودم بچندین نسازد کس | تو چون بر رحمت بود آنهمه ای جور
بدست آر دل بیدردان بیشین را | ز دل بیرون نمایی تیره سکین را
بفقر گوشه نشین باشی شود رنج تو | جز از بگوی بستی ادر لطف بنوازند
از آنکه ناوک آهش دل چو بر خیزد | ز سوز آتش پر عشق رنگ فلک بریزد
بجز شکر [illegible] از اهل صفا | سر نهان دل زار سرد خدا
شکسته مکن خاطر اهل دل | که گردی شکسته دل و منفعل
ترا زاده اهل صفائی خبر | ز دود درونشان بفرما حذر
بکن چند خدمت در کوش خود | چو جانش بفرما هم آغوش خود
که حشمت لبی ز هر اخورده است | بی ابلهی رنج بس بجها برده است

حکایت شنیدم پیرو سرد پرا دیده بود مدر و ز ار الصحرا رفته خار کنده سیفروختی و خیره عیالان از آنکه جه قبیل بفقر رسید جو محی بجز بری بقیه آن و جه را چراغ انداخته که شبان چند بدان قبیل روشنائی قناعت نموده تلاوت قرآن و عبادت ایزد سبحان همی کردی و تا آن چراغ باقی بسود از رنج عیالان چیزی کم نمودی هر شبی که باخر بر سید فردای آن شب باقیانون گذشته قبیل بهی از مداخل کوفی السابق اندوخته برای صرف چراغ چند شب بخیر بود نه الاهل حسیر را ابد بغیو ال اشتغال العبادت ایزد متعال داشتی و شبی را فرد بسلکائی نا شبی را دزدی بخانه پارسا برآمدی چراغ را ایستاده بیوزد که از و پارسا ما نشسته سرگرم راز و نیاز و گاهی بقیام و قعود برای غارت دیدی برای فرصت و فت در کنج خزینده تا مر پارسا ما بخواب اندر کند و دستبرد خود را نماید پارسا دیرا به بیره طلب ایز فهم نموده چراغ را سر بریده و خویش را براحت اندر کرده دزد دیگر از خدا کمانکرد پارسا بخواب رفت زمانی صبر نموده حرکتی در پارسا نه دیدیقین نموده دیرا خواب ربوده از جای بر آمده آنچه را که موجود بود جمیع نموده برداشته و از خانه بیرون رفت پس از رفتن آن میعادت پارسا از جامه خواب بر آمده تجدید وضو کرده بجای خود باز آمده مشغول عبادت گردید با مداد عیالش را زحادثه و قوف یافت و برا گفت چرا که عادت بخواب شب نبود گفت بلی ولی آواز حوار قضا و قدر فا علی که شدنی خواهد شد و تغیر بر نیت صورت چنان داشت که دیرا خواب برد و دزد بی انصاف کار خود را نموده و در و قت پارسا در خواب بوده گفت قضا یعقضا الله فشیلا کا امرکم

نظم بفرمان نظر سوی آزادگان | که رفتار سازند با دشمنان
ترا شد بی بهره گستر باز در | که رابشان ز رنجید مگر داد کر

حکایت یکی گفت قتی با تنی چند در سفر هرات سرا تفاق افتاد شبی خواهم چهره و چشمان از بیخوابی خیره گردیده و دیوانه وار سر بر سنگ ازنهاده در نهایت امنیت براحت اندر شدم سنگامی بخود باز آمده که دیدم با سر پایم برهنه شده از خواب برجسته جیبی را فراسرم دیدم سنو فشار بر پای شده گفتم برای خدا شما ها کیانید و در این دل شب با من چکار دارید رفیقان من چون شد بگفتند رفیقان تو با کاروانیان برفتند و ما دزدانیم که تو گرد آمده ایم گفتم حالی با من چه خواهید نمود گفتند جز از تو لختی و مقدور تر از برون دیگر با تو کاری نداریم چون من این سخنان بشنیدم و این مطلب فهمیدم اسبم از زنگاله بریده تا چار رکاب تنشیر و از عریان کرده و سوای قبای آنچه بود با نان داده شد از آن جماعت مرا گفت زود باش شلوار را از پای بدر کن و بشتی که برا سبی ضرور است گفتم زهی با مروت مردان که با من ایجماعت سخواهید بخواهید تمامت اموال کفایت نشمارا نیک دو مرا شلوار را نیز ت مزید گذاریند سا تر عورت من جمیع دارید نیک از بدای شلوار و هام با یند گفت جوان مردا تو اگر نام خدا را به بسیار آتش حرص حرص از دیدگانت فرو ریزد گفتم نام خدا را بنشنا سم گفت آن بهر نیست که تا مند کنون که خیلی را خواهان شدی شلوار است این بگفت و دامن قبای بسیر براکه نزد دی بود فرا نمود دیدم شلوار خواردو نخی گفت شلوار را بجهد آورده تسلیم کردم مرا که دا شتند برفتند و من در آن بیابان بی پایان عریان ماندم و در انحال این را بیانی بسرودم **نظم** لونقو

رفتند نهاد و ندیدان جا عورم | بردند نجارت همه مقدورم
بگذاشت بهستگ سر مرا سکینی | داد و ازیی ستر عورتی دستورم

گر ایه خویش پرده نر ز برسر و پا | گفتم که دانیسله سعذورم

حکایت یکی از حجاج بیت الحرام را در راه کعبه سیزه گذار و محروم العباده دیدند پرسیده شد تو طریق کعبه معظمی بجانی و اهتمام در برائت ذمت خود و در امری چنین واجب بسیار چون مترک مقدمات او را کرده و حال که مقدمه واجب واجب مثل خود واجب و فرقی مدارد گفت از من زیارت خانه خدای ندید عبادت و طهارت گفتم در صورت ترک این و هیچ عملی از او صادر نبود قبول نیز سد مثل نماز بی وضو که در حقیقت اصل همان است و فرقی ما بین الف ملیک کلام در دو در حرم دارم و رفع نجاست و اداء عبادت اقدام بسما نماید نقد آن بر من کلفت است و عبادت با کلفت از کسی نتوان است نبایکو کلیف شاق است و خدا و تکلیف شاق بر بنده بمقدورت نیز مانند الکه

اتخاه بین آیه سبارکه ابتدا نمود کرش هر قولمی و رکلام مجید حق تعالی سیفرماید لا یکلف الله نفسا الا وسعها گفتم وای بر تو هر آیه مستقیه تو این باشد مگر از این حدیث شریف نبوی که الصلوة عماد الدین چرا این آیه مبارکه را نگوئی که سیفرماید واذا قیل لهم ارکعوا لا یرکعون ویل یومئذ للمکذبین پس از شنیدن این ابیات روی بمن نموده و گفت این مضمون را که بنظم آمده هست مولفه

نظم من از و حدت راحت نخواهم نهاد | که نبود بعصر جهان اعتماد
دو روز نیست باقی نقا جهان | سیاست راحت نموده اند دراک
کسان کاندرین دار پر ده رنج | جز از فقر حاصل نکردند گنج
من این رنج حالی نخواهم کشید | جز آن دم که خواهم بگور آرمید

حکایت در اول سیاحت بلدان که بسی جوان و ناآزموده کار بودم بلا تیر زبان بنکه و رشت و بسیرد کم پسیادم و فرقی در خویش و بیگانه نمیدادم با شی از جمع نزدیکان در راه همعنان گردیدم در منزل اول از خوی بد بیک درمن بودی و دوستی آن یار موافق را با آخر منزل نرسانیده رفیقی دیگر اختیار کرده دوم مکان از آن یار همراهان بریده به دیگر دوستی پیوسته مجملا از وجد تا شیراز با ده رنج همسفر و همراز شده چنانکه در هر منزلی از ناسازگاری دیگری با خود یار کردم و در منزل دیگر او را رها نداشتم خلاصه چون بشیراز وارد شده تنها در این سیروم و بشبی را یکی از اجناده دل برخورده مرا بمنزل خویش دعوت فرمود چون از تنهائی من اطلاع یافت مرا گفت شما در حیثی ها است این گمنیده هر بکر فرنال بشده و بیرون من بیرون تهات در این بلد منفرد هستم الحاصل بجاره از هر جهت دامن خدمت مرا بر میان جان استوار کرده و رفع حوائج مرا بهمت خویش فرض داشته بسیجها را من از منزل بیرون میرفتم هنگام باز آمدن او را منتظر آمدن خود می دیدیم چنانچه بمجرد صدای در یعنی آمده در باز کرده و سلام داده غرفه از دو حشم بیاورده و پچوام برده بستر گسترده من براحت اندر میشدم از آن بعد خوشبر بخواب میدیدم چراغ فراسرم سیگذاشت بهچنانون ما موافقت از من عبادات ما شبی من بجهه بودم دی برای ممر نیامده بود پاسی از شب رفته از وی اثری ظاهر نشد مرا خاطر افسرده و از شدت خستی چو ما طاقت طاق گردید و صرف غذا نموده بستر خود گسترده کرده خواب نمودم صدای در برآمد من از بس متغیر بودم اعتنائی بآواز در نکرده بار دیگر حلقه بر در زده عقب آن رفته هنوز در نگشوده جیاد رشت کو فی نهاده پس از گشودن در گفتم ترا که فرمان سرا فت بخت بجهه جهت نیک آزیه بیچاره غریب یاری موافق برای خود است آورده بحاطر جمع مشغول زندگانی خود نشود دستور تمیتو البصا نیامده که علت دیر آمدن خود را بیان نماید من از جای برآمده بسمدی که در جنب آن سرای بود برفتم و بردی حصیر بستیم بخفتم بامداد سو بیکه در منزل وی داشتم برداشته بجانب منزل لغت خویش شدم چندی هم بر فسیس بودم و شب تا بی سر میبردم و خونخول میخوردم تا از گردش روزگار یاری از خود بتر در رفتار سرراه چار گردید و گردن اعدا گفتم

نظم انیس روز و شب من نبایدم دلدار است | کو مرتم ز جنین یار جعفری ها رات
نه شب ز روز شناسم نه روز را از شب | برو ز روز و شب نشم از او بجدا و در آزارات

جزای آنکه مردم گدازیم این بود | بلی نسیمن گهای آنجنبش آزار است

الحاصل بسیار از این بیت جنابیت قدر نعمت حق صحبت و موافقت یاران با مروت دانسته و فهمیدم در تمام ایمدت سر خلق و رذلی طبیعت در من بوده است و گرنه از تمام آن مردم یکنفر با هم خو نه پسندیده و اش نه بجهه باشد با جوانگفتم

نظم کی بزدوده ز عیب خویشتن | تو نه انور حق مردم گی سخن
ز نه بینی عیب پنهان خویش | چند سازی خاطر خوبان پریش
نبک بینی خویش را از دیگران | چون نه بینی زشتی اندر خود عیان
نیست در مخلوق آنچه اندر تو است | خویش را رو نیک کن تا نیک در است

حکایت یکی از حجاج پس از بازگشت از طواف حرم در خارج از جبل عربی را گفت مرا آب تمام شده و بسی تشنه ام بکسر یب آب مرا ده با عرب گفت نه سیار دارم اگر بخواهی عطا بیفه ندارم هیچ بگفت و بگذشت تو بنده روز بدر شخص عرب را آب تمام گشته جنبش اهر حاج سیر فتی و خواهش آب نمودی یکجنس و در زبان تا پیش حاجی مذکور آمده و گفت بکسر یب آب مرا ده با به که از شرف بهلاک شده ام و برا گفت نه سیار دارم اگر بخواهی تراید هم عرب مالکان بسند بنلا نی یوم کنه شنا این سخن کو میگفت ز نیست بده و در حال بر حاجی سر دکر از دانه شلوار بدر کرده عرب را گفت بگیر که تو شخص عرب چون آنحبیب بجه و این سخن بشنید روی بگردا نید و گفت الحمد الذی جعلک خلاکل الیهم و برفت بلی راست گفته اند جواب العیدان بخزیان

نظم که رام کشتار زمین مطلب جاهل تیر | که چنان کشته از زمین دست گشتی حر
تو نخوای ضبلی مگر حنظل بزمین | شو از تخمه حنظل بری بی شکر
جوهری هر چه کند تربیت از سنگ | حاصل و نخواند دیده جز از چهره گهر
بنیابی نگر گوهر طینت جلییش کو | نتر طینت بیمین نبود غیر عسر
ثمر تلخ نا لایق ارنان احسن نیست | که دو صدرت هم آب بیاد ان آب شکر
خوی بد را جز از بن هاینه بنود دارد | جبت طاغوت از آنکوی شد رفعت مفر

حکایت شخصی از اشراف که در نزد اعیان و دیگر مردمان مرتبه و مقام از پایگاه امکان بیرون بود چنانکه همه در حفظ عیالش کوشیده و هم اگر
وقتی عیبی از وی ظاهر شدی پرده ستوری بروی کشیدندی و خویش آن عیب را ندیده نمودی اتفاقا روزی پیش شخصی از آن مردمان که ویرا عزیزتر از جان داشتی
برای حاجتی کس روان کردی عذر آورده و بخواستی دست تهی باز آمد نزد دیگری فرستاد رد کرده خدمت دیگر فرستاد محروم گردید حاصل مطلب هیچ
تمام دوستان و همقدمان برفق و با دست تهی و پس آمدی [illegible]

[illegible]

با خلق جهان نیک و محبوب ... [illegible]

حکایت جوانی [illegible]

[illegible]

حکایت شنیدم که یکی از فقهای عظام را شیخ عیسی نام از اوباش محله دعوت نمود در روزی که بینه سنگها بیکبار [illegible] خانه در آمد [illegible] آن خانه را آراسته تا اسباب
لهو و لعب بود فهمید این اوباش تا برای خفت آن ملک طینت بیاد داشته اند سخنی نفرمود و بعد در خانه نشست در [illegible] زنان باشند سرود
از در برابر آمده بدستی ساغر و دستی مینای لبالب از باده احمر رقص کنان و پایکوبان دختر تر [illegible] همی آمد تا مقابل آن دریای فتوت و معدن کرامت رسید
مینای می را فرا بجام بلورین را آلوده ساخته بود [illegible] آن منتخب عالم امکان و مرکز دائره ایمان فرو نشسته بود دست جام را بپیش آورد
بالحول شیرین زبانی تواضع کرد و گفت **فرد** آسایش دو گیتی تفسیر این دو حرفست — با دوستان مروت با دشمنان مدارا پسر از خوانند [illegible] از حقه جام را
نزدیک صورت وی برده و بگفت **فرد** در کوی نیکنامی ما را گذر ندادند — گر تو نمی پسندی تغییر ده قضا را شنیدم آن گوهر گران بهای بحر علم و کمال
و آن درخشنده کوکب سپهر رفعت ذو الجلال سر بر آورده و فرمود تغییر قضا دادیم و هم ترا در کوی نیکنامی [illegible] دیدم یکی [illegible] از آن
بهر برآمده مینا و ساغر بینداخت از بیم [illegible] آب [illegible] شده چون پرونده خویش را مستور داشته قدم در [illegible] نهاده و ترکان [illegible]
و پای آن مقتدای عالمیان افتاده و پرونده پس از آن [illegible] از وی [illegible] در قفای [illegible] بیاران نیز از کردار خود [illegible] توبه

نظم
گر نه ادجو [illegible] مردمان بردی — یا نه زهر جفا ایشان خوردی
چون توانستی از یکی گفتار — کج رهان را براه آوردی

حکایت شنیدم از شخص صدیقی گفت وقتی در طهران سگی از سگهای امیر فرنگستان را دیدم [illegible] بر گردن وی [illegible] از شهر بیرون میرفت
[illegible] از شخصی [illegible] پرسیدم این [illegible] چیست و این سگ از کیست فرمود صاحب [illegible] و فرنگستان حسان و شریکان وارد و هر زمان عطلی
دارد [illegible] چنانکه [illegible] این سگ ساینده جواب وا پس آورده چون بحکایت عجیب شنیدم گفتم [illegible] آدمی که از همه سگی در خوی
کمتر باشد [illegible] انسان در هر حیثیت از این اردل حیوانات کمتریم و انها بخلاف ما که هر که [illegible] بسیتیم [illegible]
و خوی انسانیت دارند ما در [illegible] را که انسانیم و اشرف مخلوقات [illegible] داریم [illegible] مناسب حال این ابیات را بگفتم **نظم**

آدمی را که نباشد مروت کز — هست در مرتبه [illegible]
آدم آن نیست که [illegible] — آدم آنست که [illegible]
خوی [illegible] — تا نهاد [illegible] جفا ره [illegible]
آدمی را که [illegible] ادراک خوی — چو [illegible]
اگر [illegible] آدم نبود — و انگه [illegible]

حکایت شنیدم شخصی عالمی جلیل با [illegible] نشسته [illegible]
[illegible] پسندیده [illegible] که فلان از لباس تقوی [illegible] و [illegible] شنیده [illegible] که جواب این ناصواب
گوید [illegible] بخشد [illegible] و فرمود ز هی مردمان با مروت و حضرات صاحبان اخلاق و سیرت که غیبت پیشوایان دین مبین را
شعار خویش نموده [illegible] فعل [illegible] از جمله [illegible] سیدا نبذ با کمال خدا و مذمت [illegible] چگونه [illegible] فضول در باره وی
[illegible] گمان [illegible] برای هدایت آن اهل ضلالت [illegible] جای [illegible] باشد [illegible] بیت

ای بخوبان نهاده رنگ رنگ — چند [illegible] خلق رنگ
خویشتن را اگر سبک بینی — با فلک [illegible]
تو که از خویش بیخبر هستی — در خفای کست کجا فرهنگ
[illegible] — گر که هستی چنین [illegible]

بار فرمود [illegible] شنیده [illegible] حدیث آن عالم جلیل را که همسایگان اشرار داشتی و هر چند شان نهی از آن قبایح میفرمود سودی نبخشود عاقبت
شبی [illegible] جامه [illegible] و عمامه [illegible] و در آن سرا [illegible] یاران [illegible] در [illegible] و [illegible] دخول از وی [illegible]
[illegible] جز برای [illegible] باشما چون دیدند [illegible] نیست [illegible] بصدر [illegible] قلیل زمانی که گذشت فرمود آن
[illegible] با شما خیال موافقت دارم و موافقت شما را در نهایت مرافقت دوست دارم با یاران [illegible]
نزد وی [illegible] فرمود [illegible] کدام [illegible] از دیگران [illegible] خوانده [illegible] فرمود [illegible]
وی حریف را باخته [illegible] فرود نهاد و باز فرمود [illegible] برای آخر [illegible] خود [illegible]
مهر نهاده و باستاد [illegible] که ماه بازی برای [illegible] چون نوبت بآن [illegible] رسید [illegible] و نهاد و باز [illegible]

چون حریف نیکو [illegible] دید از نهادن اول مهره [illegible] بازی [illegible] الفدم [illegible] بر [illegible] فرمود در تمام انیم آب
بر شما سرو مان تفوق دارم و اقدام ندارم از آنکه بسیار [illegible] دنیا و آخرت در این امورات [illegible] وارد [illegible] خسر الدنیا والآخرة ذلک
هو الخسران المبین [illegible] بر خواسته [illegible] مروت [illegible] و بمقتضای توبوا الی الله توبة نصوحا [illegible]
[illegible] داشتند [illegible] بسیار از آن [illegible] رضای خدا کار [illegible] **نظم** پاکان که بگنج جام [illegible] — ولی [illegible]
[illegible] — گمان [illegible] — گر [illegible] باده [illegible]
[illegible] — خصوص طایفه را [illegible] — [illegible] اخلاق [illegible]

حکایت شنیدم از سرا پا برهنه بیابان فقر و فنائی وقتی گفت زمانی بجانب [illegible] بجائی رسیدم که دیدم جماعت [illegible] روزگار
[illegible] بیچاره را در میان نهاده [illegible] بیک جانب [illegible] دیده گفت [illegible]
دست این جمع را [illegible] گفتم [illegible] این طایفه [illegible] هلاکت بنده خدا [illegible] خدا [illegible] بنده خدا را [illegible]
[illegible] از خدا [illegible] کلام حق [illegible] چنانچه قدیم [illegible] حدوث قدم نهاد و [illegible]
[illegible] قولوا لا اله الا الله محمد رسول الله [illegible]
[illegible] **قطعه**
[illegible] — [illegible] قرآنی
[illegible] — [illegible]
[illegible] **حکایت** [illegible]
[illegible] **قطعه**
[illegible] — [illegible]
[illegible]
[illegible] **نظم** [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

حکایت شنیدم از شیخی [illegible] سلطان [illegible] مرحوم محمد شاه غازی [illegible]
[illegible]
[illegible]
این شهادت خدا و [illegible]
[illegible] اللهم انا [illegible]
[illegible]
[illegible] **فرد** حاکمان در زمان معزولی — همه شبلی و بایزید شوند
[illegible]
[illegible] **قطعه**
[illegible] — [illegible] قدرت — [illegible]

انگه بشنفت لقمان گفت امروز | خوانندگان از ادبیات پیش ازاین
بر و از خلق باش رو گردان | جبهه بگذار پیش حق بسین
کو بدو بنگ تو همه بینه | با چنین چون نهی رکف آیین
خوانده بیشه دوست علما | هم تو اندر در گهت بچنین

قطعه روی در بیرد اخ از حاجت تو است | گر خدا حاجت برآر هرکس رواست
جز بمقدار نهادن نزد خلق | حاصلش نبود جز افتادن بحق
گر خدا خواهی چو خواهی بندگان | بندگان خواهی خدا را پس مجو آن

حکایت شنیدم یکی از جماعت فساق تمام عمر را با زوجه خویش بنفاق اندر بودی و لحظه با عورت بستم زده جفاکش بموافقت نساختی بغیر از وقتی که خمر خوردی از در وفاق در نفاق پیدا کردی و گاه در زن را بشیری چو مستی دی بپایان رسیدی همان مخالفت ازوی چو درگشتی مدت سالی بدین عادت با آن اسیر جگر خون رفتار داشتی تا بخشش علی الرسم بشرب خمر نشسته و باز مشغول مجامعت زن شد در آن حال آن عفیفه شکسته خصال بشوهر گفت جان عزیزم ستم تو بخلق تو بخشیدم تا از شرب خمر تو است روا باشد طریقه باده گساری نهی و مرا هر که گر خواهی بدی زیرا دایم خوی پیش من پسندیده تر است تا این شیوه که تو اختیار نموده شنیدم از آن پس بشراب نخورده و رسم نفاق باز نیاز داد و نهاده و از دست نداد

قطعه زنان گر همه خلاف الحب سروران | بر تو همه شیشه دل شان از دل
بگفتهای پسندیده شان بفرما ایند | زکردهای پسندیده شان خجل
تو گوئی بجهانشان و کمتر از زن است | زن طلب بود و شوهر غافل
ملال و فضل زمختص مرد باشد است | هم این سخن بود اندر حق زنان شامل
گمان مدار که هرچه با چنگ بود | بسا که پنهانم بزرگ ده اندر ا و منزل

حکایت روزی در منزل یکی از دوستان با جمعی از همگنان بدعوت رفته بودیم بعد از صرف غذا و برداشتن خوانها که غذا در سرا را فرو گرفته خادم عقب در رفته تا خبر باز آرد پس از آنگاه آمد گفت مردی درویش است طلب آن طعام نمیکنیم و بر ایجوابند چون در آمد بی گفتیم ای برادر مردم کجائی و از چه دیار آمده و اراده کجا داری گفت مردم عدم زمینیم و از ولایت خوزستان آمده عازم کوهستان ام و صاحب سرا بیی از آن میهمانان خندان شدیم خادم را گفتیم زود سفره مهیا کن و هرچه فراهم آید بتعجیل حاضر ساز که این برادر غریب از راه بسیار دوری آمده و بسفر بعیدی مسافرت خواهد نمود خادم خوان طعام باز گسترده در پیش مهمان آمده بر خوان نشست و دست بخوان دراز کرده بروانه مشغول خوردن طعام شد یکی از حاضران نگاهی کرد و دید درویش لقمهای گران وزن بر میدارد خواست تا با درویش شوخی کرده باشد وی را گفت کوچک تر لقمه بردار لقمه گران خفقان می آورد و هم قدری کمتر بخور شاید لقمه دیگر من گرسنه شوم بخواهم قدری غذا بخورم این قسم که تو غذا میخوری چیزی باقی نخواهد ماند گفت اگر ترا غرض بهیچ است آسوده خاطر باش بهر زمان ترا بغذا اشتها پیدا گردید من بقدر آنچه قدر ترا کفایت کند برای تو برم که بسیار گرسنه ام ... ما ما لبی چند بدیدیم و درویش تحسین نمودیم و بسی وی را ملامت کردیم و سرزنش نمودیم

نظم کلام زشت آزادگان نشاید گفت | ز کردگفتن سزا بش بجان بوده شگفت
نگر بطعن وی ایخورده گیر او بنگر | چنین بلای جراحش بر وزن آورد

حکایت مریدی مرا پرسید از سیاحت خود و چه خبر داری گفت چیزی ندارم از وی سوال کردم با او در چه مقامی گفت مثل من با او مثل لشکریست و جهای بر تیشه اعراضت برگی و من لشکر هستم بخیر که بنده اینک حکایت مارا در نظر بود دستگاهی بطرز سیاحت برافتاد و زحمی بهره و بغزا اندر شدیم تفرج کنان بیرفتیم در شام اتفاق جهان دیده ذوالمقام را خدمتش رسیدیم جهد بیدار او بسی شادمانی کردیم و بسی فرخناک چون بگوییم که از دوستان و هم وطنان را دریافته نخست هرکو زدستش سوال احوال میبر خود دعا فرمود که کوچک ابدال برادر دیده چند از حال او خبری داری گفتیم بلی سالم است فرمود از یادی که گفتیم ما در مقام و مرتبه شما او چه باشد گفت من هستم بجزی و ایرین جرعه فت بری که بسیار شنیدن این مطلب شنفته فرمود شگفت بجری در هم بحیر دلگفتند از این سخن شگفت اندر شده تاریخ نمودیم وقت تا هنگام بازگشت بوطن یاران و برادران هم اطلاعات نمودیم جز از کوچک ابدال حال او را باز جستیم گفتند در سفر دریای قلزم در روز فلان کوه غرق کو بیدچون نظر کردیم تاریخ همان بود که تعریف فرموده بود وی را

قطعه زاه صاحبدلان حذر باید | که بسی جان گدازد و سوزاست
گرچه بسیار کم برآید لیک | چون برآید زمانه افروز است
کس ز نجا خدا زکلام خوش | عالمی را که صحبت آموز است
در برنجاند این کند با او | غیر از این کی و رابی افروز است
تو ندانی که آه مسکینان | تیر از ناوک جگر دوز است

حکایت بخاطر دارم ماه سده در بیابان عربستان با کاروان حجاز عملی مسافت مینمودیم شبی چند از شوریدگان که هریک از آنان بقلزم خود

حال خویش مشغول وی دستند بسیار و ابن یوند گرشی که نه کلاهش بر سر و نه کفشش در پای بود یکی بسی با سرهای برهنه بر روی آتش گیاه ریگ گداخته بیابان خرامان خرامان با ما طی مسافت میشمود و سوای حسد بر ورد کار سخنی نمیگفت مرد وی را گفتم آفتابی بدین حدت و ارض گداخته بدین شدت تا چند با سرهای عریان میتوان این طریق حولناک را پیمائی همچنان سردم کاروان بیانی و سر برهنه در قرص تابان خورشید جاری و پاهای برروی ریگهای گداخته بگذاری که در اول بیابان محرم گداز آن چیست از وی دیده و حرارت ریگ دوان پایت را از رفتار باز دارد تا گاه بخت گریست و گفت

قطعه صدره از ناتش خود بسیج ترکه | گرچون تاس گداز در بین محشر را
دگر زمین و زمان تا کسی بهم دوزد | نمیدهند جز از وزی مقدر را

حکایت موسی یهودی را گفتم شما طایفه تا قیر خطیاتن و بقواعد رفتار هر آنچه دیده بسزاوار قدر تو داد | چون ناسپاس شد رفت بکی داد
و گفتار و ابنای حج ما که بموجب اثر رفتار و کردار و گفتار ایشماه ارواح باشد چون است قبول اسلام نمی نمائید که مقتضای بعثت شریف اشرف کاینات صلی الله علیه و آله و سلم شما از زی خود خارج شده الحکم من تحرج عن رتبه قدره هر قسم شما جبرکر جلی اسلام در آئید گفت تمام قریب است مسلمان شوم چون بوی مسلمانی بیا نما افتاده گفتم چگونه بوی او میان شما سرایت کرد گفت شنیدم که جای یهود دهیا بشغله گذرگر میسلمان از شوند تاکنون این شیوه در جماعت بنی اسرائیل که قوم موسی باشند نبوده است آنچه سیدیم اثر عمل در مسلمانان فقط بود چون این سخن از آن یهودی بشنیدم در جوابش گفتم

نظم
اصل اسلام است آیین رسول | آنکه در دارنتایجش قبول
منفعت بوده اش در هر حقی | بوده اندر هر کرده همتی
مبطل دین بنیاد شد نخست | کفر را عصیان غیابشد جهت
آنکه که نفی پیغمبر کنند | در جحیم حق مخلد می شوند
در شانی گرچه خود این استغفار | مبتنان هم دین احمد اختیار
رفع عصیان بکنند نادم شوند | کفر را نی چاره جز مسلم شدن
ور بنیند نزد حق از اهل گناه | تا نباشد نزد حق دهد در خلد جا
بر شده ابر محمد بر علی | گر نه قائل هست حق کی بقبلی
گسترنگوا هر جای گرد از تا خلق | تا که کار ایشان نبودی گبر را
ور شسته را بجان ابن الوحق | می نکردی خلقت ارض و سما

حکایت از عالمی جلیل و فقیهی نبیل شنیدم میفرمود نه مسلمان را اسم میان ما و رسم میان اهل سنت جماعت من از آن شخص سوال کردم از آن اسم و معنی جیست این رسم و معنی چه باشد با این رسم جمعی و معنی باشد و آن اسم و معنی را کسی مرا جواب نداده و برفت آنگاه من با خود گفتم

نظم
نکم عقل بر الفرح را کامیجبت | خود را کی الشال البرزخت اوبر از
هر اندر خسد گاه دانسته برگ لالم | زبان فسد پیسبی نخوجت تیغه
ترکی در شعر از ارباب سینه بجواب | در این شعر که شعر است که مرا نجوابات
بو نه کم رنجوران کسان علی الجنی | اگر چنین ایشانورو بتنگ نسبتی
کسان که حب ولایت نور در دل | محقق است که اسلامشان نبود تحقیق
جان گستر فوم حق بر اسم همینی | ولی بدان بد بشدی کش اسم یا معنی

حکایت شیخی را دیدم درویشی را همی سخت اندرا فتاده بود گفتمش اینجه حرکت باطل و رای ناصواب باشد که پیشه تو ساخته آن پسندیده خویش ساخته بر آن سخت عذران ابدی بر اخویش مهیا نمودی و حال صریح این نهاد کرده است یا ایها الذین آمنوا اجتنبوا کثیرا من الظن ان بعض الظن اثم و لا تجسسوا و لا یغتب بعضکم بعضا ایحب احدکم ان یاکل لحم اخیه میتا فکرهتموه و اتقوا الله ان الله تواب رحیم [illegible] من علی التکلیف بسم غیبت را در اسلام کدام و هم موضوع آن رافعیه

نظم
ایطا بخود رجی طلب شفقت و راحت برای نفس خود و دولت برای اهل عشرت میتند و جود خود را مقدم دار غیر غیر تمام مخلوق اگر چه از نفس فرسته باشند
غدار نه جز زهد صرف هر دگر | که عالم بخبر بوده واقف بشر
نصیحت کنند کسان روز و شب | و لیکن بخود شان نسازد اثر

حکایت در محضری بودم از یکی از شنوا جهان دیده شنیدم حکایت ابی بکر و عثمان و عمر | شعار ابی بکر و عثمان عمر
بعد از این شیوه بعد از رسول خدا فرمود که روزی را از ایام مسیر میرود کدام بکوچه شکی افتاد چندی از دختر کان خورد سال را در معبر دیدم نشسته و بکار بازی اشتغال داشته سر ایشان شدم اندکی بسر کشیدم تا نگران ان بگیر رفتار توقف بگذرم قدری فته دیدم همچنان سرگرم بکار بازی میباشند و ابدا بجانب من التفات نمی نمایند دختری از همراهان در نظر بزرگ تر و کلفت چهار ساله بیامد در وسط آن دختران بوده و بر او بی طلب کردم و گفتم خانم کوچک از این جا بر خیز تا من بروم بسیم اعتنا نموده همچنان کار بازی را مشغول بود و مرا بنظر نیامدی گفتم دختر گفت باید آسمان را ببیند بر خیز تا من بروم چون این سخن از وی بشنید سر فرا نموده متوقع نه بر من گریست انگاه گفت عمو جان ای سید و دارم زانو بر ماین تر نی انچه خبر بود برای خواستی و باز بچشمانی تابی سر بزیر افکنده بکار بازی مشغول گردید و اصلا بجانب من التفاتی ننمود

سراپای بر زمین چسبیده و آب در دهان خوشیده گردیده از سخنی بر رفتم هم از آنجا که ... نبود دیگر با سخنی بپردازم و چنین جواب نوا بر لب جواب توانستم

نظم پیران گمان کنند که طفلان خورد سال | عاری ز دانش‌اند و تهی از کمال | غافل از آنکه ره ز ازل حق ... | در دانش ... نموده ...

بسیار دیده‌ام که حاصل شده ... | پیران را جواب ز طفلان که ... | در رفت در مشایخ و اطفال ... | جز این ده در نهاد ایشان ...

خوای گرت برون کند جوهر وجود | ... | صرف ... | ... در خیال

حکایت شنیدم که همواره یکی از ارباب عدل و انصاف نسبت خلاف میداد و معنی این شیوه ناپسندیده از دست نمیداد گاه

بود در عدم ... آن بگماند و ران ... دل پر از حقد خویش بر این سخنان ... بزرگ ... آن صاحب ...

میداد ... فرمود تا چند ... این سلطان ... و این صحبت بی لذت ... از

خاطر ... نمی‌کرفتم ... و ... خود ... نباشد ... اسمیتغفار ... و با ...

کران کردن ... چیزی ... بر سر ... صلاح ... ساعی ... دیگری این ... شنیده‌ام

... عبادت شب و روز ... و ... کتب ...

قطعه [illegible]

نظم [illegible]

[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

باب سیم اندر فضیلت قناعت گوید

حکایت بخاطر دارم شبی را با فقیری گوشه‌نشین در یکپاره پوستین صبح نمودم چون صبح گوید یکم شبی چنین که ... و دیگر ... دیگری

... کلاه ... جهان ... فرمود ... در همین گوشه ... بسی گوشه ... و ... با بسی ...

آورده تا کنون ... از تو شکایت ... حضرت ... صراحت شنیده‌ام ... نوا ... فقر ... شدت ...

کسی ندیده‌ام ... سوال ... خود ... گرفتار ... شنیده‌ام **نظم**

قانع بر و پیشه کن ای پسر | ... | نخواهند این پوستینت براد | شو ... چون ...

و تا ... طلب ... | ولی ... | که خواهیده ... | بسی ظاهر ... اندر ...

حکایت برادر ... پسری ... و دیگری دختری ... از زیادت پریشانی ... گرفتار ...

و ... پسر ... خلاصه ... جمال ... سمع ...

[illegible]

نظم [illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

۷۴

واقع شده بودی با آنکه مردمان مفت‌خوار و ... ولایت قناعت [illegible] کرده و بعضی از آن ما حیک آورده در صدد عقوبت معتقد گردانیده و هم مورد شکنجه
ساخته و در همان شب به توسط جمعی از اخبار روانی [illegible] پس از آنکه لطافت آنان با هر محل مسموم که بود با ... از ایشان [illegible] نمود و گفتم [illegible]
همین چون بوقت سحر حاضران ما را گرفتار جوانان عقوبت و حکومت نمودند و رنج خورده و گفتم هر آینه بسبب رفع آن [illegible] و مرا چنین
خاطر نشان کرد دیگر من از آن علاج [illegible] و حال مستحضر شده‌ام

بیت

عیب مردم مپوشیده مجو	تا توانی حسن حستان برگو
عیب‌جوها بگو در تو هم درجو	ور نه خوانند هیچش برگ فرو
تا ننمایند مردمان عیب	فاش سازند نانیسر غیبت

حکایت گویند در زمان سلطنت آقا محمد خان قاجار تعیین جنگیران بر جرد در اشبی از شبهای زمستان جشنی بود و جمعی از اشراف دعوت نمود
بسری مانند مهمانان در میان آن مردمان بود و هم رشته سخن کلام در انتقام مقام و دشتی حاضران بعد از صرف غذا برای خوش طبعی رندی را در اطاقی
بی فرش و بوریا مأوی داد و خود در جائی پر بضاعت در نهایت استراحت نموده بخواب رفتند و سرمای زمستان بحدی بود که سنگ از شدت
بیوست مانند آهنگ غنچه شکفته میگردید حاصل آن زیبا جوان چرخ خویش اندیشه کرد که امشب با صحبت بی‌جمعیت در وهم و هر کاه بخوابم
بیانم دوست خیانت انگیزه و دامن طاهر را لوث نماید روا باشد در آن خانه ویرانه پهلوی آن پر مرد فرزانه که راضی بقضای الهی که بود دم
از انجمن پر بضاعت چشم راحت پوشیده و قناعت بدان خانه بی‌حصیر فرموده منزل سازم و صحبت مشتری مردمان در نیازم پس از این تفکرات بدان جانب
بر رفته سر بر روی خاک نهاده بخواب اندر شد قدری گذشته پیر تیره ضمیر دید آن بدر میر نظیر خویش بنشست و براحت اندر شده شلوار وی جدیده و در
دکوی بکوزه جوان از ضربت فرو شدن همان از خواب گران بیدار خود در ابروی برآشفت [illegible] اصفهان و دید مالش از دل کشید و هر چند تلاش
نمود سعی از بر دست پیر مرد نرهید فریاد نمود و رهائی نمود

نظم

سر بهمان نهاد بر در او	سخت بگرفت با دو کف سراو		
دیده تا باز کرد طفل حزین	رفت تا خوابش دگر بسرین	طفل بنهاد داد و دادبیاد	هم از آن سوی بر زد فریاد
کامد کرای چو فریاد است	کون او رفته چون ترا داد است	کف صاحب بهای ما در جنگ	بس بنا کرد این سرا را شنگ
ذکر من نموده ره را گم	رفته در کون بچه مردم	صاحب خانه چون بدید انحال	لا علاجش نمود استقبال
نان تهی خانه سوی خود بردش	فرش تنگ و لحاف نپیوردش	بر سر پیر ما نه کون پاره شده	در دو بیچاره رند چاره شده
ای عجب از بسی قناعت‌ها	هم ز ترک بسی بضاعت‌ها	نه بهر جا توان قناعت کرد	ترک یا راحت و بضاعت کرد
از قناعت بجای خود گفتیم	در معنی بجای خود سفتیم	چشم دل باز کن ز چشم برون	بشنو جز بشنو بگوش درون

حکایت جوانی را دیدم از شدت پریشانی کارش از پایه سامان بردن و از کثرت جمع حالش چون احوال مشتری مسنون دیگرگون و برا کشم
برادر انکوه حیران و سرگردان بودن تراعت حیث و منشا بکشت خبره خیره اندر روی مکرّریت و زار زار گریست فرمود با دست قضا دست
عزایم بست و باید بموجب رضا بقضا و تسلیما لامر الله زیست در ان راه نمود و گفتی که تا منش خلود و همسایه‌ها ما ... نمود بر [illegible]

نظم

مو کو سیلی خاطر یار را با هر که هست	بسته بسترش سوی بالا پست	روزی بر خوان تو تا پیبی بود	دست یزدان برفراز چوب بود
کس سرا از تقدیر کی بتوان گشت	انچه در بستر بر کرد الست	حشمار سر سرا حکم قضاست	چو نتوانی از جهان فرمان برست
زان جز خنگ داده اند	از الست ما به تو داده است		

حکایت شنگامی که رو دهانه شوره را هر خراب مرحوم محمد صاحب
ام شاه شهید سعید ناصرالدین شاه طاب الله ثراه معمور می‌نمود و بهر حال اکثر در نهایت طغیان شی چند سیجوانه باز ایستاد و بدین گذاری بنظر آمده و بگذر نهر
و با آنان که برای عبارت پل مصالح مراد از نزد مدد بودند رسیده از پی آنان بر و بیدرنگ جیران باز مانده تا کار شی از آن مردمان خود را برهنه نموده مانند عربان لب
بر سر بسته قدم در آن رود بی پایان نهاده و برفت تا مگر دیگران و برانغاف بنماید الحمد لله حکم وده رفتن در آب و غرق شدن در غرقاب گناه بود
من ببین شنام شدم انگاه بنظرم آمد آیه وانّی جاعله الکبره فاتحنا غمه والذین سعوا فی البلاد و اغرقنا الذین کذبوا بآیاتنا انهم کانوا قوما عمین ... پس گفتم هرگاه انیه دار از نهره
تا چنان بود با آنان بود مخالف از مراتب انچه است نمیتوان کنون گرفتار شده ... والا آنجا تشکر بحق علی انتم لا تجرمون تحمله قبل قتلان ... و کو ادا یا فته دست بدست

۷۵

بر دیدم با یاران همه از گذشتن از آب به افسوس بحال آن غریق گرداب بخوردند آنگاه با یاران و همراهان گفتم

نظم

چه بسا رهروان که در راه‌اند	واقف از طریقه حقه	ره نوردند لیک در چاهند	خارج از مقصد‌اند و هم ز غیر
بسکه در راه زنده کم راهند	از بد و خوب حور آگاهند		
اینهمه زنده لشکر زنده و از کار قدر	هوشیار که غافل از خدا کردند		

قطعه آنان که ز کار دان جدا کردند

حکایت سلطانی را گردش روزگار و مدار لیل و نهار مقتضای اراده حضرت آفریدگار بموجب آیه مبارکه
قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک من تشاء و تنزع الملک ممن تشاء و تعز من تشاء و تذل من تشاء بیدک الخیر انک علی کل شیء قدیر بجسته پاشای
برقرار کرد اینکه او چند ایام سلطنت را از زمان وقت و از آن ماه اوست بتجانی غنایم بی پایانی فراهم آورده بلکه روز بروز بر آن غنیمت همی افزودی
شی از احسان قدیم گاه او را در ایام عسرت شب و روز انیس و همدم و در دستگاه سلطنتش مصیبش همراز بودی و سر آن حقیقت بموافق آسایش نداشتی پس بعلم
واقف بود روزی در مقام نصیحت بر آمده سلطان را گفت خداوند مملکت را دست بیشمار و فرصت وقت بسیار است هر زمان آنچه که رای مبارکشان
قرار بگیرد بدون زحمت با هم کلف مهیا خواهند گشت و از این رفتار مشهود منظور نظر فرموده چنانچه پس اندوزی این اقسام سود و تمام خواص و عوام خواهد شد
بلکه خواهند گفت سلطان کنونی از فقر چنان رسیده و بدولت سلطنت رسیده میخواهد تلافی ایام ذلت را در دستگاه سلطنت نماید و این اراده موافق
رای خداوند خردمند نیست چنانچه رای این بنده را صواب و مطابق اعتقاد داوالالباب و ثواب دانند قبول فرمایند گفت ترا سامی ثواب هست و هم جو
صواب شاید هم مسئل ترا جواب نباشد ولی مرا نیز منظور نظر درست و مرام صحیح است و آنچه خاطر من بدان استقرار یافته تو آنش آگه نیستی چنانچه دیدم

سجع

مجبر کوی رای برای اینکه پسندی از وقت خواهی دولت خیال و ز غضب رفته و رای من موافق آنچه دانسته‌ام بر طبق صواب باشد که به بار فرمایند بدانم
هر کس بجمال خوشش رای پر بر گفت ... تا سلطنت خویش بسی اندیشه دارم که هر آینه شتابی را به کسیکه آب جمع کرده پنجه شود در جنون نمود
سزاوار نباشد بر مملکت من آرد و گردش گردون وارون تاج فرمان فرمانی از سر من بیدار رود و بخت من بدیگران بسپارد البته مرا حضرتی تمام
بتاراج خاص و عام خواهد رفت و شکام ندری اگر روز بد کسی آورم نه آنکه فانی تا جائی از دوره عسرت بدر بدم امروز که تاریخ العالم تدارک چنان روزی
چنانکه دولت من نا ستین همت بر زوال بود بری دائما ملکان که دانسته‌ام در جهان کار آید بکدام بهای درماندگی خود کرد کرده باشم

قطعه

که همه خرج خود نشانم ازاد	تا جهان بر مراد من باشد
آنقدر را غنایم اندوزم	سردم داد خود ستانم ازاد

از اتصال چند روز گذشته سران ولایت از رشک و حسد بجوش آمده سرزوال آن نورسیده جهانت ما برد نشست هر جوان مردی کرفته در صدد فتنه و فساد
برآمده و مصداق آیه مبارکه کلام ربانی گردیدند چنانچه میفرماید سبحانه تعالی انما جزاء الذین یحاربون الله و رسوله و یسعون فی الارض فسادا ان یقتلوا او یصلبوا او تقطع ایدیهم
و ارجلهم من خلاف او ینفوا من الارض ذلک لهم خزی فی الدنیا و لهم فی الآخرة عذاب عظیم الخ اغتشاش در مملکت اغاز نموده در زمین مملکت سلطان ... تمام
هم خورده شی از آن همراه که برای تسخیر آن مملکت لشکر فراهم و عازم یاری شد که پیر کار بهر چند امیران سپاه و امیران دولت خواه نمود سودی نمیبخشید لا علاج
شده ملک را بتصرف دشمن داد پس از گرفتن مملکت و راحت شدن ملک داده از انتقام و دولت رجال حجبت ما بانواع عذاب بود فرمود تا کار از این بر بعید
بادی سپر شد چنانچه با سلطان ماضی که فرمود قال الله تعالی فلیضحکوا قلیلا و لیبکوا کثیرا جزاء بما کانوا یکسبون هر حال بیچاره پس از آنکه بکنج عزلت نشست در آن ایام
رفیق ناصح و انیس مشفق زیرای پرسش حال وارد شد جلد اشاره و جنبش فرمود برادر حقیقت مباش آن روز روزی بود که در غم حب ملکت بودم و آن ایام
داشتم امروز روزیست که از دام الفت رسته و در گوشه ویرانه خویش براحت اندر شده ام با کسی کاری و کسی با من کاری نیست ولی از تو باز پرسم
چون مرا خیال بخوف ذی الالباب راه بود آنچه ترا نصیحت برادرانه نیکوی بود از اندیشه بر باطل من غافل بودی سرگشت بر پا انداخته و از ابراز جواب
الصواب دیده پرداخت و بر جواب خاسته انکار بگفت و بعد

نظم

آن من بهمدم خسته بود خاطر بسر	حال امر تو کرد به می کنون چون شکر
نوری بجو و در آن روز غلط امروز	رها کنی ز غم خویشتن ابداع اندیش
کنون به آنچه نصیحت قناعت نمودم	که سوی من بکردم ز فقر بجور بسر

حکایت مستند المتقین و نبیر الکتیبه مرحوم میرزا ابوالقاسم صاحب قوانین طاب الله ثراه را با خاقان مغفور در خلوت صحبت اندر دید مرا هنگام
صرف طعام آن سید ابرار از خوان طعام بکنار رسید فتعلیشاه که به شایسته بنت مثل شما شخصی از نعمت ما چشم پوشید فرمود اللذات دنیا ترک گفتند

جلکه ترک تمام نعمت دنیاست کو بشما قریب همی داریم که از تمام نعمت دنیا بجهه غنیمت جمعی که نشسته فرمود همت سلطان افزون از همت من است

زیرا ترک نعمت حقیقی برای لذت دنیا فرموده پس اکنون بگو همت کدام ما زیاده است برد بگو دست برده قبضه از آن طعام گرفته بفشرده خون تازه از آن

چکید فرمود چگونه بخورم نعمت حرام و حال که تمام خون فقراست خاقان چون این کلمه بشنید بپای وی افتاده سرشک از دیده بیبارید و گفت با مجموع از

سلطنت بیزارم [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

بهر حال سوار از کمال رغبت بعالی ثمره شیوه غفلت حاصل و صرفی از مصاحبت خواتین بیمن آن غافل کردیده و موافقت کنیزک را از دست نهاد و کنیزک

روز بروز دلبری افزون و خواجه را مفتون نمود اتفاقا شبی در بستر خواب شی از خواتین شده کنیزک از نهاد شده واقف گردیده هم برآمده آتش حسرتش

درکانون سینه برکینه شعله ور شده [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

فرد

[illegible]

بر وفات آنکه سپهر سعادت و اختر برج کرامت بهره مند گردیده ام هر چند جدائی وی بود اثر از او ظاهر و خبری از او بدست نیامده **نظم**

انکه را هست قناعت [illegible] / آدمی کو قناعت نبود آدم نیست
باز ماند [illegible] چه بسیار کسان / که بمرد و ندید [illegible] بسیاری نان
پایه صبر و قناعت بنگر تا بچه حد / که قضای دگران [illegible] رسد
جهد کن تا ز قناعت [illegible] / راحت [illegible] بیابان چنان
نه قناعت همه جا هست چنین تحقیق / بود اندر مقامات [illegible]
[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

نظم

[illegible]

قطعه

[illegible]

گنج دنیا که می شود فانی / چند [illegible] ترا نظر باشد

حکایت بخاطر دارم از شخصی که فرمود هنگامی بجانب بصره با کاروان
می رفتم [illegible]
[illegible]

شعر

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

[illegible]

... وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون ... [illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

فرد [illegible]

حکایت [illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

[illegible] **نظم** [illegible]

حکایت [illegible]

فرد [illegible]

حکایت [illegible]

قطعه [illegible]

حکایت [illegible]

قطعه [illegible]

نظم طمع مدار که دوران نوابت آید | نمی شود که بیابد کسی شود ناید | زمام امر بنه در کف کفایت حق | رضا بداده حق باش هرچه فرماید

طلب فزون ز مقدر مدار در ایام | که بیشتر ز مقدر ترا نبخشاید | بدان بهره رسد از عمل نوع | مدار حرام که او را حق بها باید

نکوست که بسیار گرسنگی نخوری | بخور ولی نه بدان از گلوی تو آید | برو بخوان تو کلوا واشربوا ولا تسرفوا | که در نبی به پیغمبر خدای فرماید

بدر ز خرقهٔ اسراف شو چو گشت | که جز طریقهٔ اسراف ره نه پیماید | قناعت از همه در و سرفراز شود | بهر رسید که ازان پشت دست خود خاید

حکایت شبی را بخاطر اندر دارم باشی چند در صحبت یاری دلپسند برفتم هنگام صرف غذائی در خوان [illegible]

[illegible]

قطعه [illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

مثل [illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

آثار جراحات زخمهای بر وجود و در بدن آن معدن مروت با قیمت بیش از آن همان کیسه را سر گشوده مرا گمان کرد و روی آتش فهمانیست چون
نیک نگریستم دیدم نمک است اندکی و قدری در آن آورده بود جراحات بر تخت و فرمود ای بوالهوس اگر تو را هوس کباب و نان و هوای تفرج باغ
و بستان می شد هرگز بدین بلا مبتلا نمی شدی پس سزاوار است برین تو کم قناعت این گونه فضاحت که می بینی چون این سخنان شنیده و آثار درد
و چشم دیده بقدم هایش افتاده دفتی مرا به پای فرا کشیده و چاک گریبان پوشیده پس پرسید تو را در اینجا چه میشود و برای چه آمده گفتم قضا روزگار
مرا بدین روز گرفتار گردانیده و حال انفعال دارم بدین برگردم و چه کنم دیدم خاک زیر قدم را برداشت فرموده مشت زری برآورده بمن داد و گفت برخیز
و بوطن خویش برو من از شوق زرها ایلم و الم کردیده بمقتضای حب الشیء یعمی و یصم او را وداع گفته و بیامدم چون بریکی بیاوردم دوستان به دیدن من
آمده و بسلامت حالم شادی می کرده خوبی شان گفتم بیشک ترا این آمده چنین ترک شان بود یاران حیران کردیده حقیقت حکایت بشیر و آن جوان را
بیان نمودم گفتند حالیکه این گرسنه از آن جوان دیدی چرا دست از وی جدا نمودی در میر اشتی گفتم از دیدن زر نظرم از کیمیای گنج سعادت چشم
حالی نمود و بانامده گرویستم جاه من آن کنج رنج حالات نخواهم رسید و روی آن بدبختان آسمان مصاحبت وی نشاید و دیده ستاده غلامی دست بتاسف سر برزدم
و گریبان صبور چون برگ عزیزشان چاک کرد و خاک ندامت بر چهره و فرق ریختند که چرا قدر چنان بزرگواری را نشناخته و دامن از دست داده ایم
القصه اکثر از آن یاران راه گردون پیش گرفته و بطلب آن بیکتا گوهر بحر هدایت برفتند گفتم عجب است از شما مردمان با سخاوت که صید عصفور تن
نمائید و هوای شکار عنقا بر سر دارید و نیز چندان به جوی سهولت دیرا بچنگ آرید بیجا از آن این مضمون بنظم آمد و برابر شته نظم کشیدم **قطعه**

ای فرومایه ترک لذت کن | تا مقامت رسد باوج فلک || ور قناعت نباشدت نرسی | به فلک احسن ار شوی ز ملک
ریسمان گر نبود در سبو بند | کی نمودند بسر چاه لشبک || بر تر از قدر خویشتن بردن | ذلت خویش را نموده کمک
تو نبینی که تاکنون زنها | شده نام از شرافت حک || این شرافت از آنکه می بخشید | جز ز سنگیان بعمر خویش نمک
میستاد از برای جانوران | لحم صیدی که کرده بود درک || گرچه دیبای چینی و رومی | هست بهتر ز ابره و زفدک
لیک بر پیکر قناعت کر | هست برتر ز صد هزار کتک

حکایت بخاطر دارم وقتی از رنج جوع طاقتم از دست برون رفته بود کی
که جوع میکردم هرچند خواستم نفس بوالهوس را از منت باز دارم و از هوس فروشانم طبیعت که یه عاقبت را هیچ بسوی یاران رفتن و دریوزه کری
کری کردن نمود نظر بر آیه مبارکه یا ایها الذین آمنوا لا تدخلوا بیوتا غیر بیوتکم حتی تستأنسوا و تسلموا علی اهلها ذلکم خیر لکم لعلکم تذکرون
بر گرفته بخانه ای از همسایگان که از دوستان بود رفتم تا نان برآن ببرم از راه قبل محرمی است بعدم معرفتی که میان ما بود بیرون استیذان بدرون
خانه آن برفتم طفلان آن کس را برای نان در دامنش آویزان دیدم چون مرا دیدند دامن پدر را رها کرده بطرفی رفتند سلام داده و پیش او
نشستم بیچاره از فرط خجلت عرق برو چینش ظاهر گردید و سر بزیر افکند و به حال کسی چو پای عالم شد آنگاه فرمود چه سبب رنجه باشد که امروز یاد ما
فرموده تحفت معذرت از وی بخواستم فرمود امری واقع نگردیده که عذر خواستن عذر از وی باشد گفتم معذرت میخواهم که بدون اذن بخانه تو
در آمدم چنانچه با اطلاع سرآمدم بکمال تو و اطفال واقف نبودم ولی شما را چنین شکرانه باید فرمود که بیشتر کرم کفتم از ذا یا دشکر از حق کنید که
در شما قانعی نهاده که در دیگران نیست لهذا در این بنده نیست و آنچه خجلی لغت است که هرکس بسوی شما بطلب تنعت روی کند و حاجت
از شما بخواهد در صورتیکه شما هم مثل ما نان باشید یکی از اعظم نعمتهای الهی قناعت که به بنده خود عطا میفرماید چنانچه برادر بلا صبر سیبود و یا در
قناعت ثابت قدم بوده ام بایستی مثل تو کس از عالم آگاهی شناید پس چه شایسته است که در رضای خدا صابر و شکیبا هست چنانچه میفرماید ایزد تعالی
اولئک یجزون الغرفة بما صبروا و یلقون فیها تحیة و سلاما خالدین فیها حسنت مستقرا و مقاما آنگاه بو مضمون مترنم کردیده و گفتم **نظم**

قانع کس اگر بداده حق باشد | از حق بغیرت وضات موفق باشد || صابر کس اگر بفقر و در و فتنه است | کی لایق گفتن انا الحق باشد
با پای برهنه شد چو سر در ره | شد مایه که اوکسیم حلق باشد

حکایت اسنکای در حلقه کاروانی بودم از شدت گرما و حرارت
آفتاب قریب بهلاکت گردیده با وجود برادر ولی عقار اندیشه ام بود دلی چون پایم برهنه بود و هر زمان که پا بر سنگ نهم و پیکان ستم بنداشتم

ریگهای ماشنه از ما تشکران است بگداشتن پا از آن ریگها به پایم فرو رفته بودی چنانکه گوئی سوزن بپایم برفتی اگرچه از رفتار باز مانده ولی
با حال چنان در رفقای کاروان روان بودم و از بیم بیابان و خوف هلاکی دمی نمی آسودم و با خود میگفتم چون شد سهم همه شنیده همراهان سوزن
سپید بشتم و در این خیال بودم که یکی از سواران شتر نگرش گسیخته و زین برکشیده رخت بلا زدگان کرد آمده تا دیر سوار گشتند بر از نقاش ایشان
برسیدم دیدم و برابرش با پای حاجت است فی الحال از خیال باطل خویش نادم گردیده جبین تحکیم بر زمین نهاده سجده شکر بجای آورده بخاطرم گذشت
نقصان این مجهولتان الحمد و الامان بسی شکرانه کرده و این قطعه برخواندم **قطعه** کسی را گر نفس آزادان بود | بخوان نعمتش نباشد نظر

چو مالی زنی کفشی بر والا | که از قطع پایان نداری خبر || گر فتنه که ملک سلیمان تراست | چو حال کند حقت کور و کر
دهد با قضای وجودت ترا | توانائی و منزلت وا دیگر || قناعت بدان کن که هر چند است | ز تفصیل افزون از آن درگذر
از آنچه فزون در طلبکار است | نماید چو حقت تر از خود بکر || یکی چند پراند وادی ورا | که از زنده تر به ز رخشان گهر
بده وکفش بخشی که اوش بجو شجر | حلیمانه گویم مرا ای پسر || حرارت گرفته درون ترا | چو علت ندانی چه خواهی شکر
برهنه پا اگر آگاه بدنبال پای | نمیشود به کفشی ناشکیبا || قناعت اربجنبد کسی گرسنه ها | بهوس فرش سنجاب وعنف و دارائی **نظم**

حکایت شنیدم مظفر الملک هنگام حکمرانیش از جناب حضرت اقدس والا اعلی السلطان بیگلرلیک از وصایای قریب اشتیر خان کفت سیجا هم
خزانه طهران را کرفتم قلیل از قلع بدی نقصان دارد و ختم فقط بخواه سیم برسیدن فاطر بستان بشویم معلول چنانچه همه شما تبلیغ هزار تمان بعنوان
قرض باید بسید با خود از قط خزانه سپرده از یم با احکام ارتفاعات قرینه مستنطقه شما محسوب میدارم گفت ایجاد و خوابی بنده از ملک خود چیزی دارد
ندارم شواهکی از دیگران بطرفی معامله سر انجام نرسیده است که آن کرزان بیست ما چنانچه بیکار شما بیمار معاش بر بنده کلفت میشود اول قوت باید
اداکی برای طلب صاحبان آوردم که چون لا ابالی شدم جمعی بنده زادگان و بستان که دارم جمله پریشان روزگار کردند خوبست شما از این بستان دیده
طمع بپوشید گفت بنان که گفتی صحیح اند و در صورتیکه مرا خیال خوردن مال تو باشد که من تیغ همین باشد که تو گویی چه عیب دارد مال را در نصیب حالت آن
القدر و چه را که گویم از همان حالت امانت بعادت بر تا ما بگیریم و دیگر با مستنطق شده گفت خیالی که ادا نه هزار تومان نداری بایدت کار با من بنمائی گفت
شرو عا بگو بمیر و را نها نباشد گفت و از آن نان بی پول است دیگری از آن سه پول باشد دارا تنه دیکی آنکه با هزار چوب بخوری یا ده سبو آب با هزار
تومان و چه را به ره بیچاره از آنجا بشکل چوب را با گوشت اجزا النفی نیست خوردن آنرا اقدام نموده سبوی اول را با خبر زنبا بنده سیرف بهوت کردم
کف از طهراه نه برای این زیست پوست نرم فرمای گفت همان حکمت که کرده ام پس گفت بفرو چو بهم بزنند در حال امر نمود موکلان عقوبت بری درآویختند
هنوز عده چوب بعیدی نرسیده که پاهایش مجروح گردیده فریاد کرد برای رضای خدا بازم کشید پول را میپذیرم در زمان بازش کرده پول را از وی بستند با وجود
حقوق موکلان و جرم خود دیوان شنیدم در همشدم ارتفاع از اعلاکش هم کسر نموده تمام را بالمضاعف از وی بگرفتند **قطعه**

چاره هر کس بدیده نشود | حکم حاکم هم این بشنو ارد || زان دو کردن نهیبستان بچید | ابلهی کار سهل بشمارد
تو به هیچکه نمیدی سر اگر | او بعنف از پی تو بردارد

حکایت سبب آمد از یرا در حضرت حجة الاسلام طباطبائی دیدم تا بخشید بعنف تحریم موقی ترک سرف نموده زمانی در حضور ملک الشعرا دیده معذرت از وی بار جستند گفت دوستان قدم فریم وا و در تا بدست جلادم بجهاد دهند
دل ایشان کرده ندکفتند ای نیست که تراب برابر ان داده است دیده نیم دراشت گفت چنین است که کوینده دل ولی روزی که حجة الاسلام مرا توبه داد
فعالی بلی فرموده ستیزه های سلامت در دو امن قناعت بخشید و بهوس خود در بیستان تمنای که این بار سوای هر وقت است گر این تو به شکنی دست محمد علی
سرف شدی مرا خواستند گفت چنانچه گفت ملک را پاره کنند پس از آن سرف را جدا ساختند نیز این تو به اثرش همین است و من در استعدام سخن جوابم
صدق است و خلاف ندارد و بهر حال تعلقه قول محض فسق آن فرزند موسی بن جعفر علیه السلام از بر وجود اراده حرام آباد نموده پسر از رخش شبانه بدون اطلاع
خویش و بیگانه رسید را فرستاد و کاملش بود انده حرم آباد گرد و تا آنکه حکم حشر چنانچه در جبه جلادش گذاشت از آنجا که جان عزیز است و آدم زنده
ان افتش خویش بنده بهر دل از جان شیرین نمی شود با مواد عقوبت کنگر کرده وی در وضیعه ادشنیدم نگمش گشته یاره کرده تمام اشیاء و عمر و بزرگ

پس از آنکه از [illegible] بار نامه [illegible] در بازار شهر [illegible] از بزرگی فرمود [illegible] کردم گفتش [illegible] بود این
کار که نمود گفت چه کاری [illegible] موسی بن جعفر [illegible] خون آدمی [illegible]
[illegible] گفتم

قطعه

[illegible]

حکایت

روزی [illegible] از اشراف [illegible] تجارت [illegible] الممالک [illegible] الملک [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

نظم

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

بیت

[illegible]

بالجمله چون امرای بران بگذشت زمستان و برادر خدمت سلطان سعی نمودند و [illegible] ظاهرش آراسته دیده بود بر ابلق آن [illegible]
دولت باهر پسندیده [illegible] در مقام بلندش نشانید [illegible] جوان بسی [illegible] نمود و هم [illegible] روز کار [illegible]
[illegible] مصراع [illegible] چون بلند شود سر [illegible] شبی [illegible] خرابی [illegible]
دیده که از بیم آن خواب بجهید چون از آن خواب [illegible] تا بامداد [illegible] سر در گریبان و تفکر [illegible] ندیمان حضور [illegible]
گفت [illegible] بیاد [illegible] از تمام [illegible] خواب [illegible] تعبیر
[illegible] تمام ارکان دولت جوان [illegible] بر این تقدیر دلالت [illegible] تمام [illegible] ملک [illegible]
[illegible] سلطان [illegible] اشارت نمود [illegible]
[illegible] شجاعت [illegible] مقتول [illegible] معزول [illegible]
خامل کرد و هم از ملکش اخراج نمایند [illegible] امیران [illegible] بدیگر مملکت برفت **تنبیه**

سر وای [illegible] — [illegible] — [illegible] — نهی عاقبت [illegible] کلاه
نظم [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
دریغ از برای چنان سروری — که [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] بود بر خواجگی — [illegible] افتاد کی — [illegible] — [illegible] یکباره [illegible]

حکایت [illegible] در محضر حکومت از تعدی جماعت [illegible] شکایت کرد که جمعی مردم [illegible]
[illegible] دست برده کلاه از سر [illegible] برفت مدتی بگذشت باز [illegible] حکومت [illegible]
اول [illegible] هم برفت [illegible] چون [illegible] شکایت نمود [illegible]
[illegible] بعد از این [illegible] نصیحت [illegible] کلاه [illegible]
[illegible] حکومت [illegible]
[illegible] دولت [illegible]
چنین [illegible] **نظم**

قناعت [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
قطعه [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
چنان [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
تمام [illegible] — [illegible]

حکایت در [illegible] ضایع داشتم [illegible] هم بودم [illegible]
از دوست و دشمن [illegible] حاجت روا [illegible] پریشان حال [illegible] واقع
[illegible] منتظر و مستعد بودم [illegible] برای [illegible] روزی [illegible]
[illegible] که [illegible] روی [illegible] از دوستی من [illegible] خیال که بار دگر
[illegible] **نظم** مردن از بی بضاعتی خوشتر — تا که حاجت بری بر دیگر
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] قیمت چنین [illegible]
[illegible] باشد [illegible] — پیش شخص [illegible] — عزت مرد [illegible] باشد — ورنه [illegible] فرق [illegible] آدم و خر

یاد [illegible] طریق درویشان — یعنی اندر [illegible] — کان جماعت طریق [illegible] — [illegible]
حکایت در [illegible] در سرای [illegible] داشتیم در عنا و فقر [illegible] داشتیم [illegible]
و در طریق [illegible] صرف کرده [illegible] جز [illegible] داشتیم چون [illegible] رسیده و
[illegible] مخلوق [illegible] جمعی [illegible]
[illegible] قوتی از دست [illegible]
[illegible] حال [illegible]
[illegible] ایشان [illegible]
[illegible] جوانی [illegible]
[illegible] برای آن [illegible]
[illegible] ملاقات کردم [illegible]
[illegible] حرکت [illegible]
[illegible] ساعت [illegible]
[illegible] مروت [illegible]
[illegible] **قطعه**

مردن اندر سرای خود بهتر — [illegible] حاجت برد — [illegible] — [illegible]
شربت مرگ [illegible] باشد — [illegible] — لیکن اندر جهان [illegible] — [illegible]
زهر خوردن [illegible] بهتر — [illegible] — عزت [illegible] عالم [illegible] — [illegible] قدم [illegible]

حکایت در ایام [illegible] از [illegible] نظر رحمت از من [illegible]
[illegible] عزلت [illegible]
پس از این [illegible] خود را اختیار [illegible]
[illegible] خاطر مبارک [illegible]
[illegible] باشد
[illegible] سرایم [illegible] رفته [illegible]
باز کرده [illegible] عذرت [illegible]
[illegible] داشته [illegible] حاصل
[illegible]
[illegible] **[illegible]** [illegible]
[illegible] بدیده [illegible]
خود از [illegible] **نظم** بس [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — عزت هر که بود [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] **حکایت** شنیدم [illegible]

[illegible]

فرد

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

تنبیه

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

[illegible]

تنبیه

[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

نظم

[illegible]

از طلبکاری نعمت ارباب دولت انصرام داشته در چنین حالت مزاحمت از او دریغ نموده و مثل این مرد که بیرون دست برفرش نزن است الله اگر
کسی بطلب او برود اجابت دعوت خدا و نعمت بخواهم کردن من این حکایت شنیده بسی شادمان شده دعا کردم او را که بوده ولی بموجب انفس قصد
بسوی او نرفته تا مگر معذرت آن رعایت بخواهم از آنجا که مروت نیست کسی که پس از عمری ملک قناعت تصرف کرده و گنج آزادگی وراثت
متصرف شده بیعت روزانه این دار پرغش را نگاه داشته و از راحت ابدی روی بگرداند و هم چنین بر این راضی شده ام که بی چو م نظم فی شیبه

گنج باد آور اگر کس طلبد بانقصان | بجز از ملک قناعت نرسد دست بدان
سند فقر به از تخت سلیمان باشد | نارم آنرا که بود دستگی تخت چنان
حاصل هر کسی این نعمت همت نیست | باشد آنرا که محصول شود آید گران
سعی هر چند بود از پی رزق اما | در برزق که مقرر شده لازم پیمان
نه چنین بود که چو ترا رزق حلال | لیکن آنست که سرمایه فقط حاصل
نشود سیر کس از قوت مباح اندر عمر | در کشیده تا نفس را بقناعت توان
حیثیتی گنج قناعت نتوان بر کس گشت | گر آزاده جوانی که لقای اهل جهان
باز نه باب ضیافت به رخ خود بکسی | که ما ندر آن باب بود ماند بی پایان
بیفزون در مضافت تو اگر و سخن | هست باید که سخن این همه بکو زبان

باب چهارم در فواید خاموشی

حکایت در ایام جوانی ام خویش را بسیاحت قرار داده و بدیدن اطراف مراد ده خواص و عوام را اختیار نموده تا مگر در این باب
از طرف خواستم خاصی با خبر گردیده که گذشته از بسیاری نادیده گردیده و ناشنیده که شنیدم و هر کرا بینک دیده پسندیده و کدام زشت
طالب تکمیل بوده روزی یکی از اشراف مرا بمجلس خویش دعوت نموده استحکام کرد و در شد بساط او را سوای بساط ارباب صراط مستقیم ندیدم
با خود اندیشه نموده که خاطر از این ره گذر بخطر نباید داشت زیرا که این محضر خالی از فتنه و شر است در این تفکرات بودم و چاره جوئی را اندیشه
میکردم شخص صاحب سر از اکف چشم سالها از روی [illegible] مثل امروز که پیش آمده با شما در دل داشتم که در چنین بساط خالی از بیگانه و محشر
ترا دریابم رهی از سعادت اقبال مساعدت بخت گردان مجلس فراهم آمده و آن گوهر مقصود بچنگ افتاده تا آنچه را در آن مدت میل
خاطر بوده چنانچه خاطر تو از آن گفتار تخواه شده برا در میان آورده باشم گفتم هر مطلبی شنوم که همواره اوقات در چنین آرزو بوده برای چنین
کارها و دیدن چنین اب و اینکه اشخاص را دیدن تا مگر استفاضه فیضی از دم مبارک شان نموده باشم بلکه سهم خود را در اعمال محبای برای چنین
مطالب نموده و در طلب اینکه نعمات بوده برای تجربت جهانیان تا از آن بسیج یاری موافق و رفیقی شفیق بدست آمد روزگار عمر گرامی را با او
بسر برده برا چنانچه پس از جهد بسیار و تجربت بسیار که یاری صادق و دلسوزی موافق بدست آمد خلاف رای اولو الابصار است از دست دادن
آن در گران ما چون این سخنان قریب الفعل را شنید گفت بروی من بکشید پس از آن بزم شکوات فرو چید و در بین مرا گفت میخواهم بدانم
ادیان و مذاهب مختلف کدام یک پسند خاطر تو است گفتم مذهب ما که خوش آیندی یا پسند خاطری نیست که از نفس قبول نماید باید بدلایل باشد گفت کدام
گفتم عقل و نقل و اجماع و تحقیق که طریقه حقه آنرا فوائد گیرنده در آن باشد و صراط مستقیم همان است که بدان پی بسر منزل نجات توان برد و بدون آن راه
در سپی اگر برد در بین ضلالت بسر رود هیهات چنانچه برهان قرآن مجید است که میفرماید من کفر فعلیه کفره و من عمل صالحا فلانفسهم یمهدون لیجزی الذین
آمنوا وعملوا الصالحات من فضله انه لا یحب الکافرین گفت آن چیست باعتقاد تو کدام است گفتم اعتقاد و یگانگی حضرت واجب الوجود که
کل مخلوق را از کتم عدم بعرصه وجود موجود نموده کما قال الله تعالی ولقد خلقنا الانسان من سلالة من طین ثم جعلناه نطفة فی قرار مکین ثم خلقنا النطفة
علقة فخلقنا العلقة مضغة فخلقنا المضغة عظاما فکسونا العظام لحما ثم انشأناه خلقا آخر فتبارک الله احسن الخالقین ثم انکم بعد ذلک لمیتون
و در زیست هر نفسی را اندازه داده بمقتضای حکمت بالغه که در آن بیش و کم نخواهد شد بآیه مبارکه ولکل امة اجل فاذا جاء اجلهم لا یستأخرون ساعة ولا یستقدمون
و دیگر بعثت و رستخیز و دیگر است تا معاد که منکرین حشر [illegible] و هو الذی خلقکم اول مرة و الیه ترجعون و دیگر بر حق بودن انبیا و اولیا
بخصوص حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم و حقیقت جانشین آنحضرت با یازده فرزند اش صلوات الله علیهم اجمعین این را تصدیق و منکر نسب کرده گفت پس سؤال
مانده که باید امروز در عالم ظهور باشد حاضر و ناظر که قوام امر عالم امکان در قبضه اقتدار آن مظهر باشد گفتم اعتقاد ما همین است از فرایض دینیه
در قبول این سلطنت اثنی عشریه را ثابت نماید گفت چنین که در این باب مهدی صاحب الزمان علیه السلام است گفتم عجل الله فرجه الشریف از غیبت

سخن مانند آتش کهن برافروخت و گفت ندانستم گفتم چندان گفتار از این کلام که تو گفتی گفتم مگر انکار غیبت آنحضرت را داری گفت آری زیرا که اگر
مدت غیبت بنهایت رسید رجعت فرموده برای دعوت امت کردی بودی که دیده نمود قوی تفاوت اساسی نشناسی چنانکه [illegible]
و بمبارزت آنحضرت برآمده اجتماع نموده او را بدار کرده تا همچنین سرنگون ساختند آن مسیح اسرار عیسی و از او از زرهای دار عروج بسوی حضرت رب اعلی
کرده بهای بجای خویش تعیین فرمود اکنون زمام امورات امام و قوام عالم تمام در کف کفایت آن بزرگوار است که بجای خود در مقام و ولی عهد
کرده بنده من از این ترهات عیسی و لست که بوده ملکی چون چاره از تسلیم چاره ندیده سخن کوتاه نموده پس گفتم من این خبر شنیده و ندیده ام باشد
چنین باشد گفت پس من انصیحت او را عادت تو است زیرا که شنیده عاقل و ارشاد جاهل لازم است بر شخص عالم پس از این تکلمات مقصود دیگر
دانسته گفتم بارها نماید بطرف تا واقف گردم چون معلوم نمیشود تا کی در عصری بحالات که زاینده و مطلب حق بتمهید آمد در جواب گفت باک دارم از
اظهار آن اسرار چون دانم ترا توان شنیدن آن بیانات و طاقت دیدن آن آیات نخشند تحمل است بیم آن دارم که بهلاکت افتد گفتم چگونه
انسان از دیدن و شنیدن سخن حق بزیان افتاده تخصیص که وجود تمام مقام امام علیه السلام شامل حال او باشد بشد این گفتار بسیار رفتم که دیده مرا گفت
اینکه کلام بعینه مثل موسی کلیم است که گفت رب ارنی انظر الیک قال لن ترانی ولکن انظر الی الجبل فان استقر مکانه فسوف ترانی فلما تجلی ربه للجبل
جعله دکا وخر موسی صعقا این که اشتیاق رؤیت داری بموجب این مثل بنشانی که گفتی ترا بار کریم رسالت چون اگر بخواهی بینی تجلی آن حضرت
این سرا قرار نخواهد گرفت از هم بریزد بلکه وجود تو نابود خواهد شد اما شنیدن سخنان باشد چنانچه بیان و دیدن تا شنیدن بسی تفاوت است فرد

میان ما چیزی با ماه گردون | تفاوت از زمین تا آسمان است

هر چند از شنیدن بیم ترا در خاطر تغیری ظاهر گردد وجود آن تمام مقام
حافظ است گفتم البته حقیقت لولا این عالم امکان قوام نداشتی چنین است هر مظهری اگر نه مظهر خود نباشد وجود آن مظهر از هم پاشید و فنا شود
زیرا اسرار الهی مقام پیچیده رتبی دارد بلطف خود و راست حال او نماید سر باب اسرار غیبیه الهیه بروی او بگشاید تا مگر بتوان دید که آن اسرار
کما ینبغی بیان نماید مستعد بیکل علی کلام بهمین مقام رسید نگه بداند گفت ابلغ میبینی روبرو بگو همان است من چون از طلب ایمان دیده صلاح دیده اختیاری
نموده گفتم پس ما خبر از شما ترسیم گفت آفرین بفطر کیمیا اثرت من دیدم این کلمات بر مثل آن دیگر مزخرفات است و این کشتن برای فریب و تطمیع
[illegible] الاصل ورا گفتم بجای مینمود ترا همان دانم که سرا بوی راه نمائی و شک نخواهم که تو خود همانی و بعنوان شان که مرا امید هر چه بدان [illegible] چون
این سخنان شنیده مرا امیدوار اعتقاد خود دیده و مبتنی دیده صورت مرا به سید سپس از آن سفره گسترانیده در رعایت مراحب با او مرافقت در غذا
خوردن نموده تا امر مشتبه باشد بیرا از صرف غذا ابا نموده بسیم باسم الذی [illegible] داشته گفت هم روزه مرا ملاقات کن من چون به مقصود با رفته
یاران خود را گفتم مرا عزم مسافرت اختیار آمده و صلاح کار خویش در مهاجرت از وطن دیده زیرا دوری از فرزند و زن [illegible]
باشد به جز از من سؤال نموده حکایت که گذشته شرح داده و او وجه را بر تسلیم امان گفته گفتم زمانیکه [illegible] مسبب الاسباب
کفیل رزق [illegible] است ولی چنانچه از جانب فلان کس به طلب من آمد پیغام باز رسید که [illegible] صدایی
شنیدم در میانه زمین و هوا گفت [illegible] حضرت رب الاعلی [illegible] عروج [illegible]
[illegible] کرده و در حال [illegible] مهاجرت بجانب [illegible] عرش درجات گشته از دهلی بدر گردیده [illegible] نوشتند
فلانی پس از غیبت شاه فرستادن بسوی ما [illegible] همان حکایت را برای وی پیغام نموده بسی شاد گردیده تا کنون [illegible] رسیدگی کرده و اکنون
[illegible] الحاصل وقتی [illegible] بازگردم چون بوطن آمدم دیدم وی [illegible] رفته بود [illegible]
مشغول انتظام امور مردم بود تا بدار البوار [illegible] بسی فرحناک شده که [illegible] مفارقت از یاران [illegible] ایمان من شد آنگاه گفتم نظم

[illegible] | [illegible]
زبان دراز کی گردد از عدو ایمن | [illegible]
اسیر قید قفس کی شدی [illegible] | [illegible]
اسیر دشمن خونخواره [illegible] | از آن بود که سخن [illegible]

حکایت در امر صنعت وقتی داعیه داشتم و شعله دامان بالا فروزه و اعجز [illegible] آن دعوی شهرت بی‌نهایت در ولایت یافته بود [illegible] و دعوا
بس نام و تمام جهان حاصل کرده و از هر سوی روی بجوی من آورده معتکف آستان من شده بود و من نیز بدان اشتهار [illegible] پنداشته
دارای آن مقام و ماهران سلطنت از هر کس [illegible] و اجتناب [illegible] از آن اشتهار که دیده بود [illegible] روزی شخصی از بزرگان
مرا دعوت فرموده پس از انجام [illegible] که برای احترام من فراهم آورده بود فرمود [illegible] که از [illegible] رسیده [illegible]
[illegible] بنده [illegible] آن [illegible] نصیب از [illegible] و تمامی [illegible] گفتم
دل خیال ندارم [illegible] **فرد** [illegible] با دست تهی بسیر بازی [illegible] نشود
گفت [illegible] سکم [illegible] و بپرسش حال [illegible] پردازم [illegible] انجام امر [illegible] خود بجانب بنده [illegible]
شده بموجب آنکه سکوت دلالت بر رضایت [illegible] فرمان [illegible] دامان [illegible] در مدت [illegible]
فراهم نموده [illegible] در جهت [illegible] بودم [illegible] انجام عمل [illegible] فرو برده [illegible]
دیده مرا [illegible] کشیده [illegible] از دوستان را خبر کرده [illegible] از خاندان [illegible] داشت [illegible]
[illegible] انجام [illegible] از آن سرایم بیرون آورده [illegible] فرار کرده الحاصل وقتی باز آمدم که [illegible]
[illegible] چندانی [illegible] و [illegible] کشیده [illegible]

نظم

کسی چو دعوی [illegible] کند [illegible] | خموش در تو اگر فضل و علم لقمان است
هنر بدا [illegible] آخر کار | [illegible] بی‌هنر است از سخن [illegible]
فوایدی که بود در سکوت [illegible] | ز هر که جهل مرکب بود سخندان است
[illegible] ز هر که گوی [illegible] | بدست هر که [illegible] چوگان [illegible]
[illegible] اولو الالباب | لب [illegible] سخن نمایان است
کس از [illegible] نتوان [illegible] | [illegible] جهان [illegible] زبان است

حکایت روزی [illegible] جمعی [illegible] صدق و کذب [illegible]
[illegible] واقفی پیدا نموده [illegible] کرده که [illegible] و با دست تهی [illegible] بازار [illegible]
[illegible] تا قریب [illegible] ناگاه [illegible] فراهم [illegible] رفته [illegible]
چرب زبانی و مهربانی مرا گفت [illegible] حاجت داری گفتم [illegible] اگر [illegible] خیال دارم [illegible] گفت [illegible]
[illegible] بازار متاع [illegible] دیگری [illegible] دیگران [illegible] و صاحب [illegible] گفتم البته
چنین [illegible] گفتم [illegible] صاحب [illegible] این [illegible] دیگر [illegible]

قطعه

[illegible] | فزون ز حد [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] بازار | ز حسن مال [illegible]
خزف فروش [illegible] | [illegible]
ز حسن [illegible] | ز حسن [illegible]

حکایت [illegible] صباحت [illegible] کدام [illegible] افتاد
[illegible] غلام
[illegible]
[illegible] خود [illegible] این بیت [illegible]
[illegible]
آنگاه راه فرار پیش گرفته [illegible] چون غریب [illegible] وقتی خود را در [illegible] دیده و دل آسوده [illegible]
شده در کنار [illegible] **نظم** [illegible] دعوی [illegible] | [illegible] دانشمندی
[illegible] | [illegible] هنری

[illegible] | خاموشی در [illegible] | [illegible] | [illegible] تا چندی
[illegible] نشنیدم [illegible] | **حکایت** روزی در [illegible]
[illegible] عبیدی برای دیدن [illegible] آمده بود [illegible] افصح الشعرا زمان [illegible]
[illegible] شعرا در
[illegible]
گردن [illegible] ایشان را تمام [illegible]
لکن [illegible] جواب [illegible]
[illegible] **فرد** [illegible]
[illegible] جواب [illegible] **فرد**
[illegible] جهان [illegible] در صورت [illegible]
[illegible] حاضران را [illegible] کرده بود
[illegible] **نظم**

[illegible] | [illegible] خاموش | در اول اگر لب از تکلم بستی | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | رسوای زمانه گشت [illegible]

قطعه

[illegible] زبان [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] زبان [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] انفعال [illegible]
[illegible] | لنگ از پادشاه تا درویش | [illegible] | آخر [illegible]
[illegible] | [illegible] | لب [illegible] از تکلم [illegible] | [illegible] عاقبت [illegible]

حکایت [illegible]
[illegible] لقمان [illegible]
[illegible]
[illegible] علیه السلام [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] **نظم**
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | **حکایت** [illegible]
[illegible]
[illegible]

شاید هیچ ... در جواب بازمانده ... [illegible]

قطعه

چو بران داشته کسی ... [illegible] ... کاخر کس ... [illegible]

حکایت

زمانی چند ادیب خردمند خود را ... [illegible]

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

نظم

[illegible]

بخانه خود درفت روزی چند ... [illegible]

بیت

[illegible]

نظم

ای کرده ... [illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

و با مداو [illegible] شخص [illegible] خواهند [illegible] گذشت [illegible]

[illegible]

قطعه

[illegible]

تمثیل

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

تو نیز جنسی هر کجا گو بنشد | هر سخن را که [illegible] | در جهان [illegible] | که شود شخص [illegible]

حکایت شبی در محفلی از درویشی [illegible] اشعاری چند شنیده ام [illegible]

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت شخصی حکایت [illegible]

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

نقدی بسیار داد آن نقد را همچنان با کیسه پیش من نهاد و گفت برخیز این [illegible] را بردار [illegible]

کرده از سرای وی بیرون شدم الحاصل [illegible]

نظم

پشت دشمن بکام خویش شکن [illegible] | زبان دست [illegible]

[illegible] | [illegible]

حکایت شخصی [illegible]

[illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

قطعه [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible] | [illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

[illegible]

[illegible]

باب پنجم در عشق و جوانی

[illegible]

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

قطعه

[illegible]

در قوم ادب و ادای پدر دانشمندان بجهان میفرمایند تا سودای عشق در سری نباشد [illegible]

نظم

هزار سال اگر فرزکی کنی بجهان | چو شور عشق نداری نبینی از میدان
برو طریق صفا جو و راه عشق بپوی | که تا بدر شوی از پا بگاه [illegible]
برو فسیح [illegible] عشق بیاب | فزون مباش [illegible]

قطعه

گر کسی را سر نباشد عشق | بیهوده است اگر خود ملک است
رشته دارد ز عشق در گردن | این گل [illegible] در فلک است
آدمی را که عشق در سر نیست | هست اگر [illegible]
سالکان تجربت [illegible] | عشق را [illegible]

خلاصه [illegible] کسی نباشد [illegible]

تحفت [illegible]

[illegible]

[illegible]

چهارم [illegible]

نظم [illegible]

[illegible]

کاشان اختیار از دست فتد از بیرون نگردیده باشد حالیا که رشته صبر من گسیخته و زمام شکیبائی بچنگ تصرف من بدر رفته خیالات
پخته خود را انجام نمودن بهتر دانست پس بمضمون چه را گفت **فرد** سیر و ما که سر افراز بجانان دارم   یا در انسدیده بهلش علی الزام
این بگفت و از خدمت پدر برفت و بسوی کوی جانان روان شد پای پیاده جلی راه بیابان را آماده و شبانه روز بچه ها لب خندان
و دل خورسند همرفیق و شتابان برسیدن وصال جانان بودی با مدادی گذارش بکنار بحری افتاد که در صفت آن توان گفت **قطعه**

بحری که محیط پیش قدرش   خود قطره نا شمرده بود
کشتی بم اخضر سپهرش   چون رشته آب برده بود

هنگامیکه پسر انتظار بحر بیکران و آن محیط بی پایان افتاد قطع امید از زندگانی نموده بر کنار ایستاده پایش از حرکت باز مانده قریب
بآب از پای در آمده بروی زمین افتاده زار نالید نموده و بروی سبزه و منقش نمود و سر بغوار زانو نهاده و بکمال بیتابی خوش گریه کرد
آن روز و آن شب را با جانخواری بسر برده علی الصباح زورقی را دید از روی آب بشتاب می آید علی الطول انجامید تا زورق بساحل آن دریا
رسید پسر از جای برآمد دست زورق را از آب بیرون کشید چون بدرون زورق در نگریست جا گیر که در امنیان دید مانند روح
روان که زبان بیان در وصف آن مهر درخشان قاصر و دیده بینش در آثار صنیع ایزد منان حیران پسر از دیدن کنیزک از حال بگردید و نور قرار
از کنیزک خالی نموده پهلوی او نشست آنگاه از وی باز پرسید که ای پسر روان وای آفت جان عاشقان وای سرآمد نازنینان جهان ترا در این
بحر بی منتها بدین زورق یگانه و تنها چه می شود گفت ای جوان حدیث من بیان در نگنجد و شرح آن طولانیست تا کنون ماجرای خود را در بگوی
که درین جایگاه چرا آمده و بدین حال چه سوال اندر افتاده پس از آن من شرح حال خود با تو در میان آرم و سبب ... باز گویم جوان
بدون تقصیر آنکه چرا با کنیزک محبت راز خویش نگوید اول بار سرا پای از من بگوید ... واقعه خویش پیش کنیزک شرح داده دختر
چون بکمال پسر ... گفت ای پسر ... هوای پسر بجای دیگر است گفت ای پسر ... از طول ... بسوی دریا ... چند ... از دست
خواجه ... شب جمله ... ساخته ... زورق در آمده بروی ... حال نزد تو رسیده اکنون تو برخیز ... زورق
در آی و از این مقصود خویش ... و از ... شعور ... از خاطر ... که در فرمود ... شعور و دانائی ...
ترا باید ... زورق را برداشته بروی ... دریا روانه شد ... زورق ... با مداد جمعی از ملاحان در زورقی
گران نشسته ... در وسط دریا ملاقات ... زورق اتفاق افتاد و ملاحان ... کنیزک بجانب زورق ... شتافتند و ... او را
چون کنیزک را ... دیدند ... کنیزک ... پسر ... شتافتند ... زورق پسر ... سوال و جواب ... ناز خود برفت
وقتی بخود باز آمد ... گفت ای جوان ... چرا ... هرچه خواهید ... گفتند
حقیقت باز گوی دختری که درین زورق نشسته بود او را چه کرده ... خود بجای او ... در آمده ... گفت ... راست ... او را بگذار
گذشته اندر ... یاران چون او را واگذاشتند حدیث خود را ملاحان بیان نمودند ... گفت ... من ... این جوان در قول خود صادق
و کنیزک دیر افریب داده ... و این بیچاره را ... ماه نموده ... از ... رخ ... برو بخانه
رفته و کنیزک را یافته ... از ... این جوان را بحال خود باز بگذاریم ... کنیزک ... سیاست ... پسر از مراجعت ... ملاد **نظم**

نباشد تا قضا را حکم صادر   سلیمان کی باموری ... در
ترا از باطن ار هست حقیقت   چو داری دیده در افعال ظاهر
ببینی بیش و کم ... قدر را   شوی افسرده یا خوشنود خاطر
چنان کاندر اجل تاخیر نبود   هر کاری هم این است ...

الحاصل یکی از آن مردمان جوان را همزورق کرده بجانب دریا نزد رفیق خود برد و حکایت را ... نموده ... چادری بسته
... محافظت و مواظبت نماید تا هنگامی که یاران باز آیند چنانچه مطلوب را یافته ... گردانند مجملا چون یکی از ...
هرکدام بجواب اندر شد ... که پسر را مواظبت داشت ... صاحب مروت بود فرمودای پسر ... در خورد
... از سودای محال ... کنیزک ... بدین ... گردیدی پسر چون ... از ... خود ...

... گفت ای جوان مردمی از آنجا که شور عشق سر کرده ام ... و سودای وصال ... از خویشتن ... و در بدر کرده راحت از رحمت و عزت از ذلت
نشناسم که بدین ... اندر شده ام ولی در این باب چون خطائی از من بظهور رسیده و بدین ... صبر نموده هم اکنون صبر دارم تا ... دانسته
... گرفت ... کرد و در آنجا ... همراه ... بگفت ... عالم ... از مطلوب ... آورده ... چون
سرکرد و گریه آغاز نمود باران اشک چون مرجان بر صفحه رخسار چون زعفران جاری کرد ... چون آن جوان مرد با مروت ... صاحب ...
انجامد ... گرفتاری صبر و قرار ... بجات ... کرد ... گفت ای جوان من ... دیده ...
دارم ... اگر ... کنیزک ... ترا ... بگوی روا باشد ترا ... جان را ...
جان در ... باشد ... خویش ... پسر را ...
زاد ... روز ... پس از آن ... راه ... بیابان ... پیش گرفته ... بیابان ...
چون صبح گردید در طرف ... لطف ... در کنار آن ... نموده ... از ... شد ... خواسته ... بیابان
... شده ... کاروانی ... جوان ... پس ... روان شده ... چون ...
فرمودش جوانا ترا ... عریان و پای پیاده در صحرای ... واقعه ... نموده ...
بنجات ... جوان ... از مقصود ... بیابان ... بدوا ... گفت ... خوان رسیده
و ... کردی ... سلطان ... گرفتار ... مروت ... کرده و تو هم ... خدمت ... نموده
ما از ... خوف ... است که مقصد ... پسر ... امیر ... روزی
... بیابان و ... مواظبت خدمت ... امیر ... نموده ...
کرده ... شهر ... مسجد ... امام ... مسجد ... مردم
صفها ... نماز ... کرده بعد از فراغت امام جماعت برخاسته مردم ... پسر ... گفت
... مسجد ... خانه ... حضرت ... شفقت ... دل ... پسر در ...
بدرون خانه ... فرمود ... پسر ... جواب ... چون ...
نزد وی آمده ... شرح حال خود ... پسر ...
... بیابان ... در ... هلاکت ...
و رضای خدای بجا آوردن ... مصیبت ...
این ... هوای ... عشق ... برد ...
صواب دید ... بیابان ... خود را ...
دانه ... دنیای فانی ...
... سپر ...
... خود را ...
باد ... سلطان فرق چندان که ... دیگر امکان وصول دارد ...
سلطان با دهقان ... خون ... خویش ... از ... خود
خارج ... **قطعه** کسی بکام دل ... برسد   که ... برکند ...
... صبر ... که صبر ... راکنند ... باد   ز صبر تلخ ... صبر ...

خود آن پری که صبر است بهتر از تلخ ... تو ... که بصیرت نفس نقد او ... مدد بود تو که صبا بر طبق در صف حشر ... چو صابران بتقوا ز عذاب است آزاد

فرون ز هر که بود ... سنه تو صبر ز دست ... بقول خود نکند ... که ... ارشاد

نظر نکند ... چو روز و شب ... کامل ... صابران ... هرگز

[illegible]

حکایت [illegible]

قطعه [illegible]

حکایت [illegible]

قطعه [illegible]

[illegible]

حکایت خواجه را دیدم ... خویش که کسی ... بود ... خواجه را سوای

موافقت ... باوی ... مخالفت ...

اجابت نکردی ... خواجه ... قبول ...

[illegible]

قطعه [illegible]

حکایت [illegible]

حکایت [illegible]

من از برآوردن کام دل آن نازنین نامستعد و روا و حاصل کردن مرام خویش از من منتظر داشتی من از تجربه بواسطه هوای نفسانی دیده هوس

از روی نیکوی او بر نمی‌داشتم و دیگر جهت توانائی اگر مقصود آنحضرت را تمام بجود نمی‌دیدم لکن خیال مدرک وصال آن خورشید جمال سراپا سینه و دل

زنده میداشت و آن نازنین را یأس از ناتوانی من ظاهر و خاطر نازک مبارکش از طرف نامبارک من منفعل بودی من از انفعال [illegible]

از تشریف و فراق در اشتعال [illegible] این بزم حاجت بسهل [illegible] خواهد شد لابد زبان بلطایف گوئی گشوده و آغاز لطیفه گوئی نموده با او گفتم

که این مجلس انس برای اتفاق هم آورده مصاحبت [illegible] منتظر اختیار کرده تا ساقی چند را با یکدیگر بصحبت سر برده و قدحی چند باده گلرنگ

باتفاق هم نوش کرده [illegible] نموده و زنگ محنت و غم روزگار رفته را یکسر از لوح خاطر زدوده دست وصال جانانی ترا اندر زنم

و گل مراد از گلشن کامرانی تو بچینم [illegible] بسیاری از این سخنان [illegible] از صد جواب یکی ندادم تا [illegible]

دیدم جوانی [illegible] دختر گذشت و حال [illegible] از غایت اضطراب عنان صبر و تاب از دست

بداد [illegible] عاشقان [illegible]

[illegible]

[illegible] **قطعه**

بزرگان جهان دیده و جهان دیدگان تجربت کرده [illegible]

شهوت زن غیر از بر جوان | نرسند اگرچه کم باشد
در جوان [illegible] | [illegible] اگر کسی کم باشد
قید عشق اگر نه بهر شباب | وی زنان کس محترم باشد
عشق آن کز جهان کسی کرده | حارس [illegible] حرم باشد

بالجمله [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] **نظم**

ای بسی خورده جرعه شباب | تو بروز جوانیش دریاب
در تو تا حالت جوانی هست | [illegible] و کامرانی هست
کام دل گیر از زنان جوان | [illegible]
پیر را کس بجوان ندهد | بلکه کس را بوی نشان ندهد
در جوانی [illegible] پیری | [illegible]
که به پیری برای چه آلت | [illegible] همچنان کنی حاجت
زن نخواهد جز از قضیب جوان | که کند سر بسر ز خنجر آن
پر از آنجا که [illegible] خالی | نتوانی بغیر [illegible]
ور که خاتون پیر خواهد پیر | [illegible] این تدبیر
چون بخواهد رود در آن گلشن | بایدش بر کمر زدن دامن
غوطه در گرد [illegible] گرداب | که ز سر خواهدش گذشت آب

حکایت از مرحوم [illegible] القزوینی [illegible]

[illegible]

[illegible]

دل [illegible] **فرد** نتوان صبر و دیده نتوان بست | نتوان [illegible]

نظم

دیده را غیر صورت خوبان | نبود لذتی در این دوران
گرچه زشت آن عمل بود بسیار | چاره نیست در نکردن آن
عشق دارد [illegible] | بلکه دارد بدست [illegible]
نتوان قید عشق خوبان زد | [illegible]
نشود [illegible] وصل حاصل کس | نشود دست شسته از خوبان
عالم و جاهل و غنی و فقیر | همه هستند [illegible] این میدان
حشمت بینوا چه چاره کند | که عشق نه دارد این نی آن

حکایت [illegible]

چون جامی باده احمر از دست آنسرو [illegible] برگرفتی بجای نقل شکرین بوسه ازان لب چون جان شیرین [illegible] همچنین آن نازنین

سرو سیمگون [illegible] سیب [illegible] آنسرو بوستان [illegible] چون دو سه جام باده شور انگیز ازان [illegible]

نوشش نمود [illegible] ازان لب [illegible] نازنین [illegible] کام دل آن

نازنین [illegible] صبر و قرار [illegible] اختیار از دست [illegible] دیده دست برده [illegible] شلوار

از پای آنسرو جویبار [illegible] دست بسینه‌ای زده و در باغ وصل [illegible] گل مراد از گلشن [illegible] حسن و ملاحت [illegible] چیده

چون فراغت یافت [illegible] **قطعه**

تا بباغ چنین خرام است | پای در گلشن جهان نزنم
قدم الا بگلشن وصلت | گر بمیرم در جهان نزنم
نزنم [illegible] تا در این عالم | دست در باغ دیگران نزنم

بالجمله رندی خدا پرست [illegible] آگاهی یافت بامداد

[illegible] در خلوت مشغول عبادت [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] **بیت**

تو [illegible] | [illegible] دگران را بود [illegible] قرار
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

حکایت ملکزاده [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] **نظم**

نه هر جوان [illegible] عشق [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible] **حکایت** شنیدم یکی از پارسایان [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

بایدبرای طهارت بردن تعلیم اطفال اشتغال خود نموده هرگاه این کار حاصل بود که پارسا را مقام تقوی و مرتبه امانت تا چه مرتبه است [illegible]
از [illegible] و ممنوع گرد [illegible] چنین حال سلطان را اطفال رغبت [illegible] پسر در خدمت آن بی‌سیرت [illegible] پارسا رسول نمودی
[illegible] که اگر قبول استدعا از ما ننماید ماکو به امانت خود را برای تربیت و حراست از آفت خدمت آنحضرت بسپاریم البته وجود اقدس [illegible] از
اطفال عبث منظور [illegible] چون پیغام [illegible] که مورد رجوع این خدمت [illegible] باشد [illegible]
خدمت باشد معلوم است [illegible]
[illegible]

پارسای بی‌پروای غافل از خدا و عاری از حیا از آن سوی گوشه و کنار جستجوی [illegible] چون [illegible] حاصل کرده و دانست پسر را
باب حکایت [illegible] از فرط شادی [illegible] و [illegible] آغاز مهربانی نموده و باب موافقت بروی
وی گشوده روزی چند [illegible] نوازش [illegible] موافقت در نهایت [illegible]
[illegible]

عجب نصیحتی بگویم که ای [illegible] آتش این هوس از من فرو نشان و روی به‌وای [illegible] جانب [illegible] خود
نادم خواهی گردید و [illegible] آخر زمان [illegible] کار [illegible] نکرده باید [illegible] و الا [illegible] پشیمانی سود
نخواهد [illegible] کس [illegible] خویش [illegible] اختیار از دست [illegible] میان [illegible] پیش برد
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

حکایت

[illegible]

[illegible]

بیت

[illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

[illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

خواستند مصاحبت ایشان با بنده به درجه رسیده که چشم [illegible] ... اقلیم فصاحت
و ملاحت مایل [illegible] الظرافت طبیعت [illegible] خویش نموده و [illegible] لطافت طبع موزون فرموده [illegible]
در میان آمد اغلب اشعار را [illegible] صاحب [illegible] بر زبان [illegible] از بیانات آن در انجمن [illegible]
سخن کردی [illegible] ردیف آن قافیه را [illegible] تواریخ سلاطین عرب و عجم [illegible]
بودی [illegible] در لباس فقر و فنا [illegible] در وجود [illegible] پرستی [illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

بیت

[illegible]

حکایت

[illegible]

گشته و بیخ این پایان [illegible] تحصیل علم و قوام امر شریعت [illegible] و کنون [illegible] چنین [illegible]
[illegible] از سوی حضرت [illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

حکایت

[illegible]

بس از آن هر که سخنش در جاه منکر و جز زوال کرده و تقلید نموده در بیگانه سخنش می آورد . سبکتف زحمت کشیده این بزرگان طالع مانند بود و آب دارد و
حق زحمت و اجرت حرام شما ما نیز بسند که چنانیم چون دیدیم مال امروز به انتقام رسیده و عزت آخر عمر رنگ کامیدن و مرد کرفتن کشیده
علاجی جز از دست برداشتن از دولت و اختیار عنوان عزت بیهوده و جز فرزند برای صاحبان ملامت وطن نهاده و پرورش ساعات سر کردام

بیت
ز آدمیت هر آنکه بیرون شد | بایدش سیر بهایمون شد
همه کس را نشاید آدم خوانند | یا ز دام سخنش شود برانند
حد عشق و جوانی این نبود | صفت آدمی چنین نبود
مرد اگر در شباب شد عاشق | نفس سرکش را نماید برق
در که او رق نفس شدای است | بلکه از این هزار چندین است
هیچ کس فرق با سخنش نبود | زادمی طبیعت در کش نبود

حکایت شخصی را دیده بودم خوابیده و بستر ابر فقیب خشش بنده گشا کنی مجامعت را در عهد پیری نهاده پسر سی از فراز قضیب او برگرد
دی نشست با سگی سکی بنا نشخص از انشاء خالی کشتی از روی سوال بسیار بیند که این نوع جماع سالذت نیا شد و هم مثل امر عرض خواهم شد
و دیده اند مرا تحمل این کیفیت مستی حق این حیث و مانده ایستکه مجامعت جیب کو یعنی چون قوت زحمت که خود مجامعت نمایم ندارم و رغبت
تمام مجامعت پسران دارم این قسم جماع را اختیار کهام کرام متحمل زحمت نشده و هم مقصودم بعد آنکه باشد می حیث بنشینه گفتم زهی عاشقان دنیا
پرست کردست از عبادت و اجرت کشند و بطریقه این آیین روند و فی نقیصت و بوطف ایش کردم گفت دوست منما مقام عشق و عز و در جوانی
برتر از این مقام است که گوش رزد و نکوهید و هر گاه به سلالتی خواهی داشت چنانچه این عشق چه در هفت کرم ادار تمکنا قامت رشد و جسمو مرا بپشم
اگر نه نظر بر جهت دارد از دعا منصفانه کبار رخدام جز کام عمر در فراز همان چوبه و ابراهیم بیزار من در این باب جوانی از پیر و پیری از جوانی
مرادم و نعم می دیدیم آن به عاقبت کوشش بر دوست ز نکش از جهت سرا بیستی کوتاه نموده برخاستم و این ابیات را بگفتم

نظم
بیجان که جسته جوانان چو رند | کز غایت شهوت همکی مجنونند
دیدیم جوانان که پی طاعت حق | سرگشته چو مجنون همه در هامون شد
عشاق حقیقی چو جوانان و چو پیر | از راه جز از رضای حق بیرونند
خارج ز طریق آدمیت نشوند | آنان که بعشق معنوی مفتونند

باب ششم در ضعف و پیری

حکایت از شخصی جهاندیده شنیدم فرمود که سگی می دیدیم با پیری که سن ایشان طبیعی ظرفیت بیرون مقابل بود و طرح مرافقت بکنه
در کمال مراقبت و فراغت حال روزگار چندی را با هم بصفا و محبت موافقت داشتیم و بکار اگاه مشغول بودیم اگر چه چون عز بیگانه
مرا یاری نبود لکن بهره مرد را مکاری بود مانند فرزین پسر عاشقی بهتر از سر و کشمیر چنانکه در صورت طعنه مهر رخشان و در قامت بچاره
مطلوبی رضوان زدی با چنین جمال چنین جمال فیقطع توان اختیار دست تمتع در دامن آن سرو بوستان زندگانی زنده نکام دل از وصال آن
حیات جاودانی حاصل کند نبود اگر چه آن شوخ عابد فریب نظر از مهر من بر نمیداشت و دو دیده نشر وصال از روی من نمی پوشید ولی
مرا خوش نکردی در خاطر بموجب مروت ترک جنابت در صحبت او را روا داشته و درک لذت نفس را برخود حرام فهمیده و چشم از عقوبت
نیات پوشیده زیرا که در یوم حشر نمیتوان جواب داد و ایمن از عذاب کو بمقتضای آیه مبارکه ادخلوا ابواب جهنم خالدین فیها فبئس
مثوی المتکبرین وانگو سنجابها را طلب گوشت بیچو چشند که بهره سرد را نان خوردن دشوار نباشد سکام صرف شام بنازنین بیکف طلا آن
باره همه گفتم او و سخن بت احتسابی شب را بمقدار فضل و غذا منتها ما به قطع شهوت و علت باز ماندن از کار مجامعت عدم درک لطافت با
و شوخ چشم از فرط شرم ترک این شیوه را منسوبی من چنان دانسته ام مرا میل خاطر با من نیست این کار اختیار نموده مرا از صحبت
خود ممنوع و خود را به تو سل از تمنای عفاف بداری البته چنانچه پیر در اطبا بودی مخالفت رای من بکردی و این بر برای من روا
نمیداشتی شنیدم آن امر منظور شوهر کف العزیز چنین گفت که تو سپاس ثنه انگاه که پیران را چون قوت جوانی زایل کرده بود و قطع حرارت
از عروق آنان بواسطه قلت خون شده و ضعف بنیه آنان شدت یافت از حرکت عادیه باز مانند و سبب هوا و هوس از نفس سرکش آنان
نشود و میل فراز گردیده ایشان روی نشیب نماید و از سرفرازی و گردنکشی باز ماند ناچار به وسعت از کار زنان باز مانده و ناتوان گردند آنگاه
برای رفع خجلت ایشان حکمت اطلاق عدم مجامعت پیشه سازند و بیخواهند زنان جوان خود را بدین سخنان بزبان نصیحه ایشان از تمنای زنان
آسوده و ایمن باشند و حال که ماده مغلم فسخ عروق ترا گرفته و قطع خون که روح انسانیت و حرکت آسمان جان بسبب انشراح اعضای تو گردیده و ترا
بجس و ناتوان ساخته دیگر فلفل برای دفع علت و نبسی نافع باشد زیرا او گرم و خشکه مزاج تو سرد و تر است البته چنین دوا برای چنان مریض اوجب

قطعه
سرا نجام از پایه گردید پست | بر و نفسش زیرا نمود و گردن جسود
دلبرا گر بغض از تو دا جا گرفت | دگر جت رافت را به فرود
نباشد گر این احمد یقین | بجا مسلمان نگردد یهود

حکایت مدتی ما فی خدمت شیخی از مشایخ عظام ما کرده که عمرش
از صد سال افزون و قامت رسایش از شدت پیری سیمون حلقه نون ناگاه مرض روی داده و از حرکت کون و از خانه بر شدن بی امکان
گردید روزی چند بر منوال بر فت بستری گردید و شرر دامن خدمت بر میان زده لحظه تغافل از خدمتگذاری و فراهم نمودن لوازمات او کوتاهی
نداشتم بلکه دقیقه بر دقیقه بخدمت کردن می افزودم بمقتضای کلام معجز نظام سید انام صلی الله علیه و آله و سلم قال صلی الله علیه و آله من علمنی حرفا فقد صیرنی
عبدا سعی بلیغ در مواظبت او داشتم همچنین تا مستکام نفس بازپسین و مرگش بالین نشست و دیدم قطرات اشکش چون مروارید بر چهره او فرو چکید
بسوی من کرده فرمود دریغ از جهان کامی نبردم و بکرانش سپردم با دل پر از حسرت پیغمبری میبردم که باز گشتن نیست گفتم ای ادیب خود مندان
دل بدین شکر زنهار که بنیان او سست تر از نقش بر آب است تمهید و عیان تفرج است و بر شهوت نمانند خصوصا شما را گویم که در مدت عمر
و ایام زندگانی بنظر تعیش و کامرانی نخواسته چون شد در این آخر دم غم جهان خوری و طلب کجی کی اورا زوال در دنبال باشد و حال تو خویشی
و انی پیری که از زمان گذشت دگر به دست نیاید دیگر آنکه از نقاهت مزاجی نباید انسان امید حیات از جهان برید و خود را در سلک
رفتگان بشمرد کنون بفرمایید هر یک از اطبا را صلاحیت دارد حاضر کنم تا بهر دستور امر فرمایید هر دوا کنیم به سلامت رفع آن مرض بالمرض
از وجود مبارک بشود چون تمام طبیب این من بشنید دهن خود را بگوشش رسید روی بسوی من نموده بدین منوال تکلم شد

بیت
مرا معاینه مرگ بر سر بالین | تو تجویز از اجل سیدی مرا تسکین
برو مجمله دیگر بهیر سخن با ما | بجوان تر جست من ار بسی یقین

حکایت از مرد بازرگانی که بسی سیر و سیاحت ها کرده شنیدم گفت در یکی از سفرها که از کرمان بسمت طهران میرفتم برای بیع
متاع خود و اتفاقاً بخراسان رفته زیارت نموده بوطن برگردم در عرض راه جوانی برخورده که پیاده راه طی بیابان میسپرد سراپا حال در حمت آمده
براستر خویش نشانده قدری راه رفتیم همینکه یکباره از شفقت پیاده روی بیاسود پرسش حالش کردم او را گفتم برادر اینکه سفریست پر خطر بیابان شده و خالی از
آفت نیست چه اتفاق افتاد که بپای پیاده بدون زاد سفر قدم در این بیابان مخوف نهاده ای سرگذشت اختیار نمودن سفر بدون همسفر
[illegible] از انفعال [illegible] بسی شگفت آمده بار دیگر سؤال کردم [illegible] خود [illegible] ولی [illegible]
گفتم برادر [illegible] شخص محنت [illegible] بیان کن تا حال ترا مطلع شوم [illegible] چرا [illegible]
نمائی [illegible] و اگر [illegible] دل [illegible] خویش
دریغ این بیابان [illegible] گفت چون اکنون چون تو رفیق شفیق و یار موافقی مرا دست داده [illegible] ماجرای سرگذشت خویش تو شرح دهم [illegible]
[illegible] روز کاران [illegible] واقعه [illegible]
بسی عظیم بوده [illegible] ترک وطن [illegible] و مفارقت [illegible] دل [illegible]
[illegible] جوانی [illegible] در خدمت [illegible]
در [illegible] جانی [illegible] روی [illegible]
[illegible] بهتر از [illegible] جان [illegible] سرو بوستان [illegible]
[illegible] در نهایت [illegible] کاهی [illegible] کام [illegible]
[illegible] تا [illegible]
در محلات [illegible] اقتدار
[illegible] خواجه [illegible] چون این حال [illegible]
[illegible]
[illegible] برای [illegible]
[illegible] خود [illegible]
[illegible] خود [illegible] کرده

نظم

ناتوان رنجی بری از خاطری	با تواش باشد سر سوداگری
چون ترا شد ناتوان فرد هنر	میشود بهر تو قطع مشتری
قیمت خود از خریداران بگیر	در رخت [illegible] نظری
[illegible]	[illegible]
ناجوانی بود [illegible]	[illegible] جعفری
[illegible]	[illegible]

[illegible] خواجه [illegible]
[illegible] طعام [illegible]
[illegible] خواجه [illegible]
[illegible] راحتی [illegible]
[illegible] لازم [illegible]
[illegible]

خواجه [illegible] دل از وصال [illegible] خواجه [illegible] اهل حرم [illegible] بود
و [illegible] جوانی [illegible] خواجه [illegible] نظر [illegible] روزها [illegible] راحت
[illegible] دیده [illegible] نموده [illegible] کنون [illegible]
[illegible] خود [illegible]
[illegible] قسم [illegible] نباشد [illegible]
حرم و خواجگان [illegible] کرده [illegible] نموده [illegible]
و بعد [illegible] خویش [illegible]
آن خود [illegible] عظیم است اکنون [illegible] حال خود [illegible] قبول خاطر [illegible]
و از مصاحبت [illegible] خاطر [illegible] الاما [illegible] هلاکت [illegible]
[illegible] خانمان [illegible] کرده [illegible]

بیت

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

[illegible] بازرگان [illegible] از سفر [illegible] اطلاق [illegible]

نظم

[illegible]	[illegible]

حکایت [illegible] برادر [illegible] با خود گفتم [illegible]
[illegible] خاطر [illegible] کرده [illegible]
[illegible] خویش [illegible] کلام [illegible]
[illegible] سؤال [illegible]
[illegible] کلام مجید [illegible]
قوله تعالی [illegible] گفتم [illegible] نیز [illegible] کارت
[illegible] خاطر [illegible] حیات [illegible]
[illegible] حکایت [illegible] کرده [illegible]
[illegible] قال الله تعالی [illegible] و من عمل صالحاً فلنفسه و من اساء فعلیها [illegible]
[illegible] پیری [illegible]
[illegible] خود [illegible]
[illegible] لازم [illegible]
[illegible] خویش [illegible]
[illegible] خود [illegible]
[illegible] مرا [illegible]
[illegible] حاصل کردم [illegible] مقصود [illegible]
[illegible] یاران [illegible]

مدتی بود بخواستگاری دختری آمده برای جوانی زیبا بعقدش درآورده و پس از تهیه و تدارکات تعیین شب زفاف کرده بخانه دامادش بردند اتفاقی

گذشته کسان داماد واپس آمده دختر را همچنان آرایش کرده پیش من آوردند ...

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

قطعه

[illegible]

حکایت

[illegible]

جوان فرمود علی در این فرد برود است یکباره وضو را تمام نکرده سر آستین را فرو آورده از جای برخواسته برادر گفت علاالله که بزود راست می
هیچ نبینکم هر کس تو از نیامد خانه ام را بگیرد این سخنان بگفت و برفت **قطعه** همین نتیجه دو معقول ارشیه نظر فکر کردن بشنواز این پیران

سپید چو آئینه عقب سروهان کرد | نقاد فی نشاید برای پیر وجوان
نگر بود دره مشت نخبت که بپای جهل | بود بلند تر از بام گنبد کیوان
فقط از ضعف و نه پیری نا توانائی | ز زنگ فسق و فجور گشت نامجیبان

حکایت در سنگلاخ بیکراه هرم آباد لرستان بسم قلراف برابو
پیرمردی از اهل لرستان حمار شی در راه از رفتن باز مانده بود هر چند قاش کرد و بیرا راهی نیافت تمکین نکرد و به زبان بسته جان خسته کوبیده بود که قوت
حرکتش نبود چون از رفتن حمار مایوس شد چو بخیرگی داشت برداشته نزدیم رسید چو برابر شد ساخت همی برسیم نواخت فریاد و ساخت فاستم قائم
حرکت از پای بازماند بیا او را ببریم سعادان آنکاه حضرت اقدس ظل السلطان از ارده مرکیوان شکوه جلیل افتاده بجنبه سر آمد بدانجای
رسید این واقعه بدید مرکب راماند تا نزد او رسید عنان باز کشید و پرسید چه میکنی اگر بیم سببت ظل السلطان خواهم خون ترا ریخت گفت جز
نامیم با اندا ختنه و تلف شده علاف میکنم تا قاسم از خرم آباد بیاید بو کمک نامیه هو فقرای خرا بخرم آباد بریم آنحضرت بفقت خرد بر بود سرد کان
خندیده پسر از آن شت رزی بدو مرحمت فرموده وا در بگذشت **نظم** بخواهد ار کسی اندر جهان بیابد شنیده راحو منع بود فرق نتاید

رسید اگر بحقیقت در آستین گوید | نه ناز رسید طریق عذاب بیاید
که ما کهان بنقط متشرف عطا پیچید | چو سود اگر پس از آن پشت شود وغا بید
به بود و بشنید اگر تکلم کرد | شود که گوی صوابی خورسر برباید
نخوانده ابجد و دم ز دانش و بیش | چگونه برسد مش باب فضل بگشاید

حکایت

شده باصفو که نشسته تا ولایت آمده و در روز شت بدینجا رسید حال شما را پرسیدم معلوم شد سلامتی از سفر با نامه امروز را بهر کو شده
بود همجای زیارت شما که بوده از منزل بجانسوی عزم بود که ملاقات حاصل شد پس از شادی چند بود گفتم تا بیم کجا رفت و حکایات گذشته
مفاوضت حال ذکر نمود کنون این بار را بر کبیره و نیز ببانقاق بکار رویم خشم شد دخل کنود تا نکرد و برا از جای برگرفته هر چند قوت نمود نتوانست
لابد دست از او برداشته بکنار ایستاد فرمود برا در معدوم بدار که قوت جوانی مبدل بضعف پیری و ناتوانی گردیده زیرا هر مقدار توانائی
داشتم ظاهر ننمودم این بود که دیدی در یغ از برای آن روزگاران که از هیچ چیز باک نبوده مانند روزی چنین را در قفای او بفهم انستم همی عمر
عزیز بکار رانی مصروف داشته من از این مرحله حیران و در مال امر خود سرگردان شده با خود گفتم فردا است که جیل پیری در وجود تو نیز آشکار
ظاهر ساخته و لوای سلطنت بر بام قصر وجود تو افراشته بکمال تخت ترا را تاخت گرفته رو از مسند اقتدار رنجال نشیبی انحطاط اندا خته شد
آنگاه بدین مضمون که در رشته نظم در آورده ام متکلم گردیده **قطعه** **نظم**

خوش زمان جوانی و روزگار شباب | که بیرو اند بهر عسر علکم از قرقاب
هزار حیف که قدر ورا ندانستم | که تا فراغت و وقت نشاط از دستم
نه با توان چنان طاعت خدا کردم | نه گنج عافیتی را بدست آوردم
کنون که پیر و دوم و پایین بی شوکت | که رفته جوی اصوات ونام اندر
هوای عهد شبابم فتاده اندر سر | که می نیابدم آن روزگار بار دگر

الاصل بهر روش موافقت نموده آن بار را بمنزل آورده پس از رستن ریح باره وش یار بستر نشستن ریح گذشته سر نموده هر یک بعبادت دیگری افروخت
جنابت خورده و بسی بخارقت یکدیگر ذال سر کرده شبانگاه سر با جانی با ما نده با ماد و بتر نمود دعا و دست فرمودم پس از رفتن او خود دار سرخی بهر دست
در او رده بهی بر رفتی از نفس پر هوا در سن ده که ترک اعراقی بیار رواست چون که با چنین قدرت جن مرا فشانت جزء بندگی سر بردن و در سوای
عبادت پیر کون دو بیره هوس را از درک حقائق و نشانیدن **قطعه** از دست کسی چو بر نیاید کاری | او بیرگ بیا دار جهان دست کشید

در پیری وفا و توانائی از خویش جهان | مردی نبود خود اگر امید برید
اینجا به اقتضای پیری بیاشد | مرد اکه نفس در جوانی برهید
نظم برو ابغرو مایه اندر براه | بنه از کف این رشته استشباه
فزون از چهل چون برازنک آید | کمی با جوانان خیال جدال
که از پا نخواهید رست اندا خشن | تن نقش حالی از تکلف و نخش
به بنگاه چون سال عمرت رسید | شود جمه موی سیاهت سفید
سپیدی چو ز دو از سیاهیت سر | ز روز جوانی نمانده اثر
طلب کردن حال اهل شباب | برا هی دانش بود نا صواب

حکایت شخصی از شیخ را که در سن ما نی با ماه آن و در کمت همپانه ما زرون بسبود و قتی با ثوب در بده و قامت خمیده و در یکی
از ملاقات در که خارج از معبر خاص بریش نشسته پیش و مرکان بسته سر بنا او نهاده دستی در بغل و دیگر دست بجو سوال کنال ولی خواهش نیستود نامکر
بسوال چیز بود و هنه چون بنگ فرستم دیدم اشک حسرتش چون دانه مروارید بر تصور خسارش بیکچید گفتم پناه مبیرم بخدای غنی امیرد در زمان شب
ز دعاب اتقی وفقیر در یغ نمیداشت تا چه رسید بوم بکر چیزها اکنون چه علت این ثبت شده و چه خطا بسوال او کرده بپیش رفته سلام داده سر فرا نموده
جواب سلام باز داد آنگاه فرمود چه پرسیا عجیب است مرتی من جنی بگمراه انرم سلامی را بسلای احسانی نکرده تا مرا یادی سنی کریم و دردی از دل
بجا رفع هبر کرده باشم پس فسر و دگیتی که ترا ایشنا سم گفتم که فرم ارباب مروت حضت چنانکه مسئلی بنده را اجابت فرمایند و بیاری فقرا نداب
خادم فقرا قدم رنجه دار به که وقیقه چند را از صحبت بیگانه شما بهره مند باشم استدعای مرا قبول کرده با بمنزل آمد هر حال پس از صرف نهار و
قلیان من از وی بخبر حال و علت انال سر و بیر او نموده فرمود که ام راستا هم جوانی که قوت و مقدار بود هرگونه رنج و تحمل شده و هر قسم شغف کشیده و تارایج
رنج فراوان گنج بی پایان بدست آوردی و انچه از کف خانه بدری و در نهایت بسند وال کردی و هم بغرت شی در دست عمر راضی نکردیمی خواه
و لا خواه شخصا کسی را هم جسد آن نبود کردن از فتنه ظلم من بپیچید از مسنعا سکیکه لشکر پیری در مملکت وجود من بفتنه یافته و حصار تکلم جیان مرا فیدم
گردانیده و در سستم تا توانیم سعیدم ساخته داشته آنقوت و قدرت از دست من کشیده تو از بردن ریح و تحصیل نمودن گنج باز مانده رفته رفته برای امر
معیشت بمصرف اساس خانه پرداخته تصدر جا تا نم انچه بمیری پس انداز بود بحبد بمصرف وقف که دیدبان جهانت دوستان و همراهان از دست نداده ام
بانکی پریشان شده یاران موافق هم که با ثروت بود ند با زنشگفت شده دری برویم گشودند تا کنون که لا علاج به سنگ غربت اندر افتاده و در این گوشه گناره

گلستان نگرم نه چنینند در برم موت در دنیا هم چنینند چنانچه گوتا ما نیم بود به دیگر کشور سفر میکردم و از شومت پیسوانی در امان میشدم از آنجا که دوری مانع
ومتوان زحمتی دارم اینکار اختیار کردم اما شاید از شرساری زن و فرزند برآمده جمعا نغم خویش بسم کرده بشتم تا هنگامی که بر پیری مرگ پیر بوده دام
لذات مرا استقبال فایده بشد از این جهت راحت یابم و در خوابگاه استراحت بخوابم بس بین معانی که بنظم رسیده منتظم گردیده **قطعه**

جوانا زمان جوانی بسر / کسی را نشاید که عشرت کند / غرور جوانی و رامش گری / طلبکاری حظ و راحت کند
به پیران مدار قضا انگبین / و چار از ره کیسه محنت کند / کشیش برادر قضا و قدر پشتی [?] / نیست که بیت خار سازند با شعور شند [?]

ستم کی بهم بیند قضا امریت از جانب پروردگار که با خوار نه یعنی [illegible] در حق خلق جاری نه آن بیت مگر ضربت از جانب حضرت
احدیت که حکمت محض و عین احسان است همان حکمت در حق مستحقان و آنان برازنده داده حکیم علی الاطلاق میجویند که مارا چنین کرد شکر کنید
دیگر اگر تو خویش غافلی از اختیارات عالم زر که چه دیده و راستی بکرد بیدهٔ انسان باید منتقد تمنای رضا بالقضاء [illegible] شاکر باشد
لئن شکرتم لازیدنکم ولئن کفرتم ان عذابی لشدید و فرمود چنین است که سیفرزی ولی حکیم از ناتوانی کشیدن بار پیری گرانی و ناروانی این سلک
بسی ناهمواره قب میباشد گفتم تو خود آگاهی از [illegible] کتاب مستطاب الهی که میفرماید وعسی ان تکرهوا شیئا و هو خیر لکم وعسی ان تحبوا
شیئا و هو شر لکم والله یعلم وانتم لا تعلمون پس از آن گفتم **قطعه** بنده باید که درستی کند / وقت تهی دستی خود با خدا

شکر عنایات بچگی نمود / تا که به پیری و هوش حق خدا / بیکد زیج و دو روز جهان / لیک بود ملک ابد پا بجا
هر حیات که جوانی شود / مرگ چو پیری بود ش از رفقا / گر همه عمر تفریح کنی / پا گذرانی همه در انزوا
عاقبت امر جهان مردنست / نیست تفاوت بلکه با گدا

حکایت پیرمردی را خمیده دیدم که جواهری در پیوند طلب
مروارید میمنود ولی بسی دقت در صحت و رفعت آن داشتی که من از برای و رفع مرض چهار میخوام نیش مرو نه گفتم ای پیر جان چنین مرواریدی
که تو در صفتش این همه دقت داری جز چه مرض پیران که قوت کرانیشان رفته و حرکت در آلات آنان برای مجامعت نمانده دیگر مانده خواهد گفت
بلی من نیز برای همین خواهم گفتم مگر از حمام عاجزی گفت آری کنون مرتبت از این کار باز مانده ام در زمانی که جوان بودم چندان باقوت
که اغلب از زنان از من گریزان بودند حال که آن قوت جوانی تبدیل بضعف و ناتوانی گردیده از جهت کثرت عمر به هشتاد رسیده آن
کار از من بر نیاید گفتم بسی ملامت است از الطرف زن نیز رغبتش بیشتر از رغبت جوانی گردیده و تمنای کام مانند ایام شباب از
من دارد چون خاطرش نزد من بسیار عزیز است و نظر بعالم زمان جوانی که با وی بسی کامرانی کردمی بواسطه آن ملاطفت بوی التفات
افزون دارم ولیکن چون میلم از وی زائل نمی شود و هم میلم [illegible] عمل نیکو در مجوام ایجاد او را بنحوی کامکران از زور رابر برده باشم **قطعه**

خجل از خود که عمل گشته / چون حماری که در وحل مانده / زن بمیل فزون زور شباب / خواهد آن را که میل جا مانده

خلاصه وی را گفتم دیگر زن کن تا مگر جوان بمانده هر چهار شب شبی از تو حق رخت خواب دارد و ایمنی از تمنای آن بکردی گفت جواب
آن یک سوالم گفتم دختری کن که بکر زنی بیش داند بلکه چنان داند که مردان همه مثل تو اند گفت مرا که در شب زفاف امکان نقب آنگونه نیست
جلکم با چار خروس و دوا و علاوه ای مرض بحقوقی با مرا او با بشد **قطعه** تا جوان جان کنند که ابتدا / هم به پیری کنند آن سودا

در جوانی بهیمت سازند / در به پیری خرافت پیدا / در ره کس چه نوجوان و چه پیر / جان شیرین خود کنند فدا
زن و دنیا عجوزه باشند / کرنشت بند جان و دین تنها / نازم آنرا که در جوانی زد / پشت پا بر صدارت دنیا
گردن دیو نفس سرکش زد / در تمنای او نکرد وفا / نه چو حشمت که تا دم مردن / ننماید زن و زمانه رها

حکایت در ایام جوانی خدمت پیری نشسته بودم و برایش کردی بود جوان و چابک مشغول صنعت نقاشی بودند
ورقه در دست جوان بود که بآرایش آن اشتغال داشت استاد ورقه بستد تا ملاحظه کند چون نگاه کرد دیدم چوب گرانی نزد او
بود برگرفت و از جای برآمد متغیرانه بجانب پسر شد وی از پیش بگریخت استاد از عقب چون دیده بود نیرسید چو برا گرد سر گردانیده

آنروز کار تباه امروزش نشاید و بکار پیاده چنینش شاید و من از آنجا که انسان اشرف مخلوقات و صاحب مقامات عالیه و مراتب
متعالیه است و نصیحت لازم عالم جهل و جهالت در هر آینه کسی در گمراهی باشد سزاوار است به مواعظ مشفقانه و نصایح مهربانانه منتبه نباشد
تا مگر از مراحل مشغول خویش باز شود و از طریق بیهوده بازیان رفته خود باز گردیده باشد و هم محض سوابق حقوق موافقت پدرش در صدد نصیحت وی
برآمده با کمال مهربانی او را گفتم فرزند جان بتو گویم آنچه بالغ رسوم دنیا شده اگر شنوی نجات دنیوی و اخروی در شنیدن و پذیرفتن پندهای
من است این بسی مغبون است بحال تو هرگاه قبول نخواهی مرا بهمانی و باز از این راه رفته دامن کسی البته بسر منزل هدایت کز اول در طریقت
درستکاری بری که آن منزل پر خطر و راهزنی نیست بلکه ره یابان با بصیرت بلدی در هر قدم از آن بیابان برای رهیابان ره بلدان گشته اند
مهیا است و بسهولت هرچه تمام ترا از مردان با خبر از آن معبر مقصودشان برسانند و حال که از نتایج سلوک و بازماندن رستگاران هنر نگر سزاوار
برای آن آنطور نه چنین که پسند ارباب دانش و بینش و نشد پای که تو سالها در سر برفتار مردان و دنیا پرست سرمست پرداختی تا عاقبت بواسطه
آن موافقت عادت بفضاحت کشیده و از گشته و پیمانت محصول خذلان درو کرده و از گردانیدن آن را در سوق مسلمانان بشتیر بها نمایند تا از آن
ثمن بتیره راه و ملی امل خویش و مزاحمت با مخویش حاصل گردانی آن هنگام ندامت سودی نبخشد که چرا راه رفته چیزان نرفته تا ببلا در افتادم
پس از این سخنان که از من شنید بخندید و در جوابم گفت پیران من در طریق ناپسندیده قدم زده و بخلاف رسم راه رفته بلکه شنیده مردمان پسندیده نخورده
که رنج و محنت روزگار کشیده و نیز هر الم و مشقت اعلان زمانه چشیده اند بر همین رویه بوده که من نیز دیده و نوشته از این راه برگرفته اند مرا نیز سوای خود
نیست در راه رفته رسم پیش گرفته دانشمندان روگردان شده و از رویه اختیار کرده مردان طریق کناره کرده در حلقه اهلان درآیم تو نیز اگر از
من میپذیری در این راه درآی و بهره از این است مردمان با صفا و وفا ببر و از رسم خویش از دست بگذار و نیز او را این لباس سوای بخل
و حسد کس را حقه [?] و سدی نیست من این جواب نوبت لاکن شنیده نمیم بر مثل آهن سرکوبیدن و پند دادن وی سودی ندارد هم سخن او هم وی
خاموش ماندم معظم آمد آن آیه مبارکه در کیفیت قوم موسی علیه السلام و در شرایع مبارکه وکتبنا له فی الالواح من کل شیء موعظة الی آخر آیه که پیران آن ایزد تبارک و
میفرماید سأصرف عن آیاتی الذین یتکبرون فی الارض بغیر الحق وان یروا کل آیة لا یؤمنوا بها وان یروا سبیل الرشد لا یتخذوه سبیلا وان
یروا سبیل الغی یتخذوه سبیلا و بر اکثر گشته و گذشته گفتم **نظم** مرا امروز هر دا بنداد می به تم / برای عاقبت امروز بنا تهم

خطا کنم کز این پس و نابجون نگرم / دیده با بنجام مدد گشته رزهم / من آن نیم که انضم اتباع کلام / زبان گشوده شود خود بگذر باید هم
بگیر خورده کلام مرا کسان دانند / سخن مرا است مرا کز چو نشنیده گیرم **مقاله** / بی ترتیب ار که خلق العمان کرده / تا انگه هر انشر چو فلاطون باشد
ناچار روان خود بسختی بازد / از ملک بحر و کوه و هامون باشد / مجنون نه هر آنکه در بیابان برود / بسیار بخواهد آنکه مجنون باشد
هرک او طلبید راه مردان حقیقی / آنکس بجهان دوست مفتون باشد / جز این نه ری نوان بپوید او / ور شد به ال کار مغبون باشد
خشکیده لب از جهان بخواهد / کز منزل او بطرف جیحون باشد / ور با فی طریق عشق رجا ده گو / حاشی چو عزیز مصر میمون باشد
حشمت نخواه کز پیش برمی / باز پی پشکر کار در سخن چون باشد

حکایت یکی از ائمه جماعت در موقع خرمن بیکی از قرا میرفت
برای تعلیم احکام و تعلیم مسائل حلال و حرام ایمان و در خصوص ترحم بر فقرا و مسکین و مواسات با اخوان دینی اخبار فراوان ذکر نمودی هر سالش
بهان قریه [?] معطاب گفته اهل آن آبادی انگور زیادی بوی اعانت کردندی شنیدم سالی انگور بسیاری وی را حاصل شده انبار
در سقف بالاخانه برای ذخیره زمستان کودکان با بنده آدیران نموده بی از مردمان آن قریه که بیش از سایرین تحفه و اعطا را اعانت کرده بود
از آن ذخیره واقف بود چون زمستان آن سال برآمد ماه رمضان در زمستان اتفاق افتاد و اهل قریه بشهر برای عبادت حاضر شده بیست و چهار
قرائت از محل قرائتی تمام ماه صیام را مانده و بعبادت قیام داشتند روز جمعه ای در نماز بمنبر برآمده موعظه نموده و آیات رحمت و
غضب بیان کرده و نیکوان را مژده جنان و عاصیان را خبر نیران دادی پس قرائت نمود این مبارکه قوله تعالی من امر بصدقة او معروف
او اصلاح بین الناس ومن یفعل ذلک ابتغاء مرضات الله فسوف نؤتیه اجرا عظیما ومن یشاقق الرسول من بعد ما تبین له الهدی

[illegible]

حکایت [illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

باب هفتم اندر تأثیر تربیت گوید نخست شرحی مختصر از حال مؤلف کتاب

حکایت [illegible]

چو ما مادری کآن نعمی ... مرا مهربان تر شام و بروز ... سینه که ... چون پر زاغ کرد

گرسنه برو ... [illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

نظم [illegible]

قطعه [illegible]

آثار خیر کسی نبود در جهان مگر | جز آنکه قطع نسل وی از بیخ می‌شود
در تربیت کن ای پسر از کودکان خود | تا بعد در جهان ز تو نام و نشان شود

بر طفل خویشتن منه اطفال خویش را | تا بعد تو فنا ز تو نام و نشان نشود
بی تربیت مگو که تو تربیت [illegible] | [illegible]

لعنت منه برای خود از جهان بکجا | رحمت بنه که [illegible] نشود
از تربیت ندیده کسی [illegible] | کی تربیت کند [illegible] نشود

[illegible] | مانند گدا [illegible] و آن شود
بی یافت تربیت اگر [illegible] | [illegible]

جز آدمی که دیده که خیر زبین شود | در هم کنند [illegible]
از جو بروده حاصل گندم کسی [illegible] | گشتی [illegible]

[illegible] | پرواز [illegible]
گفتار [illegible] | [illegible]

حکایت یکی از همسایگان با من طرح دوستی انداخته و مرا مصاحب شب و روز خویش ساخته بود چون میان من و او اتحاد و یگانگی [illegible] انجام
امر بصفا و مودت کشید و مرا صحبت بی تکلف با من داد و چه بود که [illegible] جدائی از هم نخواستیم بهر حال پسری داشت از درجهٔ آدمیت بدور
و از کسب معرفت و ادب بی بهره بود هیچوقت را نصیحت پدر و پند مادر نشنود غالب اوقات با پدر و مادر [illegible]
زبان نمی‌گشود [illegible] وقتی [illegible] و طغیان کرده چوب بر آورده و آن بیچاره‌ها را [illegible]
[illegible] و پدر [illegible] از رافت [illegible] و فراوانی محبتی و ایشان [illegible]
تحمل صدمات او را [illegible] در منع او [illegible] خیال که خاطر طفل [illegible] هر چند [illegible] آن مرد و زن گفتم [illegible]
بر ترتیب آن پسر [illegible] عدم تربیت او را از کثرت محبت با اولاد ترجیح بر تربیتش [illegible] بالجمله چون آن نا قابل
رشد ظاهر [illegible] در امور [illegible] چند [illegible] بکلی [illegible] پدر و مادر [illegible] حاصل کرده [illegible] از سر
[illegible] از خانه بیرون شده تا از آن آشوب [illegible] گروهی را دیدم جوان [illegible] گرد آمده و [illegible]
زبان [illegible] باز نموده که [illegible] جمعی [illegible] مردان [illegible] را احاطه کرده و [illegible]
[illegible] سؤال نمودم [illegible]
مجروح ساخته [illegible] بسیار [illegible] برده [illegible]
کرده [illegible] نشستم و صحبت گرفتاری پسر را [illegible] گفتم [illegible]
[illegible]
[illegible]

نظم

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

پس از آن گفتم [illegible] در ترتیب اطفال [illegible] است [illegible] موافقت نمود [illegible]
چون دیگر بار [illegible] جواب [illegible] فرمود [illegible] زیرا که در کلام مجید است ایزد تعالی
[illegible] الاعظم [illegible]
[illegible]
عمری برای [illegible] حاصل نموده دریغ [illegible] گذشته [illegible] خوردم

قطعه

در خاطرم آمدی که پسران جهان | پرورده بتربیت چو گوهر باشند
چون [illegible] اطفال | در مرتبه [illegible] باشند
وانان که دهند پندشان در پیری | آن هم [illegible] باشند

حکایت [illegible] پسر [illegible] دیدم [illegible]
[illegible] پدر و مادر [illegible]
[illegible]

جز [illegible] حرکات ناپسندیده‌ای او را [illegible] ملک [illegible] که [illegible] برای وی فراغتی
روی داد [illegible] خبر سؤال فرمود جوابی [illegible] اطلاعی [illegible] بجا [illegible]
[illegible] ملک [illegible] در مقام عتاب و خطاب برآمده فرمود [illegible]
[illegible] کرده [illegible] از تربیت رسم آدمیت [illegible] صحبت [illegible]
بجای [illegible] و فرهنگ و دانشمند [illegible] از سایر مخلوق [illegible] علوم [illegible] داشته باشند [illegible]
[illegible] اگر ایشان را داشته باشند [illegible] جهانداری [illegible]
خاص و عام و باعث انصرام رشتهٔ مملکت [illegible] گردد و [illegible] ایشان [illegible]
[illegible] سلطان [illegible] ملک عالم عادل [illegible]
رفته [illegible] زبان [illegible] سلطان [illegible]
[illegible] سلاطین [illegible]

قطعه

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

حکایت [illegible] پسر خود را فرمود [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] کردن [illegible] و محنت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ارباب دولت [illegible]

قطعه

[illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

[illegible] سلطان [illegible] احترام [illegible]
[illegible] حضرت آیت الله [illegible] حجة الاسلام [illegible] میرزا [illegible] ارواح العالمین
[illegible] ناصر الدین شاه [illegible] ایران [illegible]
[illegible] ایران [illegible]
[illegible]

بیت

[illegible] | [illegible]

حکایت [illegible]
[illegible]
[illegible]

از محضرش بیرون شده روی بسوی خلوت کرده و گفت این سخنان که گونی مرا سزاوار است اگر سزاوار نبود و من خبر بنودم برای رفع علم
مثل تو کرهٔ عزیز را اختیار نمیکردم این کلمات را بگفت و برفت **قطعه**

نه هر که جامه بر تن خسیسی نمود | توان کفایت امور جهانیان سازد
کسی که بیخبر از راه و رسم سلطنت است | خطا بود که بامورات خلق پردازد
جهانیان ز دل و جان اگر نخواهندش | بزرگ خواهش آن سر و سر افرازد
ذهب کنون و اندر خلالهای نهند | نه چون رصاص تو ازنا بجهل بگدازند

قطعه

بزرگزاده را ناتوان جهانبانی | نه هر گدا ستنزل ملک توان کرد
چرا که هر علفی از زمین شود ظاهر | ز روی ریشهٔ اصلیه‌اش بیان کرد
گدا اگر بتمام جهان شود مالک | که باز بر در هر خانه بهر نان گردد
بتربیت بتوان قطره را گهر کردن | ولی خزف نتواند که بر نشان کرد
باصل خویش رجوع تموم اشیاست | بتربیت نتوان گفت این بیان کرد

حکایت شخص جبلی طفل عقل خود را بدرش برده و پس کشیده با کمال جهت بتر طبیبش برد و گفتش برادر تو احمق در ولایت نشده که خود
تحمل حمل این طفل شده چنانچه مفارقت از وی نتوان کردن بسبب عجل ده او را بدارش ببرد خود بر ردیف او بکار طبیب بر و باز باد
معاودت فرمای مرا گفت ابتکار بگردد روز شب هم دارم از طول مرض و ضعف دل درا بیزار کنون خود متحمل این زحمت شده و اجرتی دیگر
بخواهم تحضر را باب دو ذهاب بر شوم مصرف علم و شرب دهیم از برا جهت دارم که اگر خود این کنم دیگری درست توجهی نماید و طفل را
همان بی توجهی مورد زحمت و علت شود ناگاه بمیرد آن وقت تم بسیاری در آن قضیه از ضمیر او [illegible] گرد جوان سرد با خردی
بشنید فرمود ای بچه با امانت که از فرط دیانت در این نقد امانت میخواهد خیانت نماید تا درست بصاحبانش رسانند شنیدم
هر وقت همان نزدیکی برده و دراث بعید النسبی سوال او را برده **قطعه**

کسان که صاحب طلبند جاه در عالم | نه مخفورند نه جاهند بر کسی دری
دلی خود آنکه نمیدارد درم ز دور کرم | نمی نهند بجز اندر ره رضا قدمی
ز غم برست هر آنکه از سر جهان بگذشت | که گذارد برای خود ستمی

حکایت کهن مجلسی شهود دانش کرد در بر محضر ابوب نصیحت بر روی بر که بگشادی و اگر احیانا سخنی ناپسند از زبان مستمندی
بیرون آمدی خاطرش را مجروح [illegible] ماننده [illegible] نبندی لکن [illegible] سلیقه‌ای بحکم کجا ایمن منت و نیای دقیق چنان بود
که از غنایم انبوه [illegible] باختیار نه باضطرار از صرف صغار و کبار خانه خویش ننشستی با اینکه کودکان در پیش [illegible] از جان [illegible]
اگر بمیرد نده و بیمار بپرهیز از آن نمی بردند الغرض چون فرزندان را از مخارج یومیه معاف داشت و مصارفشان را بکلی در عهدهٔ تعهد بیگانگان
واگذاشت حتی نتوان با نان روا نداشت هم اگر وقتی از گوشه و کنار رشکاری کودکی دکمه شد از آن نان [illegible] بنان [illegible] اندوخته
افزون کردی مادر کودکان اندک اندک از ذخایر خانه دست بوده و بمصرف [illegible] رسانیدی اطفال چون آسایش خود را در این [illegible]
دیده بر [illegible] کرد [illegible] دست رفت را بجا [illegible] و معلوم است [illegible] از خانه [illegible] که [illegible]
هر چه بدست آمدی بر دندی در سر خیمچه [illegible] ده با ما در بکجو بردند چون اسباب خانه روی بنقصان نهاد و هم [illegible] که [illegible]
زنده بگوششان خواهر کرد صرف [illegible] از خانه [illegible] دست تطاول برای همسایگان گشوده اموال هر کس بدست آمدی سرقت کرده و برده
شی از آنان دختر بود و این پیشه رذیله را از مادر [illegible] کرده هر چه را جویی [illegible] محله [illegible] بشوهر رفت باز از این رهگذر این زن خفت
حاصل و قتی صلح کرده به خانه خویش بیجون بیکان [illegible] دیران [illegible] علی الصباح و شوهر از خانه بدر کرد حتی الامکان آنچه توانستی از خانهٔ خود بخانهٔ
از همسایگان نقل نموده بدون تصور [illegible] که شب جواب شوهر چگونه بدهد فرزندان چه پوشند قضای روز کار شوهر نیز روز واقف گردید
شی همسایه انبوه شد اموال را بگرفت بخانهٔ خود بیاورد عالم از اینجا دانست که [illegible] ماموران چند برای بردن زن [illegible] روان کردی
از طرفی جوانان دیوان از سمتی مردمان در هم ریخته [illegible] بود که تا [illegible] نموده در رسوم حکومت [illegible] پند
شوی زن را طلاق گفت [illegible] شنیدم که آن زن [illegible] این [illegible] کرده و خیاب مرا از دست [illegible] گفتم این سخن
که [illegible] سر دار [illegible] خاطرشان بیامد تا وقتی او [illegible] جمع و اصلت زن نمود [illegible] آنان کرده [illegible] چون
در منشان سخن را نشنوم جواب گفتند اگر این زنان از تهمت برنیست چه [illegible] قضیه [illegible] صدق باکذب که [illegible] خاموش نماید

پس جوان [illegible] مردم را بکمال خود [illegible] از وی محفوظ بهوس شده کرد و مردم گفتار آنان بر نهج صواب و سخن ایشان بجواب است
سخن اینجا و هر [illegible] با خود گفتم [illegible] تربیت در آدمی شرط مروت و دور از انصاف باشد بواسطهٔ طعام دنیوی موجب او دست از اطفال خود
کشیده و بحال خویش باز شان گذاشت تا خاتمهٔ امرشان بمقام چنین رسد که دختری انبکار نماید و مخوف بودکردار بکار شوهر دیر انگارند **تربیت**

روز طفلان تربیت کن بار پدر | پاس خاطرداریشان از هر خطر
خواهی از عصمت پرست آیند باز | در ره ایشان تو بذل سیم و زر
در دوی ناموسشان خواهی جاد | بر نیخ آنان بر بند از هر چه در
هم بر بندی در بر و کودکان | هم نخواهی آبروشان بر هدر
استراج آب الهنر شکل است | جمع ایشان را غذا و مکر خبر
کس درخت بار ور نمود است | جز به بی باری که بشکند خود و تر
تربیت در خورد دراز طفلان نما | تربیت را بفت و پیران اثر

حکایت شنیدم شخص آزاده از نکره اسبی [illegible] نموده بود فرمود اسب
پیر را بعد و حرمت کرد فرزند دیگر اسبی پیش شاهزاده برده گفت این اسب را آورده ام پس از سخنان فرمود ما این را تو بخشیم که از آن تو باشد
ما را حاجتی باسب نیاید گفت من تراضی دارم ولی چون این توسن در مسیر از من افزون است اطاعت مرا نماید و رای وی بر آن که او
بزشت من نشیند چون مرا آب کشیدن وی عیب و علی و برین کران است استدعا دارم اینرا بکسی بخشید که در سیر اطول از این بشند با بجیب
صفارت من بار اکب خود بس رسم اطاعت پیش گیرد و سرکشی نماید ملکزاده [illegible] اخلاق حبسی بکام رسید فرمود [illegible] که بخوان ابن [illegible]
هم [illegible] بوده و درخوی آن حماران [illegible] نموده و او را بروده در طویلهٔ مستغرق ابسته و هم از اندازه علوفه او را کم نموده تا گوشت و عزت او ریخته و هوای جهان
از سر او بدر رفته پس از آن در صف اسبان بگیر بسته و بعد از آن از وی خدمت نموده آن وقت سر با طاعت تو خواهد آورد گفت از ملک [illegible]
فرمودی بر وفق حکمت و قانون تربیت است ولیکن این اسبل بمروت اسب را که در جهل سال تربیت کنند و تعلیم دهند برای میدان روز رزم [illegible]
و سنگ [illegible] بتربیت بابهره از دنیا بخت که بدو سواری کنم و بغیر از نیخ بهره خود با تربیت بشم ملک ناده را از جواب او خوش آمد و امر فرمود اسب جوان
و غلامی بشایان بوی احسان داشتند و همان مرکب را هم برو داند **نظم**

آدمی را سر زنی از خر شد | کی توان در بهاچو گوهر شد
در سر بی خبر شود آدم | میشود گفت به زاستر شد
گوهر او در صدف گر در تشود | در نظمی کی توان برابر زر شد
تربیت خود اثر هر چه کند | گر چه در حق استر و خر شد
بند پران بگوش هوش براه | که توان زو بیاب دادر شد
بود بیت نصیحت حضرت | ای برادر ز با اسعر [illegible] شد

حکایت پسر را دیدم وانه کران بها را [illegible] بیه و قیمتی قلیل
در عوض بعیش در آورده و [illegible] با اندک روزی صرف اعمال قبیحه نمود مرا از آن حرکات دل بسوخت و در مقام نصیحت او بر آمده و هم ملامتش کردم
که ای پسر مردان خدا بخلاف رضای باری تعالی قدم ننهند [illegible] نظر سوای بماحصل صنعت خود نگشایند بلکه هیچ از حلال که بدست بیاورند
در مصرف اسراف نکنند که اگر در دنیا درمانده و دقیقی بورد خوا [illegible] الحدیث [illegible] از این در وقت بر [illegible] شدن بهر [illegible] باید رفت [illegible]
در [illegible] حساب بمورد عقاب باید گردید [illegible] از حرام بدست آمده هم تحصیل از حرام بهر نیخ [illegible] و مصرف [illegible] اعجاد مورد بیت
بلا نهایت که هر چه بود سهازین و عجش بر آن دین بخت یا کلام در دنیا مشهور و در عقبی معلون خواهی شد و کنون [illegible] پس از تلف
شدن این وجه نقدت بصیرت نا در تحصیل وجهی باشی آن وقت چه خواهی کردن گفت هم مار چون روی بنقصان نهد دگر به بدست آمد
با این وضع چه باک دارم گفتمی ای بیهوده تفت سیر از آب درست بریاید با شد بسنگ خورده خورد گردد تا هم [illegible] وقتی را
بدوام از [illegible] و زمانی بنائی گفت اکنون که روی نهاده دستگاه بپیکر روی داد و بچشم اکنون [illegible] نیخ برادر کسن مانم که جهان دیدنی میشود
[illegible] ام کسی از آن دنیا بیاید چه نبی در منتعه او کرده باشم **قطعه**

تا نصیحت بجال نیست نه کار | کسی بند باکند استماع آن بر کو
بکوه بدست تطاول فزانده بخشد | چو بحل است نصیحت اثر کند داو
همه کس چو اگر [illegible] اثر نکند | که از آنکه جهل او خفتست بود و رو
کن انجمال دادم ز بنجره کار | ز دو نیخ ز اسف فطع [illegible] سو
که از چه بند بزرگان به شنو | که در دهای گران و [illegible] بدرو
بر او را که بیابند و اشتند | نگوش چون در غلطان [illegible]
چو خرمی که بپرورد و نهد نجار | مثلی [illegible] بروز شباب [illegible]

الحاصل پس از روز چند در حلقهٔ حوادث [illegible] دیدم و فهمیدم دستش از ضیاعت تهی شده راهی بجائی نبرده چیزی بتصرف کرده [illegible]

روزی چند بود ناگاه شنیدم در سوق صرافان نقش دست گیر کرد و نزد حاکم حکم بقتل او کرده در حال جلاد سر از پیکرش برگرفت [illegible]

نظم کرت نصیحت آکروزی بیاد بودی / کنون [illegible] / همین قدر بود ای بوالهوس که سر بود / جدا بواسطهٔ فعلهای زشت خودی

[illegible] **حکایت** وقتی عزیز جوانی از بارگاه [illegible]

[illegible]

[illegible]

حکایت در محضر حجة الاسلام الطبطبائی دام افاضاته نشسته بودم و استماع درس و بحث او می‌نمودم دیدم مردی را پیش آوردند تا نزد
آنجناب بعنوان مرافعه آورده لنگ لنگه مخصوص پیش نهاده چون سر او را گشودند کله گوسفندی در او بود گفت مردی این سر را بریده و تقاضای عمل
جماعت حجت نماید گفتن او دیگرانه بپسندید حکم او را بفرمایید فرمود اگر حکم مسئله را بخواهی این است که [illegible] او دراج [illegible] شده باشد
و اگر تصدیق صحت او را بخواهی باید بیابی نزد [illegible] برنا حرمت [illegible] پیش از بریدن باز آمده با سر دیگری او را ذبح نموده بود گفت
پیش استاد شما بهمین حکم بجهت گوسفند کرده حال بفرمایید تا [illegible] او را به [illegible] گفت با سر تو این [illegible] کرده با سر خود کرده گفت من گفته‌ام [illegible] گوسفند را
حرام کرده [illegible] چیزی نیست زیرا خود رجوع کار [illegible] با بصیرت [illegible] بحث [illegible] چنانچه [illegible] کرده [illegible] نادان [illegible] **قطعه**

طفل با نزد کو کسی برزد / بهر تعلیم فقه و علم اصول / خود معلم بیا بدی روشن / بشکامی دلیل نامعقول
مستمعی را که نیست آگاهیت / جهل باشد نمودنش معمول / آدم بی بصیرت نا اهل / کی خرد [illegible]
ابتدا علم بعد عمل کردن / هست بی علم اعمال مجهول / **تمثیل** گر پیغمبر نبود عالم علم / جبرئیلش نمی‌نمود نزول
ور جز این بود پس ببایستی / حق فرستد بجان [illegible] / عالم آن ذات اقدس است که حشر / نشود در مقام حق مسئول
بودن خیر الانبیاء محمد / که بود از برای خلق رسول

حکایت شخصی از اعاظم شخص تقصیری را موجب تعزیر شرعی شده بود
امر کرد او را بچوب ببندند غلامان عقوبت در نهایت شدت می‌نمودند **قطعه**

عالمی را که نوکرش ظالم / [illegible] گفت عالم آن کس را
از پی اخذ مال خلق خدا / باز بنموده اند در کس را / بهتر از این نگاه جمیع کسان / نیست تخلیه کرده محبس را

الحاصل [illegible] که بودش التماس نمود و فریاد و عجز و انکسار نهاده [illegible] نگرد گفت [illegible] بصدقه [illegible] بجا [illegible]
قربان خود [illegible] آزاد کن [illegible] فرمان داد [illegible] گفت [illegible] سرای [illegible] ذات [illegible] تصدق کن [illegible]
از من عفو کن قربان [illegible] [illegible] صدقه [illegible] [illegible] گوش داده [illegible] الحاح بود [illegible]
چون در تمام آن [illegible] مرتبت نگردید از جرم او گذشت دیدم سر حمار برگشت گفت ای خدا [illegible] از [illegible]
بردار [illegible] [illegible] چون [illegible] رسید دیدم امر کرد او را [illegible] پیش [illegible]
خلعت [illegible] پوشانیدند [illegible] در کمال اعزاز [illegible] فرستاد [illegible] از حاضران پرسید از عقوبت [illegible] تمام [illegible]
گذشتید و بواسطه [illegible] [illegible] [illegible] بود [illegible] [illegible]
[illegible] احسان نمودم [illegible] خود کردم که چون [illegible] بیرون رود [illegible] **نظم**

باز اندازه بر سر چو نهی / تا بهاد آبروی خویش دهی / در همه حال باش با تدبیر / تا نگوید کسی که غیر تهی
گر نداری تو تربیت بجهان / کس نگوید ترا که مرد رهی / تو که جز در [illegible] بسهو است چون توان [illegible]
نا توانی [illegible] کن ارزشت / بی بنده ان که رشت بود که هی / خاموشی ساز تا [illegible] / تا [illegible] زشت [illegible]
[illegible] / بهمان [illegible] **حکایت** در ولایت [illegible] یکی کشتر بهوای

سلطنت [illegible] منظور نظر [illegible] بود [illegible] سلطنت [illegible] سپاهی افزون [illegible]
و بسوی برادر [illegible] او را مغلوب [illegible] در نظر [illegible] شکست [illegible] روی داده فرار [illegible] خود [illegible] آن برادر
وی را تعاقب کرده [illegible] شخص غالب [illegible] دلیر کرده بهوای تسخیر ولایت برادر [illegible] قرار داده [illegible] مملکت
[illegible] شده از این سوی [illegible] بهر خروج و دخول لشکریان خود در برج [illegible] قریب [illegible] منزل کرده
الحاصل [illegible] از مردان [illegible] اصلاح رزم از شهر بدر شد [illegible] و در [illegible] برای غارت جهان [illegible] فرمود [illegible] دستگیر
دشمنان [illegible] شد گفت [illegible] این آلات حرب [illegible] [illegible] جنگش [illegible]

بخرج آن بی‌روش ضمیر داد و برافروخت تمام این آلات پیش چو بدست شما از جوانان رزم دیده دادیم و با این حال فتحی در وجود او
نخواهد بود مرد که این [illegible] گوش [illegible] آن جهان دیده نمود [illegible] از شهر بدر شده شنیدم ساعتی نرفته پیاده با سرو پای برهنه
با ناله و دستی بروی صاحب [illegible] دیگر دست [illegible] بحق بخوبی نهاده تحت [illegible] ملاقات کرده فرمود چون دیدی نصیحت مرا
که بکار [illegible] گفت آن پیر [illegible] داده بود دست با اسباب حرب خود [illegible] کرده پیر مرا مجال نداد که
دست [illegible] آلات رزم [illegible] دیدم [illegible] آورده چنین که [illegible] **قطعه**

[illegible] / [illegible] / [illegible] / که [illegible] از جانش برم
[illegible] / [illegible] / دلیر اگر کسی [illegible] / اگر [illegible] مقابل رستم
برزم رستم اگر [illegible] / [illegible] / [illegible] / ضعیف [illegible] نموده گویم
زبان و [illegible] / که [illegible] **نکته** دو آن کس [illegible] / به [illegible]
[illegible] / [illegible] / بخرج [illegible] / شود [illegible]
[illegible] / [illegible] **حکایت** شبی در مجلسی [illegible] حسن و قبح زمان خود

نقل [illegible] بسیار [illegible]
باشد [illegible] سلیمان [illegible] خود
[illegible] صاحبان [illegible] اگر [illegible]
[illegible] قل لا يعلم من في السموات والارض الغيب الا الله [illegible]
قل لله اعلم بما لبثوا له غيب السموات والارض ابصر به واسمع پس از آن که این سخنان بیان کرده و آیه مبارکه برخوانده گفتم **قطعه**

گر کسی را [illegible] نبود / عیب خود را [illegible] / نازم آن رهروان [illegible] / که [illegible] حسن خود [illegible]
[illegible] / که [illegible] بار / تو که [illegible] بار خود نکنی / چون [illegible] سر بار
[illegible] / [illegible] قدم ترا از کار / [illegible] / [illegible]

حکایت از دانشمندی سوال کردند سبب چیست آدمی هر چند غذای لطیف بخورد دیر هضم شود و بیموقع سبب سبکی از [illegible]
لطیف [illegible] بخلاف غذای [illegible] که اگر یکبار [illegible] [illegible] [illegible] دانشمند [illegible] فرمود [illegible] اعدا عدو انسان
نفس اماره است [illegible] صاحب [illegible] خواهد انجام [illegible] [illegible] او را طالب لذائذ دنیوی سازد تا مکر او
[illegible] [illegible] از درجات [illegible]
که دیگر [illegible] خود را [illegible] دلالت [illegible] [illegible] فرمود احسان
در بعضی [illegible] در بعضی [illegible] اگر [illegible] خود [illegible] [illegible] و زیان زهی
[illegible] آسایش [illegible] نفس [illegible] از درکات ادنی بدرجات اعلی خواهد [illegible]
خواهش نفس [illegible] قال الله عز و جل فاما من طغى وآثر الحياة الدنيا فان الجحيم هي المأوى
واما من خاف مقام ربه ونهى النفس عن الهوى فان الجنة هي المأوى **ترجمه** [illegible] / [illegible]

[illegible] / که [illegible] / [illegible] / [illegible]
نفس [illegible] / [illegible] / چون [illegible] / [illegible]
مرد [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

نرود مرد جز طریق درست	طرق کج بود شعار زنان
زن با تربیت به از مرد بد	که مخنث صفت بود بیجان

حکایت جوانی تیرانداز را در خطهٔ پاک شیراز دیدم به سیوف پیکان او از هدف خطا نرفتی و هیچ شیئی از نوک پیکان جانش نبش
جان بدر بردی الحاصل روزی او را گفتم تیراندازی که به هنری در دوست هدف کنم و در راه رسم هنری [illegible] با این همه اگر هم بتوانی صیاد اجل را
بنوک این پیکان نشان نمائی ممکن است در دنیا زیست کردن و در امانی با تیغش و کمان بسر بردن خبر حیره در این کثرت و کثرت
صاحبان هنر بغیر ازین در این فن بسیار بیچاره اند و این عاجزه در صنعتشان نبوده کسی تاکنون نشنوده که کسی این هنر بکار برده باشد شخص هر
را هر هر مقدار تا در کارهای دنیوی کرده از تیر قضا رهایش نخواهد بود و این مطلب چنانچه ممکن بود رهروان طریق یقین به سفر بار ورب
قطعه رب العالمین که رحمت فانی عالم هستند و ما سوی الله که شرافت وجود مسعود آنان بوجود آمده بازنمودی و زنده گانی جاودانی فرمودی

بسیار کسان که مالکشی نمودند	ور ناوکشان خطا نیافتاد هر
در فن نشان زنی عیسکر دیدند	اندر هر زمان رسیده کردن ماهر
چون عمر عزیزشان سرآمد بجهان	صیاد اجل کردشان آخر
درخانهٔ گور هر که گردی سر دست	صید دل سنگین بگیر و منکر

حکایت شی از فقها پسر خود وصیت کرد که جان فرزند جهد کن در جمع کردن پول زیرا اجزاء از پول چیز دیگر ترا بکار نیاید بغیر خود
آنچه تصور کرده ام مایهٔ آسایش حرمت و عشرت و حرمت بواسطهٔ از دنیا و غنیمت است و برتری با امثال و اقران از دولت فراوان خواهد
چه بسیار بوستان که بهجهٔ بصیرت دانستند همواره بسیار مبتلا با بوده و محنت هر گری و الحمی از دل آنان بدر نرود و عمر گران مایه را به بطالت
بگذرانند و ترا چنانچه گویم محصول پول فراوان باشد بعید نیست احتیاج آنان بتو افتد و بغیر از تو بدیگری در نزد تو بعکس بسوار نو نگرند
هرچند احسان از آن اموال بر مردمان نمائی بازت از حلقه اطاعت بیرون نرود غیر با پسندانیکو وقتی از تو بغیر الهی بآنان شود از کوی تو بیرون گشته

نظم هر مراد تو تا جهان باشد	در جهان نام تو نشان باشد
خوشتر از اخذ مال چیزی نیست	گر ز خود یا ز دیگران باشد
ارجی ار کی و مال بیش از این	کی دگر هر کاردان باشد

نظم با پسران همین که بنیاد نهند	دانند هر خویش بعقل این چنینی
در زمرهٔ رست حق جهان روند	با کی لنگیند فردای واپسین
در راه حق پرستی این پیرو شد	وانحمت را نه غیر بگذر اکرنیک ترا این

حکایت اندر غنا و اغنیا و فقر فقرا است شبی با در انجمنی میان دو تن بحث عجیبی اتفاق افتاد و گفتگوی آنان در صلاح کار اغنیا
و فقرا در فقر کشید با شکلی یکی از آن دو سخن در فضیلت و قدر غنا و قدر عزت و صاحبان دولت میراند و دیگری کوهر کلام در علو مقام و منزلت فقرا
می افشاند تا ما بینک حق بیان آنان بجدال انجامید و بنزاع کشید که یکی مدعی بطلان فقر و طریقهٔ فقرا و دیگری مثبت طریقهٔ فقرا و بطلان
رویه و مسلک صاحبان ثروت و غنا گردید مرد صاحب دل جهان دیده در گوشهٔ آن انبساط سر در گریبان خرقه مینوای برده بود چون
بحث آن دو تن بشنود سر از گریبان خرقه بیرون نموده فرمود بحث شما دو تن در این سودا از هیچکدام بخلاف مقصود و منظور رب
و لقانون درست آید بلکه هیچکدام از شما در ادعای کاذب میباشید روا است گوش بپوش فرا دارید من در حقیقت هر دو دعوی
هر دو شما را بیا که ما هم ما بینک از دعوی هیچ یک رنجه خاطر شده و بدانید هر کدام مسئله را درست نفهمیده و از روی حظوظ نفسانیه با کی
طینت در دعوی خود صادق هستید و این شیوهٔ مرضیه را از دست نگذارید و تحفه روی بسوی آن بکنید که من در فضیلت و قدر
صاحبان دولت و غنا و خوان منزلت به اتفاق و حمایت ارباب عزت میشود و دعا در آنان بر خود فرض میشمرد و فرمود سلم او تو الا لبصار است
که رای تو در دانش عقیدت زیر دفع مراد است زیرا توانگران راه ریا بپویند و با پیرایه گویند و بمقدم با اصدق نشوند مگر اعانتی از این
با ارباب رعایت بشود چنانکه دیده اند همیشه دیده فقرا و مساکین بعطای منعمان باز و دست طلبشان همواره بسوی آنان دراز باشد
و از منعمان در هر زمان به مستحقان حتی الامکان احسان کرده و چه بسیار کم است یک از صدرا من باب ظهور صلاح و اختفا فساد روا نمایند و الا
اکثر را دستگیری و خور سند فرمایند و معین است که جماعت فقرا در هیچ زمان چشم از احسان منعمان نپوشیده نخواهد بود و انصاف چنان ماند که فقر
اشیا که محتاجان فضل ایزد منان هستند آنی نظر از عطای باری تعالی نبندند که سرخیل رسل و ما دو سبیل و انبیا جزو و کل محمد مصطفی صلی الله

علیه و آله و سلم و ذریته اطهار را و علیهم السلام و الصلوة که نظر از رحمت و امانتهٔ فیض غنای حقیقی پوشیده ندارند و همینه ارضوان احسان حضرت
سبحان سفرهٔ آن مساکین حقیقی برگزار است بجهانی همواره حبیب دو دامان فقرا از لطف ارباب دولت پر است اگرچه در هر فرقی کری
از ایشان در بارهٔ درویشان بشود و یا بذل مرحمتی از صاحبان ثروت با اهل مسکنت نکرده و جامه جان نبخشد و تن بهلاک در دهند خواهی گفت
رزاق غنی و فقیر همه خداوند علیم خبیر بصیر است کریم بی دلی رزاق بنده پرور وضع عالم امکان را با اسباب قرار داده اگر بواسطهٔ آن اسباب
سفرهٔ نعمت نباشد نه کافی کافهٔ موجودات امکان چه نبر نباشد و معین است ذخیرهٔ نوال نعمت بیکران بود و هر که دیده کرد اغنیا
هست کرده اند و فقرا با اسباب مختلفه آن غنایم را مصرف نموده اند چنانچه با در قید صیاده عادت اهل جوان طریق که غنیم از آنان بستانند
استکمال بیکی دار عافی را با آنان بسیار نند و جامه کذارند عامل ذخایر آنان را بصور مختلفه اعضا دین طوق مصرف خود سازند بدین طریق دست
بدست رود و ما زمانیکه یا وراث آنان برادر و سایل محتاج گردند با انقضا و ورثه ایشان شود و آن اموال بحکم مجهول المالک نصیب تو تباشیم
علیه السلام شود با نام از دست آنان بصور مختلفه بمصرف فقرا گردد و ما چارره هر سفای بیکرانی رود و بیک اسمی محسوب شود که معزول از میان آن
عاوین ناصر نمود و شکیبت هر روز فخر و هم فقیر را فقر خاست چنانچه نصیب حال نصیب کسی با دیگری بزد و هیچ با مرتبه نسق بیکی اکل آنکس خورد
هی بی هیچ تجشم با مصداق آنرا الناس فی الشرع ای پی رزیتها خیره بنماید تا ماشیدی بیا صل و نا قابل و اصل بود که آنان طوعت سازد اکرم بکرفی
با انجمال که اموال اغنیا نصیب مستمع اطیفه فقرا است آن هم رشته ای و سرکرانی که اثبات ترابا شد چه باشد کوکه عمل نمودن با حکام الهی و تعلیمات
حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله از جمله نظر و شنیدن از خوانند آیهٔ مبارکهٔ کلوا و اشربوا و لا تسرفوا چون در نعمت الهی این نهی را اقدام نکرده و بنوای
نعمت آن رفتار نموده و نفسانیه اگرچه الحب المسرفین در حق آنان معین است استکمال بیکی از عقد غیر تقریر خود تجاوز کرده بغیر گدائی و در دیوانی
مبتلا و در سفینه ای بجلاج جوع گرفتار شده چه بسیار شنیده است این تضییع با مخالفت از حکم آیه مبارکه کفران نمودن امر قریه که امن بود غذا از
علم و جور و مهیا بود هر گونه نعمت الهی برای ایشان از بلگوان آن نعمتها مبتلا شده و بعذاب فاذاقها الله لباس الجوع و الخوف بما کانوا یصنعون
البته اگر در زندگانی اسراف ننمایند و تضییع نعمت الهی نکنند بدین گرفتار نگردند انگاه که محتاج نباشند با صاحب ثروت هم منزلت باشند
و در آخرت بدان مراتب عالیه برسند که دیده و شنیده نشده چون اسراف نمایند پریشان گردند و ممنوع شوند و برای رفع حاجت پیش صاحبان نعمت
روند که در واقع شکایت خدای رؤف نزد بنده نمایند و ما اقوال آن سئوال نزد ارباب لئامت باشد که تحقیق محروم برگردند برگ را بعینه
هستند با انجمال هم اگر دعلی هم به سر زند دیگر بار افتقار تبذیر آن کنند مصداق ان المبذرین کانوا اخوان الشیاطین و کان الشیطان لربه کفورا
با اینکه رفع حاجت خود حضرت قاضی الحاجات جستی جز گرسنه بسر آن مانده چنانچه میفرمایند ایزد تعالی که غنی از سئلی هست و فقرای بهشت خدا
تها اگر در حکایت شی از اصحاب حضرت که حضرت احدیت پیغام داده به رسول صلی الله علیه و آله و معلوم گوشش نمود حضرت که از غنا برای او طلبیدی جمه
بگرد و گرسنه و گرد و سیر برای او خواستندی الاصل در هر حال غنیمت اغنیا بوسیلهٔ مصرف فقرا کرده پس در چنین صورت فرم ارباب نعمت حشمة
کرد و غیبت آنان نفقه و آن نموده حسد بحال و حال آنان برد بلکه بر دولت آن باشد از حضرت عزت جل جلاله طلب غنی و دوام عمر و دولت
برای ایشان بنماید به آن واسطه که خلاق عالم فرموده لئن شکرتم لازیدنکم نعمت آنان را زیاده نماید البته در کفران نعمت آنان و لئن کفرتم ان
عذابی لشدید بموجب من لم یشکر الناس لم یشکر الله هم لازم است کفران نعمت پروردگار جهان کیفیت آیه مبارکه فاذاقها الله در دهر ابر آدمی
نما نما یا بسبب بزرگ آمخی نشده و بتا جوید از جنایات الهی و تقرب با دوام حقه پیدا کند آن مقام با هم که هرچه بخواهد بتواند که چنانچه حق جل و علی
میفرماید یا بنی آدم اطعنی کن مثلی چه باعث اگر دو قرتی غنی احسانی کنند ستانش کرده شود و دیگر وقت که تا به منزله طلب کسیر عرض خواسته بی
جانشان آن سنم کسیر را نه دو توانی روا است اگر چیز گوئی با نقصی بجز و دعاکه اگر در عمر در عمر کرام کنند دشمن ندید که کم غلام است و از ظلم
حضرت جنت منزلته بیکذرد و بموجب خبر که فرموده خلاصه چه حاصل از عمر کرده و خون جگر کسان خوردن و بارسیئات آنان بردن را
تحمل کرده نسبت بر فقرا جز شکر نعمت اغنیا نماند صاحبت امر موت و صفت مقصود سرافراز گردند انتهی و روز شخصی مدح فقرا کرده و فرمود

و اما اینکه بیان صورت سیرت و حسن فطرت نمازد یا در مروت و ارتفاع علو مقام و منزلت فقرا را بفقاره نام مبارک آنان در الواح
ضمایر نقش بیکردانی بر وفق مراد باشد نه آن مردمان که گمشتک فته و دارای خرافت نه در فکر صوم و صلوة و در بند حرام و حلال
همیشه را نظر در عصمت و شرافت سلمان و [illegible] و رابی کلاه و کفش و قبای هرگز را نه طهارت بدن و نه عبادت بکند رزد و الفقر فخری فقرا
طایفه را مرتبتی در حضرت رب العزة جل شانه میباشد که دوست جلال از جلالی بکیمیت کلاه رفته و جلال کنده شان عزت و جلال و [illegible]
دریا ملایزال بخواهر رسیده بسرا آنان فقرائی هستند که بازداشته شده اند در راه خدا لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ [illegible]
معین است مقامی که منقار خیال اولوالالباب را توان طیران بخشیدن در بیکه آستان پاسبان آنان نباشد سلسله فقرا و مساکین را نزد خدای
عز قربیتی که شاهباز وهم با حالی چنان راه بران آستان نبرد و سالکین طریق کرین خاک [illegible] را هم بمعنی توان شناخت و با درشته [illegible]
آنان اراده بتوان ساخت نه کس بگرد سمند تیز گرد آنان تواند رسید و نه گمان مرتبت و منزلت آنان تواند کشید [illegible] اند که دوستان
خدا بندوار رضای خدا بیرون نباشند در مرتبه صابر خدای است که خداوند مجید در کلام مجید میفرماید اَلَآ اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ
آن مقامات و درجات مخصوص [illegible] بیابان مودت و صفا و کشتگان وادی تسلیم و رضا و برهنه سرو پابان کعبه تولا و تبرا که تمام بهشت سند که [illegible]
چون اصحاب الصفه خاص رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و از جمله آنان حضرت سلمان رضی الله عنه بود که حالش در عالم فقر و معاشش در علو و عفتش
در خصوص سلمان منا اهل البیت معلوم عالمیان است الی رضا بقضا الله و تسلیما لامر الله مخصوص این گروه پیروان احکام الهی قبول کنند کان
بلاهای ناشسته [illegible] هر کس برهنه و یا گرسنه توان گفت درویش و درویش آنان شد که دولت بندگان خدا را دیدن نتوانستند هر که خود را
ملبس بلباس آنان کرد استدلال را آنان توان نمود و با ب آنان کشود حتی [illegible] حضرت بکمالی در طور قرب بطوری که دانی خواهش آن مقام که جز
انوا فغان اسرار نتوان شنید و به که دیدن آن دیده که دیدن آن کردید و خرّ موسی صعقا عبث نیست که هر برو بخ آن گنج جوید و هر به دیده کنج
آن گنج و بیابان بیابهات ناز داری دوستی در برکر فتنی قدم نگذارند و دوشنه تولا و رضا برای زاد آن بیابان بر نداشته باشد نتواننددر
اول قدم قدم برو از سر ناچو رسید که آن مسیر برخوف خطر و قطع آن طریق بیما حضر نمایند چون با که خود را در لباس فقرای اوج کلاه سوای
فی سبع الدرجات [illegible] آنکه را در و شاد آمده تو سیر برده جان در سرآن بیمای کرکس بشرو خود را از ظهور راشته آن انوار ریا باک
محترق و خاک کرده ببیند چگونه تکذیب نمایم کسی را که با پایه مقامش نا افتاده و حاجبایان منزلتش را تواند تحقیق نمید سبب مقام انسانی
بواسطه عالم فقر و قناعت معین است اولی تب بیچارگی فقرا کسانی را کهنی شان را راست از دست نشده داده بتار از در قضا الفقر فخری افتاده باشد حضرت
کریم خلق خود را دوست دارد چنانچه پدر فرزند را بلکه نیکوتر و جز نیکوئی برای آنان نخواهد و مقامات عالیه خلق فرموده از آنانش دریغ
نداده اگر بنده آن مقام را بهوای لاطایل از دست نگذارد و بخود بندگی را بمقام فقر برسانده جامی آنان ملبس شدن بپای آمالش
بخشانید هر چه بخواهند خدا از این هم خواهد فی خواهد بنی باشد مگر دیده شده حصول مرام در قرائت آیه مبارکه آمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ اِذَا دَعَاهُ
ویکشف السوء رسیده مستجاب کرده خواهیم خواهد داد خواهد خدا تعالی که میفرماید ادعونی استجب لکم فقرا و مساکین مرتبه دارند و در کرد
بیشتر کرده که بعد از جور تمام مخلوقات را توانند کشید و قوه تحمل فرموده اند که زهر محنت کافه موجودات را تواند چشید بحدوث
آنکه از کمد رهم زدر مقام [illegible] صبر نکرد زوفتام عمر عالم را بجود بهبستند خوبی سبب آنها بندو برا خدا از آن الی که دربدن نازنین دارند بخواهند
دلو مشند و در دوزخ مرض نکو تشنه کرده کرده اند چنانکه یکی از جهان بروز محمدی هر صاحب بخردی دانند راه بحر ابا علی از شکم سیر و بدن مستتر
بسنزین یا سنزین و حرز بر عمل بکرده صاحبان مقام قناعت متصف بصفات الله چنانچه حق تعالی موجودات را بجوت [illegible] بشکم مبارکش ان
از آن جو سیر و بدن مبارکش را جز از خرقه پشمین نپوشید و از جمله صفات فقرا هیچ زبان بی موافقت فقرا غدا را گوارا نمیشد چنانکه
اغنیا با اغنیا همین شیوه دارد نه بیگانگان بخادر نسبت همین داب دارد تمام اموال غیر کرده داده با باب ظلم و جور بخوردند
فقیر از مصاحبت غنی نمیپرسید و غنی دائم از عوامات فقیر بر حسینید تا مکر کرده و دامن او سیر دانش و نه شنیدند شیوه فقرا دیده

خاندان عصمت و طهارت صلوة الله علیهم اجمعین و شعار اصفیا طریقه اولیاء الله تمام زحمات فقرا در راه رضای باری تعالی است بموجب متابعت
چنانچه سرحلقه فقرا علی مرتضی علیه السلام با آنکه جهان عالم امکان در دست اقتدار [illegible] بزرگ هرشت و قبول همت و بودی دنیا نمود هم فقر شفقت نمیتر
کشیده قدم اطاعت پیشتر نهاد و نمود و بیش تر تقرب یافتند از برای یوم یفر المرء من اخیه و امه و ابیه و صاحبته و بنیه در روز چنان
آن گدایان درها با برده نشان باشند نه بر درخشان در شب عاصیان تمام طلبکار شفاعت اند از این جلالت معلوم میشود عالم فقر و قناعت
بدان که اگر این رنجها نباشد بدان مراتب عالیه نرسند هرگز ادا نمودن شفاعت و بسر بردن در راحت و ظاهر کردن تکبر و اظهار غرور
ظهور و بروز افعال خدائی نخواهد شد و نه دارند عاقبت هیچ از عذاب دردناک در آنکه سرشت خود نموده و فریفته هستند نه فقرا قوله تعالی شانه العزیز
وَاَمَّا الَّذِيْنَ اسْتَنْكَفُوْا وَاسْتَكْبَرُوْا فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا خدای کفتار همه تکذیب از اکل شرب و پوشیدن بنزد خلاف کلام ربانیت
که حضرت وحدت علم نواله در کلام خود خبر داده و فرموده است قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِيْنَةَ اللّٰهِ الَّتِيْٓ اَخْرَجَ لِعِبَادِهٖ وَالطَّيِّبٰتِ مِنَ الرِّزْقِ بلی چنان کلام
اختتام آیه مبارکه است که میفرماید قُلْ هِيَ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَّوْمَ الْقِيٰمَةِ كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ آیه
آنان که ایمان آورده اند و برضای حق رفتار کرده تمام عالم امکان بر آنان مباح است و برای آنان روا باشد خلعه اطلس از آن پوشیده چنت
که لباس حریر را بلا عذر در بر دو اکل طعام را بشهوت نفسانی در خورد است چون اسراف پیشه این را نوشند مغرور گردد مذموم غرور در شود سراز
آنکه باد عذر در دهانش نگویی با فت و شهوت نفسانیه در حرف آن جریان حاصل نموده اند بشر نمایند از کناره جوئی فقرا و خشنیتها
ضعفا و تجسس احوال سالکین و گوشه گیر نشینان تا بتنها بچشم آورند خدا را و خاطرها را از این که اکثر مردان عابد و زاهد در لباس حریر
نهاده اند و در این اجتناب و فنی در حق شی از خواهر مسکنان واقع شود و مورد سخط و غضب الهی گردد و خرمن عمرش را از نار بروز آن
آتش غضب نموده حطب لسوزانند آن کار احمد بر احرمت شفاعت صاحب این صحبت در حضرت احدیت جناب ایکرم رسول الله
صلی الله علیه و آله و سلم باشد بموجب ایکه مبارکه یا محمد اگر بخواهم بنده عاصی خود را عذاب کنم تو او را در آستین بر امت پنهان کنی
بجلال و مجد خودم قسم که چنانش عذاب کنم که آستین بر امت ختم آلوده بس نظیر که بخاطر هر مردمی در دو دل از خواننده کان و هر که در بوتک
افتقار را زرانده شده کان است ای چنین اغلب صاحب ثروتان در جای رنجش خون بیچارگان کوشه نشین و خداوندان صاحب دین هستند
و گمان نکنند از این که در اثار رکوهی در صحیفه روز کار گذارند و از قبیل انبیا و فرعون و هامان بود و شرح این کار نمود چنانکه در قصه
دفع کلیم خدا شنیده عاقل چگونه غافل باید شد در پوشیدن و سنبوا بان انتاد و ما بیکان با غفار بر کنده و بنیاد شان منهدم گردانند و حال که شنید
چنانکه حوج را رای بمقطوع و در دنیا فاطمه سلام الله علیها شد و یوم بیوم در ترا چه باشند خدا و خود فقرا را دوست دارد و در مانده نکدار و چنانکه
که در شکل بیابان روزه خباب اباذر رضی الله عنه را دریافت که از فقرا را احوال برین نمط است هم که کسی بدیده میترسد کرد نه تکلیم سر ما دیگر از
دست دادن رعایت آنان و در صدد ذم آنان برآمدن و حرف سزا وار است رعایت و حرمت و از آنان نمودن و غیاب آنان را نکاه
داشتن کسی را که با خدا باز گوید از کی روایت است او نهادن و ذم او کردن نام فتنه کمت آشنا بود در خویشتن هستند و بچه بر در خود تیز تند چنانکه
آن جناب تر آنکه با بود پس از آن جای بر نتوانند بود و یا خود را از آن مقام بر کشیدن تا وقتیکه ذوباب وار در رشته قید شده خود در اتشه
همی جان کنند و دست یا کشند عاقبت جان باز نمود و در راه غیران سکان ساز ناخوان آغاز بیهمتی است که حقیقت ظهور یاران در رحمت انبیا
مثالی که شرح حسن را اینجا کنجایش نیست در سفر سوزان جا و بدان باشند صاحبان فقر و فنا و رضا و تسلیمات را که نقش تولا و صرف تبرا بهایشند
البته و اسیل بی ما از عذاب و عقاب و جزای یوم حساب نمی باشد چنین مردمان را عجبیت که باری گران از ظلم های خود بپایان از بندگان خدا
تجسس از طایفه مساکین سر با صدق و صفا حر کیهو ما شند حمار لنگ که در وحل مانده باشند بیجان کنند و با انجال خود را هیچ دانند
و مقرب بجناب هر وقت نقرا با تو لا و تبرا را مقامی در نزد کبریاست که خدا بر این علم از آنها بحر بخدمه و زبان داد از لیان نتقرب باشد اینقدر توان گفت
و در آن عمل دو پسر نوح علیه السلام است از بیرکه در غرقاب بلا غرق شد چنان که در کلام مجید خوانده و از اخبار شنیده خیر الکلام قل و دل

اندر ختم باب هفتم و مدح شاه شهید

بدولت مکن تکیه تا مبتلا / نگردی بگرداب قهر خدا
خداخواه کان را جدا بی سبب / زچون ابن نوحش بیابد غضب

ره حق کس از مال دنیا نیافت / بعمری اگر در قفایش شتافت
اگر سند دل دوش بر سینه بار / که آخر شود جیفه در روزگار

خداجوی از ظلم تا بافت کس / ز بر ظلم تا چند داری هوس
هوای تکبر فرو نه ز سر / که اندر تعقب تکبر قهر است پر

ز نبیدان مهی بستان برد گو / ولی اندر آن کوی نی رنگ و بو
بدست تهی گر کسی گو برد / سزد در جهانش ز مردان شمرد

چو شد نصر دین شه مبتجو / که خاکی گف آن گو برد چو جان
بسی زحمت اندر ره دین کشید / نمود آخر از کین رضایش شهید

چنین کار غیر از رضای معین / نکرد و نخواهد کند بعد از این
خدیوی که دوران بدو بسته بود / چو رفت او جهان رفت تا شد نبود

فنا داشتی بعد از آن در جهان / چنان کز جهان رفت نام و نشان
بینما همه مال مردم برفت / بتاراج اطفال مردم برفت

خورد هر که بر شش دریغ از یقین / نشد بهر او هر کس از دل امین
که تا این بهید شد مخدم / شود دین پس از نصر دین کالعدم

بهر کشتن بر سینه خون مرد و زن / چو اندر ختاد و چو اندر ختن
بغیر از مظفر شرح نهاد / که کوشش ز بر عدل باشد زیاد

جهان بانی از دین نیاید چو شد / دگر را جهانبان سزد حق بود
جهاندار چنینی نیاید بکار / جهاندار با بد شود سردکار

جهاندار باید چو بخت النصر / که آن شیر دستش برآید بدر
سخن کونی اگر ز حال کسان / نخواهد کسی کشته را پاسبان

بود خواب بر چشم شاهان حرام / شهان را ز عشرت بود تلخ کام
چو خواهی تفحش رعیت نگاه / که بر چرخ ازیشان برد ظلم آه

رعیت چو خواهی دل از عیش شه / سر اندر طریق رعیت بده
رعیت چو جمعند ریشه سروی / نهد بر در شه سر چاکری

شه ار خواست بهر رعیت ستم / کند ریشه عمر خود را قلم
جهانبانی سلطان مظفر کناد / که آخر رود ملک ایران بباد

نمود از بناهای ویران اثر / ولیعهد بخت را خون جگر
محمد علیشاه از آن درد بخت / گزین پس خورد خون دل آن دخت

کشد در هم عمر رنج و عنا / حرامش شود خواب صبح و مسا
ز بیماری رنج آن با ستیز / بتری بگو بیز عمر عزیز

سر این بیابان نبود غرض / تو چو هر شو هلاک باشی عوض
شود آب اگر روی عالم همه / که از غرق کشتی نیم واهمه

ولیکن پی ترتیب این بیان / نهادم برای شهان جهان
تو اعراض از پند حقت مکن / مکن ریشه هستی از بیخ و بن

حکایات او را بپذیر فتنه گیر / که بس نامه هست در پند پیر
وگر پند او را نخواهی شفقت / همه او را نمودار فضا حرف صعبت

بوقتی که دیدی جهان را خراب / عیان دیدی اندر جهان انقلاب
زگفتار مستقبلش آن زمان / هویش آنی از سکر خواب گران

چو بر سال الف و ثلثمائه / پس از هجرت افزوده شد چار و ده
بسی ز مظفر شه اندر گذشت / ز رنج ولیعهدیش عمر بیست

سخن اندر آخر صد بفتی نکو / نمودم جهان را به بیوم تباه
بدین مختصر نظم بردار ختم / هر آن دیده بودم درباره ستم

کنون جانب باب هشتم روم / سوی باب آداب صحبت شوم
هم ایدون بس ترتیب با بدا / به پیش آورم صحبت آداب را

باب هشتم اندر آداب صحبت

حکایت نقل است از سلطان ماضی نادر بهشت آغاز روزی از وزیر با تدبیر با سلو ضمیر خود میرزا احمد خان لقب سیدی پرسید خود ای ندیم باز گوی بهشت چگونه جایست گفت بمقتضای اخبار نیکو جاییست حضرت وحدت اساس آنجا را محل راحت و مقام آسایش بندگان نیک قرار داده و در انتقام و منبع خانه راحت مهیاست که غبار غم و محنت و کدورت ملال و مشقت دامن کبریا کنان آن مکان مطهر که هرگز چیزی جز راحت و کامرانی در بهشت جا و دوانی راه نخواهد داشت معلوم شود و هر در بهشت فرار در رضا باشد یا بنکه دنیا را سوای طلب و مشقت و هلاکت امری جز راحت و عزت نباشد تا فرق دنیا و عقبی بر بندگان ایزد تبارک و تعالی واضح گردد و بدانند در زحمت و مشقت و بیوی راحت اخروی و در عدم زحمت و کشیدن مرارت دنیوی عقوبت اخروی باشد و صدق اخبار انبیاء عظام و اولیاء کرام را یقین بدانند و چه خوبی

و چه بدان گفت مگر در دنیا راحت و عزت نیست که امثال سیدی انجم بخت را جواب داد دنیا را جز محنت و سوای مشقت چیزی نیست مگمان نشود کسی را که ملک فنا را راحتی است حضرت احدیت خلق را راحت داده و دنیا را دار تعب ساخته پس رسد کسی در ترک آن لذت در بعض مقامات تصورات بیش کم بوده زبان انسان را بجاطر خطر دنیا میل از سود راحت و از زبان عیب چو سود و زبان را غرض مشقت و ضرر فقط از تسلیم و در زینت بهره را آدمی محفوظ شود و از هر چه مقسوم زبان است و از نجابهای نفسانی و وسوسه های شیطانی انسان را بعذاب ابدی خواهد گرفتار نماید بدنیا و امورات دنیا مایل و راغب نکند تا بر شیء اعمال شنیع از دل او بر کند بمقتضای حب الدنیا رأس کل خطیئة از راحت و نعمت منجات جنت محرومش کرداند و هر آینه خباثت دنیا براو کرد کرده و از طلب و به معاش بی نیازش سازد و در زیر زحمت گرفتار تحصیل معاش و دارای ارتقاش مبتلا گردانکه هم عذاب الهی و خود را مقرب ثواب الهی تحت سنامی و اقرانی بخشیده است چگونه طیبات باشد بموجب اخبار ائمه هدی علیهم السلام و بعثت مخبر صادق مبعوث شده نعمت و افضل و اکمل و اشهی از تمام نعمتهای عالم است چنانچه حضرت رب العزه در کلام مجید میفرمایند مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوا وَّعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ و کذلک عبادت بهشت جز عبادت دنیا است زیرا عباد و تسکین از فراغت از مشقت و تحصیل در جنت صورت پذیرد چه در دنیا دارد و عباد و بنگر در انتظار زحمت و مشقت با چندین زحمات کرده شود آن نیز در صورت مقبولیکه هفتاد سال او را بهای یک عبادت دینی در بهشت ولی عبادت جنت تمام مقبول و محبوب است و جز از عبادتی چیست فراغت مشغول نگفت از نوع تزاع و خون ریزی در آنجا هست یا نه گفت ابداً نبود او را باقی و سرای آنجا دیوانی که جز راحت و آسایش در او بنایی نیست و کسی را بکسی سخن نباشد چگونه نزاع و خصومت باشد محل که هر کسی نظر کند مقام خود را فرخ از دیگران و هر چه بخواهد نزد او حاضر شود امر او را محتاج و مستکار نباشد فقروفنا بی مقصود نکرده و مخالف اهل آن مقام با هم رای هم خوانند و هر گاه جز این باشد آنجا بهشت نباشد

قصه بهشت را نه مشقت بود و نه آزار در آن محل نه کسرات باکبر کار نه گناه در بهشت عمر ترتیب نزاعی هست و خون ریزی واقع نمیشود به جاییکه زیرا عاقبت منجر بفساد خواهد شد بواسطه بی انتظار جانکه بجا خود باید بی ما مورد نسبت بهم خوردن احوال آن مقام است گفت هرگاه در بهشت مثل دنیا نزاع و خونریزی شود چه امتیازی و آن دار جاوید دنیا و عقبی که این فانی و آن باقی جاییکه فعلاً هم مخلوق عوام در کره دار آن همچنان که بعرض رسید در محل راحت و اشتغال بعبادت مقرر دارند و نظام امورات انعام او در دست شاه و سلاطین دیگر نیست که بهرست امرا و خوانین سپاه به رو و آنان ما خلد دنیا بهوای نفسانی دنیوی با مردم بجور رفتار نمایند و مورد کشت کش گردد و عاقبت مایه انتقام کشیدن و خون ریخته شود و نظام امورات آن مقام در هر صورت ما در هم یا نام است که آنچه خواهد آن شود و تغییر پذیر نباشد سوای ایمان که بیان کرده محال است امر دیگر صورت بگیرد و نفسی دار فانی بواسطه عبادت شیطنت بنی آدم است علت خروج از بهشت و رانده شدن از درگاه الهی و در عذاب مخلد و باقی در جهنم بسبب سرکشی و تکبر ابلیس نکردن سجده از فرمان الهی قال الله تعالی وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ در مقام دیگر است که در کلام مجید یاد شده قوله تعالی فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ إِلَّا إِبْلِيسَ اسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ پس از تمرد و نکردن سجده که سؤال کرد حضرت رب العزه علت سجده نمودن قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ أَسْتَكْبَرْتَ أَمْ كُنتَ مِنَ الْعَالِينَ غرور بازش داشته در جواب ایزد تعالی قال أَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِي مِن نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِن طِينٍ چون این جواب خطاب عتاب آمیز از حضرت ملک الوهاب در رسید قال الله عز و جل فَاخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ وَإِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِي إِلَىٰ يَوْمِ الدِّينِ پس چون خارج شد بواسطه وجود آدم و دانست که تا باقی او را نخواهد بود دانا شد در صدد اغوا عالم و عاصی نمودن بنی آدم برآمد و الا نه آدم از جنت بدنیا آمدی نه بنی آدم مخزن شدی مجمد آنا نکه جنت محل زینت و قرارگاه ابد لیست سرای فراغت و ایمنی از مشقت در آن چیزی نیست چگونه حضرت صادق الوعد محل است مقام بندگان مستحق برحمت را که جنت جاودان است وعده گاه مطیعان است جایز ابرهود مثل اینجهان بیت الاحزان باشد و در آن قرارگاه ما نند دنیا رنج و بلا باشد هرگاه چنین بود امر کشیدن قناعت و صبر نفس و عبادت برای رفع مرتبت منظور بود تا سرا و تن و دو خیار آن مقدار زحمت از صورت مردمان اشرار

ببینند برای رسیدن بمواعیدهای خداوند مجید در بهشت جاوید [illegible] چنانچه [illegible]
[illegible] باشد که [illegible] در یوم محشر [illegible]
برای محاسبات حسنه و سیئه [illegible] در کلام ربانی خبر داده است خداوند خبیر یَوْمَ هُمْ بَارِزُونَ لَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْهُمْ شَيْءٌ لِمَنِ
الْمُلْكُ الْيَوْمَ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ الْيَوْمَ تُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ لَا ظُلْمَ الْيَوْمَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَىٰ إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ **مقالهٔ مؤلف** [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

پند [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

تربیت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

نصیحت [illegible]
[illegible]
[illegible]

قطعه

[illegible]

حکمت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

پند [illegible]
[illegible]

نکته [illegible]
[illegible]

تنبیه

[illegible]

حکمت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

قطعه [illegible]

چرا ز غیر که سبحان پرست نماند | کشش غیر خداوند زود رست بگیر | برای او هوا و هوس خود غارت | که تا بکجا و تو نگوید کرد هیچ کس
نفسی بیابی اگر جان فدای جانش کن | نه هر که خواهد ضرب زیر شد بازوی | نه داد اگر خرقه عیسی عمامه مبارک | بهمان خرقه [illegible] کرده ام

حکمت سرف اگر خزاین قارون دارد و در عوض مصرف بجای او نگذارد عاقبت امرش بانهدام کشد و مآل کارش بگدایی رسد
[illegible] کشش چیزی [illegible] **حکمت** عالم هرگاه در تحصیل علم تعطیل نمود و فارغ نشست علمش ناپایدار گردد و از دانش بی بهره ماند **بیت**

خداوند دانش خموش ار نشست | در هر چند بر رخساره بست | نه تنها به سستی برد باب علم | هم ذره چرخ دانش شکست
فقیهی که نار ز تدریس شد | هدر شد ز دانش ندارد درست

حکمت سلطان باید در سلک ارباب تقوی قدم نهد و با امان همنشین گردد [illegible] مملکتش منهدم و باب رخنه در دولتش باز گردیده و از سلطان رخنه [illegible] پدید شود پس از ظهور آن فتنه وقف دولت و با مملکت خانمانش بباد خواهد رفت [illegible] این اشعار [illegible] **بیت**

بد و راه [illegible] خویش بودن | باب علم برفت بگشودن
رشته ما که داری اندر دست | اندرا و باش تمام و بابت | قدم اندر طریق غیر منه | [illegible] رفته ز دست خویش مده

قطعه
گر ز کار دل [illegible] | تو آن صید صبح دل سازی | در بر خویش ای ستدی سر هم | جستوان سوی هر چه پردازی
تو که عنقای عرش ماوا نی | با کلاغ چرا هم آوازی | گر بریده سخن بلاد جغد | گرده باشد بد هر شهبازی

پند ستمکاری [illegible] مشخص عالمی رفته صاحب دلی گفت چرا این اعانت با ظالم کردی [illegible] این اعانت [illegible] خون بندگان خدا باشد گفتم روزگاری از وی ظلمی چشیده و صورت دیده بعد قتل و اصلاح حسن پسندیده از وی نرنجیده و دیده از وی پوشیده کنون که جوانمردی سپردم بر آن بار دیگر آن حرکت با من نکرد نتواند که گفت آبروی [illegible] و برای حفظ آبروی خود [illegible] بعد در خون مسلمانان شده ولی تقصیر نکرده بر فعلش یک بار [illegible] ظاهر صلاح و عاری از فلاح فقط [illegible] ستم و جفا بخلق خدا کرده در رحمت حق بر روی او باز نموده نه ظلم بر مظلوم و نه رحم بر ظالم روا دار [illegible] **تمثیل**

تو ندانی که آب چون برگ | جوش ریزی چه تر گردد | خاصه وقتی که در تحجب ماند | تا که آب از تنش بدر گردد
ز پیدا آتش ز نی بس از روغن | بر تنش تا که شعله ور گردد | چون تنش [illegible] | تا ز ما دست ابر بدر گردد
چند صحبت [illegible] زیاد مده | که بر وزیت باشمر گردد

پند مراقبت جستن و مراقبت کردن با صاحبان ثروت نبایست غدار چون هنگام احتیاج شود دست [illegible] نموده التماس از تو [illegible] پس از آن اگر وقتی تغییری در حال افتد تو شود و [illegible] کرده و گردن و خدمت ترا بجود فرض پنداشته شاید ترا از خویش پیش خواهند و تجمل از رفتار [illegible] از سر بنه تا اگر زمانی در کارهای تو شکستی روی دهد مجرد باشی و از دوستان برنجی و الا مصاحبت با هم سران کن که آنان مثل تو باشند ناسپاسی و بیمعرفتی نه مختص انسان تنهاست این خوی ناپسند در تمام اشیا موجود است مگر انبیا عظام و اولیا کرام [illegible] از آنجا که عالم متغیرات و ثبات ندارد و بس خلق عالم را هم که اهل عالمند حال ثبات ندارد و ثبات کسی را بود که در این عالم نبود و طالب عالم نشود تا مگر بر بنیاد دل آسایش و از [illegible] و راستی حاصل کرده باشند محققی است از دنیا وارسته و به آخرت دل بسته [illegible]

نظم
[illegible] | [illegible] | بکن قتل احوال [illegible] خویش | فزون [illegible] نقش
[illegible] | که تا بیرون رود از [illegible] | به بند [illegible] | به جبین طلب [illegible]
[illegible] | [illegible] | دو قطره آب [illegible] | [illegible]
[illegible] | و با کسی [illegible] | گرت [illegible] | دگر [illegible]
رفیق خواهی اگر [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | نهاده دفتری [illegible] | [illegible] | [illegible]

بکن تو بند [illegible] بگوش بپوش | [illegible] آتش که [illegible] **پند** دل با سباب لهو و لعب بند عاقلی است روزی رشته [illegible] گسسته گردد آنزمان عیش تو [illegible] و راحت تو [illegible] بمحنت شود بنوا و گوش دار که رشته اسباب آن نوای [illegible] حبل المتین دین و اوراق [illegible] آن کتاب [illegible] اثبات دین [illegible] چنان شو [illegible] در پیش [illegible] [illegible] از [illegible] خاطرش [illegible] صاحب [illegible] [illegible] وصال محبوب [illegible] [illegible] چنانچه در مناجات خاص [illegible] الصلوة و السلام [illegible] زیارت بیت الله الحرام در حرم کعبه معظمه [illegible]

نظم
لبیک لبیک [illegible]

دل بند [illegible] | [illegible] | آن [illegible] | [illegible] حاصل
با چند [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] منازل

پند از صاحبدلی سؤال نمودم [illegible] در میان [illegible] چنانچه [illegible] و در [illegible] خواهم شد فرمود مردن [illegible] تا اخفای خود ظاهر کردن [illegible] از هر جهت [illegible] اگر دشمن [illegible] ظاهر [illegible] اگر دوست [illegible] [illegible] از دوست [illegible] **تشبیه** [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

بسیار [illegible] | چون [illegible] **نصیحت** [illegible] دوست [illegible] سازند **تمثیل** [illegible] بحکایت [illegible] دشمن [illegible] زبانی [illegible] در عمل [illegible] **بیت** [illegible] **فائده** [illegible] در رسم خصومت [illegible] دشمنی خود [illegible] **قطعه** [illegible]

صلح خود [illegible] | [illegible] | گر چه [illegible] | [illegible]

حکم در فائده در صلح با دشمنان [illegible]

انچه نتیجهٔ دوستی نمودن با دشمن است که بنا بر اعتماد کردن بنده و مجودت از او دیدن نشاید بنده برای آنکه درآن بی یاری سرانجام خویش حاصل نماید
والا در خیر و حدوث ظهور عداوت نتوان کردن و خاطر خویش بسبب دفع و تهمت آوردن همگی دشمن نخواهد شدن **قطعه**

طمع از دوستی مدار آن را | که فروشد بدشمن خویشش | بهیمت کیست کش دشمن | نشسته بر جای دوست در پیشش
نشد دشمنش که نه چو دشمن دو رو | کنند آنکه او [illegible] | نبت با دشمن آنکه گرد دوست | از چو انجام کار خویش اندیشش
المجیس از عکس مهر لیک از | بری اندیشه دار از نیشش | بس عجب نیست اینکه گیرد زهر دار | باشد اندیشه [illegible] از بیشش

هم اندر فائده سنگها بسکه مهم تر از پیش آید و حل آن عقده بر تو بس صعب باشد و مآل آن امر که بخیر یا بشر منتهی شود مخفی
منظور نظر دار که در هر دو امر هر کدام یکی از طرفین طبیعت تو مایل و راغب اقدام فرماید تردد مکن و از آن اراده اولیه مگذر زیرا دلیل
حقیقی و هادی غیبی متصور فرما بر در اول نظر تو جانبی را که صلاحیت تو در او باشد هرگاه از اول نظر بسته و باز اندیشه و تدبیر فرمودی
باب رخنه برای شیطان مفتوح گردد [illegible] از آن در [illegible] رود و [illegible] بطرفی که در آن فساد و خیر نماید
زنهار تا توانی متوجه اراده اولی خیر باش که در آن سمت سود نیست و پایان آن بفساد خواهد کشید و خسران خواهی دید **تمثیل**
مخبر صادق علیه السلام میفرماید چون در امر خیر اراده نمودی بدون تاخیر اقدامش ده که مجرد تردید ابلیس رخنه در هر وقت کرده و مانع از
انجام آن امر خیر گردد و خود پایان امر که شیطان فرمان فرمای در آن برای انسان گردیده معلوم است چو خواهد [illegible] **پند**
حتی الامکان در مقام طلب حاجت بر سیای و دست آرزو بمای صرف آبرو پیش مردم مبر و دست عزت و وقار نزد ارباب وقار مدار
سنگها بسکه راه چاره از دست بیرون کرده و علاجی سوای سؤال ندارد ارباب جلالت بنود در عین سؤال تفاوت چه سازد [illegible]
بجا دل ساز تا سر از علو مدعا حاصل نمائی [illegible] در آخر بجا دل [illegible] که در این خسران است سود ندارد **قطعه**

نخست چاره در وقت جهاد [illegible] | که سعی و زور تو در کار او [illegible] | چو واگذار نمودی بحق توکل تو | برای جود برادر به دست خود [illegible]
و گر نه بر در او اهل شور چو [illegible] | که شد بر تیغ آبروت مستعجل

پند مراد دشمنی بود که [illegible] در صدد رفع [illegible] دانی میبود و من
[illegible] در تخریب کار خویشش را مجال انهدام و اساس [illegible] از دست مکاید [illegible] چون دید با من از
عداوت جستن برآمد و بطریق دشمنی [illegible]
و طرفی [illegible] خاطر را خود پسند نموده باشد توسط بعض یاران محرم و دوستان متقدم که حق عظیم در مرافقت قدیم بر من داشتند [illegible]
من در خویش طرح مصاحبت الحسنه و آغاز دوستی نموده چنان بدوستی و صفا با من رسم [illegible] کرده [illegible]
و هم از آن پس [illegible] بنهاده [illegible] صداقت [illegible] حاصل [illegible]
راستی بروی بموجب الانصاف مروت رحمت آورده بدوستی [illegible] شده از روی مراقبت با او موافقت نموده بحکم ضرورت
مدتی با وی به دوستی قدم زده [illegible] چون چندی میان من و آن دشمن [illegible]
[illegible] آگاهی یافت [illegible] بیاران قدیم خود [illegible] که به دست آورده بود اظهار نمود
از اوج [illegible] **نظم**

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

پند با نیکان بد نمودن [illegible] با بدان نیکی کرده و بر مظلوم [illegible] چنان باشد که رحمت بر ظالم آورده باشد **نظم**
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

حکمت [illegible] با داوران مردمان [illegible] نباشد اگر هم [illegible] در جواب [illegible]
[illegible] گرا از راه صواب نخواهد بود [illegible] در [illegible]
و در گوش [illegible] **نظم**

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]

پند طفل با خدمت ادبی [illegible] آموزد و دانای [illegible] صاحب
سیرت و خداوند مروت باشد [illegible] و قواعد ادبیت او [illegible] چون ادب [illegible] دارای این صفات و صاحب این
کمالات باشد البته بانصاف [illegible] طفل [illegible] در این صورت چنین پسر صاحب سیرت
و عصمت و دارای مروت گردد [illegible]
[illegible] عصمت و مروت [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] اطاعت [illegible]
[illegible] **هم**

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
آدم آنست [illegible] عصمت | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] **پند** [illegible] | [illegible]
[illegible] **تشبیه** [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
تتمه [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

حکمت سلطان [illegible] ارباب سلوک و صاحبان سیرت [illegible] سلطنت
برای [illegible]
عدل برای حکمرانی و انتقام مظلوم از ظالم است [illegible] ظلم [illegible]
فرمان [illegible]
[illegible]
[illegible] سلطنت [illegible] سلطان [illegible] صاحب
سیرت و خداوند مروت [illegible]
[illegible]
[illegible] **قطعه**

شهی که نیست خبر وارا ز طریق سلوک / بود قواعد عدل و مروت از او دور [illegible]

شود قواعد انصاف و عدل از او ... / چنانکه گفت انوشیروان ... [illegible]

[illegible]

حکمت [illegible] ... **حکمت** [illegible]

[illegible]

قطعه [illegible]

پند [illegible]

نکته [illegible]

پند [illegible]

قطعه [illegible]

پند [illegible]

نظم [illegible]

پند [illegible]

قطعه [illegible]

[illegible] **پند** [illegible]

[illegible]

نظم [illegible]

تمثیل [illegible]

فائده [illegible]

قطعه [illegible]

نصیحت [illegible]

نکته [illegible]

قطعه [illegible]

پند مرد دانشمند خردمند برآید و سخنگوی کرد که صاحبان خرد بوده در نقص سخن دمی نکند و بعیوبات بیانات خویش واقف نمایند تا در صدد اخذ کمال صحبت محافل برآمده خدمت اولوالالباب رود و خاک آستان آنان شود که فراوان گنج گرانبها سخنان نغز برای باز یافتن گنج دانش خرسند باشد هنر پیشه گردد از خیره سری با خبر آید و اگر چنان خواهد که هر چه گوید کس نقصی در کلام او نبیند البته در همان پایه جهل خواهد ماند و همیشه زشت خواهد شد

قطعه در اول هر کسب دانش نما ... از آن پس نظر با تصحیح سخن

[illegible]

حکایت ...

قطعه

[illegible]

حکایت در تمثیل معروف است عجوزه ...

[illegible]

قطعه

[illegible]

پند

[illegible]

قطعه

[illegible]

نصیحت

[illegible]

نظم

[illegible]

پند

[illegible]

نصیحت

[illegible]

رنجش مردم بیهنگ کنی سود نبود و آن گسسته حبل نپیوندد تا وقتی تو بزبانی رساند و آتش افروخته غضب برادر را حقه خویش ... زبان ...

نظم

زنی ما ... [illegible] ... | ... [illegible] ... | تن را ... زخم ... | ... از ... بیان ...
کن ... [illegible] ... | چندان ... | خلاف طریق ... | از آن ... [illegible]
حذر کن ... قدم ... | گذاری قدم بر فراز ... | ترا ... امکان رفتار ... | چو ... [illegible]
... این ... | ز ... [illegible]

حکمت جماعت مساکین هرچند بسیار ... [illegible]

چون شخص واحد ... [illegible] ... امروز قوت
امروز ... [illegible]
عصمت مردم ... [illegible]
... [illegible]
خویش ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

تو به هر کس مصاحبت جستی   خوی او در تو جا نماید زود   شیوه این سخن فراوان است   یکی از آن تمام باشد و
هر چه کردی بخویش استعمال   در تو آن بو برد چو عود   بهتر از بی هنر عار طمع   پاره دوزی ز صنعت باو

تنبیه شیوه خوش پیر پرده دری قرار مده و ستاری از دست منه تا مرد و دستجان و محبوب شیطان و تابعان
آن باشی پس از آن هم ستار العیوب ستر رازهای تو درد و هم شیطان ایمان تو از دست تو برد تا مگر متاع ترا در یوم حساب
بهائی برای خریداری نباشد اسکه بیکران متاع را قیمت نماند هر چند فراوان مشتری بیشتر بیش از تو لب ستاند و در آن بازار **موعظه**
در فنونی که دخل کردی و اطلاع حاصل نمودی چندان مصر نشو و دقت کن تا در آن عالم کوی سبقت از عجائب خاصه در کوی اگر
رکسیب نشد بهای تا عمر گرامی به بی‌حاصلی تموده و نام خوش پیری بیکی نهاده باشی چنانچه زحمت آدمی در جهان برای آبرو باشد
و آبرو نیست مگر در هنر که انسان از آن هنر ثمر برگیرد **تنبیه** در صورتیکه علم آموختی و هنر اندوختی و از ثمرات آن هنر چراغی بفروختی
تا آن روشنائی خانه دین و بینش بائی بخشد برای هدایت گمراهان طریق دین مبین و احکام حضرت خاتم النبیین صلی الله علیه و آله
چه حاصل از علم چنان عالمی چنین پا از زندان سردن بهتر تا ماندن و علمش در پرده مستور بودن و اسمی از آن در افواه رفتن **مهم در تنبیه**

عالم که عمل بعلم و دانش نکند   خود سخن گرفتن نکو پنهان گرد   در پرورد از برای لذت تن خو   هوشیار که اغذیه ما ران گردد
هر کس که خود عمل کرد بعلم   جاوید بخاک همچو حقیبان کرد **تمثیل**   شود عامل علم هر که مانند جاوید   انسان که بجدل و عاشق ان گردد
عالم که عمل نمود حتی التکلیف   بهتر ز ملک جناب یزدان گردد   فرمود علما امتی خیر رسل   این در حق آن که در ره آن گردد

تنبیه سرد تا دل محکم نسازد و در طاعت در نباید و در نماز تنگ چون نماز گذارد هر گز نشد بدم او را این گو بر رنج صفت گنج برد
هو […] که جان مفتاح فلاح باب رحمت در انتای ترک راحت و تحمل کردن محنت بر روی ش باز نشود و آسوده حال در مقام
امن و امان چنان به نشینه بر خود مشو پوشیده نیست که تا جاری در دولت و بر دباری خفته و سر و دی در ولایت و دست گذاری بخفت
نه هر که فربه و سفید علیق و سفید چرب سیاه که بلال حبشی وه چه بسیار سپید که جعفر قرشی کرد نه چه بسیار شاعر که در ظاهر حلوی نوازد
سوای خرقه زنده که مردم او را نمیدار از جز اسباب افتضاح لکن هنگام تجسس حال معلوم شود اما نه تنه صاحب آن خرقه
نیست مگر مسلمانی و فلاح بخلاف کسان ظاهر صلاح آراسته که در نهان معلوم شیر ارتداد نوار شده خود را با وجود آن ارتداد از زمره
اولیا دخواسته بلکه بیش از مقربان درگاه حضرت الله امید وار آنکه چه بطاعت مغرور نشید مگویید یا عبادت غره دیدی ولی از بنده
بندگی خواسته و از عاصی درگاه غلامان مشرف بندگی **قطعه**

دیو اگر جامه سلیمانی   پوشد اندر خش سلیمان نیست
در سلیمان در آید از جامه   خود سلیمان بود که شیطان نیست   باطن خود بزون آن زیبا   که تقلات وی انسان نیست
حق شناسی نبود و تقلا است   بندگی در خور الوان نیست   باش سلمان و گو سلمانم   هر که سلمان نشد سلمان نیست
بندگی باشد اگر سلمان کو   فیر آن رو قبول بزدان نیست

تنبیه مخلوق اگر همه ستر الله‌اند خود در برای ستر اقرا نمود دیده اهل **بیت**

بجز علی که قدم زد بجوانگاه نبی   اگر خلیفه عمر بوچه تو دوشت علی   که گره داد بجود ره همه لای رسول   ولی مطلق حق بود و […] نبی

حکمت فریبنده اشخاصی که خوبش متین […] بنگر و بنما یند و صورت خود را خشت لوی و زنت ساند مباش زیرا چون اسیر نشان
رسی و بفطرتشان بنگری بخلاف حسن ظاهرشان بینی چنانچه سبعی مار را با چه سعد از بصورت نرم و لطیف و منقش و نظیف و لیکن سیرت و فطرت
خبیث و کثیف باشد بطالب هر حال عال برود در واقع بند دل برد **قطعه**

چند دل بجائی که لیس نکو باشد   جانش بنگر چند درشت خو باشد
مکن بمحض ملاقات اعتماد بکسی   که خبث شخص نکو روش فزون باشد   نمیشود بجز اندر معاشرت معلوم   که تا چه مرتبه کس زشت یا نکو باشد
نه بوزه زر قلاب را چو در باطن   ولی نهایت زیبائیش برو باشد   جهان پرست بجز اندر نکر دنیا نی   خدا پرست طلبکار آبرو باشد

حکمت با صاحبان دولت به وقت در صدد عداوت و ظهور خصومت بر میای که سوء هلاکت است و خود بر بخیش خو[…]

خود مجبت شده چنانچه هر وقت و هر جا با خدا و تدان استغنا برای مجادله بپا کرد و بدین خبر تو اهل عقل و نقل حکما و اجماع عقلا نهایت
جنون است از آنجا که هوای نفس شیطانی و غرور و جهالت و ریاست مانع از عمق بین از حرکت تو باشد و دفع مضرت از تو
در صورت عدم کظم غیظ و عفو جرم نخواهد کرد به هر کس چه انما نشاید اجتماع آتش و آب است و ضد یکدیگر بدانسان چه بدیر نشود **بیت**

تو پنداری که از عهده برآئی   در آویزی اگر باز و رسندان   ولی در قتل خود تعجیل سازی   که تا گردی بخون خویش غلطان
تصور کن مقام خویش دریاب   مشو عاجل بقتل خویش چندان   نمود غیران عمل بیش از تو بسیار   بخون خفتند و گشتند […] زندان

پند جاهل را با عالم بحث در مقام حسن خط و نقصان عقل است و سوای افتضاح صرفه نخواهد بردن مگر اظهار جهل خویش نمودن **قطعه**

بهتر ز آنکه با هنر پرور   آب بخشند و طاق گفتار   چون پیاده که با سپاه اجو   نتوانی ز تو رسد بگرد سوار
فرق ایشان که گفتنی باشد   از زمین تا بر آسمان مقدار   سرو باید بقدر دانش خویش   با مقابل همی رود در کار
نی فزون زکنند دانش خود   شخص نادان که است رفتار   بهم حشمت بر تراند دانش   دانش منبر آورده اظهار

حکمت گر به المنظر الحوران بهشتی منظر با قبیح المنظر داشته و از شدت حسد آنکه منتظر که در آنان است زشتان خواسته و از آن معقده
کور غیب برای حقد داشته بواسطه حسن صورت و لطافت طینت و فطرت و وجاهت سیر ایشان بخواران آن نظار به نه تا مگر درک مجالس ایشان کرده
و مکالمه آنان که حسن فطرت انسانیت و شکر نعمت حضرت احدیت باشد نمایند و به حیث که روح آنان بحکم آرد تا قدم آنان که صفت مذمومه
بشریت باشد تکلیف اند به همچنین بسیاری از فضل و کمال بیکمال استفاده در کمال اشرار باب فضل و کمال نیستند تا چار شکر فضل آیند بلکه بر خود فخر
بسیار نمایند تحمید خود […] آنان را بخود تفخیم که عدم آدمیت و مدارک بشریت و کثرت حماقت و خبث فطرت خواهد بود که با وجود جهالت
دیگران ادعای خود را از شخص جهان دیده سرد و گرم زمانه چشیده رنج و مشقت در راه علوم کشیده افضل و اکمل دانسته شاید با نهایت فسق و فجور
و عدم اجتناب از شرب شراب و اکل لحم خنزیر و کلاب خوش العمار با سر و تصاد اسود خواسته بلکه با دست بچیزی رسیده تا جار است
عیب او گوید و نقص او جو بدمدح او نشود قدح او سازد نمی چون که بسختی میل دست به نیت بروی خرافات کرده و را توقف کنند **قطعه**

بو قی نکند کس ز چیزی که ذر   که او را نباشد ز خشیتی گذر   مدت نماید ز شیئی کسی   که آن شیئی او را نبخشد ثمر
نه بستن درختی که بار بود   خورد و فیض بر ثمر بار آور   نه خواهد دران باغ پیند بخش   و یا کس نباید بتوشیش نظر
نه پیند چو خوش […]   که مخلوق در آن شی بخند سر   برد ز رشک بر هنر خویشش   چو نادان بعالم بود و […] خود

نصیحت در معشر گر شخصی اگر دانی کم گوی که در دانائی افزودن اتمش و در نادانی تکلم کردن سبب اسباب ملامت
دوست و دشمن گردیدن است معین دشمن شادکام از ملامت بیرون و رنجیدن و تو خواهی شدن چنانچه دوست از شماتت شنیدن
دشمن غمگین گردیدن در چنین صورت در حق خود ستم دیگر از جناب الهی **فرد** گرت لطیعه کران آید نمی‌بخشی   بخود ره کبر و خویش را مکن تحقیک

پند از حکم ایزد تبارک و تعالی عز شأنه العزیز نبود تا هر بنده از آن حکم متعقد شد مختصب اثاث از آن غنا عصیان و طغیان بیزاران و محروم
از دخول رضوان باشد هرگز از تحمل زحمت اطاعت و عبادت و کشیدن جبت بنگر بدانکه خود از بنده باشد که در مشرع باید بخیالت
زیرا از ایام راحت مشغول بردن زحمت و کشیدن صورت در راه اطاعت و عبادت خدا و نمود اجب الالهی است و بیشتر
در هنگام آسایش اشتغال با فعال مغبوله در بار عدل ذو الجلال دارد بلکه آنی بنده فرمان بردار از قیدها صورت هم چه روز روشن
و چه در شبهای تاریک نباید کبر نماید بالمرتبه اختیارش گسسته و در سلسله اضطرار بسته نگردد که ان هنگام بحوزه فرمان زمان بحق چیرش اسیر نمی
در قید فنای ساز و از آن پس به مسائل خویشتن نبوارد **قطعه**

احکام خدا برای انسان باشد   آنکس که مشود بنده فرمان باشد
یکچند هوا […] فرمان خدا   انسان داند که نفس حیوان باشد   حیوان نه اگر چرا […] کاری   گر باب اجد […] باشد
شیطان که از آن اثر نگرد را   مردود چو بود باب رحمی باشد   در سجده آدم از تکبر نبد اش   هر گز نشدی که […] رد گردان باشد

حکمت گفت افلاطون حکیم را وقتی برای مهمی طلبش فرستند در بام خانه ناشتا نشسته چون غذا تمامش رسیده مشغول صرف طعام [illegible]
[illegible] نشسته تا پس از فراغت از طعام خوردن حاضر گشتند چون متوجه شدند و به نزد آن مرد خردمند رفتند رسم ادب [illegible] غذا [illegible]
سؤال کردند که شما خود معدن کمال و مخزن ادب و معالج مجرب [illegible] عجب باشد بدین طریق غذا میل [illegible] فرمود [illegible]
چنین که حکما غذا میخوریم [illegible] به مقتضای حکمت رفتار [illegible] صحیح این است زیرا خوردن غذای خورده [illegible]
[illegible] داخل غذا شود و معده آدمی بدین [illegible] علت [illegible] و موجب حرکت اخلاط اربعه گردد پس از آنکه [illegible]
در مزاج [illegible] شود طبایع ایشان از مقدار و صفات اصلیه خارج گردد و بعضی از آنان بسبب حرارت محترق شوند [illegible] اصلاح آنان [illegible]
مشکل باشد ولیکن این قسم که بنظر شما خطا آید [illegible] در معده [illegible] مزاج آدمی [illegible] باشد [illegible]
[illegible] از مرض ایمن و وجودش [illegible] و [illegible] و تا هنگام مرگ احتیاج با اطبا ندارد

لطیفه

جماعت حکما در شبانه روزی دو دفعه غذا خوردن [illegible] و در نهایت اضطرار [illegible] در هر روز [illegible] خوردن غذا [illegible]
و مقدار آن [illegible] نان جو باشد [illegible] چندان [illegible] که هر که [illegible] جز گوشت [illegible] بریان و برنج
[illegible] و روغن [illegible] غذائی نخورند [illegible] از [illegible] بیابان و [illegible] کوهستان [illegible]
از [illegible] بی جامه و [illegible] نان چندان خورند که هر کس [illegible] خورده [illegible] دست
در حلقوم نموده [illegible] صادق القول باشند [illegible] **حکمت** خواب [illegible] در [illegible] صاحب [illegible]
که در تمام روز برای قوت شب نان و فرزندان زحمت [illegible] بپایان [illegible] شود هنگام صرف شام رعایت [illegible] منظور نموده [illegible]
[illegible] غذا میل سازد تا غذا اتمام [illegible] با شوق تمام [illegible] زن و کودکان حاصل [illegible] **ثانی**
[illegible] گرسنگی [illegible] هنگام گستردن خوان طعام زن و فرزندان [illegible] خوان [illegible] تا آن [illegible] طعام را تمام [illegible]
نماید پس از چیدن سفره چنانچه [illegible] زن و کودکان [illegible] از فرط گرسنگی [illegible] و آن شکم [illegible]
از خدا [illegible] از اول شب تا [illegible] خانه [illegible] برای دفع ضرورت [illegible] شود و [illegible] گرسنگی [illegible] **بیت**

نه قناعت کن [illegible]	تا کی اصل خویش از [illegible]
نی بخور آن قدر که خورد کنی	شکم خویش [illegible]
[illegible] این چنین [illegible]	نه بزن بر پای خود تیشه
دیده ام من خود این [illegible]	نه در ایشان نموده اندیشه

پند ستیزه با همچنان نمودن سبب [illegible] دشمن [illegible] خواهد شد [illegible] دشمنی [illegible] دوستی [illegible]
[illegible] گردد و نیز دشمنان فراوان نمودن [illegible] باشد اولوا الالباب [illegible] دوست [illegible] دوست [illegible] دشمن شود
و با دشمن [illegible] نمودن سبب گردد که دوست [illegible] صورت [illegible] دوستی و دشمنی ظاهر است [illegible]
[illegible] دوستان [illegible] دشمن [illegible] دوست [illegible] **نظم**

[illegible]	[illegible] نخواهد خورد هشدار
ولیکن چو دانست دشمن ترا	[illegible] چشمت نهد بر کنار
[illegible]	کند جانب دشمن خود گذار
که هم دوست را دشمن خود کند	هم او را نخواهد [illegible] یار

تشبیه

[illegible]	[illegible] عزوب
خلاف خردمندیست اگر کس	بگیرد بکف مار را جای چوب
[illegible]	[illegible]
چنین کس [illegible]	[illegible]

نصیحت در امور [illegible] زمام اختیار [illegible] باشد [illegible] لازم است تا [illegible]
ظاهر نگردد [illegible] هر کار [illegible] که صبر از کارهای رحمانی و عجله از امورات شیطانی است اگر [illegible]
[illegible] در وقتی که امر معلوم [illegible] باشد [illegible] باشد [illegible]

[illegible] که انسان بدون تصور و اندیشه آنان را بفعل بیرون آورده و بظهور [illegible] در آنان خطا ظاهر میشود و از آن [illegible]
[illegible] میکرد دانست زیرا که صاحب معرفت و دارا [illegible] فرموده [illegible] نقص و قصور در امورات [illegible]
دنیوی باشد [illegible] واقع میکرد [illegible] خود بدون علت [illegible] انسان [illegible] امری را در دل نداشته باشد [illegible]
اقدام نماید و [illegible] رسانیدن [illegible] جهت حب دنیا و [illegible] باشد [illegible]
[illegible] واقع [illegible] صحت پذیر باشد [illegible] خواهد رسانید [illegible]
[illegible] آید که بهبودی برای زخم او نباشد [illegible] ناپسند که چون از زبان برآید بجا [illegible] و زخم آن [illegible]
[illegible] باشد که بهبودی برای آن نباشد چنانچه میفرمایند جراحات السنان لها التیام ولا یلتام ما جرح اللسان **نظم**

[illegible] هر چه باشد روا	که شد صبر و خلقت [illegible]
چو [illegible]	[illegible] کرد [illegible]
[illegible]	بکف [illegible]
[illegible]	نهاده حق اندر کف [illegible]

تشبیه خواجه [illegible] مایل شد مقام خواجگی [illegible] از وی زایل شود [illegible] در آید و پس از آن [illegible]
[illegible] **تشبیه** مسلمانی اگر در قید اسارت نصرانی در آمد [illegible] اسلام
بیرون نخواهد رفت [illegible] در مذهب خود باقی باشد [illegible] **قطعه فارسیه**

[illegible]	[illegible]
[illegible]	آن [illegible]
[illegible]	آن [illegible]
[illegible]	تا بیوم المعاد [illegible]

فایده [illegible] کشیدن [illegible] نمودن [illegible] در فضیلت [illegible]
[illegible] مجنون عاشق [illegible] کامل [illegible] نعمت [illegible] عقل [illegible]
که حضرت باری تعالی عز اسمه [illegible] انسان دارد و بدان [illegible] درجات و [illegible]
حاصل نمود [illegible] مجنون [illegible] ترتیب [illegible] آب و آتش [illegible] اجتماع [illegible]
که در حقیقت [illegible] مقام عقل است [illegible] صاحب آن [illegible] من کان فی هذه اعمی فهو فی الآخرة اعمی و اضل سبیلا
و محقق است [illegible] انسانی بواسطه نور [illegible] و همان [illegible] که بیان [illegible] را دیده [illegible]
[illegible] **نظم** [illegible]

[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

تشبیه سواد سنگ سیاه ذاتی باشد [illegible] انسان [illegible]
[illegible] کلمه طیبه استغفر الله الذی لا اله الا هو الحی القیوم ذو الجلال و الاکرام و اتوب الیه [illegible]
[illegible] ملائکه سموات از جلوه آن [illegible] و تسبیح و تهلیل ذات پاک [illegible]
تشبیه نقص [illegible] ادب نباشد [illegible] ادب آموزد [illegible]
[illegible] در تمام اشیاء
[illegible] فعل [illegible]
چنانچه [illegible] معلوم است [illegible] **قطعه** [illegible]

[illegible]	که خود آن مرض لایق [illegible]
[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]

تشبیه [illegible] نصیحت [illegible]

بخرج برنخواهند داشت و طمان مرا [illegible] پند دانشمندان با آنان [illegible] از تو شگفت است و این [illegible] سوای [illegible] که
در وجود آنجماعت خفته بلکه در بعضی مقام تصدیق جهل آنان [illegible] تکذیب آنان کردن [illegible] از
آن مخالفت نمودن چنانچه مثل آن در افواه معروف و مشهور است **تمثیل** شخصی [illegible]
[illegible] آن قریه آمد [illegible] اطراف او را گرفته بتعجب افزودند [illegible] آن جماعت که در حماقت [illegible]
با سر و عالم [illegible] آن دانشمند هر چند سخنان [illegible] و عبارات [illegible] جواب آن با صواب را
برادی الحاصل در پیش سخن اسم مار برده [illegible] نقشی بر روی زمین مصور نموده گفت [illegible] شخص عالم [illegible]
و لفظ مار [illegible] صورت است اسم این است [illegible] اسم [illegible]
[illegible] تصدیق [illegible] آنان [illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

نکته [illegible]

[illegible]

نظم

[illegible]

پند [illegible]

[illegible] **بیت**

[illegible]

پند [illegible]

[illegible] **در تمثیل**
[illegible] از صاحبان دولت [illegible] قضای روزگار [illegible] زمستان [illegible]
[illegible] زمستان [illegible]
[illegible]
[illegible]

نظم

[illegible]

نظم

[illegible]

قطعه [illegible]

پند [illegible]

نظم **نصیحت** [illegible]

نظم [illegible]

حکمت [illegible]

[illegible]

[illegible]

ملوک چون گشنه که باید بطریقه نسیه ... رفتار نمایند **بیت**
با بزید ار گشته سبو و ایاغ / باید البس ... بر خر داغ
عابدار پرکند شکم ناحق / پس چو سازند دیگران احمق
گر نماید چنین اب الایتام / وای بر حال مردمان عوام

نظم
ای که اندر براحتی بنگر / در فنع دوران مردم مضطر
که بجای طعام صبح و مسا / بخورند از کف تو خون جگر
تو گر از حال خلق آگاهی / چون براحت دری شام و سحر
آنکه تو سیر شده گرسنه ... / ... زیور و زر
حال بیچارگان کسی داند / که چو حشمت بود بفقر اندر
پس چو دانی ... / که برابر شقر بود چو اسکندر

تنبیه [illegible]

بیت [illegible]

تنبیه [illegible]

فرد [illegible]

موعظه [illegible]

قطعه [illegible]

[illegible]

حکمت [illegible]

موعظه [illegible]

پند [illegible]

قطعه [illegible]

تمثیلات [illegible]

فائده [illegible]

پند [illegible]

تنبیه [illegible]

نظم [illegible]

حکایت [illegible]

قطعه [illegible]

تنبیه [illegible]

قطعه [illegible]

بیت [illegible]

تنبیه [illegible]

قطعه [illegible]

پند [illegible]

قطعه [illegible]

نصیحت [illegible]

و نا پسندهای ارباب کیاست اعتراف حسن انصیحت و نشناختن برادران ایمانی که یار موافقند و مصالح دوستان در اتفاق و ترک نفاق با دوستان دانند که چون دوستان را منع نمائی نمایند اعتماد بسخن آن مردمان موافق ننمایند [illegible]
و در طریق ضلالت باشند پس از مدتی آمدن این راه خوفناک [illegible] و پرسش شدن و در دوستی با فتن نصیبی نیابند **نظم**
چو در در گوش کن پند خردمند ... ز پندناصحان سبا نخور پند
مرنج از گفته یاران مشفق ... ترا هر چند باشد زهر مانند
کنار روزی بنفسی از مهمات ... چو چشمت را برادر سوی در بند **حکایت بر سبیل موعظه** از عالم علوم ربانی ابو الفضائل
حکیم ثانی طالبی شاه شنیدم سؤال نمودند این فضیلت از چه اندوختی و این علوم از که آموختی فرمود بدانرا اینکه هر چه شنیدم اگر سنجیده
بود که فهمیدم و اگر ناپسند بود نرنجیدم هر سخنی را شنیده چون شنیدم در گوش کشیدم و هر چه شنیده نشنیده انگاشتم دیده و نادانسته انگاشتم
فرض نمودم هنگام تکلم ترنجیدم اگر نجف بود گفتم هیچ گونه شنیدم اگر قابل تربیت بود گفتار او را تنبیل آورده و همان حکایت را
لباس دیگر پوشانیده و در رشته بیانش در آورده تا هدایت یابد **قطعه** کوه را نیست حاجت سخنی ... گنج محتاج سیم و زر نبود
چون جهان دیده مرد کش حاجت ... بستمدان بی هنر نبود
مرد باید چو نخل بار آور ... نه بود بید کش ثمر نبود
پند در رزق مقدر و قسمت مقرر چندان مضطر مباش و در خویش تعب در میندار زیرا آنچه قسمت است و وعده کرده بتو خواهد
رسید بمقتضای وفی السماء رزقکم وما توعدون هر چند بر جهت خواهد رسید ولی باید بموجب فورب السماء والارض انه لحق مثل
ما انکم تنطقون پس ترک را بگذار و از وسوسه بگذر **قطعه** جهد منمای آنچه را دانی ... بیرسد این همه تحصیلش
رنج افزون زحد مبر در آن ... که بود خود محال بتدبیرش
رزق خواهد رسید زجه حلال ... تو حراستش کن ز تعجیلش
پند سخنی که بی اصل است در اداء آن کوشش و هیچ باطل گفتارش مباش هر چند مطبوع خاطر مستمع باشد و شنونده بدان
ترا عزیز دارد که عقوبت آخر ملامت او بیش پیدا از زود **نظم** خطا گر نا پسند در باشد ... که از او چشم عقل بر باشد
مرد باید کله نهد بر سر ... چون کله دار گشت حر باشد
تو زنا جنسی نجس بنگرد ... بجز اگر ملک فتنه جوی گر باشد
دیده اندازه شکر زون عارف ... طعمش از برای سر باشد
صبر و نیش ایکه طالب شکری ... لا تغدرا و کس بدیده ضر باشد
موعظه در وارد است بخود ظلم از شکایت بل حکایت نمای خصلت عظیم دارد و بعقوبت الیم خواهد رسید زیرا نسل مبارک شیم
کریم ذو النعم بطلم آن رقم زن گردیده و جز آن نشود **نظم** هزار سال گر است عمر در جهان باشد ... جز آنچه گشته رقم از قلم جهان باشد
ترا نه روزی [illegible] ... که خود نصیبت بخور جهان نهان باشد **موعظه** چون سفر از ازل اجل برسد رشته حیات جز پایان
رسیدن مدت قطع نشود و بلیت روی ننهد هم اگر دهر بالعرض خواهد بود و خسران پذیر نباشد تا بدانی زمام امر عالم در دست عالم آفرین
باشد همچنان که دیده اغلب بحور زجاج با هم ملاقات کرده اند زجاجی بدان لطافت از ضرب سنگ آثار راست صدمت نخورده لکن گوهر
با چنان سخت روئی بور نرین هوا با تابش سرما از هم بریزد **قطعه** دشمن اگر شو تو شی را چه جایان ... تو را از آن اهمن رسد ذره ضرر
در راز خدای امر شود بر قضا او ... مانی شود سکان گنقار در دل جگر
رو سر بنه بر رشته تسلیم در جهان ... رو شو رضا جاده داد اراستی
نا سر رهی رضاده دهر خلق دهر ... ما رنج نشینی از غم ایام سر بسر **تمثیل** هنگام امر هادم اللذات در قبض روح موسی علیه السلام از
دادن جان ساحت فیمو در بدان مشغول گردانیدن اسرار شد سوی بحر برفت و عصا زد و اشکاف در ارض در یا سنگی بود امرش فرمود
عصا زد تا در باره شده کرمی دید برگ سبز در دهن دارد و مشغول شد با موسی حق از حال این درجنین جای غافل نیستم از حال دختر تو
چگونه غافل باشم آنگاه حضرت کلیم تسلیم امر حی علیم گردید **قطعه** بلی خدای رؤف آنچنین نگهدارد ... زحادثات بدانه تمام اشیا را
بهیچ شی نخواهد رسید رنج و غمی ... اراده تا نشود ذات پاک یکتا را
در آن نفس که اراده بعقل او سازد ... شود شفیع نمانی اگر که ابیا را
تنبیه چنانچه شنیدی پس آنکه نمرود مرده و دانستی آنچه باید نمود و مشیت احدیت بزلت و دفع گسست آن سلک فطرت نقل یافت

پشه لنگی را سبب بدان فرمود و سر از مجاز از غیر بدان خانه مسکین متحیر گوید چاره پشه برفت جز آنکه بستر بی چاره کرده چنان کرد که گوید شنیدی **نظم**
جز از نظر پناه خدا پناهی نیست ... امان دهنده جز از ذات کبریائی نیست
تو سرکشی چو نمائی بدان سلطنت مالک ... فنا شود همه مکنت و داد ما نیست
مدار چرخ و قرار زمین با مرو ثبات ... کسی که گفت بگو گفت آنچه او چیست **پند** در امر خرد مندان که صلاحی دیده و رای انرا شنیده اند هرگز
دخل منمای که از جمله بخردان دانسته و از باب دانشمندان برانند بدان علت که از خویشتن غافلند لکن مصالح خود را
چنانچه باید تو درمیان گذارند و باز شان از تو پرسند گو آنچه را الطرق مصلحت بنظرت برسد که عین خرد مندیست و نفعش دانشمندی **بیت**
خرد مندی بکاو سختی از آن ... رفتار سختی نوانی تا که بگذر
بکار مردم دانا چو کارت ... کرامت را نشد حکمی از هر که ارت
بو فی دخل در کار کسان اش ... که پرسند ت کسان را از تو گر از **بر طرز نصیحت** در ابو افعال خود مندان نگون
هران کفته شوند لیکن خاموش
خداوندان دانش کاهی و پسند ... اهم و الحکم و الحمی شنیده
ترا گر فضل و دانش بهره است ... بنزد اهل دانش دعوی حجت
به بندی کر به از هوای هشتی ... چو حشمت مجوای کشت بدبخت
کرا و دعوی دانش کوه در ماند ... چو در دانش کف دعوی برانفرخ
پند تصدیق در آرای مردم برای مردم حسنی ندارد که اگر در انجام کار برمراد شان نگون بر خسران او را از تو دانند و هم سلب
اعتبار عزت و نفی عنویت از تو خواهند کرد این چنانچه خواهی نقصانی در مقام و مرتبت تو نباشد حتی الامکان سکوت پیشه ساز
تنبیه از جز نسبت خویش عیبیش و از پایگاه خود بکام در شمار تا بزحمت در نیفتی و بمورد هلاکت در نیائی بمقتضای
من خرج عن زینة قدره هدر **حکایت** فقیهی را بامیر با استیلا افتی دیده گفتند نشر با تیغ برای سیمرون تو مرد منعی فیاحت
دارد و خوانند با چنین جوان زیبا روی آمدرفت با تو ناپسند پس گویند و نقص در تو جوید با بیگ خداوند و صفت خصلت اشرار
پیشه نموده و طریقه ابرار را باز نهاده تو خود دانی ناروا این سلف که کسی نفس خود را در مقام ملامت در آورد و خود سر رسوا ساز و گفت
مرا عمر گرای در این بنگ نامی حلی که بود و بیاد مصاحبت انسانیت جوانمان سپاپان رسیده و بین خور سندم که از نمو اخوانم خوانند و از
سرباران این وادی صحیح دانند صاحب دلی فرمود مدنا کلام اتقوا مواضع التهم صدق باشند **مصرع** بار با رسوا شدن آخر گشد رسوا ترا
حکمت حال دانا معلوم است اگر نادان عمری با وی نشیند دستی ننه بیند جز وقتی که از مرتبه خود فراتر نشیند و سخن از حد
دانش خویش افزون تر گوید و دعوی برتری بر ان کشند نماید آنگاه شخص دانا خواهد سینه نمودن تا گرام او در خداوندان خرد
داند و هم ترتیب باید کرد از آن پس بهلاک خویش پرداند چنانچه در شتی نزد درشتان و هنر مندی پیش خرد مندان عین صلاح
و بخردیست زیرا در حقارت رفعت و در رفعت شکست باشد همچنان که در مهربانی دوستی و در عداوت دشمنی خفته مجدد در مقام نادان
سکوت مایه ایمنی از فتنه و آسایش و رعایت مال و سلامت است **حکمت** هنگام که دشمن در صدد هلاک تو برآید و توانائی در خود ببینی
او نیز بحکم ضرورت در مقام حراست نفس و دفع مضرت دشمن برآمده انتقام خود بستاند که با دشمن در مقام توانائی ساعت نشیند و در وقت
بعوا با نفود هر آینه در قوت آن نباشد بر خصم زبان داد و دلی نیز پیش نگاه و خویشتن بگیرد و چند بیش که زبانت نتوان زد **قطعه**
چو آب از سر گذشت اغراق رسد جله ... تفرق اندر نشر و بسل باشد
غریق لجه اینک تو نمیرد ... اگر کارش برین تفصیل باشد
کبود از خسر و خواهد گشت ظاهر ... خود آن جامه کرا اندر نیل باشد
بود جامه چه جو خسر و جو اشرک ... بگو مقصد کرا این تمثیل باشد
موعظه از سند گوی اگر چه از آنچه که آگاهی بشد بیان ننمائی چو در سدت بنا دانسته و با پرسیده تا خود در حقیقت قدر حرود
سعی که با سخنی چه با سعادت که سکوت موجب از دیاد رفعت بسبب علو مقام و منزلت است و خصیف شخص خاموش بر هر رتبت عز
در گشودن و بیان کردن مقاصد به هر حال سرو نادان آتش نگفته باشد تجربت پرداز که هر سخنی که لب گشود دریابش کس از مهر و منقر شود **بیت**
گو هر دانش خود در صدف سینه بدار ... تا طلبکار شود جوهر پیش در بهکار
هستی از طالب ترجیح اندر گرانه ... دار در تکی و دانش هر حال تو پنهان
گرنه سستو ره بر گنج نه مقفل افتد ... ظاهرا بود دکس طالب اش بود **بیت** چنانکه مهر درخشان عزیز دانستند
همین لطیف نباشد بنزد خلق بها

مکرم است از آن در شمار نیکان | میان چند سبب او نکو نمایان است | وز آن لطیف‌تر است دهن او | که هر صباح نماید برون ز روزن روز

تو هم نهان کنی ار هر کلام سستی | شو از طلب دیدار او که بی‌دهنی | ولی نقاب برار ار که رخسارش | چنانکه ستر نماند بجای مقدارش

تربیت مرد بیمار مرضی بود بواسطه حقی که بر او را در بدن بود نزد حکیم اظهور علت نجات میکشید و عاجز داشته بیان او از طبیب جسمی طلب علاج او را میسر شد و طبیبش هر قدر بود تا علت را نه میسر امکان نخواهد علاج کردن از آنجایی که مرض چاره در دبیر داد و اتفاق شده بود او از نشناختن مشغل طبیب انده دیدن با چاره و اصرار داشت بذله گوئی در صحبت حضور داشت که مرض در قبر مریض است گفت این مرد را که نوع مخصوص دخیل شده علاج او ای او دشوار است خرد مند مرد که گوشه استماع این واقعات را میسر بود چون لطیفه ظریف گویان بشنید بر رنجید سر بر آورده گفت راست کوئی و نیک دریافته لکن اینجو صحبت نشده ادم در دیبر آموده از موده کار است که مثل شما صاحب حذاقت میشود و طبابت بیسنماید خطا و نه طلب کند بیه برویش بر او؟

نظم هر که بی‌باز نداشته سخن گفتن | که با گوش خرد مند را بر آشفتن

هر که سخن از راستی مکن اظهار | هر حبی نشود لعل دانه را سفتن

سخن مگوی مگر بر مزاج مستمعین | که در جواب بیابی درشت بشنفتن

حقیر اگر که شد سپستان در او کوه‌ای | بر و بکار مغیلان بجای بر خفتن

در تادیب سخنی که خسران شر باقی ملعون نقش تعقیبی که آثار آن فانی کرده دیگر آن فضیلت مباحث رنجیدن چون مسلمانان و این دعوی بر انگیختن فتنه است در تخریب ایمان ماننده دعوی خلاف حقیقت و کشیده تشنه مانی که اثر این باقی و رخم آن جز بذوالفقار معالجه پذیر نخواهد شد

قطعه برو چیشه خود در سستی نما | که در جهان درستی نباشد ثمر

حذر کن ز و فتی که در کج روی | در انقطار مردم شوی مشتهر

ز خر مهره گر دهبا کثرت | گرافزون تری در بها از گهر

کج ار سطر آبا بدی جهد دلش | بود این چنین مستقیم ای پسر

تو خواهی شقاوت کنی اشتعار | رهانت سعادت گذار در سیر

نه عقب خرک کن ز دو خستی | مرتا بوت را مشکه که بر سر ببر

نه پای بر جای بای حیلی | که باشی چو سلمان نکو در عمر

نتیجه انسان که افضل و اکمل و اشرف از تمام مخلوقات است باید متصف بصفات صانع اخلق باشد تا مصداق انسانیت در او موجود بوده باشد نه بخورد و خواب یا بسئوال و جواب توان با انسان نسبتی که جوان انسان نامند که شعار و طریقه طایفه ابرار و سپاس احرار و جهلا که در حقیقت انسان و انصار حق خوانند و الا کاننده وحوش و طیور هم که آدمی را خورد و خواب باشد آنان را نیز باشد و نیز حرکت بیک و زشت و بعض مراتب و افعال انسانی باشند و لی آدمی نخواهند شد بسیار دیده اند اغلب افعال انسانی از حیوانات بروز یافته و در بعض از آنان آدمی حیران مانده که آیا این انسان است در جلد حیوان بر آمده چه حاصل ظاهر آدم با دیت که اخی و هو و باطن او بخلاف ظاهر شی باشد تا هنگام میزان اعمال اعمال آدمی کمتر از سگ نیابی همین برهان باشد خرد مندان و بیدار اند که سگ در اغلب صفات مقدم بر آدمی بوده چنانکه عقلا ذکر آن فرموده اند

نظم سالها خدمت از کسی یابی | از صفا بش کنی بسم آوازی

تا بتو روز محنت و سستی | نگذارد طریق همرازی

بنهد انکه حق نعمت را | سرکشی سازد و سر افرازی

چون که سستی ترا بپیش آید | بسکند پیشه رسم غمازی

لیک اگر کلب درکه خود را | دوستی را نگاه کند کرده

چون با طفال بنجیر و بازی | بیک مشت استخوان نازی

تا روان در تنش جان درگه | از صف میکند روان بازی

شرف آدمی نظر بجای | حق شناسی به بین و ممتازی

رو مکن اعتنا بخدمت کس | لیک که دارد کمال سرتازی

ز آنکه از خدمت از کسی شده به | نبود به ز دونک سرتازی

خوش نواز مردم نمک نشناس | در تمام صفت بود تازی

که نگوئی چو جنبد از آدم | بهر آدم شود چنان غازی

گفته از این مثال از کران | نه بوین نیکوئی و طنازی

نصیحت از خداوندان جلالت و صاحبان منزلت سزد و مستحکم که خاطر مبارک ان از خدمه و طرز آن استان موجب نقصان خدمت با ظهور خسران امانت و قس علی هذا بر خلاف مروت نموده اغماض از خطای ایشان فرموده و بجای عقوبت با آنان رحمت آورده تا از کرده قبایح خویش ندامت یابند و بر خطای خود معترف کردند البته پس از آن مستحق آن مستشنایع نگردند هرگاه

خطای آنان از حد گذرد و هیچ ان در کارهای خود مصر باشند لازم آن است که آنکه اینان هم چنان که پروردگار مجید بر بنده عاصی نگیرد و ستر خطای آن بنده ای نماید تا ز بنده که دیگر پرده پوشی در حق او موجب کشیدن آن رو ایشان زمان پرده از کار او بر دارد تا موجب تنبیه گردد

قطعه ز بندگان سزا که ز خطا در گذرد | خواجه عفو نظر پیشه کند سخن | سر ز قبت بکجند بار نهیش کرد | بهر بانی و لطف احسن بود حسن

وز آن پس که مضرتش نیش بود و عذاب | مگر که باز بسیند ز رشت کارانش | چو سنت روئی پس ز مشق جرمش | در پرده شرم دیوار نقل خشن

روا بود در زشتی که شود با عذاب | بگردنش ز غضب نقل بست بشتابان | گذشت اگر ز شتو نان آن پسند گذشت | که گذشت کند نکن در الحسن

که جای جامه کشد دست از فریدن | کند به نیکو ادجای جلد در سب گفتن

تنبیه فقر و غنا هر دو اراده حق تعالی در چون و چرا نیز چنانکه حیات و ممات قدر هیچیک از ایشان انسان چون و چرایش بر وفق مراد نخواهد بود و نتوان سخنی گفت از آنجا که عین حکمت و محض مروت است آنچه مراد او وارد آید چه که رضای وی نباشد و خدا غرانچه ار رضای وی در آن باشد قبا باشد هوا های نفسانی و وساوس شیطانی رضای او را جهان مخاصد کشد که جز خسران حاصل در آنان نه و شرح آن باختصار در ما بیان بقضا و قدر گذشت بهر حال چو جای سخن است با خدا و منکه اگر نابوه فقر خوش سر بر ز نه جنت را نیران و اگر با هنچه هر خوش احتراز نماید نیران محمود و رضوان نماید هم عابدان را معذب و هم عاصیان را معزز آنان جلب عدم تفضل از جنبت بر گرانی و ایشان را بواسطه ظهور تفضل بسبب غایت و شرمساری از کرده کار چیشه خود

قطعه هر چه کند حق خدائی و است | کس نتوان چون و چرا نکند | خواه اگر بره بجنت برد | یا برد از خلد بسجین کند

بگشد این کار کسی که چنین | زاب منی سیم و تو ظاهر کند | از چه بیگاه قوا نمود | چون نتوان در بره دیگر کند

هر چه بخواهد بکند لا کلام | کس نتوان منع نماید و نکند

پند افتاده را اگر بینی که از حب بر سختی یا فته خاطرش بدست آر در بحالش مردان بدان گر دی را نمره و ذلیل است مار روزگار است وقتی ممکن است چون آن شخص در چاه سنگ خورده و از چاه بر آمده بجاه بر نشسته و بر نیز خواهد که بیند و هنگام بخت نشیند بعید نباشد جزای تو را قصد کند بلکه است بنگ دیده باشد نام با دلش تو نیکوئی نبود و ستم برده که آن سنگام نتوانش بسر در بر باختن

از بیت مدار چرخ بیک قانون نباشد | بیک سان گردش گردون نباشد

بیک قانون نباشد خود و کار است | مدار آسمان که جهان چو اهی | نباشد بیک سان خود مدار است | امور راحت جهان بدو گواهی

هر آن دیدی مزید و کن تصور | نه بینی دیدگان خوشتر از آن در | ممکن باشد ترا بر هم فرو رفت | غضب بگذار و کن پیشه مروت

کسانی هر چه خواهند نمودن | نه گرا فزون که افزون آن نقصان | تو رنگ لقا تغیر صفا و خوانی | خدا را در گذر که نیز دانی

ز لطف بازداری چیره گوش | بلطش چیره ز گوش دانش بخواهش

پند شعراء و علماء و دانش هنرمندان صاحب هنر لیبی و ضبط نوا در وامثال و اولوالالباب که ارباب مقام و دارای مقام احترام هستند و صاحب بهره و دارای مروت باشند رنج کشیده و مشقت برده اند تا مشکلات آن دقایق هنر کرده و مقاصد آنان بدست آورده و واقف بسرایر ضمایر ایشان که دیده اند بازنتوان از فتنه روزگار امین که هر نگاه خود نگه و داشت تا سر فتنش به بیند عیب است از نکوان طریق و تا رفیقان بر تو قسمی بی‌بردن تحقیق حال چنان رفیقان مشفق بجای ضیقی اندر مقام نکذب آن اخلاص منطق تیره که محقر بر آیند و ذمایم توافقان رموز نهانی که سزاوار محامد و چه نماینده غافل اند که سر بر و خوردن ایشان بر فراز دار قصاص بوده و راه مناص بر ایشان سد در گردد و اگر چه که بگرد و پوره داشتند از همه بی در قید قفس هوا و هوس هر کسی که اندام چنان بر ز نند

قطعه اینان گرفتار دام اند در محبس نفس | از جهت که نکرت رهائی نکنند | همخوابه و بو قفس گرفتار شده اند | یکذره قصور جدائی نکنند

چیزی که بکار کس دار انده خود | آن که دعوی خدائی نکنند

موعظه ای دوران از خدمت خوابیده خویشتن هیچ که عاقبت از در بندگیت خواهر آمد و بهره اوقبت خواهد شد

قطعه تو طفل گر که فر خدمت نخواهی | هم از خود کردن طاعت بپیچی | نمون خویش غلط انشر ناقص | زنجیر خواهی که بابدر او | ها محال اندر ره با کمان بری ره | کرامت بیابی اندر نا صفات

نتیجه حضرت احدیت اندر وجود خلق بمقتضای حکمت و بر حسب عدالت عقول تکلیفیه بکافه بنی آدم علی التسوی بی‌بدون بیش و کم از خزانه کرم عطا فرموده اند آن بس اظهار

شناسائی ذات مقدس و ستایش بانان فرمود تا آنگه یکی را قوی و دیگری ضعیف در دانش و غنای خراقی الت برنگم درد او وا ز تمام عبادت
بیکرویه خواست ما تکلیف با اطلاق شده بشد تا گوینده خداوند حکیم علیم و قادر خبیر بصیر چرا کند سعادت طریق سعادت در گردن یکی انداخته
در شته شقاوت طریق شقاوت حوق جید دیگری ساخته ازان یک موجب طریقه که باشد افعال ان بت بلسینه بپیدا آید و این
بمقتضای اثر شقاوت که بعلت فن دانش بدو ضعف است بیشتره حیوانیت ظاهر گرد و حاشا که خدا و ند واحد عادل طریق مختلف
برای بندگان معین فرماید و باب ضلالت و هدایت بر روی انان بگشاید برخی هدایت یابند و جمعی گمراهی بپسندد او ی برای
اولاد خود این نه پسندد که خلاق بنده پرور مهربان به بندگان این پسندد که یکی سود ببیند و یکی زیان البته این را همان کس که معقول نه شناسد
باشد عمل نداند و مروت نخواند انگاه چه عذر برای خالق باشد که گوش ترا در امورات او ایراد نماید یا امورات او را خوب بگیرد
عقول و تکالیف و طریق داد و او بخواهی در حق بندگان تسویه داده نظم طریق بنمود حق احمد هر که خواهد ببرد هی برود
نهی بر کرده لیک دست ترا ببستگیرد کسی که عود و به تو برای برو که داری ام فی ره نهی گیسو خواه هد
کرده لمن التوح ثبت حق ره حقیقت نمود فسرو همه که این ره اندر رو د بیگمان وان رو د تا بقعر نار ابد
گر تو رضوان نخواهی و بروی سوی نیران ترا خدا چه کند با قتضای قرار داد ازل انگه خارج نه راه امر شود
سسند انگی شود بعد رستقر که سقر هست مسکن سر قد پند خوردن و آشامیدن نه شعار انسان بلکه رفتار حیوانات
بیابان و سایر جانوران است پس انسان چگونه پای بند هوا و هوس و مقید قید نفس نفس و منس آرزوی جهان باشد و در صدد رستن از
جبلان زال مکاره نشود تا چون مهتی بود روی نماید بتواند خویش را تیم بیرون از دام و در قفس حایه نه از شدت رنج بر دری و از فرط
بهمزی مانند حمار زیر بار در حقت و از پا نمود بکشد هر چه شکیبا چنین کس چه شود دعوی آدمیت کو و حتی سرادری نمود خطا باشد
بر وا عتماد نمودن و دست او گرفتن برای روزی که ترا دلیری کند و خواهد شیر گیر به بیابان یا آنزمان ترا زان آن حماقت کی یادی همه شکی
و نه تکلفی با وی برابر کردی زیرا آن منافی عقل و این کاسر شان آدمیت نظم کسی را که نی شیوه آدمی بر خمش ز رحمت مزن مرحمی
که چون بر شد از رحمت زخم او کند او بر روی تو زخم عنصی ترغیب بسی از کسی عجیب شد که چون آسایش دنیوی دارد و روی عجز
دنسکی بر خاک مذلت بینکذاردازین عجب انکه اگر بمقتضای حکمت بالغه دولت بینت فقر و ادبار گیرد گرد و همی بنالد و بزارد و شکایت
دوست و دلخواه بر کار و کشتنان عاقبت بنا و برو بر او از شکیبائی خود و ناصبوری تن درد انکه باشد برخور و باشد بگرد و حال
کر انجعطب بخلاف رای خود و مسلمان است تا شکر نعمت سلطنت باعث از دیاد و طاعت میشود تا بدان مزلت و شکر انان نعمت
آخرت و دولت ابدیت یا بد سرکشی نماید تا بدلت و فقر ابدی اندر افتد که علاج پذیر نباشد مجملا در هیچ یک از حالات منتبه نگردد
تا اندر عنا که فراغت از رنج و عنای ظاهری و دنیوی دارد و نه در شکستگی که پرده خویش ندرد بناسپاسی کردن و اجر خود بردن بیت
و هچون نعمت دولت روزگار نسازی دراو یاد پروردگار و گر نعمت فقر گردت عیان برآری برزش عمو و کران
ز شکر جهان و ز تاب حنین ازین بندگی نیستی دلنشین الحصل بنده که در هیچ یک از نعمت پروردگار حق شکر از نتوان
چگونه داعیه بندگی نماید و خواهد به نیو سیله گوی دولت عبودیت ما بند و دیگر بندگان از میدان تقرب بربایند هر کس نباید فائده
گرسنه بر بردن احسن از سیر خوردن و پیاده ره سپردن بهتر از سواری کردن است عند البصیر چنانچه دران تذکر و تقرب ودانی
نگر د تقیعد بواسطه طغیان نفس پر الهوس موجود است نظم گرسنه بودن غافل ز حق نگردیدن به است با کشدن سیر و خویشتن بر
بر ره نگار صیقلان قدم زدن نیکو دیا سواره در بندگان خود شیند نهان که کتاخ در تحفه نه نجاب عزیز در برحق با عجز نعمه بودن
کدام کوی زانصاف صفت دارد کدام نار زصفاکو حق بود دشتی پند بکته که چنیم توقع برای طاعت خویش از بندگان استانی
داری چون اطاعت از خالق واجب الاطاعت متعالی با آنکه آن نارو او این بجا باشد تنبیه تا توانی تضرع و زاری در در بار حضرت

باد برا از باد منه و از دست مده که بسی النفع است موعظه پرده دری بیگوشیوه فیستهامپسندیده و ستار العیوب باش نظم
هزار عیب اگر هست در یکی پنهان عیان بود همه آن عیبها بر یزدان باعتقاد تو از آنکس خطائی رفت بیا بپوش و زدن عارکیسه آنش و زجان
عار را خود اگر شنا حتا کاو بهی دو روزه تعاقبش که دل تمام جهان غائله نا امید مکن سایل پیش لیم هر که اگر او هم شود جان بود
دلی بازان نه رو بعکس او کریم که چون سوال کنی از قوت لایموت خویش و مهی تو آرد و مجرد دست نگرداد تا گمراز نزد او تهی دست نزد غمگسی پند
بر بیچارگان تفاخر منما با ستمگاری بیچاره نکردی و بر تو تفاخر ساز نمو بهمچنین بر بندگان سخت بگیر که روز جنبه نگیرد اگر هم کردی
بر تو سخت بگیرند و بر جاهت افزوده دست بگیرند قطعه هر که با بیکسان ستم سازد بیکشد بر حیات خویش قلم
با اسیر الله مکن ستم هرگز که بروزی شوی اسیر ستم زور منما گرت قوی است کاخر از پا بسر شوی چو قلم
بفروماندگان مزن ضربت خامه باشند گر ز از در هم رحم بنما بزیر دستانت خواه باشند باشاه و خدم
تنبیه مرد خردمند در سعر که جای نسازد که به وعلت سوره و بیت گرد و یکی آنکه چون اصلح شود صورت ببیند و شت خورد و اگر
ناظر باشد ملامت برد و متقر گرد و پس ا هر دو طریق تخلفات نظم عاقل انگه سوی دو زجا به جدل نرود هیچ پیش سیم و خرد و جدل
نغرود وا نهست اگر بجرب بازنساز و بصلح و جنگ نجل بی شبه اندر بیهوده سر جدل خود کشته در قتل خویش مستعجل
تنبیه اگر می ناخدا دو در یا علامت طوفان ببیند ولنگر نخواباند همچنان کشتی برانه صلاح و درستی و فلاح پیوستن است زیرا قبل از
یمن صواب بخواب و وارستن از عذاب مستغرق نکردیدن و در غرقاب است البته بسا کشتی در حرکت ناخدا و پیش آمدن موج در یا بلبه
طوفان کشتی شکسته و نشستگان کشتی را رشته حیات گسسته کرداو بسیار ازا بتکرار بسیار بیرون طوفان آن بحر زخار و بازداشتن آن امواج
بیشمار بر انون کشتی ممکن نیست و در از خرد مندیست با طوفان خیابد و قدم نهادن و در کشتی و ور زیدن تا وقتی که بجای درستی بر شیند بیسی
اگرچه در بحر توکل نه یک نجات و باقی بود و حسیماه با شد چنانکه خدا و نه شاه و نه بفرمایند خدا کشتی بجا که خواهد برد اگر ناخدا جامه بر تن شد
چنین است ولی بسیار بنک است تا بی بخیف و پسندیده پند جنسیم مرکش اصلاح امور خود از خدا طلب کند و بکار با ز ما نکان بپرداز د
انجود صورت پیند بروا انجام نگیرد زیرا بسنوا با نی شنه کراز د و رور بنی و شدت حیرانی حال سوال و زبان مقال با مسبو لم بزل
ولا یزال مذار ند و نظر بکمال آن بیچارگان او ولیت دارد قطعه بنازم کسی با که بر حال خود بپرداز د الا بکمال دگر
خود این شیوه باشد ز مردان که پسندد این شیوه مادادگر چه کرد خلل در کار ه ادارت زند و د ور خود کند سبعد نیلوفر
ولی حسن فطرت نگر شیوه نیست نا آنکاده مردان چو آهسته حکایت در تنبیه شنیدم سلطانی در هنگام بذل بیعی نعمتها
اثان بذل محروم و مقعران را منظور نظر داشت خازن را فرمان داد تا مقدار زر در حق مظفران مبذول نموده تنی از ندمای حضور
که بواسطه ظرافت پیشه مخالفت خلوتی با سلطان لبی جسور بود باز پرسید که این شعار تاکنون از هیچ شهریار بعصه ظهور نرسیده
جز از شما میخواهم علت این مقصود منظور دانسته باشم زیرا در جلیلی ملوک تا کلی نه بینید و مصلحتی نماند با تمام انقلاب بپردازند ملکشاهم هر گاه
علت در این باب منظور نظر نسبود این کارهی نمود فرمود انان ما چون از مقربان و نعمت اندوختگان آستان دیده و معلوم
الحال فهم مستحق این رحمت نداشتم ولی چون ایشان را مغضوب و پریشان دیده بذل این رحمت در حق ایجاف روا داشتم
و حکمت این باشد ات خدا ام تا معلوم خویش مصروف ارند و برا نروا مستغرا یند لکن ایشان را بخود م تا از مجهولیت بر آیند و بدو تحمل
ترك تقصیر کنند از آنجا یکه بنا و اسباب از ایشان رعایت گرد و بعوض جرم بذل مرحمت شده البته انسان وقتی که بار معقوبت
رحمت دیده و بعوض مکافات مؤاخذه لطف و مهربانی تشتی بخود تاکید تا کامل چنین گرد و قطعه جا هلان را روا است بخشش ها تا مگر زان عمل شوند خجل
در بصیرت در معاصی افتادند ضجر بینند از ان بسپر حاصل بعد ازان سعی در ره ایشان نزد من هست عاطل و باطل
حکایت هم نیز در تنبیه نقل از جا نعمتی برده گرد یک فرمود نزو حق تا در درگاه ملکی دیدم شخصی از آن خواص از خاصان و مقربان قدم

و دیگری از ملازمان آن آستان بود مضمون این کلام را بخواند و حسب فرمود آن نخواند و بر پایش داشت حکمت این حرکت را
از ملک بخواستند فرمود این تاکنون برین در نیامده و بر حرمت واصل نگردیده و برا مورد مرحمت گردانیدیم تا برین گراید و خدمتم
از در راستی نماید باشد که وی سخن خاصان آستان را در یابد لکن او را بر پای داشتیم تا پیشتر از پایگاه خویش پرون نرود و تجربت
افزون خود خیره نگردد و در هر حال این را به کرم خالص بر دیدم و صاحب دلی نشسته بود فرمود راست گفته‌اند هیچ وقت را لطف و قهر
پادشاهان سزاوار نشاید مشد بلکه همه اوقات را از ایشان بر حذر باید بود زیرا بسیاری با نهایت خدمت از پایگاه تقرب بر آمده
و دیگری وقت بکلام درشتی مقرب الحضرت و ندیم خلوت بگردانند **فرد** قول حکما بیک بود بشنوید که پادشاهان را دوست خانقاه بودن
تنبیه هر کس از پادشاهان آن نباشد که مملو از علم و خالی از طمع بوده جز از این ممکن نخواهد بودن **نظم**

خدا جوی باشد و در سلطان هار | شیری هر اس انیدن روزگار
دگر از خدا روی بر تافتی | سزا مختلف میکند خوار و زار
کسی را که باشد بحق اعتقاد | هر اسی نی از نیز و بیش زمار
چه بر سند خسروی جا کند | چه خسپد خدا جوی بر بوریار
تفاوت ندارد برا و جوی | بنازش نبود بلکه پیش اعتبار

حکمت بنا و اساس سلطنت برای دادخواهی هست نه از برای
ربایت و اخذ خراج از مملکت و ذلیل کردن رعیت زیرا که احتیاج رعیت و مال رعیت در مقام حاجت بودن عالم برای قوام
حق و نظم دولت است نه محض تحصیل اموال و لذت جهیل و مال کی سلطان آنست که رفع ستم کند و تونیب حق نماید و قوام عالم به
و بذل زر نماید و حق مظلوم از ظالم باز ستاند و بسر نیک است تو نیکی کنی و حقوق مردم دهی و بنای عدل نهی و فسوی غیر حق منزوی و
آثار ظلم نگذاری تا از عقوبت کردگار ایمن نبوده باشی **در تنبیه** بسیار کم کسیست که چشم طمع از اموال بپوشد و بمال خود بنشیند **نظم**
دو ملا یغفار در چیز روی گردان نیستند یکی سگان بی دندان که عاجز شکار خورده استخوان که همی برار نود و دم بلستخوان که از انه
و دندان خورد و خش شکار نرود و دیگر زاهدان برا نیان که از سیری جندان مرو سگر که در پس خود که دار نود و متع از مجاعت خود بر دارند
فرد آن بزارد که رفت نه دشخور | دین ز شهوت دریده غبار **نشیه** مقبول درگاه کبریائی جوانیست که با کثرت شهوت و علت
آلت و عالم غرور و شجاعت و اشتیاق و غفلت لذت پرست و عدم دانش و معرفت بجلس برا دانش از معصیت و حرمت رخنه در طاعت
و عصمت کسان ننماید و رنگ بمعصیتی بنامو من و محرم نگذارد **قطعه** پیر اگر ترک معصیت سازد | باشد از آنکه قوتش نبود

خود جوان را که دارد آن قوت | دیده در چنگ عصمتش نبود
ترک لذت بر کنده که قوی‌تر | سر نگه پیر اگر شد بجماع
نوت اندر با لنش نبود | الفت و دخانش نبود
نه کسی را که در تمام حروق | کم و کیفی ز شهوتش نبود

موعظه تو به سنگهای جو فرشته حضرت و باب کرده که تایب که گذشته نکرده و در طلب الذام برده نرو دالبته خداوند بخشنده مهربان
از عقوبت آن بنده تایب بگذرد و در ظل رحمت و مغفرتش بازدارد نه هر زمان که مرتکب معصیتی وی را دگربار مرتکب آن شده و از دور
آن لذت نگذارد چون فراغت یابد دیگر بار استغفار نماید آن سنگهاست که این تو به خشم و غضب شدید و عقوبه کرد خداوند نوبه او ارا سه **قطعه**

بوقتی بگذرد از بنده حق | که او بگذشته باشد از شکارش
نه بپذیرد ز بنده توبه را | که هر ساعت کشد اندر کنارش
تو از فعل بد خود برگردی | چگونه بگذرد حق باز زارش
نظر کن بالک سود استغنا | که است از ما سوی در کف مرارش
ستین باتو کسی عهدی نماید | شکست و بست چون تا چند بارش
بمن گو باز و ز انصاف مگذر | سیه سازی و یا نرو ز نگارش

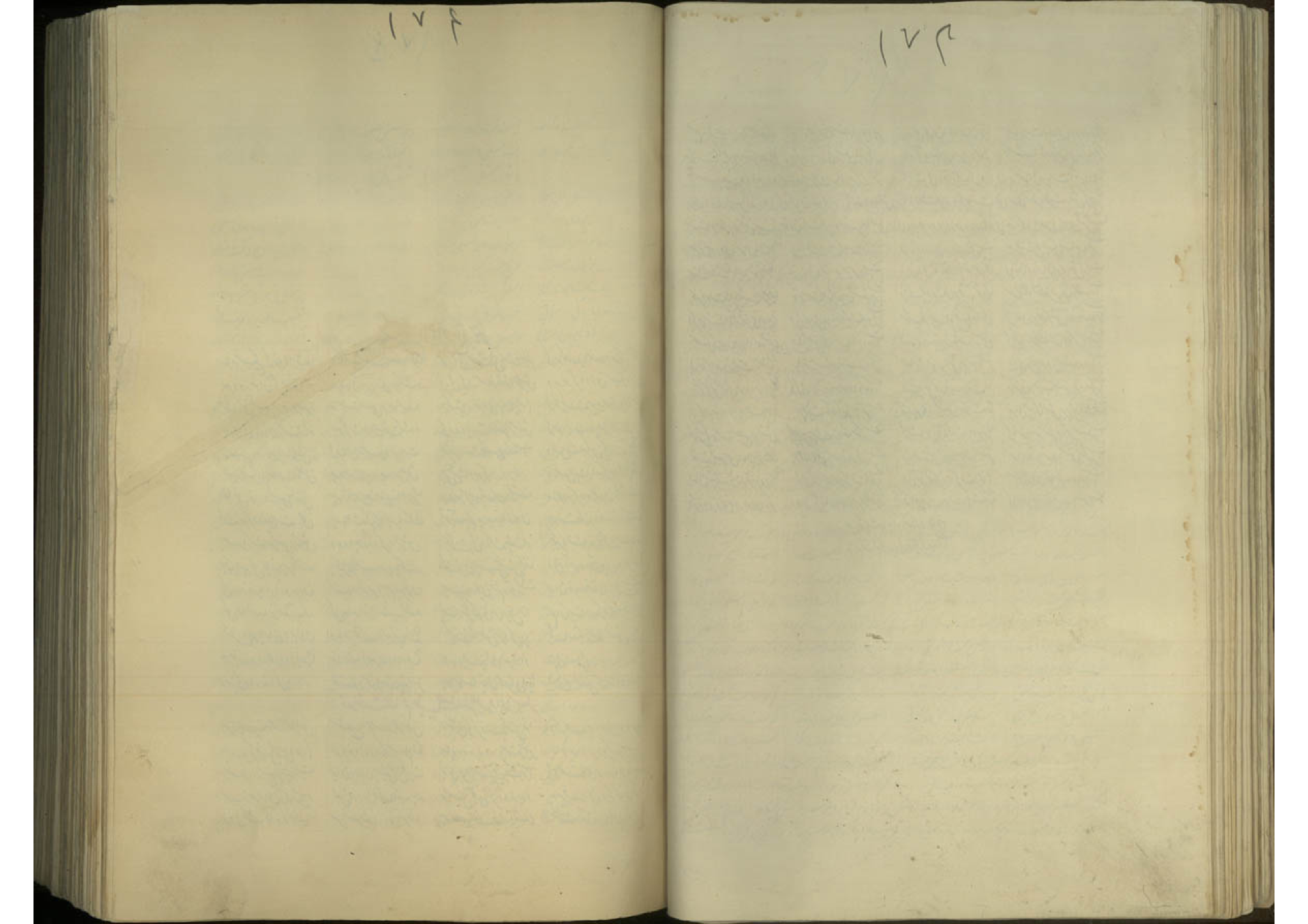
حکایت از خردمندی سوال کردند علت اینچه چیست که از زر و جسیت گرمی بینیم از اشیاء و اولاد است نزد صفو
این بعشر قریش بیشتر باشد فرمود چون حضرت واجب الوجود زر را از کتم عدم بصفت وجود آورده خدا را بعزت یاد نمود جا انچه بزرگ الوجود
نکته میبینم کسیکه او را بخواند و برانند خدا و ندعالمیان آنکس با بخواند و برانند و برسند و نوش نشانند و اینچو تر برخلاف آنکه
باشد باشد در حقیقت زر پرسیده و زر ندیده دیده از زر پوشیده و زر آفرین پرسیده و بزر آفرین گردیده **قطعه**

طمع زدل جهان و ز شاه در کن | بدر و فقیر بر خوشدلی خاو میر
گر از هی بجهان ماند و جهان بر ز | خدا پرست شد و این دو در نهند بقیر
بزرگ است ناکه صبر بود ز روزگار کی | دگر نه تا تنوانی ز خلق باز نگیر
بگاه فتح چا نماندن از پور بگدا | بگلیسا مانده تو خواهی بمانی از ندیر

تنبیه دو امر را در استحکام سزرگ سازد و بزرگی نتوان ساخت یکی نام نیک که او را باقیماند و شهوانی و دیگری آوردن مال
برای ماندن پسر از زندگانی که دیگران بدو کامرانی کنند و باشی خود نامه زشت کنی و دیگر دوست تهی بسوی سفر آخرت رفتن که در آن
استحکام مقام توقفی نیست که نتوان ترک کرد و تحصیل حاصلی برای راه دور و دراز خود دیده اند که اتقوا تکلف بمنزل رسی **تربیت**

طریق خوردن اموال ناداریم | که زوال انجم دوران گرا ستم گرا است
فوائد دو جهان در زمان علی است | بغیر بخشش و نیکی تمام با شعراست
سند و فیصله ماندن شوکا از آزاد | تی زوال دیفا و تو نیز بر رسم است
ز بینی آنکه نماندن نمانده جز زشتی | که اوفتاده در افوام همچو نقش بر آب است
بختم دولت شاه شهید ناصر الدین | تمام صحف گلستان این نشسته پر است
و بلبل صبح پریشان و دل ز تحریر شان | بعهد شاه مظفر جهان ز ملک نما است
اگرچه هست و از آن گفتنی چو پر | ولی بکار برانداد و مانده گسیجین بر آنست
مکلسکه علیشاه خسرو غازی | که آسمان بر قدرش نه ذره حوبراست
تقمسنی که جهان در پناه سعد تنش | چنانکه طفل بحجی ایمن از امام و پدرانست
قضا نهایت قدر و سایه حقی | که اگر از هر ساز ان بدانش و همراست
بی انتهای حقوق رعیت از عدلش | بیا بهم نرسانده خورشید و دو نمراست
حسام اسلام سوارش چو خنجر انشر | برای دفع عدو و ای شهر و در دگر است
بخت خنج بی جهان خورده و خوابیده بحطا | که کرانی از ترتیب و جود دادو بدر است
سکندر علی کاروان رفت او | ز شرق و غرب تسخیر دوه سکندر است
الا بگلخانه خداوند باعلاوات داد | نظر گفت تا ده گی که منقر است
ثنا زبرای زر و سیم و جلالت دو جا | برای جمع گنا بش برین خوابش خورا
تمام حکم ز رحمت نقطیع دیوانش | که گردون که شیر شد ز بانده شکر است
گهر شناس قرائت نعمت آرا و ز بر خوان | که تا شود هنو معلوم آنچه مستطر است
تخست تمام قسم خلق جهان بر بخت | چو قطر ای بقرح طریق بود و که درا است
نبا بفتنه ساز و پایان ز بهر خود جستم | جوابداد که اسود باشن شکرا است
بسال سیصد و هشت شد نزد بی نزار | شدن این کتابه گلستان که تحفه محضر است
ولی ای تجدد تو نحرزاد گرفت انجام | بمیان کلاین گل یک و بار ور است
وگرنه باقی انجام در اوان دگر | و حال آنکه زمان کنون پر از خطر است
قوام حق و دولت بیت سال انشا | که از سرای رستاخیب پا خبر است

سخن تمام شد ابداً و رملک خادم
ز نهم تمام گشت این دفتر که بزر شما است

بسم الله الرحمن الرحیم

بنام حکیمی که روز ابتدا / ز کلک مشیت رقم زد بما
توانای بی مثل و شبه و نظیر / که بر کفر و اسلام شد دستگیر
بهره ور ز خوان کرم لقمه داد / در رزق بر روی هر کو گشاد
کریمی که از سفره جود خویش / دهد هر کرا رزق بی کم و بیش
نه رزق کسی از خطا می‌برد / نه ستر کسی بر ملا می‌درد
بگسترده خوانی چنان پر طعام / که کافیست بر ما سوی بالتمام
بهر جای باران رحمت فشاند / بهر گوشه خوان نعمت نشاند
که رود و بیست هر قطره رحمتش / که خوانیست هر لقمه نعمتش
چنین داور بر آسمانش زمین / که فانی بر چیده ها سموات
عزیز است هر کس براه اوست / ذلیل است هر کس کج از راه اوست
غنی دانش از طاعت ما خلق / چه در هفت پرده چه در نه طبق
رفیق است با هر که در روزگار / انیس است با هر که در شام تار
تغافل ندارد ز کس یک نفس / چه زاهد صفت و چه زاهد ریا
اتاد هر کرا در جهان دولتست / وزاد هر کرا در جهان ذلتست
کند هر کرا دوست بخت غنی / چه باشد کریم و چه باشد دنی
تقرب بجوید بدرماندگان / اجابت کند ناله زارکان
بصر ار کند سر کسی از درش / دهد ره چو آید گره بر درش
بحکمت یکی را کند پادشاه / دگر را نشاند بخاک سیاه
یکی را چو گل جامه دیبا کند / یکی را برهنه سر و پا کند
کند این چنین حکمت اقتضا / دل آسوده آن دربن چاه را
یکی را ز دریا بر آرد برون / کند دیگری را ز بیم سرنگون
بپسندد ار کار بی خشم دان رحمت / بدان هر چه رفتار از حکمت است
گهی غاصبان را مقرب کند / گهی عابدان را معذب کند
چنان برگزید او عزازیل را / همان سان که فرمود جبریل را
کسی را چه یارای دم زدن / که با واقف از سر یزدان شدن
بحکمت که کاخش خرد گم بود / کجا ره بکنه صفاتش برد
غرض قصد در کار او انبیا / ندانند اسرار او اولیا
نه ره انبیا را باسرار او / نه بی اولیا را بدربار او
ره بکو دارند اگر ره بدر / نشد و بخواهند شد بیشتر
چو موسی نیابان محمل ارنیا / فروغ تجلی کند شان رداد

اندر نعت خاتم النبیین صلی الله علیه و آله و سلم

جز از حضرت رحمة العالمین / شفیع امم سید المرسلین
رسولی که گر ذات پاکش نبود / بحکم عدم ما سوی بود و بود
وحیدی که خجل رسل لا کلام / نمود او ز او ذکر رسل ختم نام
نه نابوده و بوده باشد خبیر / بنادیده و دیده گیتی بصیر
بر علم او هیچ پوشیده نیست / عیان و نهان پیش علمش یکیست
بدی بو البشر بن آب تراب / که احمد نبی بود و مالک رقاب
عجب تر چه از این که گوید بسیر / عجین در ازل خاک آدم بدو
تو سیل بجنبش که آدم بدو / پذیرفته ایش توبه نمود او
نزول کتب خانه انبیا / سراسر شد از او بامر خدا
چو خط هر که ملک فنا رو قدم / نگشت آمرا اندر سنان حرم

نه تنها از او نسخ شد هر کتاب / که خشکید زو ساوه را هم آب
چو اسمش بمصحف جهان نقش بست / درافتاد در طاق کسری شکست
خروج شیاطین بکل جهان / بشد منقطع بار سر از میان
رسولی چنین با وصی سزد / که هر جا که دارد قدم پا نهد

اندر منقبت مولای متقیان امیر المؤمنین علیه السلام

نداند سرا عقل دون خطا / وصی چنین یا جز از مرتضی
امامی که باشد خدا را ولی / بود خاتم انبیا را وصی
کسی را که یزدان نماید ثنا / وصایت بجز او نه کس را روا
وصایت بود منصب بوالحسن / که در حق او نیست جای سخن
خلافت خود آن راست کیرد یزید / ز یزدان ابر منصبی شد امیر
ولی خدا او وصی رسول / وصی نبی زوج پاک بتول
که حسنت بزبان بستوان / مدیح چنین کس نماید بیان
همین بس بمدحش که حی قدیم / نموده است وصفش بذکر عظیم
نه کر بیک رحمت نجات از کریم / دلیلش که شد سوی رب مجید
بتعظیم و ذکر نبودی نبود / پرستش نیابد بتقریب دود
تو آنی خدایا بال رسول / خصوصا بحق علی و بتول
بفرزندهای بر مصطفی / شفیعان یوم مخوف جزا
بآنان که هادی این امتند / دلیل بو و علت خلق اند
که دستم بدامان آنان برند / با آنان سراسر از دوستان
چو غیر از تو دی آنان دگر / ترا نیست مقبول ای دادگر
گناهان ختمت ببخشا زهر / که از فرط عصیان بود در خطر

اندر سبب نظم کتاب بوستان

بخوردم ز دوران دیران زیر سالها / بتحصیل دانش کشیدم جفا
بهر کشوری بهر تحصیل علم / بسی رنج بردم جانم شد کلیم
کشیدم جفای فزون از شمار / پی اخذ دانش لیل و نهار
بهر بوم هر آن چیز بایستیم / چشیدم هر آن نیک و نشنیدیم
چو از شاه و بادار کین / شدم دست کشتم ز ناهر کهن
بموج آمدم بحر صبح روان / بروزی بکنج یکی بوستان
از آن پس که دریای موج فصیح / سخن گسترد بود در اقلیم سبح
یکی صحف بر بیان نحوی بنا / ز افکار را ابکار کردم تمام
تو گفتی بر زنجیر سوداگرای او / غزالان اسیر غزلهای او
پس از مصطفی و آل کبار / فضایل مناقب شدم آشکار
از آن بعد در مدحت هر کسی / قصاید سرودم و قادم بسی
متفرقه شعرهای بدیع / بفرمودم انشا بطبع وسیع
در این بیشه دیدم از همه فزون / تتبع از این دهر افزون
نه یاری که با او کنم درد دل / نبودم بغیر از غم جان گسل
بنا چار از بهر رفع خیال / سزاوار شد بجا تم این اشتغال
که بردم بجیب تفکر سری / نظر کردم اندر هر دفتری
رسیدم بناگاه در آن میان / بدیوان سعدی سر شاعران
بدیدم که از هر چه درج افتاده است / درو درج از هر چه در بوم گوست
شهنشاه ملک سخن ... خود / جهان خالی از شیخ مجرب است
یکی دفتر سخت بنیان اتاده / بدیدم سستی بنیاد بوستان اتاده
چو آن دفتر بوستان دیدمش / پر از بوستان بدو بنجید پسش
روانی نه بیشا خسته بری / کلیدی بدرهای بسته بری
بری هادی راه درماندگان / شدی دستگیر ناتوان
حکایات نغزش فتاده دلیل / کسی را که عقل فزود دلیل
بخود گفتم ای کهنه سر برف / رها ساز گفتار اهل گزاف
برد شیخ را برتر از جهان / کتابی کن انشا چو آن بوستان
سستی هم او را جزء باب کن / چو او پیش بیان اسم او گنج
بترتیب ابواب او راه هم / بکن وقف دفتر ز نوک قلم
۱ در اول طریق عدالت بگو / که عدل است از هر طریقی نکو
شدت متصف گر بصفات چنین / نگهبانی خلق سازی یقین
۲ نگهبانی آن ره ببر با کسان / که فرمود رب زمین و زمان
۲ دوم باب بخشایش است و کرم / که آری تو اش در وجود از عدم
۳ سیم باب در عشق از روی شوق / که در ستی آن عشق با نی خروش
چو عشقی که مجنون بسر داشتش / ز عشقی که مستمان ببرد آتشش
۴ چهارم طریق تواضع بگیر / که شد هر صغیر از تواضع کبیر
۵ بپنجم بنه سر براه رضا / نصب در رضا خویش را پارسا
۶ ششم باب باب قناعت بجو / که ترک جهان و قناعت بود
۷ در تربیت باب هفتم بود / ۸ ره عافیت راه هشتم بود

که شکرانه‌اش را بجا آوری
بتقدیر یزدان رضا آوری
نخستین در توبه کردن بود
بر آنکس که نادم ز عصیان شود
پس از توبه کن پیروی طریق ثواب
که توبه کند نار ترسش ز عقاب
دهم باب در بابیان آنکه زین
شدن با خضوع و خشوع متقی
مناجات در باب عدل اله
کنی پیشه از بهر عفو گناه
نه تحویل بر جای کمال و هنر
که فضل و هنر باشد از دادگر

خاتمه در معذرت از ارباب بصیرت و مروت

سر التماس است از ناظران
چه از بندگان و چه از خسروان
که عیبی بگفتارم ار بنگرند
مروت نمایند ازو نگذرند
نمایند حک و دهندش صلاح
کنند از مروت ز عیبش فلاح
چنین شیوهٔ صاحبان کرم
جهان تا که بوده است بوده است هم
بپوشند چشم از معیبات او
نمایند زخم دل کنندش رفو
که تا در لحد شکر احسان کنم
طلب عمرشان را ز یزدان کنم
نگیرند بر من عیوب مرا
که در هقتصاری نباشد روا
خود عالم بکامل نگیرد کلام
چو عالم تمام است و او ناتمام
هم این عفو دارد بخشش نشان
ز نادان سزد عفو و احسان بر آن
دگر شکر ای عیب اغراق سخن
که حشمت آورده عمری در چمن
اگرچه گلی نی که پا تا بسر
بتحقیق خارش نباشد ببر
ولیکن گلی را که هم خار هست
بگیرد نوش ار بلبلی بهر هست
از آن رو که خار گل بوستان
بود نرم‌تر از خط دلبران
نه هر خار خار مغیلان شود
که گر در به پا شد ز سر در رود
سخن را ندان حشمت این معما
بود در سخن سعد تر باشد غلط
بسعدی نگرد کسی ای پدر
کسی کی رود در شیخ بر اثر
خداوند این کار سعدی بود
کسی کی خداوند استاد شود
چو او گر کسی سخن‌ران بود
چو او دستان باید کشود
نرفته کسی تا کنونش به پی
ندیده کسی تا کنون همسری
ولیکن چو حشمت هم اندر جهان
ملیح الکلامی کم است این زمان

در ثنای ابو السلاطین ظل الله ناصر الدین شاه خلد الله ملکه

ازین پس برگشت طبع روان
در افشان بمدح خدیو جهان
سر پادشاهان روی زمین
شهنشاه شاهنشهان از یقین
که تا اهل معنی بجان بنگرند
پس از قرنها بر زبان آورند
که حشمت از آن شد ملیح الکلام
که شه ناصر الدین را شد غلام
از آن کوی دانش ز میدان ربود
که شه نصر دین را ثناگو بود
سزد گر بنازم بمهدی چنین
که دارد خود دست شه نصر دین
بعالم بدورش گر انصاف نیست
چو همسر در انصاف تا قاف نیست
بدوران عدل چنین داوری
شده منتشر چرخ نیلوفری
جهان غار جا دل که اندر روش
چو سلطان غزنین بسی جاه کوش
خدیوی که افکنده عدلش نشان
ز زنجیر عدل انوشیروان
خداوند عدلی که در روزگار
نه جیب چه او چشم لیل و نهار
جوان و جوان بخت و فرمانروا
در ایران زمین شه با سر خدا
بطبل فلک صیت عدلش جک
شب و روز کوبد بجام فلک
فضای جهان پر شد از عدل او
زمانه شد آسوده از فضل او
ز بیم سیاسات آن ذوالقوام
بهم باز و کنجشک گردیده رام
غضنفر ز فرش که آسمان کبود
نگاه گوزن و چهره چهر شود
الا ای جهانبر و بر بی عدیل
که تا دیده چشم زمانت مثیل
نوای وارث ملک جم باز کار
جانده ز هر شاه و هر شهریار
ندیده کسی چون تو با عز و جاه
که عز عزیزان نسازد تباه
بپهر آستانانگر و دوران بیاد
ندارد بعمال تو فرخ نژاد
ز تو ملک و ملت گرفته نظام
طریق حقیقت ز تو مستدام
قوام از تو بگرفته شرع رسول
منظم ز تو دین زوج بتول
کنون زهانی ترا در ضمیر
بفرمان روائی تویی بی نظیر
زهی کان جود و بحار سخی
فهمی بحر لطف و سحاب عطا
که مستظهر آن هر دو از جود تست
هم این هر دو را جلوه از بود تست
برین بوده رسم سلاطین پیش
که آئین نمایند آئین خویش
تو بر باد نقش همه داده
دری تازه در عدل بگشاده
که عدل سلاطین ثبت قام
چو سیماب از نار شد بر دوام
همین بس چو حشمت بدوران تو
شب و روز گشته ثنا خوان تو
چو سعدی که در عهد بن سعد بود
بعهد تو حشمت همان گو ربود
نیم فانی این که بر بودم ست
که گنجم زده دست بر داشت
چگونه نسازم بیان ثنات
نگویم شود روز نا جود تات

فزون مدحت از آن بود در زمان
ولی تنگ باشد سخن را دهان
نه یارای وصف دارد قلم
نه دارد ازین بیش حد رقم
خدیوا بعجز افزون از حساب
نوشتم ثنای تو در این کتاب
نه بردم چو پایان بوصف تو من
قلم بشکنه کوته نمودم سخن
چو در مصحف من جای مدح تو هست
مدیح ترا جا بدیوان که هست
الا ای فلک رتبه از تو بپا
کند دفتری حشمت حسنوا
چو کلک بیانش ز شکرانه ماند
بناچار دست دعا بر فشاند
که تا حق بکامت زمانه کند
عدوت به پیکان نشانه کند
نماید جهاندار بر کام تو
جهان تا جهان پر کند نام تو
فلک را نماید حفیظ درت
نهد بر سر آسمان افسرت
بکامت همیشه مدار سپهر
همه ساله رخشان در تو ماه و مهر
کند عمر ابنا تو جاودان
نماید عدوشان به پیکان نشان

باب اول در عدل و انصاف و تنبیه سلاطین با جور و اعتساف

شهان را که باشد تسلط بجا
عدالت نسازند از کف رها
نه زینسان که انصاف از کف نهند
بدر با ز رسم مروت نهند
کسی را که حق داد خواهی دهد
بفرمان او ماه تا ماهی نهند
چو از پایهٔ خویش سر بر کشد
ز روی جفا قهر گستر شد
بحق گر ببینی خدا بود کدا
بقدر ندیکسان بنزد خدا
ولی حکمت این سان که اقتضا
که باشد یکی شاه و دیگر گدا
که تا نظم عالم بجا نزد پای
نسازد ستم پادشه هر که ای
ببینی که چو حق بانصاف و عدل
عطا کرده بر شکان درک فضل
عقول همه با تسوی داده است
نه شه را فزون از گدا داده است
تواضع پسند از سلاطین بود
چو این از شعار ستکین بود
تواضع بود خوی شخص فقیر
نکو هست این شیوه بهر امیر
ملک را تواضع اگر پیشه شد
برون خلق را دل ز اندیشه شد
چو بیند گدا شاه را مهربان
بره آورد در تفضل امان
گرش قطعی از سر دهان داده
بر شه نماید عیان مو بمو
دگر شاه گردن فرازد بقهر
نبارد بوی را دگر از بر و بحر
بچندی دهد آن اهل و لا
هم عمر و مالش بباد فنا
دگر جلوه در رعیت بقهر
نسازد بپایش جفا سپهر
تفاوت گر اندر رعیت نهاد
در فتنه در مملکت بر گشاد
حدیث فلان زاهد رکب چین
کمن بر تری در تقاعت نشین
که حق را عقاب آخرت افگند
چو آن سلک بین کرست افزاز
اطاعت طریق عدالت بود
نه ظلم و جفا و ضلالت بود
که آخر کشد اعدل العادلین
بعدل انتقام از کهین و مهین
بنا بر بلی را بگیوان رساند
شب تیرگی را بالصحرا نشاند
که آن ایمن از شر دنیا شود
همین قسمت گرگ صحرا شود
جهان کی که حضور است هم
ناز ند در عهد عدلش ستم
بدولت این ای خداوند دین
که بستانی از آن بر بخشی باین
بسندی حاکمی را قرار
کنی بیکیا هی ببالای دار
بر زادان حق دهی جاه و مال
لب تر نخوه دار ان رسانی زوال
ابیستان خود را کنی پاسبان
که تا بر زنند آتش اندر جهان
خود از حال مردم خبردار باش
بر مردم بدرسان بر ستار باش
چو شه بیدوان زشت عدل
که بر نار جانت نباید گزند
نصیحت ز حشمت بپذیرفته گیر
شود در بروز جزا دستگیر
منو سر گران از سخنهای او
بگن همره بکوششش فرد
و را اعراض خواهی ز نوش کن
که آخر کند اصلت از بیخ و بن

حکایت

شنیدی که جهاندار روز بهشت
بپای سیه چادر بر گذشت
شکر لب زنی زود بیرون دوید
سوی شاه چون برق لامع جهید
بر ستی جنان و بر ستی کباب
گرفت آن قصر رخ زمانگ آفتاب
چو آوردش اندر نشیب و فراز
بردش بخیمه بصد عز و ناز
عرق کبری از اسب گشت و گو
مهارش بکی بند خرگاه کو
از آن پس بکی کاسه شیر گرم
بهمراهی قرصه نان نرم
بیاورد و در پیش مهمان نهاد
نهاد و بپا چون کنیزان ستاد
ملک گفتش ای ماه خرگه نشین
نکرنان و شیرت بنزدم چنین
کسیت قرص نان و یک کاسه شیر
بیاوری اندر حضور امیر
شکر لب بپاسخ زراه ثواب
شهنشاه را داد زود این جواب
نمیبه گر این ظلم شد با فزا استبداد
رود قوت سالم بر زر بباد
ستانند ز ما هر بکر دهر
تفاوت میان رعیت نهد

رعیت که فرزند و دلبند اوست — کند او ز فرزند و دلبند پوست | ایستان او جمله دزد و رند — ولیکن بجا هر این شهند

نترسم نه بر مال و عصمت کسی — نه در خون مردم مروت کنند | نه بینی که چوپان عدل انصاف — برد شیر گله به تقصیر گزاف

نهد تیغ اگر در میان رمه — بجندی ما نوشان رمه | بود صاحب گله هر چه کریم — کشد آخرش با عذاب الیم

با تاتان ملک تیغ کین داده است — رمه را در قتل کش داده است | نه آخر حشر کرده چوپان ما — نهاده است در دست او جان ما

خوش است ار کند ظلم تا که بود — کند دفع آن خیل پر کینه او | حذر ساز داز شیر و از خلق — زند کم شرر در نگاه خلق

که آخر ز آه یکی نیم شب — زند حق بجانش شرر چون لهب | شنا ز این بیانات عبرت گرفت — بی چاره جوی شد اندر شگفت

همان شیر را اکتفا کرد و خورد — بشکر لب آن قرینه بان سپرد | بشیر اندر آمد غضبناک و تند — ایستان خود را همجنس شاند

تفحص ز احوال رعیت نمود — تجسس ز احوال هر یک نمود | بریدند هر یک ز شه بیشتر — بود شان دفینه پر از سیم و زر

از آنان گرفت بسگیر سپر — با انصاف عدل از بزرگ و خورد | همه عمر در عدل بس برد سر — بعدل عاقبت رفت سوی سفر

در موعظه و نصیحت

بیا هم مکن این بیداد ور تو هم — که تا خلقی از تو نیازرم | توانند اگر قطع جانت کنند — وگر نه یزدان نشانت کنند

که تا داد دیگر قطع جانت کنند — نشانت ز بیخ و ز بن بر کنند | بگیر از زمین رسم انصاف را — که بر پا ز سلطان زهند بر داد

که از زین نیه عدل و انصاف کن — پر از عدل خود داغ تا فلک | نصیحت ز حشت به پرسه بگیر — بکار آیدت پند او در پذیر

سعتهای نغز و نش بره هوش کن — چو در پند شاه و بر نو گوش کن | که است کلام شلی بکار آیدت — بکار است یکی روز کار آیدت

زین حکایت معرفت

شنیدم که دوران محمود شاه — که در عدل او آسمان بد گواه | رسیده از خطا کاری ناکسی — گرامی بت برکلوی کسی

هر چند آن بی نوا ستم دیده خورد — تظلم بر شاه عادل برد | از آن رو که آن شوخ مجهود — ملک زاده خود ز فرد اد و بو

ز سوی دگر خسرو عدل جو — بهر پیر این فقیر شد فرد | تفحص ز احوال مردم نمود — در لطف برروی مردم گشود

قضا را شبها شبی شد بدر — کمر با بر او ز حال مردم خبر | گذارش بیاب سرائی فتاد — در آن جای بهر تجسس ستاد

چو گوش نیوشش ابریا آمد برجاد — شنید از جفا پیشگی [illegible] | که یا رب تو محمود ی و [illegible] — ز محمود شه حق من باز گیر

شبانگه چو از سوز آن ناله شد — شرر بار چون خرمن لاله شد | چنان شاه را دل [illegible] گرفت — که شمشیر از وحشت بر دین گرفت

ز روی سوال و ز نطق طلب — ولی مشتغل بیمو از طلب | بخود گفت آیا چه بد کرده ام — برون از چه این ناله آورده ام

مرا خود جز از عدل و انصاف نی — نه نموده ام جز ره عدل کی | ملک در تفکر بداد و در نوا — بنا چار رنجید خاطر رضا

بدر زد سبک [illegible] با انفعال — که تا یابد آگاهی از شرح حال | بیا م صدا فی کلای بی حجاب — دگر زه برای چه کردی ای آب

هر شب تو کسب ری آمدی — برای چه و اینس و بیچاره شدی | ز غصه دل شاه شد پر ز خون — ز خون گشتن آسوده حال درون

هم نوان چنان دست خود بر گزید — که از جای و خان ادخو بخجید | از آن پس که خوش روان شد ز دست — بخود گفت [illegible] یزدان پرست

که ای تخت داوری برشسته تخت — رعیت اسیر و تو بر روی تخت | ترا خواب غفلت ز سر برده هوش — که بر جان زند ناله خلق خروش

بصاحب سرا گفت بی کم فنون — شود در حق هر کسی بد گمان | یکی مرد درویش بیچاره ام — که از خانه گردیده آواره ام

مکن باز بر روی مسکین تو در — منم آن [illegible] که آیدت شب بسر | سرانیست غیر از [illegible] — نباشد بغیر از حقم مالکی

تو بر کرده داری ز جور که داد — سرا ظلم که یافته استشداد | مگر من بیابی علاجش کنم — چو داغ [illegible] علاجش کنم

خود آه فقیران چو آتش بود — غنی از شرارش مشوش بود | بخود دید چون شاه مهربان — گشودش در [illegible] درزبان

فقیری به بیدی مجرد زخلق — که دارد فقیرانه دستار و دلق | بدو گفت کای مرد راه خدا — در خوف از شب خواهی رها

بگفت آه تو کرده پا بستم — نموده جگر خون و دل خسته | تو بر گو ز ظلم که داری گله — ز جور که شکت شد حوصله

بشه گفت سر شهزاده این بلد — که خارش بگیسان چو پیکان خلد | هر شب قدم در سرایم نهد — زکین بند در دست و پایم نهد

گشاد از فراشم بصمن سرا — نهد در فراشم از آن بعد پا | چو بیعبیتی با عیالم کند — از آن پس صبح هم بالم کند

هر شب در این شیوه دارد چنین — که محمود شه را کند حق تمام | تهمتشاه فرمودش ای لعین — مباش از غلک بخود اندوهگین

ملکرا خبر خود از این کار نیست — کرا نیز واقعه است ان شخص کیست | گر آید بغیر دا شب آن بدکار — همان لحظه سوی بر در شهریار

ملک را از این واقعه آگه نما — ستانم حقوق تو زان بی حیا | بگفت در آن وقت بشاید فقیر — بیچاره دشنام بلکاخ اسیر

بدو گفت شه شه عدل جو — گر این گو خلاف [illegible] | بدر بارشه چون تا نی گذر — ستاده بی داد خواهی بدر

چو رفتی بی عسرتی حال خویش — بدان کن کت آید در اول به پیش | بگفت این و بگذشت از آنجا بگه — بجای دگر شد بکال تبه

دگر شب چو باز آمد آن زشت خو — بدر بارشه گرد بیچاره رو | بدو بیداگر بر در که عدل شاه — ستاده کسی با لباس سیاه

به مستی حسامش چو مار خلیل — به مستی ببر سبو در بغل | ندانست کان شاه عادل بود — محسنین داور و میر عادل بود

تفحص نمود از شه شاه را — ز شه حجت افزون [illegible] را | بگفتش چه مطلب بسلطان ترا است — که هر کس ز من بر روش بهمات

حدیث شب رحمتش باز گفت — از آن پس که آوازه [illegible] | بفرمود تسلسل [illegible] و داد دگر — بره تا شه آید ترا بر اثر

برفت او ز پیش و تخت از قضا — دلی پر ز جوش و لبی پر نوا | چنین داخل کاخ درویش شد — شه از پی ستمدیده از پیش شد

بصمن سرا چون ملک پا نهاد — نشان جیب از سرا ل خویش داد | شتابان بران خانه [illegible] — نشسته برون دیده مرد عیان

بر دیگر دون شمع را در تخت — بشمشیر پس دست خود چوب | فرا برد مرد از ره دست حسام — بگیر ادو گرد آن فلک احتشام

از آن پس بر افگند از سر تیغ — بیارید اشک از بصر بیدریغ | صدا را بگریه بر آورد شاه — بزد چاک جامه بحال تباه

بفرمود پس صاحب خانه را — برافروخت تا شمع کاشانه را | نظر شه بفرمود چون بر فقیر — بخندید و بنهاد آن مال و تیر

بسجده بسی سپر دار فتاد — رخ شکر بر در که حق نهاد | چو مسکین بدید از ملک آن حرکت — سبب خواست [illegible] نکرده سبب

چو گفتی تو خود کاین پسر بینوا — پسر خود ز لخت جگر باشدم | از آن شمع اسرار مقرم نکرد — نکردم بحب پسر کور و کر

نی کشتمش من یقین که بود — پس آنکه چو سجده ی دد جو | خدا را ستایش آرا ز گرددی — که برحال تو رحمت آوردی

عدوی تو بود اشترم از زیان — کم از روی ارشش نمودم [illegible] | همه از تعبیش [illegible] خبر — که بیگانه بود این نبودم پسر

در تنبیه و موعظه

چنین است آئین عدل العزیز — که بیگانه خویش نبود تمیز | ستانی بعدل از همه انتقام — نی داد خواهی شوی بلا نام

تو گر باب و عدل مروت نهاد — که نام نیکی بعالم نهاد | درش جور و ظلم و جفا پیشه بود — بجای رعیت زکین تیشه بود

نما نظری چنین ناسش ابر جهان — اثر بل نبودش ز نام و نشان | ببینی که تا در این روزگار — تو را انتقش الاعوات نمار

خود ای کرده جا بر سریر شهی — نموده در انصاف کوتهی | مروت چه محمود شاه پیشه کن — ز بی عدل و انصاف اندیشه کن

کی اندیشه از عوض اعمال روز — که خواهد نمود آنچه سازی بروز | چو حشمت مکن ظلم با هر کسی — چو ظلم است اشعار بهر ناکسی

حکایت

یکی زیرکش رفتی از زیاد — هر بار زمینی کج نهاد | با فوای انگشت خان خوار است — سراز کبر چون بیکشان کرد دست

چو گردی که روکی بی شعبان — در افتد در افتاد و دیان و [illegible] | بگوش از غافل هم [illegible] کرد — در اموال مردم هی [illegible]

تفاوت نکردی حرام و حلال / نبردش چو دشمن بجنگ از نهال
نه زراه شکایت نمودی دی / نه کوتاه در ظلم شد پای وی
بسر برد بر این نمط روزگار / بوقتی غضبناک شد کردگار
ز بود وی او رفت جاه برد / همان حکمرانی به دیگر سپرد
بنای جلالش دگرگون نمود / در فقر بر روی وی بر گشود
بباد آنچنان داد اموالشان / که تیره ز هر کس شد احوالشان
خلاصه همان خادم گنج سرشت / که این خدا کشتنش سرنوشت
چنان کرد حق غرق در گنجش / که بر باد شد جمله دولتش
نه تنها ز دولت گدا بیش بود / به بیرون به ستلا بیش بود
بنا کان که او ظلم کردی مدام / ره چاره جستی بصبح و بشام

تنبیه

نه هر کس ستم پیشه خود نمود / همی ظلم بر ظلم کردن فزود
سزای جوانش شود چون خراج / بمظلومش آخر فتد احتیاج
چو بگذاشت انگیزه در وی فزود / فتد عاقبت حاجت او بدو
ستمگر نه بیم بر سر برد / بعزت بقا و ستم بر خورد
مروت تو با زیردستان نما / که سر زیردستت نسازد خدا
ببین از تکبر با فتادگان / ز افتادگان شد آزادگان
حذر زآه آزادگان بیش کن / نه زان آه ز قهر حق اندیش کن
که چون آه آنان برآید ز دل / شود آتش قهر حق مشتعل

حکایت

فرومایه دست ریزش فراشت / به بذل اندر آن مال همت گماشت
شب و روز نگارش بر بذل زر / بخیل ساکین ز خورد و کبر
بخیلی فرومایه گفتش که چند / با سوال خود بی رسانی گزند
بگفتش پس اندر زمام چو سود / که حقش پس از من نماید چه سود
هر آنکس که جان داده ما نیست هم / ده هر نان هر آنکس که جان نیست هم
سن امروز دارم ندارد فقیر / نماند ز مال حقش دستگیر
خانی که انصاف و دهش این / یکی تا جدا او یکی ره نشین
کجا باشد انصاف و عدل از کجا / چنان باشد این از سلطان روا
نهم من شب سر به بالین بر / نهد دیگری بر سر خشت سر
سراسفره پر نان و کوزه پر آب / زبی آب و نانی جگرها کباب
من از خز و سنجاب پوشم لباس / برهنه تنی دیگران را اساس
بضاعت بخواهم به دیگر دهم / ابر خشت چون دیگران سر نهم
که تا با فقیران شوم همعنان / مگر باهم از فقر نام و نشان

تنبیه

تو بشنو ز نقطه نه چند از خرد / بچشمی که پر گرد از خاک گور
نمائی که بعد از تو آید جهان / بگوش شنید آنکه نظر اندر آن
بفنجو اندر در بعبر بهر / گنجی جمیع اموال با خلق
چو ساند بتو صرصر مرگ رو / بری بر بگو را تو زان آرزو
کنون تا ترا عمر باقی بود / چرا غفلت از عدل باقی بود
نکو کن در انصاف با دیگران / که بر باد خواهد شدن خانمان
چو محتاج گشتی با تاسف خوری / بگو زان کهی آن با تاسف بری
بفردا بود نوبت ما و تو / نظر کن رود صد چو فردا و تو
دگر بازگشت جهان نیست / هم آنجای راه جنان نیست

اندر نصیحت و موعظه

تو ای خواجه بر عمر غره مشو / که تا که خزانش نباید درو
نه بینی که قارون به بی عدل و داد / چو گنجی پس اندوز کرده و نهاد
نه خود بهره برده نه بر کس سپرد / همی هشت سر بر سر گنج تا بمرد
بانصاف اگر با مساکین بدی / بنام و نشان چون سلاطین بدی
چو بی عدل و داد ز بمود و نخورد / بگور آرزوی خزاین ببرد
سزد عدل و داد از انوشیروان / بخاطر که داشت اندر جهان
نجات ار بخواهی بیاب / بیا ی براه مروت شتاب
دگر علم انصاف داری طلب / چو حشمت برو باش نالد ادب

حکایت

یکی آتش اندر سرای فکند / در آن خانه نه شور و نوایی فکند
فرو ماند از هر کنار دود دید / ز هر سو دود دید و نوا برکشید
ستمگر بخنده نظاره کنان / ستمدیده گفت ای فلان الامان
براه دل درد مند برس / که نزدیکتر از تو ام نیست کس
بگفتش مگر جان از خویش نیست / که در آتشی سینه بمود زیست
کمانت بسته گر جز بجز آب / نشاید چنین آتشی را بتاب

بگفت این و در خانه خویش شد / سر از پای گم کرده درویش شد
ز روی بخت باران چو سیل از سما / در آن خانه انسان با مر خدا
بکاخ ستمگر بشام دگر / فکند او غضب آتشی داد گر
ستمدیده را رحمت آمد برو / بکاخ ستمگر بیامد دو رو
ستمگر چو دید ستمدیده این / لب بر زده دست و براه روان
بوی قصه رفته نخواند درست / وزاد و عفوان چرا بار جست
که رسم مروت نباشد خالی / که او کرده من چون نمایم قصاص
بانصاف باید زری بگذرم / که گر بگذرم بس روی گسترم
که ناگاه ابری بر آمد بسر / کز آن آتش اصلا نماندی اثر
چو آتش بکاخ ستمگر فتاد / ببارید ابری و آمد وداد
به بیل و کلنگ بکاخ و بآب / نشستند زان آتش از التهاب
ز انصاف او آمد اندر شگفت / وز او عذر شام که شنه گرفت
ستمدیده چون قصه را گوش کو / زبان ساز گفتار خاموش کو
از او کرده یزدان قصاص مرا / نموده بحق حق تقاص مرا
خود او خواسته عذر کردار خود / شده نادم از کار و رفتار خود

موعظه

جوانمردی این است و مردانگی / نه در خانه آتش افکنی دلبر
تماپیشه انصاف فرما گرا / که در جز بانصاف مبنی ستم
رساند بحق داد حق و دا / کند گر چو در حشر از وی جزا
که جز کشته نیز نباشد درو / نکو دود است خوکس از خار جو
کسی نیست کو پادشاهی کند / بعدل از کسان دادخواهی کند
ز حشمت برو این سخنها بشنو / براهی که راست نباید برو

حکایت

یکی مضطرب را شب اندر بر نخ / دگر کس ورا خواند در برنخ
فرو ماند گردش حقیقت دعا / همی خواست او را عزیز از خدا
بگفتش یکی تا که صد بدروی / مگر جفا باشت یزدان شوی
نمودش زبان بسر آتش جاد / برویش در از مهربانی گشاد
بکال تحسین نظر کرد و گفت / کلامی که گل از گل من شگفت
نمودی دریغ از من آن نان آب / که چندیش برد و آب گلاب

تنبیه

بروزی غنی راند او فقیر / غنی خوانده شد پادشاه وزیر
طلبکار هر کوی او را نمود / وز این باب فرمان روا گشت زود
فقیرا تو را ای پسر دستگیر / که تا حق بعدلت نساند فقیر
چو انصاف این کرد آن ظلم کرد / بدین جاه و داد و بدو آه سرد
مروت ضرری نساند بکس / بفرباد خلق از مروت برس
ثمر اندر انصاف و عدل آن بلا / که بمورد و خواب سلطان شود

حکایت

حکیمی بدیوانه بر گذشت / بجا لبش از چاره جو نگشت
بقدر تعلق مدا او نمود / دوای درد درویش محیا نمود
جوابش بفز مود آن با صفا / دوا از رفت شفا از خدا
تفحص نمود از کسان حال او / سپس جست از او باز احوال او
بر او گفت دیوانه کای ذو الفضل / مرا دوا که می شود درد من
طبیب طبیبان شفایش بداد / درا ندک زمانی رجایش بداد

در صدق پاداش نیکویی بدی خواهند کرد

بروزی خردمند صاحب وقوف / که آن سان چو دیوانه گشتی بروف
یکی گشت در خاک دیوانه وش / بسر ریخت از بام کاشانه اش
ببست از مروت نکوهم بدرک / تو بر سر عوض بر ریختم خشت و خاک
گمانم که باقیست بارت جنون / که باشد جنون را فراوان فنون
که از سر به یوار و دیوانه شد / عبور کرد از آن باب بیگانه شد
سکبار گفتش حکیم ای جوان / من اینک ملامتم پیچان
کند هر که احسان بکس در انا / کی انصاف باشد جزایش جرا
جنونت نه گر بود باقی بسر / بنیز چنین فعل زشت ار تو سر

نصیحت

مزن ای برادر تو خسران بجان / که احسان بتو گه اندر جهان
جزای نکویی نه زشتی بود / بهی روا کی درشتی بود

بروی خدا او خود از خطا / کشیدن ردا زینت جوی جفا
که نامرد است گشت داد دگر / بتو عاملی را نشاید خبر
در انصاف سازی جبرا لکمی / بخود مرد و زن را نشا خوالکمی
ز احسان راحت جان جزا / ز شاه و بهرکار باشد خدا
ز بی عدل داوری جز گی خدا / که آخر کافات پیاید ضرر
شده فتنه عالم و آن کس / ز بیش انقطرای پسر کنفس
نخوانی مکر قوا الا الفصام / نباشد بکر حجت انتقام
ز احوال روز ثابت بری / و زان انفعال و غدامت بری
نه در امورات اندیشه / بپا بخود از کین مزن تیشه
که چو بختت از جهان آن تربت / ز بیخ و زبن بر کند ریشه است

حکایت

شنیدم که شاهنشهی سالی / شدش از خدا سوال مردم بها
ز رحمش بکمال کسی آمدی / ز تشفیف در راه و رحمش مشتری
بروز دهنده بماه و بسال / نبود شر جز این شیوه دیگر بکار
بکابی رسانیده رسم ستم / که شد بر فلک آه مردم علم
ز رشته ظلم و نهاد تظلم بحق / نبرد ندیهیچ از تظلم سبق
بهر روز ظلمش فزون ترشدی / فزون روز بر روز از روز دیگری
بری از زبان خلق صاحبدلی / خبار رسم حوال بر مشکلی
شعارش چنان بود کز فیض رب / اجابت شدی هرچه کردی طلب
بدو عرضه کردند احوال خویش / سراسر بگفتند شرح حال خویش
نمودند خواهش یا زان پسر که او / کند از شه ظلم جوی آرزو
که شاید بغفران آن دین درست / نماید ملک رشته ظلم سست
بسلطان فرستاد چندین بار / اطاعت نه نمود از او شهریار
همی شدت جرم او شد فزون / همی خانه ها شد ز روی سرنگون
چو ناچار گشتند خورد و کبر / نمودند رو سوی صاحب نظر
که ما را دگر طاقت و تاب نیست / خدانیم این ظلم تا چند و چیست
برم بعد بدو دان باخبر / که فردا روم خود بسوی امیر
بلی خواهشش دفع ظلم و ستم / برای شما با سلطان روم
چه گر عرض من نشنود حال نی / نخواهد شدن گر چه قبول کی
روم بر در عنوان پادشاه / مگر بشنود روی بخشد گناه
بروز دگر پیش از آنکه مهر / نمایان کند از سر کوه چهر
ره خلوت شاه بگرفت پیش / سوی شاه رو کرد با قلب ریش
چو با شیر براو بعضی سرا / بگوشش بیاید ملک را صدا
که در سجده با غایت بندگی / بصد عجز و الحاح و شرمندگی
بدانای بخشنده بیکو راز / که ای حق بخشنده بی نیاز
دگر بشکنانت غدار تاب / بلبشان رسیده روان ز التهاب
هرچه از تو محکوم آن بیکنم / بکشف نور رزم جهان بیکلم
چو دیگر نخار نوماب توان / ببخشای این جرم بر بندگان
سر ناجران را بیابد بگوش / که مجروشان با فنا بیش رود تو خموش
ترا با امورات ما کار چیست / که حلم آنچه گشته جز از تکم نیست
مکن گفتگو در امورات ما / که رویت بگردانم اندر قفا
خود امر و نواز رو زمانی دگر / بگیر آنچه بستانده بیش تر
چو صاحبدل این راز پنهان شنید / برو ابس قدم را ز خلوت کشید
ایاب از در خلوت شاه کرد / در این خلق تا جلاگاه کرد
ز روی چاره جستند پس مجوهان / چنین گفت سالار صاحبدلان
که خود رو بدرگاه داور شوید / بدر با بر حمت شناور شوید
خود این مشکل از کرد اسرار حقیقت / ز سلطان نی این اسرار حقیقت
بر فتند پس با خدا ساختند / ز رفتار سابق بپرداختند
به بدند در خویش چون بندگی / ز بسیار عجز و شرمندگی
دگر باره در باب شیخ آمدند / همان حلقه اولین در زدند
دگر روز صاحبدل دلپریش / بدر بار سلطان بشد همچو پیش
قدم باز در باب خلوت نهاد / چو سابق ابر تخت خلوت ستاد
بدید آنکه بر خاک شه سر نهاده / بعطر تحسین کند گفتگو

در فائده و اثر توبه واقعی

بگوشش پس از گریه داد ندا / یکی هاتف از جانب کبریا
که از شاه صغیر و کبیر / که بشنیدم بگذر تو هم ای امیر
بنه آنچه را جهش ابن کرده / سپارا آنچه بر مردم آورده
برو ابس و آنان که ایشان برد / ستانی ز یزدان ما با سرور
چو یزدان گذشت از گناه قوم / بداد این ندا را بسلطان قوم
سوی قوم صاحبدل آمد دوان / بشارت بیاورد دلشاد کیان

حکایات بگذشته با شیخ ما / درشاه دانی بر ایشان گشاد
بروز دگر خسرو کامیاب / طلب کرد در کاخ خود شیخ را
هر آنچ از ایران کسی بگرفته بود / بدو با مزید عطا رد نمود
نه تنها بدو مال او کرد رد / از او معذرت خواه بد لا تعد

تنبیه

بلی هر که شد موجب انتقام / چنین کرد دش تیغ چون زهر کام
رود هر که با عدل و انصاف راه / بود کی گذارند بار گناه
نکرده گر قوم کو نه عمل / چو جعفر بساط نقیر اندر و جل
خورد هر کس از ذات خود ناگوار / کسی گندم از کشت جو خورد
برو راه مردان صالح گزین / پذیر را طریق بزرگان دین
بد آمد از آهی صفات دستان / بهر کاخ چون عنکبوتان متن
گهی ظلم و گاهی مروت جار / که ظلم از مروت برارد دمار
ز رسم مروت منه پا برون / ره تو تن ظلم و ستم کن حذر
بسی سست باشد اساس ستم / وجود کند عاقبت بر عدم
نه بینی که ضحاک را شد چه کار / از آن ظلم بیچیده و بیچاره چار
نه کز نفل و جهد ابلیس بود / نه او بوسش و صحابش نمود
که تا آن و دیعه نهد بهر او / گذارد سر او را نشانی که او
مکن از حرام ای پسر احتراز / حلال خدا را تو منه حرام
مکن غصب مال کسان در جهان / که مال کسان نفت مال کسان
چو خشت من ما سر و زیران سرا / که در راه رغبان سپارم ترا
نه چو پایم از این ای پسر راه جهان / چو راه صفاهست بسیار سهل
نا مرده بیک گر چه از کاروان / بسر بستوانم ز سیمش بال
بسر بستوان رفتی اندر زمین / بگوشم بسداز جرس تا اینین
چو گم گشتگان کز نوای جرس / شدندی بصاحب جرس همنفس
نه چو نان که گرد و بر نقش جر / نگردند در عالم از عدل صبر
بدر از ره حق داور شد نفر / چو ضحاک مرد و دکاف شد
جز از قطع جان و جز از [illegible] / نبود و نباشد دگر شان خیال
چو عدل است این ار خفا و خبر / که افتاده در پی آن و این
نه عدل است این با جها [illegible] / که نبود ترا صبر در گرم و سرد
کن آه دیبو کوشش این چندها / ز هم تجمل آن آر و [illegible]
مکن جای شکر از کفران شعار / اطاعت کن از امر پروردگار
تو انست بر که حکمت رهی / چنین چند گوراند بر هیچی
سر و خیرا اندر ره راستان / مخوان خیر از راستان داستان
که آخر شوی زبده الاشقیا / چو بر زا مجیدنا [illegible]
ختاج چه تمام جهان / که دارد ز سرو انقلاب نشان
یکی ز عطا و امیرخود / که از فسق دائم بود کامجوی
نه تنها خورد خون خلق از غرور / شب و روز در شرب دارد حضور
ز شرم و حیاش نه پرورده گا / ز حسن بوال صغار و کبار
یکی آتش از حرص افروخته / همه خرمن بیکسان سوخته
چو مارون یکی خانه پر ز سیم / محبات زنان از حیث منتظم
بد بختی کنت آن زشت نام / خبر دار نبود ز ماه صیام

حکایت

شنیدم بجای نشسته شقی / نشستی یکی پادشاه شقی
بچندی چنان ظلم کردی بحق / که بردندی از خلق دستار و دلق
بسی خانها کرد محتاج آب / که بر هر کسی شد ز عطش دل کباب
چنان با رعیت ستم کرد باد / که شد داد را ظلم بر باد داد
بروی گلاف نفی بستند / که بستند دوش فراوان ز دند
زن بستوانه بجای نبرد / بجز دل بخلاق پیچان بپرد
بنالیدن از سوز دل با خدا / نهادان جزا بهر رب علا
بگفتا ز چشم زیاد و [illegible] / شدم عاجز از دست تا آبرت
ز جور خانمان چرخ شد چو نگاه / قدم تا که این بر شد ریسمان
بتاراج از این ستاند زنش / رود نوم بسی تا که برد [illegible]

تنبیه

بکلام عجوزه گشته تمام / که شه شد ز زهر اجل تلخ کام
بتاراج شد تخت تا جش بهم / ببرد تو مردم خراجش بهم
ز آهی که گاهی برآید ترس / ز عسیری تا که سر آید ترس
که آید بهم قهر یزدان / ز جان عزیزت برآید خروش
بیرزد بیک ظلم بر یک پرشش / تصدق کند ظالم از گنج خویش
لکی گر و صد بنده روزی خدا / بیک بیز آهی در آید ز پا

در تمثیل گوید

مگر حرف نادر نداری بیاد   که از بابران حرف باطل فتاد
سرِ شب بقتل مردم بخواب   سحر شد خون سرش بخضاب
ز هر کس بخواهر بران تحفه گفت   که از عالم بخواهر گذاشت
گراو خون مردم بخواب خفت   خفش بسته عمر چون سکینت
ز مظلوم اگر شد تقلم بحق   برد ظالم از عمر خود چون سبق
اجل بر تو عمرش کمان درد   نباید که بردوی از برگ بو
چنین بوده تا بوده دور سپهر   مدارا بچنین بهر روز و مهر
که هر کس ستم کرده باد دیگری   ستم پیشه را کرده حق داوری

حکایت

بسر داشی گفت هنگام مرگ   که رفتم من از دهر بی ساز و برگ
تو خواهی اگر باشدت نیک نام   با انصاف ده مملکت را قوام
در فتنه بر بند در ملک خویش   مخواه از ستم خلق را دلپریش
برای پس اندوزی سیم و زر   مزن بر تن و جان خلقی شرر
اگر ملک خواهی نه سر بخواب   که ناگشته بیدار ملکت خراب
مکن زور بازیردستان بجور   که گردند دوده ز خوارز بغور
بسی پیل زوران بزور افکنی   فتاد و نداز آه پیره زنی
بباشد که از باد و آه اخگری   فتاد آتش اندرین کشوری
ز عدل ای پسر دور گردان شرار   که در چهره از ظلمت افتد غبار
اگر ظلم سازی وگر عدل و داد   که حسرت دهر کس آخر بباد
نه بانت ز رحمتی بی جنگی برخور   نه کز نیک کردی بدت پیش
درو بینگی هر چه را کاشتی   غلط غیر از این آنچه پنداشتی

نصیحت

بگله مکن گرگ هرگز شبان   که کم کم ز گله بر آرد نشان
شبان رمه گر کنی آدمی   سر آن گله را بنت هر گز غمی
نگهبان مردم مکن مرد بد   کشد بیخ تو مردمان بیکند
خطا کار را کس نسازد امین   که با سوال مردم زند بر زمین
خطا است بر جای ارباب مشر   که نخند تیر بسوراخ مشر
بزن بیش از آنت که گردد بلند   گرت ز دقت سیچو ملوا برزد
مکن فرق مردان دشمن ز دوست   ز سیمی تا بر کشند از تو پوست
تنی را که فربه شد از مال خلق   بکن پوست بر جای دستار و دلق
بر آنجان کسی را که بی خانمت   بسر باز آنکس که خوابانَدت
که باشی تو در خواب بیدار او   رخت کرده باشد ز خون شیخ
مکن از لطف بدشمن نگاه   که آخر کند روزگارت تباه
بود سخت بس کلف داشتن   چه سهل است کردن برافراشتن
چو حشمت کنی سرفرازی شعار   منه رسم عدل و مروت کنار
ز افتادگان راه دانش بزیر   که درماندگان را شوی دستگیر

حکایت

بخاطر بود این حکایت دوم   که پیری جهاندیده کرد این رقم
بگفتا که از مرد صاحبدلی   شنیدم که بشنیده از ناقلی
که فرموده بود آن خردمند پیر   یکی خواجه بوده صاحب ضمیر
غلامان بد آن خواجه را بیشمار   یکی زان همه بوده نیکو شعار
جز از طاعت خواجه کارش نبود   جز از بندگی اشتغالش نبود
نه بیچیده یکبو سر از امر او   نه یک امر او را نهادی فرو
خلاصه ز بس خواجه را بنده دوست   بود جمله اموال خود وا گذاشت
ببخشید براو همه مال خویش   قباله سجل نهادش به پیش
از این واقعه شکّ دل بد غلام   ولی لب فرو بسته بد از کلام
نه بودش دل آسوده از رنج و درد   نه ایراد بر خواجه شایست کرد
همی در پی فرصت وقت بود   همی جستجوی زمان می‌نمود
برای سترداد اموال وی   که یک جو نظیری نبودش بوی
چنین تا شبی خواجه گفت ای فلان   من امشب فلان خانه ام میهمان
برو تا سحر شمع و ناوس را بر فروز   شب تیره را ساز روشن چو روز
بدار از زمان پاس من از ادب   برو تا من آیم ترا از عقب
غلام از اکمال فرصت بیافت   بر آشفت و بر جانب خواجه تافت
که از پیش رو تا منت برآثر   بیارم بخواهم چراغی اگر
بدو چند بار این سخن خواجه گفت   جواب بخت از غلام شنفت
تفکر در این خواجه بسیار کرد   پس از فکر بسیار هوشیار گرد
بدانست خواجه پس از فکر تام   که با خواجه گوید از آن این کلام

که تا داند آن خواجه هوشیار   چراغ است از کس نیاید بکار
بحیرت فرو رفت شد سر به پیش   شد اندر پی چاره کار خویش
چو دید آن تحیّر ز خواجه غلام   سند داد و اسپرد آن خواجه را
بروبی تامل سجل بسپرد   برافروخت تا نور او بنگرد
مروت بگیر از غلامی بیاد   که بی مروت دو صد لعن باد
مروت بود لعنتی جاودان   که از مهر او بخت هر گز زبان

حکایت

بسر داشتی گفت بدخواه پیر   ز بدبینیان صولت بادگیر
که هر تیر دوزی بگیرد اهنگ   بت هی مدر بیلند از جنگ
تو دل ای پسر بر زمانه مبند   بشادی این چرخ و زه مخند
بر آنکه بروزی که در زیر خاک   کفن بر تن خود کنی چاک چاک
بجای تلافی نه راه گریز   نه هتوانی آورد با حق ستیز
بکن عدل تا در مقام چنان   بری گوی آزادگی از میان

تنبیه

بلی رسم دین عدل چون نی بود   مروت طریق نکویی بود
همیشه است تا در که بنیاد   بجاری عتیق عمر چون در راز
بباید که محکم کنی فکر خویش   بری زاد راهی از اندازه بیش
همت که تو کشتی بیفزود را بهوار   که فرسخ کند ساعتی چل هزار
دگر و بجانی در اول قدم   اگر باشدت توشه راه کم
خدا و ندای پند چشمت بود   شعار تو بهتر نصیحت بود

حکایت

شنیدم در ایام سابق شهی   بغارت برافراشتی چتر کهی
ستون بر زد از ظلم بر آسمان   رسانید از زمین بر سما الامان
چو هر گز آتش افروختی   ستاندی ز هر کس پس اندوختی
چنان شد سلط بخلق از غرور   که زنها ی مردم ببردی بزور
بروزی بهمراه جمعی سوار   ز شهر اندر آمد بعزم شکار
تفرّج کنان رو بصحرا نهاد   ز هر سو پی صید بازو گشاد
بهمراه او جمله صید افکنان   مکمل بسلح همه دلیران
شده غرق دریای آهن همه   چرا فر اسباب و تن هم همه
بصید افکنی هر یک از کمتر   رسانیده پیکان بچرخ پرند
ز سر تا بجیب هر یک تجم کنند   فکنده ز هر طرف آهو به بند
در اندشت گفتی که آن ازدحام   نموده است صبح قیامت قیام
شد از هست دیگر بچیر گاه   ز زیبا غزالی فرو بست راه
غزال از چپ و راست اندر فرار   برو بسته ره هر طرف شهریار
بناگه غزال از کمند رهیست   زبیرون کمند غضنفر برست
برفت او شه اندر دنبال او   وز این غم پریشان بها احوال او
فرس تاز و دنبال آهو گرفت   غزال از بیابان ره کوه گرفت
ز شه دور چون می شدی سر بشا   رسیدی چو شه بر جهیدی چو باد
بدان کوه از آن کوه ماشد تیز   همی جستی از پیش تیر ابیر
چنین تا به هنگام شام آن غزال   نهفتی شه بهره خاطر خیال
چو سلطان شب بجا از رخ نشید   بر دیده از شفای ناگاه امید
همیشه هش هم از بهر بوزینه   ز بیش و ز پس دیده بارکشید
شد آن دید و شد از نگاه در برز   تفحّص کنان جست از هر غدیر
در آنجا که بردند شب سپر   قضا خوردی آتش خون جگر
چو شد نیر صبح از کوهسار   دگر ره پیگیران برآمد سوار
در آن بیشه جز فرشته ها   کسی را نه بیدار سفیده سیا
جلو ریز از هر طرف رفت شه   گذشتش از صبح بیدار ره
همیشه قضا ناگهانش کشید   سوی وادئی کاندر آنجا بدید
بیابانی دری بیره چون یک طبخ   نگاه در بیابان دوران جای شد
سوی انیسه جا در آمد امیر   رسید و شد از باد چابکتر تیز
خداوند جا در بیابان برش   چو پروانه گردید گرد سرش
خوراندش از هر چه بود و داشت   علوفه هم از بهر اسبش گذاشت
چو او را به معده قضا جا گرفت   نکاتش از معده بالا گرفت
بخوشیها آب و شد اندر بخواب   بخوابید تا چند ساعت آفتاب
شد از خواب بیدار و چشمی بهم   دو گوشش بصاحب سر بسته هم
نظر کرد در زیر چشمان بدید   زنی دید در حسن مانند شید
چو نیکو نظر کرد در آن صنم   چو سنجیدش آن نقش ظلم و ستم
سر از خواب برگرفته دید کشف   قمر چهره برقع بچهره نهاد
چنین گفت سلطان بدان که خدا   که اندر گلستان نباشد بنا

میان زنان شرم از مردمان / کنون بنگرم وقع بر عکس آن || نشایسته بنواخت زن گر بشیخ / که برقع برخ رفت در پیش بی
ستر از بدی می نمودم که او / به پرده ز من رفت در دم فرود || بشد گفت آن پیر خرگر بشیش / که سابق برای رسم بود احتجیب
ولیکن رسان سابق بیاد / نمانده جز از عدل انصاف ... || همه خلق همچون سلطان بود / برای که سلطان شدی شد نمود

در سرزنش و ملامت از ملوک بی‌مروت گوید

کنون هست ناراستی ظلم جو / که ظلمت فرو جسم او مو بمو || بغیر از جفا و ستم هیچ کار / ندارد بخاطر طبیل و غبار
بیغمای مال کسان میبرد / بغارت عیال کسان میبرد || بخیله نهاده است تیغ قتال / خورد خون خلق از نشاط و جلال
بجائی که شه این خیانت کند / رعیت چگونه امانت کند || شه ار بد به بیند برو زبان / رعایا برند آبروی زنان
تو گر هستی از خلق این سرزوار / نه بیباشی الا چو سلطان تمام || و دار این کسان نیستی تا روی / به بیعصمتی همچو آنان شوی
پس این شد که هر قدر امکان بود / بباید زن از شر پنهان شود || خصوصاً از آن شاه حق ناشناس / که از حق برو باد لعنت اساس
خود او این بناهای کج را نهاد / برو تا بصبح ابد لعن باد || شه اینچه بشنید فرو بست دم / ز خجلت همی ... سبزه هم
از این گفتگوهای پس با ثواب / چو مار سر و دم زده شد بتاب || نشان شهر را جست آن پیرمرد / هو پس شده رو سوی شهر کرد
در آمد غضبناک اندر شبم / چو خمی که آلوده باشد ز زهر || و زان سوی لشکر بشهر آمدند / پیاده بدرگاه سلطان شدند

در مهیا شدن آن دو از حق برای قصاص ناحق

پس آنگه که سلطان طلب کرد غلام / غلامان را گفت آن ناتمام || که دو شب بمحتی سرا داده رو / همش شد مرا گرفته فرو
بنام و نشان را و داد نشان / بگفتا از آن پس مران بد رگان || بود اندر آنجای سرو و زنی / نموده است مرد ابن ستم ...
به زنجیر و بند گران کشید / بقلاده سپوان سگانش کشید || چنین کشتن آن دو تن چون ... / کشانیدشان تا بپای سریر
کزآنان که شم کبع خویش را / نه مرهمی این دل ریش را || خلاصه برفتند با صد ستم / به بستندی آن شوی و زن را بهم
بکاخ ستمگر ببردندشان / بدست غلامان سپردندشان || شه از دیدن آنکه زن پیر مرد / بخشم آمد و راست شد بر سریر
مخاطب نمود آن حرون را بخود / زبان برید و لطعنش گشود || حکایات یکدست اظهار کرد / پس آنگه روی بستان ... کرد
که از هیکلش سر بخنجر کشد / بکنش بصد خنجر پیکر کشد || چو بیچاره خود دراینحال دید / ز سوز جگر آه سردی کشید
بخود گفت دیگر چه جای سکوت / که زلکین ز خونت نمایند روت || بخواری کشیدت چو سرسیر تند / ز خونت بسکین ...
بگو با بهت گفتنی آنچه هست / که سر دون نه عار تو ای حق پرست || چو بیش خود این آن پسندیده ... / پسندیده و بر غضب ...

گفتار اندر خشم گوید

نه از تیر مردانه بر شه فقیر / که ای بینوایان ز تو دستگیر || معذب ز ظلم تو اهل کمال / فراری ز جور تو ارباب حال
نه کس ملک از حرص تو مال را / نه باشند عیال و نه اطفال را || سیه شان چو شب از تو گردیده روز / تو بر روز شبشان شده خانه سوز
زنان رعیت بغارت بری / و زانان حجاب امانت دری || کنون خواهی از قتل یک پیر و او / به پرده نشان ام شونات کو
بکشش عالم از آتش بجفر / چو در قتل کمتر نباشد ثمر || وز ظلمت گرفته جهان را همه / ز من یک نفر بیشکی واهمه
ز صد قتل کمتر گفته رنجیده / ز حق گفتنم رنجه کردیده || خردمند را خود محقق بود / که الحق سر گفته حق بود
سرا بیشکی دیگران زنده اند / دگر ها ز ظلمت پراکنده اند || گرفتم که من کم شوم از جهان / تو را کشت خلقی ... شان
نه بینی که ظاهر شود چو هلال / شب اول ماه اندر جبال || نمایند ... / بهم میدهندش نشانش هم
تو گشتن زنان بدل ... / که ظاهر تو گشته ... || اگر عادلی رو ... / ببالا ... ایشان

که چون بنگرم ملت خدا و شد داد / ... سر چون بباد || بکف جان بابیشار جانت نهند / روان از پی حفظ جانت دهند
نگردند و با ز برت بکیفس / چو از دور حلوا کرده کسی || تو با حفظلی ... بد کسی / نه دیدت شاهی رویت ...
سر از خواب غفلت برآورده ای / نه عمر رعیت سر آورده ای || ستمخانه این سر بسر ... / پذیرای هستی اگر بشنوند

اندر موعظه گوید

زالایش تن برو پاک باش / نه در کشتن خلق چالاک باش || نباشد ترا سودی از قتل من / بگیر نفس خود قتل و بشنو سخن
مرنج از کلام جهاندیدگان / کلام جهاندیده کن حرز جان || که تا سر نگهدار جانت شود / انیس جهان و نهانت شود
ره خسروان قدیم ای امیر / نه گرد افتی رو بخوان تو خبیر || مسلمان و دعوی ... / ستم پیشه جای عدالت ...
سخن چون بدینجا رسانید پیر / بزد نعره و گشت بر روی سریر || چنان ناله زد کشید از جگر / که از دو حاضران را لغب شرر
طرز بد بر خویش چون پند تخت / بسر اندر آمد ز بالای تخت || ز عهد زنانی که آمد بهوش / بنالید و از دل کشید ... خروش
که ای پیر فرخنده خوش ... / ز روی مروت سرا دستگیر || که در جهل در ماندم از نیقین / ز داد ار کردیده ام شرمگین

نصیحت

چو گفتند مردان نیکو نهاد / طریق بزرگان برو گیر ... || که گیرند پند از کلامی بیاد / چرا آن دم انصاف در ...
بود هر که از نفس پاک و سلیم / نگردد ز درگاه یزدان رجیم
بدان سان که سازی ز خود ... / بشو همچنان حافظ این و آن || چراغی برافروز در خانها / مکن خانها را چو ویرانها
که از رستن ... بیکسی یاد کرد / چه جور دشش از ظلم فریاد کرد || ز چوبین کله چو بهرام گور / بخاطر نگه دار رسم امور
دگر نه ز نیکان غلامی گست / جز از زشت دیگر بجا ... ست || چنان کن که تا دامن روزگار / بخوانند ... الاعدات شعار
نه بینی بسا ... نوشیروان / چگونه نشان نه ز عدل و امان || به از این چه باشد که نام کسی / بمانند بگو ای بعالم بسی
ز حشمت بروگوش هماره چند || بجز عدل ... کامکی ...

حکایت

یکی را همه ساله درد بدی / که در موعد آن زبانی شدی || دریده شکم ... / بیاورد ... زیر بخیه کشید
بران زخم بنهاد از سنده ... / یکی روغن سخت چون آب ... || بدان کرده کرد و بود آن سال ام / زوی درد هر سال شد برطرف
خدا بد آن مرض را لعبری تمام / نه در شام و صبح و نه در ... || از آن علت آمد وجودش بری / چو زر اکسیر ز بیش ...
شکی را که علت فزون از ... / برآمد سنره چو زر را خلاص || نکوتر ز زر کف افشار شد / ز معدن و ذهب به معیار شد
بچشم خود این دیده ام از ... / تو دیدار حق بین کشاد و نگر || نظر در طریق مروت نما / به بین چیست انصاف با جوجرا
بخوابم هوررف افعال تو / نمی افتد از خامه اقوال تو || همه کار تو ثبت دفتر بود / همه ثبت دیوان داور بود

حکایت

... گر دشاهنشهی جم ... / بعهدش در ایوان طاقی رقم || که بنگر این پنجروزه جهان / نگردد کس از شهد ... کامران
سرائی که دارد خود دری کسی / تواند در او ... ساز بسی || مکن هر که خواهی بری نادمی / بلذات دنیا بود نادمی
دری جز بانصاف ... باز / که بندد در عاقبت ... || نه عدل آنکه را ... باز ده / که تا ... بردار دگر
ره ... یزدان عطا کرده است / از او کبر ... را تورست || که در بوم ... داد رسی / نگیرد کرت دست گیر ...

حکایت

بو قفی رفیقی برای رفیق / یکی چاه کنده برای عمیق || سر چه ... / چنان کش ... بود کرد

مگر روزی اندر جهش افکند / ز لین شعله در خرگهش افکند
بدان تند روزی بهم دست برد / که او با خبر بود و دین بی‌خبر
همی آمدی حکایت کنان / بر تندی ز هر جا روایت کنان
ز حق بی‌خبر غافل از کار خویش / جسورانه می‌آمدی پیش پیش
نه در خاطر او که چه کنده بود / نه چشم از تکبر ز هم میگشود
چنین گونه کرد او طی طریق / رسیدند تا پیش چاه عمیق
در آن بستر ما فرو سر او فتاد / بجای رفیقی بچه جان بداد
برو چشم شفقت از گوش کر / بگوشت چو در سینه‌ام از هوش کر
مکن پیشه ظلم و مکن بد بجس / سفرها به جدل و داد و داوری
که روزی بجزای شور زیر دست / بکارت دهر دی داور دست

حکایت

یکی را شبی خانه آتش گرفت / شد از خانه آواره با صد شگفت
فغان کرد و کس بر از او نکرد / چو یاری که غمخواری از او نکرد
همی سوخت خانه از او نگاه / بحسرت بدو کرد تا صبحگاه
اثر صبحش از فغان می‌نماند / بخاکش مدار فلک بر نشاند
شد آگه چو همسایه بر حال او / دگرگون نشد هیچ احوال او
همین شکر میکرد کز من بدور / شدی این چنین آتش پر زور
یکی خورد را افسوس بر حال او / دلش سوخت بر حال و بر مال او
ملامت نه همسایه پیش شد که چون / خوری در غم دیگران دل چون
بروش دمان باغ و خوشند لیک تنگ / که روزت نشد همره روز این
بدو گفت بس کن که انصاف نیست / بسوزد مسلمان و کس کور نیست
رسد دست ار آتش کن خورش / دگر نه برآور نوا و خروش
که تا دیگران سر جادش ار رسند / مگر بر بلایش نیابد گزند
حذر کن ز روزی که دست قضا / چو او گفت افکند در سرا
گر این رفته دانش تو جانت او / بدین سخت علی نشست رود

حکایت عجیبه

شنیدم من از لفظ صاحبدلی / که او خود شنیدستی از ناقلی
نفر موده بود این حکایت بیان / که دیدم بسی من عجب در جهان
ولی اعجب از این نخواهم بدید / که کس اعجب از این نشاید شنید
بگفتا شنیدم بارش شکار / که بگذشته بودی ز هجرت هزار
یکی دامی اندر بصحرا نهاد / برافش یکی ماده آهو فتاد
برآوردش از دام و دستش ببست / دگر باره گسترد دام و نشست
که تا صید دیگر بدام آیدش / از آن هر دو حاصل بدام آیدش
و ز آن سو نظر داشت در بسته صید / نه در فکر خسرو نه بر یاد زید
بدید آنکه آهو بدنبال سر / همی بست با دید حسرت نظر
روان اشکش از دیده بهر زمان / فرا سر نمودی ابر آسمان
از این وقعه صیاد حیرت گرفت / ز کار غزال آمد اندر شگفت
همی گفت یارب چه حسرت است این / که من تا کنون می ندیدم چنین
نداند ز اندیشه جان بود / که این آهو اینگونه گریان بود
و یا هست رمز دگر در بکار / که نبود بجز پیش تو آشکار
تفکر همی داشت در کار او / دو چشمش بچشم در بار او
ز ناگاه بگذشت چون بنگرید / برآمد شتش نگرست بگردید
که گر اینکه را نام نباشد خطا / بود دشمن اینچنین گریه پیدا
از آن کش بود طفلکان شیر خوار / بود بهر آنان چنین اشکبار
دگر نه نکه در قفس بش چرا / چنین گریه و ناله اش چرا
که ریزد چو باران سر شک از بصر / همی دیده اندر بدنبال سر

در انصاف و مروت نمودن و فائده آن بردن

روا باشد او را تمام رها / که داور دهد در دو عالم جزا
گرفتم من این صید را سرسری / همراه کودکانم خورم
بصید افکنی ما یوم شد دگر / چو عمرم بصید افکنی رفته سر
بسر خورده‌ام بیش کیرم بسر / سرش در رهی داد و رد
بگفت این و برداشت بند از غزال / رها کردش از [illegible] شد خیال
از آن پس بجای صید آن که / بر آن دو صید بقید آمدی
گرفت آن دو صید او سوی خانه شد / ز صحرا روان سوی کاشانه شد
چو شد وارد خانه با آهوان / بپا بوسش زن افتاد مویه کنان
بزن گفت صیاد کای زن چرا / چنین کرده جامه سیمون قبا
بگفتش زن خانه چو رفتی بدر / بصحرا پی صید کردی گذر
پس از رفتن تو زمانی گذشت / بدام چو سر نهانی گذشت
بد بوم که بر رحمت آن و این / فتادند اطفال من بر زمین

بکنجی سیه هر دو طفلان شدند / دو ویش با اجل هم گریبان شدند
قریب ساعت با نشان بود / نفس در گلو چو فغان شان نبود
من از زندگیشان بریدم امید / در آن پیش جا بیرگی بر جهید
بگوشم رسید پس از آن صدا / شنیدم من از آن صدا این نوا
که صیاد چون ره بانصاف برد / با طفلان خود ماده آهو سپرد
که بگذشت بهر حق ز اطفال او / چو دارد دو طفلان بسی آرزو
ولیکن گر او ماده آهو رها / نکردی شدی طفلکانش فنا
از آن روز که طفلان آهو بجا که / ز بیداری شده طفلی هلاک

تنبیه

نه بگذشته بهر که او از غزال / حفظش چون گذشتی ز اهل و عیال
بخور گر کرد انصاف او در حقش / خدا گوی و البسته سنتر قش
گشت حق نکات دون نهی / که اندر تعقیب که اندر زمین
کس از کار یزدان خبردار و خبر / که باشد همیشه حق اندر گذر
نباشد جوی غافل از کار تو / بود واقف از جمله کردار تو
بتوا قربستی ز جنبل و ریو / تو خواهی نهان زو بجز قه خزیو
خدا اینکه بیند ترا متصل / تو چون غیبتی از معاصی خجل
چو انصاف پیش خدا این چنین / کند بنده خویش را شر مکین
خطا چون نمودی جز ایش نما / ز تو فوتی ارشد و مایش نما
چنین است رسم و ره منصفی / که بوده معترفان بر ضیاع زبان

حکایت

خری لنگ دیدم براهی روان / روان صاحبش هم ز دنبال آن
بقصد گام یک گام برداشتی / پس از مدتی باز بگذاشتی
چنان خسته که ناپیدا از پس [illegible] / که خر جسد و قرقش نبود [illegible]
بدو گفت شخصی که ای هوشمند / بجان این خرت پیر سازد گزند
چو بسیار باشد خر راهوار / که بیرون برد تو نشاط از دیار
ز روی پوست بیرون نماد برد / خری خر که او را بگیرد برد

پند

بگفتش خداوند خر کای عزیز / خود انسان بهست عقل و تمیز
بروزی که کاسون نوردی بود / من و بارم از بهر دیاری بود
مرا عیش تنگ و تندی اسبابخوب / که بیرون رفتی بی نجز از زنجیر و چوب
نه با کس نه راه و نه همیش نه بار / برفتی بی از مرکب راهوار
کنون گر جفای من افتاده [illegible] / کشم از چه اسرو نه [illegible]
کشم زحمتش چند گاهی دگر / همان او تیر خر بود بی ضرر
نشاید نمودن بخواری را / فتاد از خری چند روزی ز پا
برحمش همان به که دارو نهاد / شب و روز گردش ز دارد شماد
ابر سنگ روزی مرادش دهم / دگر باره بر پشت بارش نهم
وگر نه بماند پیاده براه / بیفتد زپا کفش و از سر کلاه

نصیحت

برو کن ز خود دست ترا تکاه / که اکنون هم چو تو بوده صاحب کلاه
نساری چو بر زیر دستان نظر / کند زیر دست چو او داد گر
ز عزت همین منحصر بر توست / مداری تو بالای هر دست دست
فراز همه دست دست خداست / پس از حق گفت خاتم الانبیا
خلاصه مدار سپهر کبود / چنین زیر دست خسانش نبود
ترا هم کند زیردست ار نظر / نمانی بگفت بحلق اگر سپهر
با فنا دکان شو ز انصاف [illegible] / که مردان را عدل باید شعار
کلاه تکبر فرو نه ز سر / مکن از تکبر بمسکین نظر
تکبر بلا نیست بجد عظیم / عذابیست دارنده اش با الیم
برد از تو این درد بیرون نما / بمسکین نوازی نمایش ادا

مقاله مولف

که حشمت هم از نکرت اقتدار / در افتاد در ورطه اضطرار
تکبر نه کر کرد و گرد دلکشی / کجا دیدی این مرتبت ناخوشی
سخنهای او گرچه هذیان بود / ولکن مقالات انسان بود
از آنست چو پیران دهر یاد / که خود هم بسی در خطر اوفتاد
اگر خواهی آزاده که هوشیار / چو در پند ایش تو در گوش دار
مباش از نصیحت گران و نغین / خود آغی مردان ره هست این
که بعد از جفا بردن بیش [illegible] / به تنبیه نفسش کند اشتغال
بقدری که اتمام فهم کنند / چو حشمت در این راه همت کنند

چنین پند دادم جهان یادگار / نخندد از برای شما بی‌شمار
ز جرمش گذر از مروت کنید / برو عفو عصیان ز رگ کنید
شما را اگر بخشش است از خدا / سزا نبود در حق او گفتگو
که مقصود فی جز رعایت ورا / مروت بود خود رعایت ورا

حکایت

شبانگاهی از راه پیچی گذشت / جوانی می آلوده دستش بشست
ز تکبری یزدان چو قهرمان / ز سوی دگر جمله خلق جهان
نصیحت ترا بهتر است از فضایل / که مستی ز مستان نماند تعافی
بگفتا خطایم به بخشش از کرم / که بر نفس خود بی نمودم ستم
روایت شد از قول اعلام بر / که گشتی ز جرمم جوان دا دگر
چنین گفت بخشش از هوشیار / نباشد جز از مروت از کردگار
تو هستی مروت نباشد کزین / ز تو بشکند جای دستم و دین
جوان را بدین گفته شد حرف لا / بمستی در آمد بپایش فرو
جوان کرد اقرار بر جرم خویش / نگیرد از خجالت سر از زیر پیش
چنین است بر جرم خود اعتراف / هر آن عاصی کرد از صدق

موعظه

ولی این نماز بهر بهر است / نه هر مستی از قهر قهار رست
که مستان را بهر مستی عیب / بجز آن را اختیارشان کار رب
نخست بحق و زبان سوی حق / که هرگز نخواهی ربانی سبق
نه هر مست راحت صبوح قول / نه دارست هر مست گردد زبون
بخواه عفو جرم از خدای رؤف / که بخشد گرت جرم هستی از الوف
برد از صفا او بحق داوری / رها مذر حقش هم ز مستغفری

حکایت

زنی رحمت آورده بر مفلسی / که مستغنیش گوید از هر خسی
خرد منکریش گو بداد خواه / چرا حالت اینگونه باشد تباه
که بسیار از این کار در حیرتم / وز این اسراف افزون بود حیرتم
نباشد دگر قربی از بهر مرد / چه بهتر از این بهر مردانت درد
که بدنام سازد ز الطاف وجود / هر جای مردی بود با وجود
از آن نیوا فقیه شاه بلد / سبکبار گردان باطل بر شمار
زنی نام مردان دهر بر سباد / بخواهم که از صفحه روزگار
کنم تا که عبرت شود هر ازین / نسازند نسوان دگر اینچنین
ز بسیار اغره دگرگون شود / بپاسخ بگفته جوان را هراز
هنده نام خود تا بیوم المعاد / برانداز این گونه بد چیار

تنبیه

بخشش مکن این عمل اختیار / بر مستی مرو نام خود استهتار
خوش خفته کاین کار درویش / که بر بیعتشان همی در بند
نه بینی که مضطر شود چون گدا / نه بینش سلطان نه خوف از خدا
مروت نباشد که انسان ... / تو فیاض شر از مملکت برکنی
بغزای تاراج دلش کنند / نه چون کو سلطان حالش کنند
چو او کرده از مال خود داوری / تو نام دنیا شر نخواهی بری
به بهتر از این نام بد در جهان / چو باشد که ماند برای شهان
تو بر جای انصاف عدل و کرم / بخواهی نمانی جفا و ستم
که ایشان نباشند در مملکت / نباشد که مدار خود سلطنت
چو زنبور از هر گلی بهجند / ز تشنه و ربایند و از غم رهند
برآکر طمع کشته بر مال او / تغلبش کنی از چو دزدان فرد
که انصاف باشد تو با بد بری / دهی تاج جمشید دادو ملک
چو نامش برافرازی ازان بجهان / ببد نام نیکت بماند همان
بپذیرفت پندش شه نیکو زمن / فرو بست گویا لب از این سخن

نصیحت

فروزان تو هم بسی از آتشی / نشاید که هیزم بر او بش کشی
طریق مروت نباشد چنان / که اندازی آتش ابر هیزم دان
سزد بر نشانیش با خاک و آب / که بر دم نگردد غذا از آن کباب
هر آن کو چنین کار بیهوده کرد / نخواهند او را ز مردان شمرد

حکایت

یکی مرد صاحب خرد زاهد / که بودش فزون فضل و بیحد اساس
کیاست ز اندازه بودش برا / جلالت فزون بودش از هر کبیر

زد و رو دگرگون گردون دون / بغارت ببردند مالش همه
ز پای برهنه بشهر تموز / خان نبد چیزی بسوی وطن
ز بک سوهراس ز بعد قتل / چو در خانه خود نهادند پای
ز اتان مهمان ثابت قدم / بکرد علی تحت نسب
نه در تن لباس و نه در خانه نان / خبر گشتی دگر بجهان
شبی در رسیدش یکی میهمان / که از شب نشاید بجایت گشتم
چنین نقل کرد از فقر بود زمان / نه بشکر حق را اطاعت نمود
از انعام چندان بجا شیرم / بکاهم که گر نفسی ابتدا شتی
نه انصاف سازم بر وی ترس از / بم رسم رحمانیت جوش زد
دلیلش نکوهات اعمال او / چو انبر و ره را بدیدم بسی
برانستم از بعد این رنج / ز بر محی خلق خون دل شدم
بروز بر ایشان نیم دستگیر
بنای جلالش شد سرنگون / فراری نمود از عیالش همه
همی ره نوردید بشب تا بروز / کشیدن بان تا نکرده محن
دگر سو را هی ولایت بخجل / نمودند در سر گر خود چو پای
کشیدند پای از طریق ستم / که مشتاق بود دش بود را قب
نه بر جسمشان جان ز ضعف روان / بدی روده بیچ در پیچشان
گر اشال او دگر کند حق نشان / چو مهمان خواند که دل با خوشم
که یک مرد انسم بدان میهمان / نه دست تقدیم بحق بیکشود
ز بعد عقیقش بر اندیشه رام / چسکونه توان پای بکذاشتی
نه تاب انبیجان کجا سبب / یکی دست غیبش ابرو ش زد
کسانات اعمال و افعال او / چو ابر نجبار اکشیدم بسی
که ضایع نمودم بسی گنجها / گرفتار هر درد مشکل شدم
نگشند خلق از صغیر و کبیر
برد در رد جانش ز رسن بلر / رقم شد ز تقدیر حق بهر شان
چو وارد شدند از آنسر زمین / نمودند بار دگر طی راه
بقصد محنت آن جمع حالت پریش / ببردند با کلفت بی شمار
شدند آنچنان جمله بیچاره‌شان / خلاصه ز مستانشان در وصیت
جز از زیر و رو فی کرشبایا / چنین پیمبر از مدار خلک
برای معاش شب آن خود / بفکری که یک امشب اینجا بود
خود هم بر نیکو نه بگماه تام / بسی فعلهای فصیحش بری
بنالیدم آخر بدرگاه حق / بسم صبر شد در نگهدار شیر
تو خود چاره درد بیچاره کن / کسانات او را بخند از سرم
چنانم گرفتی که بر زر پیش / هوشیارم آنم بسی بوالکان
چو دیدم که در خلق انصاف نیست / مروت نه بودم در ازمان جوی
کنونم که آشفته ام هیچ نیست
ولی شد بچنگال دشمن اسیر / که گردید شهری دگر بهر شان
نکردند رشان آن بلد دلنشین / بروز شب با دل پر از آه
سگان باز کردند در ملک خویش / شب و روز را سر صحاره و کبار
که گردند کم صبر خانه‌شان / فلک بستر سر بابرشان کشید
ببردند سر اندر آن بد ذغال / که بار دگر میزندشان فلک
قلاش فراوان ستم کش نمود / دگر شب خودش بارتنها بود
بگاهم بد آن میهمان صبح و شام / که از آن را سرکب میشدی
که ای داد گرد داور خلق / بر درد آدم دل ز بیچار سیر
ز کارهم نجو بخشش آواره کن / نمودش همان لحظه دراز برم
شدم مضطرب حال عالم پریش / گرفتم ز اطراف کارم خان
نکردم به سرای خلق ز بت / نه بدم در آن مکر بجروی
بجای یکی بار بر کشته بیت

نصیحت

برو از زواید مجرد نشین / مجرد شدن با تو آن بشکند
اطاعات شبهات عاید از آن / برانداز دست در جهان نخی زیا
که تنها شدن کارها بشکند / نشانی ز انصافشان هیچ نیست
بسی گفت چشمان دیده پرش / مقام مجرد چو رهزن کزین
که با ایمان حق سبحان کنند / که بسی مجرد دنیا و ز آن
بطاعات فش و زهد ریا / تجرد ترا با خدا بشکند
در انصاف در عدلت نیست زیست / از نخلی با دم آهسته و کوش
که غیر از مجرد نشاید بکار / مجرد بدرگاه یزدان رود
چو گیری رفیق عبادت کنی / گزین خلوت بد انسی ز خلق
مکن بار کس را اگر بس یاری / برو با خدا بخش آسوده دل
نکردی قبول کلام مرا
نی اندر زواید جوی اعتبار / عبادت قبول از مجرد شود
تبیع زبانش بزن بر گنی / نگیرای برادر حبیبی ز خلق
مروت در اینجا بود و رکارتی / که روزی برائی ز یزدان خجل
در اندا ختی خویش را در بلا

بلای چنین بشد و چارت نماند   که افتاد از دست ایشان بحلق   جفای که شیدند پیران نمط   که آخر فرو سکندت بدقیان غلط

حکایت

شنیدم شد از روی همسفر   یکی اندرین خورد و دیگر کبیر   بهم مهربان همچو فرزند و باب   برفتند اندر آن ره بهم شیخ و شاب
حکایت کنان ملتی ره بودشان   زده در زه نه کله بودشان   قضا را بدا ایام شهر تموز   ز گرمی بتش هر دو را بود سوز
یکی از عطش رفته از دست تاب   چو لاله جگر را بوی دل کباب   زبان صغیر بر برون از دهن   کبیر را نبودی توان سخن
صغیر را رمق رفته بودی ز تاب   کبیر را نبودی بر جلین رجا   دل هر دو از تاب گرما کبود   شد از کام هر دو بر افلاک دود
کبیر از حیوة صغیر نا امید   صغیر از حیوة کبیر دل برید   صغیر بودی از هول لاحول گو   کبیر را ز لاحول دم شد فرو
بدینگونه هر ساعتی یکدو گام   بریدند ره را بضعف تمام   بناگه گذرشان بچاهی فتاد   چو شد نام نظرشان بجاهی فتاد
ببالای چه هر دو بیجان شدند   چو هم هر دوش پریشان شدند   جوان را بدی ریسمانی دراز   که استوار کرده بدو در کمر
جوان پیر را پس بیان لب بگفت   بچاه اندرش کرد آن نیکبخت   چو سیراب از آن آب گردید پیر   کشیدش فرا ز رود نحوی بزیر
برآورد چو پیر از چاه زر بدر   جوان ریسمان بست اندر کمر   سر ریسمان در کف پیر داد   بچه چون بشد پیرش از کف نهاد
سبق جوان رفت در قعر چاه   پس آنگه بشد پیر از آن جایگاه   جوان ماند و شد پیر اندر بره   برفت عاجی و ماند شد بیکنه
بغرداب آن جایگاه مخوف   پی چند راه شد گذر زاهد صوف   فرو شد یک اندر بچه بهر آب   جوان را بدید اندران بچه خواب
گشود از کمر ریسمانی کرداشت   سر ریسمان در کفا گذاشت   برون رفت و بیرون کشید زر بر   ببالین سراسر دو بیدار پی
گرفتند از او شرح احوال او   حکایات خود گفت شان مو بمو   بگفتند ما هم چنین آدمی   ندیدیم بیرحمت با دیلمی
پسر شد بدنبال آنان روان   همی شد روان و همی بود دوان   برو زر دگر شد جوان هم بیار   ندیدا آنکه پیر او فتاده زکار
یکی زشت رو گنده خبیاد او   رسانده ابر آسمان داد او   همی منقطع خواست رهواری   گنده پس برهنه سراپا بروی
جوان بر زد آن شوم را بر زمین   برآورد از جان گشسل هین   رها ساخت از دست او پیر را   هم از پیر بگرفت تقصیر را

تنبیه

مروت نکرد او اگر با جوان   جوان داد ش از جنگ دشمن امان   جوان مردی از آن جوان یاد گیر   نه بر همی آموز از آن کلب پیر
که آخر شوی مبتلای عدو   بچنگال دشمن در افتی فرد   تو غافل ز حق ظلم با کس مکن   مروت بود گر جفا بس کنی
بناگه در اندازدت دادگر   بچاهی که بیرون نباشد مفر   حقیقت ز رحمت بره پند گیر   ز رحمت طریق نصایح پذیر
همه حرف ما بشنو بره هوش کن   همه پند ما بشنو و گوش کن   که خواهم که رسا ز داد ز باب عدل   رها بید ز بابستی کوی فضل

اندر اختتام باب عدل و آغاز باب بخشایش

کنون در در بخشش گنج و کرم   که در باب ظلم کرده رقم   بخواهم که داد سخن گستری   در این باب هر هر زد انشوری
کرم تازه سازد از او نام شیخ   نماید جوان پیر ایام شیخ   شده کهنه هر چند دیوان او   چو البرز سخت است بنیان او
بفن هنر بوده بس اوستاد   نبوده چو او بحر اوستاد   بر زمینه فردوسی اعجز فرید   نظامی بیزمینه اعجو و حید
ولی شیخ از آن هر دو نام او فکند   حلاوت شهد کلام او فکند   چو رزمیه این بوستان را نوشت   چو رزمیه در های دیگر سرشت
غزل سازی از هر که بهتر نمود   در فضل از هر که بهتر گشود   پریشان تا آتی از شکری   کشی در پریشان او گر سری
به بیتی چه گفته در حق شیخ   چو رنگین گهر سفته در حق شیخ   نخواند کس از شیخ بس برتری   جز از آنکه آیات عارفی جنون
کسی کو نخواند کلام ملوک   کند با ملوک از جفا این سلوک   خلائی چو معنی اشعار او   مدار از ستم کار بر کار او

خود مرد در انصاف و عدل کوش   ببخشش چنین جهل و غفلت بپوش   چو انصاف کار با بخش و هنر   بشد از نهاد او پراز رخت بور
بخوانند تا اسلام و بخشش و دین   و حالیست کردین ره است محکم ستون   نظر کن در اشعار آنند و الکمال   که الحق محبت رسول است قال
بحکم ضرورت سخن انچه فرد   نوشتم در اوصاف آن فرد مرد   که در بیانات او هر کسی   کند از پس خود راه و داد رسی

باب دوم در بخشش و کرم و دستگیری سلاطین معظم و کارنام و نصیحت و موعظه اصحاب خدم و حشم گوید

الا ای جوان مرد صاحب سخا   که در بخششت هست دائم وفا   کمی از سخاوت تو گر تا دست   که گر هست فیضی هم آن راه بست
مکن از سخا و کرم کوتهی   که جز راه بخشش نباشد رهی   تو دانی که قدر سخا تا چه حد   بود بر در کردگار احد
همه گشاده کف خویش کن   ز خود شاد دل ها تو بیش کن   مکن جز کرم راه دیگر شعار   چو باشد کرم شیوه کردگار
شعار خداوند پیغمبر است   ز افعال پیغمبر حیدر است   کریم السخا شو بال زمان   لئیم الکرم کی شود ابلهان
که جنت مکان کریمان بود   سقر جایگاه لئیمان بود   که قسم که کوشش در دهی بکبر   هم عمر سازی هوا و هوس
نهی حاجت از برای کسان   هر آنچه از تو ماند بود در جهان   بخوش و بخوش ستان سران از [illegible]   که را اندر دل گر ترا کبر با
عیال خدااند بیچارگان   چو رانی عیال خدا از آستان   بروزی چنین هم تو ماند مگو   چو ما آن ز هر باب را نده مگو
سرت از در فقر بر داشتی   بگردخت چنین پر چم افراشتی   نظر کن بحال نخستین خویش   همین خود پریشانی فقر و پیش
نگر کن بحال کنون کسی   که بر خاک سر هشته از مفلسی   که لباسه با خلق داد و کوش   و ز ایشان اگر زشت دیدی بپوش
فرو بر گرت خشمی از کس بود   برافروختی رسم ناکس بود   چنان مهربان شو بهر دم هم   که کس را نباشد ز تو دا اهم
خدا را اگر گرگ گله شوی   در آخر چو بوسیده گوره شوی   رها کن که نبود در او جابرت   با همش لا کیست سزاوار نیست
برو تا توانی دلی شاد کن   بخر بنده الا ای آزاد کن   دراز او دمی با احسان نشر   چنان کن که بعد ثنا خوش شمر
چو ارباب معنی چنین بوده اند   خریدند آزاد فرو بوده اند   تو گر بنده است خلق عالم شوند   در آخر ز دست تو بر [illegible]
جو هست آن کمی که باقی بود   نه ملکی و مالی که فانی شود   طلبکار گنجی بباید شدن   که او را نباشد زوال در زمن
طلب گنج عقبی بباید نمود   در آن گنج عقبی بباید گشود   چنین است گنج خدا داد کان   که تقسیم گردندش آزادگان
شب و روز در کار مردم بکوش   بروز و شب تیغ مردم بپوش   نه شیرین خورد و تیغ کی کام خلق   و یا برز رشتی بر مام خلق
ز نار و نصفت راحت دهر خواه   نه آن کنجها خرق از فقر خواه   که حاصل نه بر خویشتن بر کس دهد   همی بهر آخر زمانش نهد
که اهل نصیحت بعالم کم است   همین یک نصیحت ز حرف بس است   بود پند را این صاحب عقل   نه چون نقل خورده کند نقل را

حکایت

یکی را بری قوت شد مردمی   فقیری بر رفیق برش ملتمس   طلبگار از او قوت یک شام را   ولی بخبر بود هر شکم درا
همان قوت یکشام داد و ربود   نبودش ز رسته زمین شادمان   که رسته خود آن روز و شب طالبیر   رسانید با اهل خود مختصر
روایت نمایند از او چنین   که صاحب سخاوت سنو تنشین   یکی گفتش از نقد روحاجت کرده   که داد و در پایان خیرش و داد
نکشن سخاوت از اسم نبود   خداوند جاه و سر بر نمود   گذشتم من از قوت یکروزه   عوض یافتم تخت فیروزه

در موعظه گوید

بکال تو بیداد اگر خود شناس   که پایان حق را نداری سپاس   برو جود کن تا بیابی وجود   که مردان بر او نوشت ز جود
نه چون نان که نا خورده بگذاشتند   هم آنراه مردانه بگذاشتند   که هر کس نباشد سخا پیشه گر   نه از فقر هرگز بیابد [illegible]
چو پیدا نشد مرد اهل غلط   نظام امورات بر آن نمط   نه بذل درم فقر آرد ببار   نه کس را لا کت شود شهریار

بود عزت و دولت ما سوی / بدست خداوند جمیل و علی
دوام خجندی قضا و قدر / که بستند هر نقش با بر بسر
سر رشته آن و چون نطق / بود در ید حکم رب فلق
بگرداند انسان که خود بسته / نه بر رای ما و تو آراسته
بکن شکر احسان حسن کرده او / ترا ما که این پندهای نکو
گر شش خورده گیر نصیحت برو / ز دارای دین نصرتی بسته شو
که در همه چو کدی عدل و ابنا / بر از سعد بوبکر بو بیان
چنانش که گفت بگو بود / چو سعدی که در عهد بن سعد بود
پس از دور سعد بن آنکه شگفت / هر آنکو سخن گو شد و نغز گفت
نه هستم که گشته حیف شدی / نه چون بوستانش سزد بی بدی
اگر چو ملک تا که دوران ببر / چو سعدی نخواهم بدید کشیند
ولی شیخ اگر گمشد و داری کار / کشد زیور تاج خود این گهر

حکایت

یکی پیر انحنی پسر دار کو / بداری جنونش گرفتار کو
درانکه دار بودش نظر سوی خلق / بسی کوش گوی بابو خلق
شی را به بدانکه ان از دحام / برهنه چو صبح و گرسنه چو شام
بسی خورد در افسوس کابود کار / نبودم اگر زین جبالای دار
بدو گر بشنودم از این عورتش / رها بشنودم ز رنجور تیش
چو بگذشت بر خاطرش آن خیال / مو ثه شد شی نصرت لایزال
گذشت از سر جرم او پادشه / ز رحمت نمودش بکال بته
رهانیدش از آن خوار محنت نکو / در مهربانی بروکیش گشود

نصیحت

بهر جا رسد دست احسان بکن / ز رحمت ابر زیر دستان بکن
که دریای رحمت چو طغیان کند / گدا را بیک لحظه سلطان کند
نخوردی جزا فرو سی آن بینوا / که حق کردش از در اسلاکا
جزا فرو سی از دی نکردی بروز / که شام غمش شد مبدل بروز
جزای عمل خواه از حق رسید / چه باشد سیاه و چه باشد سپید
گرت گوش باشد حقت بشنو / برای که رفتند مردان برو
ز دوران بخواهی اگر یافت کام / نصیحت همین باشد والسلام
سخن یک کلام است باید شنید / نه آوازه در بام کیوان کشید

حکایت

شنیدم من از زاهدی با خبر / بخاطر بود از زمان صغر
که عیسی علیه السلام از دری / گذر کرد و افتادش با دیگری
شنا علی بیامد و ان فاندید / سرافشان همراه کاشانه دید
چو از باطن امرا آگاه بود / نظر سوی آنکه همراه بود
که فردا همین وقت روز این بنا / مبدل شود چون برنسرا
بگفت این و بگذشت از آن مکان / همان خانه ما کردی آنگس بیان
دگر روز عیسی علیه السلام / گذر کرد از آن جای با ازدحام
همان کس که دیروز همراه بود / نظر سو فی الحال سرود بود
بود اندرین باب سری عظیم / ز بهت آگه از او خدا رکرم
بیامد که آخر غایم بگو / ز اسرار بابی که نایم بگو
چو ز استادن عیسی انجا بپا / خبر دار که برو صاحب سرا
بپای رسول خدا سر نهاد / پس آنگاه در خدمتش سر نهاد
بر و گفت پیغمبر ذوالمنن / که چون است در جمله احوال زن
امل در کمین گاه او بود خوش / بگفته میان شربت مرگ نفس
چو بنموده و شب کجان برده است / بدست اجل جان نه بسپرده است
برو گو ز زن فحص احوال را / پس از آن بمن بازگو حال را
برفت و بیامد بپیش رسول / بپرسید پیش زمین قبول
رسانید بر حرف عیسی جوان / که ای واقف سرهای نهان
بگویده تو خود در نحیف قدم / بپرس آنچه میخواهی ای ذوالکرم
نهاد اندر آنجا که عیسی چو پای / گشودی ز هم لعل معجز نمای
چنین گفت با عروس انجناب / که حال تو چون است اید حجاب
براه خدا دوش داد و چه چیز / که از برکت آنکه نه داده گریز
بعیسی بگفت آن سپهر حیا / تو نی آگه از هر نهان و ملا
من از دوست خود بر شبی بود تا / بروی میش بسوددم ابرازدان
بریث که زنهای شتاطام / زکو هر نهاد و ز قسلاده ام
بر دوم بهر نری زنان چپ است / نوای همان سائل از در بخواست
زنان ... افسانه بود / دگر بار زد حلقه بر در فرد
چو شبهای دیگر بپا خواستم / کمر بهر فرصت بیارا ستم

بودم همان قوت هر شام / در بیم بهم اهی مسکینی مرا
شکار از زنان ... سوی در / که رفتم ز احوال مسکین خبر
سپردم بدو جیره هر شبش / بر آورده کردم همان مطلبش
دو دربار شدم بر سر کار خویش / شدم ایمن از بیم آن دلریش
جزای عمل دیگر بین سر زد / تو بیدانی و کرده کار احد
بدختر بغز سود آن با خبر / که این بستر و این سکان شوهر
پس از آن بفرمود اندر الفقا / بر آریدا این بستر از این مقام
که تا قدرت داور داد گر / ببینند مخلوق حق سر بسر
چو بستر بچیدند از آن بگاه / که بسته دید ماری سیاه
بدختر بغز بود که احسان تو / از این بار شد حافظ جان تو
برد آن عطا از قضای بلا / بگرداند از سر بلای قضا
برد آن دو نان از قضای اجل / رهاندت زیرا اجل آن عمل

اندر موعظه گوید

چنین است پاداش احسان و جود / که یزدان کند حفظ او را وجود
بدارای پسر راه احسان حق / که براین بلاها بکردی نسق
برو جنبش جود و احسان نما / لا آنت نگفته رخ کن جبا
نظر کن که از یک دو نان دادگر / وجود تو چسان حفظ سازد ز شر
تو دل چند بندی بمال جهان / که مارت بحفظش بسازد زبان
پی حفظ جان خواه این مال را / بهوده رنج کن تشر این زال را
پی سیم و زر محنت خود مخواه / که آخر کند روزگارت سیاه
ز رحمت برو بشنو این پندها / رها خویش را ساز از این بندها
چو شد گرانیت بند جهان / بر آن بند راسخ بباشد نشان
بهد از چه عاقل در آن بندها / خردمند سازد و دادر چو جا

حکایت

شنیدم که در روزگاران پیش / قضا خورده از روزه‌ای ... بیش
رخ آورد بر کوی شخصی لئیم / طلب کرد از او یکدو دینار سیم
ستم کرد و شاد دش نکرد آن رجیم / غمین رفت و ابس ز کوی لئیم
زدر بشر چو محروم شد بوی حق / رخ از عجز بنهاد در کوی حق
حق از او یا مگرانی ستاد / جوی داد و او را بتران نشاط
کریم پریشان بسی زر برد / لئیم از پریشانی و رنج مرد
بروزی خدا داده حقش برید / که از دیده اشکش بر رخ بچکید
گرفت از شفقت سرش در کنار / زدش بوسه از رحمت بر عذار
سرشک از رخش برد با آستین / غبار غمش بر گرفت از جبین
طلبکار احوال زارش بشد / خبردار از روزگارش بشد
چه رو از ... کرام بنواختش / پسر چون پسر از خود ساختش
بجد بلوغ آن پسر چون رسید / بعقد کسی یکی مهر بیاکشید
قرین کرد با دختر سنقری / بده مهر آورد سیمین بری
چو دختر که طلعه بخورشید زد / هم از کار لعبت بنا هید زد
بکی واقف از این امور ... / وز احسان آن با خدا ...
چنین گفت روزی بدو کای فلان / ز سرداکی داری الحق نشان
بعهد تو احسان قبا نی بود / سخی بر تو تو ... دانی بود
بمردانگی تو در روزگار / نه بینم کسی اندر صغار و کبار
نه بینم کسی جز تو با دیگری / زوال ور جانش کند داوری
ز کار بزرگ سازی تو با دیگرا / بجو رند گردنکشان جهان
نگر یاب این از تو حرمت بیافت / ترا غم بروی غم دل گذاشت
تو پاداش به نیکوئی تا بچند / که چون بچه گرگ رساند گزند
که گرگ عاقبت گرگ بچه شود / بیوت پی شرب خونت دود
جوابش خردمند با عقل و هوش / بگفت ای فلان زین بیان لب خموش

پند

برو تا توانی دلی شاد کن / گرفتاری از محنت آزاد کن
نه دست نشانده خانه‌ای کن خراب / و یا کن دلی زاتش غم کباب
که آگاه ای از کار ایشان و من / ز خون و جرا بیمک دم مزن
کرم داده بود او دو دینار کم / خسیسم که بشنودی کریم
بسر آورده ای احسان کریم نما / که یزدان در گنج سیمم گشاد
بجا حق احسان او آورم / نه احسان بود رنجش از درم
و خواهی بجبران احسان او / که شام و سحر میخورم نان او
بعزت خدا و شکر کبری کنم / چو خسیسم بدو دلبری کنم
معاذالله از این خلف در گذر / بود ناپسندیده داد گر
مروت بود اینکه من کرده ام / که در خانه طفل وی آورده ام

همی ترسم از آنکه روزی دگر / چو روز تو هم بگذرد دادگر
اگر کرده‌ای خوش وگر کرده بد / که چون این بلطف [illegible] که رسد
شنیدش یکی منعم نیکخو / تو خود دانی و بازگشت داوری
ولیکن بحقت نصیحت بشنو / برو راه حق تا توانی سپرد
مروت به نیکان و درویشان نما / که هرگز نگردی بغم مبتلا
مکن دست احسان تو کوته بکس / که گردد ترا کوته آخر نفس
بهنگام احسان نظر ساز / وگر کردی احسان باحسان بناز
نکرده است تا بشمرات را اجل / برآور پی جود دست از بغل

حکایت

بیازار روزی یکی بچه دید / یکی طفل را شیشه بشکسته دید
فرو روغنش رفته اندر زمین / وزین غم شده طفلک افزوده کین
نه تنها شده روغن او بخاک / شده طفلک از غم قریب هلاک
همی طفل را دید زاری کند / ز بیم پدر بیقراری کند
همی ناله و زاری از هول سر / همی گریه از بیم قهر پدر
بیم رأفت رحمش بجوش زد / ز غیرت دو کف بر سر و گوش زد
نظیر آن شیشه در خانه داشت / بیاورد و بر جای شیشه گذاشت
ز بقال آن کوی روغن خرید / بقدر آنکه از بهر طفلک کشید
بدوش خود آن شیشه اندر براه / همی برد مانند بار گناه
بهمراهش آورد تا خانه‌اش / نهادش به بر بار کاشانه‌اش
وز آنجا بشد از پی کار خویش / گرفت آن رهی را که بودش به پیش
شنیدم که یزدان بجرمش قلم / کشید و ز خوبان نمودش رقم

نصیحت

الا ای خواجه احسان بفرما را / که در رحمت ارست دائم خدا
گر از نیکبختان بگیری تو دست / نیاید بکار تو هرگز شکست
بزرگان چنین کارها کرده اند / چنین رنجها بر خود آورده اند
خدائی که بخشش بخوش نعمت / عطائی دراو خفته چون دولت
شکسته دلی یابی ار پیش پیش / مگردان درش ز درگاه خویش
که چون آنشته گردی تو هم / چو ما بین خلقیست داور حکم
وگر بیخبر هستی از کارها / بود با خبر حق ز کردارها
بکی هر که از حق ز کوهی کند / بیک تن گذشت از کرده‌ای که

حکایت

یکی پیر ابرش شدی روزگار / که ناگه افتادی از اعتبار
بزن گفت کای یار دیرین من / گرامی‌تر از جان شیرین من
کنون جز فرارم دگر چاره نیست / نظام امورم در آوارگیست
بنام اگر در روم پیش ازین / طلبکارم از جان برآرد این
زنش گفت کای یار پاکیزه خو / کجا بسپاری نیستی رو
بگفت بهر جای خواهد خدا / روم از پی حاصل مدعا
زن او را بگفت که بیزار ره / سفر کردن ای سرو باشد به
مرا بیم از آنست کاول بکان / ببازی ز بیغولتی سر و جان
ز همسایگان نان بگیر و زن / گرفت آن ضعیفه [illegible]
که تا توشه راه شوهر کند / بوی یک دو روزی گذر کند
برون شد چو سردار شهر اماکن / بگوشش آمدش الامان الامان
که یارب ز بیغوله نیم تا شب / ببردم قرار و بشب خواب
دل مرد مسکین برآمد بدرد / ز سوز جگر بس پی ناله کرد
بخود گفت کاین پیر سم انصاف / مرا زاد ره باشد گرسنه دلی
سر و نیمی از نان مسکین دهم / برای خود آن نیم دیگر نهم
یکی نیمه زان نان بدان کس بداد / برای خود آن نیم دیگر نهاد
چو شد ره روان زان جایگه چند گام / چو شد دور از آن مرد و [illegible]
نفیری دگر در ره افتاده دید / که از جوع [illegible] فغان میکشید
دگر نیمه را داد بر آن جوان / ورا هم نشد بیند از آن الامان
خوش آن قدم در بیابان نهاد / بشکر آنچه بردم زبان بر گشاد
همی رفت تا نیمه روز راه / همی جای نان صبر کردی نگاه
چنین تا به پای سرای رسید / سراغی نهاد و قدم در کشید
درختی در آن جایگه سینه جو / گرسنه نظر اندر آن بسته جو
نکون دید در شاخ اندر درخت / یکی عقد گوهر فتاده است گفت
بخود گفت ای بخواب اندرم / و یا در به بیداری این بنگرم
چو مد بصر از حقیقت کشید / حقیقت یکی عقد گوهر بدید
ز شاخ درختش هم اندر زمان / برآورد و شد سوی خانه روان
بخانه چو زنان جایگه کرد رو / بفردا در آمد بخانه فرد

بزن سر بسر شرح حالت بگفت / بمرادش زن ز شادی شگفت
بسر آن عقد گوهر بزن نهاد / بسجده جبین پیش ذوالمنن نهاد

تنبیه

تو ای بیخبر از خدا تا بچند / ز بخل تو خلق جهان مستمند
بگانه گرت قوت یکساله است / به دو دست و گر روز و شب کار است
که در تو نسازد اثر آه خلق / بر بسته زر کویت بود راه خلق
و حالیکه یزدان بیک نیمه نان / دهد در عوض بهر عقد گران
ولیکن نه هر کس که نان میدهد / حقش عقد گوهر چنان میدهد
چنان باید اندر رهش نان دهی / که به زر ترا بهر عقد بهی
چنان ده که دیگر نیاری بیاد / هم آن کس بمسکین چنان نان بداد
که احسان کنی ذکر خیرش مکن / مکن گرچه فیضش از بیخ و بن
[illegible] / مشو رنجه دل تا شوی پارسا
شکستهای او سر ابرت چند / مشو رنجه او تا نیابی گزند

حکایت بدیعه

ملکزاده‌ای داشت گردون مدار / که صید آمد او بروزی بدام
بروزی بهمراه جمعی سوار / برون شد ملکزاده بهر شکار
پی صید [illegible] امد به پیش نظر / بره و شاه را داد شهزاده سر
حمامی گرفت و برآمد بکوه / برآمد بکوهی چو در راز کرده
در بیدو بجوزد و برآمد زجا / تهی دست آمد بر پادشاه
ملکزاده گفتش که ای بد شعار / نبوده درامسال تو این فرار
کسان زند صید و [illegible] / تو خود گیری خود گذار [illegible]
کشیدم بجای تو رنج فزون / بیاده تو دادم فراوان فسون
اگر سپه روزی بکار آیدم / بکارم برو زنگار آیدم
شنیدم ز منطق آمد آن پرّان / زهم باز بنمود لب در زمان

تنبیه

ملکزاده با گفت آن باز باز / که ای حکمران عراق و حجاز
سبب این نصیحت تمام برو / زحیث پری این نصیحت بشنو
برای عوض کس نبخشد [illegible] / گریبان نساز تعاون [illegible]
تو دادی بحث پری نان ده / که در سپه روزی بگیر حباب
گرامروز دادستی بیکجان / نیخوردم آن روز [illegible]
بجائیکه احسان کند [illegible] / بگو چون کند ریخ صحرا نشین
چو خواهی گرفتن ای ملک احتشام / ز بازی کشی انتقام تمام
که او را بدست تو نگذاشته / ترا آتش خشم افراشته
سزاوار نی هرت [illegible] / بمانند بهر از توان یادگار
برای عصای نهی گشت باز / که چون او عصایش نیاد در دراز
ز مردان ترا گرنش نی بود / بده تا ترا جمله‌ای بود
بمردان نه بوستان و بستان حق / گر این شنو برده مردان سبق
بره در رو فرشتگان ایکه بود / نه از گفت این [illegible]
که رسم بزرگان همین است و بس / بزرگان نسازند جز این هوس

حکایت

بود پارسائی شب از خانه شد / گذارش به بودار میخانه شد
شنیدم [illegible] برون ز میخانه جست / فتح بر سر پارسا در شکست
چو زین سرشت و زو دادجام / می آلوده بگرفت دامان وی
که یا شیخ جام مرا باز ده / بوا بیسر و دشنمش چو آغاز ده
با شیخ تغیر بود شیش پارسا / که دستم تهی از تلافیت ها
بفردا عوض بعذر دستم پرست / که ازین نباشد چنین خاطرت
بود گفت یا چو مکه فردا رسد / بقاضی فرستی مرا بهر حد
چنین گفتش اینخرد راه خدا / که یزدان ده هر کسی را جزا
نسازم و ناگر بعهدم یقین / نخواهم کنم مانش سری چنین
چو بیخوار ره از پارسا این شنید / ز دامان او دست بکوشید
بفردا سوی رند شیخ کریم / فرستاد یکچند دینار سیم
می آلوده در مانده در کار تیغ / خجل شد بر خود ز رفتار تیغ
گرفت آن زر و شد بر شیخ باز / بپایش بمالید روی نیاز
باستغفرالله بی زبان / گشوده او توبه آن گمان
بسی معذرت خواست از پارسا / بقران و سوگند آل عبا
برآورد شیخش سر از خاک [illegible] / ببخشید حق خود از دی که
بود این جزا زشت آب حرام / نکو ورجز از سلب یک احترام

پند

باحسانی از خویش شد منفعل نه از پارسا بل ز حق شد خجل
ولیکن ببستان دنیا و دین تفاوت بود تا بسان تا زمین

در تمثیلات

یکی هست عصب خلاف کند یکی حمل ظلم از شرافت کند
یکی رخنه در دین کند از خطا یکی زینت دین نماید زیاد
یکسر اکمان از تکبر بود که پاک از لوطات چون گرد
ولیکن نداند که برد خدا لکنش هست دریای ارض سما
ببین پارسا را بجا هر خروش که سوزد بحرب اندر بجوش
نهانی رساند ابر خاص و عام شب و روز فیض چو انستام
کشد زهر از دست مستان دوام نیابد بجوش شرم خشم و قهر
با آنان نگیرد و شعیری خطا خورد و غیظا بهر رضای خدا

نصیحت

بهین رهروان چون برفتند لا تو همسر دلی روز خود را سیا
که شستند از جرم سیحوا رکان نگردند آزار هیچ ارکان
نه بخشیده بودند اگر جرمشان نمیبود شان در زمانه نشان
تو دل سخت تا کی زنی تیشها کنی از دل آزادگان ریشها
حذر هنر ازی کاز تیرست برد زیر بر اید ز بن ریشه آب
مغز ماکین بر در و بام و کوی من حالت مردمان جستجوی
که آن ناپسند هست و این نارو هم ایشان ز نامده خود پارسا
گراز خشت تاکران اشتعل شنو پند او را ولیکن بهل
بجا طرکه دار گفتار او بشو کوهر آسا خریدار او
که هنگام تنگی بکار آیدت بکار رت یکی روز کار آیدت

حکایت

بلائی بمعهدی بقوی رسید پیمبر ازان قوم بیرون دوید
یکی گفتش ای رهنما رام تو نی بر در داد گر محرم
تو چون روی گردانی از قوم خویش که باشند با بود تو دل پریش
نه بینی که بارد بلای چنین بقوم تو از رب تو بر زمین
برآور کف خویش بهر دعا طلب کن ز غفار دفع بلا
بدو گفت پیغمبر ای هوشیار مرا هیبت بنگر کردگار
چه کردم که گردد دعایم قبول شود با چه خدمت مرا حصول
برون میروم تا نگرود دگر ز رحمت غایبه بهر دم نظر
بگفت این وز شهر بیرون دوید ره خود بسوی بیابان کشید
شد اندر کوهی از آن شهر دور که کس را نبودی بدانجا عبور
جبین سود بر در که بی نیاز طلب کرد رحمت ز دادار راز
پس از قوم دفع بلا کرد حق بقوم از کرم رحمت آورد حق

تنبیه

نکرچند دانند مردان دین خطا کار خود را بجان آفرین
کسانی که زانسان جهان آمدست بر خویش آلوده شان دامنست
جز از خویش غافل ندانند کس خطا جسته اند بر خویش بس
ترا ای تن آلوده و زنگار بنفس بحق چند هست افتخار
نگر کاهل عصمت چسان میکنند بتیر ملامش نشان میکنند
تو ای گاه دیده درام رخی نه بینی چرا کوه در خویشتی
طریق کسان ره گرفتند هیچ خریدند چون تو ره پیچ پیچ
بعصری خدا را نسازی سجود چواینده گشت چرخ سازد قعود
دهی گر کسی را یکی خشت نان نهی پای از کبر بر آسمان
و گر دست گیری کسی را کهی بچرخ از منت زنی خرگهی

پند

بجائی عوض گیری از داد گر کاحسان کنی از کسان بیخبر
دگر دانی از خود دعا مستجاب نهانی ز رحمان خلق را از عقاب
شبه نه بگردان پلاس سیاه که جز حق نسازد ترا کس نگاه
کشش روز ز هجر و من شب … که بسر حیله کرد دیده آست …
نه کم ز فرعون جیدا دگر شبی بنده کی گوید تا سحر
بغرد ابر قوم شد رو سپید ز دربار یزدان شد نا امید
تو آخر مسلمانی و حق پرست برآور شبی را بدرگاه دست
نه تنها رهانی ز غم خویش را فراغت دهی هم غم اندیش را
اگر گوش داری برو هوش کن ورت هوش باشد درو گوش کن
تحفهای حشمت کرد روزگار بود همرکی چون در آبدار

چو ماسفته هر یک بکی گوهر به تحقیق هر یک زیک بهترند
خواری اگر چشم گوهر خری تعمق بغورهای از گوهری
که گوهر ز خرمهره بد بود تمیز بر گوهری است گوهر عزیز
چو بشناختی قدرش اگر گفته بجز بر سر افراز جائی منه

حکایت

شنیدم زنی داشت از پیر شوهر ز سنگی بار بود دشتش خروش
هر چند کامی ستادی براه کشیدی ز سنگینی بار آه
نه طاقت که دیگر بود دشتش نمی شد که از بردش نگود
که کاری از ره بدو در رسید بر آورد بارو بدوشش کشید
بهمراه او بار تا خانه برد بخانه چو بردش بدوشش سپرد
خبر داده همسر آن زمان که یزدان که دشت از گناهان آن

نصیحت

برو بار بستان ز خسته کان نه بر بارشان نه تو باری گران
پی خستگان را ز بخشش براه نه آزادگان را ببخشش بوار
در افتنده بر هنر برو گنج نه آشوب بنمای در کو گلی
بهر انقدرت از قوه آید برون بگمگشتگان ره بشو رهنمون
نکتی فقیران ازدرت خودان مضطر برا گر آید برت
که آخر چو حشمت پشیمان شوی ز درگاه حق روی گردان شوی

حکایت

کلاغی یکی دید با بال و پر بدکانی اندر لبو قش سقر
یکی طفل را دید گو را رفان خورا نه بهر لطف آب و نان
سر انگشت عبرت بدندان گرفت فرو شد در این واقعه از شگفت
در احسان یزدان بهوش دلیقین ولیکن نه مانند عین الیقین
بچشم خود ایچو تو چون بنگرد فرو دست چشم از سیاه و سفید
از آن پس ترحم بهر کس بخود در لطف و احسان بهر کس گشود

حکایت

زنی شوی را گفت شب کالعفاف زهمسایه امروز بردم زیان
مرا هم که داغ از که او دشمن … مرا گرد بر جای او منفعل
از آتش بری بر جم جمیع نکفت مرا در عوض گفت بی حرمت
زجیستی که از او داشتی دم بر است مرا یکیس انگاشت قسم …
بزن گفت بسیار کردی جس که او را بزشتی بر آمدی سخن
چو گشا بداد عقده دل با کشا بده پس عقده دل کرا
که بخشش رسانند دخویش … نخوابی سرا ز پیکرا و بر زند
نشاند با آتش دل اگر برآ ز آنکه از دیگری در بدر
نخوانده مگر حرف الکاظمین که ثبت است اندر کتاب مبین
نمی عفو ازو بدین مختفی که نهی عن الناس گفته خدا
ز دل کین او زن بیرون کرد و خفت بهمسایه زان پس حکایت نگفت
بپوشید از آن با جرا چشم خود نشاند از او آتش خشم خود

حکایت

بکاشانه خانه زد هست زنی فتادی بتاریک شب سوزنی
بزن گفت شوهر زنا داد جواب کلامی که من بردم از احتساب
که جاروب نسبی که اش زنا بگشش پی خانشانه بر انزوا
نه ای تو گمن از حرمت جوی که بی بهره کردی از دیو خوی
بفردا چو ظاهر شود آفتاب نهان ز نگی شب شود در حجاب
بکن سوزن خویشتن را طلب که خواهی دریافت دران سبب
سرزن خاکت رو به سراپا بهم برآری سر از خواب پیچ صبحدم
که چون خاک خانه بریزی بدر بود تو سوزن بیابی دگر

پند

چو دارای سر پاس خلق جهان که روز پرست قند نادیان
کسی کو برار دحتای تو شود مایه سود سودای تو
کن دور هر حب رسد در نظر مده راه بر خویشتن این خطر
مرام تو بیرون ازین خانه نه بر از تخت بس بمقصود بی
طلب کار آن شو که گاه … نه آنرا که بر باد ناست دهد
خردوار مردی بیابید شدن که قسمت ز جنت نماید بدن
که دیده سر ز چشم … مکن بسته چشم سر خاطرت
منوشش از کسی … نگه بر سر عقب …

نه هر کس روان دست تو گیرد را — نه هر کس بشتات بنیز برد را
مکن قحص بر دون صاحب کرم — که سازند از بخشش محترم
مشو یار با مردمان لئیم — مکن خویشتن را ز اهل جحیم
که جنت مقام کریمان بود — سقر جایگاه لئیمان بود

حکایت

یکی سالکف رفته بودی قرار — ز دستش برون گشته از کار کار
برو زد یکی در بگلی آید برون — همش کس بخانه نشد رهنمون
فتادی چو بیچاره در این تعب — به انسوری التجا برد شب
بدو گفت فردا بیا پیش من — بکارت کنم چاره درد سخن
فرو مانده گفتش که در صبحگاه — ز خجلت بیارستم رو براه
دگر ره جوابش چنان گفت — بس گفت و حرف بخیلی شنفت
بر آمد ز جا و سوی خانه شد — دو چارش یکی مرد دیوانه شد
کجا را بدو گفت کو رفته — که اینسکونه حیران و آشفته
زبس کرد بودش حقیقت بگفت — چو دیوانه حرف شر حقیقت شنفت
برودش بخانه بهمراه خویش — نهاده یکی بدره زر به پیش
از انسوی برداشت بیچاره زر — وز آن سو جنون بر دانا دگر
شد آورده در شهر فردا چند — که دیوانه زر بسته دوش از کمند
بر انسوری وقعه گفتند باز — طلب کرد دیوانه را در فراز
برو گفت چون شد شوال جنین — برادای درویش چه کرد اینچنین
چنین گفت فارغ زبندش چو آن — که بردم ز بخل تو من اجتناب
تو را نوی بر دوش از آن سراب فلان — شنش در سرا بردم اندر زمان
نکردی تو از چند پیشش دو دل — نه بگذاشتم پای او من بگل
نکردی ز حرفی و خونی خطرش — من آسوده کردم ز رشتی رنگش
هستو زاد و فرقی بهر راز درم — که این عاقبت اعتماد آورم
خردمند دست اسف زد بسر — که بیشتری ابخلف نمودم هدر

موعظه

برو ای برادر برادر از سرا — کسان را شنیده وردشکنی
که اینسکونه دیوانه باخبر — برد کو همه فیض از رهگذر
تو خود را خردمند دانی و خوب — که غافل ز دیوانه خورده چوب
خری کار با بیمعنی چنان — ز بود خر کوی ثواب از نیان
تو هم کن که در اول منزلت — نماند چنان پای اندر گلت
بدو تنگ را نوازی بجوان — سران تنگ و بد را ز در ماتوان
سخنهای حقت بشنو گوی — که چون او نیابی تو دیگر کسی
سوالش درین ... از چوست — چو کرنا استماعش تنی بر گرفت
ولی بار شیرین بیار آورد — کسی را که از تیغ او ... زد
گذر هر کسی از تیغ گفتار شد — گسسته و بیمار شد
نکوش از چه در ... افتقار — و با از چه اندر بانظار خوار
... دیده بر عیب ظاهرش — نظر ساز بر عیب ظاهرش

حکایت

مریضی بروزی بیمار شد — برای دوا سوی عطار شد
گرفت آنچه بنوشته بودش حکیم — بدون کم و بیش از روی بیم
روان شد ز بازار سوی سرا — که بهر قوام و بنوشد دوا
مریضی دگر اندر آن رهگذر — نهاده بد از شدت درد سر
چو او باد و انس زدان یک ... — فرو مانده آه از درون بر کشید
سر از خاک بگرفت آن ناتوان — مخاطب ورا کرد و گفت ای فلان
مرا چون تو ... نباشد بدست — برای تو چون من نباشد شکست
کفایت نما امروز من — که روز تو باد چون روز من
مریضش دوا را بگرفت داد — در شادکامی برو بر گشاد
برفتند هر دو سوی کلبه خویش — یکی شاد کام و یکی دل پریش
شنیدم که بر هر دو دانای راز — شفا رحمت کرد از نو زباز
بدان هر دو از صحت از لطف شد — بر آورده از هر دو گردی دمار

نصیحت

برو راه احسان بیاور بدست — که ابواب احسان بود ...
بده بیعوض تا ز منت جزا — که در بیعوضی حق نهاده رضا
چنان ده که از خویشتن بگذری — نه آنسان که بی پیش و پس آوری
ببین آنچه بول درم میکنی — مغز ... که ضایع کرم میکنی
منت ... اگر سازی کرم — که بر نفس خود بیستمگاه ستم
چنان ده که بر تو دهد بی نیاز — نه احسان بعضوی ...

بکن وادی بذل الفت کمی — مکن بر مردم جو جفت کمی
در فیض بر روی مردم مبند — ز راه ترحم بمردم مخند
کشاده دست دایم در طریق — هر آن در بروتا رسانی سبق
منا نشینو خود صفات اله — کرفی بندگی را جز این راه راه

حکایت

یک اشتر نمی شکایت بر رحیم — که آمد ز غضبان محروم و رنج
فقیمش به فقر بودی آسوده شتر — که آخر بیامد سرایش بکوش
بغضب اره روزی ز طلق برد — بیشکی فقردای به بیخود
بشو دل غمین اینسکه دراین — که گیرد حقت اسکلی کین
نه هر کس جث آمده در جهان — نکرده جثث حق جهان را زیان
که تا هرچه را هر که خواهد کشد — هر کاخ چون عنکبوتان تند

حکایت

اجل کرد طفل یکی را تلف — شبش ... غم اهل ...
همی گریه کردی ز هجران او — همی سوختی از غمش جان او
بخواب اندرش دید باری شبی — بگفت ای پدر تا کی اندر تبی
سرا خانه گل کردی از آب چشم — بود باعث از چه این کین و خشم
مکن گریه و رحمت آور بمن — بفرما مرا فارغ از این محن
نی احسان بمن بعد از این تو — جفا باشدم آه و زاری تو
ببین تا چو سوالات از نادکی — بود تا چو اندازه افتادگی
تو غافل چو هستی ز کار جهان — که غافل ز رنجکان مردکان
در احسان تو دیده بربسته اند — نه از دیل و دای تو دلبسته اند
مکن جز نکوئی و احسان کسی — مکن غیر بخشش طریقی هوس

حکایت

جداری ز کاخی ز پا او فتاد — ز بسیاری بارش و سخت باد
یکی را بصاحب سرا خون دل — برد بر سیان دامن و شد بگل
جدار ز بار فتنه بنیاد کرد — به از اولین بارش آباد کرد
یکی گفتش آسوده حالی چنین — نشاید که مانی جداری یقین
بگفتا یکی سته دیده ... مجال — ندارد هم آن قدر و وقت و بال
که آباد سازد جدار خراب — فراهم کند بهر طفلان جواب
نشش هست آوردم و ساختم — ز هول وی آسوده پرداختم
چو بر دل مرا بود هولی عظیم — که آن هول بودم بسیل پشیم هیم

تنبیه

نگردد بتو ... بجود — که گفت برآورده از سینه دود
از این کار حفظ ... — منظم همه کار و بارم شده
برو رنج خود راحت طلب — نه راحت بجز رنج باشد سبب
که مردان بسی رنجها برده اند — از آن رنجها گنجها برده اند
تو خواهی بری گنج بی رنج و غم — میسر نگیر گنج دون ستم
برو بگذر از این هوا و هوس — شو گنج بی رنج ... ملتمس
که حاشم این ازو در ا نمود — برنج بابا اندوه و غم بر گشود
مکن با حدی طبعت دراز — که کوته کنند شی چو کردی فراز

حکایت

بروزی طلاق زنی داد مرد — چو از زن فراوان بر او گشت درد
زن دیگر آورد برجای او — که آن زن بدی بتر اندر نکو
اگر داین راه فارغ نشست — نگیب ... از مقدرش شکست
بچندی که بگذشت بیمار شد — بورد شد بوی گرفتار شد
بر ... ستار اد شد بجور تخت — که پنداشت مردش بسی نادر
کشودش زنی بر ملامت زبان — که طبعت بود چند مایل بران
بگفتش ... که سخن — که ... فتنه ...
ستا در خیالات من ... — ملامت مرا کردی از بهر چیست

تنبیه در شکر داشتن از احسان انوری

مرا حق ز احسانهای سبق — نموده است چون بندگان ...
ز بانهای او هم ... پرورید — به پیکر از او جانها هم دمید
بسی نعمتها بود در پای من — زجان شد خریدار سودای من
بی راحت من بروز و شب — ز خلق جهان دیده افزون تعب
رسیدی کرم ... از ره نگار — جز از خدمت من نبودیش کار
مهیا نمودی طعام بسر — گرفتی مرا در کنار جا دادی ببر

کشم من جهان بار احسان او ش / که دارم بدین منزلت حاجتش
که او دست برداشت از مرم / من او را باحسان او چاکرم
بود پاس احسان و حق نمک / بجا تا که بر جاست دور فلک
گرا دیم را آنچه از اختیار / منش میکنم خدمت از اضطرار
من این خدمت امروز از او میکنم / که فردا نهد داد کرامتم
نکو کرده باشم حقش را ادا / چو فردا ندارم توان جزا

در حکایت معروف حج اکبر است

شبی رفت در راه بیت الحرام / همراه زوار تا ارض شام
کفا [illegible] نفس شد بیک خانه / که در جنب او بود ویرانه
بگوشش ز ویرانه ناگه رسید / نوای حزینی که قلبش طپید
سراسیمه شد در خرابه روان / که آگه شود زان نوا و فغان
بود در زنی دید اطفال چند / همه سلسله گو بیه همچون کمند
همه ستر عورت نموده بخاک / همه ناگه نشسته اندر بخاک
همه کرده از جوع ستر رمق / زده روی شان از سفیدی رمق
همه اختر آسمان حقیقتشان / همه دیده در کاسه کلیشان
همه اشک ریزان ز ابر بصر / همه خاک تیره کرده از چشم تر
همه گشته همچون قمشان ورنج / همه از لقا خوف رسیده چون کلاغ
همه ظاهر از جسمشان تار رگ / همه گشته از موج ایشان جگ
همه صورت مغز تشریح وار / همه مو پریشان همه دل فکار
همه جسمشان زرد چون زعفران / همه ظاهر از روی شان استخوان
همه بسته از گفتگو لعل لب / همه خشک مانند شاخ حلب

اندر طغیان بحر احسان

چو دیدان بیا بوی ناز دیده کسر / پریشان شدش چرخ دل از تعجب
ازان نبوا نعل بجوش آمدش / چنان کز سخن لب خموش آمدش
چنان بحر موج طبعش بخواست / که گرداب غم ناشن از سر بخاست
برون رفت و شد سوی بازار شهر / غضبناک مانند خم زهر
هر انفقه و جمی که همراه داشت / بکیف همی از بهر مصرف گذاشت
گرفت آنچه لازم بد خانه بود / ز بازار شد سوی منزل چو دود
به بیمی دگر خانه را خرید / در آن خانه اسباب را کشید
غذای شبی هم مهیا نمود / مهیا در آن خانه یکجا نمود
چو پر ساخت انکار و بار بسرا / چو آسوده خاطر شد از مدعا
پس از آن روان سوی ویرانه شد / چه ویرانه وار دیهیمخانه شد
بر آورد آن جمیع عالت پریش / سوی آن سرا برد همراه خویش
در آن کاشانه چون بردشان [illegible] / بدیشان سپرد آنچه زر باقی
در خانه پوشیده او هم بدر / ورا خانه نگرفت دیگر خبر
چو بیرون شد آن کریم التقی / برون هیچ ننهاد از شام پا

تتمه

ور آنسو به سر لشکر اهل حاج / همه بید نماند زره رواج
جنین تا چه بستند احرام او / همه بیدند راه و راهی بود برد
خلاصه چو کردند در خانه جای / به پیچید در صحن خانه صدای
کزین حج اکبر بود در جهان / شنیدند این صوت مردمان
پس از طی اعمال مردان حج / زمکه برفتند با ابتهاج
نهادند چو پا در ملک شام / همه بیدند در شام انتظام
زیارت نمودند از مرد و زن / در راهم سر کعبه ذو المنن
بشد منتفت آنکه [illegible] مرد / حکایت بدان قوم کوتاه کرد
چنان ماند تا سال دیگر بشام / بسی که درام که تا [illegible]
بسال دگر طوف خانه نمود / سبق کرد چو گوی زیارت ربود

نصیحت

گر احسان کنی همچو اکبر بکن / بدست نبی حج داد ور بکن
چنان کن که تا دامن روزگار / نبی نامی از نیکویی برقرار
بهر جهت اگر بخشش جود هست / بکن بذل آنچه که موجود هست
بمقدار هر کس بکن بذل سیم / که این شیوه باشد شعار کریم
گر ایثار زر و بذل و بخشش نما / بخلق خدا اینکی چون خدا
که تا هر صفات الله از تو شود / باتفاق نام سخاوت رود
چو فانی نماند جز احسان و بذل / جز احسان شمارد که رحمت بذل
چو هشت کن ایثار جان بهر خلق / شوی چند در بند دستار و دلق
که مال جهان ماند بهر جهان / نزاده شر جز به بخشندگان
غریبی که حاتم تجهان نام برد / جهان نیک نامی بعالم سپرد

خود او رفت نامش به نیکی بماند / ز بس خلق را سیم و زر برفشاند
تفاوت که بخشش سیم و زر / نه بنهادی اندر هنوز دو گبر

ایضاً حکایت معروف بحکایت سید ابن سبیل

یکی سید بود ابن سبیل / شنیدم که گشتی دخیل
که نزد شیخ حق بینی باز ده / سر اضطرار اندر غربت منه
مروت کن و حق من واگذار / بدو شیخ گفتا گواهم بیار
شناسد که گوا بیارم گواه / باثبات باید گواه آوری
بگفتا درین شهر ابا دو خوار / شناسد که [illegible]
چو ابن سبیل من از انجمن / بگفتم ندارد کسی معرفت
نیاورد او شاهد و شیخ هم / ز سهمش نکردی کرم یک درم
روایت بود آنکه مردی یهود / شنیده به آن جمله گفت و شنود
دلشر آمد از آن حکایت بدرد / و زین غصه از دل کشیده آه سرد
بخانه ببرد آن عزیز خدا / جدا کاشانه‌اش داد فی الحال جا
انا نژاده مرتضی و بتول / تمام تنشانمودی قبول
سلمان زرنی نزد او بگذاشت / بپا بشر بی خدمت او برداشت

تتمه

در آن شب یهودی در آن کنج خواب / همه دید صحرای محشر بخواب
همه دید او از شدت تاب مهر / زمین را چو زر تعابت چهر
نگه کرد که دید سوی رسول / بسوی دگر مرتضی و بتول
بر از آب هر یک ایاغی بکف / سقور تر از در و لعل و صدف
هر آنکس که آید بر تشنه کام / نزاشتر بدادی رسول کرام
سوی مصطفی شیخ آورد رو / فرا برد دست طلب سوی او
بگفتا ابا حیسمای زمن / من آن سید مضطرم بین
بیک شربت آب لطفم نما / که از تشنگی او فتادم ز پا
از او رو بگردانید فخر انام / پس گفتش آن سید محترم
که نابت بباید کنی ادعا / که تا ادعای تو باشد بجا
گواه از شاهت آور به پیش / دگرنه برو از پی کار خویش
بشرمندگی گفت شیخ لعین / درین وادی هولناک چنین
گواه از کجا بیستوان آورم / دگرنه ز آب روان بگذرم
بقصر موحد بیرونا گفت جیل / بیاید بدان هم شنایی سبیل
بشهر شما بس که بودی گواه / که در معرفت آوردیش شاه
کمراد و جسگر گوشش نبود / که اظهار دقت بر تو نمود
چو شاه بتعریف او خواستی / روان عزیزش ز رحم کاستی
درین گفتگو بود کاه یهود / ز تحرام آب خواهش نمود
بدو داد جامی رسول مجید / به پیچید بر خود بشر شیخ عنید
بهولیکه بودش بر آمد ز خواب / چو پیدا شد بدان داشتی اضطراب
شد اندر زمان چون نیک بتاب / سوی سرای یهودی دوان
بدو گفت زان رابین رو نما / که خواهم ببخشی نانیم دعا
یهودش بگفتا که ابریز [illegible] / بسازان [illegible]
بمرغ دگر رو به این زمام / بنه دیگر برابا بسیمود ام
شرابی که دوشش ازنی خورده‌ام / بپی از او بر همان برده‌ام
نه آن می جز از مرد انجمند نیم / تو خواهی کنی بر هدر زحمتم
نخواهی دگر خورد آنچه که من / بنوشیدم از دست فخر زمن
بنبودم گر آنکه این امر قبول / کنون کردم از آن شان رسول
شهادت بیاورد اسلام را / بیان جمل سر بر نام ثبت
رها گشت از قید هیچ التغیر / شد اندر بفرد حسن اعلی امیر

موعظه

الا ای که مرد جهان دیده / ز اهل زمانه پسندیده
بقدر و غنای کیاست چو کار / بقول کسان چون کنی اعتبار
کند هر که مرد حقی از عراق / شنو گر نمانی تو حالش رفیق
عطا کن ورا محض آن ادعا / که حاضر بود در طرف خدا
بیت حج نداز تو چنگ عمل / نماند کسی از تو هیچ دغل
تو در حق هر کس کنی احسان بجو / قبول است در پیشگاه و دو جو
بست ابرو بیش تو آورد / برو هیچ ستر خود میدرد
تو محرومش از آل یزدان کنی / غضبناک بر خویش یزدان کنی
که محرومی آن عقوبت کند / بنا ابوتیان هم شبیت کند
ولیکن برد دوشش خاتمان / بجانی از عرصه کوی امان
تو هم کن که تا گوی همت بری / در اسلامیان مرد سردار شوی
دگرنه بجانی در آن پیشگاه / بحال تباه و بروز سیاه

خلاصه طرفهای چشم از حساب / نمودیم ماهیت در این کتاب
درا حسان نصیحت بسی گفته‌ام / بسی در نصیحت که بشکفته‌ام
ز دُرهای بسته ترا ای فرید / برادیم در دست انشی کلید
چو گر جزو دو در در جهان پیش نیست / چو مفتاح او داری اندیشه نیست

نصیحت

در از آن دو فرخنده خانه کشُ / گشودی چو گوی سعادت ببُر
پس اینم قدم در ره داستان / که بینی عجایب بسی داستان
بیا بیکس و در بلنده از راه / بغیر از مفتاح بی اشتباه
نصیحت بشنو از صاحب سخن / بگفتار ما سر بسر گوش کن
بشنو پند خشت از ای محترم / گزین باب بنمود رفع قلم
نخواهد درا احسان ازان بیش گفت / گرت هست بابت گوش سفت
نه دیده در خورد سالی او / نه برگشت و بجلالی او
بود این همه جلوه در کار او / ز بس سال بخوردست گفتار او

باب بیستم اندر عشق و مستی گوید

یک از آتشین شمع را سر گرفت / از آن شعله شرر آتشین در گرفت
بران آتشین خواست کاین آتشی / کند کو ز آن هم بشد به هوایی
ز وحشت جامان برد هر دو دست / گرفتش بیکباره بالا و پست
بهر جا برشور دیده دست آورید / ز دستش شرر سوی آنجا کشید
سراپای او شعله نار شد / ز نارش برون باغ انار شد
چنان سوخت زان نار پروانه را / که بر دار دیگر شد ازان بیدیار

تنبیه

شنیده تو ای مستی بس / کمن می بخورده مستی هوس
برین چهره شمع و پروانه بیش / بیابان نساطی و دیوانه باش
بسنده از چوگان گرت گوی نیست / لب میدان چگو برای وی بست
بشو غرق بر فضل جانش بپر / چو از فضل پران غماری خبر
کمن چه بیشتر مستی مشو شیر گیر / بسی شیر گیران هم دیدم اسیر
منی نوش بر کو رانه گیرد خرد / منی خور که باشد بر او شعور
خوش آن شرابی که سستی کند / ز دو جست بیرون بت پرستی
بدر سانداز تا رگ عشق حق / ترا باز دارد بره سبق

حکایت

یکی شد بسیمین تنی پای بست / بیاورد بسیمین تنش دل ز دست
همی سوخت از عشق و جان برفروخت / روان در سر عشق سیمین نهاد
بخوابش یکی دیده خالش گرفت / بگفتش [illegible] برادر شگفت
که در عشق او من روان باختم / بعقبی ز دنیا مکان ساختم
من این آرزو گر چو بردم بخاک / شد از عشق و سیم جانم هلاک
نداد هم بسی ارنی خواهد برد / چو من آرزو هم بخواهد برد
شود بعد مرگش بوصلش بسم / که بر دل امید چنینی بسم
نگویم گر او دیده پوشیده / چنانم که در زندگی دیده

اندر نهایت مستی

بگویم و تو زنده بینی اگر / نباشد جز از عشق سیمم بر
هوای وصالش بیاد ارم / چنین باد در عرصه گاه آرزوم
نبودم گر امید وصلش بدل / کنون خاک بودم در این زیر گِل
برادند از بیستی بستم / چو از عشق او بوده سرمستم
و گر بنگری مستی و شوق عشق / بجا نی اجل نیست همزور عشق
از آن افتاده‌ام که در عشق نیست / در این زیر خاکم نباید شکست
چو افسانه دارم از آن دلبان / چو دارم سر عشق آن نازنین
نباشد غم از مردن و دفنم / نباشد جز این مذهب ملتم
نباشد بجز عشق آیین من / ز من بشنود کس جز این دین
چه مست باز انگه در عشق خور / مرا زنده بنهاده در خاک گور

تنبیه

نگر عشق و سودای و مستی او / نگر عاشق و بیسر مستی او
بمجنون چنیندار عشق از بسیر / کز از عشق دارد چنین کس خبر
نداد لذت مرگ را برده بود / نه هم تلخه مرگ را خورده بود
کسی راست در عشق جانان نظر / که دارد هم اندر بگورش بسر
عقوبات قبرش بفرشته زیاد / هم شوراست از عشق آن [illegible]
گرت عشق و رتبت اینگونه نیست / تغافل شو از احتیاط و فراش

اگر مردی و باشدت عشق خو / کمن خویشتن را بهره مار و مور
که مستی و سودای عشق این بود / بجز گر نجواهی دو چندین بود
مقامات عشق است بیرون چو / زنی حکایت ترا خود بسند
و گر هست عشقی جواب از چه / گرت عشق با صبر و تاب از چه
چو خشته سر و سر بپاشانی / نه شهوت در عشق جمع است کسی
کسی نیست عشق می صاحبت / که از شرب بگیر عیش عاقبت

حکایت

بیادم بود این بعهد شباب / که از جوع گشتند خلقی کباب
بسالی که گفته بران بعین / خورد آدم آدم بروی زمین
جهان سال هشتاد و هفت تمام / که هشته الف با یعنی تمام
عجایب بدیدم بسالی چنین / بتعداد اسطارنه فره و دین
یکی زان عجبهای آن روزگار / که گردید اندر سه سال نگار
زنی دل ز دست جوانی ربود / چو شام سپه و نگارش نمود
بجوریش چنان برد از دست طاق / چنان گردش از عشق او باخته
که از یاد او برد طاعات حق / بطاعات خود گردش اندر [illegible]
بعشقش چو مجنون پریشان تنها / اسیرش بچاه زنخدان فزود
پسر از غرور جوانی خمار / بجورش همی بردی عشوه بکار
فزون عشق او روز بر روز شد / هم آن حیله گر عشوه افروز شد
چنان گشت در دام او پای بست / که بنشست از تمام امورات دست
بغیر از غم یار چیزی نخورد / جز از نام دلدار نامی نبرد
بسالی که بد اکل میته حلال / بجا گوشش اصلا نبودی خیال
کسان لحم آدم بخوردند او / نبردی جز از نان و روغن بتو
خوش دختری چو در داشت زن / که بود او نه مونس بجان پر فتن
دگر کسی خان داشت بخیلی باز / کشیدی پسر از حرم عشوه ناز
بران گونه سالی که بدبخت بود / جوان این همه بار محنت کشید
همی انتظار برد او بس / که اسیر بری سازد او را بس
بدینگونه تا مدت چند سال / پسر مفتتن بود از خو الجلال
گرانم سرش گردد آن عجوز / بجور بس در افکند از آن تابه
مصاحب چو بگذشت [illegible] / زروی تلخ چون زهر کامش نمکی
خش گفتگو بس شد از [illegible] / بعشق گویم دل [illegible]
چنان تیره از زن شد ایام او / که شد صبح او تیره از شام او

پند

نوای مست گشته زبیم خرد / که ترز مجنونی از تاب شود
بنه دل بدت پی در تخت / که هر گز نگردی ز کرده است
مخور باده کت برد عقل و هوش / برآرد ز جانت خارش خروش
نشاید خرد مند مایل شود / منی را کرا و عقل زایل شود
ز عشق ار گر بود پیچ و تاب / ولیکن طریقت برار و شب
تو خواهی اگر مست و عارف شوی / چو مستان براسرار واقف شوی
نا لایش این تن نماشته نکو / پس از باده عشق بما [illegible]
که خوان درا دل وضو کرده [illegible] / از آن پس بسوی دو دست رده کشی
نخوردندی غیر صافی شراب / نگردند جز بنده سان [illegible]
بچشم خرد این دو چشمه گشت / نگو با حکایت ز مردم شگفت

حکایت دزد ظالم که در لباس عالم برآمد و ایمنی یافت

یکی عاری از فضل و از عدل بود / بخود بسته بس حیل [illegible]
بسی حیله کردی بمال کسان / بسر کرد روز عیال کسان
شبی رفت خانه زشتی گرد / چو دید بانه کاشانه زشتی کرد
ز خانه همی خواست کاید برون / همی شحنه را دید در رهگذر
فروهشت بار و بمالش گشاد / فقیهانه عمامه بر سر نهاد
ردا کرد و برگرفت بر کف عصا / برافراخت تحت الحنک از قفا
میان بست برلب و سجده کرفته / نفس بکلی ابلیس شد در شگفت
اساس سرا جست آمد برون / فرو بست باب سرا از درون
به شحنه برخورد و کردش سلام / علیکش بگفت آن شه نیک نام
جوابش نجوی نمودی ادا / که شیطان فرو ماند از آن ریا

کنایه در صفت زهاد و عباد صاحب صفا

یکی شیخ دید از جهان کنده مهر / ورع گشته در زهد او پا کُهر
سراپای او نفس تقوی بدید / و با نت بدید از جمالش پدید
چو سیراش از جبهه نور مبین / برابر گرده آن پاکدین دال دین
بدریای تقوی نکوئش بدید / ز خلق زمانه برونش بدید

نه همه بدریای رحمت فرو / ز سوی ملک باز تسبیح او
مجرد چنان خود از عالمش / که ننمود گو با گمان آدمش
ز ملک جهان دیده واستغفر / بعینی فقط دید دل بسته‌اش
هراسان ز حقش بد بدایان / که از ملک هستی خویش نشان
بسوی حق از خلق پرداخته / نوای تجرد بپا ساخته
زده بر فلک پرچم فضل و علم / گذر کرده از سدره علم و حلم
زبا حق و قیوم تسبیح گوی / بجا لا اله الا اله راه جوی
چو پروانه احداث و اتباع او / گرفتند اطراف او را فرو
نهاده سر بر پای او سر ز شوق / گرفتند دامان او را بذوق
بلی ناتمق اندر شب تیره چهر / شناسد حریف ارچه در جوهر

کنایه از ظهور حالت و پاره شدن شیخ مخفی کثیر المعصیت

در اتباع شحنه یکی رند بود / که در شام از نار محرور بود
ز بس با خرد بود و بس با تمیز / لب فرق کردی بشنید از [illegible]
باحوال گفت آن سپهر محول / چو افتاده سخت اندر وبال
جز از فسق و تلبیس [illegible] / نه بینم در این شیخ چیز دگر
برافشیش شحنه که ربه کمال / بزرگان دین را شنو بخیال
شنو به گمان در حق [illegible] / مگر ظن بد بر سلیمان مکن
چو در خود جز از فسق نادیده / بر او وان محجه فسق نکرده
بشحنه بگفت [illegible] / خداوند [illegible] قول من [illegible]
زکاهی کلاه شیخ آمد بدر / بغیره بپای خود آنجا گذر
گراین دزد نی باشد آنگاه اش / وگر نه نموده است ویرانه اش
بوی شحنه گفت از چه در این مکان / سرا گو ای ای بزرگ با فطن
کرمن درک این نکته ننموده ام / هم ابرا چون تو نه پیموده ام
بگفتش که خویشتن [illegible] / ولی دیده اش [illegible]
محقق گرا در ابه بینش اوست / چرا مانده درکار خویش آگه است
چو احوال از او دین حالت شنفت / یک اندر افتاد و با شیخ گفت
گدای ماوی راه در ماندگان / خبر دار را ز نهان و عیان
برون از چو گردید او این [illegible] / برای چه افتاده در تعب
بآهستگی دزد را نرمش سخن / بدان سان که گفتش [illegible]
که نشناسد او را باو راز او / که مستر باشد بود راز او
بگفت بکام خواهم شدن / که طاهر کنم از جنابت بدن
بوی شحنه گفت ار خدا و نه راز / در نهفت حمام ما درنه باز
برنج که بنیش جانی ببرد / چو شد صبح آنگه بحمام رو
مبادا که از جستجویان باری / در نهفت شب ما و [illegible]
بناچار رفت آن سست کیش / ولی بودش از بیم حالت پریش
علاجی چو جز در نشستن ندید / به پهلوی اتباع شحنه خزید
که دنبال کارش [illegible] گشتند / چو آنگاه از او دست او وا گشتند
روان شد پس شحنه خود سوی کاخ / قضا را بجا آنکه شکفتی فراخ
بدان رخنه شحنه خود دیده نهاد / بدالان خانه نگاهش فتاد
بدید آنجا اسباب خانه همه / شده جمع در آن میانه همه
ببر دزد یکی حقه تا سر خبر / که شد صاحب خانه زین [illegible]
خداوند خانه برآمد ز خواب / شتابان سوی در شد [illegible]
تهی دید از اسباب آن خانه را / نه از صومعه دید کاشانه را
جز از بوریا چیز دیگر ندید / سراسیمه شد جا به در دوید
که تا بیند اول که باشد ببر / سپس گیرد از حال خانه خبر
بدالان خانه چو بنهاد پا / بدانجا که دید اسبابها
در اندر رخ [illegible] چون کنود / حکایات با او سراسر نمود
خداوند دین گفت کو راه کشاد / بیارید در نزد من ای زنان
مگر [illegible] کیست آن تا زخطا / که بر خود جفا کرده ای بی خطا
بشد شحنه سوی که از گاه خویش / بینداخت از زشت خو را به بر
چو منشش سوی صاحب شیخ بد / ببر دو بداد ای سر عیش [illegible]
چنین گفت با او فقیه زمن / نمودی چرا این خیانت بمن
در این [illegible] / که در نوبت من از چه هستی فرود

کنایه از کلام معجز نظام النجات فی الصدق

بدانای شرع رسول انام / سراسر بیان کو بصدق کلام
بشحنه خداوند لطف و کرم / بغیر مود من ز [illegible] بگذرم
ملبس شده در لباس [illegible] / که ایمن برآید [illegible] چنین
لباس من از [illegible] در آر / چنانش [illegible] کشتن گذار
چو حق چنین جامه [illegible] / که در ساحتش از جور و [illegible]
بدان مانده این گاه و این جیره راه / بیاورده بر [illegible] پناه

نه گر کردی این حیله ایمن نبود / خلاص از چنین حیله خود را نمود
پناهنده خویش را هیچ کس / خداوند بدست قصاص عسس
مگر والی ملک و دارالسرور / سپهدار و سرخیل قوم فتور
سستی [illegible] / که از در [illegible]
ملقب بغیث آمد اسلام را / که تمکین نمود الحق این نام را
بهر حال تشبیل آرم ترا / گذر سازم از مسبق مرعا

اندر تمثیل ملبس شدن در لباس اهل علم گوید

مگر قصه روبهت نیست یاد / که یکی رستمانه بسر خود نهاد
چو [illegible] آمد از شیفت / بآن رنگ شد داعی سلطنت
بگفت او که روباه حیله گرم / بگفتا که سلطان وحش سروم
بگفتا که روباه [illegible] / بگفتا که طاوس [illegible]
شناسش معین چو بنمود حال / سر افکنده در [illegible] انفعال
به بخشود شیرش که گر حیله کرد / ولیکن بود کافیش بیهوده
که از سلطنت خلع [illegible] / بسا طعن از این بعد [illegible]
چه بتر از این است در روزگار / که گردد کسی در نظر خوار و زار
که از روبهی [illegible] / که است از شراب مکافات مست
گر این بود در هوشش [illegible] نکرد / چنین رخنه در خانه دین نکرد

تنبیه

منه سارق [illegible] / که برانگیزی خود رسانی زبان
کسی را که هوشش خرد رهبر است / همه شیرش در ره داور است
نبو بطریق ضلالت جوی / که از جوی [illegible] کج روی
که آخر چو روباه خود کرده است / به پاکی دهد سلطنت از درست
نه بینی که بشنیدم از روز ازل / ز [illegible] فرمانش اندر بغل
کسی از سلطنت خلع نتواندش / که روباه بر جای [illegible]
تو خواهی به پیراهن داد دهل / دهد داد [illegible] تحصیل فضل
چو حشمت که چون گرگ حیله کشش / نهان کرده از حیله اندام خویش
کسان را دهد پند و خود بیخبر / که استاد عیب است در [illegible]
ز فرط [illegible] دهد مهلتش / چو از [illegible] شود سر کنده [illegible]

حکایت

بمجنون یکی گفت کای بی‌خرد / چنین در دنبال لیلی مگرد
بسی شد خرابیت و ناسازگار / بحیله ربوده ز دستت قرار
حقیقت نگر تا بدانی که عیب / سراپای لیلی جز از عیب نیست
چو حرف ملامتگر اینجا رسید / از او دید آن رهزن جان شنید
بگو شیده صحرا نشین این سخن / نشود کس بر این نصیحت ز من
بگفتش که ای خواجه دستم بدار / ملامت از این بیش بر من میار
جهان بر رخ لیلیم [illegible] است / که با دیده ام [illegible] است
جز از روی لیلی نه بینم دگر / ز لیلی ندیدم کسی خوب تر
دگر آنچه من بنگرم بنگری / بتن جانه ناتوانی دری
ترا معرفت چون نه در حق اوست / مرا خود ملامت نکردن نکوست

گفتار مجنون در [illegible] ملامت [illegible]

ره عشق را عشق باشد دلیل / که [illegible] دو [illegible] جبیل
بسی سخت باشد اگر طی شود / بوقتی شود [illegible] که با وی شود
بود هیچ اگر چه [illegible] / دلیلم جز از عشق نبود کسی
در این راه پایان نباشد [illegible] / دگر ره بپایان که سیر مرا
بروزی که [illegible] / نهاده فلک سر در این در سرا
ره [illegible] دیگر نباشد رهی / جز از این سرا نیست منزل [illegible]
سرا در جهان با کسی کار نیست / بجز لیلیم در جهان یار نیست
نخواهم ره و عشق او [illegible] / شود [illegible] خود جهانی دگر
سرا گوش دل نیست بر قول کس / چو بر غیر لیلی ندارم هوس
سر خویش گیر و ره خویش رو / که گوشم نه بر پند تو هیچ جو
برو پندت آن ده که [illegible] / که [illegible] در جهان کس نباید سخن
سخن بس [illegible] / که وادی عشاق باشد خدا

حکایت

گدائی بشهزاده میل داشت / روان از تصور عشق سیل داشت
شب و روز پاسبان او بدی / نگهبان رخسار ماهش شدی
وی را نبودی زکویش بدر / چو اندر غیاب و چو اندر حضور
زحالش کسان را نبودی خبر / که از هیبت شهزاده راه در گذر

همی خون دل خورد و پنهان بخاست　　ز وصلش دل تلخ امید کاست
ز رود دلبر آگهی‌اش کرد　　ز پیکان غم سینه‌ام کارش کرد

نظاره کیان پسر خبر یافتند　　بر آشفته بر روی شه تافتند
بگفتندش ایست تا هوشیار　　بکشتی هی جرأت از این بگذار

که گر بار دیگر بدین در شوی　　ازین در به بی‌حرمتی میروی
ملامت گران را پسر در جواب　　بگفت این سخن از طریق صواب

کسی کاندرین در بر آمد بسر　　بپا چون توانم نمایم گذر
شدم با سر اینجا بپا چون شوم　　وز این سر بپای دگر چون روم

شنیدم که هر چه گفتند هیچ　　از آن حرف ننمود بر آن پرسش
زدندش بچوبی که از کار شد　　زمین گیر گشت و ز رفتار شد

نهادند در گردن او کمند　　اسیرش نمودند در قید بند
نمودندش از شهر گذر از عوام　　بدر از ولایت بران ازدحام

اندر ظهور عالم هستی

چنین گفت شوریده دل‌خراب　　که دیگر ندارم بدل اضطراب
از آنرو چو این رشته کز کلم او　　گمان بسکلم حلقه سوی دوست

چو بر امر او هم چنین بیکشید　　تصور کنم سوی او هم برید
نمودندش از شهر و ردم بدر　　سپردند آنگه بخورد و کبر

که ماندند در شهر اصلاح خش　　در آمد نمایند جنس جهش
شبانگاه کاین زنگی تیره چهر　　ز گردون نگون ساخت در نکته

عسانی بشهر اندر آمد دگر　　سگان کرد اندر جناب پسر
دگر نیز صبح چو شد عیان　　بر آنجا بدید او را همچنان

غلامان شهزاده بار دگر　　براندند با چوب و سنگش ز در
سیم نوبت آمد بدرگاه او　　جبین سود از عشق در راه او

براندند تا چند بارش چنین　　دگر آمد آنجا و شد ره نشین
شد خسته هر چند جورش رسید　　هر آن زجر آمد ز یاران کشید

نصیحت ملامتگران ناصواب و جواب باثواب آن مضطرب

یکی از نصیحت گشودش زبان　　بگفت ای در بندش اسیر گران
مگر نیست از خویشتن جان تو　　و یا از حدید است استخوان تو

که بشکست دانی ز چوب و سنگ　　غافی در این زجر چندین درنگ
نباید که خاطر ترا انضجار　　دلت را ز ضجر چنین نیست عار

تن از چوب و سنگ این بصد پاره شد　　همه استخوان در تنش خورد شد
بجای تو گر من بدم بیگمان　　نجستم همی زین در نشان

بپاسخ بگفتش که پندت گواست　　ولیکن که کار بجد از جهت
تخصیص آن کز طریق صفا　　درین باب بنهاده سر از رضا

حضورت کسی کز حقیقت ندری　　بدین سنخ جستنش ره همسری
کی او را هوا خواه همراه حق　　بهر کس که بر دوست خوش بهل

تو میخواهی از زجر خدام او　　کنم خویش را فارغ از دام او
کی او را نخواهم برایگان　　که طعنه نشاید ورود زبان

بعاشق اثر کی نماید عجب　　که عاشق ندارد بهجران طلب
ز عاشق ز زجر مخالف تباه　　ندارد دو دل ضجرش از دوست راه

در تمثیل گوید

نه بینی که بلبل بدیدار گل　　فراوان کشد زحمت خار گل
شنیدم که اندر رنا آسمان　　رقیبان مرا افکند از زبان

پسر زان رو وصلش نشوم مآب　　که پیند خود هست تخت و تاب
چرا گویم رخ بتاب از درش　　بگو رو ننوازه جان و دل چاکرش

مغزای بیرون برو زین سرا　　نفیرای نسازش جان فدا
نه دوزم نظر گر ببرد سرم　　که گر هنش اوفتد بیکرم

شود سر برو زی برسم جنون　　گذارد ملکزاده دام پا بکو
سر ار خون شود بیم باکی رو　　بگوئی بکردم از سوی او

شنیدم بر آمد بروز از رباب　　پسر همره نیز ملک تاب
پیکران برای تفرج نشست　　بدو بیشوا راه رفتار بست

فرو بست ره بر شه اندر کباب　　عنیرش ملکزاده گوای نجاب
که تا چند جا اندرین در کنی　　بسا تا کی سد معبر کنی

نو رحمت نماد دیده نادیده قهر　　که طغیان او دست سوزند زهر
گذشت و بعد و ره دور از هم کشید　　گدایش بخندید و دردید و دید

ملکزاده رفت در از بدی روان　　دوان از پسیچ کوی از بدگمان
غلامان زدندش ره نیش پر　　هم او میدوید در بجای فرس

چو نزدیک اسب ملکزاده شد　　بیکباره از پای افتاده شد
بسم سمندش و سر بوس داد　　ملکزاده آخر بخنده فتاد

ز خاصان درگه فرارش جدا　　فراق از آن انتظارش جدا
از آن اضطرابش علق شد ادا　　شد آسوده از آن فغان و نوا

تنبیه

نگر باده عشق چون بشکند　　بهر کس که جا در درون میکند
هر آن کس که مستی هر کرا　　کند مانش سر مستی هر کرا

شود هر کس انشاء ایش ما خرد　　بود گر کم از بی دیا از خرد
شود کام هر کس بر آمد　　نیابد بخود تا بیوم الحساب

حذر کن که در دشراب از پیم　　رسانو بمرآت قیب گره
برو مستی از صافی باده گیر　　شاز دردی خویش کن دلپذیر

بحسن آنرانی که خشک شد　　بنوش آن شرابیکه حشمت چشید
که تا دور گر چون نموده مدار　　کسی غیر سعدی نخورد انتظار

بشیخ ار چه با سپود آن کجی　　نداده جز از قت ناکسی
دگر کرما کسی بو نعای پدر　　ز سر دم همه خواهند بیرون شمر

چنین است قانون ابیز دانی　　که شد دانش از هر کسی آشکار
درین دار حد پوستین درا　　نه بهر سما بند دین درا

جهانیکه در سعدی پاک دین　　بود به کمان هر کرا بیست آن
بجای بسی کاش سعدی از آن گشته　　بجنت فردوس تر ز بهتان گشتند

در حکایت معروف از سلطان محمود غزنوی و ایاز

یکی غیبت شاه غزنین محمود　　زبان در ولایت بهر کشود
که شه کان همه بسته دل بر ایاز　　شنا شد ایاز زاین همه دل نواز

کمال و جمالش گرا فزون بدی　　ملک از زبان بهر او چون بدی
ز حسنش که بسته حسن است　　شد اندر خرد از دگر ما گو است

بود این بنادانی شد دلیل　　که پنداردش بی نظیر و عدیل
شهایشان شنیده فرو دست　　بفردا چو زد شاه خاور علم

بزرگان و ارکان دولت تمام　　بپیوستند اندر سلامش نظام
یکی گوهر از زنده تر از جهان　　بدر کرد از صندوق تاج کیان

بدستور اعظم پس گوهری　　که این دانه را خورد بها گو
چو گشتی اندر حضوری آر　　که با خورد این دانه ام هست کار

وزیران گهر را ز سلطان گرفت　　ولی بود از این حکم اندر شگفت
برون زد شعر خود شاه باز داد　　بیاورد گوهر به شه نهاد

طلبکرد محمود شاه وزیر　　بگفتش که ای بر ممالک دبیر
درست از جوابی دانه بگذاشتی　　بهایش فزون هر چند انگاشتی

چنین گفت دستور عظیم شاه　　که این عرضی از خوان جاه تو ماه
خیانت از این بیش چون کنی　　تمام بمال خرید بوزن

گرین فصل این بنده یابد علو　　نخوانند جز بهم اهل شعور
شد از حشم و دنیا این هم شرف　　به بیکرو بزرش گهر با سپرد

چو دستورش انهم کلام جداد　　چو بار تختش بر شه نهاد
خلاصه بارکان دولت تمام　　جدا دان گهر شاه گوید چنان

درینش چو دستور داد و بباز　　شخصش داد از آن پس بنشانی
بگفت این گهر را بگو بشکنش　　شکسته کن و از پیش بنش

ستاندند از کف شه ایاز آن گهر　　نجیبل آمد ز محضر بدر
بگستر دامن بروی زمین　　بدامن فرو هشت سنگی رزین

نهاد آن گهر را بجالای سنگ　　دگر دامن افکند پیش چون پلنگ
بر آورد سنگی بیستنی دگر　　فرو کوفت سر دانه بر آن گهر

چو گرد آن گهر همه سر خود　　سپس در حضور شاه آمد و برد
ملک را چو بر آن گهر شد نظر　　گهر را گرفت و بر آورد سر

بدو گفت سلطان که ای ماه چهر　　نبودت مگر بر چنین دانه مهر
شکستی چگونه چنین گوهری　　که بسکرد با عاملی همسری

ندیدی که ارکان دولت بپا　　خیانت نکردند اصلاً چرا
که گفتا فزای حراست رواست　　چو شد آن کمال و کیاست ترا

پند

قبر چهر محمود شه را گفت　　کلامی که گل از گل اوشکفت
که من گوهر گفته داوری　　نیستند اختم هر یک گوهری

کلام شه از زنده تر از گهر　　بود هیش خلقی ز خورد و کبر
شکستم من ابیند انه از بزعم　　نگفتند کلام سلیمان نگین

ز حرف شه از زنده ترتیب　　به پیش کلامش گهر هیچ
کسان کالی گهر را شکسته اند　　گهر گفته شاه را خسته اند

شکستم نشد تا کسان گاه راز　　بگو بیند عجب ضبو بود ایاز
سخن از راهی دانش و با علم　　درین مرحله برهین آن

شهش کرد تجسس و خوانش به پیر　ز شه هم سر شفقت بر او نور پذیر
بوسیدش از مهربانی جبین　فرزندش مقام از کهین و مهین
کنیزکه می‌بشر بری ذکر شان　نبودی جز از نقص او فکر شان
نهادند کهین و مهین‌ایش فرد　سر از خجلت افتاده‌شان پیش پای
نگفتند از آن جز نقص ایاز　نه اندر شب و نه اندر فراز
همی هر نمودند از او استغفار　شب و روز پیشش خجل روزگار

در موعظه و نصیحت

که چون گسسته از حقیقت شوند　چنین در طریق حقیقت روند
خمار از بصیرت بکش هر چه نوند　نه مست هوا و هوس می‌شوند
بر و دست شو سپر مجهولات　که درستی از جان فرو شسته دست
ز صنعان جهت مست زنار بست　اسیر گشته‌ی چلیپای بتی
خلیل آسا ز شهوت جهت　حلقه صحبت بکش پای جهت
چنان مست و بیخود شو از جام عشق　که نتوان بری پیش کس نام عشق
سرا کرده تکلیف یزدان همی　مباد است تا که یاده
شراب چو سال عقارت بود　بت چارده ساله یارت بود
حرامی در دو بهر ...　نکو دیده بر سبک مستی
شو آسوده از باده بی نیاز　نه سرمست شو از شراب مجاز
چنین پند از حقیقت بیاد　شراب جنت از غیر خواهی
لب افراسیاب ... زجان　که این پندهاست باقی زمان

از جمله حکایات مشهوره که در محضر مرحوم میرزا قمی واقع

در ایام طفلی ز شیخی صدیق　که بودی بصاحب قوانین رفیق
نمود این حکایت بروز بیان　برای گروهی ز دانشوران
که روزی یکی پیر نو پیرهن　در آمد بدان مقتدای زمن
لباسش فقیهانه در سر کش　در افتاده تحت الحنک در برش
بالا ز انگاه بنهاد پا　مسند ز بطلب بنمود جا
نه تنها جلال جوانان ...　مقدم بصاحب قوانین نشست
فزون ز رتبش از این بیش بود　فرو شایش کسی ... بود
نه تنها سوال تر از مردمان　گران بودی عمامه‌اش از کمان
نمود شبه کرده بودی نکو　که فضل و کمال است مطلق او
سر تیغ بصدر سرا بر نشست　چنان بنگ در صدر میخانه مست
کسی از تکبر نگردی نظر　نکردی تکلم بجز رو دگر
حذر و منافانه چو این حال دید　نمود احترام و بجایش رسید
گمان کرد آن داور پاکدین　که هست او ز راه تا دو روی زمین
چو این وقعه زان سرد گردید　با نوازنه فرش خود بازکشید
مواظب بهنگام گفتار بود　بیان سخنهای ما مینمود
از آن کش جباده خطائی رود　شکسته معانی بر روی شود
دهن را ز گفتار بربسته بود　دل انجمن جملگی خسته بود
ز هر ره وزه کوتاه ز نجیب شد　هم از احترام و هم از ترس ...
خلاصه پس اختتام کلام　ز نو بر بین آن سلیمان مقام
طلبکار شد شعر و ماوا او　که داند که نسبت و جای او
بگفتا بود شرع با سر لطیف　بو ندا هل آن شرع افزون لطیف
چو صاحب قوانین کلامش شنید　یکی باقی فکر کود و دیگر کشید
بفرمود کاهل کمال و هنر　در آن شهر شیراز تو باشد دگر
بگفتا که در خلق آن نیک شیخ　فقط الکهم من زنا اصل و فرع
جهان دیده را خنده افزون گرفت　فرو ماند از هیبتش در شگفت
بفرمود حمام شهر ...　بود با صفا پاک حمام ها
بگفت اندر آن شرع حمام نیست　تو گمام زاکوی از بهر چیست
بگفت اهل آن شهر از مرد و زن　چو سازید حکام غسل بدن
بگفتا که خود کسی از حلال　نسایدند تا هر زمان با عیال
بغسل جنابت نیش احتیاج　در آن شرع اینکم در رواج
کند هر که هم با حرامش جماع　بود حکم آنکس بدون نزاع
که با او همانا جنب تا بری　سیه ما دی آید چو طاهر روی
بصحرا سوی رود خانه رود　شکسته کند یخ و در رو شود
جماع آنچه کرده کند غسل او　کند پس برای نمازش وضو
پس از این بیانات انتقاد　ابر مود با خادمان سرا
بگیرید زیر بغلها ران　برانید از این خانه‌اش بی ابا
از آن جا بزودی بپرسش کشید　بشرع خود هر منفوش کشید
که فضلش کند ملک قم ...　بقم اندر آمد ز دار انقلاب
بعکس نخستش کرا آمده در　برو رفت از آن در زود بجلو
بکردند فی الفاش از قم برون　شد او خوار اهش و گرد درون

تصور نفرما سعادت که هست　بپای بزرگان نشستن جهت
محقق بفرما که سر تا بسر　نسازی خدا نسته جا بر زبر
حقارت مادان بر هوشیار　کشید در من تا شتر با عتبار
چنان بنگ کم نه پیش امیر　گذارد چو پا بر فراز سریر
بمجلس بزیر از سر بر کشند　بزیر از سر بر ای برش کشند
نشیند دگر بخیرد در بدر　گمان هست کا خبر ده و بزیر
شود اکم از شخص با ده حق　چو داشتند بهت با اهل فن
جهاندیده را هر کجا جا بود　بهر جا ورا جا و ماوی بود
بدانا نسازد تفاوت اکبر　چه نو جامه باشد چه کهنه لباس
هنرمند کی تکیه سازد بال　جهاندیده را کی خیال جلال
چو دارد سر دامی بی هنر　کند فخر قرا اهل دانش به بر
که آخر کند ناز بون جامه‌اش　نماینده اندخر خامه‌اش
نظر کن چو سعدی روا گیستن　نشیندی پای سیلاب کین
کشندار فراز سریرش بزیر　بزرگان چو مستان کشندش اسیر
مجابسکه باشد سزاوار کس　روانی کند بر ترازوی هوس
گلابسکه در زنی کس بی جها　برای هوشمندان نماید ادا
که تاسر چو آن بله نو بر من　براندند ز باب آن ...
جهاندیده با آن همه فضل و علم　لب از گفتگو بسته بود در حلم
زده از سکوتش لب مهر بود　حقارات خود را رعایت نمود
نه مانند آن بله کرجامه　نمودی بپا هم چو مستانه
نبود حس هنر دامی سلم بود　نبودش ادب جا در ایوان نمود
بسر شور آن جامه تا زه داشت　که پا در مقام بزرگان گذاشت
چنان دل بدان دق و دسته بود　که پیمانه صبر شکسته بود
بخورده می و مست بسیار شد　چو خر تن پرستان گرفتار شد
عمامه چنان برده هوشش ز سر　که از خود چو مستان نبودش خبر
نه محقق عمامه باشد کمال　نه هر کس عمامه نهد با جلال
چه بسیار دو خرقه رنگ جامه اند　که از گوهر افزون تر از ارزنده اند
منوش چو خشتم می آسوده بار　چو آسوده طولان دل آسوده بار
که پنهان حریفان گشته نوی　نخورده مستا با دو از نی
بر کوی همت خاتانی ز خلق　تکبر نفرموده ستار و دلق
چو حسنت که پنهان ز خورده کم　بخورده بدست آمدش این گهر
نکرد او تفاخر چو بر همگنان　چنین کوی ... بود از میان
نگرگش ملک ... اهر دل　نمی شد جز از اهل دانش خجل
نبودش بدر بار حق گر هی　نمیزد ببردن چنین خرگهی

حکایت

یکی سالها بودی آسوده حال　ز بسیار مال و حسن جمال
نبودش بجنس همسری یکنفس　ز دره هوا و زنقصها هوس
ز کس را بیاوردی اندر نظر　نه بگرفتی از حالت کس خبر
تجمل بخود بستی و از دلق نو　هم از هر که در رشد پیش رو
خدا را نخواندی بجز بر زبان　جز از طعنه بارش نبود در زبان
ز اکلش بدی قسمه افزون بد　عجب اندرش بودی افزون ...
نقاره کبان راز نگارش عجب　که سر گرم بودی بروز و شب
ز کاخش بکاری نوای خوش　بگردون شدی روز و شب ...
قبایح زوی بر ملا سر زدی　همیشه ز دستش خطا سر زدی
فسوان سردم بهوش سیل تام　نپرسش نه اندر حلال و حرام
بسی تو با بهر سیه د　بجا در بسی ز شنها میبرود
نقل میسرودم من این جا همه　وزان جان ... داشتم و اهمه
که از فرو ماستانکی ... غرور　عجب رفته از تارک او شعور
پس از چند سالم برو ز ظهور　فتادی بجان غافل پر غرور

تنبیه

گمان کشته دیوم نهال هوش　گرفتار در چنگ دیو و دوش
ز نفس کرده دیوم بر در ...　کبیر و صغیر و رضی کودکان
ز تنداتش از لاغری همچو کوی　تو گفتی ورا مانده در تن روی
سیه روسفیده‌ش ز پیری شده　پیاده ز خنگ دلیری شده
تواضع بپوشش بکسان لاجرم　حضوعش و صد بود در هر قدم
ز اوج فلک هشته بود آن تهی　سر عسر کوی خود بر زمین
نهاده بیک جانب آزادگی　نموده همه شیوه افتادگی
خمار جوانیش از سر برون　نموده بدی جوهر دون حون
قدم بسته مادی بهر خانه　کبوتر صفت از پی دانه
سرا دیده و یکباره شد بوی　ببوسید یکبارگی روی من

سرا گفت کای غافل از حال ما | بپرسی چرا هیچ احوال ما | چو پوشش ابر فسق از رفیقان چشم | [illegible] تو خشم

اندر زوال مستی

که ما هم تغافل چو تو داشتیم | ز سر مستی و کبر بگذاشتیم | نمودیم مستی بافیون علاج | [illegible] در مزاج

بسی مست کبر و منیت بدیم | بدر از ره آدمیت بدیم | نبردیم در او عاقبت فایده | بغیر از ندامت [illegible]

نگفتیم سخن هیچ گشتیم خموش | نهانی برآوردم از دل خروش | که من کی رفیقی چو تو داشتم | چو تو یار کی من کی انگاشتم

نصیحت

چنین است مستی و سودای دهر | نگر تا شوی درد صهبای دهر | مشو غره بر مال و ملک جهان | مکن تکیه بر ناکسان در میان

بیک چند روزی که دارد جلال | منه پا برون از ره اعتدال | مکن تکیه این دار کون خانه را | مده پرورش نفس دیوانه را

برو همچو پروانه مستانه باش | بشمع رخ دوست پروانه باش | خماری [illegible] بکن زسر | بخور راح لا ینبغی ای پسر

می فتنه انگیز منما روش | ز مستی [illegible] | [illegible] که جاوید مانی از آن | نه راحی که کردی تو فانی از آن

[illegible] خویشتن | شوی بیخبر چون من از خویشتن | [illegible] از کف قرار | هوس برد از کف اختیار

[illegible] | چو کردیده مستعد بلا | چو سینه سپر کرده پیش خدنگ | چو افتاده در دهان پلنگ

روی در دهان [illegible] اجل | و حالیکه درمانده در وحل | [illegible] ره رهبر دان قدیم | که نبود در آن راه ترسی و بیم

بنوش آن شرابی که جنت چشید | وضو کن از آن [illegible] کشید | ز آلایش تن چو او پاک باش | پس آنگه بمیخانه چالاک باش

حکایت

می آلوده بول کردی بجام | بشب روی بر روی بیت الحرام | [illegible] گفت فعلی حرام است این | که بر قبله [illegible] این چنین

[illegible] از قبله کرد اندرو | در افتاد از بام در دم فرو | فتاد و شد از دار فانی بدر | سوی دار باقی بشد رهسپر

[illegible] | از او حال پرسید و دادش جواب | که از حسرت کعبه این جا [illegible] | [illegible]

بسر بود آن روز مستی و شور | [illegible] | [illegible] بالاتری | ز حق یافتم این چنین سروری

که گشتم من از سرکشی [illegible] | [illegible] | [illegible] نکردم نبود | بکار من امروز [illegible] و دود

تنزل چو کردم من از جا نبود | ترقی بدیدم [illegible] | [illegible] | که کردی رهایم از آن شور و شر

حکایت

یکی بول مستی بقبله نشست | بدو گفت هوشیاری [illegible] | حرام است [illegible] بر قبله بول | [illegible] از قبله [illegible] بهول

پس از بول [illegible] | در افتاد و در دم بشیب از فرا | فتاد و شد از جسم او جان بدر | ز زیرش [illegible] از زبر

معذب همی دیدش اندر بخواب | ز روی جستجو [illegible] جواب | تفحص دلیل عقابش نمود | تجسس جهات عذابش نمود

بپرسید سختی جان دادنش | هم احوال در قبر بنهادنش | [illegible] | هم از کیفیات [illegible]

ز میزان اعمال از خیر و شر | بگفتش مرا [illegible] خبر | سرا زیری قبر و [illegible] فشار | هم باز پرسید رسم و قرار

ز احوال منکر ز هول نکیر | بپرسید چون [illegible] خبر | جوابی بدو داد [illegible] جان | دل آسوده [illegible]

تنبیه

بدو گفت [illegible] | [illegible] | [illegible] افتادم چون از زبر | از آنجا که [illegible] در سقر

از آنجا که [illegible] | [illegible] | بدینجا نباشد مرا اعتقاد | [illegible]

معزز کرامان بدی در بقا | [illegible] بعد از فنا | نباشد جز از رفتن اندر بقا | ز دار فنا شد چو آدم برون

بطریق موعظه و نصیحت

ببر عبرت از اینچنین سرکشان | [illegible] | بدنیا که گشتند از عاقبت | ز عقبی تو بگذر [illegible]

که آخر جوان است دور [illegible] | خدایت دهد همره [illegible] | [illegible] | [illegible]

که تا مانی اندر جهان زنده دل | نکردی بدنیا و عقبی خجل | تلذذ نباشد ز آب حرام | [illegible] آلوده هرگز بکام

پند

تعیش چو سازند اهل خرد | تلذذ چنان سختی جان برد | [illegible] سازند بهر شکم | [illegible]

[illegible] | [illegible] | چو دلشان تهی ماند و پشت پر | ز خلق جهان [illegible]

ز شهوت تهی پشت کی کی شود | چو اشکم از اکل پر نشود | [illegible] در ایام که | که خالی شکم [illegible]

حکایت

پسر را چنین گفت دهقان پیر | که جان پدر پند پیران پذیر | ز بیستی که شور است تخمش [illegible] | در او تخم بهر زراعت [illegible]

ز ارض نمک کس نبرده ثمر | [illegible] حاصل نگردد گهر | چو این تجربت دیگران کرده اند | بجای ثمر زحمت آورده اند

من از تجربت این نصیحت کنم | [illegible] حقیقت کنم | از آن رو که خونها بسی خورده ام | بسی رنجها در جهان برده ام

[illegible] | [illegible] | [illegible] از من کنی یاد خیر | که ماند [illegible] از تو آثار خیر

در پند گوید

غرور جوانی بنه [illegible] | که آخر غرورت نماید تلف | مکن جان فرزند هر جا مقام | [illegible] کلام

درست است گفتار [illegible] | چو بیجا کنی صرف گردد هدر | [illegible] | مکن گوهری هر کسی را قیاس

تمثیل

چنان ماند این نکته [illegible] | کسی خشت بر روی دریا [illegible] | [illegible] | که آتش نماید بیکبار راست

[illegible] | [illegible] | نه بگذارد آثار از او بجا | نه بر جای بگذارد از او بجا

نصیحت

بجایی که دانی خریدار تست | درست ار بگوئی دگر نادرست | که چون ارض شوری دهد حاصلت | ثمر بر دماند ز آب و گلت

ز دهقان [illegible] پسر پند گیر | گران دان [illegible] | کن آویزه گوش دل پند او | [illegible]

[illegible] که کردی چو من ناتوان | خوری حیف پند پدر ای جوان | [illegible] در شباب | به پیری [illegible] کباب

حکایت

شنیدم یکی پیر شب زنده دار | بعمری بنالید بر کردگار | اجابت نشد زاری پیره مرد | شبی بر [illegible] از درون آه سرد

ندا آمد از هاتف معنوی | [illegible] | [illegible] کنون است کردار خود | [illegible] ز گفتار خود

حقیقت نخواهی از آن [illegible] | نخواهی [illegible] | نخواهی حقیقت [illegible] از آن | نخواهی تو حق از [illegible]

ز مستی چو مستی و [illegible] آمدی | [illegible] | [illegible] ز حق | [illegible] در آن نا امیدی سبق

نخوان از حقیقت خدا [illegible] | نخوان چون کسان [illegible] | [illegible] | [illegible]

کنون کز هوا و هوس رسته | [illegible] از حقیقت بحق بسته | بخواه آنچه داری تمنا ز ما | که حاصل [illegible]

بیا در درین درگهی ناتوان / که از ما نیاید توان و امان
بیا از تکبر که آید کسی / به درویش نخواهد شود وا کسی

حکایت

یکی بنده را از درگاه براند / یکی دیگر بنده خویشش خواند
بدو گفت کای خواجه من بیرم / روم بنده شخص دیگر شوم
ولیکن نباید شنیدم خواجگیت / که چندیش برد یکی گویمت
مرا تا بود عمر بودم بر آن / که چشم نه بیند در دیگران
ترا بنده بسیار بهتر ز من / ولی خواجه نی به ز تو در زمن
ترا بنده از من نکوتر بود / ولیکن ز کس چون تو بهتر بود

تمثیل

نه چیزی زنان را از شوهر بخت / مثالی بگو در این خواجه سست
اگر شوی دیگر از آن پس پسند / نگردد چو او آن نظر دلپسند
زن ار چه کند در هر شوهر خویش / بود چشم بر شوهر اولش
نه خود دید به آخر کم است از نظر / تخصیص آن هم بود چو منی

نصیحت کردن بنده خواجه را بعد از تمثیل

تو هم چشم از چشم اول بپوش / بهر دیگر از پس از این بپوش
تو من ز شوی و زن کم نیم / به هر خسته‌ای را که همدم نیم
بقدر یکه من در تو دارم نظر / تو کمتر از آن در حق من نگر
بکلی بدر عشقم از سر مکن / ز زن کمتر انگارم اندر سخن

شاهد

چو خوش گفت فردوسی پاکجو / که او مانده در دهر نامی نکو
چو از راستی بگذری خم بود / چه مردی بود کز زنی کم بود

حکایت

بیا دمی از راه پایان سخن / بود این حکایت چو در تن (?)
غلامی شد از کاخ خواجه برون / به صحرای آن شهر کردی سفر
به دنبال او خواجه بیچاره شد / که چون مجرم از خانه آواره شد
به دلداری آمد بر پیش بنده وار / نشاندش به پیش و بسی کرد کار
خلاف که ای محرم راز من / تماشای انجام و آغاز من
چرا سر به صحرا نهادی چنین / شدی از برای چه صحرانشین
فرا گرد سر عبد آزاده حال / چنین داد او را جواب سؤال
که ای بوده عمری مرا همنفس / مرا تا کنون بوده بر تو هوس

در خبری از عشق مجاز و اظهار عشق حقیقی گوید

کنونم ز عشق تو دل گشته سیر / بدام کس دیگرم پای گیر
بدامان آنکس بزدم دست چنگ / که از تو نهانی نخواهم به جنگ
بلطف همه عمر گفتم بلی / نبوده در این عاقبت بی بلی
چو محبوب خلقم سوی خویش خواند / بدل حب عشق تو دیگر نماند
تو دیوانه گر خوانیم ای انیس / که هیچ کس نکردم ازین پس جلیس
دگر مهر هرگز ندارم بدل / بدام کسان نیستم پابگل
ازین پیش کردم به دنبال خلق / نجویم ازین بعد احوال خلق
چو زایل شده مهرشان از دلم / به مهر کس دیگری مایلم
پس ازین درین بحر بادی کنم / بریخ باب آسودگی وا کنم
تمنا ندارم چو سودای تو / بدل نیستم هم در پروای تو
بقول نصیحت گرانم نه کار / چو بر گفته خلق نی اعتبار
پسند ار کنی نشود کم ز شان / نشانه بجز نامم اندر جهان
ندارم غمی از نشیب و فراز / مرا تا بود دیده در جان باز
بسر تا بود عشقم از داد کر / نباشد به سر عشق حلقوم دگر
مرا تا علف هست قوت روان / مرا سیم نی از ضیعم میتیان (?)
زدم حلقه تا باب توحید را / بریدم ز مخلوق امید را

موعظه

تو گل گشته سور را ز غره سیل / کلک را برون ساز و از خرنکل
سمک را بر آور چنان در کنار / کند حقعا جان سمندر زنار
چه بسیار نخلک درآمد حصله / دوان همچو جیش هم از قافله
ببا آب دریا که گردد دخف / بسا قطره کو بر شود در صدف
شونده بسی گرگ گل مهتر / هنر در سباع شود شیر نر
تو تا نشا محکم اندر ولا / گره تا در صراحت شود تخت لا

کسانی که رستند از آن آمدند / ز صحبای توحید مست آمدند
که از دهر باشند نفی دستان / بود کنج جاوید با بستان
زمینی نه عصری نه تا چند روی / جز از می نبایند دیگر وضوی
نبی خور که جاوید مانی بخاک / نه در اول و حلوه کردی ولاک

حکایت

یکی را پسر گرد ماری تلف / ببر زد شب و روز دست أسف
ببصحرا شد و گشت بسیار مار / ز ماران برآورد افزون دمار
بسالی بر این بود شغل پدر / که میکشت مار از فراق پسر
شنیدم به عهد رسول ودود / شد این واقعه در جهان رو نمود
بعرض همه بود احوال را / بیان کرد هر یک چنان حال را
بسفسر رسول خداوند کشود / دلایل بسی شرح برآورد نمود
پس حکم کردش رسول خدا / که این آهنین جبه بیرون نما
پی امر شاه کردن اساسی / بیرون ازو نبرد کرد در دم لباس
ز سلطان القوم بیست ویا / خبر باز بگرفت بدر الدجی
رسانند بر عرض آن رهنما / سه نوبت بصبح و بظهر و مسا
رسانند برعرض آن دو المقام / که روزی دو نوبت بصبح و بشام
گروهی بگفتند در هر دو یوم / خوریم آب یکبار هر گونه قوم
گروهی بماه و گروهی بسال / نمود و نمود بر مصطفی عرض حال
بگفتند ما اسم آن / بخوردی بفرمود بر ما بیان
نه ما آب را تا کنون دیده‌ایم / نه از کس خبر از تو بشنیده‌ایم
گرفت آهنین جبه بگذارید / پس از پی مقصد چو رو به
گذار کرد بر آن لباس حدید / چنان گشت بجبه بدن نارسید
چو گشتند غائب ز پیش نظر / بدانکس بفرمود خیر البشر
همی رفت تا باز گیرد لباس / هیو شد دگر باره زان بی‌هراس
سر عجز بر پای احمد نهاد / لب اندر جوابش بر او گشاد
بنسکردی اندیشه از این گروه / که بود نمود از دست تو در ستوه
تو از بهر محقت بیستند / بقصیکه باقی نشانت نبود
که بشسته گرد و زجاج از جگر / درخت کهن را نه تاب تبر

بچندیکه در بحر ظلمت گذشت / بروزی یکی آهنین جامه دست
هر جای او میزد ندی اثر / بنسکرده میکشتشان بیشتر
ز بس مار کشتی در آن پیشه دشت / فغانشان زنا سو بکیوان گذشت
شهنشاه ماران بنزد رسول / برفت و به سعی او شد قبول
طلب کرد آن شخص را مصطفی / جوابی بدو کرد آن مقتدا
قبول کلام پیمبر نکرد / همی میکشید از جگر آه سرد
که تا بستدی از قدرت کردگار / کنم بر تو ای بی‌عزیز افتخار
طلب کرد داری کون و مکان / گروهی ز ماران بر آن آستان
که در هر شب و روز شش بار آب / بمان چند نوبت مرا ده جواب
بر خلق بفرمود قومی دگر / طلب کرد و بگرفت باز آن خبر
بگفتند قومی برو روز شبی / بیکبار نوشیم آب ای نبی
گروهی سه روز و گروهی چهار / گروهی به یک هفته لیل و نهار
ز قومی دگر شاه ملک مآب / خبر باز بگرفت از شرب آب
بگفتند بر خیل گفتم رسول / که آن بهر ما شیره‌ای سبیل
چنین گفت فرمان بر ذوالمنن / که احضارشان است مقصود من
برآمد یکی حیه زان انجمن / که در سن بری از نما بی صغر
بر خلق بفرمود شاه پیر رسول / نمود او فرمان احمد قبول
که برد از این رخت از زمین / تن سازش تا بنگری سر این
نهان دست تا برفتش شد بخاک / بزد زین مصیبت بتن جامه چاک
بدو گفت پس علت ای خلق / که ای مرده زنبیلی سبق
کز انجاعت یکی ای چنید / نزاد و لباس ترا ایستند
کنون رو بکن ترک این پیشه را / ز هستی مزن بر جگر تیشه را
بزور از نه فانی شود سر گران / که موری خورد جسم پیل دمان

تنبیه

برای می آلوده هشیار شو / ز خواب تغافل تو بیدار شو
منه پای در ملک بی بادبان / منه بگذار با ناخدا در گمان
می غفلت از جام سردم منوش / بنصب ای پسر حال مردم بپوش
منه در کف دیو شهوت زمام / مکن از می تلخ شیرین تو کام
نظر کن که رستان بزور و زره / میخانه بی بارگشت از گره
حریفان میخانه را بنده شو / جز آنان میخانه با کس مرو
منشو بنده قیصر ناستوه / که بسیار سرکش بود ابلهان
دل از امورات خود تنگ بین / بود سخن لیک محنت و آیین

بسنگی ز جنبش نظر هر چرا / مکن هم انیس ار سر هر گرا — بنه در میان نیک و بد را تمیز / نه بد را بجای نکو کن عزیز
بخار مغیلان نگیرد ار پای / مشو با هنرمند زور آزمای — که بر دار چون حشمت از جا شوی / چو حشمت ز هستی پشیمان شوی

حکایت

یکی دل بدست بتی داده بود / وزو دست در محنت افتاده بود — کشیدی ز هر کس جفا بهر او / جفا را نداشتی الا نکو
چنان هوش از سر بدر رفته بود / که هر کس نبد داد گوشش شنود — ز هر کس لگدکوب گشتی بسی / جگر خون گشتی ز زجر کسی
نه شب بود خواب و نه روزش قرار / نه اندر کفش رشته اختیار — پس از سعی وافر بکویش رهان / شبی رفت مستانه از لطف یار
نکردی ز دربان درگاه بیم / چو از داد کر نفس بود رحیم — چو ره برد در آستانش ببرد / سر خستگی بر سر آبش سپرد
خبردار جمعی که پاسش شده / که دربان کاخ سمنبر بده — گرفتند و بستند با محنتش / ز لطف رفت آن شب همه فاشتر
سحرگه بر او کس بد لبرش / نشسته از ره شفقت اندر برش — بده گفت ای دوست اینقدر / مخور بهره از نظر بر کسش بهر
بخواهد رسیدن جدا مان من / مرا دست ای دوست از دامنش — بگیو نه رشته خام را / نزن بر حجر شیشه نام را

پاسخ ستانه دادن اندر خطاب ناصواب

برآورد یکباره از دل خروش / که نتوان شنوم بگردانی خموش — بسی برده ام رنجها در فرقت / که تا از شبی با تو شوم همدمت
بسی زخم دارم ز هجرت بدل / بسی در غمت گشته ام پا بگل — نه زنشتر بسیم از هجر تو خویش را / نداند ره مذهب کیش را
نصیحت نگیرم تو پندم مده / از آن بیم فرسودن داغ بر دل منه — که بیگانه ستند از خاک عشق / کجا بستند از زبان نام عشق
من از آن بنا دیده ام روی او / چنین کرده ام آب و خاک کو — تو خواهی بسی دست زد دامنم / محال است سوز زد اگر دامنم

حکایت

شبی راز شبها قمر منظری / بزمی شد اندر رخ خنیاگری — بسوز دل اهل کاشانه کو / همه انجمن را چو پروانه کو
چنان داود لحن آغاز کرد / که از زهره کوتاه آواز کرد — برقص اندر آورد آنسان که / تو گفتی دل ساکنان طباق
بسنگامه آنچنان ناگهان / فروزان شد از شمع دامان آن — بر چهره را جبر اندر گرفت / که شمع چراغانش در گرفت
یکی گفت ای مقصد خاص و عام / چرا این شرر آید ای تیغ کام — پریشان مکن خاطر خود ز دست / که هر چه آید از دست پست نکو
بگفتا ز دامن گرفتش زبانگ / دریا هم ازین آتش سوزناک — مرا هم از آن لطف گر این شرر / نسوزد مرا از بیا سر تا بسر
ازین سوز دامن ندانم چه ناک / انانم که چون میکنم هلاک — من از خویش مستغرق جانان بوم / سراپای سوزان در آتش شدم
کی آشفته از سوز دامن شود / کسی کو دلش همچو من شود — ببیس تنش افتاده در دام غم / بود شعله او بجان و تنم
بسوز دلم وقتی آگه شوی / که دامن دل در آتش بوی — بوقتی ز عالم برآید خبر / که چون من در افتد بقلب شرر

حکایت

هنرمندی از خاندان کمال / که روشن از او فضل ابن جمال — نه تنها بدی نام فضل الهی / بدی بو الفضائل اسیر جهی
دری بود از بحر علم و هنر / بد علامه دور کارش بدر — که بد حجت از حق بخیل عباد / هم او را بدی نام زین العباد
خود آن پیر علامه بر سالها / مرا در مصلوات بس رهنما — در اینجا نه گنجا بس شرح آن / هم اینجا نه شایسته باشد بیان
بهر حال کرد این حکایت از او / بخوردی مرا صبا صبحی نیک خو — که روزی یکی پاره دلق کثیف / درآمد جوان سیر خرقه لطیف
همه جای در کاخ تنها و جا / بغم بود بهلوی آن مقتدا — تنفر از او جست پیر وحید / لباس از لباسش بیکسو کشید
چو بیرون ز در رفت فقیر حزین / حزین مند مادم شد و شرمگین — بدر کرد پیراهن نو ز بر / برهنه شد از جامه پا تا بسر

یکی جامه پاره در بر نمود / پلاسی در پرده پیکر نمود — بگفتش بسی شاهها کو بود / بسی روز تا گشت گلکی فروز
نهان در لباسی شد اندر مقام / که نشناخت او کس ز خاص و عام — بسا خانه ها را گدایی شده / جدا من بسی حاصل اینسان شده
چنین بود تا مدت چند سال / که تا شد ز فرقش هوای جلال — چنان شد که کیبا نشد از نظر / چه سلطان و مسکین چه خورد و کبر
چنان در تواضع شدش عجب نام / که اهل تواضع شده اش غلام — تهی از کبر شد سرش / خمار منیت برفت از سرش
می آلوده کی را بیک سو نهاد / در از عالم فقر بر رو گشاد — چنان عشق با فقر پیدا نمود / که فقرش معانی فتاده حسود

تنبیه

کسان کو فتاده نه آزاده حال / نوانند بگذشت از کبر و مال — نه هر سستی از کرده نادم شود / نه هر عقلی اندر ره حق رود
چه بسیار سرور بگان کاین طریق / نرفتند با رهروان شفیق — در اول نهادند اندر گمان / ره کینه و ظلم با رهروان
چو شام شقاوت بپایان رسید / پس آنگاه صبح سعادت دمید — ز سر گرد مستی پشیمان بدر / نسیم ریاض سعادت اثر
مجرد چنین تا زنده دیده شد / چو شایسته این تجرد بدند — چو حشمت که شد از زنوا / چو کرد آن ملک رشته چاکری
پریشان ببین گفتهای ورا / نظر کن گهر سفتهای ورا — بگفتار او خورده گیری مکن / هنر بر لب او را دلبس مکن

حکایت

شنیدم که شیر افکنی جنگجو / یکی آهنین پنجه بودش نکو — برزد رو بس پنجه صفدر بدو / به بیکار در دهر مشهور بود
بصید افکنی چون بصحرا شدی / شکارش همه ببر و ضیغم شدی — ببر پنجه آهنین خورد کرد / هر آن جانور کارش در نبرد
قضا را بروزی بدامان بر / شدش جانب شکنار گذر — دو چارش یکی شیر خونخوار شد / بچنگالش آنگه گرفتار شد
درآویخت با کف آهنین / زدی ضیغمش ناگهان بر زمین — قلاشش چنین بر افتد / برای رهایی ز چنگش نمود
رهایی چو نادید از چنگ او / چو در چنگ او دید خود را فرو — بگفتا مرا شیر گیری چه کار / غلط کردی این پیشه را اختیار

تنبیه

کی آهنین پنجه بیستون / کند چاره روز آهنگران — شجاعت بجا نیست تا شیرزن / بیابی و دست بر تو ظفر
نه هر کس تواند شود شیرگیر / نه هر کس بضیغم گرفتن دلیر — عدوافکنی در خور هر تنی است / که سالار و سر حلقه لیاقت
چه بسیار شیرست کادم خورد / بسا هم بود گاو می پرورد — ترا باید از روبهی در گریز / چو سازی بشیران جنگلی ستیز
حذر کن که ناگاه در دشت کین / دوچارت شود نره شیر عرین — نخستین تهی کارات از تیغ / سپس با کف آهنینت خورد

حکایت

بگوشش من از راویان سخن / بدانجا حکایت چو در عدن — بفضائل آن دور روزی کیز / ببین طوسی آن شیخ والا کبر
بفر سود دار و تا کرای بآزاد / توانی همی بود ره اتحاد — بمن از پی حقیقت بر لازقی / مرا گوی از راست رو شفیق
حدیث کدارتی و بکمال اثری / بیکسر یکی از صدق و اهل تری — از آن پس که گشتیم با بعد حق / نهادیم پا در صفا در طریق
گمان است سلطان صاحبقران / نهاد آن شکار اقدم در جهان — بیاریم شاید بکف دامنش / چو پروانه گردیم بر دامنش
فروتن چو این گفتگو بشنوید / بدر از کمر پیش دامن کشید — ببالای اسباب دکان نهاد / بدنبال مرحوم طوسی فتاد
برفتند از آن شهر در دم بدر / نهادند ره هر دوشان در سفر — چنین تا یکی منزل راه دراز / همان روز را تا بوقت نماز
بهنگام هجری چه پیدا شد / که غرق اندرا و فلک بود — یکی بحر چون قعر آب بی هوش / چو سرهای میخوار کان در خروش
یکی چون درون خدا خوانده / که پایان و طرفی ندارد میان — رسیدند چون بر لب بحر آب / بدل شیخ ما رو بداد اضطراب

شنیدم در آن بحر با رفت / قدم هشت مرد از قصاب جفت
ببسم الله الرحمن الرحیم / نمود ابتدا آن جوان سلیم
پسر از ذکر نام خدای جهان / دوان رفت از روی بحر روان
چو برق اندر آن بحر شد ره نورد / که از زیر پایش [illegible]
در آن بحر یکدم نفرمود زیست / دوان رفت دنبال خود ننگریست
[illegible] زبان بحر فی برون / دل شیخ بیچاره شد غرق خون
چو قصاب از آن بحر [illegible] / چو در ساحل بحر گشتش مقر
بدید اندر آن سوی بحر روان / بپا شیخ استاده حیرت کنان
ندا زد که یا شیخ این سو بیا / بیا و به پیمان خود کن وفا
تحیر چو داری در این طرف آب / از این بحر داری چرا اضطراب
جوابش ز روی حقیقت بگفت / [illegible]
که در من نی اثر را کار اوست / همانا تو نی از می عشق مست
بدست تو داده صهبای عشق / بغرق تو هستند غوغای عشق
از آن می که خورده تو از لعل جام / مرا تا کنون تر نگرده دیده کام
تماشا [illegible] از آن می بر است / طریقی چنین است هم [illegible]
رفیقی طریق تو چون دیگر است / مرا با تو کی قوت هم سر است

تنبیه

ببین شور عشق از پیش چه کند / که هر کو داشتش مجنون کند
نزد این می خورش بسر هر کرا / برد از خیالات او هر چه را
د هر سر بصحرایش از جنب کام / گند ران کاسش [illegible] مقام
قدح نوش بزم حریف صواب / بیکدم برون کرد از بحر آب
بر او دست یکسان برد بحر و کوه / ندارد ز مانه بر او شکوه
کسی کز شراب ازل شد خمار / ندارد جهان پیش او اعتبار
چو بیخود شد از [illegible] جهان / نباشد برای جهان دل گران
بوقتی برآید ز خواب خمار / که صبح قیامت شود آشکار
ندانند روز و روز [illegible] / هر آن کو ندارد خبر از جهان
خود آنگه از این [illegible] / خبر نی ز مستیش جز دار الست

در آرزوی عشق حقیقی و فایده مستی از آن می گوید

خوش آن را که دارد خمار چنین / که باشد طریق چنین و [illegible]
چنان باده صافی کند قلب را / چنان می [illegible] صفا
بمقصد از آن می رسد هر کسی / نوا اندر آن باده خفته بسی
نه هر کس بود لایق این شراب / نه هر کس توان خورد این جام آب

اظهار ندامت مؤلف در مستی و جوانی

در این آرزو داد حسرت روان / که بر غیر حق باخت نقد روان
بسی راه باطل بسر کرد طی / ندانست سرکش درآید ز پی
شده صرف عمرش به بیحاصلی / کنون رفت خواهد سوی عاقلی
و حالیکه در جهل محض است باز / چنانکه ندانم نشیب از فراز
شب و روز سرگرم دنیا بود / بهر باطلی دیده اش وا بود
نترسد ز روزی که راه مجال / به بیهوده بر [illegible] زلال
لگدکوب ارادت برد از میان / بر انسان که برده دیگر کسان
می جهل برده بشوخی [illegible] / به بیحاصلی عمر کرده تلف
نهاده است رسم بزرگان دین / بهر ره روی کرده [illegible]
نترسد که روزی بدفع کرند / بریزند در آتشش چون سپند

در مناجات با قاضی الحاجات و توسل با آل عبا علیهم السلام

توانا خدایا بآل رسول / که بخشایشان [illegible] قبول
ز الطاف و رحمت [illegible] / عزو در ره جهل از خاطرش
از آن می که برده ندارد باب هوش / [illegible] بدوش
عطایش نما [illegible] در زمان / برون سر خوش از دیر پیر مغان
چو راه صفا جز خرابات نی / بزرگی جز اندر مناجات نی
به پیر مغان خوش [illegible] / شرار فراق بسوزد پرش
بلندی و قدرت در آن سرای / شود اندر آن باب حاجت روای
چو زان در توان جست سر را [illegible] / توان یافت باب تو آل را

حکایت

یکی خواجه را شانی نمود / چکامه یکی در حق او سرود
فرو خواند در محضر انجمن سر را / بخواجه سپس داد آن نامه را
ز خواجه بانعامش از سیم و زر / نشد هر چه جست ظاهر اثر
بگردید از خانه او برون / سوی خانه شد با دل پر ز خون

نشست و تقاضای نان کرد / در او کرد بر خواجه اظهار درد
سوی خواجه شد روز دیگر روان / فرو خواند شعرش [illegible] همگنان
صله خواجه اش با تقاضا نداد / برون رفت بر خواجه لب گشاد
یکی جو نکرده بها بهر او / سرائیده آورده خواهش فرود
نداری همانا ز جو چیزی بری / نهال برومند بخشش کرد پی
بشاعر ره چاره کرد به کم / برفت از بر او گره کرده دم
مکان در بر کرده آسوده حال / بدر بار بنشست فارغ خیال
سخن با پرستار ما سر نکرد / که از هم بر خواجه دیگر نگرد
بگفتند با خواجه این ماجرا / بشد خواجه نزدش [illegible]
بدو گفت کای بیحیای پلید / که دوران ز تو بیحیاتر ندید
شایم نمودی نداده زر است / تقاضا نمودی [illegible]
چه گفتی بهیچ نگفتت / و زان لغو ما بر تو آشفتت
کنون جا بدر که چرا کرده / که تا بر سر خشم آورده
بدین جا یکی گر نخواهی برد / که دیناری از من نخواهی برد
بگو برای چه بنشسته / که ما را و خود را ز غم خسته
چنین گفت با خواجه تنگ چشم / تو خواهی نگر هستم خواه خشم
نشینم به ینجا که تا فلک / کند [illegible]
ز میراث آنکه شوم بهره مند / و گر زر نه بینم هم از تو گزند
چو بشنید آن خواجه هوشیار / برآمد همانا دم ز خواب خمار
نمود از سخنهای شاعر شگفت / سرانگشت عبرت بدندان گرفت
که نقل است امروز احوال من / بفرمود به برزن و حال من
بجود خدا داد و راه لطف بود / در مهربانی بروی بگشود
[illegible] فرود ش بجاه / ز احسان نهادش بسر کلاه
ز انداره بیرون زرش داد و سیم / برد از نسیبی چنان بس نعیم

در پند و موعظه

مباش [illegible] بخود / که رفتند بسیار مستان ز دست
از این دار رفتند سر مست می / نبردند برگشت جا دید پی
بجود ظلم از بیخودی کرده اند / روا ظلم بر خویش آورده اند
جوانی و مستی [illegible] / بجود راحت و برد [illegible]
طلب کار جز خود از [illegible] / همه سر [illegible] بستند
نخورده شرابی که فانی شوی / خبردار سر نهانی شوی
همه مست خود [illegible] / بسی محترم نفس سروری
که از هر یکی قفل عالم بود / بقا هر چه یک تن یک دم بود
بهر خواجه [illegible] کسی آدمی / نمود مستی احیا عجب عالمی
به حق پرستی [illegible] / تو چون از طریق حقی بیخبر
برد راه آنان که بیخود و اند / بمستی سوی دوست ره برده اند
به پند و نصیحت نهاد این کتاب / [illegible]
تغافل مفرمای از پند او / که بگشاده بهرت و [illegible] نکو
چو بسیار آید پس از این زمان / که بر دم بخواند این بوستان
سزد گر پس خواند این کتاب / ز بعد از سرور درود با صواب
نسازند فانی نشان ورا / فرستند رحمت روان ورا

حکایت

ملکزاده در شباب [illegible] / دل آزرده بنمود ره در سفر
پدر گفتش ای [illegible] / تو نی مایه عیش دوران من
چو هنگام [illegible] / برای تو فرمان روانی روا است
برنجی از من و خشم ننما شمار / جفای سفر را مکن اختیار

نصیحت

سفر جز دو از برای دو سر / دو آدم سفر [illegible]
نخست آنکه باشد خدا [illegible] / دوم آنکه راست فضل و کمال
ازین دو ترا بهره [illegible] / ز رنج سفر پس [illegible]
نمودم [illegible] رنج / کشیدم بهای تو بسیار رنج
کنون هم که خواهی نفس از غرور / نه باشد ترا از شرورش خبر
خمار [illegible] نه بگذارد / که [illegible] بیا دارد
جهالت ببار طریقت نمود / طریق ضلالت [illegible]
ز سر کن برون [illegible] سودای خام / مکن رشته عیش خود انصرام
که روزی [illegible] جیفه [illegible] / چو گردیده زادیت [illegible]
در اول [illegible] / ز خاطر [illegible] خام را
مکن سر فراز زمانه شوی / نه بر طعن مردم [illegible] نه شوی
[illegible] / مکن و [illegible] از من [illegible]

بهر جای ازین مملکت ره بری نیابی چنین ای پسر سروری
نه واقف از سرد و گرم جهان نه آگاهی از هر عیان و نهان

در جواب ناصواب ملکزاده از پدر رو برتافتن

چنین با پدر گفت آن سرگران که بس گنجها گشته ظاهر از آن
بهر گوشه باشد این انبساط فزونتر بهر جاست زینجا نشاط
چو از عزت این مملکت بگذرم به از این عزیزی بدست آورم
نصیحت نه بر قدر گردش پدر پسر داد او را جوابی دگر
خلاصه پسر گشت با من نورد همی کرد طی بیابان چو گرد
بروز و شبی راه صحرا گرفت مکان روز دوم بدریا گرفت
بکشتی برآمد بدریا نشست بروز سیوم رونق او شکست
در آن بحر شد غلطه و دور از کران پدیدار شد تند باد حوادث نگون
فرو رفت یکچند نوبت بآب فزون گشتش از بیم جان اضطراب
بهر سوی میبرد دست امید هر آنچش بدست آمدی میکشید

در زوال جهل و سستی

اناگه سوی دلجوی دانای سو بحق بنالید کای داور خلق
نکردم من از شکر نعمت ترا ولیکن کنون رفته رحمت ترا
بشکرانه چه سازی تو نعمت نثر بکفران کنی هم عذابم شدید
الهی تو بر زخم کفران من برون کن ازین مهلکه جان من
کنم گرچه بالیست این بیشتر فسکندن حقوق چه باز نظر
روا نیست که در جنبه مقام بگیری ز درماندهٔ انتقام
من اینجا ندارم بغیر از تو کس در اینجا ز رحمت بدادم برس
سخن را بآخر رسانیده بود که آمد بر او تخته فلکی چو دود
وز آن بحر برخواست موج گران بدان تخته انداختش ناگهان
همان دم بساحل ز بحرش رسانید وز آن تخته بر طرف شکر فرزند
زنارک فرو رفت کبر و غرور دگر باره طی کرد آن راه دور
بسوی پدر رفت بار دگر بسلطان ببردند مردم خبر
که چشم تو روشن پسر آمدست سفر کرده باز از سفر آمدست
دگر باره سلطان بخواندش بپیش مطلع نمودش بالطاف خویش

تنبیه

چه بسیار کم باشد آنکو کسی که از صدمه باشد از هوس
زرنگ عمل لوح ایمان بشو ره مستقیم از حقیقت بجو
بپاشش بنقد دست جام هوا بپوش از هوس دیدهای خودستا
مشو غره بر حسن ادای نگاه که روزی شبابت شود بی کلاه
بهار و روزی خزان سیه قی سبال که روزی دو دانی همه مدد و بال
ببرق دی جهل زن نشتر خمار جوانی برون کن ز سر
تکلف مره راه بر خویشتن بزن قبضه اندیشه ما و من
چنین گوی حسرت شده این جهان که از فساد دامن ز کردگان

پند

تو هم دعوی سرکشی باز نه درست آنکه هست شما برده
چو تا ناگهی هست هیم از تو رود صولتت شد چو ترک بد
کسان را چو هیم از تهی دست تهی دست خود ترا دست
تهی دست تا نیستوانی مشو به بیکار مردان تهی کف مرو
درست بت دانش مکن سرکشی مکن بحث با مردم دان کهن
که دانشوران کنند تحمیل کسی ... بر مرد و زن منفعل

حکایت

شنیدم برون یک بره سبق شد از حکم داور نه با خلق
چو شیطان گر آدم نکرد سجود ابا داشت از هر چه حق گفته بود
بهر گردن از امر داور ببرد ز نام اطاعت شیطان ببرد
ز جام تمام خورد راح اهل همه عمر را آن شده در جدل
همی گفتش ای سست ناهوشیار چه بنموده خویش را خوار و زار
ز فرمان حق سرگرانی چرا بلهو و لعب کامرانی چرا

موعظه

برآ گردن از حکم داور متاب مکن طاعت داور خاک و آب
که از خاک و آبت چنین آفرید برون از جنینت بگلگشت شید
زیک قطره آب کند بد ذات بغیر مردا این انسان پسندیده ذات
چنین داد و بر تراوی آفرین سزاوار ز نبود ... خلاف

مروت نه برد ز شود بنده ز فرسوده آفرینده
فزون زین رخ از امر یزدان مپیچ سر از این فزون در ره پیچ پیچ
ز پیچیده چون رخ از او چو خر در وحل کرده خود را فرو
شرر بر سر زن خرمن خویش را سوزان تن و دامن خویش را

در جواب ناصواب آن گوید

برآشفت دیوانه دل خراب بدانای ناصح بگفتا جواب
که تا باشد اندر تن من روان بود لب مرا بر لب گلرخان
نگیرم جز از دست خوبان بدست نبویم جز از راه رندان ست
غذایم جز از راح یاقوت فام حرام از حلال و حلال از حرام
بده پند آنان که جنبد از مستند نه پند کسان ده که رست و جنبد
نه تنها مرا باشد از کردگار نه باکی مرا هست از روزگار
بکام بود تا زمانه خوش است نباید چو مرگم از آن نه خوش است
نه باکم ز خلق و نه بیم از مرگ نه قیدم بود از پی ساز برگ
گرت باشد از راستی گفتگو سر خویش گیر و ره خویش پو
که بر تو به من نخواهد داد نه از بنگهای تو بر من نهاد

اندر موعظه آگرست

جهان دیده گفتش که ای گیج گیج خبر داری از این ره پیچ پیچ
که فردای محشر بوقت سؤال بپیچند از اعمالت ذو الجلال
به نیکی نشانی بجنت برد بر زشتی ز جهل بدوزخ کشد
ترا سوزد از سوز اعمال زشت در آن برج سزا جاودان در بهشت
چو خوش گفت فردوسی نیکنام کلای پسندیده از راه پند
حساب بسی بود در انتقام منش پست ها آورم ایزد نام
چو از راستی بگذرد خشم تو چو مردی بود کز تنی کم بود
برزین چه که او در مقام حساب کنند از زمین جای سر راه عذاب

در زوال سستی و التفات جهل

چو کمره ز دانا شنید این سخن دو دست اسف را بسر برد
گریبان درید از ندامت بهم خراشید صورت بناخن ز غم
که عمرم بغفلت برفت ای دریغ ز دم خود بپای خود از تیغ
نهاد آنکه ظرف قضا که در دست طریق شقاوت ز خاطر گذاشت

نصیحت

تو هم باز ناز رفیق شفیق جز از راه حق نبود که طریق
مکن سرگرانی سوی خودستا مزن از ره جهل تیشه بپا
جوی ساز از نازکت خود غرور مکن از ری کبر ز ایل شعور
مبند ای پسر دل بمال جهان که باشد ترا سر مهدی گران
مکن عشق در زنجوان دهر که سود این ان هست بتر ز زهر
غرض نی ز مستی می آلودگی هم از هوشیاری نیاسودگی
نمودن خوف خدا سیماست بشیطان شدن یار و همراهی
نخواهند تست انگاه میشود که دی رشته عمر خود میبرد
ز مستی است از که شیطنت سلیم که دارد بچنگال دیو رجیم
سر جهل برکن ز خواب خمار ره طاعت نفس سرکش گزار
به پیما طریق خدا دیدگان که دارند بسیار از حق نشان
مکن طی ره طالبان مهیمن مکن محترم نفس خود را ستم

شنیدم ز صاحب دلی راز دان حکایت که گشته بدرگرده بهمیان

ملکزاده بود اهل دمشق که صبرش نگف برد سودای عشق
شد از حب عشق آنچنان کو دگر که گذشته بودی ز تاج و کمر
چنان در ره عشق او شیفته بود که پیراهن فقر پوشیده بود
جل داشت از شدت عشق درد شب و روز با بود دامون نورد
جدی سیه سر گرم سودای عشق که مجنون نصف بود در سودای عشق
بسی دشت افتاده از فرهی گذشته ز دستور شاهنشهی
فرو جمش از جنبش دیده شد سیه چشم از تاب سوز رسیده شد
پریشان و آشفته کار او فتاد سیه چون نبیش بروز کار او فتاد
چنان بخود از نشاه عشق بود که آسوده بودی نکف و مشتق
چنان بود مستغرق بحر عشق که از بار او رفته بودی دمشق
جنون بش برق چو از جد بدر بآفاق گردید بس سر شتم
دو دو دام دامش چو مجنون شده چو مجنون انیسش بهامون بُده
شب و روز جا در بیابان بدش طلب روز و شب دگر جانان کشش
نبودش نظر جز در انوار دوست سراسیمه لالای دیدار دوست

وجودش ز هستی تهی سر بسر / جز از نیستی هیچ نبودش خبر
نه جنبش به ملکت و جاه بود / نه از ملک و از دولت آگاه بود

در نصیحت ملامت انگیز

یکی گفتش ای سگمان دمشق / چو یکدستی از سلطنت در عشق
ندیدی که مجنون در این راه مرد / در این راه جز زشت صرفه نبرد
بیا بگذر از عشق و سودای او / بشو دست ازین راه باطل فرو
مکن بیش ازین عمر خود برهدر / بغرقاب دریا رو و بشو مستقر
ملک زاده فرمودش از خشم آب / چو افتاده بر من ترا انتخاب
خدایم برای چنین آفرید / که در عشقبازی برآیم وحید
حقم از برای چنین جلوه داد / بسیم ما در ازل این کار زاد
نصیحت زنا کس نباید نمود / که دارد دگر حرف تو گوش شنود

گفتار در جواب ناصح ملامت گر فرماید

بود تا مرا دیده بر سوی دوست / نه بینم رخی را جز از روی دوست
سرا خود دری جز ره عشق نیست / حرام است جز در ره عشق زیست
خوش آن کو که جان در ره عشق داد / چو مجنون که در راه لیلی نهاد
نصیحت نماید اثر در کسی / که ننموده حلی چو من ناکسی
نه امروز این چو دستان گر ضعفا / به بیهوده ام راه و رسم وفا
زجان بگذرد دست دیدار دوست / هر آنکو چو من شد خریدار دوست
تو غیر از نصیحتم پرسش مگو / به پیشم جز از عشق حرفی مگو
چو جز باب عشقم در بار نیست / کسم غیر معشوق همراز نیست
در پیری جوانی و پیری برم / بشوری که هست اینچنین در سرم
نگویم حدیثی جز از ذکر عشق / که بهتر بود از هزاران دمشق

اندر باب چهارم در تواضع و فروتنی
نخست در نصیحت و موعظه گوید

الا ای که داری سر سرکشی / که در سرکشی نیست دلخوشی
فروتن زمانی ز نازک غنوده / که زاین نموده محبت از تو شود
پسندیده گر و بلکشی نیست / سنت بگو تا چه وجه چیست
جز از مشت خاکی وجود تو نیست / ترا تا بچند این فرومایگیست
خداوند پاکت ز خاک آفریده / ز سرکش تراجان بخاک سپید
مکن خویشتن را در تواضع حقیر / برجیع الی اصلی از تو بصیر
خود آخر همان خاک را میشوی / پی طعمه در کام موران روی
دل آزاده بغرور و خار من مباش / نه هرگز آسوده سر در فراش
بزن هر کجا آتشی هست آب / که گردی کباب آخر از التهاب
تواضع بغیر از افتادگی / نه افتادگان را کن آزادگی
مکن شعله چون آتش هولناک / که سوز خودت سازدت همچو خاک
لب بنگر که شد هوی عیان / برد دو گوی ثواب از میان
هر چه کار کی هر که بنهاد رخ / ندیده بیش الا خداوند فن
بسی آتشی کز شد خاک آخرش / پر از خاک شد عاقبت دامنش
جهان سوز هرگز جهاندار نی / جهان دار هرگز دل آزار نی
سرشته ز خاک ار چه دادار ترا / هما داده افزون ز گوهر ترا
نی گر طریق تواضع ز کف / گهر نیستی یک کمی از خزف
تواضع خزف را چو گوهر کند / تکبر گهر مهره خر کند

تمثیل

بهندوستان رفت موری شنید / که تو منسیم پیل و مانی به بر
خجل آمد از خورده خویش / ز خجلت نیارست گفتن سخن
بخود گفت باشد بسی پیل پهن / بجایی مگس پیل است و مور در
سزاوار نبود که موری حقیر / به پیلی چنین شده گردد دلیر

در تواضع و فروتنی حقارت

حقارت چو بگزید بر خویش مور / فرو بست روزی به پیلی عبور
زبهر گوشه پیل شد ره نورد / بره مور بنگر ره بسته کرد
ز پا شیر برآمد ببالای دوش / کمش شد بچشم و گوش شد گوش
برآورد دماغش ببر جا نمود / ببغزش فرو رفت و او در نمود
بتدریج مغز سرش را بخورد / همی شد چو از مغز جان در سپرد
ستاد از آن مور آن پیل / که در پیش او دید خود را ذلیل
حقیر ار نمید بخود را چنان / شدی چون ستاده به پیلی دمان
به پستی بلندی و بلندی از سنه / هم از نیستی هستی آید پدید

نباشد کسی از بسی پیه پیش / ببخت کند عاقبت ریشه ایش
حذر ای پسر از ببخت ما / چو ابلیس خود را ایگلی زبا
که هم چشم گرداو ببخت مهر / گرفتار گردید حق را بقهر
فتاد از در رتبه و اعتبار / شد آلوده در رشته اعتبار

موعظه

چو پستی گزینی کشد روزگار / صدف وار چو نقطه هست در کنار
همی پرورد مالک گوهری / که بار و زکاری برا بر شوی
تواضع نما تا شوی حکمران / چو کم از تواضع گرد نشان
تواضع چو جنت کی ایکو پسند / بعالم نشان نام خود را اجمند
ندیدی که جنت تواضع نمود / در آفاق گوی بلاغت ربود
چنانکه سلطان صاحب قران / ملک نصیر الدین شاه شاهنشه هان

حکایت

یکی پنهلی چو چار آمدی / که همچون شبش رنگاری آمدی
نه تاب قرار و نه راه فرار / شد از دست او رشته اختیار
ره چاره مسدود چون شد بوی / خلاصی چو دیدش در این باب وی
بسینه دو دست ادب برنهاد / نمود آب حضور ملک ایستاد
ملک آن حقارت چو از وی بدید / از آنجا بجای دگر ره کشید
همی رفت تا او فتاد از نظر / فرو ماند و رست از میان خطر

حکایت

بسلطان ازیسنی خیانت نمود / خیانت که نقص امانت نمود
بسیاف شه حکم قتلش نمود / برو شیر در خشم و کین برگشود
همی خواست سیاف کمر در کشی / ز شمشیر ببر کند پیکرش
کشید از درون ناله سوزناک / که شاید بر تیغ آرزو دیم بخاک
بدو گفت شه کار زوری تو چیست / بمن باز گو ناله ات بهر کیست
فرو ماند گفت ای خدیو جهان / که جاوید باد از تو نام و نشان
مرا فکری بود الای خام / که عمری بخدمت نمایم قیام
کنون بهشت افسوسم از بهر آن / که ساز بخدمت ترا دیگران
بلبد جهان رفتم از ره بدر / نمودم بباب خیانت گذر
ولی نعمت خویش را زین اجر / برنجانیدم و خود نمودم فنا
روا گر چو باشد قصاصم کنی / درین ناسپاسی خلاصم کنی
ولیکن مروت لی این آرزو / برم من بگو را بشه نیک خو
بود لیک سخن انعامای حضرتم / که این زشت را باعث هر ستم
تصور بفرما و تطبیق کن / فزون هر کجا هست تصدیق کن
سزاوار اگر هست قتلم نما / روا ور که عفو است بخش خطا
شه از جرم او گذشت و جان بخشید / ز رفعت بتارک کلاهش نهاد

تنبیه

تواضع زآهن بود پیکرش / که شمشیر سلطان ببرد سرش
بود در تواضع مقام مهین / که نبود از هر کسی خشم و کین
تواضع بفرما نه گردن کشی / بیر از تواضع چنین تو خوشی
گر او بر تواضع نه لب بگشود / ز شمشیر سیاف این نبود
حقارت نماید سفاهت بلند / کسی از حقارت نبوده گزند
مکن سرکشی ای پسر در جهان / که کشتند بر نشه گردن کشان
خود آنان که کشتند در این / نشستند با کمتر از خویشتن
تفاخر نکردند بر بی کمال / نداد خود بر خرج سکین جلال
برو بنده بار فرو ماندگان / چه از مهتران و چه از کهتران
تفاوت بمردم نه بگذاشتند / که دستگیر بهر آن داشتند
تفاهت گر بهت عورت ساز / ز دانش بر شخص آزادان ممتاز
ز خود بینی اندر جهان نه بتر / چو در خویش بینی بود در سر خطر
نه بینی که دانا قلم و هنر / همیشه چو خر باشد اندر گذر
چنانکه خرها بدان شتا / بود و می همه در بلا
کسان گوی دانش ز میدان برند / که پیش خود از هر کسی کمترند
بر از خویش داند هر حقیر / بدر بار هر کس گذارند سر

حکایت

تهی مغز را زید پنداشتی / بدل تخم هر دم بسی کاشتی
هر آن امر را عمر بود در گواه / در آن زید را بسود اشتباه
فوائد از او زید بردی مدام / بکاخش بکان داشتی صبح و شام
اطاعت ز عمرو شی بودش بری / که در شرح او عقل حیران شدی

بوقتی بشد عمرو غارت شده خرابش بنای عمارت شده
کشیدند مردم ازو کوی عمرو زمانی نکرد نور و سوی عمرو
وزان سوی هم زیر دیوار پای گذر می‌نمودش زناب سرای
بکوی بشد عمرو بیگانه‌اش که نبود کم سعی خانه‌اش
خلاصه بنگاهی عمرو عرق بکوئی برزید آمدی منتشین
کناره ازو کرد و بار بخت ازو دور نشست و نگاه کرد چپ
بعکس تحیتر که گفتی فقی مخاطب ورا کرد و گفت ای شقی
خباثت گرفته است چندان ترا که در جبه نی نور ایمان ترا
مسن ابروی کافر و سازم نظر نوازد ورا و آب اصلا نگر
کسی کش بود کار بر این نسق چگونه اطاعت نماید ز حق
نه بگرفت ازین حرف عمرو دلیر نه رنجید از زید هم یک نفر
بخنده لب شکرین برگشود برنید از تواضع قبیحم نمود
چنین گفت خندان به دو کار فیق همانا بگفتار هستی صدیق
ازین پس عبادت خدا را کنم اطاعت کلام شما را کنم

حکایت

شنیدم که نادر زری بیحساب بزرگر فرستاد از بهر آب
که آن زر بسازند خشت طلا پی زینت گنبد مرتضی
سر و زر آنش فروختند زر نشد آب و بیسود باقی چنان
بنا در بگفتند این حال را بدو عرضه کردند احوال را
بگفتا شد از این مراد ستمگر که این زر نباشد قبول امیر
زر زر گفت قلاده بر ساختند بگردن چو کلبش در انداختند
سپردا و فرمان زد و بر ز تنگ کشیدند قلاده اش بی درنگ
به نیکواش تا میان حرم کشیدند و بردند او را ز دم
زد و بر سرش چوب و فریاد کرد چو سگ خورد چوب و چو سگ ناله کرد
بسوی حرم با چنین خوار بیش بردند و شد بر سگ نا رسش
کشیدند او را ز صحن سرا بپای ضریح ولی خدا
سر بند زنجیر آن را بقیح به بستند بر حلقهای ضریح
سه روز و سه شب اندر آن آستان بهر چوب نوشان ز الطاف آن
بروز چهارم رسیدش خبر که زر آب گردید سر تا بسر
چو این مژده بشنید دلشاد شد روان جانب زرگر استاد شد
بدید آنکه زر آب گشته چو آب ز نو موج چون آب آن زر ناب
بنالید از راه عجز و نیاز رخ خویش بر در که بی نیاز
خدا را بسی شکر گفت از شعف از آن کس نکرد و بود رحمت تلف

نصیحت

تواضع بجا بهتر شاهان کنند تکبر نشاید گدایان کنند
حقارت کز آن ناکسی سروری تکبر مکن کافتی از داوری
بکنم حقارت سپس هر که را سپندار هر قبه هر که را
اطاعت کن از خویشتن پست تر که تا بود از تو کس پست تر
به هر کسی با دران در نهاد بدید آنچه بایست آن بر نهاد
چو نادر که آن هم نهاد در قدم برون رفتی از آن حرم محترم

حکایت معروف حضرت خلیل الرحمن با گبر مهمان

بمهمان سرای خلیل ودود شبی یکی گبر آمد فرود
چو گسترده شد خوان اطعام او در آن خوان کف گبر چون شد فرو
نچیده بنی نام حق او بدید زوی روی بگشاده در خشم دید
دل گبر از این سخن گو دو بار برون رفت در لحظه با حال زار
دران وقت شب راه صحرا گرفت بصحرای ازان خانه ماوی گرفت
دل آزرده بر خاک بنهاد سر دما دم کشیده آه سرد از جگر
همان لحظه از داور پاک و آب خلیل خدا را چنین شد خطاب
که ای مقتدای همه انس و جان بدین گبر دادم چهل سال نان
بکه امشب که کرده مهمان تو خورد نان من ناگه از خوان تو
برانندی شکسته دل از خانه‌اش گرسنه برانندی زکاشانه‌اش
نکردم برای تو من خلقتش که راندی ز درگاه با خفتش
برآور سراسر تو احوال وی برو شو طلبکار احوال وی
بهر حال بهر از شفقت سرش زرافت نماش دمان خاطرش
چنانش که راندی چنانش بخوان که این سخت باشد بر من گران
برون رفت در دم جبیب السلام طلب کارا شد زهر کوچه بام
ز هر خانه پرسید احوال او بپرسید از هر کسی حال او
چو حاصل نشد از پی ماموریت بصحرا پس از سعی چندش بیافت
نشسته سر او بر زانو گرفت غبار غمش از سر و رو گرفت

بدلداریش کرد نرمی زبان زوی گبر چون دید گرمی چنان
بگفت از سر دوست بگفت اعتراف بدو گو بهم آوری از چه باز
بگفت ز فرمان و وحی الملن بسر از رفتن و حی آمد من
حکایات وحیش سراسر بگفت چو گبر از خلیل آن نهانی شنفت
زگردن ببرد طوق زنار کرد بیکتائی خالق اقرار کرد
بگفت بمن عرضه اسلام کن بکن رشته کفرم از بیخ و بن
عیان شد خداوند بی چون حقیقه دو حقه کان بی چون حق مطلقند
نه گبر بر حق آئین و رسم تو بود نهان سراکی حکایت نمود
همانا که هستی پیمبر بحق بحق است هم خالق ما خلق
که او آشکار و نهان داند او سراسر نهان و عیان داند او
بدین جمله اقوال و آوای بشیر کسی از ضمیرم نبوده خبیر
کنون گر تو بشنیدم این گفتگو نه پیچم من از دین اسلام رو
خلیل حقش عرضه اسلام کرد باسلام و دینش خوش انجام کرد
به تلقین اسلام کفرش ببرد بود رشته کیش خود را سپرد

گفتار در تنبیه و موعظات

بیا بشنو جد رسول امین حقارت کند پیش کبر چنین
طریق سعادت کسی دیده است که هستی بجا دادی برگزیده است
مکن تند خوئی شود دل گداز مکان سپیوتی مکن در فراز
ازان رو که خلوت مقام دلست دراو رخنه کردن بسی مشکل است
مزن سنگ محنت بر آن حق که گر ده که زر تو ذات حق
عزیز است بر کس بر کردگار تو مجو عزیز خدا را مدار
مبادا که گبری بخواند بیر براند ترا جای گبر از نظر
دگر تا نمایند چون سروری طریق سلامت درافتادگی
مکن مردمان را بخلوت گذار چو دل کوست سرآت لطف اله
براری کسی را که از دل خروش بشو عزه هرگز باسلام خوشتر
نماینده از قدر خود برتری نه در خود پرستی و آزادگی است
بکار کسان کار هرگز مدار مدارد ورا و غیر حق هیچ راه
بهم قهر قهاری آید بجوش لقا خز حضرا بگیری بکیش
شناسد خدا بنده خویش ولی شناسا نشینی جز از حق کسی

حکایت

ز دانشوری ابلهی بیکمال یکی مسئله کرد مشکل سئوال
که باشد جواب سؤالم غلط نباشد جواب من از این نمط
جدا از این گربت بهتر جهان که بهتر از نیم نباشد کلان
کلای بگفت آن جداند بیش هر که آورد از جالسین دل بمرد
چنین گفت دانشور نیکبخت که بر دل بگیرد اینحرف سخت
خداوند دانش جوابش چو داد جهان دار کفتش که زین نیک تر
بی رقا و بلب برگشاد نباشد جوابی سرا در نظر
جواسخ جوان دین ورنت انتظار دهان شسته زهم برگشاد
شنیدند تا حاضران آن سخن بخندیده تا بشکسته شش دهن
که زاریده او را برا احوال خویش ستا زید شش از قهر خاطر پریش

موعظه

بلند بود اگر جاه و رسی جز این بسکرد و ضجر بزرگان دین
بسی جبر باید جهان دار را کشد باید از هر که آزار را
دل از اره و حوتی و دانش کمال بلاخود بود بهر اهل کمال
بود در تواضع بسی عز و جاه تواضع نهد بر فلکشان کلاه
بپرخاشجوئی مجو سروری که خوابیده در خاموشی مهتری
نه بینی جلاوصیا را بود جف خاصکان خدا را بود
بنادان نگیرد کسی حرف بد طریق تواضع نه این است که او
ز نادان اگر زشتی خشن کسان بر نجیدگان کس اگر در زیست
کسان را از آن رتبه برتر ترحمت خصوصا وصی رسول مجید
که از حرف خویشتن نجات دهد که از طعنشان نفسهاد رستن
خدا از نو عزت به پیش کسان میان وی و او کر فرق جیب
که دائم ز دست خسانشان جفاست که راست جفای فراوان کشید

حکایت

نهی رابرو زوشب بود کار تضرع همی برد بر کردگار
ز خوف خدا بود لرزان چو بید بشبها بسی بار طاعت کشید
ز اعمال زشتش بدل بود بیم ز بار معاصی بدی دل دو نیم
دو چارش بشد که یکی زشت شد که بیزار از او حق داور به

ز احادیث و اخبارش انکار بود — ز تسلیم او خلقش آزار بود
بظاهر مسلمان بجاهل بود — ولکن ز سوء شیئ ایمانش نبود
علاجش جز اکرام چون ره نبود — بلی اکرم الضیف علاجش فزود
نمود احترام و بقدرش فزید — بره سفره و روز و شبان گسترید
کشیدش همه بار محنت بدوش — همی بود وی از کرم ابیش خموش
نرنجانید او را بجز لی ز خویش — نمود احترام وی از بیش بیش
نهانی خدا را شب و روز خواند — بیزدان همی شکر آن پر اند
کز آن داد ورسش در بهر ساختی — دگر ره بسوء بیش پرداختی

نصیحت

تواضع نگر تا چه جای بهر — تواضع نما تا ببینی ضرر
که روزی ترا دستگیری کند — رهایت ز قید اسیری کند
دگر سرکشی با فقیران کنی — سقر عاقبت را به نیران کنی
تواضع صفات الهی بود — مقام رسالت پناهی بود
تو گر این صفت دور سازی ز خویش — صفاتی ز احمد نداری بکیش
به شبینه تو زهرا خورده اند — برای تو بس رنجها برده اند
گر هم تو آن ار خوری زهرها — نیازی بیاد خویشتن گرچه جیف
حقارت بود خوی اهل کمال — تکبر بود از شعار ضلال
تو گر با کمالی حقارت گزین — بکش بار جور کهین و مهین
ور اهل ضلالی ندارم سخن — چو گمراه را نیست جز باد و من
چو حشمت بهر اکمس در بزاد شد — ازاین رسم و این راه آگاه شد
چه بسیار رفتند مانند باز — برون غرور بر در بی نیاز
تکبر سفر را که آخر تو هم — بسطح چو گشتند در اول قدم
تواضع بود توشه راه در — برون هم ز نار ک نماید غرور
بود توشه ره تو ردای پسر — ور آهن بود پیکرش سوخته
فاند در آن راه و در آن سمند — کشند راکب خویش خطا از گزند

حکایت

بروز فقیهی ز راهی گذشت — بگوشش یکی مست با چنگ گشت
بدستی دگر داشت جنای می — همی گفت و میلت بر گرد وی
که با شیخ بنشین که تا بنگریم — دمی باده با نغمه خوریم
سر راهوان گفتش ای ناجو — کدا است راه سرت بگو
بدین عزم متهم زخانه بدر — شدم تا نیایم بکار نگذر
نگر تا تو چندی قدح در کشم — ز ایام گم گشته بیگفر کشم
بگفت این و بگرفت دامان او — بهم پیچید اندر گریبان او
چو رندان ز شیخ جهاندیده دید — ره گردش ور راه خود در کشید
فقیه از تواضع ز چنگش برست — به تسلیم از فتنه ایشان برست
تواضع بنا نیست محکم اساس — که بر رفت باشیران [illegible]

حکایت

شنیدم ز باد حوادث شبی — گذر کرد روزی بنکتی [illegible]
یکی کوزه آبی چو نار جگر — فرو ریخت از روی آن بی بصر
فرا کرد سلطان سر خویش گفت — که بر زنده آب حرفش شگفت
بلی خود تلافی آن سوء رضا — که [illegible] دید از من شب و روز ها
نه از خورم کوزه آب بود — سرا دارن عرق کرد آب
بجنگی که از ظلم کرده بنا — سرا و را او دست غرق و فنا

تنبیه

طریق بزرگان دیندار بین — که جا برد ل از کس نیازرد لین
بزرگی نباشد بجز مض کلام — بهر خوی نشد کس سلیمان مقام
بلند ار افتادگی می شود — نه از کبر و آزادگی می شود
تواضع محلی مقامت کند — تکبر تعیش جراحت کند
نه بینی که سرکش شمند قوی — بماند بدان تندی از زهره وی
خرد چون بخواهی سخن کم بگو — نشیمن ز بر دست و ره صفحه جو
نبینی کو بیم افتاده تر شو ز خاک — در افتادگی کن بجای اشتراک
طلبکار جای اگر در جهان — مکن از حقارت نظر در کسان
ز افتادگی سر بلند گر کند — تکبر نکرده کسی را بلند
به از آنچه باشد کرد رونکار — سوی دل پسند صغار و کبار
بما فراز د ا ز کس بخوی سیری — تو خود کو تیش گر نزی گر کسی
سرافرازی ار خود بدعوی جهان — نگو نیست الا کنفتی [illegible]
گر از فقر بینی کسی را پریش — مکن باز بر خنده اش لعل خویش
بلندی گرت شد بلندی مکن — بنادان کسان هوشمندی مکن

بباشند خوبان که سر در کشند — بس با تواضع برفت بلند
نکو بیم که نبود خرد چون بدست — سبتر از عیب است لیس دست
تو خود و رها بر و باش من خویش را — مزن بر شرم گنج سان غیش را
یکی را شب از خوف حق خواب — یکی تا سحرگاه مست شراب
که گو بدگران دامران از نظر — که مانع که این را نخواندند بر
بسا رانده از کبر اعمال اوست — بسا این رتو به چو افعال اوست
شناسد خدا بنده خویشتن — ز چون و چرا هیچ اسم مزن
بتمثالت آرم بیانی گر این — که فرموده هم سعدی پاک دین
مناسب بحسن بود در انتقام — ز بس بود شاهد برای کلام
ستقبال کردم حکایت ورا — بتمثال گشتم حکایت سرا

حکایت

بگیر اشقاوت بکمالی رسید — که بر خود خطا محو شیطان کشید
نبود دشمن جز از کرده ناپسند — نه دید مردم ز وی جز گزند
بدی روز و شب میگشتی کار او — هم از دار اخیار چند ار او
بلهو و لعب عمر را صرف کرد — بزد از قضای جهان رنج و درد
لواط و زنا و شراب و قمار — شب و روز و رو زوش شد کار
ز برد ستمها ما خادی که باج — هم از زیر دستان گرفتی خراج
نماجش بجز از فسق چیزی نبود — ابر معصیت سیفر ود [illegible]
جبینی بهر سجده یکدم نبود — ز دامای بجیل باکش نبود
سحر گه شب با زنان حرام — جنبش صبح با امردان گو تمام
یکی روز صاحبدلی باز دان — که آگه بدی از عیان و نهان
گذارش فتادی بگاه جیو — جوان سنگ که نزد او بیش سر [illegible]
قضا را ور آن سنگ [illegible] — سکان عالمی داشت صاحب [illegible]
ضمیر بود خوبرا سر بسر — به از صاحبان بدادی خبر
چو صاحبدلی نکا فتادش گذر — سر راهوان یافت در دم خبر
بسا یند خود را ابر خنجر — ستان ابست سخت ازیاک [illegible]
بیوسید بشیر زد و رادب — چو در بوسش [illegible] از بهر رب
ور آن سوی و راز در کبریا — سکان داشت اندر جام سرا
چپ و راست و یعار بر ایشان سلام — بزد دش چو شیخ آمد خاص و عام
یکی دست و پا بوسش از رحق — یکی جای پایش ببوسد ز بیق
گر آن ازد جانش شده سداه — ز خورد و بزرگ از سفید و سیاه
بغفلت بسر برده آمال را — بیام سراو بر چون حال را
ز کف خویش را کرده تجبات را — نظر داشت در خلق و در باب

در شکسته شدن و افسوس خوردن بحال خود گوید

تحیر بحق آن بر دار دست او — بدر شد خمار از سر دست او
همی خورد افسوس و کف اجیج — که خود با تک خبیر گشتم جیح
هم عمر در جنگ نفس شریر — شدم بر هوا و هوس دستگیر
تفکر کنان عذر کرد از جهت — ز نقد روان راه بیرا زجت
گران منبع نام بر افتاده به — رخ از خجل از نقش بن ساده به
خورش انمودانی که اندر شتاب — کشیده خره در حجاب شراب
که تا سیم بن پیر احق بدر — نزد و نه آن هر ساحی بگور
بطفلی سراکاش بیکت حق — که در پیری فی چو طفلان سبق
همین بسر برد خود آورده ام — کز آن خبث بگشته تر شنده ام
چو شیخ از سرا هم رهی راست — بپایش بیاورد می سر فرود
چو در شیخ جز حسن جزست دید — کف عمر بالی بفرقش کشید
چو او منعم از جستی داشتم — بپایش شدی روی بگذاشتم
بجام سرا راز دان ز الطف — چو بوده آن همه عمر کرده تف
بگرد اند خسار ال ازشکالی — مزیدش رخ و رفت از انعکاس
هم از انعطاف شیخ پاک اعتقاد — نکاه ننکبته بتارک نهاد
همان لفظ ارزو اور [illegible] — بشد اهر بر نفی کرن خطاب
نه گو بدان رازدان بصیر — نظر کرد و از حال این خبیر
چه کرد او حق ما نکرده ادا — در این بوده عمر بر طاعات

در فواید ندامت و توبه

شد او از عبادت [illegible] — هم این از ندامت دلش [illegible]
بیکدم چنانم بخواندش بر — که از جمله عمر او بیشتر
گراد و سرگران از اطاعت بود — بزیر این سرش از ندامت [illegible]
چو بر خوانیش باز عبادت پرست — فتاده سیه نامه از شرم مست
تجنب بیم از من لطف عمیم — ندا زد رسای شیخ نزد کریم
نکو تکیه بر طاعت خود مکن — که این ریشه فسق کنده ز بن

بدرگاه ما به ز طاعات چند   بود آنکه را تو بدانند پسند
سخن این را از تو بجنت برم   نه آن کاجنت ز طاعت برم
بطاعت جهان را نه بود هم بکس   مگر آنکه کرد او لطف بزرگ هوس
جزای تو ذاتست بد از خلقت   که ما بی حشم عبادت پرست

در نصیحت و موعظه گوید

فرو ماندمی گر بکوشم بجای   کنی جز تواضع پسند خدای
چو کردی بکشتی بیشانی بگو   که کردن کشان بینی زدند گو
نه هر طاعتی را بود که بر تو   نه هر مهره چو گوهر تو
چه بسیار طاعت که ناید بکار   چو بیزار از آن بود کردگار
کنی سرکشی با خدا بهر آنست   شدن تا که از کبر طاعات نیست
بود تو به هم از عبادت رهی   بره آمدن باشد از گمرهی
نداری سر سرکشی گر بهر   رکف نه عناد و فرو ساز فقر
مکن کبر تا را نه از درگهت   نماید بسر راه از درجهت

حکایت

یکی صالح از دهر بربست رخت   با علی مقام جهان شد تخت
چو گل دید خندان بخوابش کی   ز بهر شنید پرسیدش از نکی
بگفتا جز از رحمت داد گر   نیامد مرا پیش چیز دگر
نکردند با من ستم هیچ جان   که کس را نکردم ستم در جهان
که نشنیدم از من بیان بنیکوئی   که با دیگرانم نبودی دوئی
حقارت نمودم بر هر کسی   نمودم بهر ماندگان داوری
شنیدم جفا از کم از خویشتن   نگفتم میشنیدم چو گشتی سخن
نکوئی نمودم برای خدا   با آنان که کردند بر من جفا

نصیحت

سفر با تو هم با جهان یکسروی   که تا راست هم سر سرنشوی
قناعت بکن قطعهای بدان   که باشد تلافی شعار خسان
فراخی شود هوشمندی کران   چو رسم تواضع نباشد چرا
مجو رسم تواضع کنان سر بلند   ستم پیشه کان راست بیم گزند
گسسته آنچه در جام باید چشید   نخسته آنچه بر خیزد باید کشید
ترا قوه بینند و بارت نخشند   ترا تشنه بینند حقارت دهند
سفرهای سستی نخورده شراب   نگشتم سفرها نکرده صواب
بکن غیر افتادگی با خدا   که از ره نوردان بماندی جدا

حکایت

دل آزاده را کسی زشت گفت   نداد و بش فراهیچ گوش شگفت
دگر باره آن زشت بدر بهم   خشن گفت فرمود در کظم خشم
پلیده از نجاست سرافکنده پیش   سخن زشت و شدت آبی کاو بیش
دل آزاده ما گفت بشنفی چنان   ز رنجیدی از زشت آن بدزبان
ترا لایق آن گفتگو نبود   که در حضرت تو نمود آن نمود
بکار تو گر بود می بی سخن   شکسته دل آزاده بشنودم من
هر آن گفتگو گفت با من نمود   خود آن جمله در خود ندیده بود
کسی چون زده بر حرف حق که گفت   ز گفتار حق کس نباید شگفت
مکن تا نگوید در باره ات   که چیز آن خود شمارد او راه ات
نبودی که عیب کی چیزی   بطعنم گشودی لب گفتگوی
ازین بیشتر جای گفتار داشت   سخن بیش ازین حق گردد داشت
سخن او را از جان وزین بشنودم   گر این بیش تنمود شر شنودم

پند

چنین گفت آئین ارباب هوش   که طعن خسان بشنو بنید گوش
تواضع کنند و ملامت کشند   زدست بدان زهر چون چشند
تو تا چند بغرور شی اگر درستا   نکند بیزدان راه خدا
مکن سرکشی پیش آن از غرور   مزن از نبیت تو لاف غرور
شنیدی تو قصهٔ ضمود دستان   در آن قصه مور و پیل دمان
که پیلی بموری حقارت کرد   هم آخر ز آن پیل را مور خورد

تمثیل اندر حقارت

حقارت کند قطره چون در نکا   کند پس صدفش از شفقت بکنار
نماید بصد پرورش لاقیش   نشان جهان را کند شاقیش
ز نسب قطره گوهر فزون شد نسب   حقارت نکرد آن سر عاشق بحسب
بر بحر خود را چو گوهر نمود   همان گوهر هر حقارتش فزود

چو قطره تو هم خوری آغاز کن   چو گوهر بس بر ثمان نازکن
دو صد قطره نزدیم اندر حباب   بنا به چو باشد کم از یک حباب

حکایت

شنیدم ز حجاج جبه الحجام   بر شتی تنی راه شد زنگ کام
بکاروان رفت تا شام راه   نشانی نمودش ز ره خیر راه
شبانگاه و بیدار بر کوهسار   چراغی فروزان چو مهر نهار
بدان سوی شد بر خطا مستقیم   برفت و بدان جای کشد مقیم
خداوند جاده چو احوال او   بپرسید آگه شد از حال او
بگفتا که اندر ره نوبت بحال   نمایم با سرقه و قتال
از آن بهره و نوبت کی بخت است   که فرقه سپاه جوش دل پر بخت
که رخت بجنت بیدار هست قرین   ز دشمن در آن جنگ کبر ام کین
سلامت بگردم چو بازار دول   برآرم چنانت که باشد امل
بزرگوار حاجت اسانم باز   و همت همراه ان راه حجاز
نگشتیم اگر باز از این سفر   نبودانی و حکم قضا و قدر
پس آنگاه با جنبل خود شد بلا   شفارش بزن کرد آن نامدار
کرا فرزند زمد ساز اکرام این   بجه تا شتر نو خدمت کرین
که تا من پس از باز گشت سفر   بکاهش بسام بودن خطر
دگر نامدم باز از آن جایگاه   بجای منش باش هادی راه
گر اجبت مهمان گرامش بدار   زمن بیشتر احترامش بدار
سفارش بسی کرد در حق آن   پس از آن بمشی سفر بود راه
جلو ریز رفتند سوی عدو   نمودند از خون اعدا وضو
بگشتند و غارت نمودند مال   بغارت ببردند ز ایشان جلال
بفتح و ظفر هدی از جنگ باز   بگشتند سوی وطن سرفراز

اندر بیان حال مهمان وزن میزبان

وزاین سو زن از راه مهمانگری   نمودی بسی میهمان پروری
که چاشت آورد پیشش غذا   نهادش غذا در بر آن فتا
چو چشم بر وی شکر لب فتاد   دل و دین یکباره از دست داد
بکرد اغذا از سفره میزبان   رخ خویش یکباره از لقمه‌بان
رخ از خوان چو کرد اغنیه دوست   در ارتش چو بر خوان نکرد بدوست
فسرد رخ بفرمودش با میل خواب   کن آسوده صرف غذا و بخواب
که چون شیخ با بار آید از این سفر   بحاجت رسانید و دون خطر
بزن گفت آنشم گرسنه نیست   که غم نخوردم غذا هیچ وقت
بپیچید و نشست بر خوان نان   ز رحمت غذا خورد با میهمان
بشب هم شد از لطف مهمان خوش   فتنا از ره مهربانی بپرسش
چو هم کاسه کرد بد با آن شنید   دل لب از این کار عقابه
بگستر بستر چو از بهر خواب   بخوابش ببرد و از آن خطاب
به بستر چو جا کرد انجمله کر   نمود از رحیله فر باد سر
سبب بار پرسید آن ماه رو   جوابش چنین گفت آن تشنه خو
که نخلش انداز ره سر خویش   نخوابیده او جا بام پیش
سبیه چهره از راه لطف و کرم   بی خواب در بسترش زد قدم
به پهلوی آن جمله کرد جا نمود   در آن بستر از لطف ناوی نمود
بسنود تش بیا سوده بود در فن   که آورد آن مرد گستر زنان
دو دست بر برد به پستان او   وز آنجا بناف چو قبضان او
فسر چهره با او نقر حور نیچ   چو مار سر دوم زده حور و پیچ
جانش نکرد انگشت آن چهره   بیا ورد بر پنداو کف فسره
و زان جا قبیان فرود رفت   که سیمین تن از جای کلیا برخت
بر آشفت گفت چهره نامور   فراجست یکباره کی از زبر
که شد منکلوان چهره‌اش نفر برخ   برو بیش برد لطفه آنجنان
خطابش بفرمود کای بد نهاد   چو خوا دهی نام نیکان بباد
غذا را نمودی بهانه نخست   ثنت همسری کردم از صدق دست
که خواب جنی بها ناکه من   نخواهم نباشد به نزدم چو زن
ز راه کرم همسری کرد دست   بسی میهمان پروری کرد دست
چو دست تو آمد به پستان من   طب آمد از فضل تو جان من
چو دست رسیدم برو بیش کلم   ز رحمت نمودم بتو مرهم
بدادم ترا شنبه و احتمال   به جمعیتت کردم خیال
بهمان کردست هادی بنگی   نمودم بتو کفتم خطاز ثواب
کنون و دست جز نمود بر شب   درین کیک نبودم دگر تاب شب
برون کرکنون بساز نت انجمان   تف خانه است ماندی بدون
که بیمهمان و دارست تا که باز   رسد از سفر عسکران حجاز
ز خود دور دانی و آن سپهر جلال   کنند یا نه زجر از جو فرخ خیال

بداد این حکایت چو رو [illegible] / فرو ماند [illegible] چون خر گشته راه
یکی کو هنرش بود اندر گهر / نهادش [illegible] بر سپهر
ورا عذر کردار بگذشته خواست / که عفو از تو باشد گر از من خطاست
بگفتش که گوهر مرا احتیاج / نسب ما شدای [illegible] کنج تاج
تو از بهر خود این گهر باز دار / که نبود بنزد منش اعتبار
بگفتا پس این راز شو مرا فاش / نسب من [illegible] ستار باش
بگفتا محال است [illegible] / ها گر شود [illegible]
چو نیستش از شوهر خویشتن / بدو سازم اظهار این [illegible] سخن
[illegible] / بگو بشنو [illegible]
چو بشنید این گفته خاموش شد / ز بیمش ز خود رفت و مدهوش شد
وز آن سوی با [illegible] شیخ [illegible] / غنیمت بیاور [illegible]
رسید [illegible] / که ای حور سیمای غلمان جمال
بمهمان ما نیکوئی کرده / و یا [illegible] از ظلم [illegible] آورده
پریزاد گفتش که ای شیردل / فزون خدمتت کردم از جان [illegible]
ولیکن چه بسیار [illegible] / نه آدم که [illegible]
سبب [illegible] / برآشفت [illegible] شیخ از طریق [illegible]

در فروتنی و اغماض و تواضع و اکرام و دیدن فائده او

که بر میهمان نسبت بد چرا / بمهمان مده نسبت [illegible]
سر آمد ازین گفتگو آن جوان / مه شب این خیانت [illegible]
قسم خورد زن شیخ نمود [illegible] / همش قول زن بود و صدق [illegible]
وز آنجا برآمد بر آن [illegible] / دو دست از تعفف [illegible]
نوازش نمودش فزون از شمار / فرودش [illegible] اعتبار [illegible]
یکی بدره زر به پیشش نهاد / وز او معذرت خواه آمد زیاد
سمند رخ جهان گرد با این زر / بدو داد با عذر [illegible]
بهمراه او کرد چندین سوار / ببردند او را از آن رهگذار
[illegible] / ستادند [illegible]
دگر باره باز آمد نزد راه / نشستند پیش تواضع [illegible]
شنیدم که آن خائن راه گم / پس از ختم اعمال او [illegible]
شدی از که سوی [illegible] / دمی را پس [illegible] نمودی سفر
قضا را پس از چند ماه دگر / ببازار روزی فتادش گذر
سوی سوق برده فروشان گذار / فتادش ورا [illegible]
زنی دید کاهیده تر از هلال / شده زرد چون زعفرانش جمال
چو نیک اندر آن [illegible] / زن شیخ را در نظر آورید
بگوش آمدش دل ز احسان شیخ / بیاد آمدش مردی و نام شیخ
برای جزای عنایات او / فروشنده را رفت [illegible]
خریدارش گرد [illegible] / خریدار آن گوهر را [illegible]
بصد درهم زر [illegible] / [illegible] در خانه آوردش

اندر ظهور فائده تواضع و فروتنی گوید

ز بازار آورد در خانه اش / مکان داد در صدر کاشانه اش
زنی دو در کهنه پوشش نمود / [illegible] لباسش نمود
بهمراه جمعی از حوریان / [illegible]
چو نقره بداد [illegible] / زرنگش [illegible] ببستند [illegible]
بگردن فکندند عقد زرش / بگوشش [illegible] گوهرش
گرفتند اطراف او چند کس / کنیزان [illegible]
بکاخش [illegible] / دگر ره نشاندش [illegible] فراز
بخدمت ببستند [illegible] / غلامان کنیزان [illegible]
بدو خواجه گفت ای پری زادهٔ / بهر دو جهانم تو خود خواهری
تویی مالک من بهر دو سرا / غلامی تو باشدم [illegible]
مرا نا بود [illegible] روزگار / جز از بندگیت [illegible] کار
[illegible] ازین کار [illegible] / [illegible]
خلاصه نمودش ز ششماه تمام / زن و مرد در خدمت او قیام
ولی اندر آن مدت آن [illegible] / نشد [illegible] از خواجه خویش [illegible]
بروزی [illegible] / فقیری ستمدیده بنهاد پای
که نیک چون کرد صاحب سرا / بدید آنکه شیخ است نبود گدا
ولی محنت روزگار کثیف / چو گاهش نمود [illegible]
برخواندش آن [illegible] / نشاندش [illegible]
بگفتش که نوکری اختیار / بگفتا که ممنونم ای شهریار
لباس ملوکانه کردش ببر / یکی [illegible]
همانم بگرمابه کردش روان / بهمراه جمعی از خادمان
ز گرمابه با عزت آمد بدر / بدادند [illegible]

ببردند با آن جلالش بکاخ / نشاندش اندر اطاقی فراخ
بسا روز [illegible] / چو شمعش [illegible] پروانه [illegible]
پس شیخ [illegible] بنده که / چنین [illegible]
که من بنده [illegible] / کمین خادمی آستان توام
[illegible] / منم بنده [illegible]
بحیرت فرو رفت شیخ کرام / که است اندرین کار [illegible]
بهر حال [illegible] نام [illegible] / خورانید [illegible] شراب و طعام
چو فرموق او را چه اول [illegible] / چنین داد او را از آن [illegible]
که دارم یکی خواهر [illegible] / بخوبی بود بدر مهر [illegible]
برآنم که او را بتو [illegible] / چو گوهر بعقد تو ش آورم
[illegible] / بدو گفت کای [illegible]
بیا در یکی دارم اندر جهان / که در [illegible]
گر او را ز تو باشد [illegible] / که در رشته عقد او [illegible]
بگفتا بود رای خواجه چنین / که بنده [illegible]
چو او زن [illegible] / در خانه سیم و زر بر گشود
گرفت آنچه بایستنی بود پیش / خرید آنچه بایستنی بود بیش
وز آن پس ز [illegible] / گرفتند [illegible] عقد [illegible]
فرو چیده [illegible] عقد شان / که از بزم [illegible] بردی نشان
[illegible] / ببستند عقد [illegible]
ببردند در خلوت نازشان / نمودند با هم هم آواز [illegible]
[illegible] / در اول نظر [illegible]
هم از [illegible] شیخ [illegible] / زن خویشتن دید و شد در شگفت
از این سو شیخ [illegible] / فتادند از [illegible]
سوی [illegible] خواجه [illegible] / بر رخسار شان [illegible]
وز آن پس که [illegible] / گرستند اندر خروش آمدند
کشیدند یکدیگر اندر به بر / ز هجران بسی ناله کردند سر

در فروتنی و ندامت خواجه و اعتراف بخطا و طلب عفو او

پس آنگه شیخ گفت کای [illegible] / نشاید [illegible] چهره من نظر
ببین [illegible] من شوم [illegible] / منم [illegible] از بهر دو [illegible]
بگفتش [illegible] معرفت [illegible] / مرا ده خبر [illegible] این کار [illegible]
بگفت من آنم که در کوی تو / رهم گم شد و [illegible]
مرا بود [illegible] / بدین حور سیما [illegible]
نشانی [illegible] بر [illegible] / نمودم گنه [illegible]
ز زشتی بروی عیب [illegible] / جواب از شرم [illegible] کوئی شگفت
دعا [illegible] حق [illegible] / مرا بر فلک [illegible] فراشتی
بدادی زر و اسب و دینار [illegible] / بهمراه کردی بسی نوکرا
رساندند با این چنین مرحله / مرا [illegible]
بیاد [illegible] آن [illegible] / نمودم ولی از تو [illegible]
برآنم که در عالم سروری / ز جرم من [illegible] بگذری
دگر بار [illegible] / کشیده [illegible]
بگفتا که بگذشتم [illegible] / که هم بگذرد از تو داور تو

تنبیه

بزرگان چنین [illegible] / چنین از خطا چشم پوشیده اند
گذشتند از جرم مردم چنین / گذشتند [illegible]
نه او [illegible] مردم [illegible] / نکردند شان از خطا شان خجل
تواضع نمودند [illegible] / [illegible]
[illegible] / نکردند [illegible]
ببردند بار [illegible] هر کرا / ندیدند از هر کسی [illegible]
[illegible] نکردند آزار کس / که کرده فلان [illegible]
ره آدمیت نمودند طی / [illegible]
گذشتند از خویش [illegible] / بدادند با جرم [illegible]
بدل کینه خلق [illegible] / نظر از بد هر که [illegible]

نصیحت

تو هم راه آزادگان ساز [illegible] / نه تخم [illegible] زکین ساز [illegible]
بروی کسی از خشم خنجر مکش / ز جرمش [illegible] خنجر [illegible]
گرت [illegible] ز کین کس / بقتلش [illegible]
[illegible] دست [illegible] / [illegible]
که روزی بتو [illegible] / اسیرت [illegible]
[illegible] خروش [illegible] / که اندر تواضع شوی [illegible]

براهیم سان تاج بر ور نهر / چو او از سر ملک و شاهی گذر
نه ضحاک سان کینه بنیاد کن / دگرگون بنای آباد کن
برو خدمت کمتر از خویش کن / ز گردن فراز این همه ابهر کن
شو نقطه سان جلوه اندر میان / چو پرگار شو گرد خلق جهان
نمودی گر این شیوه را اقتدا / که دشتی گر از رتبه و اقتدار
سراسر بحکمت بگردند خلق / بود دایره تیره و ستاره دق

تمثیل

شنیدی که احمد رسول مجید / چه از دست بوجهل معلون کشید
شنیدی که دست خدا از ستم / به بستند خلق زمانه بهم
کشیدند زجر و نگفتند هیچ / نمودند حلی این رنج هیچ
بسا چند حشمت بود کارگر / بجا طربوارش کرده در دو غم
بخوردی دو صد پند و آن غم هیچ / بگفتار او گوش دل برکشید
چو پندی بر ایات سرایند از / مکن اسپ و در در گوش فرود

در تواضع پادشاه جمجاه ظل الله ناصرالدین شاه خلد الله ملکه

بشه ناصرالدین نزیل کف رشت / بخش رحمت آورد و از زنت بهشت
بجای عقوبت عطایش نمود / در مهربانی بر ویش گشود
ملطف جهان با وی آغاز کرد / که با چرخ گردن کشی ساز کرد
بفرق فلک هشت تاج ورا / کفایت نمود احتیاج ورا

در فرق متواضع و متکبر گوید

شنی از اسمان نشگفت چون / نکردی بنای ورا سرنگون
بینفکند ای آساس ورا / باتش نسوختی پلاس ورا
نکرد دیگران بعد از این باشهی / نسازند بر بازگین همرهی
بباد ابروی شهان نا دهند / در شتی میان با شهان ناهند
چو بینند این مهربانی ز شاه / به بتر از ایشان بپویند راه
نه چه خصوصا زمان ما کرم / مدار این کسان اعتلا این قدم
که ایمان ز شنگنه برتر هم سر / جهالت نمودار ایشان بقهر
شها آنچه بشنیده و فرمود / سراپای او دیده و گوش بود
بپایان چو آورد گفتار خود / لبنه جلوه گر کرد اشعار خود
از آن پس بیاورد سر را بزیر / سحا نیغ رای من ای بی نظیر

در جواب با صواب حضرت [illegible]

مرا فی رتبت چو بر نسکر نر / ز ظالم و یا دست بر سر جو نه نو
تهانی نشا جند تقربیان لشه / برآرند بر سرکش از سر کلاه
بفرق بر نشه بچشم بر آب / بیزدان نمایند روی ثواب
که تا داد خواه جهان آفرین / کنند کم نشستن زر و بر زمین
توانم گر او را برآتش زنم / همی تیغ عمرش ابن برکنم
ولی ترسم از آتش آه وی / که خرگاه عمرم برآرد بسوی
گر او را براندازم از دهر نام / شود تیغ جیبتر زمانه بکام
به از این چه باشد که از اضطرار / بمن کرده بخشان خود اعتذار
پسند است بسیار از خسروان / که عفو آئین گردنکشان
تکبر نمودم دگر با بباد / که داد ندا از تکبر سر ما بباد
سرا جز عواری نباشد فزون / خود آخر عوارش شود سرنگون
باسباب دنیا نشاید که کسی / بر شتی کند رهزن کس انوسی
نه بکشودی از عقده دل یمن / که ابستها است گفت این سخن
که از صفحه دهر نامش برد / تفضیحی در راه سپو حسنود ر
بسی شاکرم کز میان مرد / نکرده ام از با بیمن نا امید
فزون بود در دل مرا از اشتر / که بر کردم از رحمت داده اش
نه کرجز تواضع بود کردی / خدا را ابر خشم آوردی
سخن این کردی تا ز اینک برکشت / گذارند مابین تقلم میان
تواضع چو بینند و رونق / گذارند مابین میان هر سخن
تو خواهی که ظاهر کنی کیمیا / سرا جز تواضع نی اندر زمن

موعظه

بروای فرومایه تند خو / کلاه تکبر ز سر دور نه فرو
کن از سر خود پسند [illegible] / ز بینی برون ساز باد غرور
نگر در جنین جاه خواه جهان / که گردش حق از لطف [illegible]
جز انصاف و عدل و تواضع نکر / نهال ورا این نباشد ثمر
بود در تصرف جهانش هم / به پیش دارد از حق جهان واهم
نیی جز پلاسی نباشد ترا / تکبر کنی چون با هل خدا

اگر آدمی کبر از خود بنه / چو با کبر انسان اگر [illegible]
فروش سرا بغرق در روزگار / مخور خون خلق از صغار و کبار
کلاه تجمل فرو نه ز سر / باشود گی باب مستندگر
چو باشد کمات اغرا [illegible] / نمودند پشیمان و از بسی
چه بسیار شگفت دهر فسوخ / چه بست جنبان ابن [illegible]
بخود چند مغروری ای خود ستای / که جز خود پرستی ترا نیست رای
عنان گشتر ایمزاده پرخوف باز / مکن توشه راه دور و دراز
که منزل [illegible] طریق / مداری دراین ره رفیق شفیق
بجا بیک سلطان جهان [illegible] / فتاد از حقارت و از وضع بیاه
چو سر دم تو هم باش همدان شاه / تو هم [illegible] نشا طی ره
که همین سلطان نشوی [illegible] / که در دین سلطان نباشد ضرر
زحشت بزیر نشان بند گیر / که آسوده حالیت در بند پیر

حکایت

ز صاحب دلی نسل دارا یونی / شنیدم معین سپهبد یعین
بخاطر مرا اندر این مطلب است / که اندر با بکار بس عجب است
چه صاحب دلی کاسمان کبود / نه در خاطر او را که ماه تابان بود
شدا اعجاز حق بخلق جهان / علم زد ز دانش ابر آسمان
بنا مو نظیری جانشر وری / که او گشت تالیف هر دفتری
به پشیمان خورده گیری بوی / ز دانش بهر کس دلیری بوی
سره فقیهانه بر هر که بست / [illegible] بر او نشست
بگفتار با هر کس [illegible] که / بجهه بر راه [illegible]
هم از عدل عالی دین رسول / هم از فضل و ادای [illegible]
چو او تا حر کفر دیگر شد / چو او بهجل و فتنه شد
مهمان بر در [illegible] / چه از او ثواب و جها بارسا
[illegible] نشنیده او ان خبیر / بکف داشت ما سند [illegible]
چو او ناقد افکم در دهر کس / نه بوده است پیش [illegible] پس
نه در دانش از او کسی بیش بود / نه بخشش از عالم او بیش بود
[illegible] / که از فرد و انتقاد [illegible]
زمین بوس درگاه [illegible] / [illegible]
چنین عالمی با چنین [illegible] / نکردی بکس از تکبر نگاه
حقارت بر هر کسی [illegible] / هر کس [illegible]
ارامل [illegible] اندر پناه / هم ایتام را بود ازو [illegible]
توانست با چرخ گردون کشی / ولی با فقیران بدش دلخوشی
[illegible] / سرا اندر حبالین [illegible] گذاشت
کسی جز تواضع ازو [illegible] / و یا جز حقارت کسند آرزو

نصیحت

بخود چند [illegible] / که نه [illegible]
ز نعمت که [illegible] / ز عدلت که [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

حکایت هم از آنحضرت

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

نه آن انقضا هست و نی آن هوای / برفت آنچه ما را شد آن انقضا
تو خواهی دگر ره جوان سازیم / ملوث بچون کسان سازیم

در تواضع و فروتنی

کند شستار نیها همه پر فسین / ترا آگهی نیست از من طریق
تو در دیگران آنچه می‌بنگری / بود در من از او در نظر آوری
اگر در خود آنان که من بنگرم / تو بینی بری سر از پیکرم
کسی کو بخود بنگرد عیبها / کند خورده گیری چو دید عیب
مرا با چنین دانش و اشتهار / جز از خجلتم نیست از کردگار
بکارم کسان را نباشد چو حرف / بکار کسان چون کنم عیب حرف
چو دید این تواضع نصیحت گرش / برون رفت در حال از مفرش
ببس کرد از شکوه قطع کلام / قلم برد بر جرم مردم تمام
از آن پس خطا دید در خویشتن / نظر بست از جرم خلق زمن
بدید آنچه در خلق از آن بیشتر / همه دید در خویش آن خوش سیر

حکایت

یکی را که کوشه پر عشرت بود / کمان دلمارش اطاعت نمود
غلامان السرزان [illegible] داشت / وز آنها فزون عبد آزاد داشت
هر این حشمت و جاه گیتی نکو / نبسته بدش کس بزیر نظر
دگر کس نشد پای در [illegible] / بیاد [illegible] بهر خبر [illegible]
بروزی گذر کرد در نزدی برو / بمهمانی از کدخدا خواندش فرو
بگفتش برا سوری اندر سرا / بکاشانه ام بر [illegible]
و آن خواجه از مرحمت زد قدم / جدا گاه و زیر فلک افسرم
بشب خواجه شد با غلامان روان / بسی ره نوردید تا آن مکان
در خانه میزبان بسته دید / فرو بست آن دید و [illegible]
بهر قدر زد حلقه باب را / نیامد برون از درونش نوا
سوی خانه خویش آمد دگر / بصدر سرا بنشست و مقر
که محکم یکی حلقه بر زد بدر / بدر رفت خادم برای خبر
ستاده بدر دید [illegible] / که زحمت چرا خواجه [illegible]
گروهی کشیده انتظار ورا / که بینند مهر عذار ورا
خبر خواجه را خادم آورد باز / بدر رفت در حال مسکین نواز
لب از خنده چون غنچه بگشود / که گل از کلام ای فلانی شکفت
کشیدی چرا زحمت این وقت شب / دل اینوقت شب از چه بردی تعب
من آنجا نهادم از این پیش پا / فرو بسته بود از تو باب سرا
زدیم آنچه حلقه بر سر [illegible] / نه از کس [illegible] گفت و شنود
بگفت آن در از دیگر [illegible] / که بر روی تو کس نه بگشود [illegible]
بیالا تر از آن در ما بود / بآب و بجاروب پیدا بود
چو تقبیل دارم روم من ز پیش / شو از پی آئینه با خیل خویش
دگر باره با خادم آن خوش سرشت / قدم جانب منزل او نهشت
همی رفت تا بر در خانه اش / بزد خادمش بر [illegible]
از آنجا نیامد صدائی برون / تو گفتی نباشد کسش در درون
سوی خانه شد خواجه بار دگر / که بر خواست بار دگر [illegible]
بدر چون بشد مرد را دید باز / که دارد لبی پر ز عجز و نیاز
که ای خواجه چون [illegible] آمدی / مگر از فقیران تو سیر آمدی
بدو گفت آن نفس الطاف و مهر / که ای [illegible]
هم آنجا که دادی نشان آمدم / بدان جا بسی حلقه بر در زدم
جوابی نیامد چو بار نخست / از آن باز گشتیم از آنجای چست
چنین تا دو بار دگر آن [illegible] / بدر [illegible] ما ز خانه [illegible]
چو شد نوبت [illegible] / بدو گفت [illegible] چو برق
بدو خواجه [illegible] / ترا [illegible]
بره تا کی آید دگر ره چو شب / ترا حاضرم هر این سان تعب
ز خواجه چو بشنید [illegible] سخن / ز گفتار [illegible] بگو [illegible]

گفتار در معذرت خواستن و نادم شدن

رخ از عجز بر پای خواجه نهفت / لب اندر بعذر [illegible] گشاد
بگفت ای خطا یم بگذار [illegible] / که در مهربانی توئی [illegible]
مرا خود غرض امتحان تو بود / عیان شد هر آن در نهان تو بود
خطا کردم آنچه شب [illegible] / بدادم ز کین این تعب [illegible]
بدو خواجه فرمود کای نیکنام / مرا حق برای تواضع نهاد
که بر دوش بار بزرگان کشم / بس حمل این بار را دلخوشم
نه بجسم رخ از زحمت مردمان / بود تا بعالم ز نام و نشان
کسی کو نباشد تواضع شعار / برد چون ره اندر در [illegible]

شد خلق انسان برای همین / نی انسان ز [illegible]
جهان دیده [illegible] / تحمل زیاران اگر [illegible]

تشبیه

ببین [illegible] رسم خاکی / بسنه از کف آئین آزاده کی
که مردان آزاده افتاده اند / بر رنج و تعب تن چنان داده اند
بخور [illegible] / که گشتند [illegible]
چو جنت که آزاده حال از همت / ز افتاده حالان شود [illegible]
شد این پند ما را [illegible] / هم از [illegible]
که هر کس [illegible] / بیان کرده [illegible]

حکایت

بروزی ملک زاده نیک بخت / باطعام جمعی بیاراست تخت
مصاحب [illegible] بود گرد / [illegible] بوجود کرد
پس از آنکه بر چید خوان طعام / بشستند از بهر دست [illegible]
یکی گفتش ای [illegible] / که از رتبه گیرند [illegible] خراج
[illegible] از چه خورد [illegible] / که بود سر و پایشان در جهان
[illegible] / که [illegible] از هر خسی

در جواب آن ناصواب

ملک زاده فرمود اندر جواب / که رأی تو باشد فزون ناصواب
تو خواهی من از رشته بگذرم / که بایسته در قید [illegible]
خلاف است رأی تو بر راه حق / بود نا صواب [illegible] سخن
بود مذهب [illegible] همین [illegible] / طریقی ندارم بعالم یقین
جز این شیوه نبود پسند خدا / نباشد پسند خدا [illegible]
مرا هم بهر تواضع بزاد / پدر هم بر این شیوه نامم نهاد
بزرگان نمودند تا من کنم / [illegible] تا من [illegible] کنم
نشستند با کمتر از خویشتن / بگفتند با کمتر از خود سخن
مرا پیروی باید از آن کسان / دگر [illegible] زایشان نشان
نشان [illegible] / [illegible] پناه

حکایت

دو تن از [illegible] / شنیدم برادری [illegible]
پس از آنکه خوردند با هم شراب / پس از آنکه گشتند [illegible]
بهر جا [illegible] / بگفتند [illegible]
بجائی رسانند [illegible] / که [illegible] شرح گفتار
[illegible] بگفتند با هم [illegible] / روا نیست کردن بیان [illegible]
یکی زان دو [illegible] / روا [illegible]
کند نفس [illegible] / که ای [illegible] از خدای [illegible]
ترا خود [illegible] / کفایت [illegible]
چو خواهی که خلق [illegible] / بحال تو گردد [illegible]
لب از گفتگو بند [illegible] / بگفتار او دیده و گوش [illegible]
که آخر دهد آبرویت بباد / برارد زجانت [illegible] داد
[illegible] / [illegible]
ز هم [illegible] / [illegible]
ولیکن سخن کوته [illegible] / زبان بند [illegible]

در پند و موعظه

[illegible] توئی کو [illegible] / ز مردان عالم [illegible]
بزن گردن نفس [illegible] / مخور گول آن دیو [illegible]
تواضع [illegible] / ز خود بینی و کبر [illegible]
شکسته کن [illegible] / [illegible] ارباب [illegible]
چو فولاد دست [illegible] / چو رستم توئی [illegible]
سلیمان صفت [illegible] / سکندر صفت [illegible]
طریق تواضع [illegible] / چو آن [illegible]
[illegible] از تواضع [illegible] / [illegible] طریق تواضع [illegible]
سوی باب تسلیم خواهد رود / جناب رضا با تواضع شود
نشد گر براه تواضع کسی / [illegible] بیدای حیرت بسی
[illegible] کند [illegible] راه رضا / خود آن کش تواضع [illegible]
کسی کو تواضع بود [illegible] / ز شیران عالم [illegible]
تواضع [illegible] سلیمان کند / [illegible]
کسی از تواضع نه [illegible] / [illegible] بود مهربان

تواضع مقام تو عالی کند تکبر ترا لا ابالی کند
کن ناتوان سلب نعمت خود مده باد و فرو سراف ز خود

باب پنجم در تسلیم و رضا

شبی دفتر شعرم اندر برا عجب تفکر همی اندر سرا
بسفته گهرها نظر داشتم تو ای جلالت برا فراشتم
جدا ما نی اندر سرم بود شور ببر داشتم از فضیلت غرور
نیامد کسی از هنر در نظر بجز فکرتم بیشکر در کوه
چنان غرق دریای دانش شدم که غافل ز ارباب دانش بدم
تفاخر بر خویشتن بیکردمی بزیر نظر کس نیاوردمی
همانا خبر از قضایم نبود طریق رضا بر قضایم نبود
هم از طریق رضا سر گران که دانشوری گفت ناگه عیان
چو دانی سخن نجیب داد الحکیم چه بسیار خواست نفس سلیم
عبث دعوی فضل و دانش چرا نجود ادعای دانش چرا
مده فضل تحویل بر خویشتن ببند این قدر بر خود این داد من
تفاخر بود دشمن اجهلان ز علمی ترا چند باشد فغان
زبان را مجال سخن گر بست ره دم زدن بند اید پوست
زبان گرچه از بهر گفتار دم تو ای زبانی عالی راهم
ولیکن زبان بند و خاموش شو سراپا همه دیده و گوش شو
گر از سمع و کور از بصر بهتر است لسان خویش را چنین بهتر است

تنبیه در تسلیم گوید

بیک بیضه چون مرغ بنهاد او بجز از صدف رسم تسلیم باد
که بپرورد صد گهر در رحم بجز از وی از آن تو انشر علم
نهاده است در راه تسلیم سر خموش است از داده داد دگر
نیاز دیگو بجز از گهر داشتن نبالد ز گوهر بپرورداشتن
چو ماکی ترا غیر یک بیضه نیست بیک بیضه این چه فریاد چیست
سبال اینهمه بر خود از بیضه که نبود جز از غش حبیضه

پند

چه بران ترا داشت ابر الهی که سر برکنی ناز اسپهر چرا
ستو شی و خموش از فقال تنی که آخر برافتی ز گردن کشی
بدعوی و دانش سبقتی از سر بسی داجیان دیده ام گوره گر
رسد هرچه است از عالم معنوی بیاید رضا بر رضایش روی
چو نبود جز از راه تسلیم راه فزاید طریق رضا بر تو جاه
دراز صلحت زبان کشاده نیست که هر چیز دیدند داده نیست
ز قوه فسردت نخواهند داد که ناسازی اندر زمانه فساد
بمقدار دانش کمالات دهند بقدر توانش جلالت دهند
مکن خشم همچو فرد مروی که واماندی از سرکشی خسروی
نه بیدی هر آن کو چراغ کمال برافروخت عالی گردد اضلال
حیاتی دهند ار ترا در رضاست دگر نه به دعوی وجود فناست
ترا ما نه بینند تسلیم و گوش نهفته شکایار دانش بدوش

حکایت

بکبر از دیمار و دم درکشید بنالید از این غم که درش گزید
بگفتش کلفت چو رفت دم بسته وحالیکه از درد دادخسته
بدو گفت حالیست [illegible] چو دانم خود این رنج از کیستم
کسی کو بر اخلقی ز عهد است بر دوش من این باب بگذرد است
ببر غم [illegible] چو پنجم که زهر قبیتم
چرا شکران کو ز نعمت کنم چو کفران اینگونه زحمت کنم
کجا آب [illegible] که دارند آن بهره با هم نزاع
ز شکران بود نعمتم را مزید بکفران فی العذاب شدید
کسی را که باشد طریق رضا بیاید که ش را در هر قضا
از آن رو که کفران نعمت بیاید وهو شکر صد سال از دار باد

تمثیل

نخواندی که بر جبین چو لبر نهادند ازکینه ناره و سر
کشیده بنالید از سوز درد بدو هم نکرد از جمله آه سرد
بنالید با اجران زحمتش نسازد بدو را از دو زحمتش
نشد منتهی قبیله این الم نکردی جز از شکر حق قدم
تشکر [illegible] سپهر نمود که از نه بر سر نشش حق فزود
فزوده عقاد انش از شکر حق ز شکر از حق ربود آن سبق

ز تسلیم آنی نکرده اندر روی نبودش بغیر از رضا آرزوی
همه عمر او حل شد اندر رضا ز تسلیم عمری بسر شد ویا

تنبیه

ز مستی القصر که ای تب گفت جواب خطاب آمیز از حق شنفت
چو بشنید آن نعره هولناک پشیمان شده در دهن کرد خاک
کسی را چو مانم کرد دم برد که خود در دو جهان بس بیجزد
نشستم چو خاموش ما سازم چو چوش بانگ از درد دم برآورد خروش
مرا از این خطا شد کدوم درکشم ز شکر از درو کفر کشم
ز کفران نشایم ز احسان او نگردانم از راه تسلیم رو

حکایت

یکی بینوا را بدی بخت زشت که بس بود بدصورت و بدسرشت
شب و روز آرایش خویش کو همی کرد و نازش بود دلش کو
که خشکر بحسن خداداده ام نقصان من زماد چنین زاده ام
ز رخم طعنه بر مهر رخشان زند قدم با سر و خرامان زند
بود فتنه از چشم من در جهان ز سرم لبهم برده تاب توان
مرا صرف نیست در حق من یکی از چه کوته بو صفم سخن
بدو گفت درویش مسکین نواز بخوبی تو هستی لیلی دل گداز
نظیر تو در حسن رخسار نیست کسی در جهان چون دلدار نیست
ولیکن تفاوت ندارد برام تو باشی و یا دیگری هم سرم
که ناز قضا چون بخواهد تند چه خواهد شد نه چه خواهد کند
ننالم اگر بهتر از عالمی ننالم اگر بدتر از عالمی
چو قسمت یکی بوده از ازل نهاده نهاد این نامرام دغل
رضا گرنه [illegible] خواهم نبود که در کار حق نیست گفت شنود
مرا غیر تسلیم کی چاره نیست چو تقدیر بر خود [illegible]
به نجیم گر از روی رخ خویشتن کشند سرخ سرخ چرا خون من
مرا با بود خوب و نکار نیست مرا طعنه حسن بری زحیت
که [illegible] کماه درخشان شوی و یا آنکه خورشید تابان شوی
نه بخشی مرا سرزه جز غم نه شو شم نه تو غیر زهر الم
چنان بشکر از دست حسنت کشم ز هم بدانش زهر فرقت چشم
از آن رو که من عبد در دو نکار مرا غیر از او نیست کس همعنار
انیس جلیسم جز او نیست کسی جز او هم نه بر جست کس رو بسی
چو او کر پیسر از رحمت [illegible] [illegible] آفتاب جلی
معطف بمشتاق والا نژاد که بر شاعران جمله بود او دست
شد از دست حسنت چو روح روان برفت او و کم شد ز حسنت نشان
زهی هوشمندان صاحب تمیز که دارند مرا چو خوبان عزیز
جوان را نخواهند بهر جمال که سر رفته باشند راه رضا
بگردند تسلیم امر کسان نرنجند از طعنه [illegible]
سخنهای بیهوده [illegible] نیوشند بیهوده [illegible]
نه مانند حشمت که از نسل کلام شود مورد طعن خاص و عوام
بانگشت او [illegible] و جهل نشانه نموده اند سپهر جلال

حکایت

بخاطر مرا از نوا دریکی حکایت که در اوند ریب و شکی
یکی از عجایب که خود دیده ام بود این حکایت نه بشنیده ام
بسالی یکی برف در ملک پارس بیامد که شد حشر از او در هراس
بیک هفته شد سد ابواب شهر فرو بسته شد آب انهار و بحر
ز هر ره نمود [illegible] سد [illegible] چه نزدیک شهر و چه از شهر دور
بخلق آنچنان سوز شتی شد پدید که هیچ آفتاب فو نگشی رسید
نبود [illegible] کسی را و [illegible] نه کس بر سپیدی بنیاد کس
هر آن کس که در خانه اش بود نان بدو [illegible] از آن در جهان
جز آنان که بودند دارای زر دگر جمله بر تشنه [illegible]
سپرا نبودی پدر در خیال بری بر پسر را پدر از وصال
بدی بر کس اندر خیالات خویش نگردی کسی یاد گیت [illegible]
بعینه قیامت بود آشکار نه کر از چه رو وای [illegible]
ز طفلان کهوار [illegible] فرو بسته بودی [illegible]
نگر آنها بهار انجا بسته شد زهر سیمری سقف [illegible] بسته شد
زنا بشر فرو ماند [illegible] بدر با یخ ماند [illegible]
نگهت [illegible] ماشد [illegible] یخ اندر دهانش نمودی لگام
چنان شد که در سال [illegible] بخورد و [illegible]
یکی [illegible] کنین [illegible]

برو ای ز حق بی‌خبر کن نظر / مدار قضا و قدر را اگر — که در آن واحد جهانی بکند / چه برابر حق کارها میکند
نباشد اگر لطف ستار عیب / نه هر یکی زنده به شک و ریب — چنین حکمتش میکند اقتضا / تو بر حکمت حق چه‌ای نارضا

اندر تنبیه و وعظ

همین داد دست نبی بهر اسلام / فرستاد بر جبهٔ فخر انام — چنان آتشی را که بنمود وجود / برافروخت بهر خلیل ودود
نکر بود تفویض امرش بحق / کجا یافتی راحت آن گل سبق — از آن نار باقی نماند اثر / ریاحین و لاله شد سر بسر
ترا چون ندارد بسرما نگاه / مساز این شکایت بکس این گناه — بهر دو رضای جهان آفرین / نه روید گیاهی بروی زمین
بکاری که در اوست حکمت ترا / کجا میرسد عقل چون و چرا — نه کارت بر وفق بسرما بود / نه حرفت بسرما و گرما بود
رضا بر قضا الفت باید / چو تسلیم را اسرالفت شاید — ببخلی خدا گفتگو از چه روی / دهی راز گفتار هیچا بشوی
هم اینجا همه خلق را از قضا / همه خلقت خالق راز قدر — بهر کار حق باش تسلیم نام / رضا باش و تسلیم شو والسلام
سر اندر کمند رضایش بنه / رضا ورز و شو پیر رضایش بده — ترا حد این گفتگو تا که نیست / بکار حقت اینهمه کار چیست
ز حکمت نصایح بتاراج بر / که آید بکارت بر وفق نکر — بگفتار راه حذر کن تا ترا / نشود ناخوش آنچش بود دو تقا

حکایت

شنیدم دو همسایه در کشورا / یکی منعم و دیگری بد گدا — یکی گفت بارش بری همسران / یکی گفت و از دون دنیا نوان
غنی را فقرا شب اندر بدینی / گدا را دل از شدت جوع ریش — بمسکین نبی گفت زن کای فلان / ز مردی نیست جز فقیبی نشان
نه افزون تو هم مردی اکنون پرست / تو مردی و همسایه هم مرد هست — حمیت چو مردان اگر در تو هست / کلاهت چو مردان ببر هر چه هست
نشانت ز مروت مردی همی / ولیکن ز زر نخاد و چندان کهی — فلان را فراوان بود سیم و زر / ترا نیست از سیم و از زر خبر
دگر مانند بند راحت بحال / ترا فقر و بیچارگی نیست مال — تحمل از این بیش نتوان کنم / که فقر تو برکنده بیخ و بنم

موعظه

بزن گفت مسکین با عقل و هوش / که ای جفت شیرین زبان شو خموش — مران بر زبان این سخنها دگر / بکامم مزن زین سخنها شرر
ز دست قضا گر خبر داشتی / بدل تخم فقر بکاشتی — نی اندر کف من زمام قدر / نه دارم طریق قضا را گذر
سررشته در پنجهٔ دیگریست / سرا قوت در پنجهٔ دیگریست — سرا دست خیاط قدرت بتن / مبارک بریده چنین پیرهن
مقرر سرا فقر بنموده است / بر ایم در فقر بگشوده است — گر بزم نباشد ز قید قضا / به از این بکار قضایم رضا
نکردم رضا گر بامر قدر / ز تسلیم پیچم سر خود اگر — از آن هم ندارم که بیزار زین / به پیش لب ای دلبر نازنین
بدست قضا کی شود دست تنگ / قدر را نسازد نه بالب من — بکن شکر این نعمت بی‌قیاس / هم بر مزن این بنا و اساس

تنبیه

رضا باش و تسلیم شو هر چه را / که از حق بود مرتبت هر کرا — حکایت ز غاران بخاطر بیار / که چون کرد با کنج غار و زنار
حقش برد تا عهد یونس فرو / ز بعد حصول رحم کردی بدو — صلاح هم چو امر شد از امر حق / چو تسلیم کرد و بر آمد از عرق
نه گر پیروی را امر حق مینمود / کجا حق در رحمتش میگشود — چو تسلیم شد امر داد از رها / ز حق یافت آن لطف بسیار را
گر آن حیثیت غرق دریا نشد / محل عقوبات یکسر نشد — تو هم باش تسلیم و آسوده باش / ز یزدان پرستی دل آسوده باش
که گر سر جنانی ز راه رضا / نکردی انسان از رضا بر قضا — شوی رانده تا در دون صفتان ازو / که بر در ثنا بی دگر اندرش
کجا میرسد با خداوند خویش / نه بنده تا پای جرأت به پیش — زند بر ش از جرأت خویش بار / سبب همچو ابلیس ازو عذار

اطاعت نکرد و شد اندر رجیم / معذب شد اندر عذاب الیم — مخلد شد اندر بنار ابد / از آن رو که یک سجده را دم نکرد

حکایت

ز فقرش یکی عاقت از دست شیخ / ز بس در کف فقر پابست شد — همی خواست تا شکوه سازد بحق / شکایت نماید ز رب فلق
همی گفت ای بوم برگشته بخت / بگلدی بگردان این پنجه رخت — که پایان در این هشت هیچ نی / بغیر از زه و پیچ و درج نی
چو خواهی بسوزی من خوش نشین / بهم بر زنی حت و تکش را — کسی بهتر از پایه جان تو / که در قبضهٔ قدرت تست جان تو
شکایت از آنگه نمانده بجا / که نبود کسی را بدوست سر — بود گرچه با هر که در صبح و شام / بود در قلوب بشر اگرچه مقام
ولیکن بود در سر مقامی بود / بهر جای جای کلامی بود — بنه گردن اندر کمند رضا / طلب در طریق رضا کن بلا
تن و جان در آن راه تسلیم کن / روان اندر آن راه تقدیم کن — جز از راه تسلیم بیچاره است / که گر دیگری سازد آواره است
چه در سال تراحت این چند گفت / نسفت گهر از برای تو سفت — پس از شیخ شکار کاندر زمین / پیچت ترا کس بگوید سخن
چه بسیار خون خورد اندر جهان / که سفت این گهرها ز نوک بیان — تو هر چند تا بیش کن رشته‌ها / عبث نکند از آن کی کسی کرده

حکایت

نفس نکرد و شخصی ز کرب / ز هجران او روز و شب نالید بر — بغل کوس و بوس داشت جبرئیل / که تا مرغ او روحش اندر بغل
فتاد و اندر آن کنده و شد ناکسیر / ابد از جنات عزیزش ببرد — سوی ملک ز تنگنائش ببرد / بناچار بر رفت کانش سپرد

تنبیه

نبسر و بش از نکده و روز و کر / فرو رنجی در همش پا و سر — زدی کرم در کاسهٔ دیده‌اش / هم اندر سر و پای پیشیده‌اش
صلاحی چو فرزندش اندر نوید / رضا گشت بر سوی گورش شتید — که اینچنین راضی اندر رضا / یکی از رضا تش دهد بر قضا
یکی بنهد با دو صد خوف پا / یکی پا نهد در کمال رجا — ولیکن بنازم کسی کاین طریق / رود دیده زنا صد هزاران رفیق
ز تسلیم چنین راه نبود کسی / مگر آنکه دارد بوی نوکسی — بود آنکه اندر بشبهار تار / به از خلق عالم بود غمگسار

حکایت

بود این حکایت ز عهد صغر / مرا آمده در گوشش از پدر — که آنکه ده صاحب جاه و مال / ز ده برق اندر سپاه جلال
نظر بر کسی نکرد از بخل / بمردم جز از فخر نازش نبود — لب بخل بود و شر ز بخل تمام / چه بر هر سو راحه بر محترم
بگفت این حکایت شنیدم نهان / که از جرم تا بخل شد فرو — برو در که شکش هر آن زده / ز دور زمانه ستم برده
بدو گفته بود از بر انجلا / بدینار بیم دست گیری ترا — بگیری گر از من درم و دست / نیاید بفقر و بکارت شکست
چنین گفته بود آنگه شنیده بود / که این نکته را چون تو اکنون شنود — برآشفت بر روی مسکین و گفت / که رو بسر از این سخنهای مفت
مرا آنقدر را بود سیم و زر / که از فقر و ماه [illegible] — ولیکن اگر چون بهای حباب / بسالی شنیدم در آن در حساب
حساب ارشما بنده در شام و روز / شود خار حسابش سراسر [illegible] — ولیکن اگر تو بسالی تمام / کنی بهره و بیمار را زینجا سقام
محال است بینی خطا از من / برو از در من کنون ای سخن — چو ظاهر شد این گفتار آن لئیم / ز خود مشتغل گشت کلاه بیم

در نالیدن فقیر و طلبیدن در حقیقت فرمایش شیخ علیه الرحمة والرضوان که میفرماید آه دل درویش بسوها نماند که خود و نزد و برنده را تیر کنند بخزانه فقیر تهادن

بنالید مسکین ز سوز درون / که ای بر فرازندهٔ بیستون — تویی یا رب آگاه از حال من / عیان است پیش تو احوال من
بگفت این و بگذشت از آن جایگاه / که موج شد بحر قهر اله — اراده بتاراج مالش نمود / شکسته بنای جلالش نمود

شنیدم همی روز رفتی برون
ز زندان سلطان یکی کرده خون

ز خواجه غلامان ره بخش برد
ببرد ابه خانه اش پی سپرد

وز آنسوی خدام درگاه شاه
گرفتند دنبال آن روسیاه

تجسس نمودش ز هر کنار
شده یافتند اندر تمام دیار

بشهر اندر آمد سنادر پیش
که باشد فلان کرده کاری کسی

بو عذرش از خانه بر جستند
دگر نه سرا بش دگر کو بجستند

دگر اطلاعش دهد کس بشه
نهد شه بفرق سپهرش کله

شب و روز اینو فقیر و مجهول ماند
که سر از او شانی سلطان نماند

ملک عاجز آمد چو از فحص آن
خدا گفت داد و نه بر مردمان

که این کس شد از کاخ بگریختش
نمایم ز تیره درا بر ز بر

بتاراج بدهیم اموال او
بریزیم هم خون اطفال او

پس از این خلاف ظهور اثر
نکردید و بر شه نیامد خبر

پس حکم فرمود در هر سرا
خواهان گذارند پادار پا

تجسس نمایند هر بام و کوی
نمایند هر بام و کو جستجوی

بیابند گفتا ز هر خانه اش
نمایند کب ره ویرانه اش

قضا خواجه همسایه پادشاه
وز این کار و حکم شه آگاه بود

همش سطحش بود و خراب
که در کاخ او نیست این انقلاب

غلامان شه را در او بار داد
ره جمله بر جانب دار داد

احاطه نمودند آن خانه را
چنانکه خورشید ویرانه را

تجستند آن خانه را با تمام
نشد حاصل از آن تفتیش مرام

در آخر ببرده ایشان رفتند
ببرده به خانه اش باز رفتند

بر آن شه کشیدند از آن سرا
بهمراهی خواجه بیجا

بر شه چو رفتند گفتند حال
ملک حکم کردش بتاراج مال

چپ و راست اموال او را همه
بدان خانه رفتند بی واهمه

بکرد و نه تاراج مال و ورا
نمود و نه در شغل عیال ورا

یکی زان میان بود در بیشه زار
که گوهر بر بار ریش و فکار

جوشنش یکی جبه کو بر فتاد
ببرد و شد از آنمیان سوی باد

چو آمد بدست آن همه گوهرش
برون گشت اندوه از خاطرش

همان لحظه برخاست از تخت خویش
روان شد به بکر ملید بنخت

دو گوهر از آن جبه کرد انتخاب
بر گوهری بر دو آن کامیاب

بها دادیش داد و بچی کشیر
بنا کرد کاخی چو کاخ امیر

اساس و تجمل مهیا نمود
سرا پرده قدر بر پا نمود

لباسها فرو چید جمشید وار
فکنده اندر افکنده قنطار

وز آن کسوت شاهنشه بوم و بر
فرو بست در قتل خواجه کمر

ابا سنان شفاعت نمود دلپذیر
ز زنجیر سلطان گشود دلپذیر

چو واسته کردم از بند شاه
بپای برهنه سر بیکلاه

بدر رفت از شهر سوی نورد
پیاده همی رفت مانند گرد

بشهری که سکنی گزیده کجا
بسر از کردش چند آمد فرود

دری دید بس عالی و اهل نمین
همش حلقه چون نطفه حور عین

زد آن حلقه را با همه زور درد
فرو زد بدر حلقه باز شد

غلامی برآمد سکنی بدر
بدر دید بر شهر ده خو بنجکر

بخواجه بیان کرد احوال او
بدر خواجه شد همره آل او

در اول نظر صاحب جبه دید
دو دستش گرفت و بکاخش کشید

لباسش ملوکانه کردش ببر
جبا بشر زرده رضا بست سر

سمعز بصدر سرایش نشاند
کلاه بر سر از صدر افشاند

بخدمت چنان گشت تسلیم وی
که گفتی کند طاعت از رب حی

بدو خواجه گفت ای خداوندگار
کنی چندم از نشر ساه

گدا نیز دار شهادی چنین
که هم سر شود با سلیمان نگین

زد بده فرو بخت سلکی سرشک
براز شرا لبهم و سوی چو شک

که ای خواجه بشکر این کیستم
بنزد جلال تو من چیستم

تو ای خواجه و من گدای درت
تو ای سرور و من کمین نوکرت

منم آن فقیری که راندی سرا
جو بیماری این فتنه کو سرا

سخنها بگفتی که دارم از او
بسی شرم کامان کنم گفتگو

بتاراج از آن رخت خود داده ا
بیاد آنچنان رفت آن آل تو

تشبیه

ز دست قضا بشنود هر خبر
که شد راکسلاد کداخوردن

خریداری چون گردش روزگار
گدا را نشاید سلیمان وقار

زلب تا بسند که گفتی سخن
مرا چون تو گردد ترا ... من

امانت ترا است اسرار خدا
ز تسلیم افرنش چو داری ابا

اطاعت بدست که زام جنیر
نمودیم بر درهی دستگیر

نبید بری این روز و این پایه را
خدا داده دست همچنین مایه را

غلامان سلطان چو در خانه ات
ببردند اسباب کاشانه ات

فلان جبه کو هر از آن میان
ربودم ز خدام سلطان نهان

دو گوهر از آن جبه کردم بدر
دگر همچنان بستمش باز در

از آن وجه این مایه را یافتم
ز دل نزد این پایه را یافتم

بگفتا این جبه پیش نهاد
سر جبه اندر به پیشش گشاد

چو خواجه در ستان کرد بدید
برو بست کف از مهربانی کشید

بوی بخشید زان گهرها سپرد
دگر نیمه را قسمت خویش برد

بدو کرد تسلیم سکین داد
بهوشش آنچه شغل بنا و فساد

شد از مسکین سکین شهر دگر
سوی ملک دیگر شد ره سپر

دگر باره کاخ جلال گذاشت
دراو بر چسم بولیت فراشت

وز آن بهره خورد در آغاز کو
در بدل بر بر دوزن بازکو

تقاضر تعز بود با بلکهان
گذشت از بداز قضا سرگران

چنان راه تسلیم پیشه نمود
چنان از رضا باب برخ گشود

که شد نقش تسلیم و نقش رضا
هم اندر رضا آمدی پارسا

نصیحت

برد هم تو ای خواجه هوشمند
ز چون و چرا بسر دم بر بند

تو ای ز سفرهای ازجای خود
سنه بای برون زاده ای خود

درستی مکن با کم از خویشتن
که تیغ قضایت برد در رسن

تو خواهی که گردد چو بر کام تو
بگردد ولی بر کند نام تو

و تسلیم شو در طریق قضا
رضا باش اندر مدار قضا

که حشمت هم از قید تسلیم سر
برون کرد و افتاد اندر خطر

تمثیل

ندیدی که خسرو چو شد خود ستا
اطاعت نکرد از رسول خدا

دریدان بستم بهنه سرکران
بهم نامه ختم پیغمبران

بزد چاک شیرویه در خوابگاه
تهیگاه نحسش بشاهنشاه

بلفظ تعظند در خون خویش چنان
که آن نامه کردی در آبروان

نگر گشت تسلیم و بودی رضا
شهنشاه بودی و فرمانروا

چو بیچید گردن ز تسلیم حق
بزد از جوانی و شاهی سبق

نکرد او در دست تقسیم هیچ
جهان بودش و ملکت جاودان

چو راضی به تسلیم طاعت نشد
روان باخت در دین خرافه و غلو

موعظه

چو خواهی بری پی براه رضا
نظر در حکایات حشمت نما

مکن سرکشی و تعقیب ماظر
که از اهل تسلیم کور ی مکر

طریق رضا را بیابی از او
چو اندر رضا کرد خوش گفتگو

چه بسیار خون خورده ناره بجو
به تسلیم و اندر رضا سر سپرد

خود آن هم در آغاز با هر دو
بحسن عمیداد کوش شنو

سر خود بنه در ره تسلیم داشت
نه پا در طریق رضا بگذاشت

دلیل رهش گشت صاحب دلی
که میوه حلال هر مشکلی

بشد بهره مند از فیوضات
به تسلیم و راه رضا کرد رو

حکایت

یکی آهنین پشت فولاد شت
به بازو قوی و دهیکل درشت

سر سروران کوی چوگان او
تن پردلان خاک میدان او

بد او از تسلق ملک باج داد
زمین ناف در زیر پایش نهاد

به آفاق مشهور به مردیش
کسی را نه تاب هم آوردیش

پیاده بجنگ سواران شدی
تهی دست در کارزاران شدی

فکندی یلان را بخم کمند
به کیوان رساندی ز پیکان گزند

به جیش ضیغمان ضیغم از بیم او
به چیه پلنگ از نهیبش قفو

زناو ار چون رعد او کوه اب
ز هوشش ببر بر سرا فراسیاب

بروزی که نستم جان بیکو
که بر جستن لذت آب بود در سبو

سبو گیرد و پر آب در جستن او
وز آب سبو تر بود جستن او

بگفتم که بیست بازش
بود گر چه این مشنو بسیار خوش

ولکن چو شد آن دلیری ترا
کجا رفت آن شیر گیری ترا

که شد مثل این چنین حجت
که شد باعث این همه گفت

غرور جوانی که بود زسر
چه بیچیده در زیر بارت کمر

نکردی بدشمنان بسری
کنون بینم از تنگ دوری

عجب بر خود این راه بگزیده
سر خود بدین راه بیچیده

کلام برانکت ای شیر دل
ز عمر گرامی نه حجت بدل

وگر نه توقع زجانت بود
نه این در خور زندگیت بود

تو آن انسیسی پشت پیر افکنی   که نی همت از هیچ روی نهی   چرا رفت از ناز خوشی بری   مکن زین عمل خوی خود بر هوا

تنبیه

بخندید و گفت ای تو با شغب   تو خود هم چو من هستی اندر تعب   تو هم همچو من پای بست غمی   چو من مبتلای همین عالمی

دگر ره چو پرسی ز احوال من   که کرد این قضا هم گرفتار زن   نمودم زن و داشتن من شکست   ستمهای زن دست زور اسب

ز روزی که زن کرده ام ابتلا   نهادم دگر رو به گردنکشان   طلبکاری زن نگارم فکند   تمنا بسی دارد اعتبارم فکند

شب و روز مشغول در معاش   فکنده است بر پیکرم ارتعاش   خوش این نکته بشنو ز خوش سخن   چو در چند حشمت تو در گوش کن

که تا رسم تسلیم گوید ترا   که تسلیم باشی بر او رضا   زن و روزگار تو در یک مقام   بکن فهم مقصود من والسلام

حکایت

یکی سال ها بود دریا نشین   بسالی سکان کرده در بحر چین   شب و روز را با خدا آشنا   همی رفت در آب دریا بجا

همی بادبان بر سر بار کشید   همی سیر رفت و بهار و دریا بدید   بچندید کی را خداوند آن بحر و فلک   ندید بجز آب آنجا ملک

بسی دور بین پاسبان چشم کرد   بسی سیر کرد و کم دید سر کرد   که ساحلی در نظر آورد   خبر با نشینان خبر آورد

بنا کرد فریاد و افغان نمود   بزد دست و پاره گریبان نمود   بگفتا بشوئید از عمر دست   که درگاه ما نیست غیر از شکست

چو در ازیم چنین بر افتاده ایم   به بحر محیط اندر افتاده ایم   نداریم دیگر امید خلاص   نباشد از این ورطه ما را مناص

بدو خواجه فرمود کای ناخدا   خود این امر سهل است از بهر ما   مکن چاک این غم گریبان خود   مریز اشک خونین بدامان خود

بفرما علامات از چار سو   که دارند لنگر به دریا فرو   که آخر برآید نسیم مراد   بچندین من رسانند و کر باره باد

فکندند لنگر در آن بحر زود   کشیدند پس بادبان فرود   بچندی فرو ماند کشتی بحر   جدا ماندگان را ز صحرا و شهر

بدیشان نسیمی نکردی گذر   که تا یافت آنها نشان حضر   با ایام خواجه بر هر کس گریست   که یارب مآل امورات چیست

برآورد سر بید لنگر فرون   و گفتی شدش خضر ره رهنمون   بجز بود با ناخدا در نزاع   بجنبش بنگر از آب و کشتی بران

که چون دو مهجور ماند بکار   دو بحر شد از رحمت کردگار   بچندین بستوان غریق کنند   اگر عهد او روی برگشته کند

همه راز مجهولی چنین بحر   کشیدی نسیم مرادی ببر   برد کشتی آنجا که خواهد خدا   در و جامه بدرد اگر ناخدا

در تسلیم کردن و متوسل شدن

کسی کو نه بود بر رضا بر رضا   نه تسلیم کرده باسر خدا   کجا درد او هست درمان پذیر   کجا جز حقش کس شود دستگیر

خلاصه بس از گفتگوی زیاد   سر ناخدا را بپا این نهاد   کشیدند لنگر ز دریا برون   زدندی ابر باد بالنشر ستون

خدا را نه نالی بخواندن شتافت   در آن بحر مشغول راه نشست   هر بود چون امر حق را بجان   بر او بود کوی نجات از میان

نهادند در قید تسلیم سر   نمودند از سر محبت ببر   چو انشتند گردن بغیر از حقی   حقیقت گرفتند دامان حق

در فائده تسلیم و رضا

بموج اندر آن بحر سیماب وار   همی برد آنگاه باد قرار   تو گفتی ز دریا فرار شدی   چو دیوانه کان کوهسار شدی

چنان راند شد کشتی از موج آب   که از هر شاخ مخالف حباب   دو ماه اندر آن بحر حیران بدند   بیکدم از آن ورطه بیرون شدند

سوی ساحل چین رسیدند باز   کشیدند پس بادبان از فراز   نمودند بیرون ز کشتی متاع   بکردند پس ناخدا را وداع

ببرد ناسوال خود را یقین   شدندی بیاران خود همنشین   پرستند از ابتلای جهان   رهیدند از غرق بحر گران

نه گر رسم تسلیم کردند یاد   کشیدی سرانجامشان بر فساد   نه گر پیشه راه رضا داشتندی   رهائی از آن بحرشان کی بدی

چو کو نه سر رشته گرانک   نهادند در دست رضا   خدا شان ز گرداب محنت رهاند   برآورد زان چین نشان

چو کردند محکم تو زی خویشتن   بیک نهادند آرای خویش   ز گرداب محنت برون آمدند   برون زان یم پر شر آمدند

موعظه

تو ای کشته در بحر عصیان غریق   طلب کن بگرداب محنت رفیق   چو شخص گذاری بدریا قدم   بود فردوست مخلص ذوالکرم

رفیقی شفیق نجاتت نما   کی از ساز و راه بت زدام بلا   نباشد خود آن جز خدا و دود   که دارد ازعدم امان بخشد وجود

تمثیل

نه گر نوح را راه تسلیم بود   نه بابت رضا کی برخ بسته بود   نجاتش نبودی ز طوفان غم   چو نسلش که برخویش کوهان سنم

چو در راه تسلیم را پیشه کرد   پسر قطع عمر خود از تیشه کرد   نه بچید این سر زامر قضا   بتابید او رو ز راه رضا

شد این فارغ از محنت از نجب   شد آن غرق گرداب بحر غضب   بشد از گفای سرکران موقا   تفاوت ببین از کجا تا کجا

نصیحت

تو هم رو طریقی که پیشینیان   برفتند و رستند از آشیان   چو حشمت بپای خود از کمین   همی تیشه در ریشه خود مکن

که از غیر چون ریشه خود کنی   شوی در وحل هم چو خر ماندنی   مپیچ از طریق رضا رو خویش   مکن گوی نامحرمان گوی خویشتن

بنه سر بفتراک ارباب هوش   بگفتار هر کس مغرور گوش   هر آنچه رسد باش ثابت پذیر   که تا سر نگردی بمحنت اسیر

حکایت

همی خواستی آنکه بیست یکی   خورد نان بهار این و آن اندکی   بنالید بر دامش خویشتن   تکلف باین و با آن سخن

بود گفتم ای زاد و بیت بری   چرا سر نمی پیچی از سروری   تحمل نه تنها کشتی تختی   زبانا کشیدیها گوید بمن

شنیدم بوقتی دراز زبان   نمود و بهر بیش صاحب قران   زبانش بریده به بستش دهن   که دیگر نگوید زیادی سخن

بروزی گذر کرده با حال زار   زپیش من آن بی نوا هوشیار   اشاره بدست از زبانش نمود   از آن گشت زبان در دهان نابود

که لشکر قضا چون اسیرم نمود   بدست اجل دست گیرم نمود   نبودم با الطاف یزدان رضا   که برباخت لشکر کجا هم قضا

چنین اجل رسته عطا کرده ام   بریده زبان هم آورده ام   نه گر سر براه رضا داشتم   چنین کی زبان ابتلا داشتم

از این بس زبانم ریخ از نیدنگ   که بس دارم از دست شرمندگی   قناعت بر این بی زبانی مراست   چو شکرانه در بی زبانی رواست

حکایت

به پیری رسید پنجاه ساله جوان   چنین گفت در ارض هندوستان   که چندی سفر کرده کند رنگی   مرا مرشد بود که تند رگی

قدم تند تر زان بجو اماندم   چو خود را در این حال بخشاندم   گر آری چو من هم تو در ره قدم   نخواهم علی بیابان بهم

دگر شد در این وادی هولناک   بگردیم در چنگ مردم هلاک   بپاس شیخ جوان راچنین گفت هم   که کس را نه تقدیر بود گزیر

زنو در جوانی مرا بیشتر   بهر لحظه بگشت علی سفر   کنون بسته دست قضا پای من   نه بکند با قضا کس سخن

بدست کسلی نهاده زمام   که کس را بود نیست حد کلام   سرا بود اگر رشته در دست غیر   بیابستنیم علی ره از نو بیش

نه اندر بدست منست اختیار   بر ایام نه از عهده هر سپهر کار   کسی را نه حد جدل با خداست   نه جای سخن با مدار قضاست

در پند و موعظه و نصیحت گوید

همین نفسم بس که یا یا بجو   کنم با تو من علی چند گفتگو   مرا حرص نبود بر رفتار تو   نه هم هست کارم بگفتار تو

همان دیده ام بر رضا رایت   بالطاف بی منتها رایت   بجز تسلیم عنبر او دست رس   که او حال من انجنین گو و بس

صبر گر پرسش کنم با منعم — همین تو خواهد بهر تم
بی‌نوائی کا آخر بسا نونگار — مرد بر در خلق این روزگار
کن سکوه گر افتقارت بود — که هم نعمت کرد کارت بود
ز روی حقیقت بجا باش بجز — ببر عمر را در رضایش بسر
بود حکمت او چنین مقتضی — نوازش حکمت او چو هستی بری
چرا خسته از نابجا در افتاد — ولی نالی ار خوار و زار اوفتاد
چو خواهد بفرما ببت ناچار — چو خواهد بفرما ببت خوار و زار
مکن خشنا روی در کوی کس — تو تا کی طمع خامی و بوالهوس
بنه دیده بر در که داوری — که بر هر که خواهد دهد سروری
خسان را اطاعت مکن بهول — کز آن مال را داده [illegible]
قدم هرزه بر در کس مزن — بهر کاخ چون سگ [illegible]
که بی بهجه فسردن نقد — که باشد ترا بهتر از نقد

تمثیل

چو زاهد که گشته بخود صبر — ز سوی خدا کرد رو سوی گبر
در خانه گبری آمد فرود — خدا را نخواند و بیهوده کرد
طلب کاری نان نمود از کسی — که بود در رخوت و شمس دین نبی
بهر جهد کردن ز فرمان حق — شد اندر در گبر [illegible]
پی قرص نان جو آمد برو — همی رغبت در باب گبر فرو
بتاب بیهده روی از طریق رضا — در انداخت خود را بدام قضا
چو بستاند از گبر آن قرص نان — سوی مسجد خویش شد روان
سگ گبر از پیش استاد از پی — قناعت نکرده فرو کندش پی
نه کرد در رضا بود ثابت قدم — همان بود در باب حق محترم
اگر صبر بودش بشام دگر — همان نان رسیدیش از دادگر
حقش خواست تا به داد [illegible] — که هست او کم از بعض اهل زمان
چو سست آمدش پای در راه حق — سگ گبر از پیش بر کند پوست

حکایت

شنیدم که دزدی شبی خانه‌ای — تهی تر نمودی ز دیر [illegible]
همه دل [illegible] نه صرف نمود — بصاحب سرا با [illegible]
گران وزن بود آن متاع نفیس — نکانه بر دوش زد [illegible]
خرابه یکی بود دور از خیال — به پشت سرای خداوند مال
در آنجا نهان کرد آن مال را — که کم کم برد جمله اموال
قضا را در آن شب [illegible] — دل آزرده [illegible]
ز همسایگی شب برآگاه که — سحر کرد با حال زار و تبه
بر آمد چو صبح از افق آفتاب — بر آورد بیچاره سر از تراب
در آن جای آن مال افزون ببرد — کسی را جوان مال صاحب نبرد
یکی وصل از آن بجای در برد — [illegible] فروختنش ببرد
ز روی سبکی روز گشت روان — بساعت بشد جانب کاروان
گرا بر روی کرد حیوان چند — ز دزدان [illegible] بر پشت سمند
چو در رفت از آن شهر اندر زمین — جهان رفت گرد و [illegible]
سوی شهر خود رفت [illegible] — ببرد و [illegible] خویشتن نهاد
بشام دگر دزد بر گشت بخت — سوی خرابه فرو بست رخت
تهی دید گشته خرابه ز مال — دو دست تأسف بزد بر جوال

تشبیه

نظر کن که دست قضا چون کند — فلک بین چسان دور وارونه کند
که نابرده رنجی بدون خبر — برد گنج ویرانه انسان برد
و خواهی که تغییر بدهی قضا — محالست این امر [illegible]
بنه در رضا گوش و خاموش شو — بکار قضا دیده و گوش شو
چو در بحر [illegible] مکان — [illegible]
منه در کف ناخدا اختیار — دگر بین [illegible] کردگار
که باشد رضا را [illegible] مستقیم — نباشد در آن راه هول و بیم
چه بهرام [illegible] — بسی آهنین پنجه [illegible]
[illegible] — که [illegible] و پا [illegible]
برد از میان گوی چاره کسی — که بیچاره از هر که افزون بسی
شود هر کسی غره بر زور خویش — فزون خواهد کس شود در پریش
چو خشتی که مغرور شد بر هنر — بشد آخر از [illegible] دربدر

حکایت

یکی ناله از درد دل [illegible] — ز درد [illegible]
یکی دیگرش گفت کاین مرد نیست — دگر حاجت او [illegible]

عجب گفت بهرا و آه زیر — جز جان ز درد و سرگ [illegible]
که برش اگر صد روان بشدش — دگر ساحتی در جهان باشدش
سخن این درد دل ما که [illegible] — فرو ساخته کار او را نکو
کشیده ز درد دل از بس انین — بریده ز روی گشته عرق [illegible]

تنبیه

شنیدم سخنگوی [illegible] — همان ساحتی که داوری نشان
دل آسوده کردید بیچاره بخت — بر اندر جهان [illegible]
چو اگر کسی از مال امور — نباشد نباید [illegible]
مال امورات دانی خدا — که عالم بود بر نهان و ملا
نباید شود خسته بر هر کس — نشاید شود سرور بوالهوس
چو دانی جز از ذات ستار عیب — که فرد است و ظاهر بر آمد ز غیب
بسا اب [illegible] ماند بدشت — بسا ملک [illegible] کز بیابان گذشت
مکن خشنا سرزنش از کسی — تو خود بتر از دیگرانی بسی
همی گو نی اندر حق آن و این — ولی دانی از هر که خود را کمین
مگو فی رخود آنچه در دیگران — نمانی تصور نه بینی همان

حکایت

[illegible]

بیت

ز صاحب دلی [illegible] — خبر دار از وضع دیر گشت
شنیدم که دیوانه نازنین — بوقتی بد اندر با قلیم چین
چنین گفت بودش بوقتی [illegible] — که ناچند خلق از تو خون در جگر
ترا کادمیت نباشد چو کس — [illegible] چند داری هوس
مکان کرد [illegible] مزار — برو از [illegible] نگار
ز [illegible] وجودت جهان پاک — جهان خالی از چون تو ناپاک به
کسی [illegible] خلق از دیده — طلبکار [illegible] هستی [illegible]
مکن کم کسانت خود از جهان — که کمتر [illegible]

تنبیه

پسر را بفرمود دیوانه باز — یکی حاکم [illegible] سخن دل گداز
که ترسی نه در دست آدم بود — بود دست خدا و نه عالم بود
[illegible] — چو تجسس بنده با طاعت
بری کز کسان [illegible] وجود [illegible] — کسان محترز کز بود [illegible]
سرا چاره نیست تا از قضا — نگردد ترا حاصل مدعا
قضا بهر تو کرده [illegible] قسم — رقم کرده بهر [illegible] قلم
[illegible] — بگو با تغییر بابد قضا
ز حرف تو [illegible] — [illegible] از گفتگو
بر آنم اگر [illegible] نگردد — که سر بر کدام بهره کند
بسی شکر دارم که بر انجام — سرا داشته با چنین احترام
[illegible] تو [illegible] مرا — و حالیکه محکوم تو نی قضا
قضا را همان نیست در دست تو — قدر را [illegible]
[illegible] — نباید ترا [illegible]
بترس ای پسر از [illegible] — [illegible]
از آن هم ترا بهره [illegible] — ترا قسمتی [illegible]
[illegible] — [illegible]

در ظهور جزای عدم تسلیم و رضا

شب هر یکی اندر [illegible] بخواب — نهاد و نه سر تا سر آفتاب
چو سر بهر دو از خواب بر داشتند — ز بستر [illegible]
پسر را چون پدر [illegible] — پدر را خرد بود بیشتر از پسر
پدر را [illegible] — پسر از جنون [illegible]
پسر را پدر [illegible] — پدر را پسر در عوض خوار شد
پدر در [illegible] — پسر را خرد آمدی [illegible]

پند

نظر کن مقام رضا چون کند — رضا بر رضای خدا چون کند
ز حسن و [illegible] — هم اندر [illegible] جهان دل ببند
بسا زشت بهتر از نیک — پسند آید اندر [illegible]
ترا خود نی آن [illegible] — شوی [illegible]
چه بسیار آنرا که دانی تو بد — نکو باشد اندر حساب احد
بسا نیک بشمر تو از بد بتر — بود و در نهانی بر دادگر
همان به که خاموش باشی کنی — [illegible]
کنی شکر بر [illegible] — چو جز این طریقی [illegible]

چو حشمت که گفتاره هوش کو / وراچون درآویزه گوش کو
ازآن گشت مشهور ابزوکار / چو سعدی زنقش ازصغار و کبار
بجا ور نگردی زگفتارها / بصرف نگردی بکردارها
جزای گر نمودی که اهل دل / شد نقش چو سرو دروان چگل

حکایت

یکی دوره باغ بر چمن نمود / برای وی از جا بنی در گشود
چنان کرد پر چمن دم باغ را / که نمود گم صبر زاغ را
یکی سرو و کرم جهان دیده / جهان دیده پند بشنیده
بدیوار آن باغش آمد گذار / بفرمود با باغبان فکار
چو آن بید هر بر خود آزار را / لکن این آمد سخت دیوار را
گمان تو کانان کرد در بند / نه از صبر باغ تو آگنده
که انگور قسمت دیگر است / خیالات تو سر بسر سربست
کنی هرچه بر چمن باغ بند / که او وارسد هرچه باید گزند
بود هرچه را در زمانه اجل / بنازد بده در زمان اجل
زهر چمن نشاید شود خفقاغ / ز شستن نخواهد شد ای سپید زاغ

تمثیل

نه بینی سرخوزه بستان زنند / که با او نما بند و فع گزند
ولیکن بیابند سود از آن / به بستان رسد آنچه باید زیان
نگرد کسی کر رضا بر قضا / کی از اهل تسلیم است و رضا
بدست کسی نه تمام امور / که سازد زحال تو سستی عبور

حکایت

شنیدم یکی برزدی در زبان / بلای فراوان رسید بر کمان
تحمل در آن وار دانستن نمود / چه او در زبان شکایت گشود
که یارب فلان را که بنمود کمال / فزون از منش داده جاه و هر
مرا کرده پای بست الم / ورا کرده فارغ از قید غم
کند او تراعت بروز و شب / مرا نیست جز طاعت و جز تعب
مروت نباشد که او کامیاب / من از تاب فقر اینچنین دلکباب
گرت نیست مقبول این بندگی / بگشم بناکام ده از ماندگی
چو دیگر مرا طاف در وجب / بوروی چنین جستم تا بی طلب
بود گر کراجرا به فقری چنین / زاجر چنینم بسی الغبین
نخواهم من آن اجر را در جزا / چو امروز در ستم قم در بلا
بوه بر خیم زان جزا در جهان / نخواهم تمام وی اندر جهان
بسی کرد ناقی او گفتگو / که خواب تفکر گرفتش فرو

در رویت عالم معنوی

چو زین نشاه شد در جهان دگر / چو در عالم دیگرش شد گذر
بیابانی اندر بر وبای دید / سطح ترا زبهشت یاد
بهم از چپ و راست [illegible] / چو لب تشنگان سوی آن بروان
ستاده اندر جمعی بسوی دگر / همه سیم و زر مانده اندر وحل
بیام به پیش فسرده ما / خود آن مانده تر از تمام کسان
سبب از امانت بپرسید شاخ / هم از قسمن آن دگر مردمان

تنبیه

بگفتند کای آن [illegible] بدوم / کشیده زحد و بهاده [illegible]
کنون اجر آن زجر و رنج برند / بدان زجر امروز رحمت برند
شد ندی رضا بر قضای اگر / شکایت نکرده نه از درد و داغ
نموده اندر امروز شان شادکام / بداد ندشان باغ رضوان مقام
کنون سوی خلد برین میروند / در آن روضه دلنشین میروند
ولی ماکه حیران در اینجا بکه / ستادیم بینی بحال تبه
جزا دیم بر باد اندر جهان / اگر بود مان مزدی اندر جهان
شکایت نمودیم از کردگار / نمودیم بس ناله از افتقار
کنون مانده از دور کس نیم / گرفتار این محنت و ضیقتیم
چو بشنید این نکته را دل خراب / بیدو گشت بودش برآمد زخواب
جنان زد دو دست تأسف بسر / که از دیده اش بخست جگر
گریبان از این واقعه کرد چاک / بسر زد ز حسرت فرو ریخت خاک
ازآن پس براه رضا سر نهاد / بپا بهر تسلیم داد ایستاد
زخوب و زبد لب دم از فرو / نه بود آنچه را دیدی الا نکو
تجرد زمخلوق کرد اختیار / شکر [illegible] داشت از کردگار
بکار کسی هیچ کارش نبود / بروی کسی ابواب گفت و شنود

هر آنچه رسش آمد خرم بار شد / جلیکار هر کو نه آزار شد
تفاوت نه بنهاد در نیک و بد / رسید آنچه بگوش دید ازاحد

نصیحت

کسی سرچو پیچد ز تقدیر حق / که جز در رضایش برد سبق
سرما و قضا بر حق هرچه هست / که تقدیر بر شیر بست خود زدست
بخواهد چو تخمین برونت کند / از آن در تخمین برونت کند
زسر پنجه او کرت نیست باک / حصم بشو از برای هلاک
تو از پند بر ای پسر رو متاب / که پندت کند عاقبت کامیاب
نصیحت نما هر صفا باد گیر / که باشد بر وزی ترا دستگیر
زحشمت بغیر نصیحت تو باز / که گنجیست چه با بهرت نهاد
بفقر ار نخواهی شوی دستگیر / برو پند منش از دم [illegible]
که فارغ از سر گرانی شوی / چو او فارغ اندر جوانی شوی
جوان گرچه بود این نصایح بگفت / که از برای تو پیراز سفت

حکایت

یکی را بدی جفت ناسازگار / که کرده بدی شوی پیش ازشمار
جدا داشت خون زهم شوهری / بزد هر یک آنگوی از دیگری
شب و روز با شو همه آخر شی / که کرده به او چو کمان [illegible]
زنراه جفت جنگجوی نمود / دراز فتنه و شیونه کنود
زن غیر نا سازگاری نبود / جوان را جز از خوار و [illegible] نبود
شب و روز خشم زدی برجگر / نیا بسی دی از زمان بیشتر
زن خشمش [illegible] شدار دو چشم / همی طعنه ها از لطافت کشید
همی گفت ای جان شیرین من / از این پس [illegible]
[illegible] ترا دارم از جانگ کوشی / [illegible] زخم این غرب بیش
چو صحبت [illegible] / [illegible]
مرا گرچه از بار غم عار هست / من از تو نخواهم فروشت دست
رضا بر قضا شو که دست قضا / بکار من و تو چنین شد رضا
سند از کلک تقدیر این سرنوشت / قضا خاک ما و ترا هم سرشت
نخواهی مرا گر تو ازجان و دل / من از جان و دل خواهمت متصل

حکایت

زنی وحش را بسا نفوران / غلط شد ره اندر پی کاروان
شبانه بر فتنه بر اهی زراه / رسید نفر در پیش صبحگاه
[illegible] / نه اخبار بر سیر کاران بری
وکانه برای بیگانه [illegible] / نمود و برآورد دست دعا
بنالید بر در که بی نیاز / چنین گو با خالق خویش راز
که یارب تو هادی راه منی / بهر کار پشت و پناه منی
مرا هادی راه جز او نیست / ولیکن طریقم بغیر از تو نیست
بهر راه تو گرچه باشم رضا / رضا گرچه هستم با بر قضا
مرا ضیای رحمت بسان / که یابم رسانه بیار نفوران
[illegible] این سخن [illegible] / که ظاهر یکی [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

در نصیحت و تنبیه فرماید

نکو کرد فرزانه خشماناک اش / که پر کرد از زهر پیمانه اش
که تا چند داری که بنهار قضا / بنوئی تو تا چند دارد رضا
رضا باش و تسلیم را شو حرف / دو بینی بنه از نظر کن طرف
که تا بشنکر شیر آدم برات / و یا آنکه ای شیر آدم در است
دو بینی [illegible] کرده دور از خدا / ز مقصودت افزون نمود جدا
نگفتم ترا باره کز صف / [illegible] در کار باشد رضا
شو بیدمان در امورات حق / رضا باش در کار رب فلق
که یزدان نخواهد بجز [illegible] / چو باشد به بندگان [illegible]

فزون تر ز مادر خدای عطوف — بمخلوق خود بیش باشد رئوف ‖ جنابش که بر بندگان از رحیم — خدا هست اقرب ز حبل الورید

در پند فرماید

گرفتم گران ضیغم خشمناک — بغول تو سازد شکم چاک چاک ‖ نبودی ببر گر رضا کردگار — چو ضیغم بسوی تو نبودی گذار
کنم گر که شمشیر بر شد چنین — فراهم شد بهر شمشیر جنین ‖ تو از نای گذرای خود دستها — بسی بر سر ما پای بر جای پا
ازین ورطه با صد هزاران نجات — و با قطعان بسنماید حیات ‖ نیاچار آن را درست اعتقاد — سر اندر قضا با رضا بنهاد
بجنبی که گردند آن بیشمار — بدیدند آثاری از پشه نی ‖ رسیده نه در خاک با زندان — بیک ساعت اندر بلی کاروان
و از آن سوی ضیغم جهان از نظر — نهان شد که از کف شود از دو سر ‖ رسیده شده در کاروان شاد دل — شده بر سیاران خود متصل

موعظه

برو ای ز رفته ره بندگی — جدا مانده از حق بشرمندگی ‖ طریق رضا بر قضا ان چنان — که کم کرده پا بی چنین کاروان
مروت کجا با چنین داوری — کنند پیشه خود در رهبری ‖ مکن تکیه بر فعلهای شنیع — که اقرب بود بر تو حق سمیع
تو افرشتی ز سرکشان چشم — فریبی چنین اسپاد رخشم ‖ ز کردار خود تا بچند این — و حالیکه از قبح کردار تو
طریق رضا باز بنما برو — که باب رضا هست ای نکو ‖ طریق رضا پیشه کن تا کنی — گشتم سوی باب قناعت کنی
بدایع درین باب گفتم بسی — که جز حد سعدی ز حد کسی ‖ فزون بر تو خواندیم باب رضا — بگفتیم بحصه در قضا
نصایح بپیرفته از ما نشان — در ابواب تسلیم با جا تمام ‖ طرفها که گفتیم با در روش — چو در گران سازشان ز یک روش
طریق رضا زان نمودیم ختم — که باب قناعت بگوییم ختم ‖ چو بی ذکر تسلیم اندر گذشت — سخن گفتن ما نباشد روا
ازان باب تسلیم وا کردیم — ازان در رضا باب جا کردیم ‖ طریق قناعت کنون گوش کن — بکن ریشه خواهش از بیخ و بن

باب ششم اندر آداب قناعت

حکایت

یکی کودک سال خورده کبیر — ز مادر طلب کرد پستان و شیر ‖ بدو مادرش گفت اندر جواب — که اینرا بباشد بسی ناصواب
چو هنگام پستان و شیر ابریز — چو سیری ببرزی که خوردی تمیز ‖ کنون نوبت نان و آبت بود — نه هنگام شیر و شرابت بود
چو سال از دو بگذشت [illegible] — لبن بهر اطفال باشد حرام ‖ خیالات فاسد بدر کن ز سر — بنه این طمعهای خام از سر
که بود از خوانشت اهل کمال — نسازی برون گر ز سر این خیال ‖ برون قید این فکرت خام را — ز شیرم مکن تر دگر کام را

اندر جواب باز گفتن به مادر

جوابش بگفتش پسر ناصواب — کلامی که بر جان زدش التهاب ‖ که پرورده از شیر جانم شده — ز شیرت قوی استخوانم شده
ز قوت نخستین جدایی بکن — که نتوان بجز شیر دیگر در برم ‖ قناعت بقوت نخستم بس است — بسی هست این نیز خود اگر [illegible]
تو این گفته است گر از او دگر — شنیدی نمی افکنی [illegible] ‖ مشکل بشد این خود بر [illegible] — حرام من ازین مشکل [illegible]

تنبیه

بپرورده یزدان ز آب و گلت — برزگرد نفس از جود و ایت ‖ برو جز باب و بگل دل مبند — بروی جز از خاک دیگر محبت
همیشه لبسته تو تنها جوع — که بی در آخر رسیده رجوع ‖ چو منفعت از اموال دنیا بود — طلب کردن مال بیجا بود
چرا ابتغا شخص بیجا شود — که در جمیع اموال دنیا شود ‖ غرض حق تحصیل جز قوت نی — زر و سیم را چند باشی مربی
کن از پور ادهم قناعت بیاد — که از سر رهاش جودت نهاد ‖ نمود آن قناعت که بشنیده — به میدان سعادات گوی دیده

نباشد کم از کودکی ای مگس — که بیرون ز اندازه سازد هوس ‖ ز ملک قناعت نگوییت هیچ — جز اندر قناعت سر خود مپیچ

نصیحت

تو ای بوالهوس رو قناعت گزین — بجز قناعت صناعت نه ‖ چو خوش گفت سعدی بر شاعران — که پرشد ز مالش جهان تا جهان
قناعت توانگر کند مرد را — خبر کن حریص جهان گرد را ‖ هر آنکه قناعت بود پیشه اش — ز فقر و فنا نیست اندیشه اش
قناعت اگر پیشه سازی بفقر — فرو پوشی از روی خود [illegible] ‖ نه خود پیشه آنسان قناعت کنی — که بس جمع مال و بضاعت کنی
کنی جمیع اموال و سکر روی — که خیر است اندر جهان مال نی ‖ و بال آن ختایم شود آخرت — کند بل قناعت بدرد و سرت
ز تو هم قارون حکایت بجا — کند غرق بحر عقابت چنان ‖ ازین پند ما تا توان رخ متاب — مکن خویش را مستحق عقاب
گرت ناگوار این نصایح بود — مگو قول حکمت قبایح بود ‖ نصایح حق اندر بود حق [illegible] — ولی حق شنو در ره دار [illegible]
بسی تجربه با بغز سوده ام — که چون پند بنوشته آسوده از ‖ کسی بنگر آزاده اند نکو — ز الحق در [illegible]

حکایت

یکی سالها دیدم آسوده حال — فراغت بجیش از هر قیل و قال ‖ هر آسوده از قید محنت بدی — غریق هم عزت و دولت بدی
محبا جهان بود بشکست ماتمی — که همه بود بنش درد و تو محنی ‖ بر اندر تمام لیال و نهار — بدو خلق را دیده انتظار
بر حبل آسان بشر و نعمتش — نبودی زر و زراق [illegible] ‖ چو شکران نعمت گزاردی از خدا — بکفران نعمت بشد مبتلا
گرفتش فرو فقر از چار سو — بدو گشت از نعمتش [illegible] ‖ چنان تلخ شد آمد طریق معاش — که [illegible] ز فاقه اش
ازان پس ابر بیاد وصلت نهاد — همی بهر دست بر آورده داد ‖ بسی بهر آنکه رحمت گرفت — چو در فقر آنسان [illegible]
ما تنگ بسی خورد بر حال خویش — بسی کشته در دا [illegible] ‖ بخاورش چرا دل دگر ناله بود — هر آنقدر افغان و زاری نمود

نصیحت

قناعت نسازی اگر در جهان — پریشان کند روزگارت چنان ‖ که محتاج به خصلت لنت کند — بتیر ملامت نشانت کند
قناعت برد پیشه کن ای فلان — اگر منعمی و گر ناتوان ‖ که در مانده روزی نگردی چنین — کنی روی خویش خوار و حزین
قناعت جهان در جهان ساز باد — که زنی ز نعم بیش جو ما بباد ‖ ولیکن بگفتیم کن جمع مال — ره سخت کبری نسازی اشتغال
بگفتیم تحصیل کن زر و سیم — شود خوش اسیر شان چو شخص لئیم ‖ بباید گرفت عبرت از آن مال — کندار و بیابی از حرام و حلال
کند رنج گنج از حلال و حرام — نگردد خود از [illegible] ‖ تو رنج ای برادر فراوان مبر — که جز منتهی چیزی نخورد عمر

تمثیل

شنیدی چو قارون گذشت از جهان — نهاد آن خزاین که بودش گران ‖ ازان نعمت و جاه چیزی نبرد — به بحر غضب آن دفاین سپرد
طلب آن قدر کن که او را نکوست — نه قارون صفت نعمت او بری ‖ ز تحصیل مالت چه حاصل بود — که مالت چو بس نقش باطل بود
مبال و مال ای پسر کم شتاب — بباشی از هوس اینقدر در کباب ‖ هر آنقدر تقدیر گردیده است — فزون زان نخواهد ترا داد دست
بقارون نه لیکن سوال داشت — که بر او همه مسیر آمال داشت ‖ نه احسان از آن گنجش سر آمد — نه باب تنعم بجنس بر گشود
برو بس طریق قناعت گزین — بدست آنچه آمد غنیمت بدین ‖ قناعت بر آن کن که روزیت [illegible] — نموده است رب زمین و زمان

تنبیه

قناعت بما یاد بخشد یاد کرد — که از جوع دارد دل داغ و درد ‖ بدار برگ بیکل از سگ کم است — بسی از طمع مبتلا غم است
چو بر بخت آنان که کم از سگ اند — کم از آن سگ اند [illegible] ‖ بنوشد بهر قدر کاردی بکف — که تا سر نگردد و دانش تلف

اگر سیر آدم بود حرص آن / همه زر دهد بهر نیم زبان
بقدری که سازد بس اندر خورش / نه از در حفظش بسیار ورزش
بقدر ما لیس اندوز ای فلان / بقدری که سازی ز ور خفقان
نه آنقدر جمع کآفت شود / پریشان از آن روز کآفت شود
قناعت برو پیشه خویش ساز / مکن تا توان چیز بر نفس از
هر آن کو قناعت کند در جهان / شود صاحب نعمت جاودان
نه آخر شود دست حسرت پرش / که چون ملک شاهنشی از بخش
عبث این نصایح نه بهر تو گفت / گران مایه درها برای تو سفت
بقدری که تکلیف دارد بیان / نماید حکایت ز دور جهان
تو خواهی به درسش نگر چون گهر / و یا گوهر آسا بگیرش بکف
ز تجربه ورزش اگر افگنی / نخندد چو زر پر کنی دامنی
شوی نادم آخر ز افکنده‌اش / بجا لی نجات از کی دامنش
بغرهای در گنجها بیشتر تو خور / فواید نظر کن بجای بخور
چو هر یک ز گنجی گران آمده / به تشبیه تو در بیان آمده

حکایت

یکی را زنی بود بد خوی و زشت / همش زشت بودی فراوان سرشت
زنخدان او بود چون چاه ویل / دوان از بصر چشمش چو سیل
ز تلک ملک نی داشت ابرو نه / که از ملک کش دیو گردی حذر
تنش خالی از لحم و از ... / همه استخوان و همه پیه بود
فروشش ز نعناع دشنام و من / ستیزا ز دیدار او انس و جن
بگرد دهن سرخش رفته چو نسخ / دهانش چو تیر از اندرون
جوانی ... ناسی بسی سرو / که بود او نه نسوان بد و چون تزرو
بودی فزون سال او از دو ده / نه اگر جوانش ز اشت و از نیک ...
جدا زوا نش روی و در نقاب / خور از انفعال رخش در حجاب
... و زلفش چو شب تار / پریشان ز زلفش صبا روکبار
بهره که گذشته بود خوش فرفا / وز انداره ... بیرون
چو نیلم به دره ... / قناعت نمودی بدان پر فنون
بخوبان نمودش سر همسری / نه همسر شدی با زن دیگری
همی آتش نفس را کور کرد / هستی نفس را خوار و مجبور کو
کسی را اگر داد زنان اختیار / همی کرد رسم قناعت شعار
و حالیکه خوبان ورخش تمام / بری چون زلیخا سفید مدام
بسی جهد با نفس اماره کرد / ستمها بجان بیشتر خو گوارد
گذشت از جوانی بدان حسن و جا / که بود او بر تارک سه کلاه
گزید با بلت وام کسان / نشد طالب عز و جاه جهان
قناعت بدان زال فرتوت کرد / همه عمر را جا ... بوستگرد

تنبیه

چو زینملک رحلت سعادت گشید / بخوابش یکی از صالحان بازدید
که عشرت بمور جنانی کند / زغلمان حوریش پاسبانی کند
بدو گفت چون شد که یابی چنین / بدست تو آمد چنان همچنین
چنین گفتش او در بهشت ... / که در دیده از نابد این کار دست
من آن روز کردم قناعت ... / خدایش چو آورد اندر جهان
چنین حور ... بر ... / ز صیقل چو آئینه پرداختش
دگر بار ... کرد همسر بمن / جهان کم بهی سیر اندر زمن
گر آنکه زبود از آن زشت ... / نیارد در امروز بر حور سر
همه حور ... زجان ... اند / ز حسن رخش حور شرمنده اند
دهند ار هزاران ... حور عین / نیم شادمان ایقدر ... کزانی
من ار کردمی با جز این همسری / ... حق با من این داوری
که ... این ... / با درجهان قناعت شدی
عطر قصا بود در قناعت بسی / ولیکن نشاید رود هر کسی
که در قناعت شود ... / که لذاتش از ترک لذت دهند
نما شد ... که نقش ... / شده تابع نفس ... است
بوقتی برآید ز خواب خمار / که کم ... باشد و ... روزگار
ز تفصیل گشت نگارش خورد / نه هر کار او روز کارش خورد
گر او هم قناعت نمودی بدم / بکام عسل ... زهر

حکایت

شنیدم یکی از شهان عجم / که در عرفت بود ... زر و جسم
امور ات خود گشته بود ... / بر او پرده راز بگشاده بود
ثبی از وزیران آن شهریار / بسی با هنر بود و با اقتدار
بسلطان ... هر کار همدم بری / ز زن شاه را بیش محرم بری

نگه کردی ... / ز بس ... شاه را دوست
نبودی ز ... / نه بگذارد اندر بر شه قدم
یکی از شهرهای ... / بری طرفه نقشش پر از نکو
خبر شاه را ... / ولی ... باز ... شنفته
بروزی شهنشاه با عدل و داد / بغیر بود بر ... شنیدن
که امروز دارم خیال شکار / نشاید ... الاقر ...
بشه گفت آن گنج ... جید / بر او هم ... چون ملک ...
نشستند بر ... / دو ... سوی ... نشد ...
غزالی شهنشه بغربود صید / گشیده ... ادبر ...
برای تعین گفت ... / که ابر ... راستان
چنین صید را ذبح کردن ... / ... گشیدن ... دست
... پوست بیرون ... / کنم جای جلد خود اندر میش
وزیر این سخن چون ز سلطان شنید / ... بدیده کشید
فسون خواند و بیرون کشید از غزال / همان جلد را با همان ... و خال
ز شه هم برآورد جلوان لعین / فرو شد بجلد غزال آن مهین
جدا ... که ... جلد خویش / همان گشت یکباره در جلد میش

گفتار در مقاله مؤلف است

چو گر این حکایت برای خبر / نخواهم قبولش نمودن بصیر
بنزد یک ارباب فضل و کمال / محقق بود این حکایت محال
ولی چون درافواه جیل عوام / در اشهر تی بود تام و تمام
هم اندر جناب قناعت بسی / بری ... حال هر ناکسی
سن او را بنظم اندر آوردی / شنیدم همان قدر ش سرگذی
مگر عبرت از این حکایت برند / کسان کز قناعت بدر اندرند

تم المقاله

خلاصه چو آن گرگ آدم نما / نمود این عمل را برآمد ز جا
ز جاماست ... / بجا جست شه را و بر پای خواست
چو بشنید جا ... شاه را / برآورد از ترک خود آهورا
بدل کرد اسب خود ... / قدم در رکاب شهنشاه بست
بشهر اندر آمد گریبان چاک / که ای ... اگر ... هلاک
شنیدند چون اهل شهر این خبر / سیه پوش گشتند خورد و کبیر
بسوی حرم رانی بسر شد روان / چنین گفت با بانو با توان
که دیدی چسان ... دست / سرا ظلم فولاد سان در شکست
بسی کرد دلداریش ... / که باشد بقا ... چنین
و زان سوی آهو در آمد بشهر / بسوی حرم خانه شد بی خبر
ز خلوت که آمد چو بانو بیرون / پی رفع حاجت سوی اندرون
غزال اندر افتاد ... اندر جا / بجا لیش ... رخ از صفا
بر ... گفتش که ای ... / سرا کو که آورده و ... ن
دگر ز التماست چه مقصود ... / غزالش بیان کرد مطلب درست
برای ز بین شرح حالش ... / زبان چون نبود ... خالی ...
... / نهانی ... رازش سپرد
نگوت از آن ... / فرود رای را در سبیل ...
چو ... آن نازنین ... / سیه ... جبین
جنسدار ... پس بر دست / ... دشمن ... دست
بدو گفت کای شاه با اقتدار / سرا ... قبل از شکار
ز کف داده اختیار خودت / برون رفته از فرار خودت
بپاسخ بدو گفت آن ناتوان / که ... این ... احتجاب
وزیرم ... آن ... / که ... هم پاسبان
با آهو نمودم شهنشاه را / سیه کردم از ترک او ... را
کنون رفته ام من بجلد ... / بشه گشته ... و دیو
نیاری تو گر ... / بسوزی گر از هجر ... ان
گنم حکم بر ... سرا / ... بر ... آلا
سیه چهره ... خوش کرده / ... آورده
... پریشان تو بوده ام / گرفتار هجران تو بوده ام
کنون وقت فرقت آمد بسر / ... چون ز ترک شهنشه خبر
ولی ... خواهشم ... / بگفتش ... مقصود ...
بگفت ندارم ... این اعتقاد / که سلطان ... غزالان فتاد
وگر ... گرداری ... / بشه جلد سلطان ز پیکر فرو
بگیری دگر شو ... یقین / نیم که ... وزیر ...
پس آنگه ... در جلد سلطان ... / که ... از تو ... زنا
فرو خوانم ... / بدر آمد از جلد شاه زمن

یکی مرغ را که بنیرنگ رنگ   بگیرند شش زن پوست و تن درنگ   فرو رفت در جلد مرغ آن پلید   زبالا بصحن عمارت پرید
دو باره دو چون نیرنگ سیاه گون   پر بچه و نیرنگ را یاد کو   بر آمد قسر سقف از جای خود   بر آورد در جلده سوی شاه شد
بشه خواند نیرنگ را چون دلیر   ز جلد خرانش بیاورد زیر   دگر باره در جلد خوکیش کشید   از آن پس بسوی رای چابک دوید
گرفتند در دیگ جوشان ادب   نهاد خوا او را بچندین شتاب   فرو ریخت اعضایش از یکدگر   بجز یک از او نماند اثر

تکرار سفلهٔ اول

بنیم سفند گر چو بر این خبر   چه گر این خبر صدق نی از سیر   بود این عمل کز چه عقل بسی   نسازد چه گر باور این راکسی
نشر هم بعث بیان کرده‌ام   بعث من این داستان کرده‌ام   ولی خواهم از بعد این داوری   کدام بنای نصیحت کری

نصیحت

الا ای طمع خام بیهوده گرد   روا چند داری بخود رنج و درد   طمع را مکن تا توانی شعار   که آخر کند ذلت خوار و زار
ز نارک فرو نه هوای عف   بنه در طریق قناعت تو پا   مکن اینقدر با طمع را طلب   مشو از طمع مبتلای غضب
سفره طمع را تو از حد فزون   که سازد چو رای تخت بازگون   به عزت نظر از قناعت بدار   بذلت مشو این قناعت چو چار
طمع رای راه داشت بر انتقام   که بر سند شه نماید مقام   بدان هم نکرد التفات آن جهود   خیال تصرف در صحبت نمود
بها هوس شه که نکردی نگاه   عقل کی در پی فرام گناه   فراموش چون کرد حق نمک   بجانش جهان کرد دارو نمک

در عظهٔ شبیه گوید

سفاییست کاهی نوبی جا مکن   نبنای ماه ای عقب مکن   سزاینت ما من بهر حق برین   چو خواهی جهان را بزیر نگین
بود در طمع ذل بیهوده حق   چو اندر قناعت بپی از شر   نکرد ای نپشت کسی از شاهها   سلیم بهر که کرد نکر از سماها
ترقی بود در مقامات چند   نه چون آنکه کردی و زبرش پسند   مقام ترقی بود با خدا   نه با سبحه‌ای فزون زاهدا
بر وای پسر در قناعت قیام   نکرد در قناعت بیابی مقام   نه در حرز قناعت کجائی رسی   بکاخ معلی بت لی رسی
بچندان طمع کن که باشد شتاب   چو رایت کند او نرد در دیگ آب   نه بینی که حشمت قناعت نمود   در فقر و ذلت بیرنج برگشود
که باشد بهر در هنر زیر   مقام فنا در ازین بیشتر   نه هر کرد کرده و زان فرح کرد   نه بیند بیشه بستان فرح کرد

حکایت مشهور

ز شهر قدیم ابجدیت استخار   چنین دارد اندر کتاب و شمار   که روزی یکی بیسنزای حریف   سیه بخت بیچاره دل حزین
پر از بیضه دادی سیه یک پسر   بیازار شد بهر عیش گذر   بهر کوشه بگشت فریاد زن   که نی تخم کس بهتر از تخم من
بهر کوچه میرد این جار را   از اینجا بهر گرد بازار را   بگرد دستش پی بیع تخم اقتحام   بگرد دیدند بسیار از خامی
بگرد خود آن جمعیت چون بدید   همای خیالش بگردون پرید   بر آن داشت او را خیالات خام   که چون بیضه‌ها را فروشم تمام
ز وجهش متاع فراوان خرم   فزون سودی از بیع آنان برم   بگردانم از سودای جهان   بگو هر خر این چو دیگر کسان
به بیع و شرا گوهری یکسال   تمام بسی طبع استقلال   شوم چو نکه معروف بر گوهری   چو ممتاز گردم بگوهر خری
ز هر مملکت روی بر من کنند   چو زر خاک گویم بدامن کنند   بهانکی که گوهر چون چراغ   بدستم در افتد چو در باغ
برم آن گهر را بسوی ملک چین   کشم ملک چین زان بزیر نگین   ز بیعش ستانم خراج جهان   بگردانم از چین و بنیاد عسان
بشهر از ورودم شود فتنه سر   بسلطان رسد از ورودم خبر   جهان در ورودم شود ازدحام   که پامال گردند بس خاص و عام
هم بدین سرا خلق از هر طرف   بیایند چون بندگان صف بصف   نسیم بهار و ورودم خبر   بیایند کابیه هیبت ببر

بیضه مرد غمگین ز جا بر جهیم   سر از جهر بر خاک پاشش فتم   چو سر بشیر سلطان بیارم فرود   نفس کند در فرودم فنود
برآورد بسیار خاک پاشش سرم   کشید او زره مرحمت در برم   بهم فکرت او چو در پیچ شد   خیالات خامش چو در اوج شد
ملک را چو حاضر تصور نمود   بیاورد پیش ملک سر فرود   فرود سر چو آورد در پاش شه   فرود بیضه‌ها بخت در خاک راه
بهم برشکست آن همه بیضه‌ها   و نگفتی کشود و شد و حقیقه‌ها   خیالات باطل بر فتش بباد   بیاد سبد بیضه اندر فتاد
نگر کرد چون دید بیضه سبد   کنون گشته بشکسته اندر ره   ز دل ناله زد و ناگه کشید   به پیش سبد بیضه اندر خزید

تنبیه

طمع خامی ای بوالهوس تا بچند   که بر وقت شاهت بسازد گزند   نه با آنچنان رنج بی حاصلی   نه با این چنین ریشه باطلی
بچندان طمع کن که بانت رود   بچندان قناعت که جانت رود   مسا زا نفذر جهد تا جان دهی   زدست از طمع نه بنان دهی
طمع کن باندازه‌ای پسر   که بر جان و مالت نیارد ضرر   نه نه پای در ره نه کو بری   نه کن حاصل عمر خود منتظر
ازین پیش گفتیم کز بیم را   نه اسلم شود بر دغالی کمر   ز صد بیشتر منسم ربازان بجا   که روزی شد در میان تاق تراع
بپیش بو شوت کن اتفاق   چو آرد نفاق فراوان نفاق   زکمخا و اطلس بپوشان لباس   بفقر با قناعت با بوریا پلاس
صفای بود در قناعت بسر   نه حیرت از قناعت گرش دست‌ها   کسی را که نبود قناعت بکار   کی پند حشمت کند اختیار
کسی سود مند آید از پند   که باشد به بحر قناعت فرو   نه نهفت من این پند تا لفظ ام   نه نهفت من این در استفتام
در اول ز سعدی بخوان بوستان   پریشان شد آن تا که بخوان   که هر یک بمقدار همت قدم   در این ره فشرده ماز پیش و کم
ز سهم بیاد آن دعا بر مدار   که آید بکارت یکی روز کار   مدان پند دان هر که شد پند خوان   هنر شد این پندها قدردان
نه مقصودم از شرح دانش بود   و یا از بروز دانش بود   غرض نفعی از ما بود یادگار   چو آید چو ما بد کسی را بکار

ایضا حکایت مشهور

ز اول جهان خرقه بود و شکی   که سر برده بود اندر او اندکی   زمستان تختی به پیشر اندرش   جز از خرقه چیزی نه در بر کش
کسی بر دو شب‌ها گرسنه بسر   هم از نان نه در روز دانش خبر   همه روز را خواند فقره اصول   شب اندر صلوة قضایش دخول
بفقر و بهر انجمن رسید   بخوردی و رنج عبادت کشید   ز حجره برون بر آمد برون   زبوعش سراپای او جیلگون
قضا را بهوا آنچنان صاف بود   که چون آینه صاف ناصاف بود   شنیدم شد او با وقت نهار   بدکان کبابی فروشی گذار
دل از بوی کبابش فتنه ربود   رها کرد بر قناعت زشعف   در آن موم از تابش آفتاب   چکیده عرق از جبین چو گلاب
بخود گفت عالیکه گرما بود   چه خرقه از بهر سرما بود   که خرقه الکنون بخیبا کنم   ز کبابی تقی نقلی کنم
چو چالاک چست آورم تعریفی   تو انگه تفصیل اینو چه پیش   بدست آورم وجه کباب فروش   دهم خرقه کیسه هم تا ام بدوش
ز اسراف نفعش چنان داشتی   که سرما ز گرما نه پنداشتی   چو این فکرت اندر دلش راه یافت   که خرقه بخود ده کباب گرفت

تنبیه

بکیسه سلم کرد پر از ستاد   ز دکان برون رفت با قلب شاد   هر کوی و هر بام تا وقت شب   پی اخذ آن وجه بردی تعب
قدم زد بهر کوچه و هر گذر   نداد ش کسی نیم دینار زر   یکی کس برای رضای خدا   اعانت نکرد دینار میزا
بهنگام شب کاسمان گشت   در برده باری بعالم گشود   برهنه سوی حجره باز آمدی   ز سرما بسوز و گداز آمدی
برنج گرد باب سرا استوار   ز سرما بپیچید بر خود چو مار   نه تاب صلوة قضا بود پیش   نه از جمع برخاست بود دلیش
افتد سقف مجرده اش برای   هم زیرا بخت عاجش بری   ز سرما سیاه ده پا کرده دست   بهم تاب بیمور ده برید گشت

بشب بسته سلکین همی ساختی | همی ساختی و بینداختی | سنا پایش از سردی آسمان | بهم بستدی چون نه سنگ گران
همی دیده در روزن مجود داشت | همی چشم بر صبح صادق گماشت | همی بودی از هول لاحول گو | همی اسپو کژدم بهم شد فرو

در مثل و اعضا غیر متعظ گوید

زبان را تنبیه خود بر گشود | همی طعن همی نفس خود را نمود | همی گفت کای جاهل بی هنر | که غیر از سماعت نباشد ثمر
ز دستم بردی چنان اختیار | که دردی چنینم نمودی دوچار | قناعت چنان بودم اندر بهار | که شهر بردم بر تو بر کار
بردزم طمع خامی آورد این | طمع کرد بحر قدام این چنین | که بازم ز راه خدا داشته | هم از صلوة قضا داشته
نه تحصیل علم و نه تکمیل دین | توان با چنین اشکی بیارلین | تسبیح خامی از ایام برداشت | ز حرصم چنین نفس کردن فراشت
ازین پس نگویم جز از راه حق | بتابم رخ از غیر درگاه حق | بتکمیل دین جهد افزون کنم | بدل نفس اماره را خون کنم
چنین تا که شد ظاهر از کوه خور | بهمان مانا و از خود کرد بر | ز تحصیل بر واشته جان که از خبر | شود شاخ بی برگ بار زیان
نه بر گشت کوتاه پوشد از فرو برد | نه بار شکر که حقش نا بیر زکرد | چو آگه ز تحصیل و بعضی جهات | ز او ضایع شب ابو بصوت نهات
سرا اندر سرا او بکنجی نشست | نهان در بغل از دو سو کیسه دست | چو در دستش شد از ضوء خور روز آمد | چو از ضوء خور گشت بر روز آمد
نتابید بر پیکرش آفتاب | دل از تابش مهر گشتش کباب | چو سر ما برون آمد از پیکرش | برون شد چو شبنم شد از سر تش
بشد سوی بازار بار دگر | بکیمیا فروشی فتادش گذر | دگر بره ز استاد کیمیا فروش | گرفت آنچه بگرفته بد روز دوش
بخورد و شکم فربه از او نمود | برو ده گره بر گره در فزود | فقط بسنبکرد در اخراج رنج | از او سر زدی کار ما در فسیح
چنین تا شب اندر بیازار بود | تماشای هر جا و مأوی نمود | بشب باز از ضیاع دو شنبه دید | ز سر ما همان زجر و بشن کشید
همان رنج که گشته بودش دچار | همان محنتش بد اندر بکار | همان گفتگو آکه بیکرد دوش | همیکرد و رفتش بکردن خروش

نصیحت

تو ای کرده اندر طمع عمر صرف | که بنمود تبسرت زکرار و برف | قناعت نداری چو خوانی کلق | بضاعت نداری چو در لا بکلی
مکو ز آنچه را بشنفت آگهی | مکن در کدای خیال تهی | پر بشایی آید کرت صبر کن | بنفس از قناعت بر و جبر کن
مکن کج و کردن بر مردمان | که بنمود ز سردی برد دم نشان | کس از او لیتی بدشوار تمام | هنوز نا ز نو بر بکیوان علم
کرت سر فرازی مکن سروری | ز پستی توان یافتن مهتری | تا چند خوبش صبر و قرار | مکن از طمع خوبشتر را خوار و زار
قناعت چنان ساز کاندر جهان | بود گفت نت از قناعت گران | نه چون شیخ خرقه بکیمیا بده | بکیمیا مقام شتر باد
چه بس بخت آید قناعت بکف | چه بس کس که اندر خسارت تلف | ز گفتار حشت تو کردن مپیچ | برو شیخ سان در ره هیچ هیچ

حکایت

بر بیمار نفسی طبیبی بگفت | که درد ترا نام ز بهر نهفت | نشا بر بگر این ما دادکه من | ترا بستانیم بوجه حسن
برو نوش یک طالف تریاک کن | وز آن قلب خود زین مرض پاک کن | بمداری چو فردا جستر تو سر | ز درد نهانت نباشد اثر

فائده اسراف

اجل گشته شغالی از او بخورد | همان بود اکل و همان بود مرد | چو گفتند آن حال با طبیب | بپاسخ بغر مود کان بی نصیب
نکرده درم ما زد بسار فرق | چگونه گشته من ز خوار فرق | ز شغال نا دانکس فرقه است | چو هر شب از آن دو بوز فقاهت
شکم پرور تو طمع خامی است | که سرمایه مرگ و بدنامی است | نخانی که هر کس شکم پر درد | بتیغ طمع طبل اشکم درد
شکم دوست چون شیخ کیمیا خوار | که دائم شکمش از نجاست پر است | نه خالی شود دشت و نه غب بر | بغیر از کسا بنکه بستند حرز

طریق قناعت ره دیگر است | ره آن نه کان را هوا بر سر است | هوا خواه را تا هوا جو بسی | تفاوت بود در رضا و ارسی
در کوش چند هوا خواه کن | طریق هوا جوی کوتاه کن | بود در قناعت خود داد آنچه | که گر با دسازی غنیسی کرته

حکایت

یکی پیر را یکی چاکت زد پیرهن | ز دوشش خنجر او در عوض پیرهن | گرفتند حقش که ریحان که چون | بدان کردی از خنجرش جز خون
بپاسخ بگفت نمودم تقاضی | نه بگذاشتم در قیامت قضا | قناعت نمودم و کرد سرش | جدا بستودم ازین خنجرش
کسانی هم این سان ز خامی گسیختند | ببرق قناعت صنعت گسیختند | تو بیند خطا هر سرشته جود | که تا نیم در نار اهل خلود
تو برا ز جنید و بیاغ عندلیب | جدا بردی هر یک بهت نصیب | نشا بو قناعت گر خرقه ریس | برآید خطا کار با بوالهوس

حکایت عجیبه

یکی را مسیح شد بهمسایه اش | در اول نظر کو در دایه اش | ز دایه چو حاصل شدا و را مرام | سوی نازنین شد بنمود کام
شبانه سوی ماه سیما شتافت | همیرفت و با خود خیالات بافت | چو در بالش نازان ما بشد | از بیوا قصه شوهر آگاه شد
گرفت و فرود کرد تا خایه اش | پر از خایه گردی که تا پایه اش | تصنیب آنچنان که در او فرو | که کو زبید در زیر محمیز او
گذاشتش تا دم صبحگاه | غرخود و جدو برد تا صبح راه | بگفت او را چون بشد بامداد | که خیزای خرد مند نیکو نهاد
برو جانب خانه خوبشتن | مگو باز ن خوبشتن این سخن | دهانی پس چند از طمع جستم خوبشتر | ز حد بگذاری منه پا به بیش
نکرد او قناعت بجای نخست | به حرص عاقبت فروداد دست | برو تا توانی قناعت بکن | مکن ریشه خوبش از بیخ و بن
قناعت بگفتیم در زنان بس | تو از هر چه باید برای بهوس | چو آید قناعت بهر جای کار | بهر جای حرمت کند خوار و زار

حکایت

بدبخت یکی تنگ شد روزگار | که بودش فزون رتبه و اقتدار | بد و چون فلک تنگ کیرد مجو | در آن تنگ کیری دلیری مجو
بوقتی بهوش آمد اندر بوست | ز اسراف کردن نگه داشت دست | که کارش ز پایان برون رفته بد | ز تاب و ذلالت زخش تفته بود
نه از راه پیشش بود ره نه از راه پیش | ملامت همی کردی از قسمت بیش | همی خون دل خورد تا از جهان | برون رفت با دیده خونفشان

نصیحت

در اول گر اسراف کاری نکرد | بدو روز چنین خوار و زاری نکرد | ز دست آنکه سر رشته ای شد رها | بسی مشکل آید بدستش دگر
در اندر مآل امورات بین | در آغاز رو شو قناعت گزین | که فرصت چو رفته کیرد از چار سو | محال است کرده مآلت نکو
نبینی که نام آوران جهان | جز از وقت حاجت نجوشنده | نسازند جدول درم بر کسی | بدار خود زر را عزیز بسی
ولیکن چنیدان که مادرون شود | که آخر چو قارون جگر خون شود | فسرد و شتر بیت که خواز کشته | چو مفلس شدی شرمساری کشی
نگوا بر بقیران نگرد استر و | ولا تسرفو چون گلوار فرد | که آخر نهی سر بهر آستان | زنان غیر و لی نیاید نشان
عبث حشت این بوستان را نگفت | عبث این در سر بسا ر انفت | بسی انکه بات ما و بده است | فقط با سنگو نیکو بشنیده است
تو هم از ما بشن بیغر ما چو دی | مگر زاده بشر بری ام تو بلی | خود او گر چه بخشش فراده گفت | ولکن تو سنجای چون او فقف
چو تکلیفی اوراست کاندر خوبت | چرا او خود نخواهیت در فقر رتبت | بکبر الامور اوسطاء ای ابنکه | عمل کن نه کم کن در او نه زیاد

حکایت

زنی شکوه بردی که کم ز شو | که باشد مرا شو بسی تند خو | طلاق زن از شو گرفتند باز | بشوی دگر رفت آن جان گداز
نشد انتقالش بشر شوی دوم | گره با دوم شوی بنمود دم | از این شو جهان شو در آن شو بنی | چنین تا حکومت شد عاجزانی

بزن گفت کای قحبهٔ نادرست / سزا حرص تا چند چالاک و چست
بود اشتهای تو زان بیشتر / که کوچه همه آرزو خوشتر

با سفره بستند پس سوی او / بصحرا نمودند پس روی او
ز نوعش که تا کو بسیار شوی / ازین که جوان که فراری شوی

بیک هفته روز و دم سفر / نهی شد از آن قحبهٔ پرشرر
ببین آخر حرص را تا چه هو / بانسان ز اسراف هی چون آید

قناعت چه بسیار زیبا بود / که از نفع عمر زر و دنیا بود
تسمع خامی و حرص خوارت کند / چنین طعنه گو بهسارت کند

حکایت

یکی را پریشان شد از فقر حال / فرو بست بکو لب از قیل و قال
جو آن زن از فقر او ناله کرد / که زرد و جبین روی چون لاله کرد

دیدیا مرا روز و شب نان و آب / ویا پس بخوانم من انجیب
بحکم حکومت فرو ماندهٔ پیش / طلاقی فرو خوانده تا خواندهٔ پیش

زن این نکته دانست و ناچار شد / که در دام این سان گرفتار شد
بر هر که اعطا را این درد کرد / شنیدی از او لعنت و سر دست برد

کسان که علاقش خبردار شدند / رعایاتش از دست بگذاشتند
دگر باگه واقف نبودند از او / حکایت بر ایشان فرو خوانده گو

هم آن زن لب از این بیان هوشیار / که نه شوهر تو آنست آن شوهرش
بظاهر نبودش بسر شوهری / بیا من بجز داشتی همسری

بس این درد را بر صحیفه نهاد / ازین ماجرا عاقبت جان مباد
قناعت نبودش بفقر چنان / که جیب نمان گشت و در داد جان

حکایت

جوانی نشستی چند را گرسنه / بسر برد با روزگار تبه
قناعت بنان جوین بودش / یکی لب بطعنه بگشود بیش

که حیفا جوانی چو تو نازنین / قناعت نموده بنان جوین
برو خدمت خواجه پیشه کن / ز رنجی بدین شدت اندیشه کن

هست آن نان و کباب بره / مخور این جوین نان و برگ تره
چرا نشود یافت شیر و شکر / خورد با خرد سرد خون جگر

بنه از کف این رسم و این راه را / مخور خون دل گاه و بیگاه را
بره گفت مسکین با عقل و هوش / که جان من اندر قناعت بکوش

گفتار در نصیحت

برو ننگ کن از طمع خلق را / که تا کم کنی قبلهٔ خلق را
مکن روی در قبلهٔ ماستان / مکن قبلهٔ خویش هر آستان

مقام ثریا اذانت دهند / که در قبلهٔ ماستانت نهند
خدا جوئی اندر قناعت بود / نه هر سفلهٔ با اطاعت بود

قناعت بدان کی کرامت دهند / مکن جهد کو آن کرامت دهند
بو بیزاری از خود مکن دین تباه / که دینار دین برده با اشتباه

شو بندهٔ نفس شو بندهٔ حق / ازین بندگی سر برتابی سبق
سر پرا که بر خشت اندر نهی / چو فرق ار که بر بالش بر نهی

نهادن سر اندر پی کس پناه / به از تکیه بر بالش عز و جاه
برو بندهٔ حق باش و از غم مپیر / مکن شاهی و باش عزت پذیر

تنبیه

حلاوت که اندر شکر بیش هست / نه هر نوش شکر در عقب نیش هست
مرا گر به تلخست صبرای پسر / هر چه هست شیرین تر از نیشکر

از آن رو که شکر دهانت خورد / ولی صبر زنگ از دهانت برد
ز شکر زند گرسنه اندر دهان / دراز و شهد صبر آورد کم نشان

طلبکار شکر چه بسیار کس / نه چون صبر کو را حکیم است بس
صبوری کن و شکر از دست نه / که تیر قناعت بجا نه بزه

از آن رو که صبرا نبوشی مدام / شوی خوش هشیش خواص و عوام
نه از نور دندان چو کرم اندرست / نگرد نه چون پشه گرد سرت

چنانکه در روزه تلخست تلخ / قناعت هم اندر نظر است تلخ
مرا فرق در غوره و تلخ مست / چو خود غوره و تلخ نزدیم بگیت

نه بینی که در تلخ اکثر کسان / بگیرند صوم و بنوشند نان
کسی کو قناعت توان تلخ کو / نمانند چرا صبر در تلخ گرد

مکن صبر با غوره شکر کنی / نه شکر که از غوره شکر کنی
همان غوره باشد که در صبر تام / به از شکر تر شود لا کلام

چو حشمت مکن جهد در کار ما / که تا یک آید از صبر کردار ما
بخود صبر کن ای طالبین حق / قدم در طریق شیطانین مزن

مرو با بخود شیخ ابلیس را / مخور گول آن نفس تلبیس را
که آخر چو حشمت شوی منفعل / بر آئی بدربار سبحان خجل

حکایت

بمصر اندر افتاد شوری چنان / که از داروغانی بر فسق فلان
کسی وارث مال او بست اگر / جوان درگه عدو این خبر

رسانند بر عرض دارای دین / که دارد پسر یک چو در ثمین
سگان دارد اندر بسیار زفاک / که رحمت هزاران بدان نسل پاک

جوابیست آزاده حال و نکو / بشسته کف از مال دنیا فرو
بنشیر از آن قدرم افتخار / نموده ز خلق انزوی اختیار

ز دارای شرع رسول انام / امینی بر آن عنایت تمام
به نشیر پسر بعد چند چنان / رسیدی نامزد رسول از سر آوان

پس از بزرگش حال آن پاکزاد / بره سر بسر شرح احوال داد
جوان بعد انده و چندان گفت / که بخشام آورد کلامش شگفت

در حقیقت قناعت گوید

نه هر کس توانند شبان زمه / نه هر جیفه ای سر به منطقه
مرا نان که کنج قنا اندر است / بی اختیار بسیم و زر است

حلال تو با ادا اگر مال حق / که یک جو براو نیست آمال حق
تو خواهی شکسته اندرم آدمی / قناعت بدر از سر آدمی

سزاوار نبود فقیر حقیر / ملبس شود در لباس حریر
چو شد فقیر اینگاه بره حق / که خار حریرش نه زرده بود

چه بسیار شیرین بود کام فقر / چه بسیار نرم است اندام فقر
چه بسیار دیدم قناعت صفت / چشیدند آب خضر در حیات

برفتند ظلمات و آب بقا / بخوردند اندر بودار فنا
ز شربش حیات ابد یافتند / بملک ابد زنده بشتافتند

نه بینی که چون خاکشان در لحد / نخواند در ره رخنه اندر جسد
برانسان که از داروغانی رود / چنان داخل ملک باقی شود

تنبیه

مگر عنکبوت خود خوان از آن / فرا پیش نکرده خود دست دراز
بخوردی سنایا ثنان که چند / شکستی از ایشان و دست ببند

نه دیدی که در بوزه کرد سرا / زد و خوان که بست مجروح را
وحالیکه در دست چوبی کران / هم اورا ببود از پی حفظ جان

بکنجی نشستن و شاخت نما / که تا در دوت گلب از گلب پا
نه مانند حشمت همه بام و در / کذا رد بهال سک را شده سر

حکایت

یکی از دو تن شد عقل زبان فتاد / عرب داره اندر قبایل فتاد
بخوانند تو میش بیش ازهم / که در ره بنه بود نه بیش ازهم

هم اهل دانش همه هوشمند / بدانش یکی از یکی بود ارجمند
همه با کمال و همه با هنر / هم در فضیلت بر از یکدگر

گرد در رفته سالی در آن قوم ماند / بیک شب از آن قوم حرفی براند
هنر زانچه گفت در آنکه گرده / ز بو فرزند آمد زا بسیار زکوه

بروز شد از خاتمی لیقین / ولی غافل از جهل خود اتخر بی
از آنجا که فر به چون کرده جو / هوای درازی سخن کرده جو

بروز دگر با بلد گشته حرف / برآمد بکوشش دل تنگ ظرف
برون کرد از آستین هر دو دست / بدانسان که بر دو چشم اهل عقت

چنین گفت با اهل آن آستان / که خواهم بپرسم یکی داستان
شنیدند چون اهل مجلس سخن / همه گشتند خاموش در دهن

نگفتند باهم که این ذوفنون / نشانیم دارد چه در اندرون
در این چند کاهی که بایسته لب / نشانیم او را چه بوده سبب

یقیین دیده نادانی و جهل ما / بخود دیده تحصیل ما را روا
نه از شاه داهل بعالم روات / نه مکوم این حکم هر کار فوت

به از این نباشد که دم در کشیم / بگفتند باوا فعل در کشیم
نشستند خاموش و گشتند گوش / که دیوانه باره دگر زد خروش

که هم سحبتی خواهم از انجمن / از این جمع خواهم یکی هم سخن
ز شر شدگی جمله سرها بپیچ / ز حیرت همه گشته حالت پریش

به جهل دعوی زبان را گشود / لب از او نری شر بر الف نمود
بپرسید از آن پس ز دانش وری / که چیست در این مقصد از وری

جدا و ندانش بطعن و ثواب / جوابی بداد شش زدانا صواب
پس انکه با ترس و بیم تمام / سؤال از خرد رفته این کلام

سکندر که جهان گشت من چو رایت | ز نعمت سایه بر آفتاب
فرد در جواب خرد مند ماند | چو خرد است و پادر دل نهاد
کشید او که بر مجمر آن قلم | چه کرد جز نشش پیش از گفتم
چو دید آنکه دیگر نیش جای نیست | بحال خسرو ماند خود گریست
همی گفت با خویشتن آن بجز | اگر کردی ز رهی بخود سخت
چو صندوق در بسته بود جهان | هم از بیک و زشت بود در نهان

بعزم که این شعر چه شعر مکمت | محیط و سکندر که منظور حیث
چو دید بود از آنشوران آنچنین | نمود او بر جهیس او بعینی
دل از آن کاسه چو باز آن دید | ز دل ناله در ناکشید
بحسرت که از نی خسرو لب باز | بدر رفت از آنجا به یکر دیار
ترا در سخن تا قناعت شدی | بسی باد و قار و معز زندی
ترا هر چه دادست بر آنچه پیش | زدی آتش از دست بر خویش

تنبیه

مقام جهان را کسی یافتند | کز آن جا در آن پای بالا نهد
نگاهی سب باید تمیز راسپهر | که کس را بجا نباشد گذر
ز هر جا که جای گفتار نیست | ز هر سوی حرف گفتار رفت
زمان دانی اینقدر بر خود سبال | جهان ست جای تو گفتن قیل و قال

سخن جای دارد تو بیجای زن | در آئینه چون عکسی بیان حق
بجا یه کسی را فراگرفت شد | که او را نباشد چو نوبت رسید
ز فرمودهٔ خود بسیج برخود سیار | که از تو خرد سر بر ست باز
جهان آنکه تیف آن که او بیت | بهر دهر جز او بت بگویت دهر

حکایت

یکی در دبستان پری کهن | بسالی فرولت لب از سخن
ثنا خوان او او ز دل و جان شده بود | بود از دل و جان ثنا خوان شد
اطاعت نمود او را او چنان | که قدرش بنا بد بشرح و بیان
هنر سید آنان سخن جاری است | بر اهل معنی بسی بیش است
کلام بر آن تا که بر آن بسم | غاب آنند دانش ام با خرم
نهان خود کسی راکه بنز خرد | شناسند و بیر کانیک به
بر آن سر دمان با نصیحت که گو | بآن آن هنر بر بلوش نمود
کسلانز دشمن و رحمت باقی نام | که بر او سخن در خور تست نام
برا کنند و کنند علی از برش | بیک لفظ بیکار شد سرش
بگردش نشاندند آن سر دمان | که بود او عبد مید بشر زبان
سبک بار از آنجا سفر کرد زود | بدر رفت از آنجا که بسیار بود
نه شستم که ما قنوان باد کار | ز من بهر این سر دوم روزگار
نفس کر بیا دانی از دو ستم | بخود این سخن کای رعایت شتم
برا فراختم بهر دانش علم | ز بیداد آتش آن سلام شد قلم

ستایکر بود بر بادی انیس | بجزداد که خسته یاکنی جلیس
همی بهر شهر از کبار و صغار | چو شمع بقا او بپروانه وار
شبی که گفت با خویش کرد کار | چنین تا کی اندر پیشیمان کرد
کمالی که بیکنان ما ند بدل | بود بهتر او بر بدبساط ما ند بکل
سزا و آن بود کار آن که کنکو | هنر بر بنده دلبس خود فرد
بود دشمن و حرمت لیاقت | بقدر خرد قصه آغاز کرد
به دوخوب اگر رحالش شده بود | هر سطح بحرف آنی شده
خبر دار کشتند بر دی بسی | که نا دان تراز وی نباشد کسی
هرشن هر کس از دور بروشن | بسر دل بر نشین همین بنک شد
بپرشیان ادب بیشاد و رجهو | برد ابنشش تجر آن بیبود
برفت سفر در شهر پایی تخت | که بر داد دم بیکجان سخت
که بر لیت بنکو نزار نهر آن | که را ز مرتبد هنر در زبان
در آن بسته کرد بیرو دوزیب | نهبند بوی خویش را خویش سپرد
چنان باز کون شد بر آن لعا | که نا هیچ منتر نکرد دو سپار

نصیحت

سکوت است دانشوران را هنر | دهر بحث در را ما نشان شر
مکن جای در جنگ هر جدال | و گر مسئلی بر جنگ و قتال
بکن تا توان جهد و سکر نیستش | که ساکت بیشی نبود کس کران
نه بینی چو بیرون شد از پهر راز | نشان چو بیوشش از آن راز باز

ز رحمت بکن دشمنان را هلاک | ندا ز جهل گن بند نویس خاک
بیالا چو بر دی کف خوش زدی | بسی با تامل نیاز شفرزند
ترا تا سر دستر از خود | که با گفتی عیب را سر شد
جسم حرفی که بیرون جو شد از دهن | نه ممکن و هر جو دست صاحب سخن

جهان دار سمرای خود در دوز | بسفلی جذل ک از فرس جر
غافلی که ز خلقی شکر سلی | چه بنده در زبانی دهن از سخن
کرفش بسته بود در لباس گشتو | کس از عرق خیس تند گوش فرو
ازآن رو که گر مراتب نهمی | بر بر سر دمان از لطایم کی
چو آمد برون گفت شیر تو | عهد و ره که کرد از ز نو
سرسر دران سر بر سر با کرین | کرنی جز بری شد سر سلی
بمنطق آدمی بهتر است از دواب | جواب از نو به کر که تو خود جواب
قاعت نابز کسب آر سیر | کر بهتر بود خامشی از کهر
ز خشمت صفت کر ن عار کر است | بیکبار کی بند فهمت کیست
کر بیران چنان گفت زغافلان | کر از خامش چرا خامش ندی نشان

قناعت کن از مرکه دارش | بسفلی و ران آن کسی میر خوارش
سرانفزند لعجواد بهذهن جهان | کر یک سره و نا پسند بستان
نژاد انشل یست چو عونا کران | سخنکوی کر زه صدر فرته زبان
بود شیخ گشند تو نا درخلاف | عدد و از تو بهتر سرا ندر سف
حسام زبان را بو فتی بران | که بر داری از ان سر کشان
دلیل حرق محسان و کمان | ز بغض بود دهان بکنه از خویش یاسه
ثواب از تراجب خاموش تو | بگفتار اهم سخن کوشی تو
کرمیست دانش سیران بخو | در تست بعضی بیرون برد
چو کمیخت سر بسته امتش | بدان ستد دل سند حز کمتش
گر کردی اگر سر کشی در سخن | بدی در دبستان فضلش مدل

حکایت

سر افضل از فضلا فلک شد بر کی | بسر برد در آن مرض اندکی
در ز انسوی منع بوی بهمش | که طاهر بر کس کنند ز تمش
نصیحت که کرکتش آن کس سوا | طب کن ز عطار این کو دوا

نه امکان که سازد بوا دوی درد | رعایت ز کس در وا اوش کرد
قناعت نمودی به دو جهان | نمیداختی ز در محلتی جهان
بد کان او دار و بی علت | مجانبت بستان بی راحت

تنبیه

چو امش نفر بود هر حرفی | چه باشد ز صاحب دلان حرفی
شفا در ارانند الی آن شاکر است | که خواهش نگرد در خورت خواهت
ازآن منع کر جور بر دن کی | بود از پی امخند شکر را
نخواهی دهی کر تو کام دست | کی کام دل میشود حاصلت
سرا دت ز نخود کرد عسکری | بر نیز با بی اندر خود شکم
شنا سازون کاه رغبت ما | در آخر نه حز تا سرا دی بری
کرت سر دی نیست بر نیند نسیم | چو رغبت شدت دو دفع شهوت

غان راسنکر که دانا بست | و لیکن بسی نیخ گفتار است
سرا سر دن او ای کرسکران آن | بست نام بی حفظ جان
کن خاطر تفتیح بر دی | که اسپون شکم بر دران بزرگی
سنکیر شهوت کر سنت بیسلی | شکم راکن تقنا زار ناز خم
کمی باسخن نزد سرد کهن | که عزت رو دجا بنت بجهل
بکن در قناعت چنان جهد تام | دیا ک ن بمقدار دانش سخن
سخن ستر کن نا ستوری تمام | که داشته اکمن خواهی عوام

تمثیل

شنیدم که سلطان بسر رهتی | بحکم فقیر بود در بشد تی
بهر راستحق زوی از زد | که بنها تنشد اکم باز رست
بهرا آسر و همشت کو شه | بدین حق از سلطنت خلع بود
لوای شفاعت نمودی بیا | نه کر بر سکوتش قناعت بدل
نصیحت زحشت بر و با کن | که ز دی بمخلوق ظلم و جفا
قناعت کن از خویش آباد کن | گر از سر کشی خانه خراب افتاد

کلاه شان شد کر قناعت کرت | و از این باب کوی سعادت ر بود
بجای پدر صاحب افسر شدی | رفتار در فزون سر شد زش و ستبر
و لیکن ترا این عنایم نهاد

حکایت

جوان ان شد نا صراین کسی | بسر برد در ما بسانی بسی
پر آن عاقبت دانست از فرد | که ا کر و انواع نسق و فجور
بسی سال سر در قناعت بز | ز قنا ندریج قناعت سپرد
رسانید چون فسق را بر کمال | بر انسان جواز با به اعتدال

چنان برده در پهلوا دو در به   که برده ز هر دل تخته عزیز به   بسا بی بسی شانه بر ریش زد   بسی عطر بر لحیهٔ خویش زد
چو جا کرد بر دار آن فن کش   بکند از غرامت همه ریش خویش   همی کند ریش و بسی داد جو   بهر قدر بر کند سود می خواد

حکایت

یکی شه قرینه را برد   زدی سر برفت و زره نکوزد   با ملی هری حکمران صبحگه   که جا پشت بر شد و بیگاه
سر رشش حکمران ولایت بدنی   نمود و بکرد اندر با چنگ نی   جنابی بگاه او رسته برد عیان   عیان گشت بر نی سر [illegible]
قناعت کرد را هری کی قضا   بتر قدر گردش بستلا   رها هیئت اندر قناعت بود   همان الکتاب بضاعت بود

حکایت

شنیدم که در قریه که خدا   شی چو خود کرد فرمان روا   که چون خود رسید او بکار کسان   ز مردم کند رفع ظلم خسان
بیکچندی آنکه ظالم شعار   همیشان در افتاد چون گرگ هار   چو حجاج خیب جهان ها کند   بنای اساس روانها کند
با هل براتب چو ظلمش رسید   سموم اجل بر نهالش وزید   بشد که خدا و افعال او   همه خشم بر ساخته حال او
کشیدش بزنجیر از شیبین   بر افکند ماشی ز روی زمین   خلاص از کفش جان مردم نمود   در مهربانی بمردم گشود
نکو او بغیران دهی التفات   بجندش زبن کاخ هستی قضا   قناعت کرش بود بهتا جهاد   که بل بود بر که خدا شهر را
بر انگاشت حرصش و سلطان شو   بهانش بر [illegible] نشود   نظر کن [illegible] چو کو   بیک لحظه [illegible] چو که
قناعت نما تا نه بینی زیان   و گر نشوی عبرت این و آن   چو حیف کشد عبرت عام و عام   تو هم میشوی ای پسر والسلام

حکایت

شنیدم که استاد آهنگری   نمودی چو سالی یکی نوکری   چنین گویش آن لقب استاد   همانش بزد چو سال بداد
پسر بر خدمت چو سابق کم   فرو بست محکم چو سال دگر   ز پنبک آتشی جست روز عیان   برامان طفل آمد از آن میان
پسر نیک انگشت و دامن گرفت   بمالید دامان بهم تخت و تفت   که تا به کند آتشش نیک کار   رسیدش یکی برق دیگر زور
جب و راست [illegible] رسید   برامان آن طفلک نا امید   چو طلب قناعت کرا فزو نه   شد الحاق آن پسر سوخته
نشست بخجل که زانو زغم   فرو رفت در بحر رنج و الم   به هر ساعت او را نظر میشود   زدیده سیل سطر میکشود
بود کرده هر کو نه خلق آمدند   با طراف او چون حلقه زدند   چو دانست درد دلش هر کسی   زبان بر ملامت گشود هر کسی
که قدر چه دارد قبای پسر   برای قبایی مکن گریه سر   مزن این قدر بر سر و رو مکوب   بر شاه مکن این قدر رو مکوب
سیفشان برخ این همه خون دل   ز رو و بهر خاک [illegible]   قبا لایق انجمه که ریخت   که کار چنین غایت الحیت
بیا تا که مردان یکی یک   وهیت قبا های صوف و برک   که تا سبز کرد از آن کامکاران   برایم سراسر مراد و دولت
چو گفتار مردم بجایی رسید   چو انجام مطلب بجایی کشید   برآورد سر طفلک دل غمین   برآورد از دل نوائی حزین

پند

ز مردان سردان بود را صواب   جوانی بغیر سود افزون ثواب   که صدق است این جو گفتار ها   ولکن نه بر جای گردار تان
از آن شده که فریاد و افغان من   برای قبا نیست بر ذوالمنن   نه خواهند درد از کجا باشدم   که انجه نه او را دو را باشدم
هر آن سالها این قبا در تنست   که محرم ترا نور تنم ز آن [illegible]   از آن بر همین ابرو من رحیم   که این ابره کرده چنین کا نسیم
چو بوده بعمری همین [illegible]   نه زینه جز این و صل دیگرم   نخواهم جز این ابرو دیگر جای   کر آید اطلس برای لباس
هلا آنم کر ساز قناعت بر این   چو جز این لباسی نیم دل نشین   چو این وصله آیدم کربست   نوانم در این [illegible]

دگر دست شو هر بر گی دگر   نخواهم نمودن در بیخی دگر   چو جز [illegible]   از آن رنگ البته [illegible] بود
به از این نباشد که به هم برش   بر آرم بیک ره از پیکرش   لباسی از این بسته بدا کنم   در این بت [illegible] جا کنم
که با یه ز اصلی با ونی کرکت   نشاید ز ادنی با علی گرفت   که بزم چو از این به پستی روم   بود وارده [illegible] و پستی روم

تنبیه

نگر زان رسم بر مقامی چند   ولی امر پستیم بی کرز چند   بود پستی اندر علو چو ال   ولیکن به پستی نیا شد زوال
هر آن کس [illegible] پستی کند   با فلاکیان [illegible] دستی کند   بره در حقیقت زمین کی مکان   که آخر رسی بر سر آسمان
به پستی قناعت نمایی اگر   نسازد [illegible] عبرت اثر   کسی که باشد قناعت چنین   در آخر بجایی سلیمان نگین
در اول علو از [illegible] کند   با سفل مقام ابد جا کند   دگر پستی اول قدم ساز کو   با علی مقامات پرواز کو
بنا را چو زیر حشت برد   حدیث [illegible] از بزرگی رخورد   بسی در قناعت ترا پند گفت   بسی در [illegible] گفت
بخواهم قلم را از این باب بست   بهشتم در تربیت پا گذاشت   قدم خواهم از بابتشم کشید   بخواهم [illegible] چشید
از این در چو در باب هشتم رود   چو مستغرق بحر هشتم شود   کند عالم تربیت را بیان   که تا یابی از تربیت [illegible]
نظر باز کن باب هشتم ببین   گلی زان گلستان بیفشا ببین   که جز تربیت [illegible] بکار   در ایام بهر صغار و کبار

باب هشتم گفتار اندر عالم تربیت گوید

شی سالها [illegible]   بیک لحظه بکشود و باز بگفت   بسی سعی کردی ز [illegible]   سفارش نمودی ز [illegible]
[illegible]   فتاد آن [illegible]   بود گفت گوینده [illegible]   [illegible]
[illegible]   تو کردی بیک لحظه و [illegible]   چه بسیار تا قابل آدم بود   که کاشف [illegible]
[illegible]   [illegible]   چنین گفت گوینده هوشیار   [illegible]

تنبیه

کسی را از اول آنچه بد نمود   چو بنمود از آن راز دیگر چه سود   خطا در تو باشد که گفتی تخت   زبان سست از من و یار [illegible]
[illegible]   [illegible]   ز رفع چو داری ز دیگر [illegible]   [illegible]
یکی قطره بد تا که [illegible]   ولیکن [illegible]   صدف کو [illegible]   که نتوان کس [illegible]
دگر هم به پستی [illegible]   از آن دانه دیگر [illegible]   [illegible] که راز درون [illegible]   ز دست دگر در کف [illegible]
رود و دست [illegible]   [illegible] یکباره حلق   چو پر شد درون [illegible]   [illegible]
[illegible] ساتگین   فرو ریزد از خود شراب [illegible]   [illegible]   دگر [illegible] آن باده [illegible]

اندر پند و موعظه

در اول که در کار سیلاب [illegible]   که سیلاب [illegible]   چو سیل آید از کوه در [illegible]   [illegible]
در اول [illegible]   از آن پس [illegible]   که آید [illegible]   [illegible]
بنای عمارات [illegible]   بروی [illegible]   [illegible]   [illegible]
[illegible] دست   ولی [illegible]   [illegible]   [illegible] مقام
[illegible]   که [illegible]   [illegible]   [illegible]
[illegible]   برون [illegible]   که آید سلیمان [illegible]   نگردد [illegible]

نه انسته در چه بیند از سنگ   که بیرون نیاید به صد سر و چنگ
سخن از در راست بسته دهان   که گر لب گشاید به عالم جهان
نخواهی اگر در بلا تن دهی   چرا راز در دست دشمن نهی
چو از گفته افتی در بلا   مگو جز سخن از طریق صلا

تمثیل

شنیدم که دهقان پسر را پدر   زد از شوری کرد این نکته بر
که بار از لب بابا سخن   سخن را ندانسته دال و دهن
نظر کن چو خوش گفته اندر مثل   بود این مثل خود قبول اجل
سبعت از پسر هیچ پاداش نی   که سنگین بود و سنگ بر کوفتی

نصیحت

مکن با زبان غیر حمد خدا   که خلق زبان گشته بهر دعا
زبان بسکه باد او توان گفت جان   نشاید به بد و گفت درد گران
ز شیرین زبانی چو حلوا خوری   هم از تیغ گویی شماتت بری
شکر خنده دیدیم شکر برد   ترش رو ندیدیم شکر خورد
مکن با کم از خویشتن هم سخن   که البته مقدار خود بشکنی
نگفتیم با کمتر از خود مجوش   از این رمز مقصود را ساز گوش
نظیر است اینجا بره هوش کن   در او چون در آویزه گوش کن
که حشمت بکمتر ز خود بشکنست   چو گوهر بهر قیمت خود شکست

حکایت

شبانگاهی اندر یکی سنگلاخ   هم خورد بشنید بوم و کلاغ
گروهی ز بومان و جمعی کلاغ   فتاده فراز با در آن سنگلاخ
ز بومان دو تن را شنید آنکه گذر   وز آن فتنه گشتند بهره خبر
یکی زان دو تن رفت در جنگ [illegible]   دگر تن به جان سلامت برد
نبرد آن یکی را خرد داد جان   بصیرت در این بود دست از زبان
نه خود تربیت آدمی را و بس   چه بسیار مرغان اندر قفس

تنبیه

ترا دیده حق بهر دیدن نهاد   که بر هر کسی هر نگاهی گشاد
نه هر جای باید هم بر گشاد   نه هر جای باید به هم بر نهاد
نه هر جا روا سر دهی خشم را   نه هر جای زیبد نهی چشم را
هنرمند آن کس که آسوده خفت   ز تنگ و به کس نفر نمود جفت
چه خواهی که آسوده حالی کنی   فرح در نهان رو لیالی کنی
نظر باز و هر ز از بهر دیدن خلق   که تا بر نصیحت بتازی به خلق
نشانی چو از کس نبوی دادخواه   چو بوم افتی از بام شام سیاه
سرنجان که رنجیده خاطر شوی   سیه رو سوی دار باقی روی

حکایت

زنی را شبی جنگ با شوی شد   گریبان دریده و [illegible] شد
گرفته بدو ریزه طفلکان   دریده بر پیراهنش تا میان
رود خوار غم نام خود و گسر   چپ و راست طفلان بروی پدر
دل مرد بگریخت آمد بجوش   برآورد از جان طفلان خروش
شی ماز طفلان فلک داد نفس   چو بیچاره از ضرب چوب حبس
فغان خورد از حاضران سرا   فغان بس و شد زد ش در آمد ز پا
جهان دیده گفتش ای ناجوان   عجب تربیت کردی از کودکان
برون کردی از خانه زن بیگناه   سپس حال طفلان بود در تباه
بیا لا تمیزی ای دست خویش   که ما میزدی ریشه خود به خویش
نمی شد بسر در از قصه سر   بتی جامه چاک است برگ پسر

پند

زبان آتشی هست پر التهاب   که از آنجا افتد ز انقلاب
چو آتش زبان را بود سرکشی   تو آن کشت با آب هر آتشی
نشاید جز از بستی مرد را   که هیبت کشد سخت نامرد را
هنرمند را حاجت الفاظ   علم را دو در کوزه هر آبی بوی
نگو ما فته حسن اندر برست   چو در منجلاب او فتد ظاهر است
سر و کار زر را در دهان چو ترجمای   که جز زر بود هر چه در ابعا می
چو زر گر عیار تو کامل بود سنگ   کشاید صبر زند بر محک
درست هم ز تو بر محک پاک نیست   چو دندان که باشکش ز سوراخ نیست
کنی خانه گر بر هوا دو قلم   که یک حرف بیرت نگردد رقم
و گر گو نیم بیرش کرد بود   چو بیرون نداری چه سود از نخود

نه هر جای جای دعا مه بود   نه هر خون بنوت از قامه بود
بسر عامه داران که نان میبرند   بسا روزه داران که خون میخورند
حرام از قفا هر ریشش خا   احسانه بیدا اطفال را در قفا
نه هر کس عمامه بخود عالم است   نه هر عملکی از عطا صائم است
چو شیخ مصلح الدین محمد حسین   گره روی آن ملحد منافقین
نه دانی بسا مندی که او خاربرد   نه گونی بسا مندی که او نادر برد

نصیحت

برو یاد کن راه نه بیره خوی   رفیق طریق حقیقت بجوی
برو همنشین شو مغز یا تا لبر   ز سر تا بپا سیر با دام تر
که مردان نمک گر خورند از سر   نمکدان شکنند خوردش سپر
نه بینی که خلوت پرستان خلق   ز خرجی او دفتاده آخر بحلق
بگوی از طریق صلا بعر ز   سخن از نمود و زردی نمیز
مکن خویش آشفته گر صد هزار   بگویند باشد فلان کم عیار
که با هم چو شکر شوی خوشگوار   ز تو خوش شود کام خورد و کبار
بود شکر و شکر پی بسی   تفاوت چو اندر کس و ناکسی
مثالی که در شیخ و اندر من است   تعبیر مثل و صلوه دامن است
سپر و دو از پوستین پشت را   هم از پشت مکن پوستین چست را
شکار ار کنی کن ز دور از دیار   مکن سر که از کشور خود شکار
پراکنده کار و پراکنده گوی   رنجیدن این بعسر یکبیر نکوی
خدا است شاید که بعد از عمل   نهاده است اعمالش اندر بغل
مکن گوش قول ملامت گران   که اقوالشان هست بار گران
تو نقد فقاهت بیاور بکف   شود گر چه حسرت سراسر تلف
چو حشمت که اشعار او را کسان   لگد از ند چون نی شکر در دهان
چنان بشکند در سعدی تاجدار   هم اندر من منطقش بسیار
بود او اخیر مثل حرف برشته   که او را کنند در گل و ارسته

حکایت

شنیدم شیخ سلک خضرونی   پیر لشکرش حالت ما زنی
ملکزاده آزاده شه کامران   اسیر گشتبر جهر آستان
بشام دوم شهر آمد ز جا   برون رفت در دوش از تن جدا
طبیبان ز شب تا برون آمدند   هم از عدوا عجوز آمدند
رهانید ز غدانیان راز بند   تصدق فقیران را کرد چند
ز هر شهر او شد چو آگه اسیر   سپهر خواند او را امیر کبیر

تنبیه

در آمد بزندان شه نیکبخت   بجای نی دید زنجیر سخت
بشه گفت آن میرد الاعتبار   که خون کسان خورده این نابکار
تو هم دوش با تقیادان چند   بدر رفته بود این ز زنجیر و بند
چو تنها در از دست فعل شیخ   بها نزد حسین ز بلائی بدیع
جز آن یک نفر کس بزندان نبود   بپرسیدش علت ز نور عبید
بدو گفت صاحبقران گر تو را   نبیکردی از خون کس شستشو
تو خود خود در این بند خشنود   بزندان ز کردار خود ماندهٔ
چه کار است کس را بنا کرده شت   دل آسوده هر کس که کشتی بهشت

نصیحت

دو چار کسی شد بلای ببر   که بر خلق از او شناسد ضرر
تو بر خویش مکار بگذر ز جهل   که خواهد نه در جهل شد کار سهل
اگر بی نقابی به بینی براه   بپوش از نگاه هشیع چشم نگاه
تو بسو ابن تفرج ای شوی   وز آن بستر باعلی سراب روی
چه زشت است این ایکه او نیز پوش   نهادن بهر بام و هر کوی گوش
مکن عیب و کس را مغز و حب   که آخر در آفتی بعیبی غیب
کسان دیده پوشند از بهر عیب   تو ناکس چو گیری ز مردم نقاب
در آسوده کی خواهی این خود بستا   فرو بر کش از صحبت خلق پا
کسان دیده پوشند از دید نی   تو تهمت گذاری ز نادیدنی
چه گر حق بود با تو در گفتگوی   منور شده با همه گی رو بروی

در موعظه و پند

شنیدی برادر پلی بی لجام   نخواهد کس کلاغ کس را مقام
کس زن جز از دختر باکره   که نشد چو قوه با سره
مده گوش گر با طلی بشنوی   که آخر بران راه باطل روی
و گر بیوه کردی پند دل زمان   که وصفش بسا مند بوالت زبان

حضور جهان زن بچه دارا بجوان / که بر باد بر همت خانمان
لب افغان ازو ملالت بگیخ / با طفلان همسر روز زوال کند
مرو در کشش شب و روز در جهان / نزاهت نا موسم از انتقال
اگر بینه خشت نگیری بباد / چو خشت برارد زمان تو داد

حکایت

شبی با همانی ز مهر بشکفت / بیکدست چنگ و بیکدست دست
می آلود کان گردش از چار سو / گرفتند چون حلقه صف فرد
فکنده چون چنگلی از نرد صف / نوازندش چنگ با چوک بسر
چنگ بسکه بار لگد بر کشید / بگای دفش حلقه دل در بید

نصیحت

پس این نکته فرمود از رهی پند / که بگسل هوای برادر ز بند
نه هر جا توان نهی منکر نمود / بی امر معروف لب بر گشود
نه هر کس بود اندر ضرب ریه برد / جوابت چون حق و ریه خورد
خداوند تا که بخوش کشند / بقیمت نتوان برو کش کشند
مدارا تو با دشمنان کن بسی / که منکر نو نبایند کسی
چو چنت که منکر نوار و نگر / که بانگی نبود به بدشان بود
جهانی که بر سر رود درست / کند خورده گیری بسی نادرست
کسی نی بگت چو صد درست / رسی گر بجی دیگران نادرست
مگر سخن گر چه شنوای پسر / نه فتنه مگر بود از منکر
معانی ترا از سخن مقصد است / که این شیوه را حکمت اندر بهاست

حکایت

مرا ظلم نامادری در شباب / بدر کرد از خانه نیک باب
خضعه اندر لبم تا دیده سنو / که گشتم فراری ز ظلم عجوز
نه تنها از آن خانه بیرون شدم / جگر خون سجاف بیابان شدم
زپای برهنه بجال تباه / نه روز ارمیدم نه شام سیاه
قضا چون سراسر بغربت بداد / کدام بدر الخلافه فتاد
بعطران یک از دوستان تقدم / که بود دی بدارالسرور نوم
همان کو سرا یار و غمخوار بود / ببرده وار بکری سرا دار بود
بکاخش برفتم بشام نخست / دو شب چو بیایم گرد دست
خلاصه بستیم شب اندر بود / شبی صبح کردم تفسیر قطار
چو شد تیغ خورشید ظاهر کو / سرا جان ز تیغ آمد اندر ستو
شبانان بهار ز نهر آمدم / بمرد و دری اندر کس شدم
در آنجا که نه بسم باز مزور بود / ولی بسیم کیش ز بخور بود
در آنجا نه تالاری عالی بنا / فرو در بخی صبح بسته دما
سقف بل بدان تازه مرح ازرقا / بهر خانه همچو قصر نعیم
یکی نیمه از روز بگذشته بود / که ابواب آن قصر بالی کشود
برون آمد از پشت پرده سری / عیان شد سر نازنین پیکری
یکی مهر رخشان که مهر سپهر / ز خجلت برو او نهان کرد چهر
نوانی برآورد چون نی زنای / که افکند نانی گر چون زنای
فرا داد شنیج نگو کوشش شفق / شنیدم بمرد و در دیگر بگفت
که ای نوجوان مرد بی آبرو / چرا چشم ازین در نبندی فرو
ستمدیده گفتش که ای نازنین / نکردم نظر من بجی ببیس
بگفت این اطلس پرده بدر / چو مهر بکه ابرآیدش بر زبر
دم دیگران پرده بالا گرفت / در و بام را کرد محو شگفت
همان اولین لفظ تکرار کرد / کلام نخستین بگفتی ببرد
هم از زده بار دیگر گفت باز / که واقف بود خالق بی نیاز
نه من دیده بگشوده ام سوی تو / نخواهم نهم دیده در رو تو
فرو رفت در پرده باز اندرو / پری وار پنهان شد از چشم دیو
دم دیگر آن حور زیبا جمال / چو خورشید کامد برون از جبال
برون کرد از پرده روی چو ماه / چو ترکان کج کرده طرف کلاه
دگر باره آن سرو را با عتاب / چنین کرد آن ماه سیما خطاب
که بر در تو بی شرم اری سیر / که هر لحظه سوم فسانی النظر
نمی بینی ای بیره مرد ای جوان / کرانی خبر از نیک زشت جهان
نخواهد نظر ماه رویم کند / و با عزم دیدار کویم کند
در حال آن ای نوجوان الکلام / بگوبان و سامان سبیل تمام
شود دانه از امر ابرو سیاه / چنین جهل او بود در نگاه
برو دیده از سیر کویم بپوش / بعشقم تو چون دیگری دین مپوش
که چون نیکر قسم شود ... / ز مژگان ترا پاره سازم جان
بود با چنین زیشه ... / نه نه سرزد تو ... اسپهر ...

مرا آمد آن لحظه مطلب بدست / که چهره را سوی من سیل بست
بجز من نشسته ز دست دل / بسره قدمی شده با بگل
منان از لگم برد عشق آنچنان / که از هستی اصلا ناندم نشان
از آن پس سر از پای نشناختم / همه هستی خویش در باختم
تغافل کنان رفتم از خود برون / شدم بسته رشته عشق جنون
گشیدم سرا فور گریبان تلطر / سرم برز شود و سیم پر ز ذکر

تنبیه

در آن فسلم تو زده خردی که ای / بزده بند بر خواهیچ بی
تنزانا کنون بسته بند طب / چو طفلان گهواره مانده حدب
تغضیره ز رسم و راه وصال / همراز طریق حرام و حلال
چو خواهی کنون که ... / نشانی بهوا و هوس را ببر
دهی باد نا موس نام آوری / جهان دیدگان را گذار ز نشست
بجا هوس مردان مکن ... / سر بر کسان را شوی سرفراز

در موعظه گوید

سرت نازم از راه باطل بگرد / که با جهل نباشد ره در سم برد
نشاید زنی را کج شده سرشت / چرا از اسستی هم نوائی دراغ هست
گر او گشته برگرد سرز خلاف / نوازش بر کش تیغ نفس از غلاف
سر نفس بر زان نه زنگ بر زنش / که آلوده میکردی از دامنش
خوش است اینکه در خون غلطانیش / نه در هر قفس سر بجنبانیش
مکن گوش با قول زشت کسان / فرو بند از زشت چشم زبان
که اخر در فتنه باز نشود / بتو خشکیش چاره بسارت شود
همان تخم گشتی نشانی درو / همه هست گندم بره بر جو
مکن بد که آید بد اندر برت / مکن بیشکو کو شود دامنت
نتیجه است رسم بزرگان دین / که ساز نه دحی طرفی چنین
دمی عالم آدم چند سال / کمال چنین افته سنما وبال
مخور خون دست رسنا اندر جهان / مکن خویش بی بهره از بخیان
بسند دلی عاقل این بار را / که حاصل شود زجرا ثبار را
مدار از رسید شفت خلق دست / که فنجرش کند عاقبت از رو بود
اگر بینی افتاده در کمند / محمد کش که چون او در افتی به بند
نه خوردی ز سر دم شعارکی است / محقق بود شیوه ناکس است
نشاید که هم گفته را شنید / نشاید که هر دیده را دید بید
که با جاهل بسا طلق را اغرار است / هلاک از مکافات درد ساز دست
سفرها برون پند حشت گوش / چو در بند ها ساز در گوش هوش
نشاید فرو گفت این چند کس / کس اندر پند گیرد بگش پند بس

حکایت

شب تار و زمستان یکی را بکاخ / بری شک نبود و بر فراخ
پس بکوزن و سکین بیا بوده با / فرو چیده اثنا تمال دست جوال
یکی از دوستان مال او را بجست / گمان هجر شش که او گفته درست
نمردم جهان ناقت در دم جنین / عجب ای گمشتم سلیمان نگین
از آن پس پشیمان ز گفتار شد / فرو در غم و غصه بسیار شد
بغرد داخیر شد خدا و ند مال / بمعبر خلاش کرده ای بی بحال
گرفتند و بودند در آتش زدند / بتن تا وک آبدارش زدند
ببرد ند مش از خانه اموال را / بگورش نهادند آن مال را

نصیحت

تغافل کن ای اصحاب ازخطا / چو کردی مکن راز خود را فاش
نشانی که دارش کرد اگر / فرو خوانش اندر بگوش جگر
چو گر از همه ما شیخ اهل شدن / ولیکن از او بگذر و بس زنی
بود و خبر مکن که حرف از جلب / بر آید شکند برجمع نادرب
تو من جا در آشین نیش خانه / دگر از چه در جهل درمانده
گنی فاش راز از چه در پیش خلق / که خویش اطلس آغوا اندر جهلق
سو قرنس خویش همچو کوه / بتار آگهی بر فلک از شکوه
چو بسیار دانی مکن بیش سخن / زیک حرف هیچ در بن خود مکن
مگو در خفا حرفی ای نیک مرد / چو طفل هر بر آید شود و نیخ و درد
عقابی بها گفته در جنس شب / ترا خود دسبش مگو حرف هب
بود که شرا سینه ... / چو بیچاره نی دم نداری بهر
هنر پیشه بایست بده و زد و ... / چو شمعی که از غیر سوزش مکن
گر اندر جهل اسلام یار ... / بیفشر که زم پای کی
گمان را مکن گوش هر گوش ... / که دیدیم در تیر با سر خطات

برخویشتن در غیبت کس کوش / که دیوار را موش و او را است گوش
فضیلت نی اندر سخن گستری / چو بندی لب از گفته دانش وری
چو خشت است گفت فزون از سپر / چو کم گوی گوهر سخن هست زر
بخوار خود از کل نی بها / بیک دانه گوهر است افزون بها
سخن گرچه بسیار نیک اندکی / نشاید سخن غیر از صد یکی
نبیند سخن پرور از ... / بیا تو بگفتار اندر دهان

حکایت

شبی در سرای می آلود کان / سگی خورد صهبا در آن کران
چو در رفت از پا بیگاه سگی / بشد سنگی جای دیوان یکی
مکان کرد دیوان یکی را بجای / بکابیش برد تکیه بر متکای
وز آن سو سربوی در او ابطاق / فرو ریخت در هم سبو و ایاق
از آنجا که یک باده نوشیده بود / دلیر از خفقان بیمشیر بود
بطعنه گران آمد این ماجرا / بضربه شکند هر سها
زجا جست و دندان بپایش فشرد / بیفشرد و دندان همی تا ببرد
ز ایوان بمطبخ سرانش کشید / برون از شکم روده ماهی کشید
تنش قطعه قطعه بدندان نمود / چو سگ را که اندر بدست بود
بتدریج خوردش بجای کباب / که لازم کباب است بهر شراب

تشبیه

سگ از تربیت این کند بلکی / چو بی تربیت می کند ناکسی
گر او خواهد و سیرفتی اندر بکاخ / بمیلک شبیش ملک دهر فراخ
وگر تند خوئی نگردی جدا / سگش پیش کشیدی بمطبخ سرا
برو دست و چشم و زبان را بچم / که آنان رسا شد کسی را کرند
بود حرمت هر که از دست خویش بر / خورد هر کس از پنجه خویش نیش
چو شیر عرین باش نقش بین / مگر رسید سازی خزان معین
نه غرش نما بالصدا حت و عیز / که بیزد ز دام تو با عمر دو تیز
ادب یاد بنما زبوزرجمهر / که ...

حکایت

در ایام طفلی بدار التمور / فتادی بیا زارم اندر عبور
دوان خلق را دیدم اندر شمار / همه گرزهای گران شان بکف
یکی را بگفتم که ای ذوفنون / نگر داده این خلق را رو جنون
که از هر طرف سیر و ابکان / دوانند با گرزهای گران
مرا گفت امروز شهزاده ای / به بحر سخی برده یک ساده ای
بی ای ... لشکر شهر زادگان / بدادست فتوی باورده ...
ناهر بهین جمع پاک زاد / رو غزا در غان سگ جهاد
از آنجا نمودم بکوی گذر / زبقال آن کو گرفتم شمار
کشیدم قدم جانب کوی خود / نمودم سوی کوی خود روی خود
رسیدم بجائی که دیدم تخت / گروه جوانان چالاک چست
تخت آن جوان را که کردم سوال / زخون دل آلون دیدمش بال و بال
سوال وقایع نمودم از او / مرا دقه رفته خواند فرد
که چون تاخت بردیم در خانه اش / نمودیم تاراج کاشانه اش
جوانان ازین سو و ز آن سو چالاک / فتاده چو سرو سیمین بخاک
بامداد او حکمران ولای / برآورد دریای لشکر ز جای
ز دیوان همراه توپ و تفنگ / شتابان رسید غازیان جنگ
وز آن سوی دارای شرع رسول / فتاده در او آتشی از فضول
فرستاد آن هم زکوش و کنار / چو مور و ملخ لشکر بیشمار
نی از غلامان دارای شرع / بسر بسته خود و تن کرده درع
بتر زین کشیده بخون یلان / چو رستم که خنجر بکف زندران
هم از سمت شهزاده گرد دلیر / برآمد ز بالای خانه بزیر
یکی تیغ در دست آن نامور / تو گفتی که برق بیاید ز سر
چو بحر محیط از یمین و یسار / برو آمدش موج سیماب وار
سف یل شدی گر که باد وی / ملمان ازمه نبردی کرد
خروشید کامروز با این حشام / کنم لشکر محنت دین تمام
بگفتا این و شد دست بخنجر همند / بهت دگر هم سپر کرده بند
که آن میوه باغ ظلمت چو دود / بتر زین و دستش بپایه فرود
چنانش بزیر بغل بر زد است / که از روی کنفش نمود از است
وز آن سوی آن شیر شیر نیا / که بر سر خود از عروشش کلاه
سنا بکر دی از این سوی شد / بشرع نبی نا سزا گوی شد
بسر جبه بودش قبا تنگی دراز / که بودش دهن چون دم خار باز
نبی گاه وی در نظر آوریم / برادگش و آتشش در کشید

در آنجا صبا بهوی نام او ران / روان بود تا شمعین آسمان
ز صبحی که سر بر زده آفتاب / در آن کوه با بقعه اش انقلاب
جهان نوبها را کان با خدا و مردین / بکشتند که گوید اسرار چنین
که از هر طرف گشته شد فزون / روان گشته از هر سو سیل خون
در بوده بی سر بسرجامه را / که کرد تا مساراند همگی مرا
بر آورد شهزاده حکم بود / بیاورد او بم همی حکم او
که گفت این چنین چخ بزد ان عشق / بن هر که در خون در اندا خشق
بدست او فتاده در دغوان گره / هم اکنون رها گشته بیکبان زره
مرا هم از آن است نامش تگاه / نمانند شی باقی از این سپاه
رسیده است فرمان بیا بازگشت / کنون وا پس آیند سردان دشت
پس از چند روز این شنا شه / جهان ملک بزودش جو بگاه شه
بعز مرود دارای دین زجنب / ز احکام جنگ و گیتی طلب
همین حضرة الدوله حسم کرام / که نزد ملک بود والا مقام
فرستادش از ری باخراج او / ز اخراج بگذشته تاراج او
علم شد برآمد چو از گرد راه / روان کس نمودش بارگاه
نمودند تبلیغ فرمان شاه / بساعت نمود از وطن رو براه
سوی ری روان شد ز دارالقرار / برون رفت و در ری بحاکم شنوا
بری ماند دین پرور ... / زبانی بسی کرد با شه جدال
حدود دات از آن گفت جادو بری / سنانت چون و چرا کس بری
چو شه دید بی چاره در چاره اش / ز ری کرد ارسال شه آواره اش
باعزاز و اکرام افزون ز حد / بدار الترسیر درین نفر بود در
ز بعد رسالش بلکار شد / سوی خانه خود که بار شد
پس جامه ای همی شکر نهاد / برون رفت از آن جامه ماند شاد
از آن سال و گر نهی منکر نکرد / نه بجهد زبان سال سر جبه برد

گفتار در نصیحت و موعظه و پند گوینده

نه نهی را فقه این بود / بسا امر را منتها این بود
بجائی نما امر معروف خلق / که او در سیاست بیفتد بحلق
برد ایجاد و نه نوشش این فرد / بی راحت خلق وقت سیر
که تنها نه عمر عزیزت تلف / شود هم رود آبرویت ز کف
بجائی نشستن بود در هر مکان / بسفر در از خشم چون مار دان
مدار برده عزت خویش را / مزن بر دل از دست خود نیش را
نه هر وقت آتش فشان شو / دگر شد نه بر این و بار آن شو
در ابریشمین کرم کردن ... / که بجنبش بجا که در افتد بپیچ
چو بلبل بکش تا نوای قفس / که با بسته گوی بر نغمه قفس
کنی تربیت هر چه نا اهل را / کنی سخت تر مغز جهل را
بخوان بر حقایق شناساکتاب / ببر رنج انکم بعلم حساب
شو مشتغل سیم و مار تنور / که بیزار زچوشد از فسق و فجور
بر اهل کمالی تو در کلام / که بهره نشد اندر تبارک مقام
حق اندر و تنها ده فضل و هنر / گران مایه که ازی بعالم ثمر
و آتشش بجای شمر برون / جنگ بیش از آن در آن مردود
نما نقد جان را برای خدا / که باشد در آن ره رضای خدا
بسلطان کمن ای پسر همرهی / که دارد تجلی از خدا سروری
چو خویش باشد این نکته بر کو نما / که برهان بود لازم هر مقال

تمثیل

شنیدم که یک خدای مجید / بموسی بن عمران بگفت ...
فغان را ز فرعون و ابلیس دار / که دارای ارض است از کردگار
مرو سیر باده حنان بر عنان / که زیبنده بود برای در آن
مران تو سن خود از آن پیشتر / بزرگ است از ما بخورد و کبر

مقالقه الف

الا ای که باشی ز اسلامیان / خدنگ سعادت نبی در کمان
نخواهی و جودش برو بر زمین / و عالی کیا باشد نزد این چنین
بگفتا تو کوشش بروز و شب / کشد در حلاوت برایت تعب
تو خواهی اجل قطع عمرش کند / نهال امیدش ز بن بر کند
نگر حرمت خسرو کفر کیش / که تا چند باشد خدا را بهی
نخواهد چو بوشتی ببغیری / بسلطان کافر کند بر تری

حکایت

نگرد و سخن بنده کس خرید / چو در خانه بردش زبانش نمود
تکلم بهر آن قدر باز نمود / نه بخشید سودی چو نطقش نمود

قضا را زمستان سردی بدی / که سنگ از برودت شکافیده بود
بدر کردش از خانه آن تیره بخت / ز سرما در آن شب بجان آمد سخت

تنبیه

تو خواهی دل آسوده گردد ز خلق / محال است تا هست سیار دون
کس از دست گیتی نیاسوده است / تو انجه خیالی چو داری خیال
بوقتی همه آسوده خواهی نشست / که در جیده خاک لحد کرده دست
وگرنه خلاصی نیست در جهان / بود تا ز تو در زمانه نشان

پند

نشینی چو با گوش خوبت خوش / وگر لب گشائی زبانت برند
نه بر خوب انجلی تمنا اعتقاد / نه بر زشتشان بستیان هیچ داد
ز از قسم گوینده‌شان دانشان / ببینند لال بود زشتشان
بخوب جهان و بزشت چنین / بود تا بد لعن جان آفرین

حکایت

شنیدم یکی رفت پیش رسول / که ای شافع یوم روز قبول
مرا یک پسر باشد اندر جهان / بخواهد کنون شد سوی جاودان
چو چاره کنم ای شفیع انام / گران محنتم عمر گردد تمام
بهر دم بفرمای چاره که حق / توانایم نیست بر ذو المنن
رسولش بفرمود بهر علل / بده طفلک خویشتن عسل
برفت و عسل داد طفلش نخورد / بمحض عسل خوردن دجان سپرد
پسر را نهاده به مسجد و دید / سر آسیمه نزد رسول مجید
بگفتا که ای رهبر راه سوی / با مرت عسل را نمودم دوا
فرو شد چو در کام طفلم عسل / اجل شد بگرفتش اندر بغل
چو گردید فارغ ز مسجد رسول / برون رفت با زوج کبری بتول
نه تنها به پی بود احباب او / بدنبال او جمله اصحاب او
چو آمد پسر را ببالای سر / گرفت از عسل ما جرا را خبر

حکمت

عسل را جواب آمد از اندرون / که ای مقصد اصل کاف و نون
روان در تمام حرفش شدم / بهر یک چو سیلاب جاری بدم
چو بر عرق مرگ آمدم ایخطاب / ز در بار قدرت شدم با عتاب
سر و کار نه بر فائز راه تو نیست / نداد من شفا هم گناه تو نیست
چه هر درد چاره پذیر از عسل / ولیکن نه اندر مقام اجل
اجل را نه تقدیم و نه تاخیر است / نه کس را جز از ما بدو دست

تنبیه

نهاده حق اندر عسل گر شفا / ولیکن اجل را نباشد دوا
کسی را که باشد علل غیر مرگ / اجل را مهیا نه سازند برگ
عسل خوش نساید مزاج ورا / کند علتی گر علاج ورا
علاج ار بری از برای علاج / نمودی یقینی علت علاج

حکمت

نبات ار شود آب تابش دهند / پس آن آب سرد در کباش نهند
که از نفس باز جلائی تاب / بهم گرد گردد چو لاله کباب
سفید کنندش ز آب زلال / نمایند حل مقصد آن بیمهال
شود چو صاحب ظهیر آن نبات / کند چاره گرمت باقی حیات

فائده

به از دهن عقرب نه هر زخم هست / برون از او به نه بر زخم بست
نه زخم سر از سوها فب به / سرا را بشکند جرهن رو به
چو ایشان کند نگه از برون / ولیکن فند کنندش از اندرون
جهل را توانی ستیز و گریز / ولی با قضا می‌نشاید ستیز
حسام ستیز از کلامت درد / خود تنها اجل نمرغ جانت برد
برو حکمت آموز و دانش گزین / ز هر رنج جز مرگ این حق گزین

تربیت در حکمت ابدان

بود تا تو را صحت اندر بدن / شود فربهت از غذا جان و تن
برون چو نشود صحت چه بکرت / گوارا نباشد غذا در بدت
چو خالی شود معده‌ات از طعام / شود خانه هستیت انهدام
ز کم خوردن آنچه گردد علاج / مسترد ز علت بماند مزاج

بخور کم غذا کم کن اخراج ریح / شکم پر مکن هر فصل صحیح
غذا را کم اندر عقب آب خور / که از آب و نان معده چون گشت پر
بسی زان مفاسد بهم میرسد / که آنها ضرر را بسر میرسد
بخور با قتضای طبیعت غذا / نه آن خور که رو بس نوشی دوا
مخالف ترا چار طبع ای پسر / دو زان سرد و خشک است دو گرم و تر
چه ضدند با هم اگر این چهار / ولی تا بهم بسته‌اند از عیار
بدن سالم است و کار اعتدال / عیار ار بهم خورد تن مبتلا است
گلو و اشر بود ور جی خوانده / چرا در ولا قرفو مانده

در بیان تربیت حکمت اثیر گوید

در این چار ضد هر هن خند کسی / که باشند هر دم مخالف بسی
چو وابسته گردیده در این ترا / بود کار ترتیب و تسکین ترا
گهی دفع صفرا و سودا کنی / گهی بلغم و خون صفا کنی
خوری گه ز سوراخ بالا تنه / ز پایین گهی شربت حقنه
همه عمر مشغول اینها تنی / گرفتار این محنت این گهی
رجا نیست اندر غذا و دوا / رجا باشد اندر بفضل خدا
اگرت تن لطیف است و پاکیزه رنگ / پسندارش از پوشش زرنگ
تفضل نباشد گر از کردگار / در این الحم و این شرب نبود دوا
جز از فضل حق نی توانا نیست / بغیر از او فضله‌اند و انانیت
قدم ثابت اندر ره حق نما / که ثابت قدم دوست دارد خدا

نصیحت

نمی شو که طاعت از خویشتن / در سرا جز از باب یزدان نرا
ببین خویش را در مقام ثنا / چو طاعت ز خود دین نباشد روا
کنی طاعت و نعمت حق خوری / ز طاعت چو بالی نه بر شکری
بطاعات و نعمت ممتنع حق / بری بهر خود از اطاعت سبق
نخواهد غنی از گدا اجر حضور / فروشی غنی‌ها چو کبر و غرور
شوقی صفت گر نسازد بجبر / نباشد ترا خبر از دست جبر
حقت چشم و گوش و زبان داده است / فوانی در آنچه نهاده است
اگر نا معرفت باید از دیده نی / کنی رد باطل ز شنیدنی
وگر هر چه گوئی نکو نیست / چو ذکر صنف با زبان کی روا است
ترا هر که نیکی ز زشتی فزود / وگرنه نبودی در ابی در کلید
ترا خلقت از معدن جود کو / وجود تو هم از وجود مر جود کو
کف کرد در پای احسان و جود / از آن بس که از نیت و دادت وجود
کنی تا سجود آن به بذل درم / نه این پی سجود و دو اکرام
ز حشت بر این سخن هوش کن / ز حکمت کلامش در گوش کن

تربیت

وجود از نداری برو سار جو / که از جو آخر جهانی وجو
نباشد شرافت نیست جود اگر / گر است همت در سجود از سر
نخواهی شوی گر هنر زر جهان / بد و نیک را بی تفاوت بدان
بخانه منه زر چو سنگ سیاه / در انبار ما منه چه گندم چگاه
گراملس بصندوق اندر نهی / نی از بهر خود بهر دیگر نهی
چو خواهی خدا جو نشوی در جهان / بنه دل ز مال و بکن بذل جان
چو حشمت که جان بذل دل دار گو / روان روز و شب صرف اشغار گو
چه بسیار شخصا که نانش نبود / ز حق در ش نا توانش نبود
شعاری بجو دش جز از بذل جان / رساند گر فیض بر مفلسان
ز مفلس گدا بنگر زر فشان / که گوئی چو زر نیست بس چیست آن
کسی را که گوئی تربیت خلق است / غنی است با تربیت هر کس است
در این تربیت گر تصور کنی / ز یاقوت و مال دل پر کنی

حکایت

یکی نوجوان سرو بالا نکو / بدخشی نیک خوی گرد بد شو
همه زهر او نا بوقی کشید / که چون شب بو بر او کشید
حنفایش دگر حسن توان نگو / بر ما در ش زن شکوه کشود
که دخت تو بس هست نا مهربان / ز فعلش بکام رسیده است جان
هم هوم من از تو بسی دلبری / بدخت از آن گردی همسری
ولیکن غلط بوده خاطر نشان / که کردم چنین وصلتی در جهان
گمان کرده در که باشد پسر / ز نا بردن کام خونین جگر
از آن روز تغیر اندر محل / شده خانه انهدام و خلل
پسر را چنین گفت از ما مجو / پس این سخنها که گفتی گو
قسم است ار چون تو نیکو بسر / نهند پای اندر طریق خطر

در آنم که چیدی گلی از گلشنش　در بوی ز خار ستم دامنش　نبودی چرا نیمه‌ای ز آن باد او　کنون هم بکن حمل آزار او

تربیت

مروت نباشد که چون بوستان　شود زرد درویش ز باد خزان　فرو کندن از ریشه اشجار او　که روزی دگر بر نخوری بار او
برو صبر کن در خزان ای پسر　که دیگر ره آید بهارت ببر　دگر باره نقشش نگارد بهار　شود سبزه و خرم ز باد بهار
توانی دگر باره زو بر خوری　ثمر از همان شاخ چیده خوری　بری وقت گل چیدن از او نخی　چو بی بار گردد از او نخوش
درختی که بی بار شد باغبان　بی چند روزش بسازد زیان　بدانی که چون فصل دی بگذرد　خور اندر حمل پرده بر رخ درد
ز باد بهاری جهان تا جهان　برآید بار دگر نوجوان　برد باغبان باز زان شاخ‌ها　فزون تر شود ز خویش ثمر
دهد بر چنین گر آید خزان　رسد چون خزان باز گردد همان　درختی که در آب باشد تنش　ایستد ثمر هست قدرت کنش
جهان بوده تا بوده است این چنین　بو فنی چنان و بو فنی چنین　چنانش چرا سودمندان رسید　چرا پوششی از این جنبش نظر
چرا نیک خواهی بخواهی و زشت　که خود هست نیک و بد اندر گشت　که اهل دلی نیک و بد دان یکی　که نشونه دارد نبود شکی

حکایت

بوقتی دو چارم تب ورد شد　که با استام حال چون توبه شد　هما او بهم جسم نبود خلق　بلی تجربت ریخته …
علاجی طبیب دم نه نمود هیچ　بل افتادم از درد و بحر برنج　بروزی مرا داشت در افتاد　تن از لرزه شد بید اضطراب
تن از شدت لرزم از جا شدی　سرم هر دم از جا چون باشد　بیامد بسی تب جان شدم　که بر تر از لرزان شدم

فائده

هما که نبرد دایه بانگ ای عزیز　چو خسپی فلان سرد از جای خیز　جهان جستم از جا که در فتی ببر　سیرم خورد و شق گشت همچو نغز
ز سر ریخت خون چشمم فرو　فرو بسته شد چشمم از خون او　همی ناله کردم که ای دایه خیز　سر آب بر چهره خونین بریز
همی دیدی ریخت دایه بسر　یکی لخت آب یخم از زبر　ز پر تب و لخت بر آب یخ　شکستم بهم همچو بشکسته یخ
از آن پس سر از پای نشناختم　و گفتی روان از بدن باختم　ندانستم آمد چه بر سر مرا　فکندند یک دایه بستر مرا
بروز دگر دیده‌ام باز شد　برم دایه آن یار دمساز شد　ز بستر سرم را برآورد زود　ز کنج لبم چند بوسه ربود

در انجام فائده و ترتب اثر

فرو بسته بودی دم از زردیی　ز ده بخیه بر زخم چون موی　ز خون جگر دامنش کرده بو　فراهم ضمادی برم آورده بو
بی … از آن کیه و قند　در آن خوان نهاده بدان و گشند　ز آلایش خوان نشستم چو دست　بیا گفتم چه بوی بیان ننگ بست
برای تفرج بصحرا شدم　دگر ره ز صحرا بوادی شدم　… دادکی … تب … شتم　ز بیمش بجود مرگ … شتم
سرا و نبرب نیامد بسر　دگر وعده‌ام هم نیامد ببر　همی رفت و دیگر نشانش نبود　خبر از سیم ازو داستانش نبود

در موعظه حکمت آمیز

برو ای بسر برده عمری بجهل　فراوان بود در جهان راه سهل　نه هر کس روا بیند او هنر ترا　چه گویند کان هنر ور روا
نه هر کس توان حکمت در گرد　یکی از نشاط و دیگر از کرم و بجز　فلاطون کشد زهر از آن برون　بیکجند با دام از … فسون
و گر تربیت داری و سودا چرا　بکن تربیت رو رخ سود انشا　از آن پس که تبییض او کرده　سخا … ز … آورده
مخور بهر سود او سیم بسوف　بدان که این ما را کند زدق　تصور تعزهای و سود … اشناسی　ز کبریت صافی عرق کی … ی
ز کبریت و سودا او سیماب بخیر　سرا مطلبی هست مقصد بذیر　ز آغاز و انجام صنعت ترا　نظر کن بیان کرده حکمت ترا

نگفتم تست تربیت از نهاد　چه گر تربیت خود نه اندر نهاد　خود این خجی بر پسر صد هزاران گشاد　ز لوث جهان تر ترا داد … 　از آن حمله‌ها فانی … 　و گر باشد از این و آن برده … 　که در شعر چون لانی بعد بند　از آن پس که لیس خوش … ام

حکایت

مرا در جوانی بسی دانه رست　چنان بود وارسته از خلق دهر　جو بی گه دشمن نیاز کو هرات　که کیهان بدی پیشتر او ببرد بجز
نه فارغ چنان بودی از روزگار　عجب دام تلبیس گسترده است　گر او را توان آورم در شمار　که خلقی در آن دام گر بجز است
نه اوراد جز از فکرت خام خود　جز از زشتی تو بر خاص و عام　که شهرت بمردم ده هر نام خود　بجانی ندارد بصبح و بشام
بغیر بود کالخیر بود اهرمن　از آن بایدا مردم از او افا　هم اقوال او هست صدق و یقین　کند غیبت آن مرد هر آن
توانا گو جنت اندر غیاب　همه آن کس باغواه خویشتن　ز خود کرده عیب خود اکتساب　کند بد بازار مردم دهن
که صاحبدلی از جهان رسته　قلم بر عوارض کشیده بدی　شنیدم یکی گفتش اندر قفا　نه گر فکرت او است افسون تحقیق
بگفتند با حق شناس این سخن　چو صاحبدل این ماجرا را شنید　سرا هم بر وری تحقیق لسان　که اسر تو این و تو آن از پسر
ز دست کسی غیبت آمد و کس　چه بسیار کم آدمیزاده است　نظر از نظر از جهان بسته　بجز بر درخت در بوده بدی
که اندر فلان غیبت عیب از زیا　ز ده از چه رو قید دستار و دلق　که غیبت فلان کرده نقل و دهن　بلرزه بر خویشتن همچو بید
بدی همچو امروز از این گمان　ز اخبار صادق ندارد خبر　بسر هر کسی راست قسمی هوس　که نی سرزنش از خون مخلوق رست

تمثیل

نبوی که از دست و همچو دن　بگذرا بی و ساحر نبیندش　بدی تعشقی پاجگر پر ز خون　براه و نتر از راه کین آتش
نبود و نه با او چه رفتار را　نه تنها بدی کذب یا ساحری　بیکرد نتری از او چه آزار را　نه دیوانگی یا نه فی شاعری
کسانیکه بیگانه از داد و دهد　خود آنان که مستغرق نیستند　همه مستجاب و دعوا نداد و ند　بهواخواه و پابسته دو هستند
حرام از چه غیبت بکی حق نکرد　جز از نخوت و لیرشان نیست کار　ولیکن طلب کار او هست مرد　جز از طعن در دولتشان شمار
چو سعدی کسی راکه خوانند زشت　دگر بهر جنت چه باید بهشت　بجانیکه گوید سعدی بهشت　بگویند جنت بنفس مرد است

نصیحت

چه بسیار گفتیم بیار رفیق　مجازی نکردیم ظاهر طریق　بسفتیم بسیار ناسفته در　که تا گرد دار آن ترا گوش پر
بیا از صفا چشم بینش گشا　سر پای در زیر سنگ آسیا　که چون حفظ خواهی فکندت برون　نماید دقیقت برای خبر

تنبیه

ترا دیده معرفت داده‌ام　در آدمی برو بخشیده‌ام　نکرده در رهنمائی از خود حجاب　ره آدمیت کنی اکتساب
ترا آسمان جای و ماوی بود　برای ز رتبت از چه پیدا بود　بر از معرفت دیده آدمیت　چه بر معرفت آسمان و زمیت
با علی مراتب برو جا نما　حضیض زمین را نه ماوی نما　مجرد بر آ و زود ابد علی　تهی از زمین باشی و علی نئی
تجرد سعادی سعلی بود　که در رتبه بر از ثریا بود　جز از این بهر کس طریق ستم　نکرده در طریق مجرد رود

تمثیل

جنابیکه احمد مجرد ببرش　بیک لمحه کرد بر از اوج فرش　بیک لحظه پا زد بفوق فلک　بکاهش جبر بریل خیل ملک
خطا کرد جبا شد این شاه دیده　بمخلوق و آن شاه وحدت است　عروج چون مشغول بود کرم و نیا　مقام تجرد برات بیان
تهی بودن از خویش پر از احد　مقام بنی آدم این شاه کند　بود ظلم بر نفس خود گر ز این　نماید کسی حق جان آفرین

بغیر از مقام رسول مجید / تواند بهر مرتبت کس رسید / مقام نبوت نخواهد فرد / نشاید کسی درک آن رهنورد

حکایت

شنیدم یکی خانه زنبور برد / همه نقد کاشانه زنبور برد / بیازار شهر اندر آمد صبا / که گیرد زر بر از آن کو قبا
یکی ابره در قیمت آورد و داد / از آن نقد نا خورده استاد / تقیدی زرش را بوالهوس داد / که عقبی زرت تو را پاک باد
بگیر این و در ده زری دیگرم / من از صحت این کشته اندرم / نگه کرد چون وحش زر را ندید / بجای زر خود دگر زر برید
بکار ابره و نقد بنهاد در دزد / بدو گفت صحت به بخش و مزد / شب خوابم هر کسی خانه سوز / تو خود تیر از من بسوزی بروز
سرا خانه رو بی بشبها بود / تو روزت بتر از شب ما بود / برو تا چو با ما کنند کردگار / شب با من و با تو در روزگار

حکایت

شنیدم ز دانشوری با وقار / که وقتی بری گفت کردم گذار / یکی نقش آورده از فرنگ / که از حسن او داشت خورشید ننگ
یکی صورت انگاره نقش گر / منقش بصنعت که گفتی تو سر / ز رضوان بتهران نگرده حور / پری را بتهران فتاده عبور
کز آن خوب تر دیده روزگار / نخواهد دگر دید سیمین عذار / یکی پرده بر رخ ز بلور هشت / رخ خود در آن پرده مستور هشت
وی اندر میان و بدورش جهان / گروهی ز مردان گروهی زنان / لبم زان طراوت با غاز سخن / بحیرت سرانگشتم اندر دهن
فرو مانده از صنع تمثال گر / که این قوه داده به تمثال گر / زده ابروش حلقه بر ماه نو / لبش برده از آب حیوان گرو
من از دست داده دل و دین ... / نه زان ... بود ره ... / بتان گره سردمان باز شد / هویدا یکی شوخ طناز شد
خرامان خرامان چو سرو روان / عیان مرد و زن راشد ... / چو در پای تمثال آمد فرود / فراکرد رو بند از چهره زود
چو نائی که بر نی دمد داد زد / زن و مرد را جمله فریاد زد / که از صورت پرده ها بس کشید / بیایید و صنع خدا بنگرید
کز آب و گل کرده نقشی چنین / عجب نیست در صنعت ابرچنین / نظر صنع جان آفرین را کنید / که احسنت نقاش چین را کنید
حکایت چنین کرد آن نامجو / که شد این صدا چون بگوشش فرو / رخ از صحت تمثال آن سو رشید / نظر کرد هم سوی آن روی شید

گفتار اندر آثار قدرت حضرت احدیت عز اسمه

بتی دیدم آراسته چون بهشت / دیا منبجا آمده از کنشت / ز بستان جان بد یکی تازه سرو / که بود خرد خلق جانش تذرو
سه از حجت او نهان در نقاب / خور از انفعالش به حجاب / صدا دیده بری آن چهر چون مهر را / هویدا نگردی دگر چهر را
ز خورشش گمان کردی ز پری / که عارش بایان ببد از هر بری / با سوات اگر لعل لب بر گشود / با جان روانشان روان می‌فزود
توانستی از فتنه چشم مست / بارکان عالم درآرد شکست / من از قدرت حق جان آفرین / که نقشی چنین کرده با نازنین
فرو هرده چشم باندازگاه / بسوی من سم رفت و سوی کلاه / ندانستم از خویشتن رفتم چنان / و با آن صنم چون شد از انتبان
بخود ... / یکی صیحه از حقه دل زدم / بگفتم به تمثال دارای حزین / کجا رفت آن مرغ نازنین
جواب ... / همان لحظه برقع بچهره نهاد / چنانکه گذر شد از مردمان / همان سرو مان راشد اندر میان
سپس گفتم او را که تمثال کو / که بینم بار دیدار او / سپاه پری روی در در یغ / و زان خویشتن ...
بگفتا پس از ... / ز پرده کشیدم برویش قلم / که بعد از ... هر تمثال گر / هم از واقعه بد هم او را خبر
بیان و ... نویسم بدو / حدیث گذشته بگوشش فرو / که از صفحه پس بر آورد قلم / نسازد دگر نقش انسان رقم

تنبیه

مروت نباشد که صورتگری / کند با چنین جان همسری / خود او نقشها بسکند زاب گل / که نقشش به عالم بود زر خجل

توان کی تو کار خدائی کنی / که با خدا آشنائی کنی / اطاعت کن ... / چو حق کی کند هر که طاعت نهاد
اطاعت نما و نما کار حق / شو سرکش و باش ... / سیه روز آخر ... / بجای خود آخر بود رخ زردی

پند

برو دیده در صنع صانع بنه / ز تمثال مصنوع صانع ببند / صور را نباشد بغیر از خطا / نظر در معانی کن ای کودنا
به بیرو نگه ماست تمثالها / که او بخته گشته در سالها / بر آن هاله حق و حرکت بلا / در آن هاله خیر و برکت بود

تربیت

صنم را پرستی همه را پرست / که بیش از همه صنم ... / صنم که گوئی ... / نه لبیک آید نه بائی مقام
و لکن بگوئی اگر یک صمد / بگوشت دو لبیک فورا رسد / صنم نیست جز صنع صنعتگران / که او ... بود در جهان
برو چشم حق بین بند در صمد / که در آب و خاک این ... / نه دیده در دست غیر از خدا / که بخ اصل از جز حق مرقا
معتقد شو در نقوش کسان / که سست ... بنیان و نقش جهان / کسان را همه نقشه داد آئینه / که گردند از باد و باران تبه

حکایت

کسی را خبر داد روزی کسی / که ساز و فلان غیبت تو بسی / غیاب ترا کرده نقل ... / بگو به جز از غیبت تو سخن
شب و روز دم تو ساز و ... / ز غیب ... / سخنها که گوید ترا در غیب / رو اباشد او را بنما ادب
سزاوای او خود بود ... / چرا باید عیب تو گوید بغیب / جهان دیده پیر کهن در جواب / بغیر بود او را گدای ناصواب

اندر تربیت نمامان

سراغ خوشتر از یار ما هر و شب / بود دشمن عیب گو در غیاب / فلان هر چه گوید ترا در خفا / تو در ظاهر او را نمائی ادا
بهر کس کنم استماع سخن / سخن را ازان گفته باشد یقین / خدا نیست کو بیند عیب که گو / بگویند این کار دم حرف سرد
گر او عیب من گوید اندر نهان / تو زخم در رخم سازی او را عیان / عدو تر تو از دشمنان منی / که گفتار آنان ببردیم زنی
ببود رفته بجا از دلم کین او / دل از کین او ... / نشسته بری آتش خشم من / تو افروختی بازش از این سخن
گر از دوستان بودیم کی بمن / زدی از بدیهای دشمن سخن / بود بتر از قتل حرف فساد / سزد شخص مفسد بعالم مباد
نخواندی مگر در کلام ودود / که اشد آمد فتنه ز قتل العبود / بکن ترک این شیوه فتنه خیز / که تا نزد مخلوق گردی عزیز

گفتار در موعظه و نصیحت طریق تربیت

بنه از کف ابر سم و ناتوان رشت / مکن پیشه این شیوه ... رشت / مکن فتنه اندر میان هر کس / با آتش فشانی مفرما هوس
بر زجر و محنت روان ناخوش / به از فتنه در مردم انداختن / در فتنه باز است از آن در جهان / که از این برد ... بین آن
چو هی دوش از غضب کدراز / سر هیزم از حرف شان در فراز / که خواهد اگر شعله اندر نهاد / ز حرفی فروزان کنیشان چو باد
گر آن نخواهند جنگ و ستیز / کنیشان تو چون تیغ الماس تیز / که از آن باین و گه از این بان / نمی فتنه ... اندر جهان
که هم آسمان فتنه در زاد ... / کند عاقبت ... / نویسند اندر عمل نامه ات / رقیبان ...

حکایت بر سبیل ترتیب

شنیدم ز پیر جهان دیده / حکایات بسیار بشنیده / که از دیگری این حکایت نمود / که بر این حکایت فلان ...
که روزی من و جمعی از مردمان / فرد جسته بودیم بزمی جهان / در آن جمعیت از قضا بد فرد / نشسته یکی از مردم عیب جو
یکی دیدم افتاده در پوستین / کسان را که بود و خود را بدین / شنیدم یکی از میان ... / خود بشنید و چو بشنید ...

بگفتش سر نام مردان بعیب / که ناست برگشتی بر تو بغیب
تو در خانه خویش بنشسته / ز اهل دین را چرا خسته
بغیبت برد نام هر کس کسی / بعالم نباشد ز وی بدکسی
خردمند باشد کسی در جهان / که ساکت نشیند بعیب کسان
نشاید چو خویش بندم خبر / که در غیبت مردمان نیست خیر
بنازم کسی کز جهان غافل است / چنین کس بر مردمان عاقل است

موعظت بر سبیل تربیت

سخن کو شعارش همه غیبت است / بگو غیبتش هرچه خواهی رواست
ز وی ناپسندیده را را بگوی / که واجب بود ذم آن زشت خوی
چو شد گوش مردم پر از عیب وی / شود در چشم مردمان عیب وی
دل آسوده از فتنه او شوند / بنقل از او ان دگر کس روند
دگر آنکه حقا ابر و بیت نکرد / بد و فتنه و شر کوبیت نکرد
بدفع هر نه غایب هوا رش نگاه / که حفظش کنند روزگار سیاه
هم از مردم سوق پرهیز دار / از آن قاطعان بند روزگار
کسی کو خورد خون خلق خدا / بود زشت تر هیچ کس از بلا
تو اندیشه کن از بلای چنین / که بسیار صعب است داروی این
یکی مختصر زین نمط داستان / بدیدم بر از غنچه در بوستان
چو شبنم فرو از رخ لاله ریخت / بدامن سراسیمه تمار ریخت
بخود گفتم آنکه که در بوستان / گلی سبزه بیند و بیند خزان
بهار جهان مشتبه با دفراست / سرا دفتری چو نخوان اندر است
ز باد بهاران چه سرش قوی / چه اندر خزان هر کسی منزوی
ولیکن هم اندر تفصیل حریف / شود باف هر سبزه ای که ضعیف
چو در بوستان خشت زار را / که بشکاند این نخل پر بار را

حکایت

گرامی پسر را یکی چوب زد / پسر چون بشد از تربیت خوب بد
بدو گفت بابا چه کردم خطا / که دادی تعزیرم اندر رضا
ز عشر تو مقصد را رفته فزون / همی سوزدت زحمت پر انداز
ترا هر زمان صحبت مشتهر است ... / عادت گرفته است ...

تنبیه

در آمیزی خویشتن را ادب / از آن پس ادب کن برا از عقب
کسی دشمنی خود فراموش زینی / و چون دوست میرانی از پیش خویش
ز سر کن هوای جوانی بدر / که در تو ز پیری نباشد اثر
ز افسانه چند داری که بر / میان بد و نیک ندهی تمیز
ترا عجز باشد ز تادیب نیز / کسی از چه تادیب ... پیش
بد بدهی هر کسی هست خوب / و از کین چوب کرانش کوب
کسی را که با زشت و کور است / به نیک جا کسی ترا ...
خر از چوب کی می شود آدمی / و از مال انسان نباشد غمی
خردمند را تربیت چون دوات / که در آن کتاب ادب ... است
کسی را که نبود کمال و خرد / بشهرت بر آنکه بسر برد

تربیت

گر آتش بش هر ... / رسن بگسلد گوش ... رواست
مروت بفرمای با حیستان / مدارا بفرمای با دشمنان
گرت هست بر فرق گوش ... / بشنو هر گه پند پیرانه گفت
نیاکرد عقل و تدبیر پرورای / مشو هیچ ... هوس آزمای
کسی راست در تربیت ... / که سازد و در آن کس ... اثر
نیاسروری داشت بر آنکه / ز چوب تو گردد کبود م بدن

نصیحت

ولیکن چو داری سروری / گلی حسنان را ز خدمت بری
گلاه عادت بکن ... سیاست کنند / برو زشت و دست ریاست کنند
درست بی هوای ریاست ببر / سران دشمن و دوست را از نظر
که ایمن زآفات دوران شوی / مهر آسوده از کید عدوان شوی
چو خواهی کنی تربیت با جوان / عنایت نما پیشه با مسلمان
که آسایش روز و شب بگذرد / بتربیت نفس سرکش روند
دگر کین کنی با تو در کین شوند / بدر از ره دین و آئین شوند
سزاوار نبود کسی از جفا / نهد در میان با مسلمان خطا
بزرگی طریق جز از این بود / ادب را نه اینگونه آئین بود
خود آنکه گهی تربیت ... / نشاید بصاحب خرد ...

خطا آید از غیبت در نظر / در آغاز بر ماحصل او نگر
بپرهیز از بعقل و بجهل و هی / مروت بود رو بپرهیز نهی
دگر ره نداری بگفتار او / مدارای پرکار بر کار او
چو حشمت که او را نباشد ... / برای ادب کردن مجلس

حکایت

بیاد آید چه بیت اندر از زید بود / که با عمرو و بکر دگفت و شنود
حکایت همی کرد راز از هر شهر / که واقع بروزی چنین گفت امیر
همی بودم زنیرا بروزی براه / درخشنده تر چو از مهر و ماه
گرد برده در حسن از ماهتاب / خور از طلعتش گشته اندر نقاب
قدش حلقه بر سرو بستان زده / لبش تنگ بر رنگ مرجان زده
خرامان که ذر کردم از پیش رو / ز چادر بدر بود شلوار او
که ... خطوه ما تعود این سلام / که گویم بآن آفت عام و خاص
فدا دادم ایسرو سیمین عذار / ز پائین زرفش توقف بدار
نظر کن که شلوارت از چادرت / فتاده است بیرون ز ... برت
نداری خبر چون که از حال خویش / از آن کو بپت گیرد دنبال خویش
ز بشنیدن صوت من گو زنیت / خروشیده اندر قفا بنگریت
برآورد از روی چون مه نقاب / غضبناک برمن نمود انقلاب
که آن برتر زینت قیان بود / که باشد ترا ای بر مردم زبون
ز چادر سرا جامه گر سر زده / ترا خایه از کون سر اندر زده

نصیحت و تربیت

برو تربیت یادگیر شام و روز / نظر از نگاه عجایب بدوز
که دانا زنی تا که از این نمط / دراندازد دست در طریق غلط
سرت را برآورد ز تیغ زبان / زند بر تفت آتشی بیکران
برو خویشتن را تربیت کن نخست / که کار هر نکرده ز تو حرف سست
تو همسوار به نفس خر بی عنان / کنی دخل در کار دانشوران
تو پابسته نفس اماره / گرفتار آن شیر خونخواره
بتربیت کسی چو رانی سخن / بتخصیص اندر حق بچه زن
به خبث تا کام یابی مگر / سفر سازنا نام یابی مگر
خطر با سفر از تو سازد بود / نبی تارکت را کند از غرور
مرقی سفر باشد از بهر مرد / فرزدن گرچه دارد بود رنج و درد
ولیکن مکن می طریق حرام / که شیرین نکرده دو را هیچ کام
نزد تا کسی نفس را پا و سر / نشد از طریق حقیقت خبر
هوا و هوس ز دهان ... بشد / رضا و ورع خود ... شد
کن در هوا و هوس در خود / رضا و ورع را بجنبش بخود
که تا هر کسی بنده از جان شود / مطیعت اگر خود سلیمان شود
چو حشمت رها کن تن خویشتن / ز قید گران ما به ما و من
کنون کرده در کف حلال از حرام / که رفته زعمر چهل سال تمام
خود انجم طلب را هم چون است ادعا / جدا دشمن رسد در قیامت فدا

حکایت

بروزی ز جمعی از دوستان / که نشستیم در دامن بوستان
بگفتیم بزم متقل فرد / نشستیم بر گردش از چار سو
ز یاران یکی داشتی یک پسر / که از هفت سالش نبد بیشتر
پدر در حضور من و سروران / بجا بینش بنده بود چو جان
پی میوه هر جا شدی در شتی / پسر دست تا سبزه دی جدا
همان میوه از دست بیگرفته / بجا نو زیده ما همه از آن در شگفت
بهسر خالصا مخلصا لله / پسر را ... بود کار بیگناه
پدر گر ترا بود با تربیت / نبودی تو پا بسته این صفت
که تا که نبود پدر با ورت / که خاکی چنین گشته و رسالت
بست گویم از من نصیحت بگیر / برو از کنون تربیت یاد گیر

نصیحت

کناره ز فعل زشت بستکن / بکار آید آنچه بابت کنی
ز نامحرمان از کنون دور شو / ز انظار اشرار مستور شو
خردمندی آموزه دانشوری / که نام از خرد در زمانه بری
بسی تجربه چو شود دوم کوچکن / بدو مرد تحقیق کنند بارگون
پدر را بود بر تو حب از زیاد / همان حب دهد آبرو بیت بیاد
پدر مرده دیدیم چون تو بسی / ز تو بی هنرتر ندیدم کسی
ترا گر ز دانش نباشد ثمر / جوابت بمیرد ندارد پسر
بجای تو خوشتر یکی دخت کوه / برای ابت ما نوای ... شعور

دهی بی بستی اگر آنکه مهر ‌ چه پرده را نه بینی حسن و چهر ‌ چو خویش گفت دانی عقل و هنر ‌ بشهر که در دانش و عقل کوی
نداری چه داری اگر عقل و رای ‌ چه داری نداری گر اندیشه‌های ‌ ره تربیت گفت چون با پسر ‌ ببر داخت زان لیس بسری ببر

تربیت

پدر چنین گو آنکه خلف ب[illegible] ‌ که ای بی خرد طریق ثواب ‌ ببر و تربیت کن تا عقل خورد ‌ نباید عبث هیچ امر شمرد
کوششی اگر در ادبش نیز عقل ‌ شوی پیش اهل ادب شرمگین ‌ چو حق تنگ باشد چنین است ‌ بخوبی نشد بی حیا لود دست
ولی معرفت آنکه را بر تربیت ‌ کند آنچه خواهد بپرسد گویت ‌ مزن آتش اندر دل و جان خود ‌ بسوزان در آن نار سستی آخود
پدر کن ز دل مهر فرزند خویش ‌ مزن نیشتر خویش بر قلب خویش ‌ چو بسیار دوران بسستی برد ‌ بسر هر که چون تو پسر پرورد
بده وصف از تعلیم نیکی بسی ‌ بنه در دل اندر پسر تخم غمی ‌ غذائی که تعلیم هر او استاد ‌ به از مهر و لبست اندر نهاد
بود گر چه چهره نگر سیم و زر ‌ پسر را بیاموز کسب هنر ‌ شود آنکه روزی برآید نکت ‌ بهان سیم و زر آنکه دار ربست
[illegible] سیم و زر از بیان در جهان ‌ ولیکن هنر را نباشد زیان ‌ هنر پیشه هر جا رود با نوات ‌ بکیسه درا سیم و زر اندر است
نباشد گرش تربیت در علوم ‌ بهشتی که بمیرد دراو رنگ روم ‌ چو دارد هنر گردش روزگار ‌ نسازد گرش سیم و زر زینت جوار
نترسد هنرمند از هیچ رنگ ‌ که سازد ز سوال از خیشان درم ‌ و یا دست پیش کریمان برد ‌ گر آن پرده آبرویش درد

موعظه و نصیحت

ببر و تربیت تا توانیش کن ‌ هوا داری و پاس ناموس کن ‌ حراست کن از گرد آزار بسی ‌ سپر و رنج و بیم و ناموس بسی
که تا کام دل یابی از کام او ‌ فسیلی بنی در جهان نام او ‌ جوانی که نا خورده چوب بزرگ ‌ رها بیکی بیش دارش چو گرگ
پسر را منه دیده در دست غیر ‌ که دیگر ندارد برای تو خیر ‌ بنا اصل او را مکن همنشین ‌ که دارد بسی گرگ ره در کمین
غم طفل خود هر که باید خورد ‌ کسی دیگر از خورد دستش درد ‌ عنانش بدست کسی باز ده ‌ که اسپ تو بختش دهد بر و بره
نه در دست آن ده که خویش خورد ‌ و یا پرده آبرویش درد ‌ نشاید پسر در میان کسان ‌ شود خوی او همچو خوی خسان

پند

شدار در حقت با وباش یار ‌ بکارش از آن بعد کاری مدار ‌ بریزند اگر خون او غم مخور ‌ گریبان خود در فراقش مدر
کن خویش را در هوسش تلف ‌ که بردن هر و سبب بر خلف ‌ خلف زاده فرزند را غم روا است ‌ غم ناخلف زاده عین خطا است
اگر ناخلف تربیت یافتی ‌ میراث خلف زاده برتافتی ‌ چنانکه حشف در اول قدم ‌ بس از ناکس و ناکسی شد ستم
بخوردی حیف از بزرگان کشید ‌ از آن رنج این گنج باید ببرد ‌ زده سال بگذشته از عمر رنج ‌ ببرد از هنر پیشگان هر گنج
چه در اگر رفت و ملامت برد ‌ سر از بس بجای بزرگان بسوز ‌ چه خونها که نوشید در اندر علم ‌ چه بسیار در رنج کرد حلم
چه بسیار تجدید و دفتر نمود ‌ پی آنکه مطبوع خاطر بود ‌ که تا مشهور روزگار آمدی ‌ خورش تنبه خورده که باز آمدی

حکایت

یکی را بهری بسکری بود یار ‌ که مشهور بد در تمام دیار ‌ بکوی یکی بیش دنی داد رو ‌ بخواند بنه شود ابد آن جا فرو
چنین گفت با مه ردا لای پیر ‌ بر اشود در آن کوی شب چنبر ‌ چو تنها نشاید بدانجا روم ‌ در آنکوی بیستو نشاید شوم
به آن ما این نباشد زلهو جمن ‌ جوانان شوی شمع آن انجمن ‌ پری منظران هم در آن مجلسند ‌ همه با حریفان خود مونسند
تو هم با من از مهر یاری نما ‌ هوا داری و غمگساری نما ‌ جوانان نگر مهم ای نازنین ‌ در آن بزم بنشسته باشیم چنین
نه [illegible]ستم از همرهان کم بجاه ‌ نه هستی تو کم زان بتان چو ماه ‌ نباشد سرا گر بدست از تو دست ‌ بود خود سرا این مجال شکست

شوی با من ار یار در آن سپاه ‌ شود با غمش بر فسرونی [illegible] ‌ تفاخر نمایم از آن بر کسان ‌ شود قدرم افزون بر همکسان

گفتار در مذمت از شوهر در تربیت او

تمر چهره و فرمودش ای بد شعار ‌ میان زن و شوی فی این قرار ‌ زنی عصمت اندر گلو کس نهد ‌ که عصمت بهشت تو نا کس دهد
سرا خود گمان بود دگر مردمی ‌ بود نیستی مل به از مردمی ‌ کنون بشکرم ز حجت ترا ‌ حجت که اسهل آدمیت ترا
چو مویت نباشد به [illegible] ‌ برو مردمان راز در اندرون ‌ زعفت کسی کو فروخت است ‌ سرکش ده که او دنیت عصمت [illegible]
برو صرف کن عمر خود با کلاه ‌ که هر دم بود در کف جیله ‌ چو خواهی که شوم شمع هر مجلسی ‌ محالست با تو مرا مونسی
مرا شوی باید بود شیر نر ‌ نه چون تو که از غیرتت نه خبر ‌ تو مردی نداری [illegible] ‌ شو بعد از این شب [illegible]

اندر مذمت مردان بی عصمت

ز غیرت اگر سیرت گوای پسر ‌ که عصمت نهد در کف شوی [illegible] ‌ بزن کو بدار ار روی [illegible] ‌ بده کو بدار دل تو اش [illegible]
وگر پیش و بد شوی در ابتدا ‌ زن از پیش دادن کند پس ابا ‌ بنازم بدان شمع افروخته ‌ که در جان خویشش سوخته
بهمانی شوی مدار که پروانه کر ‌ نخواهند مرد در خانه اش ‌ چنان در دل شلک اویش ‌ بسوزد چنانکش نباشد سخن

موعظه

مردای خدا و نه سیرت [illegible] ‌ که داری ز سلطان او آگهی ‌ مکن تا بیم قهر آید بجوش ‌ برآید ز جان جوان وقت خروش
منه دیده در عصمت هیچ کس ‌ که سازند بر عصمت تو هوس ‌ مالی بریز آبروی کسان ‌ که آبی بریزند آبرویت چنان
بجا طرز حشمت فوایی جند دار ‌ بکوششی بکن چون در شاهوار ‌ نگهداری ار چند او فی شکلی ‌ بکار آیدت وقت [illegible] تنگ
ورت کار باید نه دارد ضرر ‌ نگهدار کر [illegible] ‌ نبینی که خرمهره هم در مقام ‌ بکار آید و حاصل آرد مرام
نگهدار [illegible] ‌ که او را نه دست بالا است ‌ نه دیوان حشمت که چون مهر [illegible] ‌ سفیهی بکار بود [illegible]
که با حاجت شحان [illegible] ‌ ولی مهره خر را نباشد بها ‌ نه هر کس نهد تاج [illegible] ‌ قلندر هر کسر [illegible]
نخواهد دگر یا در روزگار ‌ چو سعدی برآید [illegible] ‌ چنانکه در تخت این [illegible] ‌ نیامد چو سعدی [illegible] با خلق

در تمجید زنان نیکو سیرت با عفت و عصمت

بود نیک زنان [illegible] ‌ که باشد ورا جفت نیکو سرشت ‌ زن ار نیک باشد روا است ‌ گشاید روز را تا شب رنج و درد
همه شب باسایش آید بروز ‌ ز بس مهر پیدا از او دل فروز ‌ همه روز اگر بار محنت کشد ‌ همه شب شراب محبت چشد
همه روز اگر رنج محنت خورد ‌ شبانگه چو شب سر براحت برد ‌ مدارد چنین نعمتی منتها ‌ که فرمان برد افتد زن اندر سرا
زن ار پرده عفت آرد برو ‌ که نا بیند کس هوارا نکو ‌ نشاید که با این چنین همسری ‌ شود شوی وی همسر دیگری
نگو نیز لعبت چنین زن بود ‌ هر آن مرد را زیب دامن بود ‌ بهشت است آنجا که باری نکوی ‌ موافق نشیند به پهلوی شوی
هر آنکش چنین زن بچشم [illegible] ‌ که دارد دلبر اشب روز خوش ‌ شب همچو مردی [illegible] ‌ که یاری چنین در طرب خانه [illegible]

ایضا در مدحت و مذمت زنان خوشخو و بدخو

زن ار پارسا گشت و پرهیزگار ‌ کند شوی مسکین را شهریار ‌ زن ار گشت مستور و خوش [illegible] ‌ بود شاهد حور و باغ بهشت
نشستن بود با زن خوش کلام ‌ به از عیش چنگ و دو رنگ و جام ‌ زن ار زشت صورت شود خوش [illegible] ‌ نه سنگ او نعمت پر زوال
منه دیده در خوبروئی زن ‌ که خوشی بود زن ز رشتی [illegible] ‌ زن پارسا تا توانی طلب ‌ که جز پارسا زن ندارد ادب
بپرهیز از خوش رو بدخو فراز ‌ صلح حسن اخلاق زن [illegible] ‌ هر آنکس او نکو رو بد خوی کرد ‌ فرار اختیار حسن نیکوی کرد

زن زشت مطرا چون حور چهر / که این بستهٔ مهر داد و بند مهر
جز از تو بگوید زن خویش نهاد / ولی خوب کج خو بصد دل بداد
زن بد منش زشت بابت تو / خورد در نهان شکر از دست غم
دگر زشت خو گشت و بدگوی حق / چو بشکر شکر گشت بنمود دق
نه نالد که زهر از کف خود رهست / نه داند کس از دست که چه بخورد است
گر آید دگر خواهی اندر جهان / برو زن کن از خانه بیرون نهان
کی خواهی از زن یکی پارسا / زن زشت خو بر تو است از نگاه
شدن همدم همسر بد گشت / بهار لطف با زن بد سرشت
همه شب چو دیوانه بیچاره شو / گریزان بود از زن زشت خو
چو طوطی که از زاغ در یک قفس / گریزان از این سو بدان سو نفس
چو کردی چنین وصلتی اختیار / علاجی نیابی جز از فرار
حزینت در پیش اجل خرد / ز سستی اگر این گونه زحمت برد
زن ار نا سپاس است و ابتر و / هدیت درستی نخواهش فرو
درستی مجوی از زن کج نهاد / که او داده رسم درستی بباد

گفتار در تنبیه و موعظه و تادیب

بسختی روان دادن اندر سفر / بیا از بر زن زشت بیرون ببر
بیابان برون بر چه سیل تلف / به از ماندن خانه از بهر جنگ
بباید در خانه را به بست / که از زن رسد بر حصار شکست
بهار استی زن شد از دست باد / چو دهقان نا خورده گرش کنی
گر آری تو در خانه زن برد / نخواهد جز از پرده تو درد
دهد عاقبت باد ننگ ترا / کند زرد چون کاه رنگ ترا
تو در خانه تا داری نسوان گرت / مکن پیره زن با زن زشت تیغش
بمانده بیره زن ره مده تزویر / چو دادی ره روی زند دستان
که مهر تو بیرون کند از دلش / بمهر جز از تو کند مایلش
نگو راز دل هیچ با زن نه / که آخر رساند بر گفت
مکن مشورت هیچ وقتی بزن / دگر گر دلش تکیه بر این سخن
برزن تو مال امانت مبر / چو بردی اسفش از خیانت بخور
مکن زن گرت پارسائی بود / که در زن نهفته بلائی بود
چه بسیار کم یاب باشد بطا / که باشد زنی که نهانش امین
زن نادرست از بلا بدتر است / که دانم ترا در نظر اندر است
نهد زن اگر طاعت شو فرو / بود شوی شوی آن زن زشت خو
زن ار روی نامحرمان ننگرد / نظر بر دگر سوی محرم برد
ز بیگانه گر رو بگرداند فرو / برد همسری بهر خود بازجو
بخنده زن ار رو به دیگر نهد / دگر را بخواهد بخود ره دهد
کند خویشی ار زن بهمسایگان / تو بیگانه اش هیچ همسایه دان
بزرگ سازد از کاه پرویش زن / زبانش بشلوار حاجت بجنگ
کند غیر حمام اگر او گذار / بغیرهای از او شود چو خار
که ساغات آن زن که او خویش برد / بود در گلو زهر جانش ز جور
بجس جانش و دل خود بنه / که بر مرده گو هست سامانگر

پند

چه خوش گفت صاحب دل ایمنی / که فرزند جان قید نسوان بود
وجود زن از ارض هست در بر / که در زن نمیباشد الا فساد
زنان مایه غارت دین بود / هم برزن دین و آئین بود
حضور جهان زن بسا گو ز دیگران / که با تو جوانی شود همزبان
شود تا که از ننگ در شستن خبر / خانه بگو از وجودش اثر
رسا طرز کین ریشش را بتاب / کند از خویش نماید خضاب

نصیحت

بگرد نسای بیراه در گرد / که بشنوی از تو و غیر از تو هم بیره
همی چشم بر شوی بیش بود / حضور جهان گر آنسوی خویشتن بود
دگر بیره باشد در آنسو پرش / مدام از غم او دست عالم بر
زخشش برو وجه او بر درست / نشاند برو روی بیره رود است
چو این نکته گفتی بلبلش بیار / که ای بر سخن چند بلبل اعتبار
ببردی خوش آواز و مسکین زنا / بشد همسر و شد زد و صلح جنگ
قضا کرد تفریق آن شوی و زن / بشوی دگر آمدی هم سخن
چو آن شوی آم اتفاقا جوان / بهر نغز نرم بهره ش کامران
شنیدم شبی کان پسر نوجب / بگوره فسر و برده شاخ حبب
همی بود سر گرم تون تا بتیش / که دارین شد از آب زن آتشین
گرفتش گریبان در آتش فسرد / که این گون سرانجو قصه گو
نهان هرچه بنمود زن بیشتر / فزون تر لیپ از جستش خبر

بگفتا فلانی گر این پسر بود / بسل آدم را ستاخش چنان
سرا شوی گوشم نو این شنو / که با هم چنین شد جدا این روان
که برده نوای پسر هوش من / کشیده یکی حلقه در گوش من
چو صوتش در انجام آمد بگوش / سرا گر چو افتاد در زیر
یم بسمل از شوق آمد بجوش / دلبسکی خاری زرد بیرم خبر
چو نعل تو نشاند آتش سرا / کند بیل افزون شوخی سرا

حکایت

بر اندیشی از راه تعیش جهاد / بیان با سخن بحکایت نهاد
که دستور دارای کیوان مکان / بفرمان خود کرده خلق جهان
گرفته مملکت عهدی بیستش / که ساز او بعد از شخص جانشین
کنون فا فرصت وقت جو به دیر / که ساز دو شهنشاه با بی سریر
دهی بسی رعیت بهر بادشاه / ستانی از حق و فرمان خود راه
کی این راز گفتم که کرد او خواه / شود آگه از ما شود شهنشاه
خیانت از این بیش بود که شه / ز دستور گردید روزش سیه
نگرداند او از سوی شه روی ما / نموده است خرگاه خود کوی ما
بوقتی شهنشه شود هوشیار / که رفته است از دست پایان کار
چو حق ملک بر رفت از خدیو / بگفتم ز دستور این مکر و ریو
بروز دگر شاه کردون سریر / بفرمود خشمان دزد و دروزیر
که بس کردم احسان نعمت ترا / بس آوردم از خشم رحمت ترا
چو بشنیدم از سوی تو چشم قهر / نهادم بفرمان و تیغ و بجهر
طمع کردی از من کنی برتری / سلم نمودی سر بریم بری
نشست از پسر روح دار اشتم / چنین دشمنت بی‌سزا کاشتم
کنون دیده ام در زمین و زمان / ز تو نیست دشمن ترم بر جهان
جهان دیده کاین گفتگو ها شنید / بجای سر بر شهنشه دو دید
بزد بوسه بر پایه تخت و گفت / که حالی نوا گفت راز نهفت
شود دیده دشمنان تو کور / چه اندر خیاب و چه اندر حضور
در این قصه چندیست کو شد الم / و لی بی سبب نیست پرسیده ام
ز شهزاده خلقی بجان آمدند / بجان جمله بالامان آمدند
مگر بر سمیع ملک این خبر / رسیده نه بنمود اصلا اثر
شنیدند آن بدر شاه و حرفه نزد / تظلم هم از گشت فرمود رد
بگفتند با هم سفید و سیاه / که مردن به از زندگی بهر شاه
خدا بود که بنمود رعیت پرست / گذارد جهان رعیت ز دست
چو شه با رعیت چنین سر کند / رعیت هم این قصه سر بر کند
من آگه چو زین شورو غوغا شدم / ز غیرت بجام شرر با شدم
به بخش اندر آتش این چنین / نه دیدم بخود چاره غیر از این
که مالی که اندوختم سالها / بدان مال بردم بسی لها
نمودم برا نان همی بذل مال / به بستم ز ایشان ره قیل و قال
نهان با رعیت چنین ساختم / که شه را چو از سینه انداختم
ملک زاده را هم برارم نشان / کنم کامرانشان ز ملک جهان
کنون گر بتازید بر سوی شاه / کند رد روزان همچو شام سیاه
سنانش از این در تمام کنند / دگر نه چو شه قصه جا کنند
برای ملک من گذشتم ز خویش / که سلطان نکرد به پرسیش
نخواهم ملک کز یکی رشته کند / بسری شنا شد برایش گزند
شه از صدق دانه ز من گفتگو / چو خواهر که ریزد ز من آبرو
پسندید رایش ملک سر به سر / کشیدش ز فرط محبت ببر
چنینش ببوسید و جاهش فزود / سر برکش کلاه و برفعت نمود
بر اندیش بر درجش چین برانه / جیالای دارو کش شاه شد
از آن پس سیاست ز شهزاده گو / رسانیدش فرادان بکار رنج درد
بپس کفتش ای آتش خانه سوز / که در خانها کرده جابر روز

اندر نصیحت با سپاهی زرنت

رعیت بپرورد و آتش برزن / بجان رعیت تو از سوز طن
تو آتش برافروز از انقلاب / سر آتش تو نهاده کباب
بپروردی به پندم برای نکوش / که پای نست رفته باشد زپیش
رعیت چو بنمود خاری پدر / چه رست از رعیت شده دادگر
چو اندر عجایب خطر باز نی / چو از شورش مردمان ایمنی
حذر از اجتماع رعیت نمای / ز خود و سبب گیر و سیت نمای
شد از شر اینو سگال و جیل / زبان افکنند آنچنان ز نرخ بیل
رعیت ز پشه نباشند کم / چو گیرند گردت کنند ستم
برو حلقت از دو آتش آباد کن / نه سکلی ز بیداد و خیانت دگر
سرا تا حیات است بسکلی نشا / ز بیکلی بیند نام بسکلی بجا

که روزی کشد تند باد قضا / ترا در دهان نهنگ بلا
گذاری به بیگانگان ملک و مال / بماند برای تو زنجیر و وبال
بدهر ار چه سود ار فایق شوی / بجز نو جهد خلاقی نشوی
محقق ترا اندران گیر و دار / نه راه گریز و نه تاب قرار

حکایت

شهی از شهان زمان قدیم / بوقتی شنیدم ز پیری ندیم
که اندر حرم همسر آن سرگران / بخود کرده بد سیم خاطرنشان
هرآنکه از رعیت کند دختری / شب اولش پیش کند همسری
گشودی ز صد دل شکسته چو در / نمودی سوی خانه خود گذر
یکی چند سال این عمل کرد شاه / ز گیرش برستی نکشتی نگاه
بروزی ز شهر بپاکشته موی / فقیری در آن شهر گشتش عروس
جوانی روان دیده در بکر ز / که برده ز خورشید حسن نظر
چو مهتاب کشف نموده خضاب / ولی بود چون بید در اضطراب
بدو گفت ژولیده های بگو / دلیل پریشانیت را بگو
تو در اندیشه از غم روز ملال / چرا این چنین هست حالت نزار
بژولیده موگفت پژمرده حال / که ممکن نباشد جواب سؤال
برو از پی کار خویش ای فقیر / مرا درد دل نیست چاره پذیر
دگر باره مسکین نمودش سؤال / اهش گفت بر دل مده ره ملال
من اکنون از این ملک خواهم گذشت / گذارم قدم اندرین بحر و دشت
نخواهم درین ملک بار دگر / نمایم چو امروز روزی گذر
بگو راز دل با من ای دل غمین / که سازم علاجی هر دوست یقین
جوانش حکایت بگفتی تمام / ازان پس که بنمود ختم کلام
فرو ریخت باران ز ابر بصر / ز آب بصر کرد رخساره تر
که امشب بمن شه خیانت کند / سرا رشته اندر او حت کند
نخواهم من این همسر این ننگ / که از خشم باشم بشرمنده گو
بدو گفت صاحب دل زنده پوش / که بس کن ازین گریه کن گوش
بگردانم امشب بلا از سرت / سپارم بتو بسته سر گوهرت
پسر گفت دانم چو گر پادشه / کند زین عمل روزگارم سیه
ولی هست باری چنینم گران / گران است بر من بسی حمل آن
بگفت از تخت سر برآرد زنش / در اول بجا آید برو سرزنش
ز خون من ار سرخ تر خون گراست / رعایت نه او کردن من خطاست
پسر گفت بگذشتم من ز خویش / مکن هرچه خواهی بنه پا به پیش
برادر بدو دست از جانب هم / زد او نیز از همان جا یکی نه قدم
جوان را بعد بود کای نامجو / تو دل خوش سوی حجله خانه برو
بکن دست در گردن حور چهر / وزد او همه پرده را از رخ مهر
که من خسپم اندر فراز درت / کنم رنج رشته ظفر بود از سرت
پسر رفت در حجله با حال زار / بجا ماند پیره بر آن در شد قرار
سرساعتی کرد افتاد زنبر بزرود / پسر در پی الترسم آن خسرو
چنین گفت پس بانو ز پیر چنید / که بنموده اند از چه در را کلید
بحجه نهیب از نگاه بستند در / مگر صاحب خانه را نی خبر
ز حال من وانچه بسم رفت / و یا باخبر باشد و ایمن است
ملک جمنود این سخنها بیان / جهان دیده پیر بو خنده زنان
خلاصه ملک حلقه بر در کشید / بگوششی ولا مهلا بالکی رسید

تنبیه

در کس مزن تا در تو زنند / مکن همسر کس تا که مهرت کنند
از آن بخت سلطان برآمد بجا / چو بستان بهوش آمد از انجلا
چو تیری که از زه بدر شد امیر / شتابان بهمرفت وز ارچوب دریز
رسیدند تا پای دیوار باغ / که در روی بند پای جنگ لوغ
بدید آنکه مردی نهاده بلند / فکنده به دیوار قلعه کمند
چو بر رسنگ رو بر آمد بسر / گزانجا بگردد بزیر از زبر
چو سلطان چنان دید این ماجرا / برآورد بیچاره از دل صدا
که بگرد رخنه بجا موی شاه / بایزرد بگرد دو شده رو شن کلاه
تو هم دیده امشب ز سلطان چنین / بر حلقه کن دیگر بر اگوش
حکایت بکن شاه حق ناشناس / سپهدار بیداد و کمینه اساس
که آن کس چو بشنید آواز من / برآمد سوی شیب اندر زمن
دلیرانه بر سوی من کرد رو / بیانگ بلندم که ای زشت خو
بترس از خدا و در کس مزن / که اندر زنا در شدت چون
بگفت این و از دیده ام شد نهان / من از در بخانه شدم دگران
تفحص زنان کردم احوال ما / زنان جستجو کردم این حال را
مرا اول بغمان کرد ترسنده شی / چو سیاف بر تیغ بنشانده نی

ز زنهار بس دادم انگشتش / که آسوده کرد زنی خاطرش
مرا گفت آن سرو سیمین عذار / که ای زشت خو خسرو بدشعار
تو هر شب که از قصر بیرون روی / بسوی سرای رعیت شوی
سیاهی قوی هیکل آید برم / کشد در بغل همچو جان اندرم
قطیفه صفت گیرد از جوش تن / خورد غوطه در چشمه نوش من
بجوش طواری من اکا ابسر / فرو ریزد از شیر و روح شیر
چنان همچو لعل یاقوت من / که در کام خود میبرد قوت من
چنانم گزد مار پستان چو ب / که بهماش ملکان شود چو عقب
بغارتگه کیسه ام آی زیر / کشنده کرت از سر من گذر
بیس میبرد از پی کار خویش / پس اندر چشی فوانی به پیش
بده هرقدر گویم ای کج شعار / مکن این عمل با زن شهریار
بگو به ملک تا کند امتحان / کنم منعم اندر حضوری ابن جوان
شنیدم شه از دست گرداندت / فرو شست دل باز گردا ورشت
حقیقت بدانست صدق کلام / نوین غذان از پس آن خف

نصیحت

برو ای برادر رخ کس مبین / برای کسی دام حسرت مچین
مده تو کسی نفس خود را بسر / بپندار خود را از آن درخطر
بجاورتکن از سعادت خود نفرت / مده باد از آن ملک و نام خود حرمت
ز خود حق خود دان کس حق کس / بجز از خود عذر ای بوس
گو نفس اخوان خود ناتوان / مکن هم برو خویشان امتحان
نگو خود نکو هم نکو دان بد کس / نه بد هر که گردید دان سرنوش
بود بر فسانگی بند بار خوشتم / خود از خویش خیره دگر نا خوشم
که هر یک چو یک حرف کو هر نمو / که در دفتر کنزنی اندر طمع

حکایت

جوانی خداوند فضل و کمال / بدش حسن اخلاق بشر ازشما
خطش تیر سبزه نو دیده / هم از دست او میرسان خوابه به
ز جفر و ز اعداد و در هر نجوم / ز فقه و اصول و ریاضی علوم
هیأت مشکل ازو مسائل حل / سطرلاب و هیئت و رمل و جمل
فواید همه جمع در سینه اش / سراسر در ها بگنجینه اش
بر هر جمع دانش که خواهم فزود / ز دانش بجه که کرفتی فرد

در بیان عادت عیب جویان اهل زمان

یکی گفت کاین الکن مختصر / حکایت بهر زهر جهر برد
کشیده خط از چه بهر و فقیری / بکارت گرفته ز بهر و شعری
جسکونه بعلم دانسته است / ولی عیب خود را نه انسته است
کسی را که از هر چه حسرانش / توان هم که تغییر به هر زبان
کسی کو نه او ز خود عیب / خود او جهل محض است بیشک و ریب
ز عیب حمقان را که نبود خبر / سزاوار نی دانش اندر هنر

تنبیه

خردمند این گفتگو دید از او / چو نشنیدم بعد و بد بر جستجو
که دیده پوشیده از صد هنر / بیک عیب او باز کرده نظر
و حالیکه در چشم اهل کمال / نه عیب است امداده ذو الجلال
بود هر چه در هر که از داورست / نکر انگه از شرع انور در است
چنین گشته تقدیر جان آفرین / چه دانی که نبود نکو از این
مشیت بخلقی بر آن با فسنه / بر ایشان شناع این چنین تا مهه
بسفره چنین کلک قدرت رقم / نموده است از بهر او در عدم
ترا گر حسد نیست در مدعا / بده زود تغییرش اندر قضا
بروی نظره دانشوری فضل او / خدا جو ولی عصمت و عدل او
ترا به سرای او چشم عیب / بلفظ بدان فعل او خشم چیست
ز بیسی که در هر کی عادت است / شاید که گلدسته بی خارست
بعیبی سرانگشت حیرت گز / بیناری چنین طبع عادت مپز
ز آلایش پاک اگر دانست / چه دانی که آلوده عاقبت
بیک عیب منکر مشو صد هنر / که باشد هنرمند چون شیر نر

تمثیل

که داود عجز از کی عیسی بود / در آن هم بنابت گفت بشنود
بعیب غضنفر زنی دم اگر / بیهشیر تا پاره سازد جگر
چو حشمت که هر دم حسودان زنی / ورا سر که ریزند در انگبین
ندانند کان انگبین هم که خوا / ز معده ورا جمله صفرا برد

بصد نغز او گفتگوئی ترا / بیک جنبش او ست چون پوترا
کسی نقص او را بخواهد فزود / که گفت از نغزی فنیه دراد
بعلمش چو ران منطق چالاک را / بگوش بیاد کف پاک را
فرو پوش بر عیب او ستر مهر / منزه کنی او را تو از لطف چهر

تربیت

چو اگه نی برده درون شو از برون / بگو سر از برون شو گو شود اندرون
درون راه ده نه کسی جز حق / چو این پس کسی را نه جای نطق
خدائی نهان نیک یار نشست است / به اندرون کاین بها یا کم پرست
خود او پرده پوشیده بر عیب او / تو بر هی خبر از چه از عیب او
بران کم سخن در غیابش عیب / سخن گو شد او را اگر داری ادب
در گوش کن پند پیران راه / که آدمی را هست بجا اشتباه

در موعظه و پند و تربیت

مدد بلطف و ستان راحت / عبادات باطن از نیت علت
حدوث نفس لب و نمو منی ثبت / منظر عبادات از منی ثبت
نجس نیست بحر ار درا و کلب رود / و یا آب از آن بحر عنبر خورد
خود از منسبی کجبر جدا شده / که الله و اکبر از آنجا شده
کسی بر خدا عالم خوان گرفت / خدا دادگان را نباید شگفت
صورت نظر در معانی نما / که فرق از عیان بود ما
معانی بود گر چه اندر صور / و لیکن تو اصل معانی نگر
مرام من اما این معانی بود / گر از معانی شوی نکته دان
چو حشمت گذار پرستی صور / شوی در معانی نگر ره سپر
غرض از معانی همه مقصد است / نه هست از صور کش جدا بگوات
محقق صور را سراسر خلاف است / معانی ز ترکیب او در قیاست
هم بسته اندرین تراکیب الآن / که یابی تو معنای سر نهان
برکی بی از آن سر با سرا غیب / چو دریافتی برهی از شک و ریب
بیان تو و حق جایی که است / شود موج چون کاه جوی الست
ره تربیت بس که خواهم از آن / سوی شکر بر عافیت شد روان
سوی باب هشتم شوم ره سپار / ره تربیت را کنم واگذار
دهان باب این پس بخوان و بشت / در آن ار ضرایر پیش نا جاری است
بخوان و بدان تا بدانی که چیست / که مین و بگو رکت نه مستعلم ربست

باب هشتم در شکر بر عافیت

الا ایکه تو تربیت یافتی / رخ از عالم جهل بر تافتی
بنفس خودت یافتی معرفت / شناسا شد خودی مرتبت
بقدر یکه خود را شناسا شدی / شناسای درحق یکتا شدی
بشکرانه باید زبان برگشاد / شب و روز را داد شکرانه داد
سزا هست شکرانه اش گر چه نی / کسی هم بجنبش نبرده است پی
کس از تاب شکرش اگر زن گلاب / که پایان شکرش بخواهد شناخت
که چه شکر چنین داور است / زبان گر اقرت این سر است
زبان را نه یارانی شکر او ست / چو شکرش سراخته مو در پوست
جهان در که تعداد موها کنم / گزان لب بشکر انداش وا کنم
و گر هم کنم در که تعداد مو / که نتوانمش شکر خواهم فزو
برای رسل هم شکر از بنیت / دگر هم شکر او گوهر گیست
کسی نیستوان شکر گوش بیان / که نتوان بر ده او برکند آن
بشر را که نعمه درک صفت / کی بیستوان کرد ادراک ذات
بود مدرک آنکس که چون اوقت / ز اسرار است از غیب آگهست

در برخی از حکمت بالغه و قدرت الهیه جل جلاله

بر او حکمت بالغه کن نظر / که گرده زرانی جهان جلوه گر
بنا داده است در جمله ما خلق / از آن آب کند پیدا این سان شبی
هویدا او را و که ذکر بیکند / کرا نیکی زروی جلوه گر بیکند
نقش کند گاه چون ماده بخش / گهی هیچ صورت کند ساده آن
نظام جهان داده از آن دو رب / که آفتاب دیگر ماهتاب
چنان معتدل اندور او داشته / که شمر و قمر را برافراشته
خود او نقش بنیز کند در رحم / که کسرا بران جا نه هم قدم
دری بسته باشد بقدرت آن / هزار سر شد در آنجا کسی را نداد
کرا گاهی از وضع ایجاد او / از آن گشت ره سوش بگواند فرو
در انسان و حیوان و گوش و پیو / نقش کن نه فرق است از شود
چو اندر حیوان جماد و نبات / که حیات زار کان از یح صفات
سواد ثلاثه بود در تمام / بود در تمام از عین انتظام

بر و با بچه گلبیت بگشر / بگشر پا فراز هر از قسم گمش
للشکر و لایت نزده گم نف / که گم شد در آن بجنبیب خرد
ملا نسته لب از تکلم ببند / نت نغز و مقام ملبند
تراعنبر شکرانه داد گر / خیالی نشاید زدن اندر بسر
هر عضو تو شکر حق اندرست / نه تنها سزا از لسان در خور است
بشکرش بخت نی اندرکنی / که داده است بان از برای سخن
رنا و رنون سیمن کوش تام و ها / تو ار زرو ی حکمت قوی
تو تحملی فقط گو شکر بان / که بخشاد از رحمت در دهان
هر شکوه هر عضو خود یا بگیر / که جز شکر نبود سزا دستگیر
نقاب نی شکرش کنی که چنین / هوای جز از شکر سنها جو بس
همین رحمتش بس که هر باب آن / قبول افتد از نا توان و قوی
سزا نارها ن باشد در دست و پا / سزا در بدون تا که باشد رجا
گی شکر این نعمت بیغایی / در آن گر چه در حد تو نی بیای
دلیکن بسیطون زموری قبول / کند تحفه رانی بکاه وصول

در موعظه و تنبیه

ز ملامح نیت شکر تو کم / هم از مورانیک به کم چه غم
بر و کوش در شکر انعام او / که یابی مگر رحمت عام او
چو حشمت شب و روز گو شکر او / و گر هم قبولش نباشد چه غم
چو دانی که شکر تو باشد پسند / و یا با شدت از جناب شکر گم
سزا نا رجا ست شکر انگوی / رسیدان بری مرز شکر انگوی
در شکر حق باز بر رخ نما / که بسته چنین در نباشد روا
سه شکر او را زمانی نرست / کا بسر رجا اندر آن راه بست
در رحمت او هم هست باز / تو بر رو بخود دست اندر ساز
کی گر چه سری بیان شد / نخمه کی حمد حق را ادا
ولی اندک آمر ز باشد احد / بسا گیرد از نیک و بشو د بد

حکایت

بشاهی یکی از بندگان چیره شد / ز دو نفس ملک را بسر چیره شد
بسی جنگ کوشش که چاره کند / ز بی معدنش پاره پاره کند
نشد چاره او ز لشکر کشی / همی دید از رزم او ناخوشی
چو فایق بسلطان نشد آنکه شیا / ز خشم کرد روزش چو شام سیا
باصلاح جنبش فرستاد کس / نیفتاد مقبول از او هیچ کس
ز کبر بکه بود و غرور در کداشت / پی رد اصلاح کردن فراشت
پی رد قول خسرو نیوز سی / بگفت به پیغام او دو کرمن
جز از فکر تسخیر اقلیم شاه / ندارم دگر فکرت و نیست راه
بر ویش کس فرستاد بار دگر / دگر باره آمد ز شاه این خبر
چو ثابت ملک عجز از این کار گو / ز خون بصر چهره گلنار گو
حکیمی بشه گفت کای شهریار / فلان عهد تو بود در روزگار
که گر نان پایه سر در یافته / ز حکمت کنون چیده بر تافته
ز تو بیم آیا بدل داشته / ز خوردی که تا گردن افراشته
ملک گفتش آری بعهد صغر / خطا فی زد از آن سپهر جوهر
کشیدم و را تا زیانه یکی آن / زد وستش آنقدر کوفاه از زبان
در آن پیر با فی ز بیمش فرار / نمودی ز تعقیر من اختیار
نهان مدتی بود از خوف جان / نیا آمدم بسکه بیمش به پیش
بس از چندی اندر میان وطن / بپرداخت تا شد ز قدر آم بلند

در تنبیه گوید

هنرمند حکیم جهان آزما / بشه گفت بر جنبه اکنون زجا
نهانی همان تازیانه برار / بقدر و بس تدبیر نهانی گذار
بمیدان بنزد نه بر نظر رزم / هم او ابتدا تا نیش رزم عزم
چو آمد ترا در مقابل سوار / همان تازیانه بچشمش برار
هم فرصت او را بپا برند / مجالش مده از برای سخن
چو زان تازیانه و را بیم هست / فتاده بیالا ببرزم زدست
همان بازدارد و برای نسل / تو هم با همان در سر گذار
از آن بیم کشر ور دل آرد گریز / تو هم در قفایش بمن تاز تیز
چو خیلش به بینند اینجا چرا / گذار خدا و را سراندر قفا
مگر این صلاح بود دست کند / که آخر فرار از بزدت کند
و گرنه دگر راه تدبیر نیست / و زین جنگ نه کرد تند و تیزیست
شد این تجربت با غلامک جهل / ز میدان بدر گوی النصرت برد
فراری چو شد از برو خسرو / ملک رست از اقدام بد رنگ او
ز بعد فرار غلام از نبرد / شهنشاه آسوده و شد ز درد

پس از بازگشت از قضای غلام | خرد شد ورا اندر اسلام
بسی شکر احسان آورد جای | حقش کرد با شکر و احسان ادا
شب و روز شکر الهیش میبود | برویش در رحمت بیکشود
بلی شکر بر عافیت را چنین | که باید آورد ای دلنشین
ز چندی برست از بلای غلام | که جنبا داده کرده بود انتقام
جهاندار باید شود حق شناس | چو بشناخت از دست [illegible]

تنبیه

نمک ناشناس از پی شد غلام | فزون می شدش نزد شاه احترام
نه بخشیدی ار گردن از حکم شاه | چه روبش [illegible] و رویش سیاه
چو از شکر انعام شه سر کشید | ز کفران کالای دولت جهید
چو از پایه خویشتن بر جهید | ز کفران نعمت به بیدا که دید
کشید آنچه باید کشیدن ز خویش | بدست خود اندر پی زد چو نیش
هوس داشت برآنکه سلطان شود | فداکشت ویران ز جنبا نشود

موعظه

برو شکر نعمت کن ای خود پسند | که بر عافیت آخر آری گزند
چو عافیت نیست چیزی نیست | به از شکر بر عافیت کو که چیست
گذاری چرا شکر نعمت ز دست | که کفران بعافیت آرد شکست
برو در که عافیت سوی حق | نه وقتی که کردی بهر دری نسق
شود شکر وقتی قبول از کسی | که فرصت بود بهر شکرش بسی
نه وقتی که گردد دلت مبتلا | گرفتار گردد بدام بلا
چو حشمت که گردن ز فرمان کشید | ز جام خسان زهر محنت چشید
بسی عمر را کرد طی در ضلال | بسی رفت در راه باطل خیال
کنون نابود فرصتش [illegible] | بشکرانه بنمود جبران آن
در از دست جبران نکرده گذشت | در و [illegible] آنچه گذشت

حکایت

شبی شحنه را دل آمد بدرد | دل آماس کرده و رنگش گشت زرد
طبیبان نکردند علاجش مرض | شد او عاجز از چاره اش الغرض
همسایه زنی بود همسایه اش | که از جرح کهنه شکسته بپایه اش
فرستاد داروی ولی از پی آن | که ریزند با آبش اندر دهان
ازان آب چون اندکی نوش کرد | همه درد دل را فراموش کرد
سرش گرم خواب آمد از جای خویش | چو بیدار شد [illegible] کرد
خلاصه برانچند گاهی گذشت | شبی شحنه بیرون [illegible]
جوان ضعیف [illegible] | برای محتمی بیرون [illegible] پا

درکفران بر عافیت

گرفت و ببست و بدارش کشید | خبر داد در شب گشت بیرون دوید
بسی عجز بهر خلاصش نمود | بخشید آنچه بر شحنه سود
زن آمد بر دش دل از ظلم او | که بر شحنه درد دهی آورد رو
جوان را رها کرد از بند و زنجیر | درا بهر دارو فرستاد [illegible]
بزن هر چه پیغام داد و نگفت | شرر خواهشش بهر دارو نکرد
شنیدم چنان شد [illegible] | که چون [illegible]
جوان رفت و دی برد و داروی برد | همی داد داروی و بردن تا بمرد
ز شکر آن عافیت [illegible] | جوان را در آن بند [illegible]
نیسم بری آن رنج بار دگر | دگر دید بازش نمودی شر
دگر باره دارو فرستاد پیش | در چاره ببر روی [illegible]
چو بر گشت در [illegible] خود طبیب | چو محتاج شد [illegible] طبیب
تو با داشتن کفران نعمت [illegible] | که با تو [illegible] احکم الحاکمین

در نصیحت تربیت آمیز

برو قیمت عافیت را بدان | سزد هیچو [illegible] شکر آن
طبیب طبیبان بود داور | تو از جسم خود [illegible]
بشکرانه نعمت حق بکوش | که تا بر نیارد ز جانت خروش
برو کن ادا شکر احسان او | سزد حق شکرانه اش را فزود
ترا تا بود صحت اندر بدن | مکن از پی شکر کوته سخن
که روزیت نبود زبان در دهان | بگردان [illegible] شکر آن
در انجم که [illegible] زبانت ز کار | که [illegible] شکر پرور دگار
بگوید [illegible] دشمنان | بدور [illegible] خواهند شد حسرتان
سیه بخت آید بایمان بری | هوای تو سازد همه سرسری
جهان [illegible] اندر بکارت کند | که شام سیه روز کارت کند

نبودی چو حکم تو لالای او | بلغزید در بحر جسم پای او
بغرقاب حیرت چو از کار ماند | بجای خدا ناخدا را بخواند
چنین ناخدا دادی او را جواب | که ای دور دور از طریق صواب
چو خواندی کسی را که خود بنده است | هم او چون تو در بحر در مانده است
بخوان ناخدا را خدا را بخوان | مگر حق دهد بهره ما را امان
[illegible] او را بخوانم تو خواندی مرا | شود کی ترا مستجاب این دعا
ز کشتی [illegible] چو در کف تو | بود کشتی اندر کف کردگار
بود محو و اثبات در دست او | حیات و ممات است در دست او
تو دور از خدا [illegible] | زمام خود اندر کف من دهی
بخود آمد آن [illegible] از خویشتن | ز غفلت بیارست گفتن سخن
بر آمد ز گفته خود منفعل | بر آورد ناله از سوز دل
نهانی خدا را بخواند [illegible] | بخواند از حقیقت جهان آفرین
بنالید از عجز آن بارها | ببر کار خلاق ارض و سما
چو برگشت از گفته ناپسند | خدا ایش رها بند چون گزند
فکندش یکی پاره تخته بکف | بران تخته افتاد [illegible]
برون گشت [illegible] | نجات از [illegible] با دل [illegible]

تنبیه

در اثبات و تکمیل دین سعی کن | ز دین در تولا برو رای کن
رهی رو که مردان نور دیده اند | و زان ره بسی [illegible]
در اول تولا [illegible] | سپس با تولا [illegible] در آ
همیشه بزاری خدا را [illegible] | [illegible] رحیم
نکردی اگر [illegible] از گفت خویش | بخواهی ز گفتار خود [illegible]
شود عفو [illegible] زبان ز جلیل | رهی گر بگردی خدا را دخیل
برو کن [illegible] | که گذشته باشد [illegible]
ابلاغ حیات [illegible] | نخواهد [illegible]
[illegible] | [illegible] سوزان [illegible]
ز تنگدستی [illegible] اگر حال تو | ره این است هوشیار آمال تو

حکایت

یکی التماس کرد در قید بند | بسی بردی اندر هلاکش گزند
همه شب بنالید و فریاد کرد | بسی التماس و بسی داد کرد
[illegible] سود [illegible] | نگردید فارغ ز رنج [illegible]
نی گفتش [illegible] | رها کن بدرگاه حق آه خود

موعظه

ز سوی [illegible] سوی حق | که تا حق [illegible] نسق
[illegible] | که بر زادی [illegible]
خود او را نباشد درا [illegible] | بی زاد [illegible] چند داد
[illegible] | ترا چون نباشد [illegible]
بود ملک بهر خدا [illegible] | خدا خواه [illegible]
[illegible] | پیاده [illegible]
[illegible] | [illegible] بکارت [illegible]
برو شک الله اکبر کبیر | برآور ز الله اکبر صفیر
[illegible] بار حق | شود چون [illegible]
بوابس [illegible] کرده [illegible] خود | [illegible]
ز [illegible] سوزان [illegible] | که برون نیاید [illegible]
سوزان [illegible] | با [illegible] بیا
[illegible] | چو خواهند [illegible]
سر [illegible] در اول [illegible] | چو [illegible] است
[illegible] | که در بستن [illegible]
چو سیل [illegible] | [illegible] و را گذشت
برو ای پسر سیل از اول ببند | که بر حاصلت [illegible]
حقیقت نصیحت [illegible] گوش کن | ز حکمت نصیحت [illegible] گوش کن

تنبیه

کسی کو [illegible] | که چند [illegible]
یکی چند باشد [illegible] آدمی | [illegible] و را [illegible]
[illegible] سال [illegible] | [illegible] کرده بانی خراب
[illegible] | [illegible] که [illegible] زدی
[illegible] | [illegible] محتاج هر [illegible]
[illegible] | چو با [illegible]

مرا گرچه همچو حاجت بسی است / که باشد سرم از کی کبریست
ره رفتنم در بدرگاه نیست / بدرد که بر بر فتنه ام اه نیست
جز از خلق جز من نه کارم بود / وز این زشت کاری نه عارم بود
پرستش بمخلوق یزدان کنم / ز حق خویشتن را روی گردان کنم
مقام سگ از من در آن باب به / که سگ از کسی اندر آن در بتابد
نباشد مرا غیر روی سیاه / ز بسیاری جرم و فرط گناه
بغیرت بوم اندر از حال خویش / روم با چنین حالت عذرا به پیش
کسی رو در آن با بحجت کند / که کمتر معاصی زجنس کند

حکایت

شنیدم بگور انوشیروان / گذرگاه بیرون شد در زمان
نکرد دیو از بنکار زشت او خجل / که برداشت از گور او خشت و گل
نگر جبید او را که اندر لحد / گسسته و یا مانده بر جا جسد
ولی بود مقصود آن بیحیا / حدیث شریف رسول خدا
بجا دیدش اندر لحد تازه رو / برو اندرش دید بافته نو
در انگشت او دید انگشتری / که بر تازه که بیره بد زرگری
وزیرش ای خواجه گیرد دست / که ناورد بر اوره ز منعش بدست
بدو گفت خاکش خیانت مجو / تو برکرد او از خیانت مکرد
چو از خاک بر او خیانت ندید / از او بیخیانت قدم در کشید
دگر باره پوشید لبش سوی رست / نکوتر نمودش ز بار نخست

نصیحت

برو از صف راه مردان زراه / که خاکت نسازد خیانت چو شاه
بشست او کف از گرد و بایسته / در آن خاک مانند آنچنان پیکر بر
مشو سرگران تا که خاکت خورد / پلاطعمه در کام مورت برد
تو زابریشم ار برتن ارزیر / که در خاکت کرمت بخوردون

تنبیه

نکرده کسی بیشه در باغ دهر / که نا کنده بنیاد او باد قهر
کهن گر بصد سال سازی نهال / برانداز دش بخت باد ضلال
رخت گر بطراوت ز یوسف برد / که گر رت بگور عاقبت تن خورد
برد دیو نفس آنچه با هر که بود / کند از سرت دیو ماهی خزور
جهان ای برادر نماند بکس / حضور صبا با هر جو او بهوس
برو تا توان خویشتن را بساز گر / که گردی بگور دگر با چو خاک
شوی مونس جور اگر از بهشت / که خاک ترا بسته با ینز خشت
شود ما بد بوالهوس روزگار / نماند بجز ذات پروردگار
برو باز گرد از طریق غلط / را خویشتن را مکن ز جور سخط
که دیده بینش را بصر / مکن حال بگذشتگان را نظر
ضعیفی که با بود دینش درست / مگر چون نهاده بجنبش درست
نه بلطفی کم نه ای رفیق / چو بنموده از کم رهی کم طریق

حکایت

به دشمن یکی کینه ورزی نمود / برو دشمن او باب ذلت گشود
فقیری بفرمودش ار بحیره / عدوی قوی سیر پشت درد
مزاد دشمنی بستیزد با کسی / که باشی قوی تر ز انگس بسی
کسی کو نبود توان جدال / بگو نشش شود لال کون نام ملل
برو با خدا او نه شوکت براه / که رویت نسازد بشوکت تباه
اطاعت ز زور آوران بایدت / عداوت بزور آوران نایدت
مشو چیره دشمنش برتوان / بدین ناتوانی بزور آوران
که حشمت صف ایمن ازو شوی / در آن ایمنی ماه منظر شوی

حکایت

بکوی شبی بهر شادی شدم / ولی با بلد اندر آن کو بدم
ز غوغای حاکم که افتاده / نشستم بکنجی بکال بته
بنا گریبان گرفتم یکی / فرو بر سرم کوفت مشت ازنگ
که در کوی من بهر سرقت شدی / وگرنه کجا اندرین شب بری
حقیقت بگفتم نشد سودمند / نفرمود صدق مقالم پسند
فرو کوفت چندانم از چوب و سنگ / که از خون سرشد تنم لاله رنگ

نتیجه

جوانا مرو با بلد در رهی / که نابرده ره را بود کم رهی
برو با طریق رفتگان در راه / که تا نسازی ره اشتباه

در آن شهر شاهزاده جلال / که سر وقتش نبودی بخانت جمال
بدون خبر جا بسا لار کرد / بشد چهر استادم از بیم زرد
برفت او استادی کار خویش / مرا همچنان سر بد اندر به پیش
بقیه نهاری ز نا مانده بود / ملک زاده او را ز سفره ربود
بیاورد شهزاده آن پاره نان / مرا گفت بر از سرکاری جوان
چه خورد و بیدار روز با نان نهار / چه نان خورش بود تا ن در نگاه
بعرضش رساندم که غیر از گوار / مهیا نشد نان خورش نان دگر
ملکزاده فرمود کز اندرون / غذا نان ازین پس فرستم برون
دگر می نوشید نان و گوار / که در این غذا باشد افزون خوار
بفرداش آن روز وقت نهار / بدر ما غذا ان دیده انتظار
همی چون شب گفت وهمی شام شد / بوعده که گفتش نا فرجام شد
مرا از تحمل حیرت آمد بسی / که خلف اخلصت چو شیوه هر کسی
شنو تا چه گفت استاد حقیر / بگو چونکه فردا بیاید امیر
مگر حرف دیروزت از یاد شد / که اینجا بیاکرد و استاد شد
تو دیروز خوردی غذای لطیف / مرا از نقص جوع تن شد نحیف
چو ما گرسنه بودمان و گوار / نمی‌هشتی آن وعده را از نظر

در تنبیه و نصیحت و موعظت

مشنا یحوا و بد از کف بتاب / بفرما و خانه شد بهر چه صواب
سران توسن باد پیما بدشت / که از کاروان بیمروت گذشت
از آن رو که در حلقه کاروان / فرو مانده بی سرمت با آب و نان
تو دست فرو ماندگان باز گیر / چو باشند بیچاره و ناگزیر
شف ز جهان بان سر و تشته / سلمانی ایثار نعمت بود
ازین عافیت نیست بهتر که برد / بجانی بر از دلی رنج و درد
ست از حقیقت نصیحت کنم / نصیحت نیست از عنف کنم
بود تا بکف ساربان را مهار / تو محمل نشینی مکن اختیار
تو از باد پیما روی سیر برق / پیاده بریگ روان گشته غرق
ز اعزت که داری تو این جو بنه / چه صبر و چه ماند کسی گرسنه
تفاوت ندارد باحوال او / پرسی و یا پرسی از حال او
بوقتی شمر در وجود و تهمت / که افتادگان باز گیری بدست
نظر افکن ای با غذا اندر آب / مستغرق لجه اضطراب
چو حشمت که در گوشه بوستان / عزیق انجمان مشک رفتشان

گفتار در شکر از رحمت فضل الله گوید

که آتش نباشد ز بحر حسین / مگر گیرد شرر دست شه ظفر دین
خدا داده عدل و خدا داد داد / که در عهد شاه این بوستان را نهاد
چو دوران او دیش شد این بوستان / پر از زیب و زینت چو باغ جنان
طلب هر گلی هر که سازد ازو / بود بهتر از آن بصنعش فرد
در اشکر این عاقبت بیهشت / ز صحبای لطف شهنشاه مست
بخواهم چو تاریخ زاین گشود / بتالیف صحف گلستان رود
مگر تا این بهره دفتر نهاد / نشان از چون شهنشاه گز عدل داد
که خواند مگر هر کسی بعد از این / کتاب دین و عدل شه ظفر دین
جهان گو نهاده است از عدل داد / بخواهم بعد از تحمد کلام
غرض ماندن نقشی از ما بود / وگرنه فن ملک دنیا بود

حکایت

مگیر ای یکی در قفا عیب کفت / خدا ترسی الغیبة از اشد
بفرمودش آن پیر آموزگار / که دست از غیاب برادر بدار
مگو یا کسی عیب اهل نفاق / و غیبت کنی چند از مر تفاق
بگو دیده کس پسر تو زین پر است / گمان بد بعیب خدا جوی دست
تو بر جای شکرانه لطفه دست / بغیبت کنی از چه دست برت
بره کوته از غیبتش کن سخن / فرو شوی ازین پس غبیش دهن
ترا تا زبان هست کن شکر حق / که تا سر ز شکرانه گیری سبق
کسی کی چو تو عافیت بجه سر / که از عافیت نیست هیچ خبر

حکایت

ز چنگیز خون ریز در عهد او / کسی غیبتی خوانده بود در فرو
که چنگیز مرده در وره بخت / کنار بار گون خالقش تاج و تخت
بنا حق بریزد بسی خون خلق / بتاراج برگیرد از خلق دلق
شنیدم یکی پیر فرخ نژاد / یکی پند پیرانه اش داد یاد
نفرموده بود دینش کار بوالهوس / زبان چند بگشوده در غیب کس
ستمدیده را آه جانی رود / که غربال اگرش نطع ام شود

کسی کو کند ظلم و کین با کسی / ز وی کین ستاند کین گیر الهی
نه هر کس که کس بر کند در جهان / بحال نخستین بماند چنان
ولیکن بشر ربار نی آه او / نسوزد دل از او غیر خرگاه او
سزاوار نی گرچه از وی ستم / چنان بت عیب و برازوم
کسا مزد بود حق دادار توست / ازین خیبها کز زبان و ز دست
چه دشکر احسان تو واجب است / هرین گفته ام بسی راغب است
سبک گشته ای بار راز دوش او / که پاره زد و گشته سر دوش او
ترا عافیت است و فرزانگی / چه داد استی کو بیوانگی
که آن عافیت سر بغیبت بری / بحق جانه راحت خود دری
مذاست چه سودای پیر بس / که کاش از بسکه غیبت کس
برو کن ستایش خدا و خدا / پرستش کمی زنده با زنده را
مکن غیر ذکر خدا با زبان / خردمند را نیست جز این نشان
زبان بهر شکرانه دادند بت / نه از بهر غیبت نهادند بت
زبان سکه شکرانه با او رواست / روا غیبت مرده مانش از کجاست

در تنبیه ارباب فسق و مذمت آنان گوید

نباشد اگر دست شکر ادست / براز زهر غیبت چو پیمانه ات
بر آگنی حاصل از آنکه بس / حرام است غیبت مسلمان بسی
بداری زخون ریزان احترام / که بر نقض اخبار باشد حرام
لب خانه خلق را سیری / جوین نان بر و زان بهره و جوی
نمائی ازین هیچ آزار کس / و کرنه نستردن دارایی بس
شود از سیاسات منعفی بکار / بنخوردی الا شراب آشکار
بخون ریزی خلقت ار بود دست / کسی کی ز تیغ و خنجر نیز رست
خنک کوران شهر و راه زن / که نبود چو تو پارسا پرفن
نه از بهر ظلم و ستم ای جنود / ترا عافیت داده رب ودود
ترا عافیت داده تا چند که / کنی بالسی عجز و شهرماند که
زظلم بره به نخو خوردنت / و یا ره بسوی جهان بردنت
شراب ار خوری بهتر از خو کنی / ز نا گر کنی بهتر از فصل جی
مکن در مثالات حشمت عمل / که بسیار آورده اند این مثل
یکی زان هم خواجه پیر طریق / که آورده شاه راز او حقیق
نظر کن چو خوش گفته آن خوالعقام / بهار ز مال وقف حق است حرام
بلی باده را نوبرا عذر باست / نه چون وقف کس بس خطر در بلاست
برو چند حشمت چو شکر بخور / نصیحت بود تلخ الحق و مر
نه او بسکه از د نصایح روست / نه کس از زبان باز دست بلاست

حکایت

شنیدم یکی صاحب اقتدار / پریشان شد از گردش روزگار
یک از دوستان بهر در پیام / مگر چاره اش بکند و بیار ورام
بخواجه خبر برد و پیغام بر / که محمود پیغام خواجه شمر
شکایت ابر بود و گفت ای عجب / ز بخت کم افکنده اندر تعب
برد و من از فرط آشوب حال / هم از افتقارات اهر و عیال
کسی با در رحمت بر حال من / نه سازد به برآورده آمال من
شنید این یکی گفته از بیکله / بگفتا چنین گفته این بس بکرد
ترا نعمت عافیت است بس / ازین بیش منای نعمت هوس

تنبیه

برو شکر بنما که سالم تنی / نه آفات دوران زمان ایمنی
دگر شکر این نعمت بیکران / که هستی طلب کار رفت روان
کسی را سزد گفتگوهای تو / که نه دست تو نه مستمند پای تو
که از جوع سیر نداردو تن / که سازد طلب قوتی از مردمی
نما زایل از خود شکایت بخفت / بکن روز و شب شکر بر عافیت
محب ترا نعمتی این چنین / شکایت چرا سازی از آن و این

حکایت

یکی جنبت خلق انسان نمود / که این مردمان بترند از یهود
همه خون مردم بدهقت خورند / همه مال مردم بسرقت برند
ولیکن من آسوده ام زین خطر / ندارم رهی جز شراب عتیق
بدا بر جهان بیرو بجان آز / که نه بند در خوب و بد امتیاز
تو آنم بهنگامی از این گذشت / که نزدیک باشد زمان گذشت
دلی برد زری که گردد غلان / همین پیر صفت باشدش امتحان
بدنت و راحتی خورد و کجیر / زماهای سابق بود بیشتر
خدا ... خوان کوش کرد / دلش آن گذار این جفا برده

نه خواهد این نکته هر بیهوه / که نی پس مادر ترک این گفتگو
زبان دست نه دادند این کمی / ز آزادگان عیب چنین کمی

تنبیه

گرامان هم خورده خون نافه / نه ما شد تو خون انسان نخورد
تو آنکه مسازی بخون نان خود / ترا خون کنی طرف دامان خود
چه بسیار دانسته اندان سخن / نکوبند چون تو پر از خون دهن
همین عافیت زیدر این بیع / که در راحت ارچون تو ناکی بچه
نه کر خود ترا عیبی ای نکوست / کنی غیبت خلق چون در خفا
ترا نیست گر خود ستاید عیب / چو آلوده دامن رسانی بغیب
که الحق و سر حق بود ای پسر / ز عیب کسان پند بشنو کند
بسا چون تو آلوده دامن بود / که با جسم ناپاک در ... نه
برو کن تلافی مافات را / بران از خود این جو آفات را
ترا تا زمان تلافی بجاست / در معذرت باز کردن رواست
چه بسیار نامردمی ای جوان / کسی را که تا عمرش اندر جهان
سترا استن از عیب ... / کند کوته از خلق در خفیه غیب

گفتار در اختتام باب هشتم و نصایح باشد

بکن شکر یزدان که آیمن منی / نباشد ترا بار دین ایمنی
که آلوده در عیب و غیبت کند / بغیبت گرفتار عیبت کند
سخن کن بشکرانه لطف حق است / که فرش گرده برومت نیوست
ترا عافیت داده تا دارهی / مگر از ندامت از این گمرهی
نداری سپاس از چنین نعمتی / که هم باز مستغرق غیبتی
منه شکر احسان محسن ز دست / که تغییر در عرض تقدیر هست
ز کلی بتقدیر تغییر نیست / هر آن گو گمانش چنین امتیست
قضا تا چنین گشته کو هست / بران حق مخلوق را از دست
که نا همچو آنان که گفتی تو هم / نگردی که حشر صاحب ام
تو گر قیمت عافیت یافتی / سر از شکر یزدان بتافتی
بیا از شکر عافیت گنج نیست / حصولات او گرچه بی رنج نیست
و آن گنج بی رنج هرگز کسی / نیابد مگر با جفای بسی
نبینی که حشمت هم این رنج / فزون برد تا یافت این گنج را
نباشد کسی از طالب گنج او / نخواهد که ضایع شود رنج او
طلبکار گنج چنین رو بپیچ / بر آن هر که باشد ملک نصر دین
چو سعدی که رنجی بدوران سعد / کشیده و از او گنج برد بعد

در ستایش شاهنشاه اسلام پناه ناصر الدین شاه

ورا هم ز دوران صاحبقران / بما بعد ها ماند این بوستان
که دارد چو صد گل بهر گوشه / بهر جا بود بهر گرا توشه
پر از عطر هر جا مشامی ازوست / ترا از نثار هر بزم کامی از اوست
سزا فرط احسان شه نصر دین / در آفاق فرمانده مسند نشین
جوان بخت دارای با عدل و جود / که کیوان پرستش کردن آرد فرود
جهان بنده اش سپهر بر کلام / پس از شیخ و این سعد شد والسلام

در خطاب بدان مالک رقاب

الا ای محسن با دل نیک بخت / که شد مخصر بر تو این تاج و تخت
در اقطار بستان جنت نگر / که آسوده هر یک بود از کهر
خرد کرد شاه و را دگر باز خرد / خرد بندش دگر باد در چین برند
تو آنکه کن چین و ما چین ز زور / ز در چین و ما چین بیطرای بر
سرا شکر این نعمت و لطف بس / که فیضی چنین از تو آمد بکس
بعهد تو هر ملک بس کنم / بغیر از که نبود ستایش کنم
ستایش بس الحق سزا مرتراست / از آن رو که ... خدا است
ستایش خداست ... / که در ظل او ایمن است ...

اشاره بباب نهم

دلم گفت کو شد خطائی اگر / کنون میتوانم در در تو به سر
ره توبه پویم بجبران آن / مگر باشد از تا نبایم نشان
خطا کرد را بواب ما نبی بود / پس از توبه کردن ترا حیّ بود
باقبال شاهنشه نیکبخت / بخواهم گشودن در توبه سخت
در باب توبه بخواهم گشود / مگر کوئی از باب توبه بود
از آن رو که بهتر ازین در دری / نیسبا شد اعذر در داوری
بجز این سندر بهر در روم سود / ازین در بیزدان توان برد پی
نهم در در باب توبه قدم / مگر از حوادث کند ایمنم

بترا لکنم خویشتن را سپهر شاه   ز نم همچو نه بر رحیم اندر پناه
چو بنده دری زین بلا پرستان   روم تا نشوم همچو زر خوال
پس از توبه نالم بدرگاه حق   بخوانم بخود داور مطلق
که برهانم خانه ماسوی   ز چنگال نفس شریر دغا
بود ممکن از بازگشت چنان   بازآورده کام کند همچنان
ده هر سوی فردوس اعلی رهم   برآرد ز رحمت برون از جهیم

باب نظم در توبه گوید

بیا تا برآریم دست دعا   بدرگاه دارای ارض و سما
گناهیم برکرد کار صمد   که رب رحیم است و فرد احد
هنوز نیم در بو ثنا جنجال   هنوز نیم پا بسته اهل و عیال
وزیده بسا سخت باد خزان   رسیدیم در پیری از نوجوان
زباد اجل خشک آن شد بدن   چو از باد در ریشه‌های کهن
بپوشان تن از باد سخت چنان   چو بر هر کس آن باد باشد وزان
بپوشان تن خویش تا مرده بار   رسد برروان تو باد بهار
مگر باری از نو بباید ظهور   که زان بار نعمت بیاید وفور
خزانی ترا آمد اندر به پیش   ببیند درختی سبزه بهر خویش
تهیا نکردی تو زاد سفر   که نوبت بجنگ اجل شد مقر
نماند درختی سازد برگ دوام   نماند درختی برگ و ساز قیام
ندانستی ای عاصی خود پسند   که حور و قصورت بطاعت و دینه
گشت مذبها فرون ز اندوخته   که مفلس ز فقر است دل سوخته
بلی هیچ عقبی ترا گنج نیست   به تحصیل گنجت چرا رنج نیست
شد دل برون نجیر و زجهان   نباشد درو غیر رنج و زیان
بکن سعی تحصیل دار بقا   که بس بیم دامست ملک فنا
جنبد رحوای گره وا ز هر درخت   زننده آتش اندر برت تاج و تخت
بولی که بسیار دل داشتی   بسی تخم مهرش ببل کاشتی

تنبیه

هنوز آید از خاک بلکه شکون   بکوش آنکه باشی ز کا یعقلان
تغافل نه زیبای از ذکر حق   بکن طاعت خالق ما خلق
بغفلت به عمر ار رفت اگر   شمارا نباشد تغافل دگر
گذارید از دست آنراه جهل   گذارید پا اندرین راه سهل
مرو راه جهل و مکن افتد بجهل   که زشت است جهل و حجب است سهل
غنیمت شمارید فرصت دمی   که چون ما نماند بدلستان غمی
عمی بر از داغ حسرت مجوی   که روزی بنا باید بدست آرزو
براحت رفیقان و نو در حذر   دل آسوده امان تو اندر عذاب
برو همچو خشت بنال ای غبین   بدارنده آسمان و زمین
خدائی که جرم همه گون ازبلا   ببخشد بیک نغمه الامان

حکایت

سفر رفتی ازمار من کدام بری   نمی عشم من سرم هم بدی
بر رفتیم با کاروان در براه   ببر عزمم ره حالت آمد تباه
همی که کی از محنت ره کمر   که ز سبلین من کرده است ابله
مرا بستر آرایی ز تب رفتار تن   بگو تا نگند کاروان سیر نیست
که ماند کی راحت آرم کمر   چو بسیار صحبت بری سفر
وگر نیست ممکن هم این شانه   مرا واگذار و قدم نه برو
لبر آمد او رایکی از کاروان   بگفت ای جوان خیز از این مکان
چو وا ماندم از رنج راه حزین   رفیقان که گفتند از این سر خن
رفیقان برفتند ماند و تو تنگ   بکن حاتا رفیقان تو نیز
که هر گز ندیدیم وا ماندگان   سلامت رسانید از خود رطان
نظر کن رفیقان را دست و پا   توقف درا اینجا گرفته قرار
توانست ذکر با رفیقان روی   توانی ز دنبال ایشان روی
بله کاروان گیر ابل غبین   که باشد زبان بهر صحبت نشین
بسی تو نشسته خواهر چنین تنها   تو بی زاد در مانده و غافلی

نصیحت

سزد لنگ لنگان تو اندر قفا   بمنزل رساند خود را ببا
نتانی شدن گر بما همقدم   زپی ای همره قدم یکقدم
بیابان بجا ماکه مرد رهیم   که ما خفته لنگ بود هم تو چو تسلیم
ترا چون توانا است در هیچ جا   بمانی ز ما ره روان در قفا
بنا چار باید شدن ره نورد   کنی طی این ره بصد رنج و درد
رفیقی درین بیهده که نه ترا   نشوی از رفیقان چگونه جدا

تو بی زاد و بی راحله در سفر   چسان می‌بری منزل گور
فرستاده یاران بمنزل پیش   ترا زاد و ره نیست همراه خویش

در پند و تنبیه و موعظه

برو ای بجا مانده از همرهان   که از خستگان نیست بر جان شان
چو از کاروان مانده پیرو فقی   برهنگ روان گشته مستغرقی
بسر کرده‌ای بادیت ره ببر   که در همچو حالت باقی امید
بنه کاروان بسرراسر به بند   که در رشته کاروان ره گزند
برو دامن کاروان ببر گیر   همت آنچه فرمود چندی بپذیر
جز او کس بحال تو آگاه نیست   جز او کس ولیست در پیرویت
سر طاعت اندر طریقش سپار   زمام خود اندر بدستش گذار
چو هر کس که با کاروان ره برد   با فراها چون کاروان ناگزد
ولیکن تفاوت در آنان بود   به هر قسم هریک از ایشان بود
یکی راست آن چون زاد راه   یکی را عوض قوت باشد گیاه
پیاده یکی می‌شود ره سپار   کجی بر شد ختی تو سن راهوار
یکی برگردی کند سروری   یکی سازد از مجلس جاکری
فرود رئی خادات بکوه ارکان   ولی جمله‌ستند با کاروان
برابر تو کمتر از اهل طریق   که نه زاد داری نه دار رفیقی
هر خیا همه ما به اندوخته   تو سرمایه آخرت سوخته
ولی تا بیک چند روز دگر   وزان کرد تحصیل زاد سفر
مرا همچو تو خشک هوا رخت   ملایم چه بیداست آکسیر تبت
چو تو آرزو هست در ماندم   ولی گرگ ره طعمه سازد تنم
تو موی سیه را نموده سفید   خطا هست از دهر چشم امید
روان کرده اندت بر بیا جل   زری باچه رو کنت ناشد عمل
زمین عمل را کنون شخم کن   ورا آبیاری پس از تخم کن
که جوانی و پرورده نی تخم کس   تخصیص تخم هوا و هوس
ترا تا نبرده چه واز خاک گور   نه تا نسر ترا ای ماردمور
بگفت از سرمایه بهر سود   ورت نیست سرمایه دیگر چه سود
روانی ترا هست تا در برون   به تجمل به برزن ره و دمن
بجو عذر تقصیر خود را بجهد   که پند رفته نی درعمر کرمه
سه سپند حسنت کف پند گیر   که تنگ است گشا این کتاب [illegible]
بود غم حرف حق اما بجور   هیچان رخ از حرف الحق دهم

حکایت

یکی را سیه موی گشتی سپید   همی موی در رنگ و حنا کشید
دو روز دگر چون کند بخت آزاد   بر رنگ نخستین بدل گشت مو
خلاصه بهر انجمن محبانه   همه مصرف رنگ و حنا شدی
بدو گفت صاحب هنر پیر کی   تفکر کن ای پیره مرد اندکی
کماکس در اسلام سخن [illegible]   که چون گفت آزاد کان ره [illegible]
ز حنا تو هر دم بکار بند   کمی سن ثانی سیه چون شبه
هرفته گفت بعقاد [illegible]   هنوز ای بجهل جوانی نگون
ره جهل نه در ره عقل شو   ره همراهان پیش گیر و برو
ترا پای کوته رخی ره است   نه از تو قنبه خرد کوته است
ندانی که موی سفید [illegible]   بود مرگ را قاصد خوش خبر

تنبیه

ز نمی نهال قوت شد کمان   نداری چرا مرگ بر خود گمان
علامات مرگ است پیش از خضاب   سیه گشته [illegible] سفید از خضاب
ز سراب بگذشته در خانه است   چو خالی هنوز است پیمانه ات
برو زاد راه ابد باز گیر   خدا را دنی هرچه باشی دلیر
وضو جای حسن کن از خوغول   نشد از طاعت نموده خجل
دمی عذر تقصیر طاعت بخواه   که بخشنده کارت بخشد گناه
فرو ماندهٔ اندرین ره چنان   که نتوان روی از پی کاروان
بریک روان تا بچند اندری   چنین تا بکی با هوس همرهی
درا ن ره فرو مانده بسیار کس   ولیکن نه چون تو اسیر هوس
کسی کو گذشت از چهل سال او   بسر رفته دوران آمال او
بباید ز راحت ببرد امید   کسی را که موی بسر شد سپید
بجست جوانی فت بد نمود   مگر باب طاعات بیرون گشود
غم پیری اکنون علت ببرد   که خواهد بدر زین بساحت برد
تو چون جوانی ز پیری دگر   نخواهی دگر یافت آن عمر
بشادی همه عمر کردی تمام   ببند دختی زاد و شهر قیام
بسی راه دوراست از این سر بجهه   بدرود زه شهر محشر زمین

نوای گشته پژمرده چو گل زرد / که سبز رویدن آب و گلت / ورت سبزه رویده افزون هزار / که آید گلان پا بخندش چو خار

نخواهی دگر سبزه خار دیده / [illegible] ای برادر هوا این رسید / دگر هم جوانی شود سرگران / همانی همه عمر با نوجوان

در پند و موعظه

سر از خواب غفلت بر آور دمی / که خواهی بملک بقا آدمی / جوانا که [illegible] مردان زتاب / به مستوری ما خدا با غراب

تو وا مانده این سوی [illegible] / فرو در وصل [illegible] / بساحل رسیدند یاران زبحر / تو وا مانده در طرف بحر [illegible]

از شرف نشت ظاهر از مردان راه / نبخشید ترا باز فضل گناه / بردن نه به پری [illegible] / چو مردان ره در جوانی تو پاک

چه بسیار صعب است [illegible] / بد در از جوانان با آب و نان / نه مانند [illegible] / شده چون تو و باز دارد امید

بجهل مرگ نه که [illegible] است / چرا در وصل همه [illegible] / سیه موی تو ده سپید و هنوز / [illegible] شام و بروز

حکایت

زلیخا چو صبرش بپایان رسید / پی وصل یوسف [illegible] گزید / بساحل فرو چید [illegible] / که او خیره شد دیده انس و جان

در آن خلوت خاص او را بخواند / به پیشش [illegible] بنشاند / سپس هر آنکس [illegible] کسی / فرو بست در ما یوسف بسی

برون که خاصان خود زان مقام / نماند اندر آن جا کسی از غلام / بغیر از [illegible] / ز حجت [illegible]

[illegible] چون این [illegible] / به یوسف [illegible] / چو دید [illegible] / [illegible]

بیوسف در افتاد از فرط میل / فرو ریخت از دیده باران چو سیل / بدامان یوسف در آویخت دست / بدو گفت یوسف [illegible]

در مذمت مردمان بی غیرت

مرا شرم آید [illegible] / حیا چون نشانم [illegible] / [illegible] / [illegible]

ولیکن [illegible] / که دامانت بر خفیه و آشکار / نباید که [illegible] / [illegible] دیو شهوت [illegible]

[illegible] زلیخا [illegible] رسید دست / همی یوسف از دست [illegible] / [illegible] / [illegible]

در تولا و تبرا و خدا جویی

در آخر که ناچار شد چاره اش / خدا جویی آورد [illegible] / [illegible] / [illegible]

در آمد چو اندر [illegible] / زلیخا گریبان گرفت از قفاش / [illegible] / [illegible]

چو پاره گریبان آن ماه شد / زلیخا [illegible] کوتاه شد / همان لحظه [illegible] / زلیخا [illegible]

بپوشید [illegible] / [illegible] / بگردی که او [illegible] / [illegible]

نصیحت

بره روی در روی یزدان نما / [illegible] در پی نفس [illegible] / که شهوت پرستی [illegible] / زلیخا صفت [illegible] کند

[illegible] / نباشد [illegible] / ز [illegible] / [illegible] عظیم

[illegible] / منه [illegible] / [illegible] / [illegible]

بگردان ز شهوت پرستی [illegible] / طریق خدا جویی [illegible] / [illegible] / [illegible]

چه [illegible] / [illegible] / چو برگشت [illegible] / چو بار [illegible]

پند

مشو حسن خوبان ما پا بدام / منه در کف دیو شهوت زمام / نگهدار [illegible] / در آخر سیه [illegible] کند

[illegible] آب حرام ای پسر / که [illegible] / از او [illegible] / [illegible]

بود [illegible] / [illegible] / دگر هم جنابت [illegible] / که [illegible] از شراب [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] شرابت آب حرام / [illegible]

حذر از [illegible] / [illegible] / [illegible] / بگردان [illegible]

نخواهی که [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

حکایت

سگی دیدم اندر بیابان [illegible] / که از تشنگی [illegible] / در آن [illegible] خواب [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] احوال [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] سوی [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / چو آن سگ [illegible] / [illegible] دست بردم دگر

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

حکایت [illegible] / حدیث [illegible] آب کردم بیان / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / بود [illegible]

تتمه

پرستش [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / از آن [illegible] بیابان [illegible]

که اندر جهان [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

موعظه

برو نیک کن [illegible] / [illegible] پشیمان [illegible] / چو سودی ندارد پشیمان [illegible] / جدا از [illegible]

جوانا برو [illegible] / [illegible] چون جوانان [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] عاقبت بود

کنایه از توبه و اشاره بتدارک صنعت الی النهایه

[illegible] / [illegible] تقصیر کن / بود [illegible] / [illegible]

در اول [illegible] / [illegible] / که چون [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / چو اندر [illegible] / چو [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / که روزی [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] احوال تو / [illegible] / [illegible]

حکایت

شنیدم که یک مرد از [illegible] / پرستید [illegible] سال صنم / [illegible] / [illegible]

بتی را که از دست خود ساختی / به پایش سر از عجز انداختی
نکردی اندر حضورش خطا / [illegible] سازد منزل بلا
ز بس احترامش بجا داشتی / بپا خدمتش هیچ نگذاشتی
نگارش اگر [illegible] نگو / ولی غیر از آن بت ستایش مگو
بر [illegible] / مقامات از او بشنود [illegible]
بتی را که بسم الله خوانیش / چنان ناسپاسان خدا خوانیش
ولی با چنین فعلهای شنیع / خدا آید از کرده کار سمیع
گر این [illegible] گمره بیچاره / بجای صنم [illegible]
من این معصیتهای بسیار او / کنم عفو محض یک اقرار او
چو او بگذرد از جزا از کردگار / کند جرم او عفو پروردگار

تنبیه

هر آن کس که بود حق شناسی / چنین داد [illegible]
خود او را جزا از [illegible] کاری / بجز با لطفش راه و رفتاری
خدایی که این گونه باشد رحیم / چسان بنده خود را نماید رجیم
نسازد چرا او به درگاه حق / نپوید چرا از صفا راه حق
گناه رحمتش را معلق کند / سعادتش به فردوس اعلی کند
کند همنشینش [illegible] / پناهش دهد [illegible] امان

موعظه

بیا با همه جرم افزون ز حد / برو بر در کردگار احد
پرستش کن [illegible] خلق را / [illegible] بجام بلا [illegible] را
که گر بحر قهرش در آید بجوش / برد جوششش [illegible] هوش
چنان سرد [illegible] قهر را / که سوزد [illegible] بحر را
[illegible] / هم از ما توان کرد [illegible]
مکن عمر در خواب غفلت تمام / که راحت بود [illegible] حرام
دگر [illegible] حق کردن [illegible] / [illegible] اطاعت ز حق میشود
چنان کن پرستش [illegible] / که جز حق [illegible] در فراز
پرستش کن از داور دادگر / [illegible] شد از کس نظر
[illegible] / چه سلم [illegible] جان
تو [illegible] العزیز / برو ابرو [illegible] در حق بریز
به تحصیل حق [illegible] سخت / [illegible] از تاج و تخت
خدا جوی [illegible] / چو جستی فراغت [illegible]
چه نعمت در این سستی [illegible] / برو در طریقش اگر [illegible]
چو سر رشته آمد بکف کار را / ترا سهل گردد ز فیض خدا
جوانا جهان گرچه [illegible] / ولی ملک عقبی [illegible]
برافکن ز دست این زر ناب را / [illegible] از آن در [illegible] را
که مستغنی از ملک و مال کند / چو زر صاحب [illegible] کند
دگر نه چو سیمابی ای بیقرار / [illegible] تحصیل زر [illegible]
بگردان رخ از زر [illegible] / [illegible] جای یزدان [illegible]
[illegible] / که خفته نخواهد [illegible]
[illegible] / جزا [illegible]
[illegible] جزای ستم کی دهند / [illegible] حاصلی دهند
امورات [illegible] این نظام / که حاصل [illegible]
برو ساز تحصیل زاد [illegible] / که [illegible] وقت سفر
بجا مانی از کاروان [illegible] / گرت [illegible] همراهان [illegible]
[illegible] از همراهان [illegible] / [illegible]
ترا منزل است [illegible] / قدم [illegible]
جوانا نکردی تو تحصیل زاد / هم القصه [illegible]
[illegible] خرمن [illegible] / [illegible]
برو تا ترا دست و پایی بود / [illegible]
زمین عمل [illegible] / [illegible]
دهی آبش از چشمه چشم اگر / دهد بارت آنسان که خواهی ثمر
گناه است [illegible] / بخواه از درش عفو جرم و گناه
نرفته است محروم از این در کسی / [illegible]
شوی سرگران زین نصایح اگر / [illegible]

حکایت

[illegible] / شنیدم [illegible]
[illegible] / [illegible] اندر [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

زبان تو تا جنبشی اندر اوست / بود حمد و شکرانه کردن نکوست
[illegible] اندر آنجا بگاه / بماند زبانت ز [illegible] گناه
بشکرانه کن نعمت اندوخته / که کفران [illegible] کند سوخته
برو شکر بر عافیت کن شعار / که نعمت چو [illegible] شود روزگار

حکایت

[illegible] شکسته سر صوفیان / ز چنگال آنان بدر برد جان
[illegible] / [illegible] خون از جفاش
کف آورده اندر لب [illegible] / [illegible] دستگیر [illegible]
به دنبال آن سر شکسته دوان / چپ و راست با چوبهای گران
شکسته سر از بیم جان همچو باد / فرارا سوی کاخ خود رو نهاد
چو شد داخل خانه رست از خطر / شد ایمن از آن قوم بی پا و سر
بنالید از درد سر [illegible] / زنش گفت کوتاه کن این سخن
بکن حمد یزدان که از دشمنان / بدر بردی ای بینوا نقد جان
مکن شکوه آغاز از درد سر / بکن شکر کایمن شدی از خطر
[illegible] شکر اینک عافیت یافتی / سلامت سوی خانه بشتافتی
[illegible] جای شکرانه دانی بود / که بر جای دست [illegible] بود
[illegible] / [illegible] از صوفیان [illegible]

حکایت

شنیدم یکی مار زنی بود زشت / [illegible]
فرو [illegible] دل بحکم [illegible] / که هم زشت رو بود و هم [illegible]
بحکم ضرورت [illegible] / [illegible] رخساری آورد [illegible]
[illegible] رخسار [illegible] / چو بگذشت چندی [illegible]
رها خواستش کرد ممکن نبود / از آن [illegible]
بناچار شد همسری با ویش / شب و روز [illegible]
همی یاد آن یار دیرینه کرد / که [illegible] رنج و درد
بسی [illegible] / ولیکن نبود [illegible]
بهر جای از او شکر احسان بگفت / [illegible] شکر احسان [illegible]
[illegible] / همی [illegible]
بخاک عاقبت آرزویش ببرد / دگر ره از آن باغ حاصل نبرد
کسی را که نی شکر احسان حق / کند حق [illegible]

حکایت

شنیدم ز صاحبدلی [illegible] / [illegible] شنیدم اندر [illegible]
[illegible] مغضوب سلطان [illegible] / گرفتار در محبس آن بودند
[illegible] / [illegible]
برادر [illegible] بود در آن میان / ملک [illegible]
[illegible] / رها [illegible]
چنین گفت [illegible] / که ای [illegible] سفید و سیاه
[illegible] ساز د بگر سرا / [illegible] رحمت برادر سرا
[illegible] بنده و زندان [illegible] / مرا تا برادر [illegible] شاد
دگر هم بخواهی زمین [illegible] / بود رحمت آور [illegible]
[illegible] / قبول ملک [illegible]

تنبیه

[illegible] / عجب غافلی این رهگذر
چو بودی گرفتار زنجیر و بند / بسی بهر راحت [illegible]
[illegible] سلطان [illegible] / [illegible]
[illegible] سلطان [illegible] / برادر [illegible]
ترا است مجهول [illegible] / [illegible]
[illegible] قبول / که هر کس [illegible] حصول
[illegible] عافیت نعمت [illegible] / [illegible]
[illegible] مجهول [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

نصیحت

ترا تا زبانی بود در دهن / دگر ره به دام جهان پا منه
کسی کو بود پای بند طلب / [illegible] چنین نعمت بیحساب
برو شکر این عافیت [illegible] / که بس نعمتی است بی منتها
چه بسیار عاقل ز زحمت بود / [illegible] آماده راحت بود

خورد عافیت را دمی آرزو — که در بوته خشم کندش فرو — بهیچ ار سپر کردن از ظلم پشت — که طغیان قهرش کند از تو پشت
برون شد چو نافرمان از صبر حلیم — زند بر وی آتش عذاب الیم — گرت سر باوج سپهر است بر — نیابد ز خشمت مفر در سقر

تمثیل

ندیدی که ابلیس گشته ملول — ندانست آن نعمت بی‌همال — اطاعت نکرد از خدای رحیم — خدایش مخلد نمود در جحیم
بدانستی ار قدر انعام حق — کجا بستدی بسته این ورق — بدانستی ار قدر آن روز را — نمیخواستی زجر امروز را
کنون کاندرین دام پابسته است — بسی قدر آن روز دانسته است — چو حشمت تو هم قدر امروز دان — که راحت بود نعمتی بیکران
که آید بدست انچنین نعمتی — نشود حاصلت کم چنین راحتی — بکن شکر این نعمت لا تعد — که بهرش ندیدیم پایان و حد

حکایت

یکی از خوشی ناخوشی با لقی — پس از آن بسوی خوشی تا فتی — چو حاصل شدش عیب روشنی — بکلی شدش محو آن ناخوشی
به بیماریش شد بروزی که او — از او روی کرد اندرو سر بکو — دراو دید کافتاده اندر براه — بد از تجربه گشتنی نگاه
چو از آن شنیده دوری گرفت — جهان دیده شد او دور شگفت — ملامت نمودش که ای ناصواب — جدا مانده از باب فیض و ثواب
بروزی تو هم روز این کس بگو — که حالی جوان روز این کس شوی — بدان قدر عافیت الحق که هست — که روزی ترا از پیش هست

تنبیه

ندانی تو ای تشنه سیراب زآب — چه نوشند لب تشنگان زآب — فراخ است ساغر در شمال — چرا فقر سیلی زند از خیال
نشوی چون تشنه بری سمند — بوا ماندگان پیاده محنت — مصیبت نبینی اگر در جهان — ندانی نشان پسر مردگان
کسی پاک همسر زن پارسا است — نی آگه از آن کس که جفتش بلا است — بکن شکر حق عافیت تا زر است — که حاصل ز شکر است مرهمت

نصیحت

بره قدر این نعمت از کف منه — ز دست انچنین فیض عظما مده — که گر مر چنین بود در روزگار — شود یافت اندر بهار و لیال
تو پاداش این فیض عظما نما — پی شکر خود را مهیا نما — بکفرانی از دست راحت مده — تن خویش در قید ذلت منه
که حشمت هم از دست رحمت نما — چنین یا اخرا اندر سستی فتاد — در آسود کی کر ز اخوان کیش — رعایت نمودی کمتر پریش
بو فی حقوق اخوت شناخت — که از آتش جهل بی راکد خت — کنون کرده شکر از حق شمار — که از دست او رفت یا یا کار

حکایت

سلام اشد از بهر آموزگار — که از بهر اصل دین را شمار — بغیر بود دین را اصول است بیخ — فروعش بیخ است بید و درخ
چه کرشت در خلق دارد شیوع — تولا بتر است هم از فروع — و لیکن سرآمد بر بحبا بدان — دو چیز است کز اند و بنور شان
یکی رحم و دیگر مروت بود — که هم اصل و هم فرع طاعت بود — مروت گرت نزد رحمت — ز اسلام اینک نشان توجب
خود اسلام را نیز ره باشد زبان — تو زینه و را کرده چون عنان — پسندی اگر چند پیمان راه — مرو جز درین دو که گفتیم راه
بکن رحم و انصاف پیشه نمای — که آورده باشی حق حق بجای — چو درین دو خوابیده هر اصل و فرع — چه در زرع کشت و چه در کشت زرع

حکایت

مکان داشتم در که ساده — در ایوان تالار شهزاده — بنی عسم غازی ملک نصر دین — بملک احتشامش لقب بر همین
نعم گلشن خاطر میرزا — که جد نایب السلطنه بود را — خلاصه بن داد استاد کرام — که در فن خود بود ثانی سعام
بخت شی اندر بایوان طاق — صور اکشیدیم با حسطرق — قضا را دریکی روز نان دگر — مهیا نشد بهره بیشتر

مگر زان طریق حق آید بدست — که با نا بلاهت در ره شکست — مرو در طریقی که بنمود دیم — خواهند طفلان ره مستقیم
مرو در سری ابلهان در طریق — بکن حل ره با رفیقی شفیق — نیابند پیران رفیق بهشت — که سازد ز رسم طریق آنگهت

پند

رهی را که طی کرده تا کنون — نبوده مگر با عمل ایزد فنون — طریق بزرگان دین پیش گیر — مگر گردی از سر بتهان خبیر
برو تا بخواهندت از رحمت — نیابندت اعزاز و هم مکرمت — بگیرند بر او زکر داد ار بر — بر انی ز خاصان باب اله
بگردانی ار رخ ز کردار رشت — نسازندت آن تقسیم بهشت — که کوشش بیوز قضال بتون — نگیری بسر خورده از من سخن

حکایت

یکی افکند پیران بپشت شتر — در دو شتر از منی کرد پر — چو با اشتر اینگونه شفقت نمود — فرو آمد ابلیس لعنت نمود
بشد حاضر ابلیس و گفت ابرقی — سرا هستی امروز بار شقی — سرا گردن لعن از بهر چیست — نشایسته گفتن مسزاوار نیست
نه است گر از فعل خوبت بود — چرا سیرو من زشت کشت بود — و حالیکه این مطلب است تعال — سرا می نمی آمد اندر خیال
کنون من اگر خواستم این عمل — بکار طمع نیامدم این جبل — تو استاد تر از من اندر فنی — نگو زنجیفصل و مستر از منی
بخواه ای بزشتی چنین رهبری — ندانی بپاکان دین رهبری — کمال است آنرا تو پسندید نیک — که اندر بزشتیت با من شریک

نصیحت

توسل به نیکان در اول بجوی — تن از گرد عصیان نمانت بشوی — بخواه آنکه عذر تقصیر خود — چو آری بکف دامن پیر خود
چو بسیار با بد خوری خو نزل — که تا بر در حق نباشی خجل — بصد سال شفقت ز عذر قرانی — ز بار ضلالت و هندت امان
برو نیکی از نیکوان یاد گیر — که نبود بزشتی کست دستگیر — چو با چو نادم بهر آنی ز زشت — و هندت جزای ثواب بهشت
ولی آن نه است کت بود نصیح — جانشد که دیدی بکار شر فتوح — حقیقی نه است نخواد رجوع — بدست آید از وی اصول و فروع
بنه بار افزون عصیان زدوش — ز عصیان بجد بره و دیده بپوش — بکن طی ره و بعد از آن باز گرد — دگر گردی از راه واپس نگرد
اگر بر نرادی مری زحریف — نموده است از طی اینره [illegible] — نه بگذار دوست تا بسر ره بری — که تا چون ملک بر بگردون پری

تنبیه

نشاید رسیدن بخیل ملک — نشاید نمودن سکان در فلک — کسی کو بود پای بست هوا — خصوص او بود در پی بوب ریا
چنین کس که در راه زشت است — کجا همره او چون ملایک برات — بنه برده از دیده بر یکطرف — بکن جا زده نهال در نزد صف

تمثیل

که چون کاه و حصار بربسته چشم — نکردی بکرد خود از خشم — نه بینی که کرد چه مرد است — شب و روز بیرگرد سیکو است
همه عمر گر از چشم دل ماوراست — بپا کرد آن سنگ پر گرد راست — سراف در یکنه و سر پیشما — براه بیابان بپا ننهد باد
تو هم دیده دل ز هم باز کن — بگردون ملک وار پرواز کن — بنه پای اندر بصف ملک — چو خیل ملایک شوا اندر فلک
بکن رشته شفقت از بیخ و بن — سقام ملک چون ملک در کن — نهادی چو پا بر سر پر فلک — کنی فخر از آن حضرت بر ملک

حکایت در نیکی و زشتی و ختم باب نوم

شنیدم ز دانای صاحبدلی — حدیثی چنین در که جاهلی — لب در فشان بر برادیم گشود — بیان اینحکایت برایم نمود
ایا مردان پیر روشن ضمیر — که بشنیدم این از فقیهی خبیر — یکی نیک کرد و به نیکان رسید — یکی زشت کرد و ز نیران خبر
که از نیک پرسیدم اندر جواب — ز حال وی زشت دادم جواب — بگفتا من اندر طریق ثواب — نهادم قدم یا فتم این صواب

مرا صحبت نیکوان اختیار / ولی او بماشر از سود یار / مرا خوبان بهم اندر جهان / شد او در سفر همنشین جهان
بحبت مرا بود حق از عطا / ورا که پابست دام بلا / حق صحبت نیکوان این بود / بیان ما هم آن عزر ثمین بود

موعظه

تفاوت به نیک و زشت از رفیق / نگر تا بجهدت اندر طریق / مکن نیک و اندر بجنت درای / مکن زشت و در نار مگذار پای
توانش کرت نیت بر حق براز / که لبیک آید ز پروردگار / ز کردار نالایق اندیشه کن / شعار خدا خواهگان پیشه کن
قدم در طریق عبادت گذار / بصد عجز و صد لابه و انکسار / نما دور کبر و منیت ز خویش / بنه همچو افتادگان پا به پیش
ستم گر کنی نفس خود را نشا / که نبود بجز این طریقی روا / نه در کلو بینش چون گرگ تن / نه آلوده از خون کس کن دهن
مکن ناگهانی نسازی بلند / شود چون رساند بهشت گزند / دگر گردی از کرده نادم بیای / که توبه پذیرد ز تو رهنمای

باب دهم در مناجات با حضرت قاضی الحاجات

حکایت

ز پیری خردمند با عقل و رای / که بجهد مرد و در هرآنرای / شنیدم یکی در طواف حرم / بهنگام پیری نهادی قدم
همی کرد طوف و همی ناله کرد / بسی چهره از زار چون لاله کرد / که یارب ببخش گناه مرا / بگردان ز درگاه آه مرا
دری نی که غیر از در تو روم / رهی جز طریق تو نی تا شوم / گراز ناسپهی گنهم قدرت است / نبود آدم کیم از لطف دست
گذشتم من از شفقت خویشتن / وهم بگذر از رحمت آور بمن / نبودی بجز از شفقت اصنعم / الهی در پرده ستنعم
بسی ظلم بر نفس خود کرده ام / ترا بر سر خشم آورده ام / سزاوار باشد که مانم غریب / نزد برده بر سرم ستر جیب
ز لطف عمیم تو نا امید / که جز این درم نیست دیگر امید / دلیلم ز کوبت اگر رانیم / عزیزم ز لطف اگر خوانیم
در دولت هر جا که رو آورم / بود حلقه هر کجا بگذرم / بود جبهه تو هر کجا رو کنم / بود کوی تو رو بهر سو کنم

تنبیه

همی بود العف کنان تا سحر / سحر در حرابت با سفر / کمان آفرین کرد تسلیم جان / ز دار فنا در بقا شد روان
شب اندر بخوابش که دید باز / که رضوان را بر زند در فراز / ز احوال بگذشته پرسید او / حکایات بگذشته خواندش فرو
بگفتش چه نادم ز عصیان شدم / ز کردار زشتم پشیمان شدم / گذشتم که بودم زهر شکرانه / عوض داد حق چنین نعمتی
کن از کرده ها هیچ نگذاشتم / گذشتم زهر کرده درشتم / هم از من گذشت او بلطف و کرم / رهایم بفر سود نداد او کرم

در موعظه و نصیحت گوید

تو هم بگذر از کرده ناپسند / که ما همه پاکان نجشی گزند / سال اینقدر برد این دل ان / بیاش اینقدر با خدا سرگران
خدا را بخوان تا بداوت رسد / چو کس هاد این جب غیر از احد / ستایش کن منبود وحدت را / ز صورت مکن تن بکسر وحدت
برو آبرو ریز در درگهی / که بر صد چو تو داده شاهنشهی / بخوان بنده را در کرالتی / که او التجا میبرد بر خدا
بر این ضعف چند نسازی تهی / صنم خوان ببیرو طلیسم گوئی / همان به که خوانی صنم را بخویش / نگردی صنم را با ئین کیش
نخواهی که سرپیش داوری / چو مصنوع خود را بپا سرنهی / نهادند مردان طریق قهار است / بخود نه و در طریق درست
تو هم راه مردان برو از یقین / شود تابع نفس چون آن و این / گرت تا خواهند حق جل علا / چه اندر رفت و چه اندر ریف
رهی زان مراتب که حق خواندت / بفردوس اعلای جنت شدت / نظر بسکه حق لطف سازد بکس / تو او را مکن منهدم از هوس
چو ما خدا را بخوان از عصف / تفاوت نه در خانه و در سرا / تفاوت نی اندر بصحرا و دشت / بخوانند حق اندر اکر خود گذشت

بهر حال خوانی شود یاورت / برارد ز خاک مذلت سرت / مکن با چنین کردگاری غرور / فنا بیچ نزدیده و در حضور
بخوانش بخود تا جوابت دهد / بیک خواندنت صد ثوابت دهد / ترا خواندنش گفت در خور بود / که حق خواندن از هرچه بهتر بود

حکایت

شنیدم قدیم الزمان بود زنی / بهر بروی و مکاره و پرفنی / چنانه زنی کاین عجوز سپهر / نهادی زروی پر چکرداغ مهر
یکی حیله گر زال دنیا پرست / که از جسم خوبان ما دست لبت / بگسترده اندر ره خلق دام / ز مکار که دیوار اکرده رام
ز حیلت گریبانی اوج پیر / بدام تفکر فتادش اسیر / زدی بس مسلمان که زنهار شد / بری کشتی از دین نصارا شدی
بسی دیو را آدمیزاده کرد / بسی آدمی را پریزاده کرد / بصبح و بشام آن بنیرو بکار / نبودی جز از حیلتش هیچ کار
بخلق از دشش که چنان بود داد / که کم بود شان هفته و سال و ماه / چه خوش نما که بالا و زیبنی / بسی فتنه ها عشق انگیختی
کس از نام بردی بکاشانه اش / نمودند مردم چو ویرانه اش / چنین تا بجدی مدارا نمود / بخلق این حیل آشکارا نمود
یکی روز بیرون ز خرگاه شد / برون بامه صحبت و جاه شد / نهان کرده رخسار چون مهر را / بپوشیده از مردمان چهره را
نظاره کنیان انیس مینی او / هر آنرا که پیش و کیش او / هر سو که بیسلکردی از ناز رو / بپاپش فتادندی از چار سو

در ظهور شاهد معنوی

بناگاه در آن میانش نظر / فتادی بروی یکی سیمبر / فتادش نظر بر جوانی نبیل / که در زیر چرخ نبودی عدیل
بجنبش شدی جلوه گر دلبری / فتادش نظر بر قمر منظری / که بودی قمر بنده کوی او / خجل مهر تابنده از روی او
شعاع رخش مشعل افروز دل / جمال فدکش رونق آموز دل / فلک خیره گردیده در خوبیش / بگویش و حسن و محبوبیش
سکان گرچه در ملکت دنیا نشی / ولیکن زهستی ببرانش دید / چو افتاد چشمش بر آن دلربا / هم از دست یکباره گشتش رها
بجست از کمانخانه ابروش / که نا دل کت سخت واقد سوش / جدا بگرد جانانه ببر بر دلش / که چو نیر و نمود با در کمش
رخی را که خلقی بدیده نویش / بهر بین سستما کشیده نویش / برافگند یکباره از او نقاب / عیان گشت از ابر تیره آفتاب
بدلربائی جوان سوی کرد / کشاده بسویش همه روی کرد / رخ از او بگردانید یاپیر / بپوشید از دیدن او نظر
بر بیروی فتان چو دیدانچنان / ز دو نشتر بر رشک نکلف عنان / بحجه کفت چون شکایت نیپش / نیا پیر با نام چون باز بین
چو سازم که یابت سوی خویش گنم / بد چون دگر با زکیشتن کنم / بنقاب و عیان ای پر خواندش / ببخشید آن حیله گر را شمر
نیام سوی یش ان سپهر حیا / هوایش فشدان بت دلربا / نیا بنود سرچان نه جای سخن / نه ما بیش بدل له نوازش بق
کبیرت شد اندر که توبیر حیب / سرا فخوکه جز وصل او چاره نیست / چو آشفته اندر هوایش بدید / هم اندر طلب آن مقابلش بدید

در ظهور عالم هدایت و بروز سیحه پری گوید

نهانی رسانید بر گوش او / که ای بسته در کار حیلت فرو / حقیقت نظر کن ز حسن مجاز / نگر نعت احتشام مرا
غزالی که من اهل دنیا نیم / نه مانند تو در خیال وهم / بجامان من کم رسد دسترس / نه هر کس بجامان من دست رس
منم آنکه خلق زمان و زمین / بود نام سراسر بزیر نگین / هر آنکه او بجهت آورد دست / شود هر کس از جام من مست
فریبنده دنیا زمان قصور / بعقبی دهند دش قصور / هر آنکس شد از وصل من کامیاب / خدا را بغیر از محشر عقاب
فنا گر رود وصل من وفا / نما رشته حبلت الفت را / امورات دنیا رهاکن زکف / که ترا در عاقبت رسد بر هدف
ز آلایش دنیا شستی چو پاکت / بجای تو گردم سزاو هلاکت / بنو از فتنه هستی رهائی اگر / ببر آنچه از گردی از این گذر
هر رضوان بجز جنت نامم این / منوم جای غلمان سزاوار حیلتش / نی اندر جهان مونس هر کسم / براد کسان گاه محنت رسم

رفیقم بهمراه با نیکوان / عدوم به بیگاه و گه با بدان
بگفت این و نقصان شمارد همش / برد پای برکت خوابیده‌اش
چو از خواب غفلت برآرم سر / چو سرجان فرو بخت از ابر
قضا فی نهاده وفا پیشه کرد / ز کردار بد سینه اندیشه کرد

گفتار در عذرخواست و مناجات بدرگاه حضرت عزت

بنالید بر خالق خاک و آب / خدای گنه بخش و بخشا وهاب
که ای محو فرمای جرم خسان / عقوبت نکرده به جرم ازکسان
مرا غیر نالایق اندر درت / چه باشد که آورده‌ام دیگرت
مرا گرچه نی جرم خطای عظیم / نباشد ترا غیر لطف کریم
ز لطف عمیمت ببخشا گناه / بجرمم مکن از گنه روسیاه
ازین در برفتم اگر بیکران / کنون آمدم از برای امان
دری نیست جز درگه رحمتت / که آنجا روم از در حضرتت
چو خواهی که رانی در بلای مرا / مپرس بر در کی نشانی مرا
کسی نیست غیر از تو آمرزگار / تو آمرزگاری و پروردگار
بگل رفته پا ای محتضر / فرو ماندگان را سران از نظر
ببخشا بر این سر تو روسیاه / کزین خیره جرمش بیا بالله
الهی بخوبان درگاه خویش / سران این فرو مانده زنهار پیش
زنان را نباشد خدایا فضول / و نشان خوانده ناقصات العقول
که هستش مقام خداوند بود / کرم شیوه کبریائی بود
بزاری چندان که بیتاب شد / ز سر هوش رفت و در خواب شد
جهان دید در عالم معنوی / ز انشاء رحمت سراین مثنوی
گذشتن بود شیره داد گر / چو جا می گذارد خطا از نظر
سر از خواب غفلت برآورد چون / فلک وار گرد بره بود ازکون
چنان ترک دنیا و اهلش نمود / که یزدان در لطف بر او گشود
چنانشد که بر هر که شد کار تنگ / بدامان پاکش زدا [illegible] چنگ
از او خواهش و وز خدا در زمان / اجابت شدی مطلب مردمان
کسی وا پس از بابش [illegible] / نرفت جز خرم و کامیاب

در موعظه و تنبیه

جوانا گند هر که رو سوی حق / ز بستان معنی رباید سبق
در صد سال ساعی اگر بگذری / چو برگردی و جانب حق روی
حق ای کو بسوی تو از حد فزون / کند سرفرازت بدور زمان
همه تاج عزت ز لطفت ببر / عزیزت کند نزد خود دگر
ترا همسر سرفرازان کند / ز چون مجرمانت گدازان کند
مکن تکیه بر [illegible] بحرف / بجهل برکب مکن [illegible] صرف
بنال از حقیقت بدرگاه دوست / که از بنده بسیار زاری نکوست
که با بنگاه ایزد فوز دیده اند / ره او بیت پسندیده اند
ز دنیا پرستی نما بازگشت / ز جرم تو یزدان نماید گذشت
ترا خواند از زمره صالحان / ز رحمت دهد در پناهت امان
زنی ترک دنیا نمود اینچنین / کم از زن نه ای مردان گزین
چو خوش گفت آن پیر [illegible] / که آمد مرا [illegible] هر بامداد
چو از راستی بگذری خم بود / چو مردی بود گر زنی کم بود
بنه زشتی از کف مکن [illegible] / مرو از جهالت بره ضلال
چو هشت طلب کار دنیا مشو / بدنبال دنیا چو هشت مرو
مرو جز بدرگاه حق قدیم / مزن بر تن خود شرار جحیم

حکایت

یکی بت پرستید عمری تمام / بطاعات آن بت نمود او قیام
بتصبح و مسا سر نهادی [illegible] / بخواندی شام و سحر [illegible]
بطاعات او بسکه دل بسته بود / ز طاعات داور وارسته بود
بدو استی از او کم و بیش را / وز او خواستی مشکل خویش را
بحضرت بی چاره هر سبیل / کمربستش همچو عبد ذلیل
بروزی یکی صعبش آمد پیش / شد از بیم آن بیش خاطر پریش
بپایش سر خاکساری نهاد / بزاری بر او زبان برگشاد
که ای بر فرو ماندگان دادرس / مرا مشکلی هست فریادرس
بسی ناله کرد و جوابش نداد / نجات از چنان [illegible] نداد
دگر ره بنالید کای کاردان / برآور ز من حاجت اکنون
کند مشکل از کار بر بسته‌ام / رها کن ز غم این دل خسته‌ام
رسیده است جان بر لبم [illegible] / یک امروز کن حاجتم را روا
از آن بت چو [illegible] خاموش / شد آن صنم [illegible]
فرو مانده در بحر غم شد فرد / فراکرد سر سوی او کرده

بافغان و زاری نمود این خطاب / که ای هادی راه هر شیخ و شاب
همه عمر در طاعت رفته سر / نه درکس چو از تو نمودم نظر
ز رحمت بکامم رس و دستم بگیر / اجابت کن و خواهشم را پذیر
وگرنه بپاشم ز هم این ورق / کنم روی بر سوی نادیده حق

تنبیه

همانم ز سلطان مالک رقاب / بگوشش ندا خوانده آمد خطاب
که ای کرده عمری بنقش [illegible] / جوانان با حالی آورده کف
ستایش بعمری نمودی بزور / کنون بر در ما نمودی گذر
نه زو جشود حاصل مدعا / نشاندیم و حاجت روا
سمیع و بصیر و علیم / غفور و شکور و حلیم
یکی این شنیدی و عبرت گرفت / فرو شد ازین نغمه اندر شگفت
بر حق پرستی شد این قول گفت / ز یزدان پرست و جوابش شگفت
که ای بی نوای ساقط خرد / کسی کو بحق روی ذلت برد

پند

خدایش بخواند بسوی خود [illegible] / کند مشکلش حل به از هر کسی
یکایک [illegible] بکسی کرد التفات / بدرگاه آن کس بباید گریست
گروهی نشان و حیران دوا / کند چاره در دو نقصان دوا
صنم را زبان نی چه خواند دوا / صمد میکند درد هر کس دوا
صنم را ز دامان برو دست [illegible] / صمد خوان که بیرون کند غم ز دل
صمد گر بداد ترا تا دهر / چه فرق است بین صمد و صنم باهم
تو خوانی کسی را که مخلوق تست / ز دست [illegible]
صمد را بخوان کو ترا آفرید / ترا روح اندر قالب دمید
بهم کردت از چند وصل بها / چه انگشت و دست و چه انگشت پا
[illegible] / که این [illegible]
چه بسیار مردم [illegible] / نهادند بر یک [illegible] نشان
کسی [illegible] / پس او را چو [illegible]
برو بنده‌ای [illegible] / رخ از سر گرانی ز پندش بگیر
که پرورده بندش کند چو نورت / نهد [illegible] اندر خورت

حکایت

شنیدم بوقتی ز راه [illegible] / [illegible] یکی [illegible] تسبیح زد
[illegible] و گفتش [illegible] / [illegible] که مرد دانا سخن
سرا دست قدرت چنین آفرید / ز کلک ازل نقش انسان کشید
بعید از خردمند دانا بود / که در غیبت خلقت حق رود

موعظه

ترا هست باز [illegible] چکار / که بسته چنین [illegible] کرد کار
خدائی که نقش [illegible] / برای تو زیبا جمالی نوشت
سرا فورقی نیست در کارها / چو [illegible] کردارها
گر او نقش [illegible] / ترا با قضا [illegible] چون و چرا
چو پنداری تو نیست پنداریش / سرا کرده خلقت [illegible]
دگر کرده‌ای تو چه بد کرده‌ای / که نقشم چنین زشت آورده‌ای

حکایت

شنیدم که بگفت صنعان پیر / چو از دام ترسا [illegible] دلیر
که یارب تو ئی جرم بخشا [illegible] / تو دانی به از هر که غوغا [illegible]
بمردان راه است دستم بگیر / رها سازم از دام نفس شریر
بصاحب ضمیران درگاه پیر / ز ترسم [illegible] دل پر ز شیر
ز زشتی من بر فلک شد غبار / ز جرمم سیه شد رخ روزگار
سیه چهره از ننگ [illegible] شده / زمانه پر از دود آهم شده
الهی مکن قطع رحمت [illegible] / مرا ده بفضل امانت [illegible]
بحق بزرگان درگاه خود / بخون شهیدان در راه خود
که برگشت [illegible] / [illegible] بمن
بریزان بمن [illegible] / که تا شوید از لوح قلبم کدر
بچهل سال [illegible] ترسا بوم / دل آشفته دخت ترسا شدم
نهادم سر [illegible] / نمودم قبول از صدق [illegible]
بکردن ز زنار [illegible] / بدام گشته‌ام [illegible]
[illegible] / که [illegible]
بشوی از درون غبار ضلال / عطا کن [illegible] عطایم نوال
از این پر خطر [illegible] / دلم را ز جز خویش مشغول کن

چه گویم که از هر که بهتر بمن   تو آگه نه‌ای ای ذوالمنن
زبان من از هر که بسته‌تر است   روان من از هر که خسته‌تر است
تو بر لطفم از لطف پرداخته   روان مرا قوتی باز ده
گرفتی ز رشته یکباره پر و قوم   به پیمای عشقت چو مجنون شوم

حکایت

یکی دیده ژولیده‌ای در حرم   بنالید و زار ناله محترم
که یارب به افسردگان رحمت آر   فرو ماندگان را بذلت مدار
صفت خاطیت خوانند گاه   بود شیوه بنده رانده گاه
بهر در روم هر که درگاه تست   چه مردان قوت چه مردان سست
جز از آستان تو هر دو جهان   سرائی ندارند بیچارگان
جبینی تو بالذت و مسکنم   گرفتار نفس قوی دشمنم
فرو مانده‌ام در کف نفس دون   که نگذاردم ساعتی با سکون
جهان برده از دست من اختیار   که هم رفته طریق فرار
قوایم فنا شد که جلش کنم   گرفتار چون خود دهلش کنم
سگالش بنفس جفا کار کار   مثل جنگ موران و شیر شکار
الهی با شفتگان سحر   بفضل آن مطابت مراده مفر
بدانست که هرکس نباشد زوال   که بردار از من عقوبت خیال
بانان که گوی تو لب تشنگان   از این نفس آزاد ام دار از آن
ببردی که در خندق اندر بکار   ببردی بی نفسم این بار افتقار
با غراز پیران ره یافته   که دلشان ز نور سحر تافته
با طفال بی نطق و مهد خواب   تو بردار از من عتاب عذاب
نبوده مرا شیوه جز خطا   ببخش خطایم ببیدر دعی
بپشت از عبادت دو تا گشته   که بر خویش جز جرمشان نام دان
جهان زن که نیش داده پهلو جور   وز آن درد شد عاقبت در سپهر
که هنگام مردن بفرما بهر   هوای عوام ام از قب و سر
برای شهادت زبانم بده   رخ اهل معنی نشانم بده
بدارم ز راهی که راه تو نیست   چو بتوان نیایم دعا تر رو نیست
تو دادی جهان وعده بر بندگان   کرم ساز بر وعده کالمحسان
با نصاف وصلت کمیران بین   که مستوجب آتشم بی‌سخن
ولی عفو تو هم بدان وعده داد   که برداردم از دست هم تو داد
بدین جرم بید جو آید ز دست   کسی که عهد احاطت شکست
بجانی جبایت بشکست عهد   که باشد مرا و ما قوی دست عهد
چه تابل بود خود کیان ترکه   که هر جرمش عا بند یزدان بکر
جز از ضعف چیزی نباشد کرا   ولیکن امید بود دیگرا
که هر که فساد نزد توی عشق   عقاب از ضعیفان ز بر داری

حکایت

یکی توبه بشکسته و در شکست   همی عهد بشکست و دیگر ببست
بجان آمد از نفس کافر کیش   ز یزدان طلب کرد یاری خویش
بنالید نیم شبی با خدا   بدرگاه یزدان برد التجا
که یارب ببین اندرین بیچو چه   بنه پیچ و دو انتظر کن بجود
چه باشد اگر کس نماید گناه   شود دیده در بخشش دو خواه
خطا را که کند بنده خود پرست   کسی اندر بعفو تو امید هست
بعقبی بدوزخ مده جا مرا   که سخت است سوز الهی مرا
بدنیا کسی گر ز نعمت برد   بعقبی روا نیست ذلت برد
نوازش بسی دیدم از بی‌نیاز   نوازش بکن تا تو خواهیم باز
بعز و جلالت سیاهان از درم   شکسته مکن نزد مردم سرم
بر مردمانم مکن خوار و زار   رخ من ز خاک مذلت برار
همین بس که هستم ز تو منفعل   مسازم دگر پیش خلقت خجل
منه دشنام را بدست کسی   که ز جورکان صد مرد دارد بسی
مرا تاب زجر کسی جز تو نیست   خطا گفتم الا تو قهار کیست
برافکن چنان خلقی از رحمتم   که گردد فلک پایه حشمتم
تو از خاک بردار روی مرا   که ذلت برد آبروی مرا
برآور کرم دیگری سر ز خاک   تو اندازیم از فلک بر مغاک
الهی تو بردار تا دیگری   نشاید مرا افکند از داوری

در گفتار مؤلف و ختم کتاب

الهی ز رحمت بخشت نگر   بلطف مرانش ز پیش نظر
که غیر از در کبریایی تو   بجز باب عدل خدایی تو
نباشد دری دیگر اندر جهان   که باشد مرا در دیگر زبان
برآور سر من ز عار طریق   مگردان به بحر عذابش غریق

خدایا بانوار آنان که دین   از ایشان چو امر تو آمد یقین
ز دوش من این بار عصیان بدار   ز رحمت بفضل امانم بدار
سپیدی سیاهی ز جانم ببر   بفضل امانم بکن رهسپر
بر لطف تو نیست فرقی کرام   عقوبت کنی یا نمایی کرام
عمل کن بفضلت من تیره بخت   که بار گناهش پشت سخت
بعدل ار کنی با من شوم عمل   برا تم ز دوزخ بود در بغل
چه بسیار عاصی که رحمت برو   بفضل تو در باغ رضوان غنود
از آنها هم این بنده محروم کن   مکن محل امید او را ز بن
مکن گر او را انسانی نبار   بود باز بر عقوبت امیدوار
امیدش ز تو کی شود نا امید   بهنگام مرگش بقیامت پدید
نکم از نهیبم من شستند   نه عاصیم از کرده ناپسند
تو ما خدایا ز هول حساب   مرا نیست در صف محشر جواب
اگر از تو نباشد چه فریادرس   بفرداد برم عجز پیش چه کس
که با عجز هر کس بتو رو کند   بتو روی هر کس ز هر سو کند
تنوم ای از هول لرزان بود   ز بیمم سر اندر گریبان بود
برآور سرم از گریبان برون   که وحشت مرا کرده خون در درون
بجو ز بیکران در رضا روز رخت   ببخشا که سرگشته عمر سخت
بعقبی تو داد خواه و حقی   بعاصی تا ئب زتوا ربی
بهر سید که نامون زود رکاه تو   ره تا تب بسته در راه تو
وز آنسوی حشمت ز دریا و هول   بدرستش نباشد مرا از فضل
نه مرکب او را که تا جان و جو   نه راهی که رو در پی آن نهد
بهر سو کند رو در آن سو توئی   بهر کو نهد سر در آن کو توئی
چو امان هر کس ز خود بیخویش   تمادارد آنکس مرا عجز بیش
نشاید کسی را برد التجا   که آنکس برد التجا بر خدا
الهی بعزت و جلالت قسم   بذات بری از زوال قسم
بملک فی ذات قهاریت   بحق رحیمی و ستاریت
که دست من بیرد ما فره کیر   خلافت از این پیر عاصی پذیر
بجاه محمد رسول امین   رسول امین رحمة العالمین
بحق علی سید اوصیا   بعصمت بتول دختر مصطفی
بمقتول اسما یعنی حسن   بحق حسین شاه خونین کفن
بزین العباس سید الساجدین   بباقر امام زمان و زمین
بجعفر بموسی بن جعفر قسم   که آزادگان نام من کن رقم
بحق رضا قبله هشتمین   که مقتول مامون شد از زهر کین
بحق امام جواد و تقی   بحق امام علی النقی
بحق حسن شاه هادی حشر   ز عصیان این پیر مسکین گذر
الهی بحق شه انس و جان   ولی تو مهدی صاحب زمان
اما پسکه در قبضه اقتدار   نهادی تو آتش نظیم بر ازکار
خدایا بدان حق نامم قسم   که از جنگ و نام نما رحم
ببخشا بخشت تو عصیان او   سوزان با آتش تن و جان او
مکن ولش اندر برون زمان   ایمنش کن اندر لطف امان
گناهان او را تو ایزد اکبر   ببخشا با ولاد فخر امم
پناهی خار و جزا یان دگر   با نیان که از جرم او در گذر

در ختم کتاب و دعای سلطان مالک رقاب خلد الله ملکه

بحق زمان هم که دارد رهی   بود در که عدل شاهنشهی
معین نصر دین شاه صاحبقران   که عدلش ز نوشروان ملک دان
کشیده است زنجیر عدل و امان   از این قیروان تا بآن قیروان
نظاره که عدل این پادشاه   درخشنده مهر و فروزنده ماه
ملک رتبه شاهی فلک آستان   که حشمت بود با دو او زمان
حریمش پریوان او هر رقم   برآید ز فلک در افشان رقم
الا ای ملک رتبه شه نصر دین   که شد فتح و نصرت به بخت قرین
سلیمان نیند لیک خاتم تراست   بنه جم ولی مسند جم تراست
لوای تو خیل الهی بود   تراحکم بر ماه و ماهی بود
بدوران ز لطف تو با داخواه   سرا بر تر از هر که شد عز و جاه
ولیکن نقیصی اندر براست   که ما ضیع ماندن زمین در فرات
بی جمیع او صلم محکم نما   نگه دار از این لطف بجا
گر این پسر بخواهد گلستان و دشت   کند زان گلستان جهان را بهشت
جهان را بعدلت گلستان کند   بنا بشریه از صحف بستان کند
چه گر طرح او بیشتر زین رنگینه   چو شیر و شکر شش با هم آمیخته
فزوده است انشا دیباچه اش   لغت فزوده شد متن دیباچه اش
نگفت عفت نزل و تفصیل او   که دیباچه اش گفته و جش فرد
کمالش ز شاهیت از ادل کشید   نهالش ز شغل بیانش جمید

بهر جای او خواست رو آورد   بنفعش عنان گیر آمد خرد   دراو چون نشد صد تقریر وی   جلوگیرش آمد ز تحریر وی

بناچار رو سوی بستان نمود   در از بوستان بهر ضرت گشود   کنون کاین صحیفه بپایان رسید   قدم را بسوی گلستان کشید

دعای تو خواهم کنون سر کنند   بقا بادت تا زدا ور کنند   الا تا شب و روز را روزگار   نظر میکند چشم لیل و نهار

محب تو در گوشه بوستان   گلستان بخواند بروز و شبان   عدوی تو در آتش قهر حق   بسوزد چو از نار گلخن ورق

تاریخ اتمام تالیف و تحریر کتاب مستطاب بستان فی یوم یکشنبه ششم شهر جمادی الاخری من شهور مطابق سنه ۱۳۱۳

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين

[illegible]

خاتمه اندر ثنای حضرت مستطاب شریعتمآب ملاذ الاسلام کهف الاراحل و الایتام الحاج میرزا محمد حسین الطباطبائی

[illegible]

در تهنیت عید صیام و ستایش امیر علیه السلام و مدح آقا حجة الاسلام

اندر حمام خانه دوشش آن سمن بر را / دیدم فشانده بر سر و بر [illegible] چین
خواندم خوشش بخانه [illegible] شام / دیدار مه بخانه بنمود این حسن را

گفتم چنین که [illegible] وصلش است که چه حاجت / رفتن بحمام خانه دیدن چه چنین را
هرگز کسی ندیده ماه شب [illegible] تو / سازد طلب هلال [illegible]

آمد فسرده ز حمام و جا کرد در سر [illegible] / زنجیر کردم گرد آن موی مشکین را
بر حسن [illegible] چو ماه فلک [illegible] شعبه / با [illegible] از لطاف آنکه آن حسین را

مهرم نهاد در چهره [illegible] / در حمام [illegible] آن که [illegible]
و صد [illegible] رخ آورده [illegible] / گر [illegible] خود بهشتم [illegible] حور عین را

بس حسنت و [illegible] / آورده دیگر دلبر [illegible] را
چون [illegible] باده که [illegible] / [illegible] دام کفر و دین را

مستانه [illegible] / ظاهر نمود اندر چهره ماه جبین را
پوشیده کرد دیگر و دین [illegible] کفر / در کفر زلف [illegible] آیات مبین را

گفتم [illegible] ای نگار ساده / تا این عقده کرده [illegible] چین را
گفتا که خواهم از رخ [illegible] کشودن / [illegible]

گفتم چه عقده [illegible] / گفتا چه [illegible]
کاندر صیام عید [illegible] / از [illegible]

تا این سخن شنیدم چون [illegible] / برپای [illegible] سرو [illegible] را
از [illegible] نشاط [illegible] / گز شوق [illegible]

خامه [illegible] / اول [illegible] و یا و سین را
یزدان [illegible] / در عالم ازل کرد [illegible]

شاهی که [illegible] / داد [illegible]
در [illegible] / کی [illegible]

حق [illegible] آدم [illegible] / مقبول [illegible]
در [illegible] / فاش [illegible]

ای [illegible] / [illegible] سلیمان [illegible]
راند [illegible] / تسلیم [illegible]

گر [illegible] عالم / [illegible] خلق [illegible]
جا [illegible] تو / [illegible] کرد [illegible] را

کشتی [illegible] / ایمن [illegible]
با [illegible] / ظاهر [illegible]

[illegible] / [illegible] صد [illegible]
[illegible] جهان [illegible] / [illegible] محمد [illegible]

[illegible] / از [illegible] را
ما [illegible] / چشم فلک [illegible]

ما [illegible] / بل [illegible] وجود [illegible]
قدرش [illegible] / هم [illegible] آن تیغ [illegible]

[illegible] / [illegible]
از [illegible] جهان سراسر / داور [illegible]

در [illegible] / [illegible]
بس [illegible] / کو [illegible] این را

[illegible] عدل و داد [illegible] / زنجیر [illegible] داد [illegible]
ای [illegible] / داد [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] زین العابدین را

[illegible] / در [illegible]
هر [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / چون [illegible]

از قصیده قبل

در منقبت امیر مؤمنان علیه السلام و مدح آقا حجة الاسلام مدظله

از [illegible] صبح [illegible] / نوبت [illegible] کوس دیگر
از [illegible] / [illegible] را

[illegible]

تکرار ما فیه چه اگر شده در این غزل
شد لفظ دا دو را چه در اینجا مکررا
تکرار با لقصد و بهر حاجت ار نمود
معلوم و حلاوت قند مکررا

در تهنیت عید اضحی و منقبت ولی خدا علیه السلام و مدح ...

[illegible]

قصیده زلفیه ... در مدح حضرت شریعت مآب حاجی آقا محمد القطب طباطبائی الشهیر بحجة الاسلام دام ظله العالی

[illegible]

تهنیت غدیر و منقبت امیر خیبرگیر علیه السلام و مدح آقا حجة الاسلام

خاتمه در مدح آقا حجة الاسلام

تهنیت نوروز و منقبت امیر مؤمنان علیه الصلاة والسلام

[illegible]

حسب الفرمایش نواب مستطاب اشرف اسعد کامکار شاهزاده حمزه میرزا ملقب بحشمة السلطان بن مرحوم حمزه میرزا الملقب بحشمة الدوله
تخمس در وصف شاه مثنوی و تهنیت یوم غدیر و مدح ... و نعت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و مدح سلطان ماضی محمد شاه
غازی طاب الله ثراه و شاه ابو السلاطین ظل الله ناصر الدین شاه خلد الله ملکه و مدح شاهزاده آزاده کامکار حشمة السلطان دام ظله العالی

[illegible]

[illegible]

در صفت بهار و منقبت حیدر کرار علیه الصلوة و السلام

[illegible]

در منقبت مولای متقیان امیر مؤمنان علیه الصلوة و السلام

[illegible]

[illegible]

در افاضهٔ فیض فیاض و ظهور الهام از جانب حضرت علام

[illegible]

در ارشاد بمعرفت محبوب

[illegible]

تهنیت ورود حضرت اجل آقای امین السلطان بروجرد

[illegible]

[illegible]

تهنیت در شکایت از روزگار و بعثت خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله وسلم و مدح سرکار ارفع حاجی میرزا محمد حسین [illegible]

گردون به هر شکسته کلاهی سپهر را | کاندر نقاب نیست نظیری وگر مرا
این بود اتفاق قضا در بر و کنار | جنگی چو خوش بریده بقد با قدر مرا
صد سال اگر نسیم بهارم گذر کند | غیر از نمو ثمر نباشد شمر مرا
ز استبرق و حریر به بزم ار کشند | جز بار اتفاق رد گزند بر مرا
انسان گرفته نقش جهنم [illegible] | گر بار و برگ نیست بدوران اثر مرا
با آنکه دستگیر خسم گوهر آسمان | درد و وز همیشه وز نیاسند بر مرا
معلوم مجهو آمده مهمان بی بی‌لی | معدوم مستوی آمده مان دگر مرا
خواهم از این پس نکنم بار در بر او | چون با شتوی آمده شام اسحر مرا
این فرو سرزده [illegible] از ازل | کاید به پا پی از سوی گردون خطر مرا
گردم گرفته خیل حوادث چنانکه [illegible] | گر شیشه مجمع بسته جلای فزر مرا
بنیاد سستم شده ویران چنانکه بی | زین ای از معانی و بی از صور مرا
از بس شکسته بر و خورشید اگر [illegible] | چون بیت روشنی رسیدا فتر مرا
حاصل شکایت از فلک بدار حیث | گر زهر جست گرده چنین در به در مرا
اینک گرا به هر که قضا و روزگار | هر دم ز نو به برق و تین خنجر مرا
خود نیست بس که گر که ضعف و تر شده | مانند نون خمیده هلال کمر مرا
بجستو گرفته قوت افزون باشد | بگو گرفته سا معود کرده کر مرا
کاری نکرده ام که عقابم چنین شود | بل گشته عکس شیشه دار و در نظر مرا
در کارهای مدح آید و دون خطر را | خود در خیال پیش کرده در طلوع مرا
تخجیل اگر نگشته ام اندر برای دین | حاصل بپای خیر نکرد دید و شر مرا
هست اینقدر که مدحت ما اهل شتا | در مدح اهل صفوه شده برد و زر مرا
تعبیر در حلال و حرامی چو ز نیست | در در حیات حضرت خیر البشر مرا
ظاهر شده به نیک و بد خلق روزگار | کاندر ستایشی که بود ما صدر مرا
آن خالق المعانی و اخار در الصور | کز خبر او نبوده رسول بشر مرا
ای آنکه بود ذات رب تو همی لب | کاو صاف تو بود چنین شتر مرا
منظور خلق عالم و محبوب کردگار | کس نه همچه در حور کس نه بخور مرا
شاهی که گشت علت ایجاد خلق | و ز نیست هست داد و بتکمیل شر مرا
یعنی سرشت طینتم از ایمان و آورده | دامن زد بچنین ذات ز هیلان هر مرا
گر ذات او نه طینت بی گشتم هیچ | در مهر او نه جا بری اندر سفر مرا
ای نقش تو برون ز دل بی [illegible] کفر | دی حب تو نموده سخن چو شکر مرا
درد از بتیل شد ز رفات تو سبب | اندر نکو ایکاه عدم بد مقر مرا
گر بعثت نه سبب انتفاق [illegible] | چو خات کرد کار بدا اندر سفر مرا
صحبت بنوشت که [illegible] | بودی قدر چو سرو روان سیم کمر
در حق بطفیل وجود تو گشتی | کی معرفت بدی نبی داد گر مرا
جز انتسال امر تو بنود تصوری | اندر مجبره و باک نظر در شجر مرا
کردار لبود قبول نبوت | حق از گجا و ملی چنینه تغیر مرا
در حرمت وجود تو منظور حق چو | بیکر در حق بعلت عصیان مو ز مرا

من قال لا اله الا الله فقد کفر و فیه تأمل

تسلیم امر تست از کلمه قصه بخیر | کرد است در حقایق من تکفر مرا
حب تو گر نبود ابطل ترکیب | میسر در طریق کج خود جسر مرا
تفسیل در کمی و قسبول نبوتی | حق داند و نو جز تو نباشد بسر مرا
ای نفس عقل اول آو در اصل [illegible] | عشق تو همچو کرده درون بحر مرا
سرگشته در مقام توام کرده عقل و عشق | اگر فکنده عشق بهوک و مکر مرا
منظوم و ان گشته و عقلم بسر ز نفی | گو گشته زین نموده چو آن منتظر مرا
واجب خدای خالق و ممکن جمله حروف | بالعیب ز دوام چنین بر جسد مرا
واجب بود و محقق و ممکن بود میان | یا جستقاد ما داده چنین بستگر مرا
ای کاینات در خم فرمان تو اسیر | انسانکه است صفوه بیست بسر مرا
بالا بحبس نقشه دو بالای چنین منم | نقش بکرده وحدت تو منتظر مرا
مدح این شرع و سبیل تو تو زیب | گر فقر داشت شام و سحر نجیر مرا
حالیکه او گرفته به تعلیمی زمی | خالی نموده خانه زر و سیم و زر مرا
حیثیت هن بال اشده بر شیب | زین یک و از گون نکشته بیر مرا
خواهم کنون چو طفل تک خورده آمد | سوی پرده باره بکرد و سفر مرا
نام باستین فلک زروی مهر | سازد ز چهره باک بیران گور مرا
ای پرو رده جسم [illegible] | دیگر ده مجره تو سو رنود سیر مرا
وصف تو هیچ صور اقبال اقبال | ذکری فکنده و دو دهن ز الحمد مرا
از دهت تو عایه اگر ثبت است | ای ضیع ز رفع فلک بجلو فر مرا
عنقای چرخ گشته از رفعت توام | با آنکه کمتر از ضرم بال و پر مرا
باران تیر چنگل دانش گاوان | سازد نو باشای توصیف افقر مرا
ذکر شده ... من [illegible] | بل آنکه نا فکنده بزیرا از زبر مرا
مان تو خود حرام نشانش کریز | پالان نهد برای سواری چو خر مرا

کی گر زدم ز خیر گریزم به پسرازند | لو بم نموده دستی صاحب سفر مرا
خوانند نخل تازه بر میلک بچیز | هستند از آنکه بر نگند صد بر مرا
هر چند ساز زمین بیابانات [illegible] | نوشند خون زکینه چو لعم ابقر مرا
اوصاف تو فریضه و در شبان ید | کش نقش لا نعم بود و بی ضرر مرا
ز ان افسر خاخرم شد بر از فلک | گز خیل چاکران بنمودی شمر مرا
بر زبیج تو نوبه سیلاد کز خود بکاه | حت اضعف بد و در نو شکر مرا
کس شکر و عجب صحرا کرده سمی تو | در وارض فضل و علم و هنر بر نگر مرا
با آنکه من ز سند مدح تو بیستی نظم | هوا برد پوشش کرده گمان اثر مرا
این پس که ری بخش و از خبت گرا | کاندر حق من از تو هنر پر بر مرا
تقویت تو داده چنین ایشم پیاد | تزیین تو کرده چنین باور مرا
مستغنی از مدیح تو و ما مرا تحل | ظاهر اگر چه کرده فلک معتبر مرا
ز بیا و زشت و خسته و [illegible] | کس سر هر نکرده ای سستر مرا
الی اینجا بجو افظهار این بیان | کاف و مدح خشیج آب خضر مرا
بیستیه حرج اماده از نیز | نا کس گمان نخود نکند بیت تر مرا
ای حادی شریعت و دریای ستم | خو خشیار ادهر نکم کوش در مرا
معروف جرز این بسبیل انحطاط | موج بر تو نه بحر و بر مرا
حاجم وجود بری پی طبع کتاب باطش | نا منصل خوش گذر کرم انسی کو مرا
هم چشم رده بیست کرد بردوم کا | در این بیت کین بحبت بدر مرا
از آنکه شک نه نه سوزن آمد | این مملکت ز رحمت دخت دلبر مرا
انکاش بد دختر او انکاش بپیر | گشته عکس بچو او دو دو سر مرا
ایوای در جناب شاه اونه نشر و نظم | این گفته قبول شعبه اگر مرا
باید گر سر نهاد و کمال ده مراجعان | از آنکه جار جنب این بیشتر مرا
در بیسکی اجابت عمر تنهم پیر پرد | درد و کار جیش صغر بکسر مرا
دانی تو خوب که غیر او صاف تو [illegible] | در مدح دیگران نشود خامه تر مرا
گر چه مار بریش این اطول اعمی | خود انجکاسا هیس محضر مرا
درد و جیه کسی کند ای گوهر این | تا منورده بر نیز جاجش مجر مرا
دعوی گشته دستی بقت امتعال گشته | ساز نه هم فراخش اندر پیر مرا
چون آنکه سرفت سخن اطولی گشته | لوجه کرد او نیست بیرقیب صنعر مرا
ابر نسم ذ هست که گفتم نهر کجا | گر نور بو تراب بود ما حضر مرا
کمتر زره و بر اشتر ابو دم و نمود | از فرما تربیت بجهان نیز بر مرا
عالی سر دهر که یزدان جنیظر | دست دعا رود و چه اگر سستر مرا
یا رب بحون فرق علی اکبر قیق | کی حفظ این بگرده چنین معتبر مرا
احمی فقیه عصر سهیل ابو تراب | کامهزون بود بجود ز ابر مطر مرا
اندر بیع و حفظ صدر و مجت | باشد یکی ستوده بیان در نظر مرا
چون بز نه نهش شده خامه سرای ست | چون خاج م گر کران شده صفوه سیر مرا
بر پاست آن گیا که دوم صدور | بر جا است این یکی همه گرد و فسر مرا
این منصب از کنون نداد است آوالان | بیعث هست در خلعه بعصب بیر مرا
هم زین بر بعد نا بود اندر زمانه هم | در ضیه شیه خیبت خمود آتش مرا

در منقبت مولی الموالی امیر المؤمنین علیه الصلواة و السلام گفته

کسی نمیشود از رنج انجهان بجهد | لمی نمی شود از سرکشی گمان بجهد
جنف و رنج جهان مرکش گمان نه | کری بجنود از این جا امان جهد
دعشق بیچه آتش گریست بسر پیشه | جا انفطرق جهد کاتش از سنان بجهد
بلا چنانچه جهد از تیر عشره خوبان | لگاه حرب ز پیکان ترکمان بجهد
بلا سفر بلا رخنه بر دام ساخه | هزار بار دگر سوی انجهان بجهد
بعضه قتیل من آن تیرانا نحمه کانه | جهد شاه به برقی کر از کمان بجهد
چنان جهد که سمندر بر جهد ز آذر | گه چو نجهه بر پرش آتش از دها بجهد
سراتی بیم ذنب کشته سنفرق | ز راه چاره کدامین از آنکیان بجهد
گر مدح بنی هستم احمد مرسل | توان ز آتش نیران سپر جنان بجهد
کسی که مدح مظهر حق حرب | زبانه قهر کشش جنان توان بجهد
چنان جهد که بجهد چو ز تیغ آتش | هم آن توان که از آن نار هنوز بجهد
مجهتمی که بسبکام بر دش آن تیغ | بجا بچون آتش از تیغ خوفش بجهد
بیسیکی کو دا کر سر از صد بگیرد | ز عرق او دم آتش بر آسمان بجهد
همین نه مجهزه این آنکه جبهی اصدق | از این کر آنجهد و سوی آنکران بجهد
ز خشم اگر نگند رده نکرده دل | کسی نمک که از دو از امان بجهد
تبارک او ان آن دست تیغ که زدم | گهی نسیم بهار و گهی خزان بجهد
نگاه آتش الشمس الذی من خصم | بچرخ بران افسرون نا ابد بجهد
محب همیچو شهی بجهد ز نار جحیم | چو برگ کاه که از حیز یلان بجهد
الا که داد حق ملک و گنه قدرت | سرا ز خامه فکرت چنین بیان جهد
بس ای ستایش تو شعر ها [illegible] | بی مدیح امیر ملک از لسان بجهد
کنم تهنیت حیدر نظر و حت او | چنانکه صعب از هر کسی بیان بجهد
این خسرو جسم رسته [illegible] | که کاه ز جذل ذو شنره زار کان بجهد

[illegible]

در منقبت مولی المتقیان علی ابن ابیطالب علیه السلام

[illegible]

در تهنیت خطبه زهره سپهر عصمت و حیا خواهر حضرت شریعتمدار فخر العلما سرکار آقای میرزا علی محمد دام افاضاته

[illegible]

[illegible]

در تهنیت شام زفاف جناب سلاله الاطیاب میرزا ابوالقاسم ابن سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین

[illegible]

اندر معرفت داماد و مدح حضرت شریعتمدار روحی فداه

[illegible]

در ازدواج جماعت مقدرین زشیر مجاهدین قطع الله بقائهم

[illegible]

[illegible]

بسبب تاخیر مقرری خود مختصر بحضرت قدسی لقب آقا امین السلطان میرزا علی اصغرخان مدظله العالی عریضه شده

ای مهر سپهر که دو کرد [illegible] | ای ماهی اعظم و ... در اختر [illegible] | ای صبح ... تو گنجینه ... | وانگه ... اشرف ماهی [illegible]
در ملک اعظم قوی بر گشته همای خرد | انسان که ... خود ... | بر ... قدر ... سر ... | کس با مقام ... نبود ... صبح
هر چند من ... کم ... | بلکی ... نگران ... ز ... و فا | با دیده ... | تا حالت ... یک ... سایه خدا
از کنج ... بر ... کلید | از چرخ ... تو جوید ... | از دیدن ... خود ... | قدم ... منتظران ... فرزند ... رسما
مردم ... چو ... سو ... سرور | ... تا ما ... | تا ... حضرت ... | بینم ... کنم ... از این خطه ...
ای بر درت ... جهان ... | وی ... کسی ... برده ... | ... جناب ... کار ... نشود | گاهی ز برای کسی ... وکدا

پارسینه برات ملک ... | در قبضه تسخیر ... | والفلک این قدر ... | کش برج ... بهر سپهر ...
بسیار گرفته ... ملک | کس سپهر ... | زجنبده ... | افسانه ... نبود ...

در مدح حضرت مستطاب اشرف میرزا عبدالله خان امیر نظام ...

تعالی الله ساقیا ... جام را | شکر ... تیغ کام را | ... | که ... رسول انام را
زساقی چنان ... | که خواهم ... امیر نظام را | ... | که از بخشش ... کرده عام را
الا ای سپهر ... | به نیکی نهاده در آفاق نام را | ... | ... تمام را
... | چرا داده ... | امیر نظامی ... | ... نام را
دگر ... | کی ... این کلام را | ... | ... قوام را
... | ... | ... | ... حلال ... حرام را
... | ... | ... | ... جام را
... | ... | ... | ... سهام را
... | ... سرام را | ... | ... انتقام را
... | ... چار بام را | ... | ... این بام را
... | ... | ... | ... لئام را
... | ... انام را | ... | ... را
... | ... مقام را | ... | ... را
... | ... افهام را | ... حضرت | ... کام را
الا تا ... | الا تا ... غمام را | ... | ... امیر نظام را

حرف الباء

در منقبت امیر مومنان علیه الصلوة والسلام

ای که بر درگاه قدرت ... آفتاب | ... آفتاب | ... | ... آفتاب
روز ... | ... | ... | ... آفتاب
... | ... | ... | ... آفتاب
... | ... | ... | ... آفتاب
... | ... | ... | ... آفتاب
... | ... | ... | ... آفتاب
... | ... آفتاب | ... | ... آفتاب
... | ... آفتاب | ... | ... آفتاب
... | ... آفتاب | ... | ... آفتاب
... | ... آفتاب | ... | ... آفتاب
... | ... آفتاب | ... | ... آفتاب
... | ... آفتاب | ... | ... آفتاب
... | ... آفتاب | ... | ... آفتاب

[illegible]

در منقبت مولای متقیان علی ابن ابی طالب علیه السلام

[illegible]

تهنیت غدیر و منقبت امیر کبیر خیبرگیر علیه السلام و [illegible]

[illegible]

[illegible]

در ستایش دختر امام هفتم و خواهر قبله هشتم ثانی صدیقه کبری المسمی بفاطمه والملقب بمعصومه خاتون سلام الله علیها

[illegible]

خاتمه در مدح آقای صدراعظم میرزا علی اصغرخان و تاریخ [illegible]

تهنیت نوروز فیروز و منقبت علی بن ابی طالب علیه السلام

در مدح حضرت شریعتمدار آقای حجة الاسلام [illegible] طباطبائی

بمدح تو چندان سرایم رطب

چه حاجت که گویم سلاطین عالم

مهمات در قبضهٔ اقتدارت

در مدح حضرت مستطاب شریعتمآب عمدة العلماء الاعلام و زبدة الفقهاء العظام سرکار آقای میرزا [illegible] مکان فردوس آشیان آقای آخوند ملا زین العابدین [illegible]

[illegible]

در منقبت مولای متقیان علیه السلام و مدح شریعتمدار عمدة المحققین سرکار آقای آقا میرزا علی محمد دام ظله نوه مرحوم آقا آخوند ملا زین العابدین

[illegible]

[illegible]

ایضاً در تهنیت مولود مسعود مبارک مولای متقیان علیه السلام و مدح حضرت شریعت آثار آقا میرزا علی محمد دام ظله

[illegible]

[illegible]

در منقبت مولای متقیان امیر مؤمنان علیه الصلوة والسلام

[illegible]

در صفت بهار و منقبت حیدر کرار وصی بلافصل احمد مختار علیه الصلوة و مدح آقا حجة الاسلام الحاج میرزا محمود دام القاب طباطبائی حماف التاء

[illegible]

[illegible]

خسته بینه گویی ز اندوه دعا در خشم کار ... [illegible]

[illegible]

در نعت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله الطیبین الطاهرین

نغمه سرا ز حیرت در کار احمدست
سرو بلند قامت آزاده در چمن
سر در رضا سپردن و تسلیم حق ...
[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اقدس اشرف اعظم والا شاهزاده سلطان عبد المجید میرزا الملقب بعین الدوله حکمران بروجرد و لرستان ...

[illegible]

در مدح جناب اجل اکرم آقا ... الملقب بمظفر الدوله دام ...

[illegible]

[illegible]

در شکر از مرحمت حضرت اجل آقای عین الملک و شکایت از نظم ...

[illegible]

در نعت خاتم انبیا صلی الله علیه و آله و مرثیه حضرت ابی عبد الله علیه السلام

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم آقای امین الملک مدظله

[illegible]

در مدح سرکار شریعتمدار آقای حجة الاسلام الحاج میرزا محمود دام اقباله

[illegible]

[illegible]

حرف

[illegible]

در مولود مسعود مبارک سید انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله

[illegible]

الدال

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اشرف آقای امین السلطان مدظله

[illegible]

[illegible]

در نعت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم

[illegible]

در تهنیت نوروز و منقبت مولی المتقیان امیرالمؤمنین علیه السلام

[illegible]

[illegible]

در مدح ولیعهد کیوان مهد پادشاه جمجاه اسلام پناه [illegible] محمد میرزا

[illegible]

در منقبت مولی المتقیان علیه السلام و مدح حضرت اقدس والا شاهزاده یمین الدوله شاهزاده سلطان عبدالمجید میرزا [illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم آقای امین الملک دام ظله

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم آقای امین الملک مدظله

در تهنیت مولود مسعود حضرت خامس آل عبا جناب سید الشهدا علیه السلام و خاتمه در مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین دام ظله

[illegible]

در منقبت اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه الصلوة والسلام

[illegible]

در تهنیت یوم غدیر و ثنای [illegible] خیبر گیر علیه الصلوة والسلام

[illegible]

[illegible]

در تهنیت ورود موکب مسعود شاهنشاه ناصرالدین [illegible]

[illegible]

در تهنیت یوم ورود حضرت مستطاب اشرف امجد کامکار شاهزاده سلطان احمد میرزا الملقب بعین الدوله [illegible]

[illegible]

در تولد مسعود شاهنشاه اسلام پناه ناصرالدین شاه

[illegible]

[illegible]

در تهنیت یوم غدیر و منقبت امیر کبیر خیبرگیر علیه الصلوٰة والسلام و خاتمه در مدح سرکار راقی حجة الاسلام الطباطبائی روحی فداه

[illegible]

تهنیت شب زفاف جناب آقا محمد حسن و تخلص در مدح سرکار شریعت مدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله العالی

[illegible]

[illegible]

در تهنیت مولود مسعود مبارک امام عصر عجل الله فرجه الشریف و مخلص در مدح آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام [illegible]

[illegible]

[illegible]

در تهنیت مولود مسعود مبارک حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله

[illegible]

[illegible]

در مولود مسعود مبارک امام عصر عجل الله فرجه الشریف و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله

[illegible]

[illegible]

در تهنیت نوروز فیروز و منقبت امیر مؤمنان علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله

[illegible]

[illegible]

در مدح سرکار آقای حجة الاسلام الحاج میرزا محمود آل طباطبا

[illegible]

در مولود مبارک حضرت ابا عبدالله علیه السلام و مدح آقای حاج میرزا محمد حسین دام

[illegible]

[illegible]

در تهنیت نوروز فیروز و منقبت مولا امیر علیه السلام

[illegible]

[illegible]

اشاره بآیهٔ مبارکهٔ لو کان البحر مداداً لکلمات ربی

[illegible]

در تهنیت شب زفاف بنت سرکار شریعتمدار آقای حاجی آقا هبة الله بن حجة الاسلام الحاج میرزا محمود الطباطبائی دام افاضاته

[illegible]

تهنیت یوم ورود حضرت اقدس والا ظل السلطان مدظله

[illegible]

در نعت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم و مدح سرکار حجة الاسلام الحاج میرزا محمود آقا طباطبائی دام ظله

در تبریک منصب صدارت حضرت مستطاب اشرف آقای امین السلطان میرزا علی اصغر خان مدظله العالی و تاریخ سال انشاء

در تهنیت عید غدیر و منقبت امیر علیه السلام والصلوة و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله العالی

یکی قصیده بعنوان قیصر و عیان
نبردی ار زبان نام تو بهر یزدان

[illegible]

در مدح حضرت اشرف ارفع اکرم میرزا زین العابدین ملقب بحسام الملک

[illegible]

[illegible]

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت امیر مؤمنان علیه السلام و مدح آقای حجة الاسلام روحی فداه و شرح وقایع مکه معظمه

[illegible]

[illegible]

گفتار اندر بیان تهنیت یوم مولود مسعود خاتم انبیا صلی الله علیه و آله و مدح حضرت مستطاب شریعتمآب حاجی میرزا محمد تقی [illegible]

[illegible]

در تهنیت عید سعید اضحی و منقبت علی مرتضی علیه الاف التحیة و الثنا و مدح سید المؤتمنین آقا میرزا محمد حسین الملقب [illegible] دام [illegible]

[illegible]

[illegible]

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت وصی بلافصل بحق رسول انام امیر مؤمنان علیه السلام و مدح شاهزاده آقا میرزا محمد حسین [illegible] دام [illegible]

[illegible]

تهنیت مولود و ورود موکب مسعود شاهنشاه ناصرالدین شاه از سفر [illegible]

شکایت بحضرت اجل آقای امین الملک بعلت مخالفت [illegible]

در تهنیت ورود جناب اجل اکرم غلامحسین خان امین خلوت

همایجنت نکر گران بی اصفهان / بدست بنهاده و درکمال حسن رسید
بسر اینکه از قهر حق کیان اعدا او / زمانه حمل بن مرتبه شمار دولت رسید

یکی دعای اجابت اثر ای ... / طلب نمود از خدا ابر اجابت رسید
بدوستان تو از عطا رحی وددد / وصال حور دوی علو رجبت رسید

قطعه

در مدح امیر الامرا العظام میرزا محسن خان امیر تومان زرندی دام اقباله

البدیعه

سیاه رنگ رفعت و اجلال / کامستان شاه اسمان تو شد
خود بس این رنگ رو تو ... / هر کسی را بزرگوار خوان تو شد
هر شب و روز هر کسی اندر / خانه خولیش بهمان تو شد
منجب زایلی مهجب فلک / کا مرده ام بهر بزرگان تو شد
به از این مرتبت کراگر است / کاسیر جان شاه جان تو شد
حبذا این جاه شاه برو خواد / بس مقامات اصفهان تو شد
حافظ جان شاه عالم گیر / ضرب شمشیر جانستان تو شد
انجمنقامات و اقتراب بشه / جمله از طالع جوان تو شد
دست فضل و سر ... / مختص تو فتاده آن تو شد
... قضا و قدر / عربستان و لرستان تو شد
ای فلک فراسیر ... نگار / بخت آفاق داستان تو شد
کور چشم دشمنان خسرو / ولی آتش فشان سنان تو شد
اینکه هر کس نهاده اندر دست / نقد جان بهر ارمغان تو شد
از چه دو دست روزگار اسیر / با چنین صحیح در زمان تو شد
نو ز برها ... زحمت دهر / اینکه ... گدای کهان تو شد

از عطای شهنشه اسلام / سبزه کهی کهکشان تو شد
هر کجا بین خوان احسانت / ... آن خواله بهر زبان تو شد
چرخ با آن همه گران سنگی / بنده همت گران تو شد
و فر شهر رسد بدولت تو / فخر ... ودم در زمان تو شد
شه بر این سراینکه همه رفاه ... / تارک ... ما مکان تو شد
قسلع و قمع حدود شاهنشاه / از دم تیغ خونفشان تو شد
حلق ... دشمن شاه / ولی بیر و زه کمان تو شد
جنبش ارباب دانش و جنبش / فضل تو ... از بیان تو شد
عدل و داد و سخاوت و بخشش / ... در اوان تو شد
چون تو کس مقتضی المرام نشد / گذرا آنچه در گمان تو شد
تاکنون در امان کس و دشمن / نشدان ... که در امان تو شد
خود بهر آتش ... / حیرت افزون ز ناتوان تو شد
هفت ... گستر / گر حقیقت ثنا خوان تو شد
حسن این قطعه در شمار ... / گرچه تفسیح قدردان تو شد
جای اجابت در جهان ... / در سفر جای دشمنان تو شد

در تبریک نشان اقدس حضرت وزارت اعظم آقای امین السلطان مد ظله العالی

نشان اقدسی نقش ... روا باشد / ... اقدسی ... باشد / نشان ... باشد ... / که این سلطان علی اصغر ... باشد
فلک ... / که صبح شام ... باشد / ... / خورشیدبان صبح و ماه ... باشد
چنین دادر ... / چنان کو ... باشد / الا ... قدر و جلال و جاه ... / مبارک ... باشد
معرب ... / ... جنان ... باشد / مقام هر کسی ... / مقام تو ... باشد
... / که این ... باشد / ... / ... باشد
... / ... باشد / ... / ... باشد
... / ... باشد / ... / ... باشد
... / محبت ... باشد / ... / ... باشد
... / اگر ... باشد / ... / ... باشد
... / ... باشد / ... / ... باشد

در تهنیت اضحی و منقبت ولی خدا و وصی بلافصل سید انبیا صلی الله علیه و آله و خاتمه در مدح سرکار شریعتمدار الحاج میرزا محمد حسین ... دام اقباله

نگار ... سازد / ... سازد / ... / ... سازد

چو سرو ... / ... سازد / بعینه ... سازد / ... / خود این ... / ... / اگر ... / ... سازد
... / ... / ... / ...

[illegible]

بحضرت اجل اکرم آقای امین الملک در تهنیت ورود شاهنشاه اسلام با حضرت اشرف آقای امین السلطان از سفر فرنگستان بطهران

تهنیت یوم ورود حضرت مستطاب اشرف اسعد کامکار سلطان احمد میرزا الملقب بعین الدوله بمستقر سعادت

تهنیت عید سعید قربان و منقبت مولا الموالی امیر مؤمنان علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

چنان شده نظم بیات او بهم
که گرگ را گوسفند سکان چوبان کند

باتفاق مدح و نیز بسد تا بحشر
اما مرا آن اگر هنر ار جستن کند

کز دیده نادان شود ز علی قران خبر
چگونه دیم ستایش از تبلیغان کند

خان کرا صفت ارشادی و تشنه جهود
چنان که عاجز بود که شرح قرآن کند

همیشه بادا ترا او ای عزت جیا
همیشه حق بادوان ترا بدوران کند

او فلک رتبه که آستان ترا
ملک بشب رو فتند ز ذلک شرکان کند

ثنی برد و مدح تو با تنهانکس
فصاحت ازاد اگر نظیر سحبان کند

چگونه خفاشش بسه بیجی چنان
بیان صد و مدح خود و تابان کند

همیشه اعدای تو کشنده در سقر
همیشه احباب تو مکان رضوان کند

ترا بقا تا بپا بود مدار فلک
چنان که هرکسی شراب حیوان کند

در مدح امیر کبیر کامران میرزا الملقب بنایب السلطنه

هرکس بعطر کلف بهرامان زند
هرکس کامش با مهر سکان زند

هر بار برسد [illegible] مجنون بخشود
بر هر سری شاید عشق جان زند

صبح فیفه با بری [illegible] زند
نظم سلیم باید دم در بیان زند

شایسته هر صفت ای شبه [illegible]
حشمت [illegible] که این [illegible] کران زند

شاعر بود فراوان لیکن ز هر کسی
کف بر ماه مدح صبا [illegible] زند

[illegible]
[illegible] سپهر [illegible] آسمان زند

برگوش خنک [illegible]
[illegible] شود از [illegible] کران زند

در لشکر نباشد [illegible]
هر تار که [illegible] خوش چوب [illegible] زند

با تیغ اگر حسن برداشت سر [illegible]
از بی حسام [illegible] زنان زند

برقی اگر برآید از سم توسنش
[illegible] قیروان زند

برشاخ بید [illegible] جان دهر
برسنگ خاره [illegible] برق یمان زند

گر خواجه [illegible] ساز کدای دهر
[illegible] زند

نظم نامه دادن [illegible]
[illegible] جان زند

حشمت [illegible] بجا اگر
او آن قدم [illegible] آسمان زند

تا حق بود ستایش از لطف [illegible]
ای [illegible] زند

هرکس برآستانه [illegible] کند
هرکس برآستینی دست [illegible] زند

هم بکار بود در غضب هر کسی
هرکس [illegible] زند

جاهل که [illegible] اصول ما
عالم [illegible] زند

هر صبح [illegible]
[illegible] زند

هر شام [illegible]
تا [illegible] زند

فرمان [illegible]
[illegible] زند

[illegible]
از [illegible] زند

[illegible]
[illegible] زند

[illegible]
از برق تیغ آتش [illegible] جان زند

[illegible]
[illegible] زند

[illegible]
[illegible] زند

[illegible]
[illegible] زند

[illegible]
[illegible] زند

[illegible]
باب [illegible] صاحب [illegible] زند

[illegible]
هردم [illegible] زند

تهنیت عید غدیر و ستایش امیر کبیر علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین القطب الطباطبائی دام ظله

[illegible] فرمان نماید
با گر قربان نماید [illegible] جان نماید

[illegible]
[illegible] احسان نماید

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] قرآن نماید

[illegible]
[illegible] ایمان نماید

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] جان نماید

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] سلطان نماید

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

خود [illegible] بر وهم [illegible]
ای [illegible] نماید

[illegible] کر [illegible]
چون [illegible]

[illegible]
از [illegible] نماید

[illegible]
[illegible]

ای [illegible]
ازبرای [illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
انگه [illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

[illegible]
[illegible] نماید

حرف الراء

در مدح ظل الله فی الارضین السلطان محمد علی شاه غازی خلد الله

الحمد که [illegible] ایران [illegible]
ظاهر [illegible] نور

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible] محمد علی آن نور مجسم
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] اکثر

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] صفدر

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم آقای امین الملک دام اقباله

[illegible]
از [illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

در مدح تو [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

عالم [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible] انکار

[illegible]

خواهی که از ... [illegible]

در تهنیت ولادت با سعادت حضرت ... [illegible] ... میرزا احمد حسین ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

صنعت توشیح این قصیده فریده ... [illegible] ... بحروف ... [illegible] ... مطلع ... [illegible]

هر مصراع از مطلع این توشیح ... [illegible] ... مقطع ... [illegible]

... [illegible] ... الکلام ... [illegible]

الا ای ... [illegible] ... مقام الا ای ... [illegible]

[illegible]

تتمه در صفحه دیگر است

همه نوشته است که بر وی شد دل تمامی قوافی [illegible]

هر آنکس [illegible] کنون ختم بر دعا کنم چامه را دگر

روا از تو حاجت [illegible] سزد [illegible]

[illegible] بعدل تو [illegible] بهر جهان [illegible]

روانی در این جهان [illegible] رقم [illegible]

مدح الجمع آرا [illegible] خواهش شد در نعت مولای

در منقبت مولای متقیان علیه الصلوة والسلام

زبان استقبال [illegible] متقیان علیه الصلوة والسلام

بودم مجلس خفی از آن بزرگ پیر بر
ما هر که از او کسب کند مهر فلک ضو
تا دید کسی همره شیخ جام
چون دید مرا [illegible] نظر
[illegible] از من
[illegible]

گفتش [illegible] بر
مهری که درخشنده [illegible] بر
نشنیده کسی [illegible] بر
از روی عجب جانب من کرد نظر بر
چون بود مرا [illegible]
[illegible]

[illegible]

بو شرک اگر سینه از فضیلت شد [illegible]

[illegible]

در صفت بهار و منقبت حیدر کرار علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار آقای حجة الاسلام القطب الطباطبائی دام ظله العالی

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب ارفع اقدس اسعد والا شاهزاده اعظم ملک‌زاده معظم آقای ناصرالدوله دام ظله العالی

فی حرف الخاء

[illegible]

جواب سؤال در مدح حضرت مستطاب اشرف آقای امین السلطان دام ظله

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم افخم آقای امین الملک دام ظله العالی

[illegible]

گفتار اندر شکایت از روزگار و مدح

[illegible]

ارباب معانی نتوان قدر تو دانند ... دانند جهان قدر تو ای ... انور

[illegible]

قصیده در منقبت مولای متقیان علیه السلام و مدح حضرت اشرف آقای امین السلطان

دوش ... ترک سیمبر ... آمد و ... جان گرد ... بر

[illegible]

تا بسی ... | سوی کعبه ... | تا برود ... | تا ببارد از آسمان مطر

دشمنان تو خوار ... | دوستان تو فارغ از کدور | دولت ... | تا بماند در جهان اثر

در منقبت ولی خدا علی مرتضی علیه السلام و مرثیه خطاب بآنحضرت

[illegible]

خاتمه اندر مرثیه گوید

[illegible]

در مولود مسعود مبارک حجة الله الاعظم عجل الله فرجه الشریف و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاج میرزا محمد حسین طباطبائی دام ظله

[illegible]

[illegible]

در تعزیت مرحوم آقای حاجی آقا محمد الشهیر بحجة الاسلام برادر آن منبع الشرف و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی علی دام فضله العالی

[illegible]

[illegible]

این قصیده را [illegible] جناب [illegible] میرزا سید حسن علیخان وزیر نواب [illegible]

[illegible]

در مدح شاهنشاهزاده اعظم وجیه الله میرزا ملقب [illegible]

[illegible]

هم اندر دوم روز ورود آن حضرت بعرض رسیده است

این خاتمه بر سبیل تسمیه والتفات مذاکره شده است

قصیده فریده اندر تعریف بهار و منقبت حیدر کرار علیه السلام و ثنای ظل الله ناصرالدین شاه غازی خلد الله ملکه و دولته

در صفت بهار و منقبت حیدر کرار علیه السلام والصلوة و مدح صاحبقران ناصرالدین شاه غازی خلد الله ملکه و دولته

[illegible]

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت امیرالمؤمنین علیه السلام و سرکار آقای حجة الاسلام الحاج میرزا محمود دام ظله

[illegible]

[illegible]

در مدح جناب جلالتمآب اجل اکرم افخم آقا [illegible] دام اقباله

[illegible]

در تهنیت عید سعید غدیر و منقبت امیر خیبرگیر علیه الصلوة و مدح سرکار شریعتمدار آقای حجة الاسلام [illegible] دام ظله العالی

[illegible]

تو آن شهی که به ما نا فرینش آمده
شفیق نشود جز با سر تو زکسی
کسی چو تو نبرد گوی خدمت ایتام
علی السویه است بر تو صفا و بلا
شجاعت تو عیان بس که بر سر پیکار
باتفاق علی و حق و شد ما دل
حدیث یوم غدیر آمده است روشن تر
ولی بحق تو کلام خدا و قرآن گواه است
کسی نبرده الا تو بجان
بود به پیش تو از ما سوی جهان پنهان
از آن جهت احمد نبود در عالم
بزرگوار که سرای و حشمت
شکسته روی بازار که چشن آنکه
که تا که خزاین جانانه فسرده کند
خود و مغرب و مشرق بکان بجود هم
شد بنا دیده بحر العلوم و ابر عطا
تفاوتی نکند که احترام بحق
در آستین عطا شد که گوهر و دود
چنان بجود عدوان خفته نسته ز بخش
برادر صاحب سخن بغداد اگر خوانند
وجود و خیر روان که سحاب بیرون از کن
چو سیم کشته گسترد فرق حاب بود
همی که بخشش کف جود او را با آن
خیال حضرت و کاه لطف بسته زه
[illegible]

[illegible]

در ستایش حجة الله القائم حضرت موسی بن جعفر علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی سلطان العلما

[illegible]

[illegible]

در کشف ... [illegible]

گفتم جنت دی ز کار سیمتن نگار
گفتم روا است که رخ زان پرده برکشی
[illegible]
گفتم که بهر ... نقش جنت بهر من
گفتم تو محقق شده از کجا ...
[illegible]

[illegible]

در تهنیت عید غدیر و منقبت ... میرزا ... علیه السلام و ... الاسلام دام ...

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت اجل اکرم افخم آقای امین الملک دام اقباله

[illegible]

[illegible]

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت امیر مؤمنان علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار آقای حاج آقا محمد بن حجة الاسلام

[illegible] ... گفتم براتم ... [illegible]

[illegible]

ایضاً این قصیده فریده در مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی آقا محمد بن حجة الاسلام الطباطبائی مدظله

در تهنیت ورود سرکار آقا حجة الاسلام از عتبات عرش درجات

مدیحه در مدح حضرت ولیعهد کیوانمهد السلطان محمد علیشاه قاجار مدظله

[illegible]

قصیدهٔ متداخله از مدح و ممدوح در مدح حضرت مستطاب اشرف آقای امین السلطان و آقای امین الملک مدّ ظلّهما

[illegible]

فقط خاتمه شکایت با آقای امین السلطان عرض شده است

[illegible]

در اظهار محبت و بذل مرحمت فرمودن و جواب به سخط آقا امین السلطان مدّ ظلّه العالی فی حرف الراء

[illegible]

[illegible]

در تهنیت نوروز فیروز و منقبت امیر مؤمنان علیه السلام

[illegible]

[illegible]

در منقبت مولای متقیان علیه الصلوة والسلام و خاتمه

[illegible]

حرف السین

در بعثت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه وآله وسلم

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب شریعتمآب فخر المحققین آقای میرزا علی محمد اطال الله بقائه الی یوم الدین

[illegible]

در منقبت مولای متقیان امیر مؤمنان علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار آقای حاج میرزا محمد حسین الطباطبائی

حرف الشین

[illegible]

[illegible]

[illegible]

حرف الفاء

در مدح حضرت مستطاب شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی روحی فداه

[illegible]

حرف القاف

در نصب خلافت وصی بلافصل سید انبیا امیر المؤمنین علی مرتضی علیه السلام و مدح سرکار شریعتمدار آقا میر علی مجتهد دام علمه و عمره

[illegible]

شود بلبل چو در دام هوسش مهار

امیر بلبل چو از تیغ ...

جهان فتاده بیکباره کی هم روشن

نماز یافت یکباره کی همه رونق

آغاز مخلص در مدح شاه شهید ارواحنا فدا

همه با ملک دعا داری بسلم نا چار

گر بلطف خدا این دعا شوم ادق

هماره حرمت و عمرت باد و جاه و جلال

همه ... زیاده باد رونق

حرف الکاف

در رویت هلال شوال و مدح حضرت مستطاب اجل اکرم آقا امین الملک ظله

در تشکر از مرحمت حضرت مستطاب اجل اکرم آقای امین الملک ظله

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم افخم آقا میرزا امین السلطان مدظله العالی

دوشینه بود در بر من آن یار شوخ و شنگ
واندر کنار داشتمش بی روح ارژنگ

[illegible]

در شکر و مرحمت حضرت مستطاب اجل اکرم آقای امین الملک مدظله

[illegible]

[illegible]

در مولود مسعود مولای شعبان علیه السلام و مدح حضرت مستطاب اقدس اشرف امنع والا بلک اعظم آقای عین الدوله مدظله العالی

در حرف اللام است

[illegible]

در تهنیت عید سعید صیام و نعت امیر المؤمنین علیه الصلاة والسلام و مدح آقا حجة الاسلام الحاج میرزا محمود الطباطبائی

[illegible]

هم اندر تهنیت عید صیام و منقبت امیر مؤمنان علیه السلام و مدح سرکار آقای حجة الاسلام الحاج میرزا محمود

در منقبت مظهر العجائب اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه السلام

[illegible]

در شکر از حضرت اجل اکرم افخم آقای امین الملک دام ظله

[illegible]

در تهنیت عید صیام و مدح سرکار آقای حجة الاسلام مدظله

[illegible]

[illegible]

در برخی از شکایت روزگار و قبیحه بعض از رجال و مدح سید المحققین سرکار آقای حجة الاسلام الطباطبائی

[illegible]

[illegible]

[illegible]

در تهنیت غدیر و ستایش شاهنشاه اسلام پناه محمد علیشاه قاجار

[illegible]

مخمس در تسبیه بعضی از رجال مجهول الحال و ستایش بندگان حضرت اقدس همایونی السلطان محمد علیشاه قاجار خلد الله

[illegible]

بسرای معلک که محمد شرف باج تو | بسر و دهشت او همت همه عاقل | بسرای ملک که علم برگرفت ز گفتار | چو چیش ارزن زاد ببست و روحانال
بسرای ملک که صدر نوابز آمده است | چو جسم عالی که بود شمس محمد آل | بسرای ملک که زمانت بود رهنمونم | ز راه لطف سایه چنین متعال

تهنیت مولود مسعود مبارک امام عصر عجل الله فرجه الشریف در مدح سید المحققین آقای حجة الاسلام الطباطبائی دام

حرف المیم

[illegible]

جوان همواره ترا الحکم باد در عالم | جوان همواره ترا الحکم باد تا انجام | همواره جانب جنت برضا جایت | همیشه بر دمن دشمنت زنار

مهما ملک خدا پاک ساز تا نامی | چنانکه گشت دار سرو ز تفاوت نام | سرای بیست همین برقت حضرت تو | بیا رکسان نا شناس بند فقیر

در تهنیت اعیاد مبارک اضحی و مولود است که یکی روز جمعه عید حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و یکی عید اضحی و یکی نوروز فیروز که خلافت حقه در آن روز وقوع یافت و خاتمه در مدح سرکار آقا میرزا محمد حسین الطباطبائی

بارشدا امروز با الطاف حق بر خاص و عام | لطف حق امروز شامل حال انام | از نوادر دهر این امروز ظاهر شد یکی | گر کرم بر خلق عالم گشت حق [illegible]

[illegible]

با چنین دیوان شرح سنها [illegible] | باجان نیش [illegible] | [illegible] | تا خدا را بود جهد و نباشد و السلام

این قصیده فریده اندر تهنیت ورود حضرت مستطاب اجل اکرم آقا میرزا عبد الله خان صاحب الدوله و اللقب با میر نظام ادام الله ظله العالی

تا سبب عنبی [illegible] کلام | گر بردی [illegible] | بی سرو ماه [illegible] | [illegible] گرفته برج احرام

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت اشرف آقای میرزا زین العابدین خان امیر تومان

[illegible]

در جواب ... آقای امین السلطان و اظهار شکایت از قلت مرحمت آنحضرت

[illegible]

[illegible]

در بروز و ظهور اسرار عوالم غیبیه و تجلی سبحهٔ ربی و منقبت مولای متقیان علیه الصلوة والسلام عرض شد

[illegible]

در تهنیت مولود مسعود مبارک مولی المتقیان علیه الصلوة والسلام

[illegible]

[illegible]

تخمیس لیلیه و نهاریه و منقبت حضرت ثامن الائمه علیه الآف التحیة و الثناء و هم در صحبت آنحضرت در مدح حضرت ابی عبد الله

[illegible]

در انجام لیلیه و آغاز نهاریه

[illegible]

آغاز منقبت حضرت ثامن الائمه علیه الصلوة والسلام

[illegible]

[illegible]

اندر آغاز صحبت خطاب به آنحضرت

[illegible]

خاتمه در صحبت سید کونین حضرت ابی عبد الله الحسین علیه السلام

[illegible]

در استهلال هلال غره ماه مبارک رمضان و توهم عدم امکان وجه معاش در روزه صوم و استدعای کفایت آن از آنحضرت مستطاب اجل اکرم افخم آقای امین الملک مد ظله العالی

[illegible]

البرز را بپایهٔ قدر تو شکوه | [illegible] | باشد رقیب [illegible] | [illegible]

[illegible]

در جواب سؤال [illegible] حواله آقا حجة الاسلام [illegible] آنحضرت

[illegible]

[illegible] | واجب [illegible] حضرت اکرام | خامه بخش که [illegible] مدح جناب | [illegible]

[illegible] | [illegible] حجة الاسلام | ده مجتبان او تو بادهٔ کوثر | ده محمودان او تو [illegible] سلام

تهنیت عید عید اضحی و مدح آقای حاجی آقا محمد حجة الاسلام

[illegible]

در تهنیت عید صیام و منقبت امیر مؤمنان علیه الصلوة والسلام [illegible] آقا حجة الاسلام [illegible]

[illegible]

داد خلق آفرین خلعت ذات تو کرد — تا به چون تو کسی با علو برین ازدحام
ربع ماند کسی قدر نه اخبر حق — هم نشان شد ترا کسی چو رسول کرام

خاز قدرت ترا گفته ثنا از ازل — چون بنوا نوشر موج ترکه آشام
هر کسی از روی خویش ترا بطلبد — مختلف الفم شدند چو خطاب در مقام

یافته زینت رواج حق ختم رسل — گر نبدی تیغ تو می نبد این انتظام
لیک نه ثنای تو هست آیه لولاک کو — در کلمات ربی جز تو نزد بے اسلام

بحر بیابان سر موج تو باقی جهان — در عرد از شود بحر فلک لا کلام
داده بدست تو حق در همه کار اختیار — در خم فرمان تو هشته زمیح اوز دام

قنبر تو آیم از حمل شام کند — سلاک این نکته با تیغ بزن در نیام
سر تو بن قیس را الرته به تیلر فتند — جلوه گر آید اگر ساعد تو با حسام

ضربت دست ترا خواند بخندق نبی — افضل از طاعات جن و بشر را التمام
قوت اثبات ازین بنی بحق تو نی — چون فرس مسیح کن لنگ لسان الکلام

ساقی ز عطشان جنون بنگر انده — عید برای سرور زرا یکدو سه ساغر جام
تا که ز موج حسین حجة الاسلام دین — بر رخم دولت زنم بر فلک سلام

دختر کس طبع را وسمه ابرو کشم — شاهد نطق را جلوه دهم در خرام
حت غایب انه موج تو طب کنم — چونکه بود در خطاب ارتب ملا کلام

ای ز سیاسات تو شیخ نبی منتظم — وی ز سیاسات تو یافته حق نظام
تا صرد دانش علت تو بو علی — عاجزه در جنبش حت تو یک حسام

گشته جبین عالی از رفع تو شیخ — امروز از رتبه هست رتبه هر کس همام
صف زده در محضر تو خیل ارباب فضل — جمله بدربار تو آمده چون رقام

رحمت یزدان تویی بر همه خلق جهان — آیت سبحان تویی بر همه خاص و عام
سند خیر الانام کشته بحق رشته تو — به رتو بی وارث مسند خیر الانام

شخص تو شد ختم بر اهل کمال اخر — اسم کرمه تو شد ختم رسل در بیام
علم تو شد خلق را مایه راه نجات — فضل تو شد خلق خدا را رهنما

در حق تو خود بس است رتبه که فرمود حق — رتبه تو افضل از رتبه هر انبیا
باعث عزت بود حب تو در هر دو نحو — مایه ذلت بود بغض تو در دو کلام

داد گرا این جهان هست در راحت از — حق ولی نبی حجة قائم مقام
مهر فلک کس کمین کوکب انوار کاخ — ماه فلک کن حقیر اختر او در ایام

ماز بحثت نماید دیده الطاف او — سفره وی برکت ارتفاع مسیح شام
شرب احباب او ساز دسلسبیل — در قسم اعدای او مار سقر کن لکام

در منقبت مظهر العجایب اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه السلام و مدح سرکار حجة الاسلام الطباطبائی مد ظله العالی

شد بهار دی بهشت یا که بده جام جام — باکه بده جام جام ای پسر الاستقام
رطل گران مایه ده زانکه چون لالا — زان می چون لاله گون زود بده جام فام

زان می چون ارغوان هست سرا در خزان — است سرا در خور اززود بده بلا کلام
تا که زهم بگسلم رشته هستی خویش — رشته هستی خویش سازم از او رام

هست برآیم ز دی در چمن گلرخان — در چمن گلرخان هست بکام خرام
پای صدارت نهم بر سر سرو سهی — بر سر سرو سهی جای کنم چون حمام

پرچم رفعت زنم برز بر بند رواق — برز بر بند رواق برزنم از بجام
نعت کنم زان سپس مدح ولی خدا — مدح ولی خدا ابن عم خیر الانام

آنکه برو دی حجب جلوه گر از حضرت — جلوه گر از ستر غیب بی لقاء نظام
مصدر مصحف احد ناظم ملک صمد — ناظم ملک صمد بانی این انتظام

نقش مثبت گراد دین نبی شد متین — دین نبی شد متین یافت بنام او دوام
انکه شد الطاف و شان اجل جلیل — شامل حال خلیل گشت ز رو همام

داد نزول از سما بهر خلیل خدا — بهر خلیل خدا آیه بردا سلام
امر وجود تو خود حی قدم از ازل — حی قدم از ازل جاه تو باشد الغلام

کر نمود خدا خلعت ذات ترا — خلعت ذات ترا بود کمالات تمام
گشته قضا و قدر بسته امر تو اند — بسته امر تو اند ناظم و قیام

مظهر اصطفا تو بر سکش برزنو — بر سد بر زخنک فلک الجام
وهم که ره برد کاخ جلال ترا — کاخ جلال ترا ذروه الا هست بام

آیه لولاک بحر در حق تو آمده — در حق تو آمده لیک به انتظام
یافت شرافت حرم از اثر مولدت — از اثر مولدت یافت حرم احترام

انجیه مریم از نبوت شد نامه — بهر تو شد نامه دو جبرئیل امام
ذات تو شد علت خلقت جن و بشر — خلقت جن و بشر یافت تو اختتام

بود بحکم عدم آدم خاکی کجا — آدم خاکی کجا بود تو بود در بام
در تو نبودی نبود اسمی و رسم از وجود — اسمی و رسم از وجود ذات تو بگو سلام

مصدر کن ذات تو بود ده زنده وجود — بهره زنده وجود ذات تو صاحب نظام
داده قوام جهان تیغ جهانگیر تو — تیغ جهانگیر تو قلعه زد چه نظام

حشمت شاه گرفت شد انجم درگاه تو — مادح درگاه تو گشته به مسیح شام
خنگ هنر را کنون راندم بمیدان فضل — رانده بمیدان فضل تو بس از این لگام

بیهشک برحت اهل هنر را شود — اهل هنر را شده مادح از جان کلام
خامه و حیدر زمان حجة ملک جهان — حجة ملک جهان حضرت عم و ام

وارث دست رسول نقطه پاک بتول — ماده پاک بتول سعی گرو عام
حاوی نقد و اصول صاحب رد و قبول — صاحب رد و قبول نامی کفر و علا

حکم بنا حق از او نسخ چنان آمد — نسخ چنان آمده کز از حق نهی سنت
بافته عزو شرف هر کس از عز او — هر کسی از عز او گشته بلا اختلاف

قلزم فضل و کمال اختر کل جلال — یافته در حشمت اخترک سیاره شد
امر کل جلال نامی کل حرام — گشت سیاره شد سر و در عرش مقام

کرده بپا طاعتش صدر مقام بکوی — صدر مقام بکوی حلقه او در مقام
حشمت الافلاک ما عمده کشور را — عمده کشور تمام عهده تو شده السلام

در مدح حضرت مستطاب آقای حجة الاسلام روحی فدا

عید خرم شده عالم ز بهار نیک — چنانکه یافته از نو زمانه قوام
قدر خرم شده شد روز گار پر نعیم — نظیر کجا جوان سبیل خیر الانام

خدم شده شادمان آیت حق — جواب آن خلف مرتضی نظم نظام
امید عالی و دانی ز جاه بر خورده — پناه عالم و جاهل شتها بکفر و خام

امام مذهب کزاد بر بزرگ است — ازین جهت کزاد بزرگ است قوام
صفات او همه مشهور در جهان است — که لازم است کسان زنعم او اعلام

مقام حضرت او در ترفیع چنانکه — هما در وهم نشاید گرفت آرام
زمین در که او راست افتخار قبول — که انکه خاک خدر درافتاده در احکام

چیست کنش ز اکو ده مسند — سعید گشته بهر کسش ستی هر آنکه از او
سخن ز رفعت او در زمانه کام برد — چو در فضل و کرم از موج مهر تمام

شود چه مشهد نشکر کام من زوق — چنانکه تیغ را اعدای مرتضی تمام
بعهد کور زر عدلش شده خلق ستم — چنانکه آرام از جنبش آتش افرام

زهی خاصه من بجلوه در مراد او — جوادات که در شرح نبی صبح شام
زوال نکشت کرده زمان هر کس جنگ — ز قرها جنبش شده جنبش هر کسی بدوام

جواد دست و دستی جستجو کرم تصنیع — که در جهان شده جز از تی یکی نام
اگر خزانه زر و سنگهاین که هست — بدست خادم بذلش بود و مشتی تمام

امین عدل چو او کس بهرمه از آغاز — جهود داد نیابد چو او با انجام
تجلی حجة الاسلام شد زمان حق — جهان که شد اسلام حجة الاسلام

ز بیش نه مردو دشمن چو موم بگدازد — بر ششن اگر براند نگاه خشم کلام
بقهر اگر فلک چو بجلجم عصا کرده — در غافه صرفتنان بر سیرچو قصام

رسد بنجم اگر دست جنوده کرام — عتقی ازان کشد از خون سر رخ بهرام
ظهور نعمت او داده برزمین رفعت — برو نعمت او داده بر فلک اجرام

جواز نجاه او در زمانی سخنی — جواز مراتب و جنت حاصل ایام
سخن ز نیر دو او خورشید اولا — صریح ظاهر کرد بشکر رشد ازو اقبلام

رسی اگر کفیف به فتنه رتبت — که چند برده جواد ان بلند رتبه تمام
از انکه پایه ایوان کاخ رفعت او — بنا نهاده شد از فوق چرخ مینوفام

جدار کاخ وی از بس حصین و محکم — بکشتام که گزیده است یار تمام
بطارم چرخ چنان بار حق از او — که کاج رایو دان بار و درک احرام

برای حضرت او سرکشان فلک جنان — تمام صف بصف انجم چو پر به پر حسام
حضور حضرت حسان لسان سحر بیان — که گرد حریم غلش رحم تمود بکام

الا که بر رسد دست همی جوان دامن — که جان به سالی دو بار و دعا برام
اگر جیان دوکرت میشود برا زمان — سرا ز رحمت بحینیه حرا کرام

کنون بجا تو دست دعا بخواهم — بیابی حی احد ذو الجلال و الاکرام
همیشه دار تو محسوب در نطق امان — همیشه ساز تو خفش زکید خاص و عوام

عزیز رحمت او کن بحینه حشمت با — که نیت حشمت رفیع از بهر بهرام
که از جسیم از اثر هیتش بچرخ زند — که کوکو شود از رحمت البشر ابکام

جواب شعر حضرت مستطاب اشرف آقای امین السلطان که بعد از وعده احضار طهران متعذر به بهار زمستان شده اند

خدا چو کرد مبارکت نظام — خرد بداد ز عشقت خط تو خبرا
که رحمت تو نبود این سلطان — بدا بکمال من و خاک عالمی سرا

اگر چه در نظر همگان وافل بلد — بفضل و دانش و ادراک گشته مشهور
ازین خبر زد در اعتبار افتاد — بهیچ باب نشاید من نکرد

بشهر از نه فلک آسمان تمکن این — ز نرمی ز وفا کن بچشم بر کبرا
شرا ز عشق تو افسرده وز آتش هجر — ز سوز آتش عشقت فتاده شعله درا

سرا چه باک ز سرمای دی که خدمتی — نماده ست ندر شود خوات سرا
بفصل سیم خوانی که تو سوی تهران — ز شوق با هم التیب راه زو سرا

چنان بکوی تو از شوق رو بپویم که — که تیر آتشباد رسید برا ترا
من از تمام جهان تا فتم رخ امید — در تو کردی ای کعبه یقین بجا

کسی نبسته در کعبه بر رخ زائر — اگر نه زانرم از عهد آستان شعر
ز تو بمن چو نقا آنرا از وزیر شبوا — عطا نه از شود از تاج افتخار سرا

بر تیر که حوصله نبود رسم بقا آنکه — و لیک هم ز رسد دست کس ایر کلا
رسد مقام من از تو بپایه که بود — نشاید آنکه برد کسی ز فضل به برام

[illegible]

در بعض از مراتب صنایع نوآمده است

[illegible]

در استقبال قصیده که حضرت مستطاب اشرف آقای امین السلطان از سعد سلمانی استقبال فرموده اند و بعض مراتب [illegible]

[illegible]

گفتار بند دوم در صفت

[illegible]

بند سیوم در شکایت از وضع حال [illegible]

[illegible]

گرچه در ظلمت زمانه نهان / گشته مانند آب حیوانم

گرچه باشد مقام از این بیش / ورچو این نیست هست احکامم

گرچه در وادی طریقت [illegible] / گرچه در بان حرقه پوشانم

سنت حق گر انشان چنین / بی نشان امین سلطانم

بند چهارم در شکایت

ای سپهر فضایل و دانش / بنده حال زار نالانم

[illegible]

گفتار در تشکر و نهایت اتخواستن معذرت از حضرت و اظهار مرحمت بعد از ارسال این شکایت از طرف [illegible]

[illegible]

در مدح جناب نبوی [illegible] میرزا عبدالرحیم خان امین وظایف

[illegible]

در مولود مسعود مبارک حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم فرموده

حرف النون

برخی در وضع زمان و منقبت امیر مؤمنان علیه السلام در تهنیت عقد فاطمه در مدح سید المتقین

اندر آغاز منقبت

هم اندر مولود مبارک رسول اکرم پیغمبر خاتم صلی الله علیه و آله و سلم

[illegible]

در تهنیت مولود مسعود مبارک حضرت صاحب الامر عجل الله فرجه الشریف [illegible]

[illegible]

[illegible]

اشاره است به العقل ما عبد به الرحمن و اکتسب به الجنان

[illegible]

در مولود مبارک حجة بالغه آن حضرت صاحب الامر عجل الله فرجه الرفیع

[illegible]

در صفت بهار و مدح حضرت شریعتمدار فخر المحققین نوه مرحوم آقا آخوند زین العابدین آقا میرزا علی محمد مدظله العالی

[illegible]

در تهنیت عید سعید اضحی و منقبت ولی خدا علی مرتضی علیه السلام و مدح فخر المحققین آقا میرزا علی محمد بن میرزا اسدالله بن آقا آخوند زین العابدین

[illegible]

[illegible]

در تهنیت عید سعید غدیر و منقبت امیر کبیر علیه السلام و مدح سرکار شریعتمدار آقای آقا میرزا علی محمد دام آقا فضائله

[illegible]

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت امیر مؤمنان علیه السلام و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین القطب طاب ثراه

[illegible]

[illegible]

اندر خاتمه است

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اشرف آقا امین السلطان عرض شد

[illegible]

بحضرت مستطاب اجل اکرم آقای امین [illegible] عرض داشت شد

ای خاک آستان تو بر فرق آسمان [illegible]

[illegible]

قطعه در فصل زمستان بآستان مبارک آقای امین الملک عرض شد

ای فلک فرا[illegible] [illegible]

[illegible]

صنعت این تهنیت که در یوم ورود حضرت مستطاب اشرف آقای امین السلطان از سفر خیریت اثر فرنگستان [illegible] بطهران چنان باشد که عدد اول حرفهای تمام مصراعهای مرکب را بحساب جمل جمع نمایند تاریخ سال ورود بطهران آید

[illegible]

[illegible]

تهنیت ورود موکب مبارک [illegible] ناصرالدین شاه [illegible]

[illegible]

تشکر آمدح [illegible] حضرت مستطاب اجل اکرم افخم آقای امین الملک دام اجلاله عرض شد

[illegible]

برادر علی المرتضی امین سلطان امین ملک ملک حق حضرت مؤتمن رواست بالد اگر کس بعهد چو کسی که شخص اوست چو سلمان مملکت [illegible]
الا ز فسیح جنابی که در بیم کرست غریق آمده عالم چو مور در لگن به مرتبت جدا [illegible] عمل تو کجا دگر کرامت بود بملک و کدام امین
مهمان ملک حقه داد [illegible] جاه که روز کار رشد از عمل و داد تو ایمن توان همی که نهمت حکمران [illegible] که نشانی آن ملک [illegible]
سرا بیع تو عجیب نیاده طبع روان سراو صف تو قائل شده زبان حسن جهانیان همه داشته سر دکشاده کنم چو چاره که خود تو گشته [illegible]
زبسکه شرم تو کرده بسته شکر بار زبسکه نظم تو کرده است [illegible] همی که لطف تو از حلم خلق [illegible] زهی که مهر تو در من [illegible]
سرا نجیب [illegible] بود [illegible] ز فر رحمت تو [illegible] نوشته [illegible] تو بود [illegible] سشهر [illegible] از [illegible]
ردای حرمت و جاه [illegible] قبای رتبت و فخر [illegible] رها نمودیم از طعنه هوا خواهان برون نمودیم از فتنه محنت دشمن
خدای من [illegible] که تا [illegible] جمال تو دیدن فریب گشته جان [illegible] که شوق کوی تو [illegible]
قسم [illegible] امین الملک بمن [illegible] بدل [illegible] زمهر خویش [illegible]
رواود که بخوانی [illegible] که [illegible] شود [illegible] [illegible] بجا بوعده [illegible]
الای تا [illegible] شود [illegible] تو در بحر لطف [illegible] هماره تا که بود آب بحر را جاری عدو [illegible] تو [illegible]

یغانوی در مدح حضرت مستطاب اشرف آقا میرزا علی اصغر خان صدر اعظم مد ظله حروف تهجی

ا ای [illegible] ب [illegible] ت [illegible] ث [illegible]
ج جلوه [illegible] حضرت تو ح [illegible] خ خطا [illegible] د در کف [illegible]
ذ ذی [illegible] ر [illegible] ز زائر [illegible] س سگ [illegible]
ش شیوه [illegible] ص صادری [illegible] ض صنعت [illegible] ط طرح [illegible]
ظ ظاهر [illegible] ع عالی [illegible] غ غره [illegible] ف [illegible]
ق قره [illegible] ک کس [illegible] ل [illegible] م مام ایام [illegible]
ن نظر [illegible] و وقت [illegible] ه هر که [illegible] ی یعنی [illegible]

در ستایش شاهنشاه اسلام پناه حضرت ابد مدت ظل الله فی الارضین الصاحب قران ناصر الدین شاه خلد الله [illegible]

بعد رفعت فلک رفعت شه ناصر دین ای تو [illegible] از حشمت شه ناصر دین دست جان [illegible] ازلی [illegible] ابد مدت شه ناصر دین
گشته [illegible] گر [illegible] مرحمت شه ناصر دین [illegible] بجهان ظاهر است از [illegible] شه ناصر دین
کمتر از ذره [illegible] آید آشکارا شود از صولت شه ناصر دین هر [illegible] [illegible] شه ناصر دین
[illegible] بر شود [illegible] خسرو [illegible] شه ناصر دین دم بدم [illegible] زائر [illegible] شه ناصر دین
جاری اندر [illegible] هست [illegible] شه ناصر دین [illegible] بشود ظاهر اگر قوت شه ناصر دین
[illegible] بهر [illegible] قدرت شه ناصر دین گشت [illegible] نظر [illegible] شه ناصر دین
روز [illegible] حق [illegible] شه ناصر دین [illegible] بر فلک [illegible] شه ناصر دین
[illegible] شد [illegible] شه ناصر دین [illegible] بر فلک [illegible] شه ناصر دین
[illegible] تیغ [illegible] شه ناصر دین [illegible] شه ناصر دین
[illegible] بهتر از [illegible] شه ناصر دین [illegible] بجهان [illegible] شه ناصر دین
داد [illegible] بجهان از ظالم خلق دانند [illegible] شه ناصر دین [illegible] که ببیند [illegible] شه ناصر دین

خوان جاه [illegible] گشته مستغرق [illegible] شه ناصر دین [illegible] شاد [illegible] شه ناصر دین
هر کسی دیده [illegible] [illegible] شه ناصر دین [illegible] بعلم [illegible] شه ناصر دین
[illegible] از [illegible] شه ناصر دین [illegible] همه [illegible] شه ناصر دین
[illegible] شه ناصر دین [illegible] شه ناصر دین

در تهنیت خلعت حضرت ابد مدت ظل الله فی الارضین شاهنشاه محمد علیشاه خلد الله ملکه و دولته الی یوم الدین
بجهة حضرت مستطاب شریعتمدار آقای حاجی آقا یعقوب الطباطبائی

بدم [illegible] برانو [illegible] نه [illegible] [illegible] غلمان
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
گمان [illegible] صبح صادق [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
سراز پای [illegible] شدم چار چشم [illegible] فرو ماند [illegible] سراپا [illegible] دیده حیران
بدو گفتم ای [illegible] بدو گفتم [illegible] دین و ایمان [illegible] [illegible] تا توان
ولی شد [illegible] سرا بزم [illegible] دو لعل [illegible] بروی [illegible]
[illegible] [illegible] جوابش [illegible] [illegible] بودان
[illegible] [illegible] برای [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] فرستاده [illegible] [illegible] سلیمان
جهانبان محمد علیشاه غازی [illegible] خدیوی [illegible] خدیوی [illegible]
[illegible] جهان [illegible] [illegible] سلیمان [illegible] [illegible] سلیمان [illegible] جم دیوان
جوان [illegible] [illegible] عدو [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] سکندر [illegible] [illegible] تیغ بهرام [illegible]
امیری که از برق شمشیر [illegible] شهاب فلک [illegible] [illegible] خلق آفرین [illegible]
[illegible] چنین [illegible] قضا [illegible] [illegible]
[illegible] زخون [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] خلاف [illegible] [illegible] [illegible] حق [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
الا [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] اسلام [illegible]
الا تا [illegible] الا تا [illegible] [illegible] [illegible]
خدا را [illegible] خدا را [illegible] [illegible] [illegible]

در منقبت حضرت [illegible] علی مرتضی علیه الصلوة والسلام

[illegible] دل [illegible] [illegible] کلام [illegible] [illegible]

[illegible]

در مولود مسعود مبارک حضرت صاحب الامر عجل الله فرجه الشریف

[illegible]

[illegible]

در مولود مبارک مولی المتقین علیه السلام و مدح سرکار آقای حجة الاسلام و ذم مظفر الملک حکمران بروجرد و لرستان و عربستان و مضافات و برخی شکایات از آن شده

[illegible]

خاتمه در ذم حکمران ولایت و شکایات از حضرت شریف

[illegible]

زاده مردان کم از این نتوان شد | دارم از این به اگر چه بیش مظنون
داد که راست ای نمودم خدمت | از دل و از جان ترا ز هر کس افزون
هر کسی را زین سرا بجانه کشیم بر | هست بدو شهم ردای ... مطعون
هیچ نداری خبر ز سوز دل من | کامده سوزنده تر ز نایره تون
ما نیست احباب تو نهال الفت | قد ... بهار ... چون

ورزی از این بیشتر مقصد بودم | کر که نبودی سر از خسران مظنون
از همه کس کمترم نمودی یاری | باکه فزون باشد از همه کس بیرون
با همه بیچیزی تو هستم مانع | با همه کم لطفی تو سازم اکنون
خواهم الا ای سبیل ستید ... | تا که بود ... رنگ گلگون
حشمت ... تا حشر آید | از ... نوبت ...

مدیحه الغایضه المفاد فی منقبت مولا الموالی اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه الصلوة و مدح حجة الاسلام

[illegible]

در تعریف عید نوروز و منقبت مولای متقیان علیه السلام و مدح حجة الاسلام

[illegible]

[illegible]

مدیحه ... الممدوح والمدوح حضرت اقدس ولیعهد ... السلطان محمد علی میرزا دام ملکه و دولته و حضرت مستطاب المعارف امجد اشرف اقدس والا امیر کبیر نایب السلطنه شاهزاده کامران میرزا دام اقباله العالی

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اشرف اعظم آقای امین السلطان مد ظله

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم افخم آقای امین الملک مد ظله العالی

[illegible]

در معرفت بهار و نعت صاحب ذوالفقار و وصی بلافصل سید ابرار احمد مختار اعنی حیدر کرار و قاتل الکفار اسد الله الغالب علی بن ابیطالب علیه الصلوة والسلام و مدح سرکار آقای [illegible] حسین طباطبائی دام ظله

[illegible]

قصیدهٔ نادرة البیان فی تهنیت عید قربان فی مدح سید المؤتمن سرکار آقا کاجی میرزا محمد حسین الطباطبا

تهنیت مولود مبارک مولای متقیان علیه السلام و ستایش شاهنشاه اسلام پناه ناصرالدین شاه غازی خلد الله ملکه

جهان جانا خسروا کز دست صنع صنع ترا بر رو جنانی سر شته برش
کسی خوبرو چو تو داد خدا در ایام کسی خوبرو چو تو پادشاه کو عنقی
ترا کیا ز ... عزیز مصر جهان ترا با نام جلال آفتاب چادر ...
وصفات ... ایراب از آنک فتاده عقل یوسف چو مور در ...
وصف ... چو سد چو ... جانم بیرم ... خلق صد چو ... آنکی
بس ایکه ... چرخ ... بود برفت ... همه ...
بس او عالم ... چو ... چون ... گفتی چراغ ... چشم جهان داد خدا خلق ...
بس این کامین ... نو شد علی ... بکار دانش ... چو کاه و ...
اجل اقدس اشرف اتابک اعظم که او ... دو ... صد هزار ... چون
نظر ... و ... اختصار کلام نظر ما بکلامش ... در ...
همواره باد محب ... چو ... همیشه باد عدو ... چو ...
بس ... ترا از خدا ... کلاه ... عدوی ترا از خدا ... شکن

تهنیت در منقبت مولای متقیان علیه السلام و تهنیت یوم جلوه حضرت جناب علام فهام مقتدا الانام کهف الاسلام دانای رموز پنهانی کاشف اسرار علوم ربانی آقا میرزا ابوالفضل ابن آقای آخوند ملا زین العابدین المجتهد طاب ثراه

ساقی گل چهرای یگانه ... مادر دهر ... دختر سلطان
شاه ... آفت دهری ... ایمان
اشتهار ... برسر ... هم ... کرده قب در بری که ... میدان
سرو ... ماه ندارد ... از نقصان
طلعت تو کاشف ... قد تو ... طوبی رضوان
شاهد قول ... شاهد قول ... سرو بستان
خیز ... بر ... تماشا برم ... از ...
... رواج ... ما ... باز ... صنعان
خیز ... آلوده ام ... خیز ... آلوده ام ...
جام ... بده ... از ... بده ...
باده ... بده ... بده ... جان راح ... بیار ... بی ...
باده ... بده ... خون سلطان
در ده از آن باده ام که ... آنکه ... نام ... ایمان
... دانش ... چو ...
تا ز هستی ... نگنم ... عالم ... جبلت ...
نوی فصاحت ... از ...
پس ... مبارک ... ... رسول و ... یزدان
... فدای ... خلد ... جاوید
نفس ... ولی ... بن عم احمد ...
... صبح جهان آفرین ...
ممکن اگر ... خجالت ... واجب اگر ... کفران
... کاه ... گهی ... واجب ...
عاقبت از این ... نقطه موهوم ... از ...
سایه ... نقطه موهوم ... کرده ...
فصل بیان ... صانع و صنعی شاهد ... شعر ... کمان
عجز ... ثابت دعوی ... عنوان
ساقی ... نگار ... پرورش خیز و ... چون جان
باده ... ترانه ... آن ... اقسام بران
کرچه ... موسم ... ... فصل ... بستان
لیک بهار ... فراهم در ... میزان
گشته ... هر مجلس عیش بزم ... فراهم آن ...
... باغ ... حور ... غلمان
کرده قیام ... خلعه علا مشتری ... حیران
... گنبد ... کیوان
صوت ... کوشه مجلس نغمه داوودی ... بستان
... تاج ... فرمان
داده ابوالقاسم افصح الشعرا که گوی بلاغت ... رسیده
... نیز ... بود ... بحران
گفت خرد کاینچه ... بحراس گفتمش ... بود که ...
کشته ... حیا ... عفت ... فعل ... دامان
آنکه ... حیا ... واتکه ... حجاب ...
آنکه بعصمت ... مادر عیسی وانکه بعفت چو ... عمران
خاک ترا ... اورا عالم پاک ترا ... اورا دامان
گوهر ... دانش ... معدن غنچه شکفته ز ... بستان
اختر برج خدا ... که ... هست چو ... طهارت ...
... کانات ... چرخ ... صورت ... ایوان

عاقل ... بیان ... دانش ... مرغ خرد در ... بیان
خواهی اگر ... آنچه ... خواهی اگر ... آنچه ...
خواهی اگر ... این ... گوید خواهی اگر ... آنچه در ... طفلان
آمده ... خامه ...
حضرت فضل الفضل ... عالم کاخ علوم ... محکم ...
دایره علم ... مانده ... مانده ... چشم ... حیران
جلوه ... علامه ... دفتر ... لطف ... عالم امکان
ساطع از علم ... حکمت شایع از علم ...
رأی ... چو ... نظر ... چو گنبد کیهان
ای ... تو ... شده ... در مقام ... حیران
رفعت ... ماند ... بقراط حکمت ... در جهان ... لقمان
چشمه فضلت ... برد بحر کمالات ... رحمت ...
ای تو ... در بحر صنع الهی ... علم ... هر ...
بر سر هر کس ... لطف تو ... میشود ... از ...
در ... خلق مانده ... در ... انسان
خامه ... شخص تو هم دفتر ... خط ...
... این ... که ... مجهول مانده ... انسان ... کمال ...
علم و ادب از تو ... عالم مانده ... مصطفی ...
واقف اگر ... علی ... هیچ ... صحف حکمت ...
بر ... کرد ... عالم بر ... جهان ... احسان
حکمت ... حق تو ... خواهد حبت ... ساده ... سلیمان
... اندیشه ... گرد ... عالم ... ماه ...
کاول ... بنای خلقت ام واخر او با ظهور ... دوران

در تهنیت مولود صدیقه کبری شفیعه دو سرا قرة العین خاتم انبیا فاطمه زهرا سلام الله علیها و مدح آقا حاجی میرزا محمد

شب گذشته که ... قیر گون ... فتاده در فکر ... شاه ختن
در اعماز ... ماه ... زمان ... ... ز ... چو ... داستان
... بهشت برین ... دامن ... بهشت برین ... ها ...
چنان ... شده ... نمود از ... آب ...
روان ... سرت ... پیمانه لاجوی ... شود ... ما ...
خطا بگرد ... آن ... قمر منظر که ای شکسته کلام ... در ...
هلاک ... هجران ... گرد ... وحال ... شده ... بوطن
نه پرسی ... بگرد ... هجر نمود ... این چو ...
بجای شادی از این ... قمر ... چه جای گریه بود ای ادیب ...
زبان ... ترنم ... برای ... بر ...
که ای یگانه آفاق ... ایام گرفته ... چو ...
روا بود که ... برای ... دلیل ... من ... حسن
که ما ... رسم ... صحت جهان ... چو روی ... روشن
شود ... نسیم ... نبی ... لطف این ...
شنیده ... جمال ... کرده ... ... ساغر ... دوران ...
فراز ... بچه ... فرو ... بختم ... فرو ... کرفته ...
که ... خدیجه کبری ... که ... بعد ... بحر ...
برج زهره زهرا ... عصمت کبری نگفت ... سرودن ...
گرامی ... ظهور ... منظور وجود ... بعدم ... دامن
وجود ... علت ... جهانیان ... سرور ...
عرض وجود ... از ... ازواج آدم ... دگر ... همه ... دامن ...
شیخ ... هفت ... جلوه ... برون ... غرفه ...
عقیقه ... یک ... چو ... ... فته ... ادراک ... فعل
... ناز ... آسمان ... اختران نه بی ... رواو ... از ...
... وجود ... غیبیان کو ... بسرادق خیال ...
چه ... مقدار ... که ... حمت دیگر ... سور ...
... یک سر ... جهان ... کم ... در ... تصور ...
عجب ... که ... دهد تغییر دیا قلاده قدر ... بر گردن
بر بوده ... نقد ... همه ... ... ره ... اشاره ...
... از ... خشم ... گلی ... کنان ... چو ...
کمینه ... بکویم اگر رود ... قدر ...
... گوی ... ایشان ... ... چون ... کرده ...
... ای ... بیان ... ... از کن ... انوار ... مکن
... ازین ... وهم ... ... حد بیان ... این ...
چه زن ... نعره ... هزار ... چو ... وادی ایمن
دگر چه ... از ... طرفی در ... در این مقام ... سکن
... ... دانایی ولی ... ... سخن ...

مدیحه خاص

در منقبت امام بحق و وصی مطلق اسدالله الغالب غالب کل غالب مطلوب کل طالب علی بن ابی طالب علیه الصلوة والسلام

در تبریک ورود ... سلطنت و جهانبانی و نیز اشعار فتح و کامرانی ... شاهنشاه ناصرالدین شاه خلد الله ملکه

در ستایش شاهنشاه اسلام پناه ناصرالدین شاه خلد الله ملکه

[illegible]

در تبریک شب زفاف جناب مستطاب آقا میرزا محمد تقی بن سید المحققین آقا حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله

[illegible]

در تبریک شب زفاف زهره سپهر عصمت و دنیا ثمره شجره نبوت صبیه حضرت شریعت آقا حاجی آقا [illegible]

[illegible]

[illegible]

در تهنیت و بیان صفت بهار و منقبت وصی بافضل احمد مختار علی حیدر کرار صاحب ذوالفقار اسد الله الغالب ابو الحسنین علی بن ابی طالب علیه الصلوة والسلام و مدح حضرت شریعت [illegible] آقا حاجی میرزا محمد حسین دام ظله

[illegible]

در آغاز صفت حضرت

[illegible]

آمده از عدل او عالم عاری ز ظلم ... آمده از داد او دوران دار الامان
آنکه بر ساحت ملک دانشش ... خورده تیر از خود لب بسنگ داوران
تا لی دی کس چونی چون کلکم زران ... آمده زان در جهان همه ترش گران
سسند فرمان دری آن جناب تو ... می شود هر کسی چون ادها جهران
ملک سر را چو دی کس نوا کرد علی ... بلکه چو او خشک فضل کی نکشته زیران
سنج دری او شا بیاد از بس شد ... ریزه خور خوان او شاید لقمان [illegible]
او سایم بم محل اندر کان و درون ... وا و را گرچه بر اندر رحمت لسان
نیست جواد و در دگر وصف چار نام ... هفت چرخ را بصبح کهن سبو آن
قطره از علم او بحر زخار محیط ... رشته از فضل او ارث جا کهکشان
دهر پر از عدل او گشته افق تا افق ... ملک پر از داد او گشته گردون تا کران
منزلت کو را سزد نباید شناخت ... قدر رجل اهیان کس چو کند از بیان
خامه کسی کی ز نسبت زند بو [illegible] ... زاد محمد حسین مفتی جمهور داوران
آنکه سگ در حشر طاعت یزدان بود ... بلکه هم یزدان دراسته [illegible]
جلت با او بعین جلت با حق بود ... صحبت با او بساز طاعت کرد بیان
است دراینها چه [illegible] از هر دو سر ... ایکه مداری خبر شرح قواعد بخوان
تا که در آنجا [illegible] خوانی این گفتگو ... بلکه از اینسان بگو شکر [illegible] بیان
داد رس عاجز از وحشت [illegible] ... ملک سخن [illegible] از خود چه بیز زبان
مهر تو نظم مرا کرده چنین دلربا ... لطف تو شعر مرا کرده چنین [illegible]
یکجا [illegible] شاد و مدام است ... [illegible]
دست عاجا [illegible] ... گرچه بود روسیه [illegible] گرما [illegible]
تا که بهره [illegible] سبزه و دعا از زمین ... تا که شود هر سنه باد بهار روزان
چهره احباب تو همچو گل آتشین ... ماتمی اصحاب تو [illegible]
برق اعدا [illegible] آتش [illegible] کفن ... صورت اعدا [illegible]
دور تو بادا قرین باشد بیاد دین ... ماتم ماتم [illegible] عصر و زمان
مدت ابد تو باد ز لطف لطیف ... با تو قدم [illegible] با تو [illegible]
هم دو چار [illegible] تو ... بر [illegible] خون جگر [illegible]

در بیان صفت بهار و منقبت حیدر کرار علیه السلام و مدح سرکار شریعتمدار آقا حجة الاسلام دام ظله العالی

مهر در برج حمل بار دگر کرد مکان ... عالم پیر نگر بار دگر گشت جوان
برد بر ملک عدم رخت هر شیء دی ... گم شد از باد بهارش [illegible] نام و نشان
منفر گشت دی از همه اقلیم [illegible] ... جانب [illegible] داد [illegible]
[illegible] خسرو گل شد ببر تخت جلال ... بلبل از آن آفت [illegible]
باغ چون باغ پر از نرگس و سنبل [illegible] ... باغ گردید دگر باره چو گلزار جنان
زاشر تربیت باد بهاری [illegible] ... دشت خرم چو گلشن شد [illegible]
[illegible] سرو چمن [illegible] ... همچو [illegible] تا زعفران
نرگس [illegible] آزادی [illegible] ... [illegible] شد [illegible]
چمن از غایت شادی شده چو [illegible] ... دمن از [illegible]
خاک بر سر ده [illegible] شد از تربیت باد بهار ... زنده چون خضر [illegible]
لاله در [illegible] ... منقطع [illegible] و زر [illegible] بیان
رنگ [illegible] همچون [illegible] ... هر طرف [illegible] کرد [illegible] افشان
پرده خاک چو پیراهن [illegible] چاک ... آشکارا [illegible] آن [illegible] زعفران
همه [illegible] دل [illegible] شد از پرده بدر ... بهره [illegible] در مدحت سلطان جهان
محرم راز احد حاجب درگاه صمد ... مظهر [illegible] تم محمد [illegible]
باعث خلقت آدم که شد از خلقت او ... ذات حق جلوه [illegible]
از مشیت ز ازل نقش نگین [illegible] ... [illegible] در [illegible] ستم [illegible]
نقطه [illegible] مرحمت تا بد [illegible] ... داد و دانش [illegible]
ماسوی را همه [illegible] ... [illegible] تو چو [illegible] آمده [illegible]
ماه و [illegible] گر شد [illegible] ... بود در کتم عدم آدم خاکی پنهان
[illegible] ... [illegible] تا بد هر [illegible] فرمان
[illegible] شان [illegible] ... انجلاف ده [illegible] عالم [illegible]
بوده [illegible] ... که اراده [illegible] شده بود از [illegible]
کرده خود [illegible] ... حاجتی [illegible] آدم [illegible]
گر نبودی [illegible] آدم [illegible] ... کی شدی [illegible] تقرب [illegible]
از [illegible] ... در [illegible] بود [illegible]
خواست [illegible] مخزن [illegible] ... و انچه [illegible] کرده نهان حق [illegible] از آن
لفظ [illegible] ... ای [illegible] از یزدان
گفت کنزا [illegible] هر [illegible] ... که نهان بودی [illegible]
ای [illegible] شده تو [illegible] ... وی [illegible] کیوان
هر که [illegible] تو باشد [illegible] ... هر که [illegible] تو باشد [illegible]
سینه [illegible] اهل [illegible] نبود ... مدحت ذات شریف تو [illegible]
آنکه [illegible] ولای تو بود [illegible] ... هست [illegible] تو [illegible]
[illegible] توصیف [illegible] ... شعر [illegible] بود قوة [illegible] بیان

هر که [illegible] کسی [illegible] ... موج [illegible] کند [illegible] دامان
کند در مدحت [illegible] ... گرچه [illegible] بیکران
سالها [illegible] ... [illegible] در [illegible] تو [illegible]
سر [illegible] بود در [illegible] ... باکم [illegible] و آن
شاه [illegible] کلام [illegible] ... زاد محمود محسن حجة الاسلام زمان
حامی دین نبی [illegible] ... [illegible] کفر و طغیان
ای [illegible] ... چاک [illegible]
[illegible] بود ... [illegible] و غلسان
[illegible] فضل [illegible] ... [illegible] تجادی [illegible] جهان
[illegible] ... رتبه و قدر [illegible] چهارم ایمان
خاک [illegible] قدر تو بود [illegible] ... دعوی [illegible] قدر بود [illegible]
[illegible] ... هر که [illegible] تحقیق و بیان
[illegible] شاه و گدا ... شود این [illegible]
[illegible] ... شاه [illegible] و تحقیق [illegible]
[illegible] آل علی ... تا بود [illegible] را جاودان
دشمنش [illegible] ... [illegible] رضوان و [illegible]

[illegible] درمولود مبارک ختم انبیا صلی الله علیه و آله و سلم و خاتمه [illegible] مدح [illegible]

[illegible] که شد با مجنان جوان ... جوانی [illegible] در این جهان
زمولود مصطفی شهنشاه انبیا ... شد [illegible] هر کاسران
[illegible] ... هم از [illegible] هر زمان
[illegible] ... دشمنان [illegible]
[illegible] ... [illegible] شد با [illegible]
[illegible] ... [illegible] بن تا باسمان
شد آیات [illegible] ... از آن [illegible]
شد [illegible] ... نهان [illegible]
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... زد [illegible] شیروان
[illegible] ... [illegible] بیضا [illegible]
[illegible] ... فرادی و با اصول [illegible] دان
[illegible] ... خود این [illegible]
[illegible] ... [illegible] و این [illegible] و آن
[illegible] ... [illegible] جهان خلق [illegible]
[illegible] ... تو [illegible] عالم [illegible]
[illegible] ... [illegible] هر کمان
[illegible] ... چو تو صاحب [illegible] در این میان
[illegible] ... [illegible] هم [illegible]
[illegible] ... [illegible] نظر [illegible]
[illegible] ... [illegible] سلیم [illegible]
[illegible] ... [illegible] قرآن
[illegible] ... [illegible] زبان
[illegible] ... [illegible] تو
[illegible] ... [illegible] امکان
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible] این [illegible]
[illegible] ... [illegible] برادران
[illegible] ... [illegible]
[illegible] فرقدین [illegible] ... [illegible] بیان
[illegible] ... جهان کامه [illegible]
[illegible] ... [illegible] قرآن
[illegible] ... [illegible] آسمان
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible] آشیان
[illegible] ... [illegible] سلیمان
[illegible] ... [illegible] بهاران
الا ای سپهر [illegible] ... [illegible] ضمان
[illegible] ... [illegible] جهان
[illegible] ... [illegible] استخوان
[illegible] ... [illegible] در این جهان
[illegible] ... [illegible]
[illegible] ... [illegible]
بغرق تو [illegible] ... [illegible]

در معرفت بهار و تهنیت خلافت و منقبت مولای متقیان اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه الصلوٰة والسلام

[illegible]

حرف الواو

در نعت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله وسلم و فاتحهٔ مدح حضرت نواب مستطاب اشرف والا اسعد احمد میرزا یمین الدوله

[illegible]

[illegible]

در منقبت مولا متقیان علی بن ابی طالب علیه السلام

[illegible]

سازد از کعبین خاکش نظر بشکند ابر زر تاب رو
داده رشته کائنات را حق لم یزل در دست او
جاری از نبید بحر رحمتش ی زر فتی این ابتها بجو
پاره گر کند ستر خود کسی او ز سر رحمت بشکند رفو
هم لوان برد از منی برسنا هم سنا بارقی آورد فرو
واجب از چرا صورت بشر ممکن از چرا کار هاریو
ایکه با قدرت دست تو بهم ممکنات را جمله تار و پو
بی‌سبب نبود اگر ذات تو نبود ممکن از ده واج از پی لدو
سابق از تو کس در جهان نبود آنکه از تو خود سابق است کو
آنکه دعوی سابقی نمود در دل آتش او روات نکو
بر قسم نشدی تو رای حق جز تو نشد کس ترا بجو
خوی تو همین بس که سالها داد کذاشتی حق خود فرو
بجز قدرت کرد کار سال را تو بخشکی و دیگران تو لو
با تخشکی اینکونه همسری کی توان کند همچنان ز تو
همسر تو در ممکنات نی نه برتبه و نه با برو
انبیا را از تو مرتبت پیش حق شد از خلق افضلو
از تو هر چه را در زمانه ملک ور تو هر چه را در بکشد بو
هر کرا روا از تو مدعا غیر آن سر حق کز تو ناخو
دوستان همه از تو در امان دشمنان همه از تو در ستو
برق تیغ او بر زمین رسد شعله در شود حوت بحر فو
کس نرفت از تیغ تو خود ادنک او فتاد در رزم تو برو
جز عصمت خویشتن شدی آنکه حق بخواند ابتر حقش او
رقبت ترا بس که ما طمع شد ترا از آن و تو داری رشح
داور را سوی جنت از کرا کی نظر کر شد در عشق فرو

در مولود مسعود مبارک مولای متقیان علیه السلام و مدح سرکار شریعتمدار آقای حجة الاسلام دام اقباله

شد کعبه ذکر محترم از مولد شریف شاهی که نام او ز حق نام آمده بر تو
هر خواست تا سر از رخش [illegible] جنبش تا چو در خانهٔ حق مادر شد
با عجب از سوی ظهور که زد نقش ویران شده هر بتکده جا شد بر تو
حیرت کس از [illegible] شد در خانه‌اش کان ماه را که کرده همین این ولد تو
زد مهر در شکسته و در زد ماه درخشان زد روز بر تو رخ زد نیو جبین شو
تا رایت اجلال ملک بر فلک رسید از نسبت [illegible] آمد محو
بر غیبت از اینک ملک از فلک آمد شد صور سرافیل کرا زنامک رها
ز توحید [illegible] سر آکم شد [illegible] چون کرد صنع که بر بوده خور شو
با اینکه ثنای جان جهان و بجهان بود ظاهر هم علی گشت جهان آمد محو
در دو [illegible] شد رتب [illegible] ناظر [illegible] از آن کرکه بر زو
انکلی ازل تا ابد را شد [illegible] در هر که ز تو هست روا بودن هر جو
بنام تو کس را چه [illegible] حق خوانون از بهر [illegible]
ظاهر نشدی کر تو درا [illegible] در حق است [illegible] یک جو
هر چند که لی بود تو تا بود و جهول بالفرض اکر بود [illegible] تو بشنو
با آنچه [illegible] فضائل [illegible] با آن همه کشتی [illegible] تو در ره
هیهم تو ببرد [illegible] بجسم تو [illegible]
جز تیغ تو در غزوه خیبر [illegible] از ضربتی آن لرزه ابرو ای دیرکو
شد [illegible] شمشیر تو در غزوه خندق چون [illegible] آن از [illegible]
ای ناظم این چار [illegible] با [illegible] چنین [illegible]
خواهم که کند جای [illegible] خواهم [illegible]
یعنی [illegible] مدح [illegible] حجة الاسلام کاقوال [illegible] کشته [illegible]
محمود [illegible] کز علم و [illegible]
از پرتو علمش شده آفاق منظم در رایت [illegible]
بر چرخ فلک [illegible] یاران باره کردون [illegible]
بر [illegible] عشق شده هر [illegible]
با [illegible] جهان [illegible] گوید که [illegible]
ای ذره [illegible] خور شده از فر جلالت در سایه [illegible]
چون کوی فلک [illegible] در ساحت [illegible]
[illegible] برده [illegible] آنسان که [illegible]
بر [illegible] ز [illegible] آیت [illegible] پرورده [illegible]
[illegible] در قرینه آنان [illegible] بود و
کا فور در ایران [illegible] از [illegible] لطف [illegible]
[illegible] کذر [illegible] کانان [illegible] تو [illegible]
مانی تو [illegible] که [illegible] مانی تو [illegible]
صدق است خود [illegible] رو با [illegible]
فرمان خدا [illegible] کاین [illegible]

حرف

در مکرمت ترتیب این خلق [illegible] ایام بسر برده و دست ترا خو
لوح فلک [illegible] چون باخت خور و برده تو [illegible]
خوش [illegible] در راه جزای [illegible]
من مدح تو در رشته [illegible] با مایه [illegible]
تا آنکه [illegible] [illegible]
ای سید سجاد پسر حجة الاسلام وی مای [illegible]
مدح تو [illegible] دست [illegible]
تا ساز [illegible] بکجا [illegible]
ای جا [illegible] کرده حق تو [illegible] با صبح [illegible]
احباب [illegible] اعدای [illegible]

در بعثت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم و مدح سرکار شریعتمدار آقای میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله

الف

ایکه رخت [illegible] درخشان زده لعل تو [illegible] جان زده
گر نه [illegible] با پی خالی [illegible] چنان زده
در تو [illegible] یوسف چرا پای ترا اندران چاه زنخدان زده
ثابت از آن [illegible] چاک زنی [illegible] زده
با [illegible] عشق تو شعله اندر سرا [illegible] زده
باد [illegible] بر [illegible] زده
[illegible] ختم رسل [illegible] بستان زده
احمد [illegible] هر که قدم [illegible] زده
سید [illegible] خاتم [illegible] زده
آنکه [illegible] از ره [illegible] سلیمان زده
[illegible] سرور [illegible] زده
ای [illegible] صبح [illegible] زده
[illegible] بر [illegible] زده
[illegible] خوانده [illegible] زده
پای [illegible] جور [illegible] زده
[illegible] رنک [illegible] زده
[illegible] عهد [illegible] زده
[illegible] خورده [illegible] زده
[illegible] سکه [illegible] در عالم امکان زده
همچو [illegible] حی احمد [illegible] ایران زده
[illegible] زده
آنکه [illegible] دانکه [illegible] زده
را [illegible] نا [illegible] زده
ایک [illegible] زده
[illegible] زده
در [illegible] زده
بس [illegible] دست [illegible] زده
دست [illegible] جز [illegible] زده
[illegible] زده
ملک [illegible] زده
انکه [illegible] زده
نیست [illegible] زده
زندگی [illegible] لعل لبت [illegible] زده
کر [illegible] زده
ای [illegible] زده
هر [illegible] زده
همچو [illegible] در طول [illegible] زده
[illegible] زده
بر [illegible] زمان شب و روز [illegible]
[illegible] زده

ترجیع در منقبت مولا المتقیان علیه السلام و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی دام ظله

[illegible] در نقاب [illegible] افتاده
[illegible] افتاده
[illegible] افتاده
[illegible] افتاده
[illegible] افتاده
[illegible] افتاده

در ستایش که شکایتها در توسرکان بعرض اعلیحضرت قدر قدرت همایون شاهنشاه ناصرالدین شاه خلد الله ملکه

بدارالسرورم ببر باشاه | مدار دنم خاصان درگاه راه
زپای پیاده بکال خراب | فتادم از آن پس بنبال شاه
سرافراز بدنبال شه جابجای | نهادم چو اختر بدنبال ماه
زبان پر زشکرانه سر پر ز شوق | رسیدم ببرگاه ظل اله
شهی کش فلک سطح درگه بود | که پرواز زده پایهٔ بارگاه
خدیوی که برای او گر قدر | بگردد بگرد دو عرش گناه
خدیوی که بحلم او گر قضا | بخشیده برافتد ز فرقش کلاه
خداوند اسلام والمسلمین | نگاهبان شاهنشاه عالم پناه
شه جم غرم مهر کوبن حشم | سلیمان حشم ماه انجم سپاه
الا ای خداوند آئین و دین | که دین است دین تو بی اشتباه
شکست است هر چو تو دادوری | که خواهند گر صاحب عز و جاه
شنیدند اگر با در روزگار | نژادم بسر همچو تو دادخواه
بیاد بسر از فخرت سر | نژند بدزدی عنبر شکلین کیاه
رود در بکه لطف او در جش | مبتغض کنند زنگی روسیاه
چنان سوزد از برق تیغ عدو | که از شعله نار انبار کاه
ز حسکش اگر کوه خرگردن کشد | فتد از تقرب بجواه و بخواه
ور از خشم سازی بکیوان نظر | شود ظهر بس افزون تر از این چاه
بدو بار بعدلت سلاطین دهر | نهادند از بهر طاعت جباه
بتفسیر بشکرانه عدل تو | ز انسان و حیوان بخشند شاه
چو ترا نام بعدلت فزون زین سخن | که یزدان بعدل تو باشد گواه
نگفت جوانت نباشد عجب | که در بحر جاه و بسازد شناه
سلک در فلک در زوش جا کند | بسنداری بخت و تخت نگاه
چو گفت که او در بسوبت نظر | زلطف محبت بفعمکن شاه

در مدح امام زادگان واجب التعظیم حسن بن موسی بن جعفر علیه السلام و محمد بن احمد بن موسی بن علیه السلام المدفونان فی بروجرد والمشهور عند الناس با امام زاده قاسم ولا تغییر عن هذا الشهره و قد رایت بحرتهما

در ستایش شاهنشاه اسلام پناه اعلیحضرت قدر قدرت ناصرالدین غازی خلد الله ملکه و دولته الی یوم ...

در تهنیت معاودت سرکار آقا حجة الاسلام الطباطبائی از زیارت حضرت ثامن الائمة علیه السلام بدار السرور بروجرد

در منقبت مولای متقیان امیر مؤمنان علیه الصلاة والسلام و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

در تهنیت مولود مسعود مبارک مولای متقیان امیر مؤمنان اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه السلام

[illegible]

تاریخ تعمیر مدرسه که از بناهای مرحوم حسام السلطنه محمد تقی میرزا فرزند ارشد خاقان خلد آشیان طاب ثراه بتوسط نواب مستطاب اشرف والا شاهزاده حشمة الدوله عبد الله میرزا

[illegible]

در ستایش ابو السلاطین شاهنشاه ناصر الدین شاه غازی

[illegible]

[illegible]

ترکیب مولود مسعود اعلیحضرت اقدس همایون شاهنشاه اسلام پناه ناصر الدین شاه خلد الله ملکه

[illegible]

نسیم قدرش اگر سوی کربلا سازد ورد / دهد به باد فنا ابر جهل خرمن کاه
نهیب او اگر سوی خصم از رخ خشم / اجل به دو شود از قطع عمر نا آگاه
بغیر راه حق ار کس بی رود گمره / برون و از مکافات بهره داد افواه
کشیده رشته عدلی به ملک سر تا سر / نقطه گر کجروان بود خطا ستراه
یم سخاوت وجودی که گاه بذل درم / بصورت درم و دهد زر به خلیفه و گدا
به پرتو شه بنده با هشت کیست بسیم دواه / چنانکه فرق ننماید ز روز هست و تقویل وه
بود و هر که محبات ازلی در راه / بکار هر که نیست سعادت در بدر بکاه
الا یگانه خطه شاه با عدالت و داد / نکو جناب حقیقت غلام این درگاه
که در مدحت و ثنای ابنا کس / که گذشته است در احمر کس از پیجاه
همیشه بوده مصطفی برای او حرمت / همان بوده قرر درش ز بهر
بسال اسال ادرا نالت / اجل برای وی حسن نتاده بالاوه
اگرچه خدمت اینجد که ملک نعمت / نکو ترات و را از غلام ملک

تخت در فنون پیشوای دین مبین و سلطان دنیا ماه است خاتم المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم و تهنیت مولود مسعود مبارک آنحضرت ارواح العالمین فداه مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

رقم به نام مشکر ازل حسن آمده / پس از چه خاهر ز هستی حسن آمده
جز وه عشق اگر خر ده عقل کل / عجمی از صورتم که حسن آمده
سرشت کن گرفتاری ولایت شده / چو طریقت بروم از درون آمده
زمین صلب و ترائب ام اگر / ز نقطه آم بیش و بلا فسون آمده
جلوه در حجت کریه کمان و دود / محاسن نکو ز مضمون آمده
هوای جانان زین مکر بهره هرا / تکمیل چو تم از درون برون آمده
اگر چه آینه قلوب سکون / بعثت فتنه آخر الزمون آمده
ولی محقق سبب خلقت وجود / محققی که دلیل مشرکون آمده
حجاب اگر خود نه بر دعای ماه رو / و گرنه از سمانه با ترکون آمده
پس از چه بود از خرد آه خود دگر / جهان چرا همه بندر خون آمده
زخون اشقی عشر جهان چو حشر شده / زمین از این انقلاب با سکون آمده
تزلزل اندر بار جفاکشته تماشا به / فسرده چهره سپهر نیلگون آمده
اثر زنا دعوی آخر لکم گشته نفی / از آن به جیران حریص چون آمده
نباشد انیوا قصه مکر نا قوال او / که بر ما محنتی ز حسد فزون آمده
بدالظلم جواد و طمع و قادمن / بکشف حال فقیه محرم چون آمده
یکی از هزاران طرز مشرح احوال / تجلی این به سنگ چنین سیر آمده
سر زبرو تحسین ها بی گفت رقم / که خطر حتی تجیه او چون آمده
رسول طاق لقب که از وجود ش بیا / تمام این نه رواق بیستون آمده
بکمی روی چنین مجلس مولود / بی نشی بکر اسکرکون آمده
شکسته گو به جاهای چنان که اعطا قی / فراچو سه طاق واق از حصون آمده
نامس قدر حق جاده بحر عشق / خموش و خلف از ابرار جنون آمده
فقده نما نیمو هبت برای شیخ کل / که در نوع نوع فلکون خطیلون آمده
ظهور این نور شد لهم غلبات الهم / نزول قهر خدا بگا فزون آمده
جهان که بهر مجرب شریعت چون / سخن سرا بنده ز مضمون آمده
غلام پیر جهان و سرور در استان / که زیب دولت زین پرستون آمده
چو زر خالص برون درآمده از عیار / چو منبر فزون زمین ز بهر جوعون آمده
طراز دست رسول مجید فقه و اصول / که کلام از قبول صادقون آمده
بجهر رتبت مصطفی بر فلک جز کی / که نامی شرب فزود از حسن آمده
فقیه الملک رنب حسین بن بوتراب / که بسیر جواد حواب بیان پیستون آمده
چو رسته ستقی ضیا جنش قی / که جبر ستوار از تقش جحسون آمده
علی نهضیم که بحر ضیا انقش شه / ز نقش دعوی بود در تقشون آمده
الا فلک ز بنه خویش لوای او ز هر کوکبی / بجنبت دل بپرسش پر افسون آمده
چهار سال است کاین غلام فقیه تشیش / نی نیر اور ز الجین ز صحن بون آمده
سمای از حضرت تو در تحکیم کسان / بلفت این بیان زهد مرون آمده
سازد او را جبه به نقش که / که صاحب منزله ز مصعون آمده
باختصار سخن مکبر در حق بی / چو این از آن چه ما مات شعقون آمده
بوی بجوا حق که امت طبیع او / زنا خت این که سمیع و عاقبه زبون آمده
الا جهان تاب به پا شما ما اقا / با نکو مام بحق ز صابرون آمده

در مولود مسعود مبارک خامس آل عبا حضرت ابی عبدالله الحسین علیه السلام و خاتمه متخلص مدح آنحضرت و آقای ...

زمین با سعی از شرفها گرفته / زمانه و با فسر دارا گرفته
که از عرش شده به فرش برتر / که فرش از سر عرش بالا گرفته
دگرگون کن خرد و شده وضع عالم / که زیب از جهان ارض غیر گرفته
معطر جهان صفحه ارض گشته / که باج از سر زلف عنبر گرفته
بس از فیض عزت ز آفاق شنود / بسر جخ ابر گهر زا گرفته
ز رضوان نکو بهرا بشارت ز جود / بکف عنبرین موی حورا گرفته

دگر باره چنگ در چنگ برده / دو با نار و حسرت یکجا گرفته
نیاورده که زمین از عقد گوهر / سلک گرنا نقد ما را گرفته
و بسیار دگر نقره روح القدس چون / زمین بار چون مام عیسی گرفته
شهاب فلک گرنه با اشراق غادی / کمی ماه است که جلیسا گرفته
زحشه که باز بیرون مشتاق دم / و یا بر بکف دست خوا گرفته
نگاری تازه ظاهر شد از حق / فرام ازنه سیحان زیبا گرفته
عیان اینکه کرده اسرار پنهان / نهان اینکه در دهر پیدا گرفته
عیان سرحق گشته از ستر پنهان / مکان نور یزدان به دنیا گرفته
قدر قدر گیتی جناب غلامان / شب در روز جا چرخ سینا گرفته
کنون تکیه بمولود فرخنده نغز / ز باب خرد جای عنقا گرفته
خود این نام حسین و پدر بوترابش / پدر با و پسر خوش سعی گرفته
و زاین جاه که ملک ملک عق به ها / که در دست دست سعی گرفته
از این نام ظلم شده و دین احمد / که هر کرا از خطه ما بتر گرفته
حسین حصن دین مبین ملکان این / و زان ز شرع و فر بیضا گرفته
این یک سلم که زدت علت / از مسبش مرطول و پهنا گرفته
تعظیم آن ساعت رو خور کرده / همی از چه چون سوی عذرا گرفته
چرا چهر اعدا بیش از فرما آمده / چو تب لرزه کین رنگ صفرا گرفته
و زاین بهر خویش دور مانده / اگر با توان با توانا گرفته
بد او در شیمه سیم لی دراوله / سفر نطفه نجوا اشیا گرفته
نو قدم بر رضوان از آن گشته خوش / بکف ماس خدمت محیا گرفته
تفصیل تم از حب این یک جهت / هر آنگو طریقی تولا گرفته
لب آن بعیسی مرده داده وزاین / بکف قدرت چون چو بتو گرفته
قدرت هم آن بر محل نور کرده / ز شوکت هم این تاج جوزا گرفته
چو آرا بنگ در خسرو دره لود ورشو / گرفته هم آن در سید ادا گرفته
کمال تو تحریرست کش هر که راهی / طریقی چو مجنون شیدا گرفته
وسیع است در علم آنکو هست / که در بر فلک راه چو حصبا گرفته
اگر عقل بحث تو سحر آفرین نی / ره از هر کسی چون بعیسی گرفته
ز نوع علوم تو کل ملک دانش / از آن سطح اقلیم غوغا گرفته
سیح از نیه از چه گاه گه کشش / ز بهر ... احیا گرفته
گرفته جهان ازو مانند طفل / که از شیر مادر تسلی گرفته
ز کر لعطف دامان تو خل رحمت / درآن هر کسی از چه سکنی گرفته
شکفته فلک ما و باغ از چه چون گل / بمفرش مکان از چه سودا گرفته
ضیا بخش کو از چه روز تاب شب / چو تابنده مهر که بیدا گرفته
زمین حامل از چه چون مام عیسی / زمان از چه چون شب یلدا گرفته
برات نجات از چه بگشته ظاهر / بلطف هر که چون خلد طغرا گرفته
پر از نال عطر تو از چه عالم / جهان ما فرا عنبر سا گرفته
شد کشف ای از چه ای اضیع کوی / شکفت از چه روی دو بر ما گرفته
نصیب شد الا ظهور عجایب / که از پرده غیب یکجا گرفته
عزیز خدا شافع یوم محشر / بدنیا ز ستر نهان جا گرفته
چنین گفت پیر مفکر در این جا / سراکای حسرتی تولا گرفته
متاخفل تاج جاه و با سلیلش / که در چشم این شیوه بینا گرفته
از آن بوتراب است حق بهر خش / که در مرتب جای یکتا گرفته
سبب ذات او گشته بر آفرینش / و ز او حق بهر عقب ما دی گرفته
از آن گشته آدم افسر تاج غفران / شرف خلق از سر آن یاد گرفته
از آن او بمن یافت بهج ز نوح / وزان رو کشتی قرین غرا گرفته
نگر دو دل با سوی مهراز او جا / چو از حور که در چشم جیرا گرفته
و گر سلطنت این نهره وقت برم / چو سنگ بدر جای ستوا گرفته
از آن قسمت خور برد مور لشکی / مکان گرچه در حصن و صحرا گرفته
مقام احد یافته او نجد رست / زمام سند این زا شهبا گرفته
مکان دور رحم و ختر تفضل ز بانی / علومات نشنیده اسما گرفته
چو از گشته او محله جبران / از او بهر کی بزمی تجلی گرفته
چنانکه در جوزخ از کینه ای / خود از چرخ کاهی ز شکلی گرفته
قرار از سما برده او با اشاره / مدار از زمین این با یجا گرفته
لبر جان اسیر سلوه دست میزان / بل از عقرب و قوس آما گرفته
الالای فلک قرز حشمت نتیجه / ز توده دون صغرا و کبری گرفته
تو نی یوسف علم و هر کس قمیصت / ز دنبال سر چون زلیخا گرفته
خاتم چو گشته است بحر کمالات / که سواحی از بحر خضرا گرفته
سرانگشت عبرت بدندان حیرت / ز تکوین قدر تو آبا گرفته
کسی الا تو در زیر زین افق است / کی خلق اقلیم بیبا گرفته
خشم او را جزو از ازل در سر آن ها / که از جام فضل تو صهبا گرفته
زمانه نه ز فضو تو طور است و / که از نور موسی تجلی گرفته
بخوانند شرحی بر رضوان ز قدرت / که طوبی چنان قد رعنا گرفته

نجوم تو نثور پرده بچهره / ز شمس فلک بلکه داد گرفته
خطا باشد ار اوری سان بگویم / ز چین شهرت تا به صنعا گرفته

بخوان عالیم در حق خود که حجت / احصم ز شخص اهم گرفته
بجهد آشنا با کز این جامه بهتر / بوصف تو در دست انشا گرفته

چرا زین کلام سلوک سحر آفرینی / بدوران بدور تو نهش گرفته
چرا زینسد با لغتی اعلونا الکن / ز دخت کز و نوی لالا گرفته

در اشعار خوانم پسندد کند کی / سکه در قبش لبوه جا ما گرفته
ز تجمره همه بید مجسه / فتور بره از فرسوده سرها گرفته

اثر کرده سرمه چنان در وجودی / که در زنده کی جای موتی گرفته
حمی کاندرین نیم جانی بسرها / زمام از همه اصل کرها گرفته

فیا ذا العجب از چنین نه بصری / که هم دمی ابینو اسمی گرفته
ز هی دختر بکر زیبای طبعش / که در هر نظر از تو کالا گرفته

ز چون غنچه صبح انتهای سارق / که از هر عقب بول بیا گرفته
به تجمل عقت باللماس مانند / که اندر کرم عجم جا گرفته

کسی میر حشمت چو دانه که حشمت / چو کوه هر ز موج نوا بیرا گرفته
الا تا خور از مشرق صبح خیزد / شود دور تو از احباب گرفته

کند باز جیحون نقصان و راه او / عداوت بود دل ما گرفته
ده هر عمر یزدان سزا تا که هر او / نمایند ابناء تو لا گرفته

در نعت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

[illegible]

در سوابق سعود دربار حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و خاتمه در شکایت از قلت محبت حضرت شریعت آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

عالم امکان نه کز خود رونق دیگر گرفته / رونق دیگر نه کز خود آسمان اندر گرفته
ملک اندر قبضه اندیشه چون ذات عالم / وز چه رو چون قیصر یزدان محور گرفته

[illegible]

در ستایش شاهنشاه اسلام پناه ناصر الدین شاه غازی خلد الله ملکه

[illegible]

[illegible]

قصیدهٔ بدیع الانشا فی منقبت مولای متقیان علیه السلام و خاتمه در مدح آقا کاجی میرزا محمد حسین ما لطباطبایی

[illegible]

[illegible]

در تعریف بهار و ستایش سلطان در بار ناصر الدین شاه قاجار و مدح جناب جلالتمآب اجل اکرم آقای امین الملک مدظله

[illegible]

[illegible]

در نعت حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم و مدح سرکار شریعت مدار آقای حاجی میرزا محمد حسین طباطبائی

[illegible]

[illegible]

در تهنیت شام زفاف جناب شریعت مآب آقا میرزا محمد تقی بن فخر العلما العظام الحاج میرزا محمد حسین طباطبائی

[illegible]

[illegible]

خاتمه در ستایش ظل الله صاحبقران ناصر الدین شاه خلد الله ملکه

[illegible]

حرف الیا

بقانون تهجی نخست در مراتب و مقامات شاهد معنوی و بیان مدح آن فرمایند

[illegible]

در دور ثانی هم در تهجی فی منقبت مولای متقیان امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه السلام

[illegible]

دور ثالث هم در تهجی و مدح آقا صدر اعظم میرزا علی اصغر خان

[illegible]

در تهنیت عید سعید صیام و مدح فرزند دلبند ... امین سرکار ... آقا حاجی میرزا محمد ...

[illegible]

در مدح جناب جلالتمآب نبوی اجل اکرم آقا میرزا سید احمد خان منشی باشی حضرت اتابک مدظله العالی

[illegible]

رتبهٔ چنین کس ما نبُت در خور او تو / در بود چو تو نسبتی یا یگانهٔ ثانی
در مقام مدح تو نطق و البیان الکن / در کار وصف تو فلک هر که جلوه ثانی
عیرتی کرد مدح تو کرده خاطرم مخرج / مدحت تو ام داده قوه سخن ثانی
ای سحاب بحار ابر مکرمت از رحمت / کی تقطر که در مدحت گهر چه ثنا ثانی
با چنین [illegible] ماغیات سرگردان / همچو ماه کنعانی گرفتار در زندانی
[illegible] / مجمع علما باشد دست [illegible] ثانی
گر چه سیم او کسی نی در زمانه [illegible] / در چه نامی آمد در روزگار [illegible]
هست گر چه عثمان عصر خویش [illegible] / عیسی [illegible] ایرانی
[illegible] / تا نشود [illegible] جانی
[illegible] / از بنای [illegible] خراسانی
[illegible] / داد ایران [illegible] سلمانی
تا تراید [illegible] باشد / تا بود [illegible] بیابانی
[illegible] ناصر الدین شاه [illegible] / سایه [illegible] خاقانی
[illegible] / دشمنان تو [illegible] گلاب [illegible]

در بیان ظهور عدالت مقتدای دین پناه و مخرب شریعت رسول الله و وضع حال شاهنشاه محمد علیشاه

بیا ببین که جهان در زمانه سلطان / که دین بی کسی [illegible] خراسانی
[illegible] / ملک [illegible] ثانی
نمود چیره با اسلامیان [illegible] / اسیر [illegible] ایرانی
نهاد دست [illegible] اسلام [illegible] / برای آنکه [illegible] در زمانه سلطانی
گمان نمود که مجتهد بود بخلق خدا / که بهر خلق خدا کرد مسلم [illegible]
بخلق مجتهد و بر مجتهد [illegible] نایب / به آنکه کلمهٔ الیوم [illegible] ربانی

[illegible]

در مدح امامزادهٔ واجب التعظیم حضرت ابوالحسن نوهٔ حضرت سید سجاد امام زین العابدین علیه السلام

[illegible]

[illegible]

در مراتب مقامات و برخی از ثناهات مولف و تهنیت مولود مسعود مبارک امام عصر و الزمان عجل الله فرجه

[illegible]

در تهنیت شب زفاف جناب آقا حسن ابن حاج میرزا ابوتراب و مدح سرکار آقای حاج میرزا محمد حسین الطباطبائی

[illegible]

در مدح جناب شریعتمآب آقای سید ضیاء الدین بن مرحوم سید المروجین الحاج سید محمد باقر العراقی طاب ثراه

آغاز اندر برخی از مقامات و صنایع مؤلف و منقبت حضرت امیر المؤمنین و سید الوصیین علی بن ابی طالب علیه السلام

[illegible]

تهنیت شب عیش جناب آقا میرزا محمد تقی ابن سرکار عمدة العلما آقای حاجی میرزا محمد حسین الله طالبی

[illegible]

در مدح صدیقه کبری حضرت فاطمه زهرا سلام الله علیها و خاتمه در مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین [illegible]

[illegible]

[illegible]

در مولود مسعود امام المشارق والمغارب اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه السلام و مدح آقای امین الملک

[illegible]

شنیدم چون سخن از آن فسونگر | بدو گفتم این سخن را چه حرف بهی
بگفتا هر چه گفتش جمله بی ریب | فرو چینند از ادب لب ها معطلی

[illegible]

در مدح جناب جلالتمآب نجوانتساب اجل اکرم آقا میرزا سید احمد خان منشی باشی صدارت جلیله

[illegible]

[illegible]

در مولود مبارک حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه وآله وسلم و بیان طغیان انهدام زنان بواسطه زیارت زینب علیها السلام و ... جماعت ... و ... ناطبه سلمان و خانه در مدح حضرت ... آقا حاجی میرزا محمد حسین ...

[illegible]

در مولود مسعود مبارک مولا المتقیان امیر مؤمنان علی بن ابی طالب علیه الصلوٰة والسلام عرض شد

در صفت حضرت سید الساجدین امام زین العابدین علیه السلام والصلوٰة و فاته در مرثیه متعلق بانحضرت

[illegible]

خاتمه اندر صحبت و خطاب با حضرت

[illegible]

در تهنیت عید غدیر و منقبت امیر خیبرگیر امیر مؤمنان علیه السلام و مدح شریعت آقای حاج میرزا محمد حسین [illegible]

[illegible]

[illegible]

در کیفیت معجزهٔ حضرت صاحب الامر عجل الله فرجه الشریف در [illegible]

[illegible]

[illegible]

در ظهور کرامت از سقای شهیدان حضرت عباس علیه السلام

[illegible]

در تهنیت نوروز فیروز که در مبتهج ربیع المولود واقع گردیده و منقبت مولای متقیان علیه السلام و مدح آقا میرزا احمد حسین

[illegible]

[illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

هذا كتاب مستمات

قصیدهٔ بدیعة الانشاد عارية عن الالف و مشتملة علی ادوار حروف التهجی من الالف و المصراعات فی تحویل الحمل من السنبلة و المدح و الخاتمة فی مدح فخر المحققین آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی مد ظله العالی

[illegible]

[illegible]

در تهنیت عید سعید قربان و منقبت مولای متقیان علیه السلام و مدح سرکار آقا محمد حسین بن علی بن احمد الملقب طباطبائی مد ظله

[illegible]

در تهنیت مولود مبارک سید کائنات خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین روحی فدا

[illegible]

بند — شانزدهم

[illegible]

بند — هفدهم

[illegible]

بند — هجدهم

[illegible]

بند — نوزدهم

[illegible]

بند — بیستم

[illegible]

بند — بیست یکم

[illegible]

بند — بیست دوم

[illegible]

بند — بیست سیم

[illegible]

بند — بیست چهارم

[illegible]

بند — بیست پنجم

[illegible]

بند — بیست ششم

[illegible]

بند — بیست هفتم

[illegible]

بند — بیست هشتم

[illegible]

در تهنیت غدیر و منقبت امیر کبیر علیه السلام و مدح سرکار آقا یا حاج میرزا محمد حسین الطباطبائی دام [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ایضاً بقانون تجنیس در مدح حضرت مستطاب اشرف اقدس آقای میرزا علی اصغرخان امین السلطان

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ایضاً للقاآنی [illegible] در مدح جناب جلالتمآب اجل اکرم افخم آقای امین الملک میرزا اسماعیل خان

[illegible]

[illegible]

وقرة بود این همه از دست حسرت　هم توتیا شد بچشم از نمی می سود　یا لیت که بسپود من از داغ یک خو　یا لیت ای [illegible] از فخر بکنجه و بر [illegible]

با تحفه با نم اهمه جنبنده سرا جا

همواره چو حشمت شده ام معتکف راه　یعنی پی کرد بودن از قید نو آگاه　ثابت شده ام تا شوم در که بیگاه　جان باز شاید شوم برق بالقه

حق و نت با بجسم حرمت یک

یا رب به حفظ امین ملک ری　خرم بنده عقب من از حرمتش بی　دست کرمش باز بین دار به پابی　ذات کنم نام این سرورم چوشی

رنجه نشوم نامی با نام سروم حشی

قصیدهٔ بدیعة الانشاء و غامضة المقاد مشتملة علی ادو احر و خمسه التضمین من المصراع والمستزاد تغزل فی رونق الهلال فی مدح حضرت مستطاب اشرف اعظم آقای امین السلطان میرزا علی اصغرخان مدظله العالی

از بهر قرص ماه شب دوشش برملا　به بهر قرص ماه شب هم اندر بسام ها　تحقیق ماه بود سرا چو نکو عتاب　تنفیس جان بسیدار این ابتلا

بودم بسام ها　تا رنج بر سلا　ثابت شده بیا　چو نشتر بلا

جانم طبیب بسید این رنج و ابتلا

حق خواندم افزا

بردم و بس التجا بدو رحمت باد　تا مرشدم بخواندن داد از تعجب　ثابت دل نا کهیم آورد لطف رب　جسم ز جا جنان که جهد کس از تب

تیغ حزن شب　ثابت تر از ذهب　چون کوکب ذنب　محدوم جو طبیب

خاطر به بیرم آمدم آنگاه با طرب

فرح دل ازفرا

شهها بمانه با قلم رخشا دمات　ثابت چو زرکشته زرم خامه دوات　چون طرح ابجکامه سرا آمد التفات　حیران شدم از شکر چنین بکرو التفات

ثابت بدم دوات　چو با شدم نجات　حل گشت مشکلات　خوش خوش فتم ثبات

خاطر خوش آمدم که بیش عاشق التجات

دل شاد شدز ما

وقت بدیل بخت برای کردم از خبث　جهد رسانم آنکه مرا نام خود حدث　خاطر شوم بدو حرمت رادی که با خبث　خورشید با ضیا ز خوش قیافه خبث

چون نی جیب خبث　جفت مخت با خبث　جیر آمده حدث　در ارض چون حرث

دادار ارض را شده از صرف رب خبث

ذکر حق امین کفا

هم رتبتی که جملهٔ عقود را مزاحاج　حلال مشکلی که زبذل زر رواج　خسرو سرایی که زعالم گرفته باج　دریا دلی که بخشش او را گهر خراج

حل کرده باملاج　حفظش شده علاج　دست جوال باج　دره داخش خراج

ذات زبذل او بنهاده تحت احتیاج

سا سرده اخرا

هر کس سبب بهم معانی کرد اصطلاح　غالبت از افتتاح و بیان شده اصلاح　در دست دست شسته نی علی الفلاح　ذات جلالش بود و بهر کس مباح

غالبت از افتتاح　دورت ز افتتاح　ذو قیمتش و فلاح　روئیت پر ملاح

راحت فزون رسید که سلاد ز شب و صبح

ز انطقتی کبریا

خلاق بهر نظم جهانش گشیده نخ　دارنده در بسکه فیض بهوران و بیرنخ　ذو بسی از ضیا جهرش جو رشد و بیح　ز کیمن سپهر از او بجز آن کشته خلاش نخ

در ارض چو بخ　در رشد و بخ　رشد روی کاونخ　بینده ز دست فخ

رحمت برورزگار بمنده کش زفخ

سحقش شده ابتلا

دیباچه مروت و ده داری جمیل وداد　ذو الرحمتی که نعمت او دولت ایستاد　رفعت بچرخ رفت آن ذو الکرام نما　دلها هم از زمانه زده و ذوالکمت نژاد

ذلت بر جواد　راحت بهر کداد　نا فرقعه ستاد　سوی فزون جداد

سودای او قدم سو او بهر کسی نهاد

شد از الم رها

ذو فیض بیوتبار که مشفق جهان لیذه　رادی که زیر انقرخش شده جهان لیذه　زنفان هم بهر کس از آن نو جوان لیذه　سنک نظامش از کف او بستان لیذه

روح است آن لیذه　ز و بهر جو دان لیذه　سهل آتشان لیذه　شد بهرکسان لیذه

ستوری از آن نعرق کمان و مهان لیذه

صادر از او ولا

ره بر دوش بزد خرد بهر چو راهوار　داد و دلیل و جرازان آن یافت اعتبار　ستد سلسله بیش زرسید بهرو ماز　شا بسته است شخص دراینجا اقتدار

دانش داد و خوار　سحقش فتادکار　شنداز شی اکسار　صد رتبه با وقار

صورت ده معانی بنهان و اشکار

صواب کارها

زنده و دلی که بهر کرمش بود است راز　سترش نمرده یافت پیرش احترام　شاه شئی حقیقت جو آخر ساز مجاز　صوتش بسماع جهان بستراز جهاز

سرسته با که باز　واقع شد از مجاز　صادق تجلیاز　صوتش دهر کداز

ضابطین دهر را که گشته از وی احتراز

طو از بس بقا

سوانه کرم کف راد ش علی آزادی　شاه بر عطایش آمده بر جو د الفتوس　صبح ازلی که بر زده از جیر ابنوس　صبحم کنی که کرده کون حت جوس

شد مرغ القنوس　صدره بامکس　ضربت بر ابکوس　طرح اخسته نفوس

طالب برورزگار نکردیده بر فسوس

ظاهر حرم اولیا

شمس سپهر رفعت جاهی که بر داش　صد چو شمس بر وقتی از ذره کمترش　منبرش فلک اگر زوان شده برابرش　طوبیت در کمش که گشته او بر برش

صد شمس جاکرش　ضو بخشش بر زرش　جیب بهشت خاطرش　مخبر فلک بر برش

ظهراب چرخ آمده جیب ز خنجرش

عمر بش و بر غلا

صورت ده حقیقت و صادر کنی قصاص　صبحم ز رشته مسلک از نور شش خاص　خالف بکمالش ز فلک آمده خلاص　ظاهر از دست شد اعظم برق عام و خاص

ضاد سید القاص　خود یکه ستد خواص　ظاهر بطرز خاص　عزت به اختصاص

عالم آمده است از کرمش عام و خاص خاص

غایب و با ملا

فیضش بود و هست ز تقدیر بیاض — طبع ورا زحمت بی بیت اعتراض — عالم از آنجهان بمهرش یافت انقراض — عهدش چنان متین که گسستن فقیر باض

عیبش بری از بیاض — ظاهر کند عراض — عالم از او ریاض — غامض بود و بیاض

عم جبر از این لیالی ایک بود عراض

بمنتش شده ما

طوبی زسر ره نشش افتاده در خطا — عالم از در بش فزوده کسی بود از نشا — عالم بشد فضل وی افتاده بعجو بطا — عم برایاغ رحش آمده با فقط

خطا گشته خطا — عدلش اسا این نشا — عاقل گند غلط — فیاض و بسیط

فایق چو او نیامده فی فنی سقط

وزنش همه وفا

ظالم کشی بود که نموده هواش حفظ — عادل توانگری که کند کبریاش حفظ — عاقل کند ز صبح مساش حفظ — فرد احد کند ز قضا و بلاش حفظ

علم از بناش حفظ — عم در بلاش حفظ — فیاض وش حفظ — ظاهر کند اوش حفظ

نادر کند ز رحمت ارض و سماش حفظ

کاش کند روا

عهدش بود متین و سعادش بود وسیع — علمش بجز همه ترک کند وسیع — فرمان وی که بیت علم چو او وسیع — قدرش جناب حق و خدا و است بس بدیع

میلش بود شفیع — نظرش همه بدیع — فرمبنش نا سمیع — کیف بود بدیع

گیتی ز روی برش ببار از عیش در ربیع

لا حول از این عطا

خو عاهر سریست از او چون ز سرایاغ — فرزانه بیت وی که بعاود کشش داغ — قاش با جدال اسر افتاده ترد داغ — کیفر کشیده باغ با لطافت و زاغ

فرهنگ سحر داغ — قبش سواز بجاغ — کو آنکی ای الاغ — لب بر گشوده زاغ

مصرع او که هر که بجوش گشته داغ

مانند وی بقا

ما فیض خو کیت که از خجل گردد تف — قدرش جهان گرفته جهان عادت با تف — کیفیت عطای ورا بیج یخلاف — لازم بود محامد آن عدل انصاف

ما فزونت نا تف — کی بنیت ام شف — لعوارد ز شدلاف — مارا همین کفاف

ما ما که واجبست سرای ورا طواف

بنود جزاین روا

قدر و بها که در یم فور بیش بود دقیق — کو بیت جیش عالی دیگر بیت لیس یحقیق — کو بحث لیس یشقش و راجعت لیس یحقیق — مانند او نسب آمده وارسطوی و دقیق

کرده بیت شفیق — لعلیت ای حقیق — شستش که نقیق — نادر ترا ز عقیق

فرزند محامد بش برکس آمده دقیق

و الله ای برما

کو بیت کز صلوت سپهرش گسسته باک — لعلیت ای بیش که عادرز اشتراک — تنت خدایرا که شده دشمنش هلاک — ما و بده کس ز خاک و حینی مهر تا بناک

و حلیت اسما ماک — تعریت بتا بناک — نا با آمدی مغاک — و بیرا ز افلاک

وقتی ز لاهیچ شنرده ز بیج در دناک

بجش فی این سنا

لنگ از بیان مدحت او گشته نطق لال — مانده فرو ز مدحت او طایر خیال — نادیده چشم دهر چو او صاحب جلال — والا شده ز مدحت او وهم تیز بال

مانند بنده لال — نادیده زو وصال — وه وه از این جلال — هی هی از این کمال

هست بلندتر بود از این سپهر بال

یکتن بهیچ جا

مشفیا او بلند ترا گر زر زر خام — نابرده ره کسی بسرا فرعا از دعام — وصفش بود زعامه بسی سهر حرام — همسر او بر فلک بود از قدرش احترام

نفی صلای تام — وا جماع خاص و عام — هم نجزیه حرام — با هر زوی مقام

با جعدا که یا فستین رتبه و مقام

از لطف کبریا

بنوره است صاحب وقت کی اجنبی — وادی قلمروی شده انگشت بدینی — هست اختر بلند و درخشنده کمین — یا ذو العجب ز رنگ قمر و بر چنین نشین

ده وه از این امین — نا منزلت بدینی — یا للعجب از این — پنج زرین فلک کمین

نایب منای او بنود جهت آفرین

ثبت از شمس از جو ما

وهی بری بود و رکب حسن بی بیچ او — هر کز بجز ترا و بجس مو — یعنی بر این مقر گنشاده هستی تو — حلال مشکلات کند چاره کرد

اسرار او مو — یعنی چو بی فرو — جو بام طریق او — خورشش گم بهو

در دم مکرده الک و آفه زیک خو

ذلت بری زما

هست بلند تر بنود از این شاه — یک زره بیت رتبه او در مهر و ماه — ذ نازمدحت از هم دوران بیکپناه — سودای او نموده فقر بس چون گواه

یعنی از این شاه — روز و بهار شاه — سال پنام و ماه — شاه و خدا گواه

صبح امید او شده بیچون موی او سیاه

ضوزنش بود روا

یارب بکن ستاعی و خون فرق وی — قدرش بوی نوای تو چون فرزند شاه — عطلین ساز کشش چون [illegible] — قدرش فرون عارف بشد و نازش تی

طول بعمری — صبرش با مرها — تاریخ کشش زوی — کی بیش قدوی

لبریز کن سبوی بجش نخلی

ما دوامش دارها

در تبریک نوروز فیروز و مبعث امیر مؤمنان علیه السلام و مدح حضرت شریعت سرکار آقا حجة الاسلام الحاج میرزا محمود

خسرو بر نزای پسری تو میم سیقوا — ریزی ب ازم توی ز ناهی صاف کرا — نابشم بیاد تو سا غرمی کمتر را — مجنونم انقدر که دل صاف شد سرا

تا که ببرد دل از بر ما فیه سکندرا

ساقی مرحبین بی خبر از شرب ناب — خسرو علی الدوام می برین الحوادث — لب تغنم تشتی این طرب اضطراب — گشت سرار شنبی باده نا ب آب ده

خسرو سحر این قدح باده بده کرا

کامروز وقت آنکه رود جانب پستانکم — ست ز بلبل خویش را هم اوستانکم — جان بر گل ارضا آرم و از رضا نکم — است هر آنچه مقصود شاه و خویش اکنم

شاید ازان سرا شود لطف کیمیا درا

کاسه گل چو جام جم گشته چمن خانه هم   طرف چمن ز سبزه و شد خرم بود ملک هم   گر شد باغ و بوستان گشته پر از نغمه هم   گشته زمان عشرت پادشه و گدا هم

خود مکشم در این زمان می بکف [illegible]

سبزه دمید هر طرف همچو خط سبزان   چاک شد [illegible] جامه غنچه از [illegible]   نی شکر آمده بر سر شاخ [illegible]   کبک زد از من دمن آمده بر [illegible]

بر سر شاخ ارغوان [illegible] بلبل [illegible]

غنچه دهن بسته هر طرف سبزه [illegible]   سبزه چو زمرد آمده [illegible]   [illegible] وادی گشته از [illegible]   [illegible] شده از [illegible]

تا که نماند اهل جهان قدرت حق داورا

گل بچمن نهاده پا تا ز هزار دلبر   کبک خرامان دمن [illegible]   لاله بسوز داغ [illegible]   نرگس مست سرخوشی از [illegible]

[illegible] کسی این [illegible]

سبز چمن دمن [illegible] سرخوش [illegible] شد   بسکه [illegible] گل باغ [illegible] شد   کاسه ارغوان [illegible] شد   [illegible] بار [illegible] شد

[illegible]

باده بریز صبحدم [illegible]   گشته دمن ز [illegible]   باغ چو باغ [illegible]   [illegible]

بسکه [illegible] سرا

مطرب [illegible] ساز کن   [illegible] اهل دل [illegible]   ساز نوای [illegible]   [illegible] ناز کن

بس [illegible] سبزه [illegible]

چونکه جز از [illegible] جام [illegible]   [illegible] عشق [illegible]   خواهی اگر [illegible]   [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   [illegible]   چونکه [illegible]

[illegible]

باعث خلق [illegible] ذات داد کر   نقش [illegible]   [illegible]   خلق [illegible] داد کر

داد کری که [illegible]

آنکه [illegible]   [illegible]   [illegible]   هر که [illegible]

[illegible]

آنکه [illegible] صورت [illegible]   [illegible]   نقش [illegible]   [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   خلق [illegible]   [illegible]

[illegible]

مصدر کاف و نون [illegible]   [illegible] حق [illegible]   [illegible]   [illegible] صورت آفرین

[illegible]

[illegible]   هم [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

آنکه [illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

هرچه [illegible] وار

هرچه تو خلق خدا [illegible]   گر تو [illegible] وجود [illegible]   خواهند [illegible]   هست که ذات تو [illegible] خلق عالم

پس [illegible]

[illegible] حق بود [illegible]   ذات [illegible]   [illegible] کرده در دل خلق [illegible]   در دل [illegible] کافران

[illegible] ظاهرا

[illegible] اصل قدیم [illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible] زبان [illegible]

[illegible]

هر که بگوید [illegible] اصل [illegible]   [illegible]   فی القدیم [illegible]   چونکه قدیم دارد از ذات قدم [illegible]

هست قدیم را قدم [illegible]

مصدر [illegible]   [illegible] ذات داد [illegible]   [illegible]   [illegible] وجود [illegible]

[illegible] وجود [illegible]

[illegible]   [illegible] عالم [illegible] حق [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

هر که [illegible]   هر که [illegible]   هر که [illegible]   هر که [illegible]

[illegible]

داد [illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   [illegible]   هر که [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

ای [illegible] فضل و کمال [illegible]   ختم [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

[illegible]   [illegible]   [illegible]   [illegible]

[illegible]

جانب حشمت از و خاک درش رحمت گشت   چون چو زچرخ آسمان گشته منحرف چون ماه تا   گشته قریب آنکه هم سازد فنی از بلاغت   باز نمایش از و خاک دیده رحمت و عطا

تا کرد ارز فرخ تو بیرون مهر و مه کند را

بت الاولی دیران عالی و دانای این بت   تاگرسنه سپهر از گردش رنگ رنگها   دشمن تو شود فنا باز تو تیغ سحر   باد روا ز کبریا آنچه بر زینت و عطا

در تهنیت مولود مبارک امام عصر حضرت صاحب الزمان و خلیفة الرحمن عجل الله تعالی فرجه الشریف و مدح سرکار شریعتمدار السید المجتهدین آقا میرزا محمد ... مرحوم زین المؤمنین آقا آخوند زین العابدین

می احمد کف و هم جناب حضرت روا

مصطفیٰ و نور بیزی مرای بسا طرا   پرازباده پی نشاید بساطر طرا   کی اسود و ساعر از آن براح احمرا   بساطر بریزی سرا می شکر را

گر نیک محسم می زند ایم رخا طرا

محتسب العصر مرسم بیا بلک جنب زده   بصوت جهازم آن می چو کند زده   بیان من رگ مسان می التیبار زده   زخوردن نگاهی فدازم تو باز ده

بیم تا زدل برخم مم بحوشم اندرا

بیم ده که سرشود دلبستی بیکاره رام   از آن رو دمسار که خفته را مدام   بمستی بیان شود یکی نغز با جام   که تا مرز میسکوند شود پاره جا مدام

هر کجا بحستر و بدر ما گهسترا

بیم ده که سرکنم مدیح ولی حق   تو تا ... که بمقدم زه خلق   خدیوی که خدا مرا را اجل را اکرد تق   بمیچ صفت کند قسم برجخ شق

در انکار دشمن بالاف و دا را

بطا هر نهاد دیو هوم اندر نهان   بدین هر آمد از پس برده نهان   گل باغ عسکری محسن حجة زمان   که شد صاحب الزمان یکی بر جهانیان

که شد بر جهانیان حکم چون ثمرا

امیر که عالم از ازل به بهر ممد بود   خدیوی که مقصد حق از آن او بدی بود   سبب که نور او بهبود اعراز شد   در ایجاد ماسوی اراده می پرورد

تو آن که لم یزل خدا او را کبرا

نه کرانی از کجا خودا او که چنیرزدا   نه گرامی حظر کی از ا بهر ریزدا   نه نیستی زحکم او تواند گریزدا   نه باد و توان فلک بیان سیتیزدا

که او خود جا سوی بود میر و سرورا

نه اندر قضا اثر بود در رضای او   نه اندر قدر بود هم بچا رضای او   قضا را نهاده چون سرا در چیار او   قدر را ستاده چون پی در قطار او

چو استاده بنده بر بدارش اندرا

دلیل او بود او خدا چو خود کسی   نسیده کس دگر کسی غیر خود بسی   نه گشته به جزا زنه هوا بود دم کسی   نه کس بستری شد زاین نشاندی

نه بیمود او زنی نه بیمود کو شرا

نه زنیب بجاتش بود و راجی تب   نه امکانیت نیاید و هم الای ادب   گرا و مطلق بشر پس این عجب از طرب   دراو نی بشر چرا ز جنس بشر ای

فیا ذالعجب از این چنین شخص مظهرا

فرزون خدا فریش و کرد آن فسرده کار   گشد کائنات از بهود دی افتخار   همی داده تکیه بر جهان سر خود اختیار   ستاده است مشتری امیر کرد کار

این هذا اشاره است بمجلس جشنی که بزم خدا آسمانا که نایک جشن مسرف را زد را حیا خواهر جناب سید العلماء آقا میرزا مدظله

چو جشنت که آمد از خدا اندر بزم سرور   از این تهنیت بپا کند هر عشه نور   و هر زهره و ما زچرخ سوی انجم او   کند ما ریاب ساز رحمان در رعد ادب نکو

هذا از سخن سپهر چو گهر در افسرا

پی خادم کند او انجم مه مساعری   بگنج مهمان دهد در این بزم ما هری   چه گر بود کسی دراهد انس شاعری   امیر شعر کو بیش جمعیات نادری

ولیکن نه زد حق مدیحت کشورا

یگانه ولی محمد آن عالم کهن   که از نسیم او چنانکه گوهر درکن   عرف سان شده بر کمالش دهن   بیانات او به از عقیقی است که یمن

بر غیرتش بتمغۀ نشر نشیب کشورا

بیر دانش در منزل جهان کمال و فضل   جهان کمال و فضل سپهر سخا و بذل   که در نزد منصفان بر شد به سروری دهر   برادر علی آنکه دری فتاده است نصب و عزل

چو سلطان که بر او لکنت نبی ز لشکرا

خلاصه مدیح و شد الکن زبان من   شد الکن مدیح او زبانی بیان من   همین بس که مجید شد اد روان من   که صرف نثار او شد امروز بیان من

چو قابل بود روان برد اختر

نه در حکم نکس که تواند مثال شد   نه در طلب گهی بوی او آن هم چنان شد   بیانات او عطی برش قیل و قال شد   بیانش را همسر از او بپایمال شد

دو صد شکلکس سر بو دست بکرا

بویژه که باشد آن بحسین کو بهوش   نتایج جنان نکان محسن زین العابدین   بهم دانشی که شد ری جلک و دین متین   جنان سلک و دین متین این بنیاد بما

که از نسیم مصطفیٰ و شمشیر حیدرا

بهمگش نظام جور هر آنکه مبا لیدی   اگر حسرت بیرده و کرد دستش آمدی   نکویش هر آنکس برسد ش آمدی   شرف او اندرش نکر پرستش امری آمدی

ز چیه دری بچیان دگر چرخ چنبرا

بود لازم جهان نخستین حسین سپر   که تا او چون قصد نام پدر را اثر   پسران شد شود بکار با شدا بدر   که تا پدر و هر بعهد او پدر اثر

خصوص از پدر اگر پسر گشت بهترا

جهانی نامش جلالان جهان بحر بیکران   جهان بحر بیکران جهان از طرح امان   سمی که بر کرد او به هر و هر ساز نه ان   تلقی که گر اش کند آفتاب عیان

کند وقت گر نرا شود گرد ستورا

نقابست قاعش تن او بود نفیس   برد صاحبان فضل در روز انیس   بنیر بیکان برد ایوان او انیس   جهان دیدگان همه کبیش جملیان زنی

که مجهول قدر او بسا ماند است یکرا

سزد برم اگر بود برد نفشش   نهم نیم سان چنین بر آنکو نقش   چو است از بهوده جدا دارا آتش   بس اینکش نهاده حق بدو آن چو چشمش

نشسته باشد نشانه جهان را مستواآ

سراسر از آن شد سر سر اسر علم او   منظم جهان او جهان گشت مو بمو   دراه خفته تو بجس اسرارها نکو   مجزوق از آن بهر که خدا داد اسنده

بیا موزن لقمه و دو بحسیون سراسرا

جهان فقد را بمی چنین هم ثروت است   چنین که نهر کران جهان بجد است   خود این بهر را چون نمی کسر بر کرت است   بلی این و کو نبا که اجزا کیمیاست

که جزای سه هر فتوده درشتی و یکرا

سر این قرر گزنه هشتن است پوش دار   خود آن که نتمه هر را انور بکو شد   چو جو هر دی آن زانکه دلبا کو شد دار   که خوش باد می ز جوش خرد شد دار

که در بای از بقین بر کفتا ایدرا

زحمد است بنر بام فلک رسید   زاین اسب عز بکوش فلک رسید   بانگام از این بهر جیحل بدل ملک رسید   حقیقت بدانی سخن که دستک رسید

چو اندر حنک بود قبایات بیمرا

بکی گهر جلیل را بود در بر لبا   یکی خلک فضل باشد مکرر از صفا   از آن یک جهانیان همه یافته عطا   وزاین یک بهر شان علومش بود دبا

بر او در شای این بنده شد خامه قاصرا

زنسل او بر شده جهان بر عطا   زفضل بپرسد و نتک جهد جو حمله   کشید ز بعضها به رحق با طلب   پسر را برار ز فلک فتاده است منزله

فیا ذالعجب از این او میر سخنورا

دو دارای عدل و سلطان دانشگاه   جو مهر آنکه علم و شاه جهان پناه   هو فرمان بر جلیل و سعی بیگاه   که در علم آن یکی بود آسمان گاه

که در فضل این یکی فلک گشته ما را

الا تا فخر و دین و مه کعبه بر طلعت   الا منزوی کل معطر ده مخف   چه مراد و در احسن ز جنات با نهفا   فروزان هم از پرتو ما به چراغی

بماند خشیاشان الی بو عجزا

بحشمت و دولت این همیشه دراز باد   بر و دولت جود وی شب و روز بلاد   که با حشمت اندرین جهان سرفراز باد   نه بیعقرب و منزلت نظر بیاز باد

چو باشد بیاز بس ز انتظار احقرا

در منقبت اسد الله الغالب علی بن ابی طالب علیه السلام و مدح سرکار آقا حجة الاسلام الحاج میرزا محمود الطباطبائی دام ظله

محب آمد بر سر خیمه کامد بهارا   عیان شد ز بستان نوای هزارا   بر شاخ شد ز نسیم پر از نقش نگارا   دل بلبل از جلوه لاله زارا

ز یکسو هزاری زنگ سو هزارا

گلستان چو زلف بتان شد معنبر   چمن را صبا کرد از خاک معطر   شده باغ چون باغ فردوس دیگر   دمن شد ز عکس چمن عیش پرور

نباشد خوش این چمن بی رو دلارا

نشسته بدم خوش که آمد صدائی   بگوشم رسید از در آواز بانی   بگفتم که خیز ای غلام ختائی   بر این ره زن است این صدا یا گدائی

بود گر پی قوت دارد گدارا

بجست آن ختائی ز بستر سبو برق   دوان شد سوی در زبانها ز بعد فرق   چنان شد بر وش بخجل کرده ما   هم بر خوردم از در جناب آمر خرق

که بهر نیش چون شیشه چون برگ کاها

نگو تر صفت خواست آن سرو نازا   عشق نان سوی در شد چو بازا   ببردی وی آن ترک در کرده بازا   چو در باز شد باز شد در فرازا

ما گفت لکا بخواهی بس کی خطارا

بود آنکه هر شب ترا است همدم   در آن دست عیش تو هر شب فرام   چنان رشت بر جسم انیزه سرم   که پرون شد از قبا جان او زخم

رها جستم و شکر کردم خدارا

بجا که رسید از در آن مهر تابان   بر از من چیس کرده چون شیر ز آن   نشست و نظر از نخست سر وامان   ز رخسار خوی کرده چون لاله باران

فرو ریختی زالعاب جیبمارا

کن از غیبت عجز چنبش نشستم   ولیکن زناله و نفسم دم ببستم   چو بگذشت لختی چو پروانه جستم   باطراف شمع رخش بر نشستم

بس بعد کردم زبان شما را

بو و گفتم ای آفتاب جان و را یان   عیان کرده قهر از چه و مهر پنهان   بنه از لطف این شیوه الیشم خفی   سر آب قهر تو نبود از آن ما

که از قهر تو آب شد کوه خارا

ز جا خیز و دری کن آنکه و مه صفر   نما ساغر بیاران راح احمر   کی از باده سرخ رخسار که دیگر   ز نام نشانی نماند بد فقر

مکرد فتر مدح تو کلعذارا

خورشید چون رعد و روز قهر زدی   فرو ریخت قهر ز جنبش بپا پی   بگفتا بیلفان خور و دارا شاه ری   کند مدحت قمر ختم زسل علی

ز فردای تنها جیل و نفارا

کنون کز خیال تو شد ابرو کشی   سزا هم سزد بهر تو سیف سر و شی   سزد باده نوشی نه چون خرقه پوشی   که نام نوش از شکری حلقه گوشی

از آن می کزی خاملش جز خدارا

خار آنکه این کرده شیون چینی   نمود نه ز بیعش همه دین و آئین   ره آن بادیه گاه و دره و تمکین   شود در نوحیان سر عطاء و بایقین

مقامات حق ز دو شود آشکارا

تحسین مقام انکه از خار مسنون   کسند و مدح حمریش شاه مردان   و صی و پلی فضل خیمه ز شوکان   ولی خدا صاحب تیغ بران

حبیبکه بانش بود و خوا انتقا ما

و صی کرده را و صاحب نرزان   سفیر و خدا در جسم امد لمکان   و نبی که جز ذات سبیل سبحان   قصیرا ملاز مشرع علامی آن

همه ممکنات از سپهار و کب ما

و صیی که بعد از وفات نبی هم   برای ابی بکر آن ز نیزه از قسم   با اظهار اعجاز کردی فراسم   سنبیه رسول خدا را مجسم

که گفتی مشدی ز نفره آن تا جدارا

ولی که کرد ذات پاکش نبودی   نه خلق جهان شد نبودی وجودی   نه ظاهر حقی نی کسی حق ستودی   نه دوستی کرد سانه عقد عقودی

نه نفسی که گیرد آزادی جیدارا

الا ای مهر کان و قدر تو قانون   سراسر همه ممکنات بستین   فن کر گنی کائنات این بر خی   نه بخشیده قدره کردی بدانی

چنانیکه بر دامن کوه کا را

کراز پرده غیب ذات تو پیدا   نمی شد نمی شد جهانی هویدا   خدا کرد از دست شفقت محبا   اب ماتت ازمادجین تا که بر با

شدی ملک فانی چنین پایدارا

هر آنکس که انکار این جامه دارد   نظر زانیه سر و لوی بر آرد   تو قسر و هو خود که داشارد   ز مخلوق و در حق ما هر چه آرد

نکرده بیان الف وصافها را

بحق تو گاه و در حق شتناصر   زبان من اکنون و لای تو ناصر   بطبیعی پیستو از رود اکر   مرد کار سنو تا پس از شعر آخر

ستوم ما رج حجه رو زکارا

یگانه در بحر فضل و کمالا   که در وحتش لطف و نوسم امت لالا   همه از غیبهشتیان خیالا   بجام ستایش فرو ریخت بالا

بجولان اول مداد آل مدارا

الا مطلع کوکب برج دین   مروج باحکام شرع مبین   منه بو فشان این کرد کرد رزینا   همانه تو شخصی سلیمان نگینا

نه اندر جبین و نه انور بیانا

خدا کرده از لطف محسود ما است   ملاقب بمجتهد و نام کرامات   مخفی هر که از علم اندر صلات   نموده لحت واجب بهر کس اطاعات

جو هستی نتایج امام انجما

کنون حسن ما ساز ختم کلاما   که سد خانه طبیع تو انهدام ما   در او وصاف فرزند خیر الانام   نمت زین قسر دان عقدش مقاما

چه کرکشته شهره روزگارا

الهی بحق شفیعان محشر   بامان که داده مذور راه و سر   بحق کلاری پر از خون اصغر   نما در حق حجه ما معقدر

بقا تا که بر پا بود روزگارا

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت مولا امیر المؤمنین علیه السلام و مدح سرکار آقا حجة الاسلام الحاج میرزا محمود الطباطبائی دام ظله

نشسته چو ساپکه و خیال دلبرا   بکان سر اکثر ناسرا و وجه اوذرا   گران شهر عید را بسوخت خویش دلها   چه افتد کره در گریبانه اوست نار ازدا

بیارو دی کاسباری بر بریم بجا

[illegible]

شراب صاف باده دان پیر میخانه سرا

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

چو زبهر خیر او در کرسی بگشود را

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

چنانکه مختصر سلطنت دولت در برا

در تهنیت ولادت باسعادت حضرت قائم عجل الله فرجه الشریف و مدح سرکار شریعتمدار آقا حاجی میرزا حسین الطباطبائی دام افاداته

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

جاری از ... چو سیل ... از دامن آمد

اونایان جنگ کار جرئت و ... | از ... بگو ... هم مستی | باشند زر ... که ... | که سر ... سر بنهاد چون مستی

از فتاده از ضرب چوب ... آمد

کار ... دوست که ... | ... روان خود ... | ... کرده ... | دل ... دیده از پی سودا

کار ... بری ... آمد

گفت ... کار شب ... بر جوان | در چنین ... کرده ... | گفتش ... جا ... | خیز ... اندر ...

کان ... دائم ... آمد

گفت ... از این کردار ... | دیده ... طریق ... | ما ... حق ... | ... حق ... این ...

... طریقه ... آمد

گفتش ... خود ... رحمت | از ... | گفت ... | ... رحمت

... صاحب ... آمد

آنکه ... نام او | ... نام او | ... او | ... او

... جهان آمد

هم ... رسل ... | هم ... | بوده ... آدم | که ... آدم

کار ... آمد

... داور | ... | ... | ... مظهر

با عیان ... آمد

... خواند | ... | خود ... | ... احمد ... اند

در ... آمد

واسطه ... بود | ... | ... بود | ... بخود

... آمد

... ساز | ... زد | ... زد | ... زد

چون ... حکمران آمد

... | ... | ... | ... لا

... آمد

... | ... | ... | ...

... آمد

... | ... | ... | ...

... آمد

... رضوان | ... | ... | ...

کان ... آمد

بر ... جود ... | ... | هر که ... | ... خاتم

... آمد

عقل ... | عشق ... | داوری ... | هر کس ...

... آمد

... | ... | ... | ... نقیبان

در کیفیت استقبال ماه مبارک رمضان و خطاب آن ملایکه پاسبان بجهه تدارک آن

هر که ... آمد

... | گفت ... | هر که ... | ...

که برای ... آمد

گفتم آن ... | ... | هر ... | ...

گفت ... آمد

... | ... | ... | ...

... آمد

... | ... | گفتم ... | ...

... آمد

گفت ... | ... | ... | ...

... امتحان آمد

گفتش ... | گفت ... | گفتمش ... | گفت ...

با چنین ... آمد

در مدح حضرت شریعت مدار مرجع الانام ابو الارامل والایتام حجة الاسلام آقا حاج میرزا محمود الطباطبائی دام افاضاته

ای ساقی ... | ... | ... | ...

... سرشار

... | ... | ... | ...

... شده ...

... | ای ماه ... | ... | ...

... آمد

... | ... | ... | ...

... بسیار

... | ... | ... | ...

... بر بار

... | ... | ... | ...

دائم ... شهر ...

لیک است چنین آرا نان باده باقی　　بر سر زاران باده نه ساده و باقی　　بغرای از آن می بجز سم تلک رواقی　　شاید که گذاری به دم رنگ فراقی

از ترکش آن ساغر و در ظلمت اغیار

زان باده که لطف امام کرده رهزن جان است　　اکنون ده خامه ساغر زمان که خزان است　　گر دهر خزان است ولی باده جوان است　　از نور سپی باده دل در درکش آن است

بشکفته شده ان همه چون اول انوار

هر چند پر است رنگ من و نام من انگی　　لیک است چنین ریزه و در کام من انگی　　تا آینه گردد سپه و کام من انگی　　بیکبیر سپیر و محنت ایام من انگی

سرشار بیر و کیسه وام جانب لمار

اندوه بدل ره ره ابشا هر زیبا　　برخیز و از آن باده سرا در نگی از پا　　تا آنکه چو مجنون دل آزرده شیدا　　سر رشته نی روی کنم جانب لیلا

هر تاب سرایم ببرد از چسبا هر کار

از جای سلاخیز نگارا تو خدا را　　پر زان می گلگون بنه ساغر ما را　　هر لحظه ده آنجام العبد بوس و کنارا　　تا کردم از آن راح صبوح چو خارا

شیرین کنم کام و دهم از شکر بار

بنمایم از این کلک گهربار مجسم　　اوصاف مجیبن حجة الاسلام معظم　　معمور ده فلک مسند مفتی مکرم　　محمود ملک چاکر و زینت ده عالم

دارای هنر پرور و دانای سخندار

نه برده کسی چیز ورا ره بپایان　　نه پایه فضلش بجهان گشته نمایان　　آری خلف حیدر صفدر بود این شاه　　آری تو له بحر العلوم این بود ذی شان

آری پسر ناصر را این بود اشعار

از فرط عطایش که زد دستش شده ظاهر　　سردان سخی بر در جودش همه حاضر　　کلک خرد از جنبش نامش شده قاصر　　معلوم بخلوق جهان گشته که نادر

در دور جهان آمده مشار اخیار

ای سید عالم که بجمود پیمبر　　افضال تو فرزند نبی است برابر　　بیشه بود عائده زر بجهان زر　　از سبط نبی سیر نما فعال نبی سر

در کس بجهان نیست مگر سید اشرار

ای خسرو والا گهرای درة اجلال　　وی فخر ز ذاتت فلک اقبال　　شد دور ممالک بخود سپهر تو کیفال　　محمود ممالک بخود سپهر چو جبال

اشاره بورود آنحضرت بوطن　　تا دیده بخود چرخ چنین سرو روان دور　　لست از سفر مکه معظمه زاده الله شرفا و تعظیما

امروز طلوع تو در این خطه ببوطا　　مانند ظهور ید بیضا ز موسی　　در دار الشرف در آمده سر کوکب دارا　　با سر ده ابجا ز لعل لب عیسی

کاین شهر فشور آمده در خسی بیدار

با خوانقر ضمن آمده از چشمه ظلمات　　با ساغر آمد و از آن جوهر ذات　　ای بار دگر یافته عالم ز تو اثبات　　وی در حق تو آمده دیدار خوردات

من با چه زبان مدح تو گویم ملک گفتار

انشا کنم از که بسم عجب نگویم　　سستی ز کلام من و مدح تو بگویم　　هر کس که ز در بار جناب تو بپویم　　چون تخم که برف ببر د بصحاب بزویم

از سیح زمین هر دو کشیدگی به بسیار

سر رشته تو فیض قضا در بفرمان　　بنهاده ترا باقدرت حضرت یزدان　　انسان که بکاخ تو قضا آمده دربان　　دانسته که قدر برده تو گشته نگهبان

ما مارگر یار آن شده بخشش تو نظر بیدار

خود نیز برای تو همه آمده غالب　　دیدار ترا خلق جهان آمده طالب　　تنها نه بنا ز نفوذ جلالت شده واجب　　یا مهر فلک بر در قدرت شده حاجب

درگاه بنظم ز تو ظاهر همه اسرار

بگر فسته تقدم ز سما جوج جلالت　　بر ظل هما سایه نکی گشته ظلالات　　کردیده عطارد بصلوات تو تلالات　　داده بجهت با عطای تو دوا در رحالات

داریم در آن بحر جلالا فزون زشمار

تکبیر کواکب پی تسبیح تو سرانیده　　در مدح تو لب خلق سموات گشاینده　　اوصاف تو شایان بجهان نیک نماینده　　در غالب اعدای تو جانها نه بربایند

حاصل پی ایشار بر آتش بره ۱۳ بار

از سعف تو آیات ظفر خیز بخیزد　　در نجبه تو صحت سوهای بریزد　　عزبال فلک گرپی مدح تو بپیزد　　انجام بصحت چو خیسند بخیزد

در خاک بقا سوی عدم بر کشد ادبار

هستی کجی امروز تو خود کعبه اسلام　　زان است نبوت همه رست بکرسی احرام　　آری تو لی آن کعبه حاجات در ایام　　کز حضرت محمود نبی است ترا نام

هستی تو کجی وارث شرع شه ابرار

شه چاکر تو با همه رفعت فلک پیر　　شد بنده تو با همه آنسان که تقدیر　　در کار تو یکذره نه شکر است و نه تدبیر　　فوریت امورات تو تعجیلات تاخیر

حاجت بنیست شد و محتاج نشر یار

در عهد تو احکام خطا آمده معدوم　　در دور تو نا موس ز رستم آمده مظلوم　　بر خلق شده عدل تو و جاه تو معلوم　　علم تو و فضل تو بهر کس شده مفهوم

بل قدر تو چون گنبد گردون شده هموار

احکام تو جان سوز تر از برق دمایا　　اقلام تو دل دوز تر از تیر شهابا　　لفظ تو با آنی بکشد ثبت کتابا　　سازد زر سره و چار و تشش بو زحت سنا

هر چند بود حسن و بروجاده زلیبار

گردون شده در خم تکند و تو سمعی　　نه دائره چرخ ز بسط تو تسطیق　　سکین زمانه ز عطای تو ممعتق　　دارای جواهر منطقه و تاج معرق

گردیده میان ملک کوکبی شده سلار

از قسمه جهانی بر قدرت شده واثق　　بر خلق جلال تو گشته حد باحل　　سلطان جهان آمده در خوان تو سائل　　سنتی ز درگاه ترا آمده حاصل

بخی که در اندامش نشد کشید و اثار

ملک خرد از پر تو جنت شده ناطق　　بر طلعت عذرای تو هر کس شده شایق　　بر سیم تو عشوق جهانی شده عاشق　　آگه شده از بر موزات و دقایق

اختر که فروشنده تو احجه هر بار

گردیده خم از کثرت قدرت فلک گردون　　یکقطعه بر گرد جلیت شده سیحون　　بر قد تو خیاط از ل صانع بیچون　　بریده قبائی که چنین نامده موزون

آب　　نار　　برنامت کل سیمو قصاصه بخار　　هوا　　خاک

از ترنم الطاف تو سیراب چه صد کشت　　در آتش قهر تو شده سوخته زشت　　خلقی شخفیقت بهوای تو روان گشت　　در خاک کلی حضرت و حسرت چو فرو رشت

کر نام تو تن سیر شه لاشده بر خار

تا آب پا اوصاف جناب تو گشودم　　دین اربعه عنصر ثنای تو سرودم　　زار باب هنر گوی بلاغت بربودم　　بر رفعت خود رفعت ابنای چهار افزودم

تا هر که کلام تو کند ثبت بطمار

بس سیار کر ختنا نفته کرلالا　　گردیده از انجا بسر تر اسرخ خیالا　　حق دانم خود ممدوح تو کاسته کلالا　　در مدحت او سپو جهار بکجهه بالا

یاری تو کنی دعوی دانشور اطهار

تا هست اللاور فلک انیو عید و ذات ها　　بر پای الاما که عبیر است ببساطا　　احباب تو بر پا همه چون آر ضعراطا　　اعدای تو اعمی همه مانند قطاطا

جاوید بقا باشد بحق احمد مختار

در منقبت فصل فروردین و منقبت وصی بلافصل خاتم المرسلین یا علی امیر المؤمنین علیه الصلوة و السلام و مدح حضرت مستطاب علام فهام سید المروجین و رئیس المجتهدین آقای حاج میرزا محمد حسین الطباطبائی مد ظله

امروز دامن مریم گرفته خود سطح زمین | بادم روح القدس نجو نسیم فروردین

بر زمین چون نالد ز شمود ... فروردین | حاصل ارکیفیت آن بار شده ام زمین

[illegible]

[illegible]

[illegible]

از پی ترتیب و رسم اطفال چمن | باد فروردین ... صباحت ... [illegible]

زینت افزا چون چمن ... [illegible] | بازگرده ... [illegible]

خاک بستان ماند ... [illegible]

[illegible]

کرکمندی کشتی ظاهر آن روز القتال [illegible]

[illegible]

او دلیل جبرئیل او سوی رب جلیل [illegible]

[illegible]

در خاتمه

هرکسی او را دعوا را از کسی نکجا ...

[illegible]

بجکامه

[illegible]

[illegible]

در تهنیت عید مبارک اضحی و منقبت ولی خدا و وصی بلا فاصله خاتم انبیا صلی الله علیه و آله اعنی زوج صدیقه کبری علی مرتضی علیه السلام والصلاة و مدح جناب سید المجتهدین آقا میرزا علی محمد نور مرقد عمدة العلما آخوند ملا ...

[illegible]

بلکه زینان او دست نظر بهر سخنوار

آمده او بس عصر هر کز نور بس ولی | بلکه خود او بس شده هر کز نشد او را بدل | گر نه پیچ سخن کمال آمده او چو بخاری | هم بوعاث النفس از چه بیرا طرف وی

حلقه زنان لیک صبح و شام اهل فضل و کبار

جمله ما جمع حق کرده بجهون خویش | کرده ورا مرهم سینه دل ریش | آنکه هر کس ز خویش مهر او است بیش | لیک خود آن کو کند مرهم پی ریش ریش

بلکه بدار د نظیر در همه ملک و دیار

جمع کمال و هنر فصل علم و ادب | دانش او رفعت اصل او حسب و نسب | از ادب او امد منتهی و منتخب | در عرب و در عجم در علم و در حرب

نیست چو او مقتدا نیست چو او کامکار

تیره شود چهره مه با کرم حلم او | بلکه کند مرهم ایمن حسد را آرزو | بجود بیرا ز پیره تو فضل وی آنچه تو | کس نتوان کاو بحث آمدش روبرو

در که شود میشود دهر بهر او افتخار

هر که بپرسد از او هر چه جوابش دهد | بلکه نشان در جواب راه صوابش دهد | در سخنی شرح یک جمله کتابش دهد | جای ظرف هر که او در خوشابش دهد

ما دهش آید دران کی چنین اعتقاد

در که بحث از حسن کوهر افشان بجه | همچو کا از صدف ابر فشان بجه | خود که بر این حسنش آنکه او را بجه | است چنان کز سماش رحمت حق بجه

همچو کسی را دکر نیست بعلم افتخار

همسرش آمده او با شمس و ادم یقین | چون زر رسول است خود نقل حدیث یقین | شیر چو حسین پس با ادب ابن اخنین | عالم بجهش کشید سیر سلیمان نگین

کامده او از حق بر که با افتخار

افضل بیی از هنت خوانش از خط | چون ز نهر خبر آمده براین نمط | خود علمائی جمله حجتی شد فقط | گرچه اعادیث است در همین نمط

لیک کفایت کند این یکم از نیکوار

ای شده وی حضیض بر رفعت فلک | دیشده مستعرق لجه جلالت سمک | آمده بر تاب در رباب ز خیل ملک | شهرت علم او کرده قدر ادبیس ملک

ما بهش فضل تو در دهر بی احسان نگار

هر دل تو بر بسته آنکه علم خور دهان | داد تو کرم کرده از دست تو کرم شان | دیده نشد نادیده نهر تو در جهان | بل چو تو نا به دکر مرد بود در زمان

هر چه کند آسمان بهتر از این شمار

اهر جهت کن دو مدح ارجان شد | از دل و جان بر ورت همه ثنا خوانشد | در چمن مدحت جلبل داستان شده | از هم کس بهترت مو و طرز تو انشده

مدح تر ابهر خود کرده بجام شعار

فکرت مدح تو اش لحد نموده از کران | رفت فقد و دانش بر وه ز عقل دهان | کس نتواند عجب که چه نشسته بجان | نزد محیط کمال کنک چه دار دزبان

خشک چو کردیم کلک او فتاده بچار

عذر بخواه ز جو خودی بکند روی من | کامده زین اختصار تیره بر از نور | بس ز رحمت بزرات نظر بهر | تا که نباید بکار بهتر از این خوی من

زانکه بود خوی من تیغ تر از دوار

در مولود مسعود مولا المتقیان علیه الصلاة والسلام و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

ماه قوس ای پسر بخر نیم احتیاج | که سر دی قوس را کند تقی علاج | بو بر نیزه آن می که او کرف عشق رواج | نحمی کرد آن باده را رواج این شد تاج

بغیرق هر کش کشیده نشاط از فرق تاج | چو می که بیخادوام ز فر مش یا فر سیر

شب که گذشته مرا بر یه دولت رسید | بر استم همچو گل زیبای تا سر خسید | نشاط او افزاینده جبر ق ازم دوید | مناطبش کوری کرای بر بر بر بوید

چو شد که آن شب ترا خیال بزم کشید | بگفت دارم یکی حکایت اندر نظر

حکایتی کش جوان کم است راه حول | کرامت بهر بشر و ار طریق وصول | بگفتم ای او تو ام هر حرف صد حصول | نکتی نهان از من آن حدیث حق رسول

چو گل شکفت بگفت که زیج پاک بحل | ز نشر عجب آن شکار اشک از پی دفع شر

نموده تی قسم زو آتش در حرم | که تا حرم را کند ز نور خود محترم | بروی خلد و ستم گشته ناسخ تم | نمود از این جلوه حق نازی رفع ستم

شهی که گشته تو باد و دلش بزرد قدم | که تا جهان را کند تهی ز زیب و کدر

بود خود این عقده بس بیا امام بول | ز اختیار بش هم از خود امر مستقل | کرا که بیرا تب لبی عجب بود زبت هل | اگر چه زین عالم کسی بخواند جهل

که از کفتار خود شود مجشر خجل | چو نیست اندر بشر بجز از جهات شر

کسی که مظهر بود خدای ست از رسل | شده شناسا بحق رو و وف داده رسل | نموده اندر عدم ثنای فقه رسل | پرستد افزون ز هر که ذات حق با رسل

خطا بود سخن کس شمرد این کار را | که نیست سر خدا فقط از جنس بشر

ازاو مرا رسا بدست العبد ذلیل | بکار خلق خدا کیمن علاش وکیل | که سوی بندة زحکمت ش ولیل | چنین کسی را کند خطا و لی بجیل

دگر بکشتی جهان را دلیل بر خبر بیل | کرا بیا بدار او بیک سخنی بال و پر

خدا بکسی از او به هر شایع شده | و زاد و بر و ز همچو این مسنایج شده | ز خبر او کی عیان چنین و نا بج شده | ما ند را غیر از او کسی نه نابج شده

که هر کس شتر ز شده است ضایع شده | ز رفته را ای جواز طریق جهل خطر

شهی که خود ذات حق لیکن شناسانع | جز از رسول و دود و شبیه همه تا شنع | اگر که عملی چو حق چرا بحو واش فی | با بس اسکایت رضا باد و شی فی

کسی که مستغرق است یم تو آتش فی | نباشد او را بجز بیرد آن اهل سفر

خدا برا بهمه هزار عالم بود | در انفس الم چو این یک عالم آدم بود | در آن همه سر لعقی و حق خاتم بود | چو ا مورا این اندر آن همه مسلم بود

رز روی آن همه چه بیش رحم کم بود | بدست هیچ کسش بود چه بجز با شد پر

در آن هر آنکه او ازاده تما یدا | نیست از او کسی بحی به پیدا بیدا | نباشد ار امراو لبی نه بجنشا بدا | و با سخن ظاهر از لب کسی آیدا

اگر بود قوه ز اسرار او با بیدا | کرا و نه انکم بود زبان حق و بشر

کو تراز او که بجز قدرت بنود | و گر بدار اد و ددو بخلق نظام نمود | سشیم کرا ز ما سوی سبق نظرا ستود | به بندگی احد اگر ز راشبه بود

پس از چه کوم چو او کسی نشود دوهم | جز او چرا حق را نه کس بود در نظر

کرا دهد کی ممکن این بنا او ای وشد | و راه او نه کی این بنا ز بود جیا دشد | کرا و نه ز وح القدس پس اذ کی اشاره شده | رقید مجلی جهان جلوه زنا از و شده

ثبات حق مقصود از تمام افراد شد | نبد جز ا ثبات حق بخلق کار دگر

تعلقی نبت هر ازاد بی رای او | ثبت از تو خود او بیا گفت او | چنانکه خفته در او کمال حق تو بتو | صفات یزدان فرود ده او بود مو بمو

ملز ز بیش کرا به بجر بود بو | بس هر گشته ز وجه زنجوا نشد نیستر

ازاده در نقش نکر نمودی ددود | بسوز ذات ده ددو به بقی هنیشود | بنود اگر دست او بخت عقد شود | تحت از حق است او شود

نبود اگر او کسی کجا شد و دود ره | برون او کردی از مهین داد کر

چنان کرش مرح آن ولحیاء حمد کنم | زدای از خود بود ر شا بحمد کنم | شار آن بی جسم رسول امجد کنم | پس ازین نماد دعای بجد کنم

در ابتدا اندرین شار شا بحو کنم | اگر چوا بیانا نشد زهم جمعه مختصر

بسحر سلم دهل سخن یان پر تاب | سلیل ختم رسل مدرس شیخ و شاب | بیگانه گشش کسی ز نیدش نیرا تو ب | با سخنانی که کرده در بهره عام حساب

مهی که در سر سیه شد ضعیف الکر تاب | خدای دارد و را بدهر تا بست جو زر

الای مهر سپهر الای ماه تمام | الای دین را تو بس مانی قوام | فزون ز دانش تو افتاده قدر و مقام | سخن به جا رسید و گشت ختم کلام

محقق است اینکه بر زدن دو مقام | کم است حضرت سخن به پیش دانا گهر

هماره تا ز روز گار به سینه دل شکفته بشت | همیشه تا قائلیان ز کمال سان تا گشت | حسود تو خوار ز تر حسن و فاش افتاد | بلا به اعدای تو شود خیر سرشت

نصیب احباب تو نعیمهای بهشت | خور شراح ظهور رحیم شود رحیم ...

بود الا تا جهان بماند اندر جهان | نخود نپیچد ز تو بس بماند نشان | انا نکه شفتی بر سر خوان ... | هماره گسترده باد به بزم این کردگار ...

که کردهایی کسی بمرض امتحان | کش و دشمن کسان ... خود دگر

وطنعه ... | انا نکه انعام تو سرای در خانه است | پیرم ز صهبای تو هم ... | ... کفران کنند لعین ... دیوانه

موشحه | بری ز دین باشد ... | نکرده شکر خدا ... | ابتدا

تهنیت اندر مولود مسعود مبارک مولای متقیان علیه الصلوة والسلام از فاتحه مدح حضرت شریعت آیات آقا میرزا محمد حسین دام فضله

[illegible]

خاتمه

وصف ... | ختم خواهم ... | از برای ... | ...

هر کس ... | درمقام ... | ره ... | سر ...

[illegible]

در صفت فصل حوت و اثبات قدرت حق لایموت و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین دام مجده در شب زفاف آقا میرزا جلال الدین

دایه دی حامل گشت بحوت از نسیم | زنده ... | قدرت یزدان ... حکمت قدیم | ... کرده ...

[illegible]

آنکه سپهر حق شده زمهر بخت پایگاه — بسته بخدمت کمر بیرد راد مشتری
در خور کس نبوی سری دهر گاه — آمده بهرام چرخ با همه سروری
هست جهت خدمت آتش انفس چار — بردر آن سفتد از نغمه چاکری

بانی بحر العلوم حامی دین هدی — سبط زکی رسول ختم همه انبیا
شیوهٔ مردان بود دست جفا اینوا — مجلس او حب ارکان ز من اهل صفا
لوکس کش بقول حقه [illegible] — آنکه بود اقوال او نخبت بقبول زدعا

ثبت ازین جنود معدلت و داد او — گرچو بعدل اسفزار آمده بنیاد او
بلکه بود نا به حقیقت در اجداد او — است [illegible] شیوهٔ اجداد او
شیوهٔ مرتبه هم زخورد و کبار — هم بود اندر کی ریشهٔ اولاد او

ایشده آنت بحق سنن شرع رسول — دیدهٔ هادی ارتق بفروغ اصول
رد تو رد آمده گفت قبولت قبول — درک مقام مراتب توان عقول
از نظر رحمت حضرت پروردگار — مرتبه تو نشد هیچ ادعای اصول

ابشود گر بکوه سطوت تو بکذرد — ناکه گمان توجزان جانب یمن رود
تو نسی نائی که تا قدرتی انسان دو — برفرس عزم الکرام تو راکب شود
تا نخجیر قدم بازی بمانده زکار — بر حفراز فلک سپهر هما بر پرد

برقد زیبای تو ثوب کمال از ازل — نیک بریده رسا من عز و جل
جزء تو خود ذی نیت محل عمل — کرده مقامات تو دست کی از نخل
خواه بنزد جید خواه بر هوشیار — مسلم تو در روزگار آمده ضرب المثل

درس تو ادیس را گشته نیل عجب — درس تو منحصر در عجم و در عرب
افضل اگر از تو کس بعلم و ادب — در حسب و در نسب تحقق تو شد عجب
جشد بر البستهٔ او شهرهٔ ملک و دیار — تو زنداری بنی در نسبی منتجب

آنکه بمیزان عقل قدر تو سنجید توان — از رحم ادرش نامده اندر جهان
رتبهٔ قدر تو چه آمده نقش گران — می شود رتبه هر بکیل امتحان
کامده نزد تش کم از برگ شد کوهسار — کس چو توان قدر تو کرد به میزان بیان

حشمت پیر خلاد افلاک مجد و جاه — بر همه حال او شخص تو باشد گواه
مادرا از تو هستهٔ خواهش امید و خواه — موج تو ناکرده است ای زر بسیگاه
اگر از ین مطلب است جلوه ده نور دار — کرده ولی کرده است ای ز تو تشنیعات

دانی از ین داعیه‌ی نرمش فجل — صدق کلام سراخود تو گواهی بدل
سوز دل بی گند است او سر بکل — هرگز نشود به گمان درحق تو خجل
حق خدای امد حرمت نیت دهار — بامن تو نیکی دولت و مستقل

درخلوه حتم نهی ز تو گشت دو وش — کرد می آن حسلم با همه دریا بگوش
حسب توانجوش ما بار نمودی خروش — حلم تو کردم چو درحلقه گوش نیوش
کرچه برفتی بتو هر چه سرا اختیار — یک دل از افق مرحمت کرده چوش

من بی سودای تو نشستم ار نام دوست — در نظرم جامه سرگشت بقیه و تست
گشته‌ام از نشاء باده خلق تو مست — خود اکه بنده از خواجه بر جاست
همچو که تا صبح حشر نه شوم هوشیار — خامه چو من بنده گز کز اعدالت

ناکه جهان رمش از برو تو فر میسر — تا بود اندر مدار فلک مستند بر
مسکن احباب تو ترد امید غدیر — باد تر است حق چتبر سریر
منزل اعدای تو باد ستابوت نار — حق کند اثبات از انجم گواه گیر

خواستم از پیر عقل باده تاریخ سال — تا کنم این جامه را ختم بر تو سوال
گفت قسم اندر بهشت عشرت سبیل جلال — داد سرا پاسخ آن منطقی عیسی مثال
کرده با اهل جهان دهر پر شش بهار — کی شده مستغرق ای حیرت سال

۱۳۲۰

ایضا در تهنیت بزم عیش آقا میرزا جلال الدین و مدح حضرت شریعت آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی مدظله العالی

دگر رایت بهار بکوهت آمد آشکار — ز الطاف کردگار
ز الطاف کردگار رد کرد رایت بهار — بکوهت آمد آشکار
کز مرغان خوش نغمه بسیار شد شمار — جهاد آیم نو بهار
جهاد آیم نو بهار که مرغان خوش نگار — بهالای شاخسار

بخوجیه کز کار نماده‌ند زار زار
چو گلستان بکار

بجا با هزار شور یکی گشته جشن سور — دراین کاخ با سرور
دراین کاخ با سرور یکی گشته جشن سور — بجا با هزار شور
که گشته منه شور رشد از بالا اهل سور — ز بسیاری حضور
ز بسیاری حضور رشد از بالا اهل سور — که گشته منه شور
شود نیز از همه سوز نقاره دیده کور
نماده قلعه دار

سراچه است از چنین بساط که حور عین — نموده داد و کین
کمین داده این آن همه بر بزم از کین — بکف ساغر زرین
تا پی حاضران کشنده ز می چنین — کز شمامت یاسمین
شراب کیف اوبه از بادهٔ معین — ز بتر تر این و این
بمی رفتی جانیان نموده جان و تن
ز صبح تا شام تار

شراب که رنگ خسم بیرد از بدن — گرده تا به جان
فرابد خیال آن رواق هر روان من — گذار رو نشان
گذارد بر رو زنگار نشان از بیان — نشد است امن
نریزد و ز شرب آن دل استخامن — بسوز قطع جان
جان کسی و نکث ملی بجرش زعقل
در گرامی افتخار

نوایم نیست گفتن چون چاه شیان — من از ملک نشان
سرایم جنگاه می ازرنگ روز نشان — بجوانم این روان
نهم در جهان از این نیک نشان — کر تا آخر الزمان
تو سنیدیش گمان بخواند لیش جهان — ز مستی که اندر آن
چو کرد در مدح آن بیانات داستان
ز من ماند یادگار

فلک رتبه داوری که ملک جلیت سروی — فقیهی سخنوری
گرو از جهان جواد نموده است محتری — خداوند قدری
بجنبش او سرور ماند در دهر محمری — کز ساز و سراسری
هر کس که دعوی سرسر کرد و داوری — و راست برتری
نشسته صبح و شام بمسند بکاری
هم اکنون اهل افتخار

زکیت بکنده ارادب سخن آفرین — کند خرش آفرین
برابر نشیند و گیرد دست ناستیق — هرش برین
شده هر که دعوی هنر دارد از یقین — بکفت اولین
همین بس که در صدور ترتش است زنیق — بود از صفا جبین
چه جای آنکه سر کند بیانات دلنشین
که بخشد افتخار

برود از طریق راه و سبقی از سستقیم — جا نمود کریم
سفوتی شریعه اقتوی است زمان حکیم — همیشه لا نعیم
نه سر باره دست باد ورا حاجت از قدیم — بکفش بری سلیم
علومات منقولی بر آن محصین فهیم — چو در هست که بیم
کز اشکال منطق بعاید از او جسیم
برای بزرگوار

سیاسات او شود آگر عرضه بر جبال — چو ز روبا بید استقلال
بعقاق رو کند طرف بسته دو جهان — هر صورتی حال
و راز خشم بنگرد بهر بلکون تقال — کواز زیر کرسیم قال
بهوار قول با به جنید بلاشال — فنای کرد دو از جبال

فی ذالحجه التی فیه الاتصال
گرست اهورا پنهار

بحکم ضرورت ار بنا شده این جلد — بنوده قوت حق تعد — نه گرداشتی برهان در اثبات آن حد — نمونه‌اش چون احد
در او حقیقه تو تو صفات لا تحد — که یزدان مکرر — بود که کسی دهد که ترجیح یکی دو — دگر نه کار آید
کمالات صد چو حق جدا که بخشش نصد

بیزدان نوزدهار

بتاریخ سال این عروسی خود را — ضبر داوبر سلا — که در ختم سنتر دو نساده ترجیح — نگاهت عقیق زا
بگفتم چنان کنم در آن سترداد — که ماده کنده دعا — بگفت بعهد او کنده محبس ادعا — فدا دو نشر چها
حسین ابن بوتراب بگفتی بود ای
ابو صاحب حق تبیار
۱۳۳۰

در صفت فروردین و تهنیت نوروز فیروز و منقبت امیر المؤمنین علیه السلام و مدح سرکار شریعتمدار آقا حاجی آقا بهبه الدین حجة الاسلام اصفهانی

ز نوروی شده زمین چو خطا سبز نگار — بنفشه بشکفته شده این کوهسار
ز عنبر آلوده شده دی ز نقش بهار — چمن ز بوی هوا شده چو گیسوی یار
پر آمده باغ و راغ ز نار بری نزار

نشسته قصر بر سرو کران بهارا آمد — صنوبر از این طرب شده باز آمد
بدست نرگس عصا که بشارت آمد — گشاده سوسن دهان بیار با آمده
که باز دیگر جوان شده کهن روزگار

ز ابر با بچگک گهر چو یاقوت تر — شده ز نرد صفت تمام ارض از نظر
زمین شده حامله ز سبز و سر تا بسر — بیچ و تاب آمده رقابت در دو سر
کرمان کرده حمل بسیره دامیار

نوای عندلیب ز باغ نظر شده مغفل براغ — نموده سوسن لب او در بیچ و تاب داغ
نموده بر ترتیبه سپید چون برف زاغ — نهاده لاله جمل ز فروردین ایر داغ
چنان که باشد ز سرخ لاله نگار

بساط سلطان دی ز باغ بی‌جیده شد — کنار جو ما بنفشه بالیده شد
ز نچه درخت در برگ تراشیده شد — جوالش از نخل سیاه آشیده شد
کرد چاک پیراهنش کو او ابشو بکار

چو چهر خوبان نگر عبق زده از خون — فشانده زاله صفت که لاله آنکیان
نهاده افسر ز سبز و سمون شمان — هزار را سیفته نموده در بستان
چنانکه من گشته‌ام ز مدح شه دچار

علی المرتضی آنکه شهر که دست یزدان بود — نشنش ز نگین چو نقطه پنهان بود
فرزان ز عشق بنام او ز بستان بود — تمام خلق خدا را ز بعد بفرمان بود
چنانکه در حیطهٔ تصرف کردگار

سخن که خواهد اگر کند بنای دگر — نکو کنش کان بنا چرا کنی داد گر
چو حق بود بنده اش تمام حق دلپذیر — تصرف او را بود چو حق گنجشت و بر تر
هر آنچه خواهد کند که کشد باهم و داغدار

رضای یزدان بود هر آنچه او را رضا — قضا کند گر قضا قدر کند گر قضا
بلا فشر گر از آن کشد سا بر سبا — بجز درون چون و چرا که نه ص با داسا
کرامت ابتر جمیع خلق شهریار

مدینه علم را اگر باب او در نبود — بجز قدرت جز او دگر در امتحان بود
رواجراه او ببرد رسول امین و ممرقو — نبود اگر زبان ما جنس بستر بنود
نبود اگر راه گشاده بشر سوی احد شما

سخن که نفس چنان گشته ضرب قلم — بنای کون وکان نهاده شد رقم
بجو اگر بود او اشد وجود از عدم — که تا وجود از عدم بر رود ز حق قدم
چنان بگشم عدم ز بود پیروزگار

نهادی آدم با دخم ضد اولا اگر — قبول اناه و نوبه کی شدی پدر اگر
رواکهی که بوش همین نشد بود البشر — کسی نمود مهر کند بنای پدر
بیافته بچین بسر پر انکسار

برای کبر او شد تجبر از سایه اش — فرا تر از زحل کسی بود پایه اش
کند با چرخ حق مخلط همایه اش — کسی ز پرسند که این پدر که و دایه اش
نخواهش کس جز او گرفته کردگار

صفات حق را کسی که او بر بود — جمال کس بر ضم فرب حق که برد
قیاس رابرده از نظر اگر او در درد — که با جبائتش کسی از جنس بر دیه خرد
که گشته سرگشته وهم ابتقام او دیار

سخن که تاج اخوت دار او بود — سخن که رحمت گرش رسول کرام او بود
سخن که چون او احمدی ز و ابن عم بود — ستایش ذات او ز حد آدم بود
حضور و حجت سوی او ز شر شمار

سخن که یزدان کند مدیح ذات او — کی تواند بشر غایبه اثبات او
نبرسد فهم کس بعد لیات او — اگر جو کرده قصد زبان زمان بمدحت او
که ثبت اخر کنند حاد او فقار

بقوه حسن دی نکت عمر و او خصام — نبود ازو فتنه عمدان سیج نام
حسام جان سوزه او بیاد دین را قوام — ز خوف آن تیغ او که فتنه قت نظام
چنانکه از حجة بن حجة روزگار

یگانه فرزانه او سپهر عصر و زمن — که بر شد از حیدراه و خان و ملک خنن
بچین و ماچین از و بر شد در سخن — چنان که تا ارض روم حنفی بیلاد یمن
که و بیشش عنوان جو روح گیرد قرار

ز حضرت حجة او بسیاه کاری بماند — که در زمان حیش بیسند خود نشانه
و سی بسی از خویشتن بکار خویش نیز آ — جزاد و کرها بسند بخشش دیده بر افراشته
ز آل احمد جو الادم انحصار

این محقق بسند کلام حجة نطق — و گر شاه دیگران چه گوئیم بر دو رسبق
سائل ز فقرا او ز دنیا هم آمد عنق — که گفته فقرا نموده عمش نشق
چنانکه مهر فلک سیاه قدرش بهار

کتاب تصنیف او نگر که ابر چنان بود — که هر که بارو از نقیبه جهان بود
خبر مآل علما به بیجه آن بود — چو شمشیر علما سینه پنهان بود
که روش ببیند و راه بر زو خونده گنهکار

بهشت وجا بر این جنین در ز خود دانود — ز چارده نشستم حتی حنین شیر جامه بیرون
بنیاد اندر آهم چو چشم کرد باه ان — روز رومن این همی که گشت دیر ستون
بود از جوان دیگران که گشته او ستوار

در دی پشت او در این مرحمه و نوری او — قبای نور فلک بریده بالا او
هدیه چشم خرد به مهر صفای او — بزرگ و در و به نجس بمهر نگار او
ولی به حجت دما بجهان کرده قرار

نسیم لطف ارش اگر بسنگ خاره رسد — شکفته مانند گل ز بهر کشت ره رسد
شرار قهرش اگر بچرخ و باره رسد — بغیر جز یکی از آن شرار او برسد
نوای و لاد خسرو کند سقر شما

ستاد خنستم هنر را نزار بوی — ز غم بسر خروج کنند ف و چه زبان
نبی ز صحبا شده خم و جانه بوی — با مله ز اجداد وی همین نشانه بوی
و بهتر ازو دی جز نشانه یادگار

هدیه چشم کسی فسانه در کار او — ره جابت بود حقیر اشار او
ز نو جو کس بر گنگ زنگ افشار او — که بهتر از ترتیب فتاده صبا او

[illegible]

مربعه بدیعة الانشاد فی منقبت وصی بلافصل رسول اکرم و سید ختام علی بن ابی طالب علیه الصلوة والسلام

[illegible]

در تهنیت مولود مسعود مبارک خاتم انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم بعرض رسیده است

[illegible]

در تهنیت و صفت بهار و منقبت وصی بلافصل احمد مختار حیدر کرار علیه السلام سرکار ... میرزا محمد حسین الطباطبائی ...

[illegible]

بسر خاکی که بسا ابر مطر سر نمود بس سر زمین هم از این گوهر نمود سو لمعا فوج فوج موج در سر نمود بر زمین باز چون لؤلؤی تر سر نمود

گشته از آن سطح ارض پر ز در شاهوار

عارض هر سرو وادی کرده ز هر گوشه بر بهر نثار زمین دامن خود پر ز در ریزش او با تو سوی آمده بر شبه دهر جدول و دامنت فرق هیچ بجا روز کهر

کام ببرازه وصل او هم شده بیشمار

زال رسی دوره باغ جوانی ز سر دایه قدرت اهل [illegible] آمده که بسکه ز دامان ابر یافت به دریا مطر گشت صدف بار رحم پر ز درخشان گهر

حامل شده هر دو دم که گنگ پر ز در شاهوار

از پی تربیت طفل شکوفه تمام عقد نظر کرده باز نمود دامن کام که ز مطرفی انوا ساز چو شیر دام گاه کشدش از نسیم بهر بهشت بیوام

تا ز برای شراره دش اندر حیار

مرتبه عنبری گشته نثار نسیم کار سیمی جهان کرده نسیم از شمیم نکهه نفحه نزده بر عبصه چون کلیم زندگی از گلشن یافته عظم رمیم

تازگی از فراوه یافت گلبن روزگار

رایحه فردوس برده ز دل صبر و تاب غنچه شکوفه گشته درون پر گلاب باکه گشته سمنوزر ز دل کامیاب از اثر کیمیا آمده هر شیخ و شاب

چون به دری گو بدار قتیل به کامکار

طعنه زن از ترقی باغ بباغ آمده عربده گر نرگس از فرحه داغ آمده شعشعه زن لاله گل چو چراغ آمده نغمه سرا چون عجب زاغ و کلاغ آمده

بر سر سرو سهی فاخته زهره کشه سار

منعقد از سبزه کوه بسته تتق بر رباب اسنه به افسر از لاله گهر تشان همچو ترز شده ارض گران تا کران گرده ببرون کس از کام حسام برتان

تا که ز هر کس سهی قدرت پروردگار

صحن گلستان به کرسحت سرو جان شده ساحت سرو جان به کرم گلستان شده باد ز شیح نسترن طوبی رضوان شده طالع از هر شیخی از نچه بستان شده

در نظر بیره صد کوکب شهر اعدار

در ذرّه ذکر ظهیر از پی احمد تاج کرده بناثار چو در [illegible] آمده [illegible] یافت به باغ [illegible]

هم مکن طعنه زن جعفه ابر کوهسار

لاله برافروخته مجمره چون صبح لیل کرده فروزان جبال [illegible] [illegible] جامه کش از این [illegible]

کرده [illegible]

آمده از کهستان لک در سر [illegible] گرچه بسته [illegible] بست [illegible] خفته [illegible]

سر [illegible]

ابن عم مصطفی باب شبیر و شبر والی ملک خدا [illegible] شمع طریق هدی [illegible] [illegible] عالم بر خیبر و شبر

مظهر رب ودود مظهر لیل و نهار

حق ایجاد کون صادر اول رقم صادر اول رقم کاتب اول قلم کاتب اول قلم [illegible] آنکه نخواهد وجود از [illegible]

باز بود ممتنع بکند [illegible] اختیار

[illegible] کم برفتی [illegible] کز نهیا [illegible] در [illegible]

دین [illegible] فتح [illegible]

صورت [illegible] هر که بسوی حق [illegible] [illegible] [illegible]

لشکر اسلام را داد از آن در گذار

چاره ما [illegible] خواست [illegible] کو [illegible]

[illegible]

[illegible] عهد [illegible] طینت آدم [illegible]

[illegible]

[illegible] هر چه [illegible]

[illegible]

[illegible] آنکه [illegible]

[illegible]

[illegible] آنکه [illegible]

[illegible]

[illegible] آنکه [illegible]

حضرت جبرئیل [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] روز جهان [illegible] نام چنین [illegible] هر که [illegible]

[illegible]

آنکه [illegible] حفظ [illegible] دو [illegible] باری [illegible]

[illegible]

دست خلاف [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

عقل [illegible] بلکه [illegible] خود [illegible] عقل [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible] ختم [illegible] شرح [illegible] آنکه [illegible]

آنکه [illegible]

[illegible] [illegible] عالم [illegible] [illegible]

آنکه [illegible]

[illegible] کشش [illegible] آنکه [illegible] بلکه [illegible]

[illegible]

چون دو ضرب اغر عبادت غزا زآب   حق غزا شده همسر عیب از آب   دین شده روشن غزا کوکب غرا زآب   حسن جلوه به رجعه هو بالله

داده جلوه به دین چو مهر یادگار

فلک نبود که شیر از چه بود میسر   اسپهر چه ساده دل بیمر بیا میبرد   حد های خرد نی به هوش پرد   با بتوان در سر میز رفته او چه برد

جز که کیرد در این مرحله جنبش قرار

گر سما علم نبود قلزم قمر حق دی   در گشا اندر هوم اسپهر تن عالی   در شرر قهر او تا بدبر عالمی   در همه عالم کریافت نکرد دی

بلکه تا به عصر قطع زا بر بهار

ای یم اخضر بر که به لطافت چو شط   دی فلک اندر پی سپهر فتاده چو بط   ساحل او را بود لوح بسی نخست خط   هر که نخوانده بود تا ابدش ره غلط

گر نکشد هیچ او تا نصف کبر دار

دایه گیتی نزاده طفل اسیر هم چو تو   مام موالید را نخست پدر سپهر تو   عاید جوران و گر نیست مهر سپهر تو   وصف سرفت نیست کجا سپهر تو

شاه جهان از اطاعت ملک مدار

مصر اصطبل تو گفته زنیس کوش   این ایام ابقل سعدت بکوش   بمنی آفاق را کرده تو اندر بدوش   گر نه بیخش لجام داده سکونش از خروش

می او کرده از سموم او قهار

در تو بیابان بود بیرون اندیشه را   اسپه بستان فرد کوفتن بیشه را   قدر بنیاد به بحیل بر دو هنر پیشه را   هیچ در خوی از بس کرده کهن ریشه را

می نشود ریشه ایش کند از بس استوار

بست جز از نجم دریا تو در او کیش   با هنر بیشی تو خنک بر اکنجش   عابد همزم تو شد دم خود در کیش   باکه خاور وری از پی بکر کیشش

کرده از قتل او باز سفو خیار

پیش کف راد تو بحر سنای خیال   برده چو حسین از عجز موج انفعال   هشته بر رخسار مهر بر تو جود و نوال   شسته غزل تو داده قسم اطلال

نایم از آن کاو سخن کاو زنگی نگار

مدحت تو گفته خورد سطوت علیم چو یخ   تو کنم از وصف تو کشته چو شمشیر یخ   هشته بگردن مرا اشتر مهر تو فخ   با همه بیشتنی باز جو اخضر یخ

گفته او را دام تر سلیمان مدار

گفته من گنتر از در ان ملح کر بود   ور که زدر ان هیچ گفته ام اختر بود   لیک نکو گفتم ابسر در این هر سخن فاخر بود   لم بسرای تو شعر تا بلی کوهر بود

مات چه آ تفته قبول این گهر آبدار

بس بود اندر جهان شکر چنین نعمتم   کامده از رحمت حضرت تو خشمتم   هر که مرا اندر جهان در صدد ستم   در طلب منزلت بیشتر از حکمتم

کشف نکرد خست تعلق نشده دیار

تا که افق را بود افسر اخضر سپهر   هر سنه تا بعد از لالا اختر سپهر   باد عدو در تو آیم سقر اخضر   باد محبت ترا باده کوثر سپهر

حامی شخص تو باد دولت سعدی یار

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت امیر مؤمنان علیه الصلاة والسلام و مدح سرکار آقا حجة الاسلام الحاج میرزا محمد دام ظله

سرا بیار تو ایساقی نکو کردار   سبو سبوی گلگون بعید روزه فطار   بدون سعد در تمام سال از آن عقار خوار   که ماه روزه بسر رفت و شد سفو خیار

زمان شرط وکت منقضی یکبار

ایاغ پر ز شرابم بروز عید صیام   از آن شراب مروق بدون عقار حرام   بیار خم ز آن شرا بدون کلام   که قبه بچه بی کشته اهرمن خام

سزد که کیسه بر از پیش تو دیگر بار

سبو چه دل ابر کوش چو گوهری   بعید یم مه از آن شراب پر در پا   بیاری که سراهیری شف سر زنی   سرا ببر ز خیالی ز سر مرد و فرتی

که فتح کشتی دنیا ز اضطرار کار

تهی ز رزی شده ساقی کنون سبو و جام   چو سرو بهری لعل جام ما بکلم   از آن کسی ز بی لب زاده منفعلم   و دراست با من اگر کر کسی منش خجلم

نکاهبل دو از بیزر چه سرا بود بسیار

سبو ز شرابم ده ای سخن طراز   لب سبو گداخته علم ز تاب بچه ذهب   بیار از آنکه گلگون سراز نما عنب   که نابستی آتی سرابیان غب

کنم چرا نکه دوا در خور است دل زار

چو بهری بچشیدم مجرا ز شراب ولا   فتح کشتی نتوانم مگر زدست شما   شیخ ابهرا کی ز عار خیز بیا   بریز از آن می کلرنگ در قدح ما

که آن شراب بود دین شیخ اسرار

بیار آن می گلگون و در اح روحانی   که بیعطر او در زوسته ای بمحانی   غلام آن می سرخم که رشک غلمانی   زدایم از دل من سبوها حیوانی

از آن نگر دارنع حضرت آنی کار

سزد تراکه مرا مرحمت ز شراب آری   دل مرا ز تعلق قوم کباب آری   بکار بر کشم جمعه انقلاب آری   مرا جادوی شخص بو تراب آری

که رحمت اسداله مرا کند هشیار

شهی که منتظم از او ولطف اوامر دو   که فرشته روح از او وحدت نبی مشهود   نکوی از فلک او ماه به جبهه مسجود   مخفقا بخت دی ز در که معبود

چنانکه را نده شد ابلیس سفله غدار

شهنشهی که سپهر بر فلک قوی باه   به پیش فعل ستمه بیش حقیقت تر اکاه   بداکهش اله اکبر در زمانه پناه   بحشر کبد داز او واحد هر اکه کناه

بحق حرمت حیدر بحق گردگار

والکری که بود بار عدل اکبر دور   نشسته بهر سپر را نکو محور   بود صلاح قضا وصلح اوست نعیم   ولی حضرت حق این عم پیغمبر

ومی معلق تمی اتم مختار

الا که دفتر ایجاد را تو ای کتاب   بکار خانه می قدم تو نما صاب   محمد عربی را تو صهر و نایب   بجز قرب امورت خبر و جاب

فقط سزا بکی حسنا این لقب بسیار

فلک بسجده اگر قدر تو نور کار شود   به نیلوفر عظمت بی خبار شود   ز خلق اگر این مکرت آشکار شود   جهان به عسکری این سکون استقرار بود

که استقرار سزا ابد ز ظلمت شب تار

بود نفس تو تا تم شیت احدی   جهان ز رفعت و قدر و قدرت صمدی   بما سوی ز شرافت تو سید سندی   و عالم ازلی و عالم ابدی

بنودی ار تو نهان بوده نا اکبر استقرار

تو نیسل حق بوجود و تو خلق عالم کرد   همین ز نکته تو گاو آب آدم کرد   جهان بواسطه بود تو فراهم کرد   تمام را بدو حرمت تو خادم کرد

بموی و روی تو تمیز حق لیل و نهار

والله که خدا اینکه کرد خلقت تو   که منحصر بجهان شد جلال و رفعت تو   بس این بود ز برای مقام حضرت تو   که یک در حق بافت راه منزلت تو

دگر نه تا به ابد بود اسپهر پرو قرار

تمکنی از تمسک بشفعت ابراهیم   گلشن آتش نمرود اسپهر سرد و سلیم   بیابت اندر بدی نوح را سر تسلیم   ز مهر خلق بر او از بدیهی به جبه عظیم

بخورده چون ای کیش بامان قید طوفان کار

بحرمت رحمن مجید منبعش در دود   زمینکه صرح نجات بناه دکربود   تو آن سرا سر حسبی که زاده معبود   با خلق بر شخص ترا حسم ز بود

نهاده با خلعت کر بیست فوق ستوار

شهنشه یشتی زین زیده قوه سرا | بنود ما و هم از خاک هیچ وجه دنشا
بلاغ حجة الاسلام با یوم فردا | شدن کرما فلکم از شنای تو خوشنوا

بیان انجمن اخصار با عجبار

سلیل سید سجاد بحر فضل و کمال | اب الارامل ایتام حج جاه و جلال
بباب رفت اقدرش قیصر و هم فغفور | چنانکه ذکر او صاف کشید در هم حال

رسول خصلت ایزدی فرزانه وقار

الاسپهر جلال و الاسحاب هنر | کرو داده این همه علم و هنر داور
کسان هواس شخص آنکه مستغفر | که هر کمینه چاکرانه در نشر آسمر

قرون ترانه زکبران برتبه و وقار

تو انتخاب در اینده برکسان شده | زفضل و علم مقدم بدیگران شده
حیات بخش تراز ما و جاه دانشمند | اب الارامل و ایتام در جهان شده

کرما بجاه فقیر اکسی جلیل مقدار

نه ما هیچ تو حشمت هدای دیگر زلف | فلک خامه چو گوهر کاو فقد ز صدف
اگر چه پیش کسان شعر او ست گرانقدر | ولی هیچ بود نشسته در کنف

کسی که هیچ سراسته چو کشتی از چهار

بهاره ما بچمن شبنم از سما آید | بهار و دی بجهان تا ظهور نماید
بدوستان تو جنت عطف بفرماید | بدشمنان تو باب جحیم بگشاید

خدای اکبر و اعظم همین داد داور

در مولود مسعود مبارک مولای متقیان امیر مؤمنان علیه السلام و خاتمه در مدح سید المؤمنین آقا حاجی میرزا احمد حسین عظم

بازار از سر ما شسته باغ چو صاغ | زباغ از حشم درست چو پیشه زاغ
زاغ از زبر فرسا ده و کرده سیاغ | باغ از نی بری چون گلستان شده داغ

[illegible]

ساز بگو مدح تو در دل بشکر | کرسر برود حاشا سازش ببرد
در کشف جهان مطلب ای بحر گهر | هر گز نشود دادن یک باره خبر

بر من کشف جز قطعه سر | سر بر نکشد از من جز از چو جزا

رازی که سلامش بر برو قت دعا | عالم بعلقیه باشت دارد و بر ما
با ینده کنادت حق بیچون و چرا | راحت ببی نت دایم ز خدا

دایم ز خدا علم بر اعدا رت رها | دالیس محبان تو عشرت و ساز

مخمس در برخی از مقامات و تجردات مولف و منقبت مولای متقیان علیه السلام و خاتمه در مدح سرکار آقا حجة الاسلام دام افضاله

تا نهادم در طریق خاک ره با کوش | با فنم در ره به و هو تیان ما در خروش
تا حقیقت در شریعت سکوی ینهان | در طریقت با فنم بر تر ز هر کس جا کوش

[illegible]

جز تو در معراج اندر شام قرب داوری | کس نگشت بی‌چون ... انگشتری | پاک‌گوهر آن کف داری ... | [illegible]

گر ... نقشم از چه ... | کامل ... فرو

خواند ... | بستی آنگاه ...

عقل عقلم را جدال اندر صفات ... | هر یکی اندر مقام خود ... | ... عقل عشق ... | [illegible]

عشق ... | عقل از آن پس عشق ...

... | داد ...

گر چه در منع عشق را با عقل ... جدال | عشق با عقل ... | باچنین ... | جلوه ...

عشق ... حکایت ... | عقل گوید عشق ...

عشق گوید عقل ... | عقل گوید عشق ...

عشق ... خواهش ... | عقل ... | عشق ... | عقل گوید ...

[illegible] | [illegible]

[illegible] | و ... در ... بگویش

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

در لباس ... | [illegible]

پاک ... | هر چه ... بگویش

[illegible] | در ... | در ... | گر چه ...

[illegible] | گر چه ...

[illegible] | [illegible]

خواهم این ... | گو ... | جلوه ... | [illegible]

خواهم ... | جلوه ...

[illegible] | [illegible]

گر چه ... | گر چه ... | گر چه کرده ... | یافته ...

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

جان ... | دیده ... | در بر ... | کرده ...

[illegible] | حضرت محمود ...

[illegible] | کرده ...

[illegible] | دست ... | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

او نظام ملک داده ... | [illegible] | او ... کرده ... | کرده ...

او ز ابداع و صناع نام ... | او به عدل ... | او ... | او نهاده این مرتبت ...

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

هر که را ... | [illegible] | [illegible] | خوش بود ...

[illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible]

گر کمال ... | تا بود ... | جاودان ... حضرت محمود ... | تا که دارد ...

تهنیت نوروز فیروز و منقبت امیر مؤمنان علیه السلام والصلوة و مدح سرکار شریعتمدار آقا حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

از در ... آن سرو خوش خرام | یک دست ... | سر ... | بر گرد ... مقام

با جام ... | ز ... | همچون ... | ... مقام

زانو ... قیام

در داده ... سلام

... | گرد آن ... | گفتا این ... | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

گفتم ...

... سرام

گفتم ... آفتاب | گفتم ... | گفتا ... انقلاب | ... آفتاب

[illegible] | [illegible] | گفتم ... انقلاب | [illegible]

... بوتراب

... نظام

گفتم ... خسروی | ... | گفتا ... | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | از هر طرف ...

... مثنوی

... نظام

... | ... | اندر ... | [illegible]

[illegible] | [illegible] | سلطان ... | [illegible]

... اعتبار

... [illegible]

... | سجود کائنات ... | ... | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

هم ... بود

... کلام

ذات مقدس سبب آمد که از عدم
خلق نخستین قلم
اول بلوح مشیت زد این رقم
در اولین قلم
اول کلام بلوح مشیت زد از قلم
نور دو عالم رقم
تا هر که خلق کند این نور را حکم
بالاو بالقسم

آن نور محترم که بود محمد احترم
حق را جلا کلام

مستلزم ستایش و مستوجب ثنا
آمد بما سوی
در خلق ما سوی بود او قصد و مدعا
از کبریا
کز ذات او نبود غرض قدرت کبریا
کی کردی این بنا
بر پیک رحمت ارشاد پیرو رهنما
در باب حق کجا

با آن همه ضلالت با آن اهل خلف
محایت قریب تمام

خواهم چو واجب است که ستایش کنم او را
دائم که ثنا هو
در نور لباس حکمتش از بهر کرم فرد
بس نیست ما گو
ما در ازادو مقام صفاتش بمو بمو
بحرف گفتگو
هم ممکن است و هم نبود در این گفتگو
در حیرتم فرد

سرگشته شناسای ابلق و نقدچه گو
در صحت مرام

عمریست در کشش ز تعظیم که نیست
در آن توان نیست
در حیرتم فروکه خود این حق که محبت
بر ذات او کرنیست
حاصل بر او جز آنکه شد اما حق که است
در این خیال جیست
بگذر از این طریق که در این طریق نیست
کردن صحیح نیست

سر تا کسی چو توان بجوید که جیست
ای پر شعور خام

جز من کسی وی بی سرای شناخته
وین فکر ساخته
در عرصه جنین خود هر که تا خته
خود را گداخته
حاصل مرام خود کسی این بنور شناخته
هر قدر تا خته
هر جم کسی بجام جنین کی فراخته
کی دیده آخته

در بار قهر ما منهای کداخته
بگذر از این مقام

و نفس خویش شناسی چنان تو ای
بر ذات خویش شناسی
گر پی بذات اقدس او بردی ای فلان
بتوان شناخت آن
اول تو نفس خود بشناس از نهان
زان پس کی این کمال
بر ذات شناختن نبود کار مردمان
مخلوق کی توان

خلاق خویش را بشناسد کمالیان
جز آنکه اهل پیام

روی کن شان آنکه فروچیده در زمین
در جهل آنچنین
جشنی که جشم دهر ندیده است این چنین
جشنی چنین متین
بزمی که آن اینست شد از آن کهین
در بان کمترین
امر آنکه بشی جاده در آن کاخ نازنین
اللّه خیبای دین

کاتفه جیسبح آمدم هم نیز جز جنین
زان شود ارد عام

اعنی جناب سالار احمد سالار شیخ و شاب
میر فلک جناب
نوباوه رسول حسین ابن بوتراب
آن فرد انتخاب
علامه زمانه که ای تحت در خطاب
کشتی عشقی باب
مفتی دین که بر درش از بهر اکتساب
هر صاحب کتاب

چندان مقام یافت که شد اکالخطاب
هم مجمع الکلام

غیث زمان غیاث زمان او در طریق
علامه صدیق
چشم فلک ندیده نقیبی چو او دقیق
بر عاصم شفیق
عاصی کرامت درایت در تحقیق
یاری بود حقیق
عالم نیامده بجهان همچو او دقیق
بر او ست در تحقیق

اجرای حکم و فتوی مشرعی حقیق
در حق خاص و عام

این بس که باب او بجهان فرد ما نشاز
از لطف بی‌نیاز
داشته است بس وقف محقوق جینساز
داد استنادی بیناز
ما دیده چشم دهر چو او بی‌مستناز
واقع ساز بجاز
یا ذالعجب که نیست دراو یک شعیرازر
با برقفیر ناز

شد منحصر بفرد چو محمود در حجاز
این آسمان خیام

ای هادی شریعت ختم پیمبران
مستقدم سر من رای
ای از تو نسخ آیت ظلام در جهان
از صارم زبان
گر پای ثابت تو نبودی در این جهان
کی شد از این دوک
سوار ملک و ملت را این چنین نشان
در دوره زمان

کوی چنین بسعادی بهای تو ای نشان
ای مقتدا امام

مجهول ماند مفتی بسیار و تو بهلک
بیشه ریست شک
زانجا که صرفی بشناسند زراز ملک
خود و باشند ملک
اول خود را بسلک صرفی نیست بهلک
شد و از لیک هلک
آفاق را کنند اگر سر و مان الملک
با مهر بیل غلک

ای حیز تو بس که از نقد رو بهلک
ظاهر کند مقام

ایداد و باره ما بجی زورق روز و شب
المصطفی نسب
هر روی شان گشاده در حضرت و ادب
بجلت نسیب
کام و جهتلم ففر کرده چون طلب
الیعدان الادب
ریز بر ریاست سیم دشت و نیز جنب
انعام روز و شب

خاک را و سفن و حاتم ماکر و ملک بسبب
کم در زمانه نام

حشمت بود اگر چو خدا ونه نشر و نظم
با طبع سحت حزم
اوصاف او طبع جواد ش بیرو ده حزم
کوش شکسته نظم
حزم و در اجل بجو دولت بر حرم
ورزاد بیرو جزم
الفکند اصلاح سپر کرده شرکت رزم
این یک دشت نظم

از او و نای مفتی خطا بیم گنظم
در محضر سلام

در صفت فصل بهار و نعت سید ابرار حضرت احمد مختار صلی الله علیه و آله و سلم

جاه در این بهار وی بهشت یک کام
بیار از آن می گلگون بیاد شاه جم
بیو گل بشکن توبهای یک تو خام
بخای تو سر طبع سر از باده لیام

گر گشت شرم مسیل شد و دای حرام

مراد باده زلال کش پی ای ساقی
بنوی تا بخورم جل باده باقی
بهم جام تو سرای نگار طلاقی
چو از کند تو یاغی بهم بیشاقی

که در زمان ازل بسته ام در این ایام

نه در فتوح کشیم مشورت بود و کس
نه همسری کسی را کنم جز از تو کسی
سرا هوای گلستان و عشق در قفس
بیار زان می بیفشر که تا رهم ز قفس

زنم الهام سعادت بکار خویش دوام

بروز وصل تو و فصل نو بهار جنگ
بهم زنی آینه دل که صیقل می زنگ
کشم ایاغ سلسل از آن می گلرنگ
با آینه بجران نم ز وصل تو ننگ

گشتم تیزتر از جان باغ مستغرام

بفصل گل نه سزاوار بغیر می باشد | خیال من نه بجز تهمت جنان می باشد | دگر تو گوئیم بدون لعل ساغری باشد | کجا بفصل بهشتم هوای دی باشد

گران رسیم قسم بود باده حرام

جهان جوان شده امروز ساقیا برخیز | بساتکین میش شراب احمر ریز | بجای جام نساما صحابی گل بریز | از آن شراب مشعشع که بیشکر ریزد

از آن شراب که باقی نماند شسته نام

بریز خون صراحی بساتکین بلور | تبسمی ساغرم آسوده زانکه چو تو | خورم چو باغ سروق ز جام عشق تو نو | گلم ز روده زخود گشت عقب رنگ قصور

گر نیز مرتبه رسیده از چه چلوه فام

بی تفرج صحرا شوم زخانه برون | گشتم گوشه بستان و باغ دلکش | برار خوان زنم از آتش جگر لاله | دهم برشته انکار زآب باده شوم

چنانکه روح دهد بر بریشکی اجسام

الا نگار بر که چهره خیز و باده بیار | نگاه بسل از تو ساقی چراغ موسم کار | بربس که شد چمن از طرف باغ رشک بهشت | بباده جنان شده از زلف قسمت گلزار

بیاد ترانه بلبل شده نوازش مهام

کبوتران چمن بین که از هزار و هزار | یکی است قمری گل کرده جابکی بر سرو | سرا است حیرت ازها شنیق سرو [illegible] | [illegible]

در دعا عشق خود این بیرون گشته ختم کلام

سزد که ابر پی ار افشانی بسیار | گلم مرام خود از نوک کلک زار شمار | بریزم از صدف سینه لؤلؤ شهوار | [illegible]

که باتر که کند اجابان فقی با کلام

مبارک الله ازین کلک نطق زار افشان | که انفعال بنا دارد گوهر عمان | ازانکه ختم کلامش بود مدایح آن | شهی که داج او هست ایزد سبحان

[illegible]

چو گشت ذات شریف جهان زبر [illegible] | کشیده بستر معالیش حجاب برج حجب | زکرد نعلین او یافت عرش زینت و زیب | باحترام وجودش جهان تهی از ریب

حرین دلیل بحو اورش خدا بفرمام

شهی که در شب معراج شد چو عرش علا | زنه حجاب میش تو نهاد پا بالا | نمود طی مقامات غیب را یکجا | رسیده تا که [illegible]

خوش آمدی و حبیب [illegible] کرام

شهنشهی که چو بنشست در مقام امکان | تعلقات بعضانی نمود با برزدان | اگرچه کرده [illegible] | ولی نبود مرادش سوای [illegible]

[illegible] علام

الا که مدح تو نیست کس زموجودات | [illegible] | قیاس من نبود راه بر طریق صفات | [illegible] اثبات

که نیست [illegible] حضرت علام

تو انکه او وجود تو مظهر یزدانی | جهان زبرتو ذات تو گشت نورانی | وجود تو سبب اعظم خلق انسانی | هم از جماد و نباتی و هم ز حیوانی

که آب و باد و تراب [illegible]

شهای ذات تو شاهی که روز بهار ازل | ز نور [illegible] | بکارگاه بصیرت [illegible] | که نسل [illegible]

[illegible]

سپهر حضرت حق ای که [illegible] | شده زبان جهان [illegible] | فقیر گشته [illegible] | اگر چه عالم تقدیر [illegible]

[illegible]

چو از نسیم [illegible] نقش نو ز نم | شد از نسیم قضا و قدر وجود عدم | برایت [illegible] | با عشبار تو شد خلق عالم و آدم

بلطف [illegible] آدم [illegible]

تو آن شهی که نبود از وجود تو منظور | [illegible] | [illegible] | غیر [illegible]

شرافت تو نسب [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

قصیدة بدیعة الانشا بتغزل فی رویة هلال مشتملة علی مدح واشکایت من الحجة الاسلام الحاج آقا محمد [illegible]

[illegible]

گفتم [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

ده جام جام باده ام ای شیخ هرزه گو
بی حرف و گفتگو
بنمای در فرابه من ای سبو سبو
ای یار ماه رو
سرمست کن ز باده مدام ای بت عشوه جو
چون مه [illegible]
باشد بعید فطرت خود زی وضو
تا آنکه سو بسو

[illegible] انکار گشتم گسسته کلام
نا محصر سلام

در محضر سلام نصیبی که شد خرد
سرگشته تا ابد
[illegible] رای بجایش کم از خرد
صد چون هما فتد
سیمرغ اگر به نزد ثنا و صفات او پرد
پرها بگو [illegible]
سقفی متین که برکشی هر که [illegible]
انجم چو من شود

دارای دین که سکه به [illegible] بنام
حق زد به نام

اعنی محمد آن گل گلزار مصطفی
فرزند مرتضی
نور دو چشم دخت نبی سیدة النسا
محبوب کبریا
نسل زکی حجة الاسلام دین پنا
[illegible]
حجة محمد آنکه نژاد و به [illegible]
قسم کبریا

هم جانشین جوانی به [illegible] در انام
بر مفخر انام

ای برترا ز شرافت این عبد در جلال
دارای بی مثال
مظهر جهان ز مهر در انعام و در نیل
بر درگهت چو دال
عبرا ز طریق حقه رهی [illegible]
[illegible] سوال
عجز فدرت [illegible] ابیات مشتغل
[illegible] هیچ حال

این سینه تو بود که [illegible]
آئینه [illegible]

صیت عدالت تو چنان یافت انتشار
از تنگ روزگار
کز عدل تو ثبات برد عدل شهریار
سلطان تاجدار
[illegible] جلالی تمام عیار
دارای کامکار
نام ترا که یافت به هر کشور و دیار
این عزة اعتبار

در دهر چو شهره [illegible] احترام
الفاصل کلام

ای بسته فضل تو ره دانش [illegible]
بر خلق انس و جان
بگرفته است علم تو سر رشته در جهان
از هر که با نشان
نو باد کار ما [illegible] در جهان
بهر جهانیان
در عهد تو رسم سیاسات [illegible]
ای پیر کاروان

[illegible] گسسته [illegible]
انور [illegible]

ما را [illegible] جهان [illegible]
چون تو [illegible] کسی
انور جهان [illegible]
ما [illegible]
شان تو [illegible]
[illegible]
دعوی [illegible]
[illegible]

هرگز [illegible] انتقام
گردد [illegible]

گردون شده [illegible] بار [illegible]
چو [illegible]
بهرام [illegible] جهان [illegible]
کز مار [illegible]
[illegible]
ای [illegible]
[illegible]
[illegible]

عاجز ز شرح [illegible] تا قیام
در [illegible] مقام

پیچیده از [illegible]
چون [illegible]
[illegible] شاه [illegible]
احکام [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
گاه [illegible] دل

[illegible]
[illegible]

[illegible] بکاخ جلال [illegible]
ما [illegible] چون
[illegible] چو [illegible]
[illegible]
[illegible] علم [illegible]
[illegible]
هر کس ز صحبت تو [illegible] دانش [illegible]
از [illegible] بیرون

هر [illegible] علم [illegible]
[illegible]

[illegible] قرین
[illegible]
[illegible] ز [illegible]
در [illegible] زمین
[illegible]
[illegible]
[illegible] این [illegible]
[illegible]

دین [illegible]
[illegible]

یاری [illegible] حجة الاسلام دین پنا
[illegible]
[illegible]
[illegible]
در حق [illegible]
[illegible]
[illegible] حجة الاسلام بود [illegible]
[illegible]

[illegible]
چون [illegible]

[illegible]
[illegible]
هرگز [illegible]
[illegible]
[illegible] حجة الاسلام [illegible]
[illegible]
[illegible] حجة الاسلام [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] حجة الاسلام [illegible] بیان
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]

[illegible] دم [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

گفتم نباشی اگر زعالم گرسنگ محنت بشکند بالم دراین غم‌پرستی باشد خیالم کاباچو خواهد کردد ما کم

زلفت بسته نظم بهم دم

گفت غم چه داری بخاطر دارد چه غمهای استاد ماهر تا من ندایم آن زنگ باهر ازخاطره پنهان و ظاهر

تا فارغ آیی زان غم جهانم

گفتم که چاره دارد غم من لیکن نشاید آن راز گفتن گفتا که استم پس با تو دشمن گفتم نه با آن با من بهر فن

هستی تو همره هستی تو کرم

گفتا بگو پس راز دولت را ما حسل نیایم من مشکلت را سرسبز سازم زان صاحبت را زان عنبرآگین سازم کلت را

تا بستگی سر آن عقده دارم

گفتم بپرسان گرده سپهرا اصغر رکینه بنموده چهره پیرون زدلها بنموده مهرم با اینکه این خو تا بنده مهرم

با اینکه بشد نظم نظمم

گفتا بسیده مولود احمد آن گرز سالت الکنده مسند بر ماسلق حق کرده مشتد الحق رسالت او راست درهم

الحق رسل را او دست خاتم

کی بت دفتر نعت جنابش در گوش جانها نعل رکابش انگاه حاضر بنماخط لبش جان را ببخشان اندر کتابش

چون بنظر لات روح مرغم

ای نقش واجب در عین امکان ای نور مطلق وی سر سبحان گر تو نبودی کی داشت ارکان ظاهر که سازد پیدا و پنهان

یا ما سوی را از هیچ آزکم

گر تو نبودی کی طاق کسری با آن عظمت افتاد در آبا مولود تو شد باعث که یکجا خشکیده گردید از ساوه دریا

در غار بن شد عقلی تو مسلم

یکجا نگون شد بتهای خانه کم شد بنا است زا مان نشانه از عدل تو شد چنگت از تراز هر ساحری لب بربست از نغ

واندر دو نامش خشکیده شد نم

نسخ گشت شد را سر الهی اخبار افزون برابن گواهی شاهد برابن از مه تا به ماهی گر بود خلقت ما و چنانی

جز تو نمی دانستی با آدم

فی تو نبودی ظاهر خدایی در ذات چند از حق جدایی اما خدا را کس در کجایی نه در تبیینی نه در سمائی

عیسی صفت در دامان مریم

ای رشته هستی گشتا ز ذات جاوید خضر از لعل زلالت مرآت ذات چون جهات دارد شرف هر کس ز جات

ارواح مقر خود در سر منعم

ای سرنگی دست بیهات در حق تو شد الحق آیات هر صفت ازو رست از نجات هست از تو در هر علت ایات

ظاهر سپهر از نور تو شد انجم

هر کس امید شش سوی تو باشد هر کس بخواهش کوی تو باشد زنجیر هر کس موی تو باشد هست اخیطر جوی تو باشد

از تو جهت را او در ذات بی غم

من بهر تو دارم چشم تفضل چون باد نوشان بر ساغر مل هر روز و شب را باشم چو بلبل سر کرد الفت از سرو در گل

قوام پیچیش از آن دیده یکدم

من دانم و تو تو دانی و حق هر کل نعت کردم مطلق اندر ترانه آورده ام بق هر جا بگیرا ز نعت تو رونق

دادم ز دانش بیچ و خم

هر کرده ام من از رحمت تو رو بر زمین ما از رحمت تو بر خسیج هر کس من رحمت تو دادم که هر کس بر حشمت تو

ریزد چو باران دینار و درهم

هستی چون هیچ آنکه از تغییر شد کرده اندر سلسال عیش سبز برگ باشد اندر نکهتش عکس زمان و نقش زمینش

بالعیب ازان آن ساده اعظم

الحشن امین السان برادر انگه ازو هلاک شد بر خلق سرور آن کش بود که چرخ مدور کوچک تر است از یک اختر

در پیچ لعل آن در جود حاتم

رخشنده مهرا تابنده ماها گردون مکانا کیوان کلاها افسرده ن تراز صفت پناها بابت بجز کس گشته پناها

الا گشتم و در تو منشم

مهر تو جنت قهر تو نیران خشم تو دوزخ لطف تو رضوان عقل از تو والا و هم از تو حیران در فضل تو کس نادیده پایان

ای مهد علم وی ماه انجم

راب خضر به لعل چو هست بخشی گردون اندر کمندت بکران کیوان کوچک سمند است گردان عالم پا بست بندت

رام از تو همچون توسن گرازم

وزش فلک ساز خوانت نوالا کاسه فلک بز بت پیالا گردد ز تو بر هر کس حوالا دیگر نباشد از نقره ناله

رام از تو با هم انسان و دیلم

ای سد اصغر در زیر رخت وی سد اکبر در آستانت از فیع هر کس اندر نشانت بیخواب بهر بخت جوانت

شد هست بر پا ارکان عالم

تا کرده گردش دور زمانه تا مانده در او چون تو نشانه تا جسته شتی یکمو نهانه از خدمت در این آستانه

پوشیده این را این بیت مبهم

آب رجای حق در سیوت کمل بحرا شد فاک کیت یکسا آبرو نی چون آبرویت هر کس ز هر جا آید بکویت

هر کس بطوف کویت مصمم

تا حضرت تو شد محرم شد بر در گه تو شد هر گر او عکس جلالت در گاه و بیگاه گردیده نقشی بر طلعت مه

زان ظاهر از مدحت کل عالم

تا آن بجودت گردیده مفتون حاتم ز دولت گردیده مجنون ظاهر نباشد در بخت گردون نه فقری کس نه درد دل خون

الا که خوردی عاصی و مغموم

شیر او ثانی همت ز شیوان در خون زرگت جسم دلیران عهد سرابت حبل امیران باشد عطارد یک از دبیران

در دفتر تو آن یک هم ابکم

عمان ز دولت چو کف برکم طرز جودت سر تا به پا کم تا زاده کشتی همچون تو ارزم ای انقل بزم عیش تو انجم

وی دشمنان از تیغ تو در رم

بس گوهر آگین باشد عادت بکلیت پرور دست جوادت شهره عالم شد حاصل و داد نه منحصر بر ایران بلادت

هر جا ز جودت مسرور و منعم

فر رعایت خلق هما شد | سایه‌افکن بر ارض و سما شد | مشهور در هر ملک سنا شد | و یژه در ایران خفته باشد

ایرانیان را زان مکرم

هم سوارها بادت این کامرانی | با دالبقای تو جاودانی | حشمت فزاید حرز و فشانی | در مدحت تو گنج معانی

باشد چو دیوان بهشت خرم

زیبد تو هم را خود دست گیری | چون نوکش ابرا باشت گیری | در حق خویشش سرعت گیری | گر بینت او را فوت گیری

نازد تو مانند تاش بعالم

زیبد جا منه | نامش نبات | آن سان که مانده | اسم کرامت | تا هر سرا نور | بزم سلامت | سنبلی آید | از فیض جامت

خواند شابت مانند شبنم

تا شمع سوزد | پروانه را بخ | سوزد ز فتر | حق از تو دشمن | تا کوه آرد | لاله بدامن | روی محبت | باد اجو گلشن

ای قصر جوران دیرادا مخرم

قصیدهٔ بدیعه الانشاء دعا خدای المغاد

در تهنیت عید سعید صیام و منقبت و مدح مولای اسد الله رسول امیرالمؤمنین علیه السلام و مدح سید المجتهدین آقای حاج میرزا محمد حسین طباطبا

شوال ماه آمد و جلی شد ز صیام | عید صیام آمد و شد روزه سر تمام | گردید منقضی ز صوم ایمه تمام | افطار واجب آمد و امساک شد حرام

ای سرو خوش خرام | شد عید خاص و عام | امساک شد حرام | از حق بود کلام

برخیز و زان شراب سرآق جامی

کن بخش تلخ کام

شیرین ز بوسه کام من اول تمام کن | لبریز ساغرم ز می لعل فام کن | حاصل از آن شراب مروق مرام کن | جیب و دستی من از او انعام کن

بس بر کیام کن | بزل مدام کن | جام تمام کن | دفع اوام کن

مستم چنان بباده عید صیام کن

کز من بری تو نام

هستی حجاب وصل میان منست یار | مانع میان بنده و یار است آشکار | کن محو در جهان تو از آن لاله گون عذار | کز دست من برون برود رشته اختیار

ای شوخ نیکسار | هستی بود بیار | ای نازنین نگار | بل رسم انتظار

زیرا که ننگ عار بود اهل روزگار

بر من بود حرام

تا بر نه هستی خرق عشق حل کنم | رسم ریا نهاده سر زیر پا کنم | نقش [illegible] سفا نه تا آوازی کنم | بر آسمان روان ز زمین [illegible] کنم

حل راه و در کنم | می شرب سر کنم | در ترک [illegible] کنم | عشرت [illegible] کنم

نه نوش آن می که در انجام [illegible] کنم

[illegible] حرام

آغاز اندر منقبت مولای متقیان علیه الصلوة والسلام

نوشم می ولایت سر خیل اولیا | حلال مشکلات و شهنشاه لافتی | معیار حق و باطل و معمار این بنا | مستوجب ستایش و مستلزم ثنا

داماد مصطفی | مصداق انما | منظور کبریا | چون حق لا یری

سرّ آیت حق [illegible] که شد اسلام از او بپا

دین یافت زو قوام

انصاف در [illegible] حق وجود | آن مظهر ودود که از ذات او بود | دست خدا که بسته [illegible] | او در ازل [illegible] حق ستود

بی او جهان نبود | ظاهر شده ودود | بلغت [illegible] بشنود | هم اول [illegible] شنود

قدرت نمایت [illegible] ودود

آن اولین سلام

یکدانه گوهر یم قدرت که از ازل | فرمان و اختیار ز حق داشت در [illegible] | در [illegible] خلق [illegible] مستقل | ظاهر بکاینات [illegible]

جنبیده [illegible] | در دخل هر عمل | خلاق لم یزل | واقع [illegible] فی المثل

اجرا شود [illegible]

[illegible]

[illegible] حق | ذات مقدسش سبب خلق [illegible] | او در ازل [illegible] | او گشت [illegible] فرق

ای بود [illegible] | گردید [illegible] حق | هم [illegible] | [illegible]

او چون [illegible]

بر [illegible] کلام

هر کس خدا شناس شد از تیغ [illegible] | زادم [illegible] | از [illegible] صاحب آبرو | هر کس [illegible] حق فرو

منظور شد او بهو | هر کس [illegible] | با او دست [illegible] | از [illegible] او

او [illegible] کرد گفتگو

در آن [illegible] مقام

[illegible] اوست | جز او کسی [illegible] | ذات مقدسی [illegible] | [illegible]

[illegible] | ای [illegible] | چون او [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] حسین بن بو تراب | [illegible] تیغ [illegible] | [illegible] ستم [illegible] | [illegible]

[illegible] | فرزند بو تراب | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] جلال [illegible] | [illegible] | او صاحب شجاعت [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] کرام

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible]

لعلت از خوش زچون و چرا بود
عین قضا بود
مهر تو کشتی از غیش بر ملا بود
نقش عصا بود
خود این صلابت فلک پیرها بود
افزون بجا بود
این پیروی ز قاعده سرکشی بود
کو را بها بود

سر چون از آنکه همه بادو ما بقا بود
بجسته او زمام

ابستد و جید بکمر پیره عبد خویش
حشمت چو شد پریش
قمار شد پریش ز ترش فو از خویش
زین نو او اش زخویش
بس میز و دیر و زه شب از اسباب
هم بر سپاس خویش
جزا دهی از آنکه بود و بر و رفته بر زکیش
سکر او آنکه او زکیش

خارج گذشته کرده فزون گشته از پریش
از عفو ام

در تهنیت عید سعید اضحی و مدح حضرت مستطاب اجل اکرم افخم امیر نویان میرزا زین العابدین خان دام اجلّه

عشرت درآمد چو شد ای ماه گل اندام
ای سرو دل آرام
زان سراج سر و ق کو سحر شد برام
پر ساز مر اجام
امروز ما با غم کی از آن شربت گلفام
وان و آفع آلام
چه در هم آن باده بده از ره اکرام
از صبح الی شام

ما بچه کی زاتش او طبع بن خام
سر باسم آزاد و کام

آن باده که در سرش غم ایام ربایه
محنت بزداید
زنگ غم و محنت زدوده غم بزداید
گلگشت بر باید
ای واب نشاط زرخ از مهر چو گشاید
عشرت بفزاید
از شرب دیم هر چه جل غم بسراید
شادم بنماید

نه همه را عطا کند دم با تجسم خام
با تابع اصنام

نه و اعطا خبر کنم عشوه گر ساز
با صد حیل و ناز
نه شرف و جم که خوام چیره سرباز
چون واعظ غماز
نه دور سر را ما فی و نه پنجه در راز
چو شیخ لب باز
نه مصطبه منتیم دادعی اعجاز
چو ابن بیم پرواز

بخواره یکی رند مخزا با تیم و نام
شد حجت بد نام

نه بعض اولاد رسول آمده امی
چو شیخ برهمن
نه جنگ الاسلام طلبکار شده دشمن
چو شیر آهر کودن
نه عمق صحت شده وطام از تن
بر ذات مهیمن
نه منکر قرآن خدا اسلام بهیمن
اولاد شده و فن

بخواریم نه چو او ننگ کالانعام
نو شتم و دم از عام

نه ذات حسی چو چو بهشت شده باقی
بور قسم الله
نه کم شده برین چو جنایت زخطا را
بر دان بود آگاه
نه چو چو وی از خادم شکر غم شده کوتاه
یا منحرف از راه
نه مرتکب چو او صوم و صلوام آتش دل گاه
ما پیر شود افواه

رندانه خورم خون نصرای نه اسلام
بهمت اسلام

حاصل چو زری کام دل خود بنمایم
سر خوش شیخ مرایم
مستانه نبوی تو برخ چهره بیایم
بوست بنمایم
در جیب تو دست از لی و صلت بکشایم
سوییت بربایم
بر چهره بی شتم رخ آتش پیرایم
واکنون اجرش بگشایم

کافر شده که بر تو بود ار سود دام
از بهر انجام

در پیک کریمانت اراکین بهم سر
ای مهر مستور
ما قوت روان با هم از آن قصه چو برسر
وا بخشه کوثر
تا حسر امر خضر صفت با هم از او سر
ایشیخ مستنبر
در یافتم از وصل تو چون آن بنمر
نفزایی بکیم سر

کان تنفس شود دگر خالع و دگر کام
هم شد بسلام

بی جهان بخورم باده چو از مهر خوبان
ایشان بهستان
نو شتم من اگر باده خورم ما نیش چو بستان
در محضر رندان
بالو بره خورم باده بعشق سر مردان
ساله جوانان
سر سلسله مردان جهان همسر دوران
جلاد عدو ادان

صدر الزین العابد افخم امیر آن ابل ابام
وان ماهی اریام

آن ابر کرم بحر اسم سرو عادل
وان همسر عادل
وان چرخ معنی کو دلعطا درنگ گل
بی تحمیل امامل
آنگه پی امرش شده در بند سلاسل
مهر ما عل باطل
بر گشته کان رحمت و گشته دلایل
زو حل شکل

هم اب اراسلام شد و هم شد و اب ایتام
چو حجت اسلام

ای جنبش یمن عزت زمان جاه و حشمت
ای حامی ملت
در از تو چو اوتد و زی آمده ملت
ماننده ملت
تا از حیطه بیان زنوا بکنی نوبت
وی بکر نو حشمت
هر کس ز تو در عصر تو شد صاحب دولت
هم جود زی نعمت

چون حشمت شاعر که ز مدح تو برد کام
به از ره کلفام

ما دو رفلک دیده بخود ارض ثمن
ای کو دستمان
ماورده چو تو نسلی ز در ارحم قران
ای حفظ جوان
رحم از تو شده زمزمه انقر دیوان
همسپون ز عمیان
الله و الله که امیست ایران
سر بر دو بیابان

از شاه بحمد علی الحمد و اسلام
در سی تو ضرغام

در رزم تو خود کالعدم آن قوم شیاطین
کشتند با یقین
اندر دم خون پیکر انقره سیدین
آمد به ره کین
ای دهقت ما خجرها لعنه شیاطین
ظاهر تو شده این
سوزنده ترا از تو نه شهاب ستیزین
در روح شیاطین

تیغ تو عنایت بعین العلم انعام
بر جان بد انجام

الحمد تو از تو کینان آمده ظاهر
ای شیر ما هر
کو را تو اکنون شود جز ز تو ظاهر
ما عرصه آخر
خود است حکایات کفایات تو ظاهر
نان و تحفه وافر
با مسئله حشمت شده ابکم و قاصر
در وصف تو قاصر

عالی بدعا دست برد برد ملام
کز حق شنی العام

گفتار در خاتمه که ختم بدعای آن بزرگوار و ابناء نامدار او و شرح حال مؤلف است از بابت عسرت زمستان

مقصود از این بینش روانی بفزاید — به خستم نماید
اندر دل ما چاره مستمند نماید — زحمت نفزاید
تا عمر دهد [illegible] حق بگشاید — باب تو گشاید
جاوید کناد عمر شریف تو گشاید — آیین که بیاید

حاجات تو از لطف احد صانع علام
تا خود ز جهان نام

سردار تو بسردار جهان [illegible] — ز نصرت باد
نان جود حسام تو حسام کرت باد — دشمنان کرت باد
[illegible] هر سری [illegible] باد — دائم ظفرت باد
باد دست گشاده [illegible] — هر دم ظفرت باد

حشمت که همیشه بود از جود تو انعام
جنبه تو اکرام

یک مختصر عرض ای کریم احسان و مروت — وارد به حقیقت
با این همه بندگی دوا نمیه رفت — خود رفت مروت
در سیر زمستان بکشید انیه صحبت — ای چرخ سخاوت
پری که تو گرفته ای [illegible] — و بخشش ولایت

کاملا نخورد دشمن کسی از نغزه اطعام
در جنبه ایام

یارم بخواریج همه اسباب مسرت شد — معروف غذا شد
و اسباب که کام حق از [illegible] — پس [illegible] شد
بیش بود لازم شده خواهم [illegible] — بنگر که چه باشد
جز من بکه در [illegible] — بینی نه و چه باشد

مقصود من از این شرح [illegible] بود بلااقدام
ای حاتم ایام

در تهنیت شب زفاف جناب سلالة الاطباء آقا میرزا ابوالقاسم بن سرکار [illegible] آقا حاج میرزا محمد حسین [illegible]

اکرامه جهان نه خود ثانی جهان ۱ نه خود ثانی جهان اکرامه جهان
در این سال [illegible] زیر خود سال ۳ و زاد سنت [illegible] اقبال
پس از خود در آسمان [illegible] ۲ [illegible]
[illegible] بود [illegible] رود [illegible]
[illegible] جهان [illegible]
[illegible] آن سؤال [illegible]

بند دوم

[illegible] شد [illegible] زمین — غلامان [illegible] حسین
در [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] آسمان

بند پنجم

[illegible] — [illegible]
بجای یگانه قرة العین مصطفی — ابوالقاسم [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند سیم

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند ششم

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] حسین [illegible]

بند هفتم

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند هشتم

شرافت در او بود فزون [illegible] ۸ [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] ۱۱ [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — هم [illegible] بود جهان

بند نهم

[illegible] — [illegible] کلام
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند دوازدهم

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند دهم

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند سیزدهم

[illegible] تاریخ سال [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] ابوالقاسم [illegible]

[illegible]

۱۳۲۸

از فر فروردین جهان بار دگر آمد جوان — بار دگر آمد جوان از فر فروردین جهان — شد باغ چون باغ جنان از [illegible] — از بس دمید [illegible] شد باغ چون باغ جنان

[illegible]

[illegible] — [illegible] — ساقی [illegible] — [illegible] جام [illegible]

تا مست [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

امروز [illegible] آسمان

[illegible] امروز [illegible] — امروز [illegible] — امروز [illegible] — امروز [illegible]

[illegible]

امروز [illegible] — امروز [illegible] — امروز [illegible] — امروز [illegible]

امروز [illegible]

امروز [illegible] — امروز [illegible] — امروز [illegible] — امروز [illegible]

[illegible]

امروز [illegible] — امروز [illegible] — امروز [illegible] — فردا [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

ای [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

ای [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible]

در تبریک مراجعت سرکار آقای حجة الاسلام الحاج میرزا محمود آقا طباطبائی از زیارت مکه معظمه زاد الله شرفاً و تعظیماً

[illegible]
[illegible]

ای حاجی [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — ای حاجی [illegible] — [illegible]

[illegible] تو — [illegible] تو — [illegible] تو — [illegible] تو
[illegible] تو — [illegible] تو — [illegible] تو — [illegible]
[illegible] تو — [illegible] تو — ای حاجی [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] همی — [illegible] همی — [illegible] همی — [illegible] همی
[illegible] همی — [illegible] — [illegible] — [illegible] همی
[illegible] — [illegible] — ای حاجی [illegible] — [illegible]

[illegible]

در صفت و تهنیت بهار و منقبت باب العلم حیدر کرار علیه السلام و مدح سرکار آقای آقا میرزا علی محمد نوهٔ مرحوم آخوند [illegible]

[illegible]

[illegible]

گه نامی بخانه کرم برم داد داوری | چون کاه سروری بود بر بار مشتری | که سطح حضیض شد فلک در چهارمی | دو صد هزار چو قیصر ستاده بچاکری

جود از ره کرم در افسر گذاری

دری که افسر سر خواستش بر افلاک | دری که آسمان پر شد از رفعتش رشک | بود بهر زر خود این در اندر جهان ملک | نموده زهر جنس نشان در زمان ملک

جز آنکه شد سر نیاز از تو بهای

علی محمد آن فلک فراهم شرع | که ملک علوم شد از نقش تمام زرع | نکات علوم ما بدانسته اصل و فرع | که بحث ما جنسش نباشد جنیع و ورع

چو سحر آفرین زبان گوهر نثار من

بتدریس خود صد اوراق نشد آرزو | بحل پای سعیان که بحث او فرو | از آن او الفها روان بر جوی سبو | نوان که شد کشتن بگفت ار به رو

بهر آن فلک سحاب چو افتخار من

زصحبت بیانش بهم رام گرگ و میش | جهان مهربان که ام هم زاده طفل خویش | زبس مهربان بخلق نباز کس دلیت ریش | جز از آنکه اخفا طرفه فتاده وکیش

که شد بار بده اسم آرزوم جو افتخار من

قسم الهیح او زنتب قدم بود | خود را بوصف او نه بارای دم بود | نفتیس که نامش عرب تا عجم بود | بکوبم بر جنس سر آن چیز کم بود

که مدحش بر آمده رسعنوار من

الا ای به برکت بحسن بند هیچ بر | الا ایکه در جهان نباشد ترا نظیر | نه بیدی چنین به لطف خضر شد دستگیر | سنها سلوم ره این بهر خوک کعبه

بکن بسته ... بر افتقار من

نوازم عطایم بکن قدر سنگر | که شد هیچ در نخواهم بها و سر | سزاوار اگر مرا ازین بجست جستر | بکن قدر سنکسر بکن حال مفتقر

که جمیع سربری کشته افتقار من

نوخویش الحی کرین بقدر و بالسی | شد و ارم محالست نام است بونسی | کم گر چه وحشت از کسان اقبال کسی | هر بیان من تراها هست وارسی

بشو از صفا بود دشنام خار من

بود از تو درین آن علومات پر بها | که پر کرده بهر بحث زبی الاسما | که آن ز آن علوم بها بود و جسم کیمیا | که میراث اکبری بود مانده تا ختیا

شد بهار این بود بهر افتخار من

در معرفت بهار و منقبت امیر مومنان علیه السلام و مدح آقا حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

دیگر شد آن پر نرخ فتان ماه کران | سر اگنی نیست گلستان شمار زمیان | بگلفته شد هر باره گلها طرف بکستان | اف تکه از زمیان ز رمضان ... دیهقان

ایعلینه ... | شد فصل گل جوان | معدوم شد خزان | در ... کم شان

شد آشکار رایت نوروز در جهان

بر پیر و بر جوان

جسمی دو گشته موعد فرسر جال | کان هر دو عید ما بود در جهان مثال | یک شد نام دشمن و یک رویت هلال | بلکه شد زنده ... شوال گشت حال

از فیض ذی الجلال | از لطف لایزال | ای مهر بیجمال | گردید پایمال

از سبزه سبز چو خط سبز دلبران

شد دهر چون جنان

خرم زمانه آمده از فصل فروردین | بس سبزه رسته بر سر سبزه شد از زمین | اشجار پر فتاده شکوفه از گلچین | اشجار را ز رایحه فروردین به چین

اثنی عشر جبین | چو زلف نازنین | با زرمی جبین | بر امده چنین

انگار را بر ابر سرا ز بیم سکران

در راه کاروان

گردیده سبزه رسته چو زمرد کوهسار | گسترده مکان مصطفی و قرنشان ما | جمیل نکهت شده عزت ببر و بحار | گوئی شده دست کمل ... فای ساد

از بوی نوبهار | در بلبل درین دیار | از شوق ربی یار | یا بانگ ... عقار

داده و سلان نکهت و سرای شتی کمان

زالضرت جانشان

دخت زمین زریر نور و ز حامله | هم چو بگو ز فرصا حیات گشت قابله | با انیکه بگریا نشده دوران ز حامله | بازرش شد نموده باد بهارا نیعامله

شد یکجا به | با صد هزار حیله | گه بوده و بیله | تا هیچ ... حسل

ظاهر شود در قدرت خلاق انس و جان

اندر همه زمان

بر بیده سند زادن که بحر سبا | آب از زمین گرفته زبس اوج در نجو | بپیچیده شد بکوه زبس شد روهها | شکسته شد زبس گل که فره آن صدا

بس بسته شد کیا | ست بجر آناد و سلا | سشد که چو توتیا | رفتش بچرخ ها

بپیچیده در سپهر شوار شد پریشان

آواز الامان

سبحان حی سبیح الامم ملائکه نشست | که نطفه زالان هم سر بسر ببست | ما خورده تا که خون رنداناده کشت | چون آدمی که بیست شدم از کالت

طرف گلو نشت | و زقیه خم بست | گردید بی پر بست | رستم زمکان بست

بستم میان بجست جیدر چو بندگان

تا برهم از زیان

معراج خسروی شده ام کشور کاه | فرو شدی که در که خلق باشد اختیار | که عزم او نداز چو بگردون بود مدار | در حزم او نداز چو بار فراخیچین قرار

قریب چنار | از خورده ورنگیار | در روز و شام تار | تا عرصه شمار

مختار اگر زبس بجا احکام او جهان

در بحر و بر روان

گر یای حق بلطف او مستقر نبود | معدوم بود ما خلق و حق به پرده بود | با این شرافت از کند خلق تمام نبود | از دست همچو کس بادل اسینه شد مجود

بلطف دو باشنود | زان خلقش حق بکرد | حق را ز خلق چو دود | در محکمه و دود

اول علی که سر زد از او سر زد ار زبان

زان کس بیانی آن

از رفعت ساه نبی بامنت و دمات | دیگر از خود افرین بود از خلقت خدا | واجب بخلق چون نبود امکان بیجا | ممکن نرفته چون تو بود واجب سا

بر صبح و مسا | خلاق ماسوی | ای سر کبریا | بی قصد و دعا

با اینکه حق بذات بود حق بی گمان

وارسته نیم آن

اندر فروشه که فنی اندر ممکنات | نامان بلکه هر تو فنا در حیا ممات | با آنکه مشتقل از صفت است ذات | گه نعمت ومت صلی الله ...

از علی بدت | این یک از صفات | و هم صفات | وارد خود ان ثبات

دادیم چون دلائلی بسیار اندر آن

کلام من الیه بیان

صبح امید مرا عدل تو ذوالکرم / نکذاری از قدم
مانند جهان صحیفهٔ اعمال سرمهم / جل مثل آن رقم
زیرا که بحر تو قسم کوش از قلم / از بیک محترم
هیچ با ... ازین نعم / نتوان کشود دم
انا لکه ... قاسم در اقران
بر رونق جهان

این جود و دایت تو آمده ملک / حق ... ملک
بیت تو از وجود اثبات کشته ملک / باشد اگر سمک
بر پا ... چرخ ... / اندر هوا فلک
ایمن بود ز جنت اندر سیم کلک / حب ... کلک
ور نه ... نهانی انجمان
نوح اندر انجمان

بر دامنت ز نوبهار ... / ... بهار
بر جرم او ... عفو داد کر / دانای خیر و شر
هست از جود در خود ... / ای سر داد کر
بند دل بر جان ... آتش سقر / از لطف بی ثمر
با حرمت ... انجمان
دارای لامکان

کردست ... اهرمن / ای از ذو المنن
نکشود چون کسی ... اندر اهرمن / مانند اندر آن ...
تا در زمان ختم رسل ... / ... ...
آورد ... / ایمن ... بیرون
دستی ... ...
... ...

تشبیه تو ... کرده اند / دانشوران چند
جز آن ... / نبود جز آن پسند
کرده ... / مجبور ... هستند
مانند خود ... / او را ... کزند
یکباره سرنکون شود از ...
داور ...

جز من که ده ثنای تو ... شدم / ... شدم
کمتر ... / شمس ... شدم
در ... سلیمان ... شدم / دارای ... شدم
مانند ... دارای ... شدم / دور از ... شدم
او داد ... یکمان
با ... کران

اعمی ... / ... جنب
سنه ... / فرزند ... تراب
از ... / کس ... ارتیاب
ما دیده ... / با ... تاب
آری ... ختم پیغمبران
داده ... نشان

کس ... چو او ندید / کر ... رسید
مل ... چو او در زمانه دید / صاحب ... رشید
او خط با ... کتاب ... کشید / ... ندید
... / بر ... خود ...
یعنی شفیع ... سپهر آن
... ...

حق ... زری چو ... مرتضی / کردید ... را
دولت ... جان ... / کز ... مصطفی
بر هر که ... / چون ختم انبیا
یکسان ... حضرت ... / اندر ... عطا
با هر که ... باستان
... روان

گنجینه در ... / از ... خلق نی
زانجا که ... / با ... پی
تخفیف ... / با ... ری
این ... / مقطوع ...
مضطرب ... شده ...
در ... جهان

جز او قضا ... / با ... تمام
کس را جواد ... / با ... نام
از کس ... / با سعی ... تمام
... / با ... مدام
در کس ... از ...
... ...

کردیده از سیاست او هر که ... / دارد ... مقیم
باشد ... / باشد ... حلیم
باشد ... / ای ... کلیم
چون ... حق قدیم / هست ... رحیم
در ... شرار ... نیران ...
از ... ...

بر خاص و عام رحمت او ... عام شد / ایمن ... شد
حاصل ... / بس ... شد
... حرام شد / گر ... جام شد
... / بود ... شد
... ...
... ...

ای ... لطف رب / چو ... رب
حجت ... فیض رب / بر خلق ...
باز ... احسان ... / جود ... حبیب
کس ... / ... ادب
... ...
... آسمان

خود ... / ای ... قیس
کاول ... برای کس / ناکشته ...
... / جز ... نفس
هرگز ... / واصل شود ...
هرگز ... انجمان
... لامکان

البرز اگر ... / او را ... کوه
افغان ... / ... راجور
از ... / کرده ... کور
وارد ... جز ... کور / ... ظهور
چون ... تو ... امان
... کاروان

مشکین قلم ز نعت و اوصاف تو شد | شد بلبل نغمه سنج لب اندر ثنا | گفتم خموشی از چه برای تو دیده داد | کاین چهره سیاهم این در که داد
ای رفعتی نژاد | بشکسته قلم فرستاد | گفتا سزا نداد | دانش نباید داد

شق القمر سرا بدیع تو از نسان
بنگر عیان چنان

در حرمت و حشمت الملک شد بسند | یکبار مدحتش ز شاه و شد گزند | ای بس که با تمام عیوبش کی پسند | در ره چگونه نوش دبیرش ... ز
کرده بسته‌اند | با جمع بس بلند | بما تیغش زبند | بیگفتگو چند

رتبت جاه و ز رفعت مکان
نزد جهان نهان

آنسان که خواهش چاه خود کوه زرفشان | از بهر و شایگان نقش کرده در جنان | ناخورده گیرش بخشد ز شایگان | حق را قسم بحجة دین صاحب الزمان
از بهر و شایگان | بس خلق گران | نزد تو ... | کافزون ز جاودان

دارد ... و تو ... زمان
با نقص و بی زبان

گر ... چو قند ... | از شهد ... ای ... | دور از ... بود ... | چون ... سرا ...
باشد ... | اندر ... | گر ... خرم | ای ز تو ...

کان ... تو در ... امتحان
شد ...

داری تو دیده در ... | بر ... که ... | طاهر عطا ... تو باشد برای من | که احسان تو فزون ...
... | با در ... | نزد خدای من | کاندر ... من

... کس ... آن
احسان بود گران

این مدیحه در یوم عید سعید مبارک اضحی در مدح حضرت حجة الاسلام آقا حاجی میرزا محمود دامت برکاته عرض شده

شوخ پری چنین ... ستوری | بر ... حجاب از رخ ... | ... در فراق ... | از دوری ...
... | شرحا ... | این ... |
ما ... کام دل کنم حاصل | در کف آرم ... | عقد ... | در کف کنم ... منزل
| ... | ... |
... | کی ... | ... | ...
| ... | ... |
جنان ... | ... | ... | گر ...
| ... | ... |
... | ... | ... | ...
| ... | ... |

چرخ جلال و کوه حلم ... | بحر فضل و کان علم ... | آنکه ... | عقل ...
| در ... | عقل ... |
... | داده ... | ی ... | از ...
| تا ... | آنکه ... |
از ... | دیگر ... | ... | هر کس ...
| ... | ... |
... | ... | هر کو ... | ...
| ... | ... |
... | ... | دشمنانت ... | هر کو ...
| ... | ... |
... | ... | ... | دشمن ...
| ... | ... |

تهنیت شب زفاف جناب ... آقا میرزا محمد تقی بن ... فخر المحققین الحاج میرزا محمد حسین ... طباطبائی

گر ... | ... | ... | ...
کرده ...
... | ... | ... | ...
...
زمین ... | ... | ... | ...
...
غلط ... | ... | ... | ...
...
... | ... | ... | ...
...
... | ... | ... | ...
...
... | ... | ... | ...
...
... | ... | ... | ...
...
... | ... | ... | ...
...

بشادی این شاه سزد ای خوش‌دل | بصوت جهانبان زنای باربط و چنگ | کنون ساقیا ساغر باده پی بپی | از آن جان فزا سیم بیا پی بپاری

کز آن کام برشوم از آن شهد انگبین

نجوم نجف سرا بسوی چنین بنگر | نهال اصل و هم زمی بروردانج زیف | بهم اکنون چونی سرا در سر حریف | ولی چنین بهکمان شاید ملک حنیف

شاهد بلبت اش موج صنیاری

گل گلشن محبین حسین ابن بو تراب | محمد تقی بهین خدا نمود ثواب | در گلشن معرفت بگشود از شیخ و شاب | که در بحر دانشش شد غرق چو غراب

او بیان معرفت میان کرد متین

جز او هم سر بدر نگاه او بصیر شد | جز او صاحب هنری که خود بصیر شد | جهان بان زمین چو آن مهر شد | به این ارشادی کسی نه در دهر شهره شد

که نکس کرده بجواد همین چرخ زمین

بجمیش رسا بود زبس خلعت کمال | برد هر که پیش خود زفضل از فعل | بدل خیرا منه علم ندارد چو زلال | بسر غیر درک فضل ندارد در خیال

جز از نور بینش حق نه بگذاره دا همین

دقایق بدست او چو انگشتری بود | صنم گر چه هر کبرو را سشتری بود | جواهر شران هم و را سروری بود | زبس مشتری بهر جا انوری بود

محبین صاحبان فضل بود گاه و گهی

ستایش سزا ز ارباب کرام او | که از رفع زمین فلک فتاده مقام او | همی کش چو سگ بر زر آمد کلام او | شکی کش سپهر شد محقر غلام او

خدیو بزرگ سعادت شهبات از سلطنتی

لب درفشان گرادکش بود که سخن | بجای سخن گهر و مار ریزد از دهن | سپهر پیش رزم او نهد صد چو تهمتن | حسین عزه بزم او نهد صد مثل دمن

تحسین او سالک شد در خلوت قرین

هنر پیشگان سراکشد چون سخن بکلام | بچشم سخنوران که خواه خوش مرام | بگیرد زرهروان در اول قدم زمام | بجد تر بود از این فرزن ترور مقام

که او نه بر سر شود چرخ چنین

نه او دیگر گری خاک راه برادرش | زبس صف صفت ملک بود بشمار او | حق از فضل و علم گرفته است بهرش | سزد همه کسی اگر این زبر دان منصورش

دو دانش از زبر قدر فضایلش ام ارمین

گشاده برو یکلی در بزل و روزو شب | زیبا کش زیح خلق بیش برادر نسب | بگیرد قسم دو هم بگیرد از هر زمهب | ولی با چنین نسب نسازد جو غضب

که نماند ساده از یکی بگرد و یکی ازین

چو حشمت کی روز و شب زد و سیم داده جو | همیشه گوهر دوست روز را جسره | ز الطاف او بود کآن کمتر از صره | چو شهباز ز هر قفس نه فرق ملک بود

بهر ان زکسته بجا الطاف بریزان

بود دستگیر لطف او چو ستگر از خدا | کرم برده ام زودی در زر و سیم بر او | کنم پیش مرد و زن می جهان او | خبر گر چو گشته اندر زن و مرد اینجا

ولیکن روا بود همی دیگر خبر این

همان در این سرا عمر و کسی بیاید | در اینکه نه هر سنه بیا این جا نشود | بلاغ صدور شان بجا هی جز او نشود | که ندارد ابل این سرا کبریا نشود

که جاه وی را اهل آن جای شده دل نشین

در بیان تاریخ سال زفاف | که مصرع پنجم ماده او است

بتاریخ سال این جشن فخر و بام | بدستی خرد گفت که جان ما بدام | بد ستی و کر بدست فرو پشتم عاره | سپس گفت دانشم ازین بهتر آمده

بجاه و جب بخوان نعت تقی بحسین

[illegible] ۱۳۰۳

در تهنیت مولود مسعود مبارک امام عصر عجل الله فرجه الشریف و خاتمه در مدح حضرت شریعتمآب آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی

مهی که طلعتش شده تشبیه مهر رخشان | بشب گشت چهار ده زمان باد تابان | چو جهرین دیده در وقت سحر شد ز شرق بخندان | بدو را اعراز و حسن چو دو نیم شهر شعبان

ز حجاب غیب بمکان همه را جهر رخشان

ز قوام جهد شگفت شده پرده پرده | بجای و برج چون در خود فرام از آنچو | شده لاله گون از صهبا رخسار چو لعل سیمگون | بخشا غیر آن سیمتن از دو ماه بیچون

بدو دست هی بنهاد اگر دو گیسوی پیچان

چو دست می بسیدش آن شده آن سیه دلان | بنهاد سر بکویش زده او حلقه ای ازیش | دو دیده گوهر ات بگشته چو لعل لبان | رخش ای نسیم چو دیدار و بگشود لعل شیرین

بدو از شفق همه سرگرم نمایان

پس از آن سرابکف ای شده بار پیرانه ام | بنوش سبکباره سر شده در چنین مقام | و گفت خیز وار بسوی خانه ای مرام | می از آن شراب بنا زده صفا بجام

می از آن که جام باد لعل یار بجان

بگشود دهن بجواب سخن لب خود و با تامل | که اگر چه هست ظاهر زکلام تو تفصیل | هتو اش بگیرم از آن که گشوده قرون و کل | کشیده و گرسل چو نجوای از تجمل

جز بحسن حق این شعر آن باز چنین نمایان

و گر این نه کوی پاس من که گر بازو یار باشه | بتو یار حبیبان که بر و زنگار باشه | و گرت که است با من و گرت چو کار باشه | ز مرا ز چوان تو باری بسر تو عار باشه

چو جا شده عاید از همه بتو نامبر جسرا

بجوابش بر آشفت چنانکه غمگین شد | بمن اینچنان غضبناک و غیض و سبزین شد | که کار بی سخن بگفت سار آن امین شد | چه امر جواز ازل بنات خلق ماه دلبری

چه شبی که کمترین خادم حضرت سلیمان

سبب ز عالم نشدی اگر وجودش | ز چه ان خدا شده ز این جهان سوی وجودش | بکه اراده سو جود اگر نبود بود دهش | بکه کرده کار بسته شود این چنان وجود کش

کی این هم او کی حامل شود بهار قسیان

ولی خدا و عالم و وصی رسول اکرم | که شده ولایت بجهانیان مسلم | نه وجود او اگر بود نه سوی عقیده قدم | بخدای ما سوی از جو فیاض و هست مقدم

همه را چو بیکه است حضرت شه جهان

نه جانبر تقسیر شده اوج جاه و جلی | نه بر دو رسول ز دانش مقام فرد و لی | بهر دار امین و حی از لی جلی سزد و لی | چو در حسن رساوی این با نیز اقتدا ولی

بتحمید او اگر همه سر بسر سوی طیران

اگر بحق نفس تمام شدی بشریت حق | ز چه خلق شد یکسب به جود نقش خلق | بود این بحق حیران بود از انجبر محقق | و نکو بنیده بهر چه مقصود است مشتق

و نکو بجو اهمه هر چه بود و بود حیران

مثل خدا این کس شکل خورت و شاه | منکر این پس از چو خدا او تو یاسر او شاه | بجناب او امید هر شده بر جبین چو ماه | نشان این محقق بکسی مقام و جاه

چو عقول بخلق در حق او بو سزد ایمان

ملکی که اسم آسمانی مکان او بهماره | چو بستری و مای هر کسی شد دو از زیاده | سرفراز گشته باشش شود هزار ستاره | بود ارچه پایه بجه ستاره از شماره

چو نابت زر سل علو و تسلیل رحمن

نشود خدا شناس بار شدی که کس شناسا | چو شده کلیسی شناسا شده بت و حرف نکو | نشنائت بری از او ما جو کون بتو اسمی | مثل چنین که است ابلهی زنین و تصنعی

بنود جز از مصعن میان زار شران

اگر حق شود اراده که جهان فنا نماید | بنما بجا که شکر کنا خدا نماید | نه چنین که خلق از او بتوان بجا نماید | بکند بقا فنا و فنا بقا نماید

بشاه کریزدان بکند اراده ورکه

ملکا که ملک معنی ز تو یافت همه صورت [illegible] [illegible] صورت [illegible] صورت

خود اگر که چنین [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

چو کله [illegible]

[illegible]

[illegible]

جهان [illegible] [illegible] گرفت [illegible] گرفت [illegible] گرفت

[illegible] گرفت

[illegible] شده [illegible] شده [illegible] شده

جهان [illegible] گرفت

[illegible]

[illegible] گرفت

[illegible]

خود از نشست سخن غرض اراده بود | اراده خود صورتی جهان زاده بود
نه در هم استان سخن بسیج گشاده بود | که فرز نخستی حسین ازین زیاده بود

که خلعت از همه کس سیم جنت گرفت

نه گر بفضل اتم اما بشر به نظر | و گر نه نازل شد خود او ز داور
وجود او بگمان کسی نگرد بنیز | کسی نکرد ی قبول ابی داد نجم

قبول از آن که این خبر بصحف وحی گرفت

نتایج حضرتش خود داد صیانت دین | بمحض ذات شریف تا چنین شده حق
لیک رفیق راهی بحکم حق بین | زبعد او بود ده ائمه کرام المرسلین

چنین که جای پدر سبیل حق گرفت

حسین محمد تقی نقد الاسلام داد | که همچو حضرتش جواد وفا داد
پس از پدر نام نیک بهر عالم نهاد | بدر صفت با لطف برون خلق گشاد

به پیش همچون پدر ره مروت گرفت

بهر فضل و هنر محیط علم و کمال | سبب بذل کرم جهان جاه و جلال
عماد دین نبی یگانه بی همال | که در فصاحت بنا بهر حرف این بی مثال

خود این از آن که پیش طریق لطف گرفت

به شمس ... سند بد صفت ... | نهاد بسیر آن پدر ... نام ...
نه لازم از همه بر بود و کرامت آن | از آنکه مقدار هر جهان شد از ...

خصوص ازین که بکار ... گرفت

نه همچو او در کمال ز هسپیر او ... | نه باشد اندر عجم نباشد اندر عرب
برتر ز حسن که توان شدن هر قب | چنانکه نتوان شدن بمصطفی بولهب

که او ره حقه دین ره ضلالت گرفت

وجود او استوار تر ز محور بود | بدور شش اخوان بیتی چو دیگر ابتر بود
... | ولی بقدر از همه جلال الدین بود

که دانش ... بهم شهرت گرفت

پس از برادر چو او کسی نیامد سخا | جز از برادر کسی چنین نگشت تا
مقام این ... بسته ... شد | ... بس ... جامه را بود

که از دو عالم ... جامه زیب ... گرفت

الا ملک ... الاملک فطرتان | که مانده بر بار کار ز حجة اندر جهان
... | عزیز او جانان ذلیل ... دشمنان

هیچ از حسین ... که لطف حق گرفت

بر کنیت گنبد جان که ... نظر | بدور ... گنبد جهان که او ...
فراق ... گنبد ... | ... کلاه عزت ببر

که ... که ... عزت گرفت

بسم الله الرحمن الرحیم ستین

۱
کتاب شعار شد ز خود ... گرفت | طراوت ... ز ... گرفت
زمین ... بار زیور گرفت | ... پیاله ... گرفت

که تا ... که ... باده خوار

۲
درخت ... جانب ... | ... میرزا ...
هوا ... | ...
... | ...

... عذار

۳
... | دوباره ...
... | ...

... عشق ... خمار

۴
... | ...
... | ...

... عذار

۵
... | ...
... | ...

... اعتبار

۶
... | ...
... | ...

... بهار

۷
... | ...
... | ...

... سیمین عذار

۸
... | ...
... | ...

... کنار

۹
... | ...
... | ...

... دیار

۱۰
... | جان ...
... | ...

... دیار

۱۱
... | ...
... | ...

... کار

۱۲
... | ...
... | ...

... اختیار

۱۳
... | ...
... | ...

... اختیار

۱۴
... | ...
... | ...

... کار

۱۵
حکایت ... | ...
... | ...

... کار

۱۶
... | ...
... | ...

... کار

۱۷
... | ...
... | ...

... وقار

۱۸
... | ...
... | ...

... اختصار

۱۹
... | ...
... | ...

... دیار

۲۰
... | ...
... | ...

... افتخار

[illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

در تهنیت سیوم خطبهٔ طیبهٔ جناب ... آقای میرزا ... یعقوب ... الاسلام و مختصر در ذم منتظم الدوله ...

[illegible]

در تهنیت تولد مسعود مبارک امیر مؤمنان علیه السلام و مدح سرکار آقا میرزا افتخار الاسلام

[illegible]

در تهنیت مولود مسعود مبارک امیر مومنان و مولا المتقیان علیه السلام و مدح سرکار شرع مدار آقا حاجی آقا فخرالدین

در تهنیت ورود حضرت اشرف آقا میرزا [illegible]

در فتح شاهنشاه اسلامیان پناه و انهدام اطاق [illegible]

این مختصر تهنیت در معاودت اعلیحضرت قدر قدرت از فرنگستان و فتح آن و حضرت اقدس [illegible]

[illegible]

در فتح حضرت اقدس والا سالار الدوله ابو الفتح میرزا

[illegible]

القطعة الغامضة

[illegible]

فی النصیحة البدیعة

[illegible]

این غزل نیز مستقل در بدو مهاجرت شاهنشاه که دلیل معاودت بتقاویم استخراج بجهت مقصود نیز در [illegible]

[illegible]

[illegible]

اشاره باستقبالیت که استخراج گردیده

[illegible]

گفتار اندر تقاضا و اظهار بعض مقاصد که پس از قرائت قصیدهٔ عید سعید صیام در حضور جناب آقا مغیث الاسلام بعرض رسید

[illegible]

تهنیت عید اضحی و مدح سرکار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی سلّمه

[illegible]

دوش اندرم در [illegible] ال و دین

گفتی که [illegible] لعبای حوری آمد

چون خرمی گل اندر دامن بکان کو

[illegible] نمود دست گلچین

[illegible]

با روی [illegible] با موی عنبر آگین

[illegible] آیین

[illegible]

[illegible]

در تهنیت تاج گذاری شاهنشاه احمد شاه مد ظله العالی

[illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اجل اکرم افخم آقای موثق الدوله دام مجده

[illegible]

سه نوبت کرد آهی گرم و چون ... | عرق می‌شد ... | در ... | ...
... | چنین ... | ... | اگر ...

بعد از خویش سیاحت بگفته ایران
...

[illegible]

[illegible]

با علاج ایشان باشد چو اهل الحق حق | بر فراشت علم کین در بزم شه برق
آرزو دلبر المحمود بجنگ بزد نوی | دختر این دین با هر قدر شمر دو دوی
بسم الله گشته از رخ خط محق | با انعام و رین جمله بیان مطلق
الف الف آن خوکان دختر ابر دوی | غیر خوش قوی این اصل بخورد دوی

گر بربست چشم خط بنا پاد ران
تا که جای این دین است بجمه تیر دوان

شده چارشان در دی کش بهره دوران
گر کند ما دان در دو ره مقصد نقصان

هر زوم شه کرد و خرد و بسلطنت آباد | تلف و نام چه دادار ازیرد خود برباد
لشکر ما خفش مهر مهرند ملک نمود | مهربانی در رافت هر چه بخشیر فرمود
گفت در بخون ز سر اندر سوی سر جاد | با جیش چه این قوم از بار خود شاد
نه شر از او عطا هر چیز که آمد بگشود | بر صاحبی گاه قوی در جنت از فرمود

جنود شان عار از رفق سوی بیزان
بر جان همی استوار گشته بلوشان دامان

عاقبت شد شه زینت زنج بخت برهان
شد ز خطا ایران جانب فرنگستان

[illegible]

در صعود و هبوط خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و مدح آقای میرزا [illegible]

١

زیج گشته شهود ساقی عقار | [illegible]
[illegible]

[illegible]

١٧ — ١٨

[illegible]

١٩ — ٢٠

[illegible]

٢١ — ٢٢

[illegible]

٢٣ — ٢٤

[illegible]

٢٥ — ٢٦

[illegible]

٢٧ — ٢٨

[illegible]

٢٩ — ٣٠

[illegible]

در تهنیت مولود مسعود مبارک رسول اکرم صلی الله علیه و آله و مدح سرکار شریعتمدار آقای حاجی میرزا محمد حسین الطباطبائی سلمه الله

[illegible]

[illegible]

در مولود مبارک ربیع و نعت خاتم انبیا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و مدح سرکار شریعتمدار آقا محمد حسین بن علی بن احمد الطباطبائی

[illegible]

[illegible]

مختصر شرحی است که در اول شباب و عالم جهل مبتلای نفس اماره و فسق پرست بوده ام و در ملامت نفس

[illegible]

[illegible]

در اظهار مختصر مرتبه از مراتب پست ترین مخلوق خدا و رذل ترین امت رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم

[illegible]

در مذمت جماعت سلک فقر که جز فتنه در حق خداپرستان نسازند و خاتمه در حق [illegible]

[illegible]

در تهنیت مراجعت آقای امیر تومان محمد باقر خان بشیر الممالک از سفر [illegible]

[illegible]

در مدح حضرت مستطاب اقدس آقا [illegible] الدوله روحی فداه [illegible]

[illegible]

بحق معکوس در بیان الاف

در مدح حضرت شریعت‌مآب افقه الفقهاء آقای میرزا افضل الله الملقب بشمس العلماء ابن مرحوم آقا [illegible] زین العابدین طاب الله ثراه

حبذای حریف بزم طبیعی بیاری | کایدون بهار رفت و حیات [illegible]
در ماه صوم اگرچه حرام است چنگ و نی | لیک [illegible]

[illegible]

در مستی ای حریف طرب کج منه کلاه | بشکن [illegible]

[illegible]

هم ز تشبیع صنعت او هر ست خوش   هم اهل فضل پس ز سر تا پا کوش   علم تو دیده هر که دانش او چو دیگوش   فضل تو دیده هر که نسزد از عقل و هوش

که بود ان جمله تو چو تو صاحب کمال کی

اید بگوش ما ز حجاجت علی الرأس   انسان که از سر اسرار یک عزیز کوش   کای پیمبر چو خاتم انبیا تعمیر را کس   ره ماند کس ز طریق ادب بی‌پس

با حالت خموش که بار کلام نه

ای بهر کسی ز علم تو گرچه کار ساز   عیسی از تو بهمکس بود صاحب امتیاز   وی از شرار خشم تو سر پیچ در گداز   کای حقیقت از تو بیجا کی جواز

بود سر ابهام دلاله بسیج پی

جایز سؤال گرچه نباشد ز شیخ پیر   لیکن این سؤال که جایز از حقیر   سنت گذار بر سر انجام دم تقصیر   بر گوش یک دو نکته فاش کن نظیر

ابجد چو آن دو دیده و داغ بر جبین پی

ای ز تکلف تو شرب ارقم مرا الدنیه   بانک تو هست چو نغمه تحسین مرا الدنیه   بر سینه از تو خنجر ادهم مرا الدنیه   فیض تو هست چو بخشش حاتم مرا الدنیه

ای پیکر سرار قدر همچون رقم علی

اندر منای قدر تو سعادت چو تو نمید   جسد قدر کی که یک صحیفه جدید   کشتن بکس بغیر تو نبود دگر امید   چشم خرد حلال تو صاحب هنر نوید

تا در شمسی قدر گردن علی

راه عمل بجز ره بیان تو نی فراخ   یک نکته بغیر شان تو نی فراخ   خود عقل گر ثبت گمان تو نی فراخ   بیصحرا تو بسیج یکیان تو نی فراخ

این علم ورد زمیات ابجهات ات بی

دور عمل نبی تو بقصد جوی صلاح   هست الفصوح خود شل اقرالقبیاح   زینکه کشی احوال اهلها بر سر جناح   تو آهن سار زم زکی همسر طاح

تا کیم از تمام قواصان بجرگی

تعلیم شد بمن ز جناب تو عمل زاج   دانستمش که شناختمش چون ره علاج   خواهم کنون ز حضرت استاد گنج   گیر ز راه مشرق و مغرب بالعلم باج

پس حصر خانه با کیقباد دوکی

منار پرسش اهل سخن خوام الخبائث   در دو دم اهل طمن گرفتار ام الخبائث   گذار خوار و نار دل اسخام الخبائث   زین پیش نسبت جهات کشام الخبائث

مان سکیم حکایت حاجت نشری

بسته بروی من شده در انجمن حیات   گرد دو دام معرفت این واقعات   لطف تو گر مرا نشود مایه نجات   بهتر مرا ممات بود از چنین حیات

بخش بیم اگر تو از آن حرف خفی

هر چند جبین سازم پیش کسان ادب   هر چند چیزهای که یکسم بر سر دمان حب   در گوش شان فرو نخورد ذره غب   گردم مراد خلق جهان جمله مختب

کاسوده خاطر ابکم این علم اوری

حشت بود وطن خسان گشته مبتلا   ونشد ز طعن خلق جهان شرب بلا   نامید ما الازجمن سبزه بر ملا   نامبرد ما الازدمن کرد بر ملا

اجاب تو ذوقی و علاد ورنگ بجوی

ایضاً قافیه تون بجی معکوس در منقبت حضرت جواد فرزند حضرت ثامن الائمه علیه السلام اعنی حضرت امام محمد تقی علیه الصلوة و السلام

داشتم ز فکر تو جانش سر گریبانی   در گسان ذهن بودم سر کمی بیجانی   در کلم پرا کنده از لف پریشانی   ساغری ز خون دل چو تقیین ریانی

قرت سی بیراز آن می هر تیق راه

نیلگون رخ گردون کرده بودمی از آه   پر نکردی چرخ از ناله‌ای و او یلاه   آنچنان ز خود بیخود گشته گری بنگاه   با همه پریشانی می نمودمی اکاه

بیکر اشتم در دل نکرت پریشانی

گرد دم در این آمد ناگهان نبی برد   شاه بر فسون نظر پاک پرشان نمو   خالی کنج لب جانی داده چون بهنود   چون که جام اسکندر کج نموده بود ابرو

عالمی پر از فتنه کرده بود فتانی

فستخان بخسرو شکسته آفتابان   لعلهای سیلو کنش برده رونق مرجان   حلقه پریشانش کرده خلق حیران   کشته گوی چو کاکلش بر سر سروا ابن میدان

گرچه خود بود از حسن کودک دبستانی

آمده سرا ز پا رنجت بر سر ما نم   پاک کرده از رحمت دیده‌های گریانم   آنگهی پس داد از سرای پنهانم   داد ساغری بر کف پر ز آب حیوانم

گفت بر سر بکش این شراب ربانی

بر لبم ز پا بر شبت آن اباغ مالامال   چو شکر خاتم کرد از جمله‌ان سال   گرد سر خوشم زانی بر ز جمیع زین بال   چون نمود سرشارم زان زلال زاج جوال

مار حکم بفز بود از حیرتی و سامانی

شکر کم بمستی زد بر فلک سطح خاک   رنگ دل بران را هم کرد پاک چو فراک   چو غبار دل از می کرد هم نمودی پاک   گرد زانبه ای از شبنم شود آن شراب ادراک

کو نیم لب سرشت آن باده پیچ کیوانی

خامه ام بکف داد و بر کلم نهاده ورق   گفت خیز و در هستی دو عطرفت رونق   نه ز نکهت دالش نه ما شکفته اللبق   تا نمایه از سر شیر زنگس شگفته عرق

رانغرق تو سر سازشی آستین و دامانی

زین بیه روز همه اندر شبت عقل چو ز شرف   زن نا لایش اندر فهم لیر شسته هش دکف   عمر خویش در حق داد و نی فسانه سرف   کاغذ را دچو تو باشد اصد هزار صف

قوه شی زنان بان فی بر این الطبالی

شد برون هر انجا همین بود در دوم   دیده کشتم فی الحال انکار جنین الداغ   خوانتم نیکان ساز جمله و زره انیغ   گفت بر سر اندر ادو شد تماتر ابرغ

رنجه گفت باطل با زه رنج عقلانه

گفتمش که سیدام سخن رحمت بر صاغ   انکه بسنوان کرده درس حق اماغ   سر که کچند شعر اندر مدح او شوم تاغ   خافتم که مقبول او نشد بر صاغ

نی قرابستم دیگر را تفنن ابخوانی

باشد آنکه بسی داد وارلوح اقسم محفوظا   آنکه هر که نام او بشنود شود محظوظا   ماسوی جدم کرده که رنجعقدش ملحوظا   گر نه بود او حافظ کی کسی شدی محفوظا

ورنه بود او کی برهاند و استکانی

در ولای او باید داشتن یقین افراطا   حب خیز او باید کرده‌ان اه درون حقا   عقل بحث عباد است بیش و تراز تفریطا   بندگان درکاشش جملات ابرطا

زان همه یک آن کرخ بیسیجو ثنا بانی

پرده گر شد سوزد ماسوا از آن عارض   ما عدی بسوزد گر در دیده شان عارض   مایل است ذات حق بیخن جاری عارض   بیکه بنیه باشد وارد از زبان عارض

هست آنکه کسی تو اندید و نور یزدانی

بنده در کشم چهم خلق ز علم و افعالی   نی بلیه و صورت سپرده دگر خواهی   در هوای او از وعده زهره آمده رقاصی   در مجلس چنگ هر کرا بود اخلاص

نارخ بیت در مجلس از عذاب بیغوانی

خوان ملک جا دید این انقوشه از ضوابر   ماسوی هم اندر اکخوان بوند مهمانش   کاینات سرتا سر در زمام فرمانش   بحر قدرت یزدان آتشین دو دامانش

کثرتن گدابش بر ت سند سلیمانی

پایه جلالتش بادست پس ز دام کس   قدر و ذات او داند حق و ایل لا یس   آنکه پایه کاخش گشته گنبد اطلس   در ثنای او کس را نیست قوه تنفس

یک حق بجاه او هسزید جبایانی

بحراه او پیراز گوهر ابر ازاد جواهر ریز   خود بود دیم کوهر خود سحاب گوهر ریز   تیغ ما نقبض الارواح از شرار ترش تیز   گرده شور او روز حشر با شرر انگیز

رو ز فتنای کوتاه دو رو لقا ز طولانی

ای تو بر قضا بانی وی تو بر قدر سعار — محکمات را یزدان کرده بهر تو اظهار — بر لطیفه چرخ از تو حق نهاده دست بار — در ره چون شه سر چنبر آسمان هو خونخوار

از تو فلک والای مرتبت سلطانی

از تو عطر زحیدره در تو قهر گشته لذیذ — بر شکر از جابت شب زهر گشته لذیذ — زهره و قهر تو مار اخوش بهم گشته لذیذ — بلکه در هم از بر بجم گشته لذیذ

زهر از قم از دست بر زهد بجولانی

جود تو جواد اندر دهر منحصر آمد — بخشش جود دست تو ابر منکسر آمد — نزد کلک فیض تو بحر منزجر آمد — بر دهانت خود از شرح تو مفتقر آمد

معترف به بخل خود دست کان کانی

کس براه اگر چو بیداد وای تو تیکسخ — در بهوا طوبی از ریاض تو تیکسخ — حب تو کس اجو جنتی چنان بخ بخ — فرد کس ار خواجه از خی چنان سلخ

تا بسلخی آن ان دشمنان تو خواهد

گر اراده ات کرد بر خلق ارواح — ارزقی بر انگیزد شور حشر صبحاح — دریم عطار و جمله خلق چون اشباح — در کف هم انجو ازی جنان اقداح

خاه سلم و منزل خواه جوی فطرت

رای تو گر از بود کاینات کرد کج — بسته میشود فستم محکمات اندر مخرج — وای سرا هرکس کف رو از بخن حج — کرچه باشد از ما در زاده اکمه و اعرج

بر نور لطف حسابیان سلطانی

کرد حق برابا ثابت سزاوارث — مستقل هم از تو تشد بر نتیجه ثالث — اگر نشد میراث بازده جد و وارث — ظاهراست قدرت از قدر ایزدان ثالث

کور تو بی مانند تو بود هی مانی

داور رحمت کن بیک نظر سوی حضرت — گر علم قران گشته غرق لجه رحمت — کی روا بود باشد مادح تو در ذلت — گرچه ذلت او هیستن بود علت

بادجود آن دارد بر درج جهانی

بر ثنای ایات روز و شب دل طرب — هم بمدح اثباتش زبان بود طالب — حرمت شه جو بان حق بر در غالب — شاه صف شکن پور نامی ابوطالب

مشکلات او حل کن بر طریق آسانی

حق صاحب دان تاریخ از عشق ثنا — بر رخ وی ار زحمت بار حقی نجات — زین قران بمدح خود خلق رضا گویا — دلکش بر بنا بر بار شود بر حقی

در بیان اثبات اسلام مستبد و شروط و باز داشته گردیدن آنها بمجرد فتاوی بعضی از ایمنت عزاداری شریعت بیضا و مشغله علما [illegible] الله و مع سرکار حجة الاسلام

لاکرم کرد بعمر علی راه جهد و مادانی

الامرا نبود خود ره مسلمانی — پس از چه کرده مستحیان در لباس نش — ملی عجب نبود کاین طریق شیطانی — برد با اهرمن او خاتم سلیمانی

بکبود قوة خاتم کی نو سلطانی

بند دوم

و گر نبود بیک اوره جهانبانی

دیو ما که گر شد از تو فسون هاروت — جان و گر از تو سحر با هاروت — بحق داده رخ از جه مقام مبهوت — برای لذت این زال بیر فرتوت

نگاه کن بکجه ازم دها و یاقوتی

بند سیم

کنند هم بجنیس دهور سلطانی

بور ما سبت از دین بود ز شروط — ولیکن از ره طرف سستانه خویش نوط — خورند سخت بجو بغار بکید کر غوط — گرفته اند طریقی بر پیش مخلوط

بحق سپاه بر بزم این سران مخلوط

بند چهارم

لکام نخوت سالار اهل خود بیرانی

عزیز و ریم زهره بجار تو آینه — بروز و شب بدابلاغ شوم آرایند — نهاده بر زبر منبر حق با بیند — گرفته دست نبی را پی از کی حایه

همی زد عوی فرداییست او اکید

بند پنجم

همی کشند ره او دعای سلیمانی

نهاده تاک بر تیغ زر ملک برکت — نموده اند مهیا برای دین ذلت — بشفک خون کسان بافته تا قدرت — بیاد ار همه راه عدل صحت

شده این بلا همه نازل ز رفتن دولت

بند ششم

چو سود خوردن از پس دیگر پشیمانی

بکوه بخشش فرو رفته گرانه سوار — نهان رحلی حیل پیش شان زنار — تمام سکرانی انجمن احمد مختار — تمام مصطفی اقبال حیدر کرار

تمام حق پرست تمام چو نیک عطار

بند هفتم

نسته دوه اند دار اسلامیان بیکجانی

و نشسته اند کنون برای آزادی — فلک دوه اند بسر ها هوای آزادی — تو خواهی ار نگری انتسال آزادی — [illegible] از بلای آزادی

برون ز دین شده اند نقش آزادی

بند هشتم

علی الخصوص ز بهر رجال طهرانی

بجز زدند شهنشاه را ز ریشه — مزیل ز تو مذهب پایکو داد دست بیشه — نه همه روز بکرد مه بجز اندیشه — ز خویش مع بدر آرند او ز دین ریشه

عجب طریقه نمود ند و اتفاق پیشه

بند نهم

عجب زدند بلانی بکیان ایرانی

شد این ستم بر ما بار ختن خیس بحر — نخل آسته و ظلم لاتعد فرمود — بسوی عم غم این مردم شود فزود — بزم او کشید در حق زر جنبود

فزون تر آتش ار نیز قهر خلاف نمود

بند دهم

نهاد دخت و فروشت تاج کیوانی

سپرد تاج کیان بر او در دیلم جو — نهاد بسند بهم بهمزان حق بمسند او — نشسته اگر چو بعهد او بمسند او — نکرد دخل در اقلیمات بیک سر مو

چو شهر هوای سلطنت نسر نهاد فرو

بند یازدهم

بنا صبیین علوک کشت یاد از زاق

از ادیس که زار سلطنت کشید رخ — امیر سعادت ره روش سلطنت مشروطه — بیا نمود بجهد او داد رجان فرسا — نمود مرزبر ده العلم العلماء

امین شرع نبی جانشین سید خدا

بند دوازدهم

که بود نایب خاص ولی سبحانی

ز دار نبود و نسیشه چهار شیخ و خشش کرم — ز رو راه بر اغلب منسلی اهل حسوم — رجال دولت راهم سوال نمود کرام — بچهر از نما خلوه کرجمین ملک عم

که کرده مجتهدان را زرندگی محروم

بند سیزدهم

نمود قوت مرجوع و جاه عرفانی

عظیم تر ز همه مستحق حجة الاسلام — امیر مغرب و مشرق مرد خواص عوام — مجتهدا اشش وجیش این شرع کرام — یکانه نایب معصومه امام امام

خدیو چرخ نعمت ستوده غلام

بند چهاردهم

قتیل کم نشده قربان علی تحقی

یکی زدین نصاری نموده استکامه — یکی نموده برابر آن مار شب نامه — یکی رواج ز کین داده مذهب علامه — یکی بجون مسلمان نموده ترخامه

جنبش دین بسود دهستان یکی بچامه — یکی بهت برد کس شاخوانی

بند پانزدهم

قیامتی عجب اندر جهان بپا گشته — ۱۶ عجب قیامت عظمی بر آن بپا گشته
سرام مردگیان جو جهان روا گشته — کزین فتنه سپهر شان خدا گشته
خفیف حضرت احمد [illegible] گشته — شده کلام خدا کم ز مصحف عثمانی

بند شانزدهم

گمان کنند که دین نبی شود باطل — خورند مال یتیم [illegible] حاصل
عجب [illegible] تقدیر لم یزل غافل — [illegible] ز قضا [illegible] نازل
بخوان حکایت شداد و عاد و [illegible] — [illegible] ملاحده [illegible]

بند هفدهم

فزون ازین نبود [illegible] — که عافیت نشود [illegible]
حصول [illegible] کند به جهان [illegible] — [illegible]
محقق است [illegible] — [illegible] فانی

بند هجدهم

کسی که داده رضا [illegible] — [illegible] خلق [illegible] داشتند
رضا چگونه شود [illegible] — [illegible] خود زن [illegible]
[illegible] — [illegible] زانی

بند نوزدهم

محقق است [illegible] — حلال کرده زن [illegible] طلاق
[illegible] دیده در همه آفاق — خدا پرست کند [illegible] نفاق
[illegible] — ز ابتدای جهان تا [illegible] جهانی

بند بیستم

[illegible] — [illegible] ختم [illegible]
[illegible] کتاب [illegible] — [illegible] اسلام [illegible]
[illegible] از [illegible] — [illegible] عثمانی

بند بیست و یکم

[illegible] — [illegible]
[illegible] — همین [illegible]
همین قدر [illegible] — هزار رحمت حق بر [illegible]

۲۲ [illegible] ذکر فزون ز صد هزار عجب — [illegible] ملک [illegible]
[illegible] کاظم [illegible] — فرو [illegible]
[illegible] — و حال [illegible]

بند بیست و سوم

[illegible] — [illegible]
[illegible] — امام [illegible]
[illegible] علی [illegible] — [illegible]

بند بیست و چهارم

کسی بر [illegible] مصطفی [illegible] — بدان مقام کسی [illegible]
[illegible] — بیان مقام [illegible]
[illegible] — چو [illegible]

بند بیست و پنجم

علیم و باخبر از [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
فرد [illegible] — [illegible] حق [illegible]

بند بیست و ششم

[illegible] فساد — [illegible] اسلام [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند بیست و هفتم

الای حجة الاسلام [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] عالم — [illegible] العالم [illegible]

بند بیست و هشتم

[illegible] عالم [illegible] — [illegible] جهان [illegible]
[illegible] عالم [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

بند بیست و نهم

[illegible] خیر الدنیا — والآخرة [illegible]
[illegible] — بلا خلاف [illegible] حق خود [illegible]

[illegible]
بس است [illegible]

بسم الله الرحمن الرحيم

حمد آن احدی که بی زوال است | شکر آن صمدی که بی مثال است
بی شبه و نظیر پادشاهی | کز فرط جلال ذو الجلال است

اللّه ذات بحت [illegible] لا مکیفة و لا متغیرة و لا متصلة و لا منفصلة [illegible] الجبار الاکبر [illegible] و کبیر الحمد و الثناء [illegible] العطاء و [illegible] و البقاء فسبحان [illegible] ملکوت کل شیء و الیه ترجعون [illegible] حیات جاری [illegible]

[illegible] سپاس لا تعد و لا تحصی [illegible] یگانه [illegible] ذات او [illegible] صفات [illegible]

[illegible] سزاوار [illegible] اصل وجود موجودات [illegible]

[illegible] خلق الله الاشیاء بالمشیة و خلق المشیة بنفسها [illegible] السموات و الارض [illegible]

لاولی الابصار [illegible] سنریهم آیاتنا فی الآفاق و فی انفسهم [illegible] و نفخت فیه من روحی [illegible]

روح اقدس [illegible] انسان [illegible]

[illegible] الذی جعل الارض فراشا و السماء بناء [illegible] حضرت واجب [illegible] رحمت [illegible]

دوست و دشمن [illegible] زبان ناطقه [illegible] الا یسبح بحمده و لکن لا تفقهون تسبیحهم انه کان حلیما غفورا [illegible]

[illegible] عالم ملک و ملکوت [illegible] لاهوت [illegible]

آن ذات مقدسی که [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] عالم امکان [illegible] رسالت [illegible]

[illegible] قل انما انا بشر مثلکم یوحی الی [illegible]

[illegible]

[illegible] حضرت واجب [illegible]

تعالی شانه العزیز که بواسطه نعمت وجود حضرت ختمی مرتبت صلی الله علیه و آله و سلم [illegible] و ما کان الله لیعذبهم و انت فیهم [illegible] عذاب امم سابقه مصون فرموده **بیت** [illegible]

کون و مکان و فلک و ماسوی | گر نه سبب ذات شریفش بدی
خلق نه موجود و نه آدم شدی | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible]
مظهر اشیاء [illegible] | الحمد حق مظهر [illegible]

[illegible] خلاصه موجودات [illegible] محمد المصطفی صلی الله علیه [illegible]

[illegible] | بر ورق دفتر قدرت قلم
جز بوجودش [illegible] | قدرت خود [illegible]
[illegible] | تجد فیها جلال الله
فنعم الرب و المولی | تعالی الله [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

در سیدار [illegible] آیات ما پو با بلکه خانهٔ خیال هر صاحب کمال در ناحیهٔ اثبات این فقرات ما جویانت از آنجا که بی‌شک نه درج کمانی امکان گنجید
و نه درج میزانه توان سنجید [illegible] راه برون در هم فکری [illegible] در مقام آن [illegible] نظر خورد و کبر و دید [illegible]
بر کرسی [illegible] داد که عجب [illegible] آن شعشعهٔ ذات ایزد منان [illegible] سرگردان با آنکه لولاک لما خلقت الافلاک در شان او فرموده و او
زبان عجز در بیان کلام ما عرفناک حق معرفتک و اظهار ما عبدناک حق عبادتک نموده با اینکه من عرفنی عالم و خلق تو به آدم [illegible]
در خصام [illegible] تب [illegible] ما عرفناک حق معرفتک
[illegible] علاج [illegible] که باعث [illegible]

وله ایضا در تجلیل باری عز اسمه

بتوحید یزدان جهان آفرین ... خداوند بی‌مثل و شبه و قرین ... نگارندهٔ مهر و ماه و فلک ... پدید آور انس و جن و ملک
نگهدار این بیستون آسمان ... کز اوهش [illegible] این و آن ... نگارندهٔ گنبد بیستون ... فراز [illegible] و سکون
سزا لم یلد کز دو عالم برست ... و لم یولد او را هم اندر خورست ... ستایش سزاوار او هست و بس ... پرستش روا نیست جز او کس
پرستش سزاوار انداورست ... که رو سوی خالق و رهبرست ... [illegible] ... [illegible]
خرد را بجز [illegible] زره ... قلم را [illegible] ستایش سپه ... [illegible] را بعنقا کی همسری ... ز سیمرغ [illegible] را پری
سمند خیال من ار سیر رنگ ... رود در بیابان توحید لنگ ... نجسته شود باز از آن پیشگاه ... نه بیند اثر زو نبال و راه

اندر خطاب بحضرت رب الارباب

الهی خداوند سزاوار تو ... شب و روز در کوش اذکار تو ... [illegible] ... ز سبحهای [illegible]
نباشد سری جز تو [illegible] ... دلی جز بهر تو در [illegible] ... همه خفته ماییم و بیدار تو ... همه مست ماییم و هشیار تو
تقرب بهر کس ز تو آشکار ... بتو هر کسی [illegible] دو چار ... نه مقصود تو جز [illegible] ... نه ما را [illegible]
بذات تو ام فهم ادراک [illegible] ... زمن بل بسلطان [illegible] ... نگوی تو [illegible] ... بنای تو [illegible]
بگردن [illegible] ... چو در کوش [illegible] وحدت ... همان وحدت را که اصل [illegible] ... [illegible] نقطه با خیال
که آن نقطه [illegible] وحدت است ... همان مصدر و [illegible] وحدت است ... چو آن باتجا [illegible] ... تضعیف [illegible] رسد
[illegible] ... الف دار و از ذات [illegible] ... مؤلف شود از [illegible] الف ... [illegible] وحدت ذات [illegible]
شود گر چو [illegible] ... ولی [illegible] ... که مقصود [illegible] سعادت بود ... [illegible] از شقاوت بود
زوالی که بی نقطه باشد دلیل ... زوالی که [illegible] باشد ذلیل ... غرض [illegible] ... [illegible] وحدت [illegible]
بود [illegible] ... همان نقطه [illegible] ازل ... [illegible] شود گر چو [illegible] ... همان نقطه باشد که [illegible]
خلاصه قضا [illegible] ... خلاصه قدر [illegible] ... قضا و قدر [illegible] ... که افعال [illegible]

فی نعت خاتم الانبیا صلی الله علیه و آله و سلم

قلم چون [illegible] ... همان [illegible] ... که در نعت [illegible] زبان [illegible] ... مرنج [illegible] رسول امین [illegible]
[illegible] در بار [illegible] ... رقم [illegible] ... بزن تازه [illegible] ... [illegible]
و گر [illegible] پیشگاه ... که او ام مخلوق [illegible] راه ... رسولی که از او [illegible] ... طفیل وجودش [illegible]
سحاب [illegible] ... ز حق [illegible] ... نبوت بدو یافته اختتام ... از او [illegible] انبیا [illegible]
بمعراج [illegible] یافت چون ... فرا شد [illegible] ... قدم در [illegible] نهاد ... در [illegible]

حکایات [illegible] ... [illegible] ... مقامات مسطوره [illegible] ... [illegible]
تکلم ز حق هرچه شد در جواب ... [illegible] ... تکلم هر آنقدر با حق نمود ... همه نغمهٔ [illegible] میشود

وله ایضا فی منقبت [illegible] در مدح سید الاوصیا

[illegible] ... که مهمان [illegible] ... چه حیدر که ذات [illegible] ... چه حیدر که [illegible] آمد بذات
چه حیدر که [illegible] از خدا ... [illegible] ... چه حیدر که [illegible] ... بمعراج [illegible] گرفت
چه حیدر که پیش رسول کرام ... فرو خوانده هر چار دفتر تمام ... چه حیدر که دست [illegible] ... [illegible]
اسیری که [illegible] ... بنام جلالش [illegible] ... الا ای [illegible] ... که [illegible]
بنای جهان از برای تو شد ... وجود [illegible] ... نبود ار رضای تو آدم نبود ... نبود ار بنای تو عالم نبود
[illegible] ... [illegible] ... [illegible] خدا [illegible] ... بغیر از تو [illegible]
نبودی [illegible] ... نکردی بنای زمین [illegible] ... تعالی الله از [illegible] ... [illegible] خلق
قوام نبوت [illegible] ... نظام ولایت [illegible] نهاد ... تعالی الله از این [illegible] ... [illegible] اختیار
[illegible] ... نبوت [illegible] تمام ... [illegible] ... [illegible]
نبودی [illegible] ... نکردی کسی [illegible] ... در آغاز سوی تو [illegible] دست ... خدا جوی [illegible]
بود [illegible] از زمین ... نهد پای [illegible] ... بیابست [illegible] ... [illegible]
سخن در اطاعت [illegible] ... عبادت [illegible] ... شود از عبادت [illegible] ... اطاعت [illegible]
شرافت بود در [illegible] ... عبادت [illegible] ... عبادت [illegible] ... تخصیص [illegible]
[illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible]
زهد [illegible] ... رموز ولایت [illegible] ... و گر [illegible] ... [illegible]
خداوند کار [illegible] ... [illegible] ... سر از عجز [illegible] ... نهاده سر [illegible] در راه تو
بغیر از تو [illegible] ... [illegible] ... [illegible] ... [illegible]

آغاز در ثنای ابو السلاطین [illegible] ناصر الدین شاه [illegible]

در عهد دولت [illegible] و عادل [illegible] با اقتدار [illegible]
[illegible] سلطان السلاطین [illegible] خاقان
[illegible] سلطنت [illegible] العالم
[illegible] مسالک
[illegible] ادوار
[illegible] السلطان بن السلطان [illegible] الخاقان ابن الخاقان حضرت

در ستایش ظل الله

اقدس ظل اللهی السلطان ناصر الدین شاه غازی خلد الله ملکه و سلطنته

شاهنشاه عالم پناه

خدیوی که [illegible] ... [illegible] زنجیر عدل [illegible] ... خدیوی که [illegible] ... خدیوی که [illegible]
سلیمان با عدل [illegible] ... [illegible] ... [illegible] با اقتدار [illegible] ... از او [illegible] در جهان
زمین و زمان [illegible] ... چو [illegible] گردد [illegible] ... [illegible] ... [illegible]

سلاطین لشکرکش باوقار / ز شمشیر خونریزش اندر فغان / ز میدان رزمش چو آن گمی / گریزان چو روباه از غران
کند گر نظر آن غضنفر حسام / ز رمح سنانش از جیش از دستان / شده هیبت مدلش نگو آن همه / چو خورشید آ چار بی آسمان
بکاخ سپهر سک کشته گیتی و وار / فلک چادر آساس بیانش عیان / سف تیغ رضوان مبتغا اندرش / مقابلهٔ نیران بقصر شرق نهان
مثالی در او دست بنگارش / مذاکرهٔ آرامش در بیان / چنان در که رزم اعدا افتاد / که کلک درختان زباد خزان

در خطاب و مدح حضور حضرت ظل اللهی ارواحنا فداه گوید

سلیمان سقاما که در روزگار / نیامد شهی چون تو صاحبقران / نشان یافت آرزش عدل تو / کم از عدل نوشیروان شوکت او
نماند نشانی بدوران تو / رشیدان این دوره و شیرخان / تو پیرون بقضاس عدل آوری / بزرگان ایران راز استمان
تو خود ازنه مشتری خصلتی / که پرکرده لطفت جهان تا جهان / بگشت نظر از سر لطف کی / جهانسان که فسرده بود برمکان
مگر از عطای مبین کسند / کتاب دراچاپ چون دیگران / ز عدل و ز انصاف تو کی سزد / فنون دانشش از زمره شاعر
تهی دستش از دل دنیا بود / ندارد بغیر از تو دل جهان / دلیل تهی دستی او است بس / ز تکرار قافیه و شایگان
تو فی الحال و آمال او ایده او / کرم سازد و او را ناکاسران / که در عهد عدل تو در مدح تو / شب و روز سازد چو خورشید
بتاریخ تألیف این مختصر / که در عهد تو گشته گوهرفشان / بری بد و القاء و فضل و دود / که رو ده بعد بورا تینه استان
حرز و گفت حشمت گو آمده

در برخی از احوالات مؤلف و سبب نظم کتاب گوید

پس از رنج بسیار در روزگار / پس از زحمت بیحد و بیشمار / ز بعد سیاحات افزون ز حد / که شد حاصلم بنده در هر دیار
خلاصه بهر شهر و هر کشوری / چو در رفتم بدیدم ز کوشش کنار / اساتید بسیار از اهل هنر / که بود ز هر یک چو زر در عیار
بخدمت گذاری هر یک کمر / فرو بستم از جان و دل استوار / علومات تشنیده و مشکله / شنیدم ز هر عالم هوشیار
در اول بنقش شبم بود دل / بمانی سقا ان شد انتظار / پس از آن بتدریست شتم و حید / نمودم از آن بر کسان افتخار
در آن هر صنعت ز فیض اله / شدم چون اساتید کامل عیار / مراد ادای تسبیحه چو گذشت / بجفر و باعداد گشتم دچار
ببردم زمانی در آنها بسر / نمودم حصولات ان اختیار / رسیدم بجائیکه مستحصله / جوابم دهد از سؤال اشکار
بنا که بهار رشته کیمیا / بگردون بیفتاد چون زنها / بتحصیل الفعل عالیمقام / که تا دیده ازاد و جود و عذار
جز از حضرت نعمة الله کجن / که او باقف این علما افتخار / مرا تربیت شد بهر بار او / که هست از او یافتم اعتبار
بدر فیض او گاه مو بود دید / از آن گرد فضل اللهی نام دار / کمال بالغ بزین العابدینه / که دانش بود داشته افتخار
خلاصه بی اخذ انمرتب / که بود در هیچ کس اشکار / نداده نشانی کس از انجمل / وز آن سیمبر کس بود نگار
ز رویا سبان سر بسر دفتری / در این باب دیدم نخوردوگی / نکات و راز این سر عالمان / محقق نمودم جمیل و نغار
هم از بعد سکنوم و محفوظه / نمال وجود مرا داد بار / زبان گرچه بسیار دیدم در او / شدم عاقبت اندر او شهره یار
بعلمی چنین بس ستم شد / بفضلی چنین یافتم اقتدار / ولی در زمان حصول علوم / ز اشعار همچون در آبدار
غزلها و قصاید بسی ساختم / نوا بر بردم ز کس گیرزار / نه چون مردم نم طریق مجاز / نه چون دیگرانم هوای عذار
بسته ذوفنون بس الفضایل / شدم بر این شهنشه گذار / علی اصغر آن کو هر بحر قدر / علی اصغر آن در کان وقار
مراگفت جمع بر نشان تو / که تا در جهانش نهم یادگار / بهر حال دوران او هم نزاد / که تا نصر دین پادشه شد اشکار
از آن جسم آنقدر بحر سنی / مظفر شهنش را اندکی چند بار / ز بعد مظفر شهنش آسمان / بخون گرد گلگون رخ چون بهار

همین شه آن کو چه شاه جهان / شدی چار بس خلق آن نجوم / کف رحمتش بر سر عالمی / بدر ساسان بدی از صف روزگار
سپهر استانی که در درگهش / بشام و سحر مهر و مه صف قرار / دبیر بگه فلک قضا و قدر / زند سر او و بنه شکلی عذار
عطارد جویدان عدلیه اش / برای اوان خواستی نیمه‌ار / چنان حفت سر بیح از سلوش / که خو سر نجستن بنشینه بر کنار
بکالی رسد ندا دخا علوم / که در حضرتش بو علی بود خوار / بدوران محمود سلطان بدو / ایا زانیقدر را بنشه بست کار
دگر بود البته محمود شاه / چو ساسانان اگرانش ناجدار / بعنوان قطعه من اینجا نمر / نوشته بدم بر دوران نگار
کنون سازم اینجا ضمیمه ورا / روایت اور را فزاید افتخار / از اثر و که دیوان اشعار من / بترویج اش شد فنی عیار
فلک سنه آسمان رقب / که داری باعلی ادنی گذار / همین بس که در عهد عدل تو ماند / چنین حشمتیه زمن یا کار
نه گر بود ترویج و تشویق تو / نه حشمت نه مصحفش بر بار / نه تنها سر مصحف بزاز تو شد / مقامات دیگر هم اندر بکار
مقامات همچون تو شخص ومن / بیابت چنین در این روزگار / چو مصحف علیمان بوهان زمن / خوار انه در نزد من اعتبار

در بیان تدبیر علم اکسیرات من البدایه الی النهایه فاتحه قسمتی و برکت

چنانیکه در نزد شیخم و آنم / چو او دستیخ اجساد آلم عیار / ز سیماب شرقی و غرقی مرا / عبارات افزون بود از شمار
وجود تو که ماده که صورة است / که یک کشتی کرد و استکام کار / تو ارض بیضی در این دوره / که سیماب را ثبت داده قرار
چو من دهن الاکبرق شاعری / شد از حل و عقد تو بینا نگار / مقام از بها دو بیانم گذشت / ز حیوان و در انسان کرفتم قرار
گر این انجمع حل کند ماده / شود الحق آن ماده انسان عوا / بجائی رسیده کنون علم من / که بر از هزاراست اندر هزار
اگر چه در این رتبه بس ماهرم / اگرچه در این رشته ام شهریار / نگویم جسمانم و جلدگی / نگویم از سطوریم ای کامکار
نگویم فلاطون عصر خودم / نگویم که با جابر مم همعطار / نگویم جز ازاینکه گویم زنو / بروحی انمرتبت کث یار
سپهر آستانا فلک در کما / که داری باعلی و ادنی گذار / بمهری که از تو مراد در دل است / که در گفته ام حور کن بیدو یار
که سازد نظر بر صنعت فلسفه / در اشعار من رشته اندر بکار / سر اسکفتم نکات و رط / نه بر رمز بسرد و دش آشکار
حکیم ار بدین گفته ها بنگرد / نسازد جز از علم آن هوشیار / نه خرما بیدالا که گوید چرا / نموده است مائل ابید و شاهوار
همین بحث ادخته ها دادار / که در این بیانات این دلفکار / بمدح تو تا دادداد سخن / فتاد این صنعتم ساغاب ابخوار
کرم بودم و دست باج بهر / توانستی بود ره بانقار / ولی چو نکم دست من بسته / هم بچه قدرت گرد کار
همو بیاست کاکنون زهم گشته باز / که با لطف تو بخت اقتاد و بار / چنانیکه شد یار بخت من / جلیلی بهینی بهر نگار

خاتمه در مدح ثمرهٔ شجرهٔ نبوت گوهر رخشندهٔ ملزم ولایت قدوة العارفین افصح المتکلمین السید السند و الفقیه الاوحد آقا میرزا ابو علی الملقب طباطبائی المتخلص بمشتاق دام فضله

رفیقی شفیقی که در فضل و علم / نه محتاج بر یاری دستیار / بهمه کمال و جهان هنر / سمی علی صاحب ذوالفقار / طباطبائی نسب داور فضل و علم / که بر بوعلی یافته اشتهار
بخبر بر دیوان من ش سیب / شدم دفتر شعر او را بیادار / بگاه و بیگاه یارم شدی / دو ده سال یارم بجان و دل
نه گر آن محیط علافت بدی / شدم من در اول توم خوار / بهارم که از غم خزان آمدی / خزان مرا بس بود بی بهار
بر کلک او خوار سبعه علم / بچهر هم نقطهٔ اقتدار / الا تا زابر بهار زمین / شود همسر گلبن و لاله زار
عدو دی تو وش هر ادا دگر / شود بد مخشقه ناید بنار / محب تو وش هر ادو در امان / بدارد بحق ستر و ثبت و چار

مخفی نماند قبل از این کتاب چند نسخه تصحیح نکرده منقوط که صرف سهم بوده از نظم و مشغله چیرد و برد و جرد و چه در طهران بعضی رسیده که در واقع و لو انهم بجهت الفاظ ابکلی بی اعتبار است امیدوارم صاحبان منصف از روی بصیرت در صدد اصلاح آن برآمده تحریر افی شهر ذی الحجة الحرام ۱۳۲۸

بسم الله الرحمن الرحیم

ای لم یزل و لا یزالا — وی بی بدل و بلا زوالا

ای صانع ما سوی که هستی — از فر جلال لایزالا

در پایه دانش تو حیران — عنقای تفکر و خیالا

دادی ز علی آسمان نشان — از قابلیت معدلت کمالا

آثار تو در تمام اشیاست — ای فرد و قدیم و بی مثالا

هر خار که دم ز وصف تو زد — گردید بسی ز انفعالا

ای نطق سخنوران که بیت — در وحدت حضرت تو لالا

[illegible] — ذات تو بریست از ملالا

بیرون ز تصور است ذاتت — کو ذات بحق تو تعالا

این بس که [illegible] هستی — در شبه ترا و [illegible] امثالا

با آن همه رتبه پیک رحمت — در درگه تو بر تخت بالا

جبریل بجان تقرب [illegible] — شد سوخته پر ز [illegible]

کس را نبود توان و صفت — ای حی تبارک و تعالا

بر هر چه نظر کنیم [illegible] — الا که نظیر تو محالا

وله ایضا فی توحید حضرت باری عز اسمه

اندر سر حشمت تو دائم — سودای محبت ذات والا

ای نام دلفریب تو ورد زبان ما — گویا بنام تست سراسر لسان ما

ای واجب الوجود که [illegible] — از وحدت وجود تو نام و نشان ما

از هر نظر نهانی و پیدا بهر نظر — پیدا به پیش تست عیان و نهان ما

روز ازل که شد اراده تو بر وجود خلق — گردید باب رحمت تو آستان ما

ما را فنا ز لطف [illegible] — تا بر بشر [illegible] کند داستان ما

جایی که عقل کل [illegible] — باشد کجا بحمد تو تاب و توان ما

یا عالم الغیوب که [illegible] عیان — باشد هر آنچه [illegible] اندر گمان ما

ما را دلیل شو بطریقی که سود [illegible] — زیرا که فعل ماست سراسر زیان ما

کس را مقام [illegible] — گردیده نام تو محک امتحان ما

ما جان [illegible] — گردد اگر قبول [illegible]

مهر تو کی برون شود از دل [illegible] — مانند مغز در رگ و در استخوان ما

چون [illegible] — جا داده [illegible] روان ما

حشمت دعای ناصر الدین شاه [illegible] — دارای جم [illegible] صاحبقران ما

شاهنشهی [illegible] — باشد علی الدوام بظل امان ما

وله ایضا

ای ذات تو سرمایه وجود [illegible] — ای از همه [illegible] پیدا

دانسته ام [illegible] — در شبه و نظیر [illegible] ذات تو مبرا

ذات تو [illegible] — در دانش [illegible] توانا

هر کس بطریقی [illegible] — هر کس [illegible] جویا

در هر [illegible] — هر کس ز تو خواهد طلب [illegible]

جز [illegible] — جز ذکر تو [illegible]

غیر از تو [illegible] — واجب [illegible]

اشیا [illegible] کن آمد — ظاهر [illegible]

خواهش [illegible] — اشیا [illegible] یکتا

جز [illegible] — [illegible]

حشمت خود [illegible] صورت [illegible] — در [illegible] معنی

وله **ایضا**

ای در ره فرمان تو سر رشته جانها — ذات تو چرا [illegible] نهانها

از صنع تو [illegible] — حاجت نبود [illegible]

بنهاده [illegible] — در هر [illegible] تو نشانها

دیباچه صنع تو [illegible] — اظهار خدایی تو در [illegible] جهانها

ملک ازلی [illegible] قدرت — بر صفحه ایجاد [illegible] بیانها

مجنون تو [illegible] — زان [illegible] عالم [illegible]

در کنه ربوبیت تو راه [illegible] — وز معرفت [illegible]

در معرفت ذات [illegible] — [illegible]

وله

حشمت ز ثنای تو [illegible] — گویا [illegible]

ایضا

ای بدام تو گرفتار دل ما — بسته [illegible] دل غافل ما

[illegible] — غیر رسوائی عشق تو نشد حاصل ما

[illegible] — [illegible]

تمنای وصال تو [illegible] گذشت — حل نشد [illegible] عقده [illegible] مشکل ما

دل [illegible] — [illegible]

غیر مهر تو [illegible] — [illegible]

سالها [illegible] — حاصل [illegible]

تا [illegible] — [illegible]

وله

[illegible] — تا نکرده [illegible] دل چون بسمل ما

ایضا

[illegible] — [illegible]

من همان روز [illegible] — ساختم [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

وله **ایضا**

حشمت [illegible] — رستن از دام [illegible]

امشب حرام [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — ای [illegible] آتش [illegible] کباب ما

ای شمع بزم [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

وله **ایضا**

حشمت [illegible] — تحصیل [illegible]

آتش [illegible] — [illegible] سر مرا

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible]

وله **ایضا**

حشمت [illegible] — [illegible]

ای باد سحر پیام ما را — با دوست بگو سلام ما را

کار رفت [illegible] — در دفتر عشق نام ما را

هجران تو [illegible] — چون آتش غم [illegible] ما را

تا چند [illegible] — [illegible] نام ما را

ای ساقی بزم [illegible] — [illegible] جام ما را

[illegible] — چون لعل [illegible] کام ما را

وله

تا [illegible] — ای حشمت [illegible] ما را

ایضا

ای چهره دلسبزه هم کرده ایجاد تو را — بر گرد ماه از لطف خط زلف سیه را — بیهوده ابسته جان آسیبی ندارم — از ناشکیب بهر تو ام اگر روح کند را
سنگی دلم از بهر رخ خویش کرده‌ای — از وصل تو بر هم شکلم حرف کجا — می ماه یعقوب بکجان ... ام افزون — از بهجو نود در زلف سیه جهرچو صدرا
زندان جهان ... محبت تو ام — تا چند دمی شرح من قصه چرا — بر سر کشتی آزاد الطاف و محبت — ... فروشنده ... را
من یکیش شمع که فزون نیستم اگر — یا رب بحکم این همه ... سپهر را — بر من بنا هر چه توان ... — تا هر که ... بدارد ... را

حشمت صد بار چو گفتم ز نامه
بر پای جسم باده و ... را

وله — **ایضا**

بر خیز ساقی که نیست جام ما — رسوای خاص و عام شدم ... — یاران جمع نموده و چه ... بزم — کس نیست که ... در جهان
در سوری کباب شراب ... ما — لیکن ... با هم اندر زمام ما — گر ما جدا ... خوش خرام ما — بر بار و ساقی و می و عیش ... ما
رندان ... بازار عاشقی — شیدا ... اسیر ... زلف ... — مارست ... اندر ... — گفتی ... این ... ما
بهر رضای حق ... کوی ... ما — ... چون ... اندر ... ما — تا جنگ ... خاص و عام ما — ... هم ... ما

حشمت هم از ... نو ...
بیرون ... ماه تمام ما

وله — **ایضا**

بر رخ مه ... زلف نگار ... ما — عشاق را کنی ... اگر ... — می در ... که مستغنی ... — گرد از صفا ... — تا عاقبت ... — با دو نوش باده و ...
در ما سیر ... نظر صبر و تاب ما — می ... محشر جواب ما — ... مستغنی آب را — تا با ... فیض ... ما — ... دولت فرخنده باب ما — صاحبقران ... ما
گفتی ... جناب ... تو ... — ساقی ... هنگام ... — در کوی ... حسن ... — عشق ... عشق حقیقت ... — ... نکات لطف ... — ظل الله ناصر الدین شاه جم ...
در ... ثواب را — ... باده ... آفتاب ما — ... شراب ... — ... اجتناب ما — ... رونق ... خضاب ما — که حکم جمع کرده ... این کتاب ما

وله — **ایضا**

بیاد آر ایل شب ... را — مرا خضر ... جانانه دلیل — ... بخت ... — چنان باده ... — ز ... خرابات اگر ...
وصال نگار ... را — ... جام ... را — از آن قد چو سرو ... را — ... عالم ... را — ... رندان ... را
زلفش ... بخش او ... — چنان ... از لعل ... — ز ... — ستی ... — که ...
و آن ... شب ... را — که ... از سر ... را — ز ... سر ... را — ... را — ... را

وله — **ایضا**

بر از رخ نقاب ... جانت را — ز ذره ... خسرو خاور — ... هر کسی ... — ... سرگشته ...
اگر ... مردن ... وصالت را — ... کرد ... این جمالت را — ... عالم ... را — ... کرده ... خالت را
دو چشمی ... — من از آن ... — ... کرده ... — ... جنت
برای آنکه ... ابرو ... را — ... را — ... استقامت را — ... خیالت را

حشمت ... دل ... را
که ... را

بهر ذکر زمین دل ... را — بگذر ... از راه ... — از لعل ... — در ... خویش گشتم ...
ای یار ... رحمی ... خدا را — در ... را — ... خویش ... — تا ... روزی من گدا را
عاشق ... — کای ... — ... زلف ... سرم ... — ... نیست ...
که ... این ... ما یار را — ... را — خوش ... را — در ... بستن ... نگار را

حشمت ... در فرقت
تا چند ... جور تو ... را

وله — **ایضا**

... ساقی آن جام جمشید را — ... لب جام جان بخش ... — بده ... — نگاهی ... دارم
بکام ... را — ... را — ... را — به از ... را
... دارم ... — چنان ... — ... — بده ...
بیا ... این ... را — که ... را — ... را — ز ... دل ... را

بده ... دل ... بهار
می ... را

وله — **ایضا**

بیا برای خدا ... ما را — فراغت ... — ... — ... — ... دیده ...
... نصیب ... را — ... را — ... را — ... جان ... را — ... را
... جمال ... — ... — ... — ... — اگر ...
... ما را — رجوع کن ... را — ... را — ... را — ... خیال لیلا را

... گذشته ...
اگر قبول کنی جان ... را

وله — **ایضا**

بجان ... زلف ... روی ماه را — خورشید را ... — من ... — گفتی ... — ... خویش ...
دام دل من ... زلف سیاه را — بر فرق خود ... کلاه را — ... را — ... را — صد بار ... این گناه را
... جفا ... — ... — خواهی ... — از رخ ... — ساقی بیا که فصل بهار ...
... را — چون خسروی ... سپاه را — ... را — ... گواه را — ... را

حشمت ... اگر ...
... حقیقت این ... را

وله — **ایضا**

بر ده ... سلسبیل را — ... — یا ... عاشق — ... دلیل
... سلسبیل را — ... دلیل — ... را — ... دلیل
... جهان ... — ... نظر — ... — ...
... سبیل را — ... را — ... را — ... را

وله
حشمت ...
مقبول ... را

ایضا

[illegible]

وله — ایضا

هزار مرتبه گفتم کنند ترک
بنه بگردان حشت کیه فکرا

تا زلف تو شد بر رخ چلیپا | دل شد ز کف هزار شیدا | با زلف تو قصه‌ایست مشکل | با باد وکسی ز خوش ...
وردی بود از غمت معین | هر کس ز فراقت معیب | کس ... درد و ... | جز وصل ... سرو بالا
از شغل ... جمال تو ... | و ... | دور ... و فراق مجنون | ... لیلا
تا چند توان کند تحمل | در آتش هجر ... | راز ... | ...

وله — ایضا

بسیح انگیت بود ... حسنت
و ... محنت تو ...

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

رسید ماه صیام و هلال شد پیدا [illegible]
[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

ساقی بیار باده وحدت بجام ما [illegible]

وله

ساقی بیار باده و پر ساز جام ما [illegible]

ایضاً

ساقی بیار جام شراب [illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

ساقی بیار جام می لعل فام را [illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

ساقی نو بر کن جام [illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

ساقی بیار آن می چون آفتاب را [illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

ساقی بیار جام می جان گداز را [illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

و له

[illegible]

ایضا

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

[illegible]

وله ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

حرف الباء

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

ای نازنین نگار بیا و ز رخ نقاب / تا زایل از میان من و خود کنی حجاب / پنهان بچند زلف مشکین ماه رو بخود / بخرام ای سحاب [illegible]

گفتی از آن شراب سر دوش چنانم / [illegible] / زان می مرا بیار که در بزم دوستان / [illegible]

در هر دلی شکسته هم وصل تو شود / در هر سر [illegible] هوای تو انقلاب / جانا اگر [illegible] آخر زمان تو / [illegible]

بی نقد جان نهاده بدست [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله

تا حشمت [illegible] جمیل از [illegible]
همچون [illegible]

ایضاً

از آتش فراق تو هر شب / کاهیده تنم فتاده در تب / روزم ز سواد گیسوت / گردیده سیه تر از شب

احباب ز درد من بحیرت / اغیار چرا چنین معذب / مشغول [illegible] مرا مدام / ذکر رب [illegible]

آگاهی از این قرون [illegible] / در قید فراق تو معذب / در پای تو بیت سر کو / در دست [illegible]

یا آنکه ز تو [illegible] / تا راج ز تو [illegible] / بر پا [illegible] / [illegible]

غوغا شود از قیام پیدا / در شمس [illegible] / [illegible] / [illegible]

شد [illegible] / هر چند [illegible] معلق / در طاهر [illegible] / [illegible]

وله

از روی [illegible]
[illegible] برای امشب

ایضاً

هر بار [illegible] / در [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

دست [illegible] / گرد [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله

[illegible]
[illegible]

ایضاً

[illegible] امشب / [illegible] / حدیث وصل جانان [illegible] / هوای [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله

[illegible]
[illegible]

ایضاً

[illegible] امشب / [illegible] امشب / خورشید [illegible] / [illegible] امشب

[illegible] / [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

در پای من [illegible] / [illegible] امشب / [illegible] / تا چند [illegible] امشب

[illegible] / ناکام [illegible] امشب / [illegible] / زان باده [illegible] امشب

هست [illegible] / از خوردن آن باده [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

وله

[illegible]
[illegible]

ایضاً

شمع روی تو [illegible] امشب / [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

[illegible] / [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

[illegible] / [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

[illegible] / [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

[illegible] / [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

وله

[illegible]
[illegible] امشب

ایضاً

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله

[illegible]
[illegible]

ایضاً

جانا ز فراق تو [illegible] / تا چند [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

دام [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله

[illegible]
[illegible]

ایضاً

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / طواف کوی [illegible] / [illegible] / [illegible]

رقیب [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

هوای کوی تو [illegible] / خیال روی تو [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله

[illegible]
[illegible]

ایضاً

بده ساقی می [illegible] امشب / که عالم گشته اندر کام امشب / بریز از آن می [illegible] / که دلبر باشد اندر دام امشب

بده جامی می از [illegible] / که در رندی [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] جام امشب

[illegible] / [illegible] جانان [illegible] امشب / [illegible] / [illegible] امشب

سراسر گر نباشد خوشتر از این ... [illegible]

وله — **ایضا**

چو خشت نقده بر در کف ما
که ما دا هم وجه انعام است

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله ایضا

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

حرف التاء

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

من به بیدار نه سرگشته و دلریش دوام | ناشود کو سر آن دیده که جوی روانست | هر سو وادی نوازت بیشتر از جهان | جان بنا عجب بلای سودا روانست
طایر عقل فسرده مانده کشته چنین | اخر آمد دست به دیدم که همان روانست | عشق آن نیست که مشتاق جمال تو بود | نیست آن نیست که از ناله بسیار روانست
همدم جام می و گوشه نشینان مشهور دوام | لیکه خوش نیست به آنکه شکوه غم ترا | دل نهادن بکنج حسرت خوبان طلعت | دام مجنون حلقه آن زلف چلیپا روانست
صوت مزامیر و دف و چنگ و دل مطرب عشق | هر جا نشوره ای مسواد آن روانست | شما مستوره است آنکه زان زلف کوتاه | در همه ره بر سر زمین جای تماشا عشق

وله ناشکیبائی دیدنی بی حسن جانا / بی هراز ره سودای تو آنکار روانست **ایضاً**

بنما جمال خویش بکام ما که نایاب نیست | بر چیزی می بسیار که مستکام خوابست | بیمواره کار گوی خرابات واقعند | گر خوردن شراب مرا خستهاب نیست
کرد هوای تو برود ملک دام من | زان عهده که با تو نمودم ایا بنیست | هر جان که از نغمه عابد فریب تو | بر سر هوای نغمه چنگ و رباب نیست
جانا برآر پرده که تا روی تو آرام | بر چهره تو دیده که در آفتاب نیست | سدهای بست حلقه زلف از کسی | ما نشداد دکرکهان کامیاب نیست
لطفی مرا ملاک غانی نغمه | نگذرد زمهر چشم مستم نواب نیست | با تو در این طریقه که عاشق کشی بود | دانسته ام که مای مسئول جواب نیست

وله جانا قسم بروی تو حشمت بروزگار / شمعش جز از خیال تو در این کتاب نیست **ایضاً**

بیرخ ماه تو ام باغ جهان زندانست | با تو زندان جهان خوشترم از بستانست | بنمه شاید جمن دو عالم از سوی تو شد | مانده اندر ره تو دیده حیرانست
باز بکنجرام سوی وعده که ای سرو روان | کز هجران تو ام ابر بصر گریانست | غم خود هر چه تصور کنی اندر دل من | جنگم به میان نا که صد چندانست
خون دل خوردن و در پور نهران مردن | همه داننند شعار و روش مردانست | شکوه از جور و جفای تو نشاید سازم | تا نگردی بجو خود تا صد دورانست
خود تو دانی که میان من و تو هر چه | سرّا نیست که تا صبح ابد پنهانست | خبر از سوز درون من اگر نیست ترا | چهره زرد من آن سر دل را برهانست
من خود آن عهد که بستم آخر نخوا | آنچه پیوست بمن عهد تو بیجانست | سر پیمان جلیلی از کف من برده من | الحمد لله دل اندوهت کیسانست
باشدم درد سر از نوا استغنانی | اندر آن لعل لب بدر من پیسانست | خرم آن نگهت که را دو هیرا لطیف | نه بدین جلوه خفتن شده در دامانست

وله با غیبان جمن جو از حسرت عطف / را نگار نجم رسوا در دست کر بیدار [illegible] **ایضاً**

بر سر مرا الغیر هوای نگار نیست | عزم العیر دیدن رخسار یار نیست | فصل بهار رفت و مرا آخر آن عمر | ساقی بیا ری که بجز انتظار نیست
در مستیم بحشر اگر نه فانی | چون اختصاص بر فلک بکهوار نیست | دیدار یار برده دل از کف چنان مرا | لاعزد دلم زد و در ره او اختیار نیست
جانا بیا که درد دلم از اشتیاق تو | چون زلف بیقرار تو هیچ قرار نیست | چشم من این کمانده چو بیمار بر رهت | جز دیدن جمال تو ای اعتبار نیست
می ست چشم باده بر آنست که مستم | عاشق نباشند اگر بجز حبیب خار نیست | سروی چو سرو قامت تو در چمن | در جنت النعیم و لب جویبار نیست
جز صوت دلربای تو بر سر مرا دگر | جانا هوای بر بعاد و سر زاد و تار نیست | کو کند نیوز بجات که در دل من | مانند تو بحسن و ملاحت نگار نیست

وله مکدر ز نقدحسرت از دو کیش برون / کاندر درج او کجان خاک سار نیست **ایضاً**

بیستون گر کلی افتاده دم کوه است | بی سبزه خط تو همه سبزه باطل است | بر باد تو دل نبود خوش بروزگار | حاصل شدن زخیر و الف بوصل
تعمیل بیش ففل من دلشنه کن | ما نیکار را بسی دل اژدبیل است | تقی رهی بسوی تو ام بی قتیل نیست | با من نگو میان من و تو که بیل است
بر دیده در نگاه تو روح چون و لدنیست | با آنکه سالها است امیر سوال است | من مانده ام بسلسله زلف تو انکه | افتاده سر بها بلدی در قبایل است
این نیزه پیش و نظر که بعلمش بحرش | تا بنگرد که حسن تو با و مقابل است | بسیار عقده ها بدل از فرقت مرا است | ما فاده حرف هر کیا زان عقده مشکل است

هر کسی بکیش خویش هوا خواه تو بود | نابت دلیل کفر از آن دلایل است | در حریم راز انگه چو جلیس عشق | از خاص و عام گشته دلیل و دلایل است

وله هرگز برون ز دیده حسرت نگوئی / چون مهر تو بیک نکو ز نقش دل است **ایضاً**

بر سر فتاده بازم عشق رخ نکوست | دیوانه وار گردم هر دم بکو بکوست | گردیده ام چو مجنون دیوانه وار تو بیرون | کو قاصدی که از ما آرد خبر بدوست
تو کعبه مرادی طالبان آن ره | ما را بسر بناشد جز شوق طوف کوست | در روز حشر جانا چشم امید ترو دارم | در هر کناره باشم سر گرم جستجوست
در آن میانه باشد دایم نگر شما | روشن نگر نخواهم دیوار خود بروست | ای پیر مغ دستان ما رند باده خواریم | در کام تشنگان این ریز کیموسه ابست

وله بشکر کو بگفت دیوانه کرده و ما / هم سوز دل کنی تو هم طلعت نکوست **ایضاً**

برده دل از دست من نرگس مستانه است | برده از سر هوش من غمزه جانانه است | خیز بیا ساقیا ساز لب به نی | از غم بر عمانه ساغر و بیمانه است
رهزنان دین من آن طلعت جو دوست | غارت کام از آن نرگس فتانه است | شیخ بمیخانه کرده برود از صومعه | محتسب آرد بسر جلسه بکاشانه است
ای کوستانبان ره را جانب میخانگان | شوق حریفان برد جانب میخانه است | چهره برافروز و باز بر سر بی نگس | گرچه دل من سوخته همسر پروانه است
نرگس جادوی خود باز نما و چمن | حشمت خونین جگر آمده دیوانه است | رسم وفا نیست این با همه کس آشنا | می شده مشتاق ازین مسئله بیگانه است

وله هر کو بر آسنه ره حریم بابا مر / عاشق بجز هم شعله شیوه رندانه است **ایضاً**

بس یم اندر سر آتش افسانه است | کوی مرا قبله و الله دیوانه است | بر تو شمع رخت زده پروانه شود | تا تو جدا من سوخته پروانه است
خانه آباد دل گر شده و ویران | بیت حرام از غمزه نرگس مستانه است | شور جهان را بستان بجنبه سر و هوش کن | اینکه مرا میبرد جانب میخانه است
گر تو نسوزی مرا از آتش هجران عشق | سوخته دل کی شوم از آتش جانانه است | مستی انان که کن با قنهار خامه | همچنانکه سرم از ازل برد رگ شانه است
چشم از این ره بدر خسته فنا لطف کند | کی من نشانم اگر بند جسکیانه است | از سر من تا بهی سرخ و کیف آن | باده که نوشیدم از ساغر جانانه است

وله رشته زلف بتان دام ره تعلقات / هم شده دل بسته لعل نیمخوار است **ایضاً**

بنشین که بخواست ز نیات | صد غنچه چو غنچه قیات | صد غنچه مرا بعل فزون است | از ما و گلی غلط عادت
هرچند کشم غم زمانه | در عشق تو خسته ام نیازست | من پیرو ست شیخی نگرد | طاهر کشیده صد کرامت
بر قول کسی نیاندم گوش | الابنو سرخ سرو قامت | فرمای بیان صدیث وحدت | تا گوش دهم ابر کلامت
من با جبین چو تو بزدم | عالم همه گشته اندر است | فرمای مرا هر انچه خواهی | مقبول من است با لتمامت
در دست نهاده جان پاپهیل | اندر ره قاصد بیابست | پیمانه چشم حسن روبیت | سرمایه عیش و کرامات

وله آخر بگذر ز مهر روزی / بر حشمت کمترین غلامت **ایضاً**

بیا که موسم جمن زخشت و وقت دیدار است | صراحی می ناب و حریف در کار است | سفینه غزل و نای مطرب جوئی | در این رسیل همیشی که بابی یار است
چنین طرب که برادست ما که سراید | علی الخصوص در انی که فصل بهار است | غلام همت انرنده در دو دنیا هم | که دیده هیش بی آنرا جنیل احرار است
چو شیخ من که شیخ حقی که مرا | بکردن از غم گیسوی یار زنار است | فریب نرگس مستانه بتان مارا | همیشه همسر لعل در آتش حسد است
کسان که زاهد از غم ملامتم چه کنند | جو داد اگر مرا دیده از جه خونبار است | حکایت من و دل بر کسی نمید اند | نگر کسی که چو من در غمش گرفتار است

شهی که ختم سلاطین روزگار او است … جهانگیر ختم رسالت نبی محمد است … [illegible]

[illegible]

وله — **ایضا**

وصال دوست … [illegible]

خیال وصل … [illegible]

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

ساقی سوی میخانه بیا یار درآمد [illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

شد صرف روزگار من در خیال تو — عمرم تمام گشت ندیدم جمال تو
خرم شد آن نهال که من [illegible] اشتیاق — حاصل ز دوران تمام گشتم وصال تو
گشته است محو قامت طوبی گمان کنم — جنبش نهال قامت با اعتدال تو
مشغول هر کسی بخیالی درین جهان — خود داشتغال من شده ذکر جمال تو
ما را هوای نقش خیالی نمی‌شود — در سینه [illegible] بجز جمال تو
دارم من این خیال که در عالم خیال — در خاطری خطور نماید مثال تو
در دفتر مصور من نیست جز رخ — یا از جمال دوست و یا از جمال تو
با اینکه خیر خامه قدرت نمی‌رسد — سازد رقم مراتب قدر جلال تو

وله

حسنت [illegible] دلکه [illegible]
چندرکه [illegible] جمال تو

ایضا

بنی جنس که [illegible] — چو [illegible]
[illegible] دیدم که داشتم یاد — برای [illegible] دل [illegible]
بس از وصول [illegible] — که از تمام [illegible] است
[illegible] — [illegible]
[illegible] — برای دیدن دیدار رود [illegible]
[illegible] — [illegible]
بغل لطف [illegible] — چو [illegible] بیابان [illegible] است
[illegible] — [illegible]

وله

هزار [illegible]
[illegible] تو [illegible] رسیده است

ایضا

صلای [illegible] رند باده پرست — که [illegible] خیال [illegible]
[illegible] — برم [illegible] دل [illegible]
خوشست [illegible] — [illegible] عالم است
[illegible] — [illegible] عالم هستی برون [illegible]
[illegible] — خورم شراب [illegible]
[illegible] — [illegible] زلف [illegible]
[illegible] — [illegible] استغفار
[illegible] — [illegible]
[illegible] — دمی که [illegible]
[illegible] — چو حاجت است [illegible]

وله

گر [illegible] حیات کرد
[illegible] عشق [illegible]

ایضا

ضمانت [illegible] — کنم هم [illegible]
هر آنکه [illegible] جانان [illegible] — بود [illegible]
هوا [illegible] — من از [illegible]
[illegible] چند [illegible] — [illegible] ذکر [illegible] است
[illegible] — ز عشق [illegible]
غلام همت [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
کسی [illegible] عشق — [illegible]

وله

چو [illegible] در طریق [illegible]
[illegible] بود [illegible]

ایضا

[illegible] — [illegible] جای [illegible] است
در بیابان [illegible] مجنون [illegible] — [illegible]
هر چه خواهم [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] مجنون [illegible]
سخت [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] اسلام — [illegible]
[illegible] — [illegible]

وله

داستان [illegible]
[illegible]

ایضا

[illegible]

گلی با [illegible] رخ تو چون [illegible] است — بار [illegible] باغ [illegible]
[illegible] — [illegible] عالی
[illegible] دل سوخته را — [illegible]
[illegible] — [illegible]
در بیابان وصال تو بیابان [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

وله

حسنت [illegible] دل [illegible]
[illegible]

ایضا

گفتی ترا وصال بعالم نصیب نیست — گفتم [illegible] نصیب [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible] حبیب [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible]
گفتی طبیب [illegible] — گفتم [illegible] حبیب [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible] طبیب [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible] حبیب عالم [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible] حبیب [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible] رقیب [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم [illegible]
گفتی [illegible] — گفتم کسی [illegible]

وله

حسنت [illegible] حبیبی [illegible]
یارب [illegible] وصال حبیبش [illegible]

ایضا

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

وله

[illegible] دل [illegible]
[illegible]

ایضا

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

وله

[illegible] حسنت [illegible]
[illegible]

ایضا

[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

وله

[illegible]
[illegible]

ایضا

[illegible]

وله — ایضاً

تماشا بر اثر درد تو کاش بود اگر
سحر بازاری [illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

حیف از آن گشته ام کز رخ دلبر
حلقهٔ زلف نگار آمده دام است

مجنون صفت آدم [illegible]
[illegible]
سرگشته سرا جستجویت
مشغول [illegible] کویت

[illegible]

وله — ایضاً

جان در طلب تو داد حیف
جای نچشید از سبویت

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible] سرو چو حسن کسی [illegible] سودا
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

سر گشت [illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

حیف از رخ [illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

علی الصباح [illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

ابداد رس [illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

[illegible]

وَلَهُ ایضاً

لعل تو تا باده [illegible] گردد [illegible]
نشئهٔ ما غرق شراب [illegible]

بلکه اشکم [illegible] عشق [illegible] / ای هر که عشق [illegible] هزار [illegible]
چون [illegible] شاد [illegible] مرهم / مرا کلاه [illegible] خیزد [illegible] سلامت

گو برآ هر [illegible] نصیحت / بجان خواجه که [illegible]
پر ستم [illegible] کام / [illegible]

سرش خون چکد [illegible] / محقق است [illegible] قیامت
نشسته [illegible] / [illegible] لعل لبی [illegible]

وَلَهُ ایضاً

زخم [illegible] بکاری
[illegible] علاج [illegible]

یا من [illegible] لب [illegible] / [illegible] لب [illegible]
[illegible] / [illegible] عشق [illegible]

جانا ز درد ما که زشوق لقای تو / ما را همیشه دیده مشتاق بر درست
بردار [illegible] دیده بر رخت / [illegible] چشم [illegible]

این [illegible] دیده بان / بنشسته صبح و شام [illegible]
گفتی که خون زخنجر مژگان [illegible] / [illegible] پیام [illegible]

[illegible] جان بکف [illegible] بشارت نهاده‌ام / [illegible]
[illegible] کعبه [illegible] / در پایم [illegible] چشم [illegible]

حرف الثاء

[illegible] سزاوار [illegible]
[illegible] جای بوسه [illegible]

[illegible] / [illegible] ماه [illegible]
یافتم [illegible] از خلق جهان [illegible] / [illegible] دست [illegible] الغیاث

[illegible] / نظری [illegible]
بسکه از [illegible] شدم کام روا / [illegible]

یادگار [illegible] جهان [illegible] / عشق [illegible] میراث
گرچه [illegible] / [illegible]

وَلَهُ ایضاً

بار گران بدوش کشیدیم الغیاث / زهر از فراق یار چشیدیم الغیاث
یک حرف آشنا [illegible] / در روزگار [illegible] نشنیدیم الغیاث

در بسکه در طریق [illegible] / در کنج بیکسی [illegible] الغیاث
خاری [illegible] بیابان [illegible] / از پا [illegible] الغیاث

هر قدر [illegible] / جز دوری از حضور ندیدیم الغیاث
[illegible] وصال [illegible] / [illegible] امید بریدیم الغیاث

چون مرغ سر بریده [illegible] / در خون خویشتن [illegible] الغیاث
از بهر [illegible] عمر صرف شد / حاصل [illegible] الغیاث

وَلَهُ ایضاً

[illegible] طواف کعبه [illegible]
[illegible] الغیاث

دلبر [illegible] الغیاث / روز و شب [illegible] دیده ترم الغیاث
[illegible] / [illegible] الغیاث

عمرم [illegible] / آه [illegible] الغیاث
[illegible] / [illegible] باده [illegible] الغیاث

[illegible] خندان [illegible] / من بی [illegible] الغیاث
آتش [illegible] / سوخته [illegible] الغیاث

[illegible] / دیده [illegible] منتظرم الغیاث
[illegible] عشق [illegible] / [illegible] عقل [illegible] الغیاث

[illegible] چشم را / [illegible] الغیاث
[illegible] عشق [illegible] / [illegible] الغیاث

وَلَهُ ایضاً

[illegible]
[illegible] الغیاث

روزم سیه چو زلف نگارت الغیاث / دردم [illegible] الغیاث
[illegible] / کس را [illegible] عشق [illegible] الغیاث

طعن رقیب و هجر نگار و جفای چرخ / بر جان [illegible] الغیاث
[illegible] عشق [illegible] / منصور وار بر سر دارت الغیاث

[illegible] خون [illegible] / با دیگران [illegible] الغیاث
[illegible] دیدن [illegible] / [illegible] الغیاث

وَلَهُ ایضاً

[illegible] جان [illegible]
[illegible] صبر [illegible] الغیاث

ساقی گلچهره شد با دگران الغیاث / فصل بهار مرا کرد خزان الغیاث
رفت و مرا [illegible] آه و فغان / دیده من [illegible] الغیاث

روز و شب [illegible] / آه [illegible] الغیاث
نیست کسی محرمم تا بشود همدمم / [illegible] الغیاث

[illegible] / چند [illegible] گران الغیاث
[illegible] / [illegible] الغیاث

عشق [illegible] / [illegible] آه و فغان الغیاث
روز جوانی [illegible] / [illegible] الغیاث

وَلَهُ ایضاً

[illegible] دیده [illegible] شده
[illegible] الغیاث

گردیده‌ام اسیر کمند تو الغیاث / افتاده‌ام چو صید به بند تو الغیاث
در وادی غم تو تن ناتوان من / شد پایمال سم سمند تو الغیاث

در آتش فراق تو سوزد تنم چنانک / هر لحظه [illegible] سپند تو الغیاث
ما را برات چشمهٔ حیوان نوشته‌اند / تا چند [illegible] از لب قند تو الغیاث

وَلَهُ ایضاً

[illegible]
آخر چرا [illegible] پسند تو الغیاث

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

حرف الجیم

[illegible] دل [illegible]
[illegible]

[illegible] حسن [illegible] / از همه خوبان [illegible]
[illegible] / [illegible] دل [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] دل [illegible]
[illegible] رقیب [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]
عشق [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] عشق [illegible]
[illegible] / [illegible] دل [illegible]

وَلَهُ ایضاً

[illegible]
[illegible]

[illegible] عشق [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] عشق [illegible] / [illegible]

[illegible] عشق [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

وله — **ایضا**

گر نقره خامهٔ تو حشمت جهان اجود
تغیر تا نو سال از خیل زمجاج

زخم جانسوز دلم را نبود راه علاج | چو نشانی که بیازارد و تکرار تو رواج | جنبش ابروی سنگ جفا ار چه نه ابرو کج | گر تو خواهی آگهی از واقعهٔ سنگ زجاج
کن زهجر تو شفا هیچ بنام بجهان | نشود تا بصف حشر مرا درد علاج | نازم آن نرگس مستانهٔ بی شکون ترا | گر بیک غمزهٔ مستانه از بهر خوبان باج
چشم جادو تو بر هم زده اقلیم وجود | صورت خوب تو بگرفته تا آفاق خراج | همه داستند ز مهر تو پری چهره سرا | دل نیفتاده شده چو هم عثمان سوراج
واجب آمد که ز رحمت نگری جانب ما | گر من از دل شدگان تو فرو مانم محتاج | لشکر حسن کشیده زده بر قتل منی | سکهٔ اول نقد از عشق تو گشتم تاراج
نهی از طالع بیدار کسان گر رفت | هستان هر نفسی بر در قربت معراج | گر نه هر لوح دلم نقش رخت محکم شد | پس سرا از جود در شعر تو رضوان کشته بلاج

وله — **ایضا**

حشمت ابر حلهٔ داخل که شد دل از کسی
در همه ملک جهان هم همراه او تاراج

سالها شد که نبودم بجهان خرم حج | تنها دلکشان از کف حرم شد حج | وانکه شهر که نبود دگران سیکو به | خود نجابت نظر عشق کعبه شش حج
اگر فتم طریق حق وا آسوده شدیم | چشم حق بین نه اگر را اعتبار اکو حج | بالم از ره مغیلان ره کعبه کجا | حاجی آن کو نبود همیشه از رخ حج
ای دلیل ره مالکشدگان رحمی کن | بر آن ما ن که کفر از این بیر فلج | گر چو راز تو مرا سنگری داغ | یافت با آب و دار و تو مرا فلک سنج
هر ره بی که بند تنگ ره کور و کج | رحمت واسعه دادگری ساز فرج | مخفت جز در کرک خود دو جوان | هست با حشمت بد باد سر ش انبوه لج

وله — **ایضا**

همسر با خلق جفا داد درس خلق اکر
شد محرمی آن دلم ی به حج

گر فسر است زخوبان جمال خوبت باج | نموده است دل و دین خلق را تاراج | چرا نکوی خود ای ماه چاره دهد ما را | نموده چو گدایان بسوی اخراج
شنیه روی خود ای پادشاه حسن بهی | سیاه گشته مرا روز کار سیه سراج | بقا هزار چو ما را تو بعد افزون است | بس اینکه داد عشق تو از رشم آماج
هشیار که دل بشد از خیال توام | همان کعبه قریب توام ز هر مراج | تقاو بی که شد کرا بهم زورست | نشسته نقش تو بر دل چو مهر لجلاج
عکس حواف در خوشتن و دریغ از کس | که حق دلسته و کعبه ابرو از حاج | متاع حسن تو از بهر که فرشته فضل | عزیزتر بود عشاق را ز زر رواج
محبت تو بجان نقش بسته در دل | گدا به بر جگر شسته ناوک مقراج | اسیر حسن تو حشمت نکو بود زجرو | بر و بنشین در تو ازل شده محتاج

حرف — **الخاء**

حشمت محبوس و دلها به حیات ابد
کرده است گر بطواف در تو رست ستاج

دیدی که شیخ شهر چه با نکو نهی راج | دیدی که کس نکو چه داد فتح بالفتاح | با ناوه و حال خستگان عشق بگوی | ازدست تا بچه ماندن ره صلاح
گفتم ترا که دست بدار از زبان کسی | کفتی مرا فضیل نام با فضاح | خود دهی ترا زهر چه بقتل من بلا | گنگل بود مرا خسته زاد علی الصباح
تکفیر طلبست بی سکین زار شد | جز در شراب صوفی نی ره فلاح | ما داده ایم عجوزهٔ آفاق را طلاق | زاهد طلاق داده ما را کند نکاح

وله — **ایضا**

حشمت هزار مرتبه کردم نصیحتت
کاسوده شو که هستی اهل افتتاح

سرا بغیر طریق تو نیست راه فلاح | چو روشن است بخوا اگر ماه مصباح | چنان معطرم از بوی سر تو مشام | که از شمیم ریاض جنان بوند ارواح
دلدار اگر مرا چشم دل ببین تست | در آستان رکاه رحمت بشام آسماع | بس التماس بدیدار تو کنم ز جهد | قسم اعاطرت از من نشود الحاح
کرست بهار است که بر گشته شام قدم نهی | بخشش بیاد که جشنم از آن است وصلاح | مگر که گوهر مقصود من بدست آید | چو نو ولی که بدست آورد ز یم طلاح
بیا بباده بیا آواز چنگ و نی ز بر و رود | کنار بدولت شه نصرالدین مونس ارواح | حنی بو عادل و ملکوت ملک و بحر | که وقت طاهر بر عقلانیش لطف جناح

حرف — **الخاء**

زنده کرده در گلستان حضرت او
یکبار از فضیل شود دست حشمت صلاح

چو شنیده ام سرا انداز گو فرخ | نشستم محو رخ خسرو فرخ | فتادم سیه چو سیه دا بیاد رخ | زینت عشق تو به سوختم در فرخ
کسی نظ داده ام اندر رو نگاران | چو من دل درهم گیسوی فرخ | حیات عاریت داده ام می آرزد | کمیدم غالب بیسوز فرخ
سرا ما رک تما آمد رشته های | زنار موی عنبر سوی رخ | سپیده آسا شم سوزد در آتش | از آن حال بیاز هند وی رخ
خدا را الصبا از ما قدمی | معطر ساز شکن بر فرخ | زیا الفتند نهال سرو بستان | اگر چه خود دلبو و فرخ

وله — **ایضا**

شده حشمت چو بی دچو بال
ز سوز تاب شمع روی فرخ

حسن تو چو شد رهزن ایمان من ای شوخ | زد تا دل ظلم عشق تو بر جان من ای شوخ | عمر است که در دل طرب منتظر است | دیدار خداوند که ریان من ای شوخ
زلف سیه پریشان نمی شد کرامه | خوشبوی چو ما زده بر جان من ای شوخ | اشفتگی طرف خود کی نظر اول | وا که بنگر حال پریشان من ای شوخ
هر واله بر رخسار تو کرد دیده دمادم | مرغ دل الخسته بریان من ای شوخ | دانند حریفان که مرا چند خوش آید | کو از نکهت چشم تکبان من ای شوخ
وردی زده بر جان من شب که نکرد | جز دیدن رخسار تو درمان من ای شوخ | سوز دل مجنون صفتم را تو چه دانی | تا سر نگذاری به بیابان من ای شوخ

وله — **ایضا**

حشمت صفت از دل تکلم آه مشربار
چون با خبر از آتش هجران من ای شوخ

ساقی بیار باده و صحبت غنیمت تلخ | صهبای عشق آور ساقی شراب تلخ | بردار پرده از رخ و بی رحمی ار کی | باشد برخ تلخی من ساقی نقاب تلخ
در خانه از آن می شیرین خوشگوار | کام مرا نصیحت شیخ چو شد شیخ تلخ | مستی بیا که جملهٔ خلق است ای بلا | بر کام شیخ نغمهٔ چنگ و رباب تلخ
ساقی کن و ناز ما را ای لب نوی | کام ز شست حشم کشیدن حساب تلخ | دیدار دیده بان و جفا ما ز آسمان | عشاق راست همنشین هر خطاب تلخ
انگه نه طریق تو اب از سر کرد | افزون ز حنظل است بجهان غضب تلخ | شیرین بود طریق عدالت ز شاه ملک | ظلم است از شهنشه ملک اب تلخ
باشد علی الخصوص در زمان چنین ملک | شه نصرالدین شهنشه کیوان جناب تلخ | فرما نروا اخند بو عدالت طریقه | کاندر زمان عمر مرادش خورد و خواب تلخ

وله — **ایضا**

حشمت اگر بلاک قیمت تا بعضی
تلخین شوکت بیت بلاک وصوات تلخ

فراق تو من تنگ که چه دهر فراخ | تمام ذکر مرا کرده در فراق فراخ | من از فراق تو تنها نشسته ام مجنون | اسیر وادی عشق تو گشته ام شاخ
ز تیر غمزهٔ تو خون ما بهوا دارد | بجان که زنجیر هسپون و نخچه سلاخ | بجستجو مرا و از این شکل قفس پران | که تیره گشته دلم از زیادت اوساخ
من از حوادث دوران چو ملولم رسید | رقیب تو بجنبش آنچه دل شب نه شاخ | تمر تو سیاه نگاران از این زخوان | مرا ز محمد و شماز زبان کن گستاخ
نمید اگر چه بود ما بهمان راح نمخ | مدار عشق کند علی و را نه تا نه کاخ | سعادت ابد ار خواه اگر نه حشمت را | بس از چه رفته و در کشته زره اکمخ

وله — **ایضا**

کاه من متکلف گو رسیدنم ای شیخ | کاه هم صحبت رندان جهانم ای شیخ | کاه باشد چه دهساقی دمی خطر بیاره | خوش دلم اگر به بود بهر چه امانم ای شیخ
کاه در خلوت جانان مرکز کرده ره | پرده پوشی کنم از راز نهانم ای شیخ | چند گوئی که فلانی می گلگون نوشد | نو شیشه نم شود آبی قوت روانم ای شیخ
دام تقوی و میر تو شده رشته گرم حاشا | که نهم بار برست و تمام ای شیخ | صد الله که تحقیق نما دهد برد و بشن | ساکنان حرم ابرو گرانم ای شیخ
ستم از شهشه جام نمود مجنون | که به بر و ز در تن ماتب توام ای شیخ | گر نه نو شم می از ان تلخ سروق و خم | نر ساند بر جهت ریاضم ای شیخ

تو پسندی مرا بپرو جگر خسته ام | از خاری گلرنگ چراغم ای فیخ | بست جز بند کی در کی بوان بگذا | تا کی جان در بدن هست بکامم ای فیخ

چند بیهوده نصیحت بکنیم روحی کن | تا نگردیده بتو بازو بامم ای فیخ | چند افسانه ای قصه بیجا بپرس | [illegible]

حرف الدال

حشت از صبح ازل تا بابد بنکرید
بنده خاک در پیر مغانم ای فیخ

از تو بیانشد دلی کی باشد [illegible] | در تو نه زخمی کرای بکرود [illegible] | در شکل چون تو هر کی نشان کرد | دولت چاوید برود طالع مسعود

لعل لب [illegible] | هست لطیفه در لالی منظود | دل نکند از تو بجنب بنفود | عارف کامل اگرچه باشد موجود

شاه بهای شعر گفته سعدی کامل | کامده اندر همه معنی موجود | دوست بدنیا و آخرت نتوان داد | صحبت یوسف بیار در هم معدود

من نظم غیر گفتگوی تو ذکری | زاهد مشهورم اگر بکوانه مردود | عاشق صادق دل از نموع نگیرد | کس چو کند [illegible]

غیر تو منظور نیست در دو جهانم | در دو جهان بستم بغیر تو مقصود | بهر طلبکار نیست دوقه مصالح | عاشق رودی [illegible]

جز تو طلب هر چه کنند زبان آنست | تعلیم الاسرار کرد تو بود مسود | همسر عودم اگر نهند در آتش | سوزم [illegible]

خود بود این بر خلاف اگر آتش | می بجهد غیر دو و دوراین نبود | از بهر وصل تو یافت اگر بعد | در طلب تو طریق جهد [illegible]

وله ایضاً

حشت اگر تا بصبح حشر بگوید
هر چه بگو بگوید الا محمود

آن باد مشک بیز کی بوی روان دهد | ابا کشود سبا بمن از آن نشان دهد | یاران خبر کنید سیمای عشق را | تا جان دو باره بر جسد بیروان دهد

از شمار برده بنم بدر بار رحمتش | ما را مکر ز تیر تو رحمت امان دهد | تا فرصت است جهد بمقصود باید | ورنه کی امان [illegible]

گفران نقش علی ارست [illegible] | اخر اگر رو زر دو شب بتو جان [illegible] | کردن بسیج از ره طاعت بهیچ رو | کان [illegible]

کرده بری بصفه سقف زمین جان | یا بگذری ز رفعت سقف آسمان دهد | گردی اگر زدیده خلق [illegible] | باشی [illegible]

وله ایضاً

حشت [illegible]
باشد [illegible]

آنسر که صبهای تو مدهوش و افتاد | دیگر نخوان کف قدح نوش و افتاد | غوغای تو خود کوش ز هر که برآمد | تا صبح ابد دم شده خاموش و افتاد

افتاد هر سر که نسودا رخت جوش | کی میشود دمی کف کار جوش و افتاد | جمعی شده در حلقه زنجیر از زلف | [illegible] و افتاد

مادیده کسی همراه سحر عیسی | کرده کش تو بیچاره [illegible] و افتاد | دیدیم [illegible] سرو روان [illegible] | چون الف قد [illegible] و افتاد

وله ایضاً

حشت [illegible]
[illegible] و افتاد

اگر آنی هوم باز پسینم چو شود | بالکی پرسشی از حال حزینم چو شود | نظرت ببر سایه از رحمت تو | دشمن [illegible] چو شود

نظری نیست مرا [illegible] | آگهی خود کر جهان [illegible] چو شود | چهره [illegible] | [illegible] چو شود

تو نگاهی چند [illegible] | گر کنی چاره [illegible] چو شود | [illegible] | [illegible] چو شود

در سر کار تو [illegible] | در هم دو ره [illegible] چو شود | چند [illegible] | [illegible] چو شود

[illegible] | [illegible] چو شود | [illegible] | [illegible] چو شود

[illegible] | انجام چه بود [illegible] چو شود | [illegible] | حشت [illegible] چو شود

وله ایضاً

ای آنکه از حقیقت [illegible] | با هوای [illegible] | زان باده [illegible] | رندان پاک [illegible] کنند

آنی که [illegible] | [illegible] کنند | رطلین [illegible] | [illegible] کنند

داد [illegible] | [illegible] کنند | [illegible] | [illegible] کنند

[illegible] خرابات [illegible] | چو نقش [illegible] کنند | خود [illegible] | تا کار خود [illegible] حقیقت [illegible] کنند

وله ایضاً

در کوی [illegible] هزار
[illegible] زیبا [illegible] کنند

آنجان دیده تو دین [illegible] | [illegible] سوا کرد | گشت رسوای جهان [illegible] | هر که با عشق تو در بود ازل سودا کو

[illegible] | چشم دل [illegible] واکرد | شهرت حسن تو [illegible] | [illegible]

[illegible] | تا که در دیده [illegible] جا کرد | [illegible] | [illegible] جا کرد

در [illegible] | [illegible] | صانع صبح ازل [illegible] | [illegible] غوغا کرد

وله ایضاً

تا که حشمت [illegible]
بر سر کوی خرابات [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] نخواهد

[illegible] | [illegible] نخواهد | [illegible] | [illegible] نخواهد

[illegible] | [illegible] نخواهد | [illegible] | [illegible] نخواهد

[illegible] | [illegible] نخواهد | [illegible] | [illegible] نخواهد

وله ایضاً

دلربا [illegible]
[illegible] نخواهد

آنچه [illegible] آمد | وین [illegible] آمد | آنچه [illegible] | [illegible] آمد

[illegible] | [illegible] آمد | [illegible] | [illegible] آمد

[illegible] | [illegible] آمد | ساقی [illegible] | [illegible] آمد

حاصل [illegible] | [illegible] آمد | [illegible] | [illegible] آمد

وله ایضاً

[illegible]
[illegible] آمد

[illegible] تو برسد | [illegible] تو برسد | [illegible] | [illegible] تو برسد

[illegible] | [illegible] تو برسد | [illegible] | [illegible] تو برسد

[illegible] | [illegible] تو برسد | [illegible] | [illegible] تو برسد

وله ایضاً

[illegible]
[illegible] تو برسد

[illegible] آید | هم [illegible] آید | [illegible] | جان [illegible] آید

[illegible] | [illegible] آید | [illegible] | [illegible] آید

[illegible marginal notes]

چو خم از حادثه دهر بود آخر ما | که چون همنفس آن بت عیاره | مهر و پیران دو تا شود [illegible] | ای ستمگاری نفس همه [illegible]

وله

حسن تا [illegible]

جان بجهد [illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

حسن [illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

آزادی حسن از [illegible]

در عهد شهنشاه جهان [illegible]

ایضاً

بس [illegible] | [illegible] | [illegible] | تا چه [illegible]

وله

عیب [illegible]

حسن [illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

جانا [illegible]

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

بسکه هجران تو نیمای دل دیوانه کو — باد شد [illegible] داغ تو چو بیکسیم کو
همچو فرهاد که جان در سر شیرین بخشا — عاقبت عشق نکرد [illegible]
جز نه عشق و نه چو خود خودم کو چنانکه — خارج از سلسلهٔ اهل نظر بیسیم کو
فتنهٔ نرگس مخمور تو با ما نه بجدا — واقف از شعشعهٔ [illegible]
شمع رخسار جگر سوز تو از [illegible] — لی پروبال شرار سوخته پروانه کو
[illegible] کرده سی [illegible] — [illegible]
معنی مسکده از فتوی کامرد حال — اثرا [illegible] عمل جسم [illegible]
[illegible] — ظاهر از حق [illegible]

وله — ایضا

حشمت [illegible] بیجاده دل [illegible]
سر [illegible] خانهٔ زر نیستم کو

چمن [illegible] خوبان جهان در عدم اند — همه تا وصالت [illegible] قدم اند
عاشق شد [illegible] — طوق [illegible]
ساکنان در میکده ارباب سخن — خاکسار در این کاخ [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible]

اول از نام تو کو عشق [illegible] — پیر زمان [illegible] خودم دادند
تا کز ازل [illegible] — از غزل [illegible] بودم دادند
زاتش عشق [illegible] — سیم زر [illegible] تو تن دادند
زاهد از کرم [illegible] — [illegible] لطف سکان [illegible] دادند

وله — ایضا

حشمت [illegible]
همره [illegible] در این دوره [illegible]

تا چند [illegible] اهل دردورد — تا کی [illegible]
تا [illegible] — تا بیشتر بکردم این رنگ زرد زرد
تا سر در [illegible] — کی جستجوی سر [illegible]
[illegible] — خواهی شوی [illegible] گرد گرد
[illegible] — [illegible]
هر کس [illegible] — هر کس که [illegible] کرد کرد
[illegible] — حشمت [illegible]
تا روزگار [illegible] ده فرد فرد

وله — ایضا

[illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — **ایضاً**

کی ملامت ... [illegible]

بسیار بلا که بر سرش ... [illegible]

تا چشم من به نرگس مست تو اوفتاد | دل شد ز دست و نرگس مستت ... [illegible] | شد با چشم ... دلم تا بروی تو | صبر و قرار در خم گیسوی تو نهاد

چشم ... [illegible] | ... [illegible] | دیدم چو روی خوب تو چشم ... | خوبان روزگار ... [illegible] زیاد

بودم دلی که از غم ایام ... | ... [illegible] | هر غمزه ... [illegible] | هر پا ... [illegible]

شکرانه که ... [illegible] | ما پرورید ... [illegible] | ... [illegible] | هجران ... [illegible]

با مهر تو ... جان جشم ... | ... [illegible] | در ... [illegible] | ... [illegible]

وله — **ایضاً**

حسنت ... [illegible]

نمود ... [illegible]

چه شب ... [illegible] | ... [illegible] | ... [illegible] | ... [illegible]

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]

خون از غم تو سراره باشد | رنگم بتر از عصاره باشد
قصد او سرشک دیده [illegible] | چشمی از [illegible] اره باشد
دامان دلم ز خون چشم | بحر است که بی کناره باشد
[illegible] | عاجز قلم از شماره باشد
من در یم خون غریق گشته | ایستاده بر [illegible] باشد
[illegible] | [illegible] پاره پاره باشد
دادی تو دلم [illegible] | از آهن و سنگ خاره باشد
[illegible] | [illegible]
یادآنکه اگر گرفت یاری | زان بعد جگر [illegible] باشد
در کشتن من [illegible] | در جزیت [illegible] باشد
[illegible] | سازم اگرت [illegible] باشد
زیرا که [illegible] | [illegible] باشد

وله — **ایضا**

خوب [illegible] این حجت
تا حشر [illegible] باشد

خوبان [illegible] | [illegible]
[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

با دیدن روی تو کسی را | روزی [illegible] باشد
[illegible] | دعوی تو [illegible] نباشد
خواهی تو [illegible] | کس [illegible] باشد
[illegible] | چشم تو [illegible] نباشد
[illegible] | چشم دل [illegible] باشد
[illegible] | [illegible] نباشد

وله — **ایضا**

این بس که [illegible]
جز [illegible] نباشد

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

خریداران بحرانت زجونی ملامی سزا بر جان خریدند
گواه قول من زیبا نگارت که صیت حسن او خلقی شنیدند
بت عذرا عذار دلفریبی که مقدارش بسیمین نو بدیدند
مهی سیمین بری گلشن بخوبه خداوندان خوبیها بدیدند
زهی مستی که حشمت دامن عشق بسنده بوده چو بر عشقش رسیدند
بخندد از شکستانش گل ارچو دلی مانند حشمت گل بچیدند
سمن پیکر بدانجو دیده باران بعشق او چو افتیم گزیدند
سرا از پا در او رفتند در پیش چو ماه خوش خط و خال آرسیدند

وله ایضا

همه در خرقه تلبیس پنهان
همه چون بیشه‌های دین پلید

سرم از خاک در دوست اگر بر خیزد خونم البته ز مژگان سلامت بریزد
خواب هر چند بپوشند نظر از جانب عبد دلی بسد از خواب خود بر خیزد
سر دا نه رو آن ماه جبین سجده برخ که زنیش غمزه دم خنش نظاره آمیزد
کز رخ از پرده نساید بر اهل بیان فتنه و شور قیامت بجهان انگیزد
هر که دید آن رخ زیبا بدر آید از دین چاره‌ای نیست جز که گریزد بپناه ایزد
نه چو سر سیه [illegible] بجز آتش نتواند نفسی بستیزد
مازم آنکس که بر پرده [illegible] همچو غزال سرشک از جهان [illegible]
زاهد از جلوه [illegible] بحیا از حق رخ [illegible]
همچو صنعان رخ ترسا [illegible] کی ز عقرای پرستی بتوان پرهیزد
حشمت آسوده از [illegible] که از آن خاک بلا خیز توان بر خیزد

وله ایضا

سوی سنت بوقت ممات اگر شود بر من کرست در آخرم آخر نظر شود
بیم نی از سئوالی و دادگر نی از جزا آسوده از جهان [illegible] بدر شود
بالس حدیث عشق تو هرگز تمام تا سر ز حال بنده و تو باخبر شود
ای فرشته همچو باد [illegible] عاشقی جز تیر ناله که روان [illegible] اثر شود
تا چند بیش تیر ملامت کران سرا ای انجم غم رسیده خدا را سپر شود
هر چند شرح [illegible] اما بیان ز خامه‌ای مختصر شود
سرگ [illegible] در رشته محبت تو ترک سر شود
نی کر [illegible] تا گردش دگر بقضا و قدر شود
دانی که در هوای تو چون من [illegible] اندر طریق کعبه تو رهسپر شود
اثرا که [illegible] چون من [illegible] در طلب تو بسر شود
بسیار مشکل است که با سینی آتشین حاصل [illegible] تو میسر شود
چشم از رخ تو باز [illegible] روزی [illegible] شود
کس چون نظر [illegible] مرآت [illegible] شود
تغییر در [illegible] کرده چون توان جاری [illegible] شود

وله ایضا

از کلمن فراق تو حشمت اگر رود
حاشا [illegible] وصال دگر شود

سوز دلا که [illegible] سوزنگ سوز آه تو [illegible]
تا نشوی [illegible] رحم [illegible]
دیده [illegible] سردگی علاج درد تو [illegible]
بر [illegible] در [illegible]
ایکه [illegible] عاشق [illegible]
ساده [illegible] تا که تو [illegible]

وله ایضا

حاجت [illegible] دیده [illegible]
کاین [illegible] خطا کند

ساقیا [illegible] کرده‌ایم تا که [illegible] کرده‌ایم
من که [illegible] طوطی [illegible] کرده‌ایم
شکر [illegible] اینکه [illegible] کرده‌ایم
کرمی [illegible] رخصت [illegible] کرده‌ایم
ساقیا [illegible] کرده‌ایم
ساقیا [illegible] امشب [illegible] کرده‌ایم
گاه [illegible] روزگاریست [illegible] کرده‌ایم
من [illegible] ساقی [illegible] کرده‌ایم

وله ایضا

حشمت از باده خوری باده جانانه بزن
کو تو مشم من از آنی که مرا ام کرده

ساقیا هر که در این سلسله [illegible] افتاد بلای تو که [illegible] ایام افتاد
خوش [illegible] شیشه [illegible] شوق دیدار [illegible] جام افتاد
بی خال لب تو مرغ دلم [illegible] شد [illegible] دام افتاد
[illegible] که از فرقت می در [illegible] جام افتاد
کام دل حاصل [illegible] همه [illegible] ناکام افتاد
من [illegible] از چه [illegible] صاحب [illegible] افتاد
[illegible] احوال [illegible] انجام افتاد
[illegible] گوس [illegible] عاقبت از بام افتاد

وله ایضا

حشمت [illegible]
[illegible]

ساقیا [illegible] شده بود [illegible] شده بود
[illegible] شده بود
حالت [illegible] شده بود
[illegible] شده بود
[illegible] شده بود
[illegible] شده بود
[illegible] شده بود

وله ایضا

رسم [illegible]
ناکنون از [illegible] شده بود

ساقیا صبح وصال [illegible] رفت شام غم و [illegible] صبح امید
[illegible] کوشیا [illegible] اسرار شنید
[illegible] در چمن [illegible] بلبل [illegible]
[illegible] خبر وصل شنید
بنده [illegible] پرده [illegible] ای [illegible]
[illegible] رسید
هر که [illegible] ره تو [illegible]
[illegible]

وله ایضا

همی [illegible]
[illegible]

ساقی [illegible] حال شد [illegible] وصال شد
[illegible] برخ [illegible] وصال شد
از آفتاب [illegible] عاشقان حسن جمال تو [illegible] شد
تا بار [illegible] عالم [illegible] جمال شد
خود آگهی [illegible] افزون [illegible] شد
[illegible] پابست دام زلف [illegible] شد
بودم [illegible] نطقم [illegible] شد
من چون [illegible] دل از بیان حسن تو نطق [illegible] شد

وله ایضا

حشمت [illegible]
[illegible] شد

سر عشق من و دل [illegible] بود در پس [illegible] بود
ساقیا [illegible] بار [illegible] بود
[illegible] بود
[illegible] بود
[illegible] بود
[illegible] بود
[illegible] بود
[illegible] بود

وله

حسنت آزادی ز امر بکمان چت اگر

ایضاً

رام قمری تب نظر بازانت که بود

شبی چو حسن که سر دل اسیر دام تو شد　هزار دام تو بی خالی فتاده رام تو شد
دلی که سینه گرم درد غمام عشق نبود　ز خود دلی که شد و افتاده در دام تو شد
سرا بخانه رندان صلای باده زد　کنم چو چاره که رندان غلام تو شد
امید وصل و مهر سرا [illegible]　حیات بار سپیدم ازان پیام تو شد
نماند در غم هجران سر شکیبائی　برای چه که دوزم زغم چو شام تو شد
[illegible] رسم مهر و وفا [illegible]　وفا نماند که [illegible] در مقام تو شد
شرار عشق تو زد آتشی چنان بدلم　که بوی کباب دلم مشام تو شد
ز رنگ [illegible] ایام سینه ام [illegible]　بلوح سینه من بنشت نام تو شد

وله

بیان باده کشان قدر و رتبه حسن

ایضاً

برار سپهر برین محفل احترام تو شد

شب وصل ترا هیچ هوا ر نبود　پایه هجر ترا هیچ قرار نبود
جان به بیدار تو دادن نبود کار کسی　کار من هست ولی چون تو نگار نبود
بست جز بغل [illegible] امروز مرا　بغل جان که چو سرو تو شعار نبود
نرود اکسیر وجود تو ز رغبت سرا　همه کشته عشق که عیاری نبود
عجب است اینکه بسیار ز گلشن نکهت　بسر تربت این کشته گذاری نبود
آرزو نیست مرا دیدن حوران جنان　چون جنان راچو توئی حور عذار [illegible]
واعظم طعنه زنی [illegible]　عاشق روی ترا [illegible] عار نبود
من از آن [illegible]　با کم از زخم [illegible]

وله

هزار ازین چه جهت [illegible]

ایضاً

که برام تو چه [illegible] شکار نبود

ظاهر است که در هجر تو جانم برود　پی سودای رخت نام و نشانم برود
پند بیهوده ز واعظ نتوان گوش کنم　که ز بیداد غم تو روح روانم برود
سر عشق تو نشاید بر مردم گفتن　[illegible] برود
ننشستم [illegible]　تا سر انگشت کف [illegible] برود
صبر در هجر تو تا چند توان [illegible]　خود تو دانی که ز هجر تو توانم برود
خبر از ناله [illegible]　[illegible] برود
خود چه باشد که [illegible]　بر فلک هر چه ز دست تو امانم برود
گوش من [illegible]　خواه این ایدم و خواه که [illegible] برود

وله

هر جهت جو تو انکه که در [illegible]

ایضاً

جز بیاد تو خط [illegible] برود

عمرم در آرزوی وصالت بسر رسید　بخت کسی نداده ز وصل رخت نوید
هر دو ز درد فراق تو شب [illegible]　بر دو [illegible] نوای [illegible] کشید
تا دیده دید حسن رخ تو دل سپرد　در دام عنبر رشته [illegible] برید
بازار بین که [illegible]　پیش [illegible] خمید
بس خاره [illegible]　[illegible]
[illegible]　بر کنج وصل تو [illegible] رسید
بر هر [illegible]　با جامه دریده و پای [illegible]
با اینکه [illegible]　خود هر کسی فغان [illegible]
کس در طریق عشق تو اندر [illegible]　ثابت قدم ترا ز من [illegible]
[illegible]　[illegible]

وله

پای [illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

بر کفن [illegible] الشیخ [illegible]　[illegible]
از بس که برندان حسد پیوه داری　شک نیست که در قعر سقر [illegible] داده
[illegible]　ما را خبر از [illegible] فردا [illegible] داده
اگر تو [illegible] سودای [illegible]　اخبار [illegible] سودای تو داده

وله

حسنت بجهان [illegible]

ایضاً

مشتاق دل افکار که [illegible] داده

عالی حسنش [illegible] دار مقام داده　[illegible] جام داده
[illegible]　[illegible] داده
بسکه کردم طلب [illegible]　[illegible] جامی ازان آب [illegible] داده
[illegible]　خبر از [illegible] روز [illegible] داده
چون ز مستی [illegible]　خبر از [illegible] داده
[illegible]　زان بس [illegible] داده
[illegible]　از لب [illegible] جام [illegible] داده
[illegible]　[illegible] داده

وله

حسنت [illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

که در صحیفه همه نکته [illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

سرخی برینه شط بود ز کسوت دیبا
بپای سوزن مژه بسر کلاه نداد

خمیر سودای تو سودا دگر نتوان کرد — جز بری تو تماشا دگر نتوان کرد — تا نوای تو سراسر زده آسایش داد — [illegible] دل ز جانب آوای دگر نتوان کرد
هر که در وادی عشق تو بیابانی شد — ره چو مجنون سوی صحرای دگر نتوان کرد — عرصه تنگ بیابان فراق تو مرا — که نظر آن ظلمت فردای دگر نتوان کرد
سالها تجربه دیده نمودم که نظر — جز بقد تو بیالای دگر نتوان کرد — بجز از رشته زلف تو بگردن که برت — [illegible] از زلف چلیپای دگر نتوان کرد
پند بیهوده [illegible] — جز [illegible] دگر نتوان کرد — [illegible] — که بیان وصف دل آرای دگر نتوان کرد

وله — ایضاً

خوش [illegible]
[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

کار جهان [illegible] — [illegible] زلف کم افتند — [illegible] — هر کز [illegible] محکم افتند
یوسف [illegible] — از روز خوبی تو چو در ساحل افتند — جز تو پری [illegible] — کم کرده [illegible] آدم افتند
[illegible] — جبرئیل [illegible] مریم افتند — راز درون خویش [illegible] — [illegible] محرم افتند
دیگر [illegible] — [illegible] عالم افتند — [illegible] — [illegible] ادهم افتند
سودای عشق تو [illegible] — [illegible] — عاشق [illegible] — خار طریق کعبه تو مرهم افتند

وله — ایضاً

حشمت [illegible]
روزی که [illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

هر کس که جنت ... [illegible] | ... [illegible] الایش ... [illegible] | ... [illegible] خلاصی ... [illegible] | هر روی ... [illegible]

وله **ایضاً**

هیچ جنت ... [illegible] روی ... [illegible]
جانم ... [illegible] دل ... [illegible]

کسانی که ... [illegible] بلطف ... [illegible] | ... [illegible] حبیب ... [illegible] شنفتند | طریق ... [illegible] | ... [illegible]
... [illegible] کسان کردند | ... [illegible] نظام ... [illegible] گفتند | غلام ... [illegible] | ... [illegible]
جوان ... [illegible] سپر ... [illegible] | تمام ... [illegible] سفتند | قدام رحمت ... [illegible] لطف | ... [illegible] خواجه ... [illegible] گفتند

وله **ایضاً**

... [illegible] گرامی ... [illegible]
خدا ... [illegible] گفتند

کسان ... [illegible] باخبر هستند | که ... [illegible] عشق ... [illegible] هستند | طریق ... [illegible] | که ... [illegible] هستند
چه ... [illegible] | کسان که ... [illegible] هستند | ... [illegible] حیات ... [illegible] | ... [illegible] دیگران ... [illegible] نشستند
... [illegible] | ... [illegible] هستند | بیا که اهل وفا دل ... [illegible] | ... [illegible] هستند

وله **ایضاً**

تو جنت ... [illegible] دیگران
که دیگران ... [illegible] خلق نشستند

گذشت عمر و شب غم بسر نمی آید | حبیب در ... [illegible] نمی آید | حکایتی ... [illegible] | که ... [illegible] مختصر نمی آید
... [illegible] | بجز ... [illegible] نظر نمی آید | ... [illegible] | که ... [illegible] نمی آید
... [illegible] رقیب ... [illegible] | ازین دو کار یکی ... [illegible] نمی آید | ... [illegible] | ... [illegible] مختصر نمی آید
خود اگر ... [illegible] | کسی ... [illegible] | بیا ... [illegible] | برون ... [illegible] نمی آید

وله **ایضاً**

رسید جان ... [illegible] فراق ... [illegible]
... [illegible] چاره ... [illegible] نمی آید

... [illegible] صبح وصل برآید | باده خورم ... [illegible] سرآید | روز ... [illegible] باده ... [illegible] | ... [illegible] جلوه گر آید
ساقی ازان باده حیات ... [illegible] | ... [illegible] | غنچه ... [illegible] | ... [illegible] آید
... [illegible] | ... [illegible] نظر آید | دیده ... [illegible] | ... [illegible] دولت سرای داد گر آید

وله **ایضاً**

... [illegible] جنت ... [illegible]
چو ... [illegible] سیم برآید

... [illegible] جهان بکام شود | ... [illegible] حرام شود | تو ... [illegible] | چو ... [illegible] عالم ... [illegible] شود
... [illegible] | ... [illegible] شود | ... [illegible] | ... [illegible] دل ... [illegible] شود
... [illegible] | ... [illegible] بکام شود | ... [illegible] | ... [illegible] شود

وله **ایضاً**

روان ... [illegible]
... [illegible] شود

گل جمال تو خوش رنگ ... [illegible] دارد | عجب گلی تو ... [illegible] دارد | عجب ... [illegible] | عجب ... [illegible] جفا دارد
... [illegible] | ... [illegible] دارد | ... [illegible] | ... [illegible] خود ... [illegible] دارد

... [illegible] | ... [illegible] دارد | ... [illegible] | که هر کس ... [illegible] دارد
این ... [illegible] | که هر کسی ... [illegible] دارد | ... [illegible] | ... [illegible] دارد

وله **ایضاً**

... [illegible] غریب ... [illegible]
... [illegible] دارد

... [illegible] فراق تو ... [illegible] شد | ... [illegible] شد | ... [illegible] | ... [illegible] شد
... [illegible] دل من | ... [illegible] شد | ... [illegible] | ... [illegible]
بیار باده ... [illegible] | ... [illegible] شد | ... [illegible] | ... [illegible] شد
... [illegible] | ... [illegible] | ... [illegible] | ... [illegible] جانان ... [illegible] شد

وله **ایضاً**

... [illegible]
... [illegible] شد

... [illegible] آفریند | ... [illegible] آفریند | ... [illegible] | ... [illegible] آفریند
... [illegible] | ... [illegible] آفریند | ... [illegible] | ... [illegible] آفریند
... [illegible] | ... [illegible] آفریند | ... [illegible] | ... [illegible] آفریند
... [illegible] | ... [illegible] آفریند | ... [illegible] | ... [illegible] آفریند

وله **ایضاً**

... [illegible]
... [illegible] آفریند

... [illegible] میکنند | خود ... [illegible] میکنند | ... [illegible] | ... [illegible] میکنند
... [illegible] | ... [illegible] میکنند | لاتقربوا الصلوة ... [illegible] | ... [illegible] میکنند
... [illegible] | ... [illegible] تقدیر میکنند | تقدیر ... [illegible] | ... [illegible] میکنند
... [illegible] | ... [illegible] میکنند | ... [illegible] | ... [illegible] میکنند
... [illegible] | ... [illegible] میکنند | ... [illegible] | ... [illegible] میکنند
... [illegible] | ... [illegible] میکنند | ... [illegible] | دل ... [illegible] میکنند

وله **ایضاً**

... [illegible]
... [illegible] میکنند

... [illegible] بود | ... [illegible] بود | ... [illegible] | ... [illegible] بود
... [illegible] | ... [illegible] بود | ... [illegible] | ... [illegible] بود
دل ... [illegible] | ... [illegible] بود | ... [illegible] | ... [illegible] بود
... [illegible] | ... [illegible] بود | ... [illegible] | ... [illegible] بود

وله **ایضاً**

... [illegible]
... [illegible] بود

... [illegible] | ... [illegible] | خیال ... [illegible] | ... [illegible] بود

... [illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

هر که در حلقهٔ زلف تو گرفتار تو شد　کام دل حاصلش از غمزهٔ عطار تو شد　بعطاف [illegible] سودا و در رو دلم　در خم زلف تو پابستهٔ زنار تو شد

تو نسیم چه درده چه در دیدهٔ فتاده‌ای　که هر کس که کشته دیدار تو شد　در کف هر که [illegible] از جان برخاست　بخریداری تو جانب بازار تو شد

خود تو سرمایهٔ هستی چه وجود دیگر چیست　در رگ و در خم همه پیرو آثار تو شد　گر نه در دست تو سرشته [illegible]　کشته تیر که از نرگس دیده عیار تو شد

شکر این لطف بجا چند آنکه بدهر　ساکن اندر کنف رحمت بسیار تو شد　پر تو حسن [illegible] حصه رسید　زان [illegible] رتبه مقدار تو شد

تیره چون زلف تو ام چو کمان [illegible]　ماه از حسن تو در سرو رخسار تو شد　[illegible] از در و بر دار ز دل بار غم　که فرو مانده سراد دیده بدیدار تو شد

وله

سر خود جز بر [illegible] مانا که نخواهد
بست [illegible] دل عاشق [illegible] تو شد

ایضاً

هر که او دوری هجران تو تاثیر کند　سختی [illegible] کار از [illegible] کند　[illegible] که [illegible] دیدار تو شد　گر [illegible] چاره کند تدبیر کند

غمزهٔ نرگس مست تو [illegible] اگر　حلقه [illegible] کند　نازم آن ابروی خونریز که دل [illegible]　[illegible] از سر [illegible] شمشیر کند

آن خم زلف که [illegible] جان [illegible]　عاشقان را [illegible] زنجیر کند　[illegible] از تو [illegible] بر من　[illegible] شکوه [illegible] کند

خوش دل [illegible] آن [illegible]　[illegible] کار و [illegible] کند　[illegible] از جان چاره [illegible]　هر که در [illegible] دام [illegible] کند

غم هجران تو [illegible] جان [illegible]　[illegible] جوان [illegible] کند　[illegible] اگر [illegible]　[illegible] حلقه [illegible] کند

حرف الذال

[illegible] اصلی [illegible] بود
خواست [illegible]

بوسه از لعل تو [illegible] چه لذیذ　خوردن باده [illegible] چه لذیذ　[illegible] جوان در ره عشق　هر دو [illegible] یوسف کنعان چه لذیذ

[illegible] تا سحر　[illegible] چه لذیذ　[illegible] وصال [illegible]　[illegible] چه لذیذ

[illegible] درست　[illegible] سلیمان چه لذیذ　[illegible] دیوان　[illegible] دامان چه لذیذ

هر دل [illegible] تو [illegible]　[illegible] چه لذیذ　[illegible] آمده است　[illegible] عشق [illegible] چه لذیذ

وله

[illegible] جهان [illegible]
[illegible] چه لذیذ

ایضاً

لب نهادن [illegible] تو لذیذ　بستن دل [illegible] تو لذیذ　[illegible] مردان نبود　[illegible] تو لذیذ

دل [illegible] هنر　دادن [illegible] تو لذیذ　[illegible]　[illegible] تو لذیذ

خوش [illegible]　دم بدم [illegible] تو لذیذ　[illegible] زده　هر [illegible] تو لذیذ

حرف الراء

[illegible] دل [illegible]
[illegible] از دل و جان [illegible] تو لذیذ

ای [illegible] باش [illegible]　تا [illegible] الطاف کرد کار　[illegible] باده [illegible]　[illegible]

تا [illegible] بیکار　[illegible] کار　عمر [illegible]　[illegible] کار [illegible] بار

[illegible] سلطان [illegible]　[illegible] کار [illegible]　تا دل [illegible] شد　[illegible] تار

دانند عارفان [illegible] از ازل　جز بندگی در [illegible] شعار　حاشا که جز [illegible] ارباب معرفت　[illegible] اختیار

وله

[illegible] بر [illegible] شد
گرد [illegible] چون [illegible] اختیار

ایضاً

[illegible] خوبان دلپذیر　وی آنکه [illegible] چون [illegible] در جهان [illegible]　از پا فتاده [illegible]　ای [illegible] دستگیر

[illegible] گدای در آستان تو　باشد [illegible] بی‌نظیر　ساقی چو [illegible] نظر　[illegible] کردن [illegible]

[illegible] جام [illegible] فقیر　در [illegible] چون [illegible]　[illegible]

[illegible] خرابات [illegible]　مارا [illegible] عالم صغیر　[illegible] خط راحتی　چون [illegible] حقیر

من [illegible] نگار　چون [illegible]　خوش [illegible]　[illegible]

وله

[illegible] گدای در [illegible] باش
[illegible]

ایضاً

باز دارم هوای یار [illegible]　[illegible]　قوت جان [illegible] عشق　[illegible] دلبر

[illegible]　[illegible]　ساقیا [illegible] بر خیز　[illegible] جان [illegible]

دارم [illegible]　[illegible] باده ساقی [illegible]　[illegible] خود [illegible]　تا برد از سرم هوای دگر

وله

چو [illegible] محبوب
[illegible]

ایضاً

بازم [illegible] هوای [illegible] نگار　[illegible] هوای [illegible] اختیار　هر گز [illegible] عشق　[illegible] ابرار

[illegible] عشق　جای [illegible] یار　جانا بیا که [illegible]　با هم خوریم باده [illegible]

[illegible] عندلیب　مجنون [illegible] کرده [illegible]　[illegible] عاشقان [illegible]　[illegible] دار

وله

خواهی اگر [illegible] عاشقان
[illegible] جان [illegible] انتظار

ایضاً

خون شد دلم از جفای اغیار　[illegible] جدائی یار　تا چند در انتظار جانان　[illegible] بیدار

چشم [illegible] دیدار　[illegible] بیمار　[illegible] عاشق [illegible]　[illegible] ستمکار

[illegible] وصال [illegible]　روزم [illegible] شب تار　[illegible] نتوان نهفتن　[illegible] اظهار

از [illegible]　در [illegible] اقرار　[illegible] نتوان [illegible]　[illegible] انکار

وله

[illegible]
[illegible]

ایضاً

[illegible]　ساقی [illegible] صد سرود　[illegible] خود　[illegible] مجلس رندان [illegible]

من [illegible] ساقی [illegible]　[illegible]　باشد [illegible] زاهد [illegible]　[illegible] عشق [illegible]

[illegible] زاهد [illegible]　من از فراق شاهد [illegible]　[illegible] ذکر یار　زاهد [illegible]

[illegible] احباب [illegible]　[illegible] خیال [illegible]　[illegible] دل [illegible]　در [illegible] قیامت [illegible]

وله

[illegible] صورت [illegible]
[illegible] قیامت [illegible]

ایضاً

[illegible]　بسوزان [illegible]　[illegible] مستی　[illegible]

جان [illegible]　[illegible]　[illegible]　[illegible]

فرو کش جنت تسخیر از در سینه ... | کمانداری تسلیم تسخیر شود کاش نه کنکر | و تیر غم آشیان کشش چو تنگر در بر ... | فاش شو تا گرد دستگیر جانانه کنکر
چه باک از جبر آسمان بر افتد گر ... | شود خود ... عالم در نظر ... کنکر | کجا دارد ... نقصی عالم در بنی آدم | بر آید گر کنار سوی از یک ... کنکر
نه ... هم خوا ... کو ... | شود ... رمی ... ان ... کنکر | عزور ... کی ... | گر از خاک ... کعب ... در ... کنکر

وله — ایضاً

چو حشت کردم این تحفه ... آل ...
که در عالم ... این جنین ... کنکر

زمان عشرت آمد ساقیا بر خیز و جام آور | سر حسرت ... وزن ... غلام آور | ... ز نهان و ز غم ... | حریفان ... در مستی ... آور
بمطرب گوی ... بار ... را | بر جسم ... جشم ... آور | ز ... جشم ... | بر ... آور
بهار ... بر پا ... ز ... کن | سرا ... سر ... آور | ... جند ... سر ... | رها ... روشن ... سیاه ... آور
بهار عمر ما را گردش دوران ... کرده | تو بار ... آور | ... آور | بیرون ... آور
مگردان ... عشق ... | ز ... آور | ... عاشق ... | ... آور

وله — ایضاً

... بام گردون کوس ...
... عام آور

اول شعری که ازین بنده بی بضاعت بموجب استدعای طبع شعرا از حضرت رب العزة بظهور رسیده این غزل است

رخ خوب ... نو پیدار | که عالم ... بیره و تار | بخوانی تا ... از جای ... | روانی خواب ... سرود ... شمار
نظر کن حال خود را ... | که عالم ... دست ... بار | ... دهقان ... | مگر در جام و دوران ... و هر بار
چو تخم نیکوئی هر کس ... | ثمر ... از یکی تا صد بار | بیا ساقی شراب اندر قدح ریز | که مشق ... جام ... کار
سرا ... اندر سر ... | بسان ... در طرف گلزار | نوای ... عشقبازی | حدیث جام ... دلدار
نمود ... جفت | که ازین ... سرا ... | چنان ... | ... ز ... یار
که ما صبح ... جام ... | نخواهد دید ... آثار | نشان ... از که جو ... | که در ... دل ... ز کار

وله — ایضاً

عجب ... طبعش ...
... شکر ... اشعار

ساقی بیار زان ... خوش ... | کاندر ... جان ... جشم ... | مارا ... زان می که تا ابد | شود ... زاهد و شیخ زمانه دار
کن ... زیر ... | ما و ... باده ... | ... که باده ... | ... جنگ که ... انگار
خاصه ... گل و آواز بلبلان | با ... باده خوار | ما را ... | می ... دلبر ... بار
در ... ای ... در جهان | ... قدح ... کرده ... | ... در کوی ... | ... از ... خوبان ...

وله — ایضاً

حیف ... دل ... که ...
... در ... روز ...

سحرم ... در ... چمن ... بهار | ... بشام ... باد صبا ... یار | قدی ... دل ... | ... صبر و قرار
... ای ... | جون ... جان ... | بیستو ... گلستان ... | ... خار
بر ... عشق ... آغاز کنند | ... صوت ... | ... | ... از فرقت ... بار
... خرقه ... جنگ ... | ... دل ... گذار | ... نتوان صبر کند در غم تو | ... غم ... دار

وله — ایضاً

مطرب امروز اگر خاطر خوش خواهی
... دلجوئی او دست ... و تار

ساقیا خیز و کلید در میخانه بیار | در میخانه ... باده ... بیار | ... ندارم ... خوردن ... | تو هم ... راز ... بیار
شرط ... نبود ... بزمی ... | زانکه ... تا ... بیار | ... | ... سوخته ... بیار
خدای ... در عالم | ... بیار | خانه ... دل ... ویران | ... خانه ... ویرانه بیار

وله — ایضاً

... جون ...
... بیار

ما همه ... کار | شد ... | ساقی بیا که باز ... خم نشین | اسرار حکمت ازلی کرد آشکار
... قدم ... | جان در طریق ... | ... برکسی | ... جان ... اعتبار
... کار ... | می خورده ام ... | ... آن | ... ما ...
کس ... شراب خانه ... | ... کرده ... کار | تا دل ... اندام ... شد | در ... حرمت ... نهار

وله — ایضاً

... کرده تو
دارم ... تیر ... دار

نسیم ... بهار | ... بهار | زمان عشرت ... ساقی | بیا ... قرار
برون ... | که ... | خود ... در ... | ... غبار
که ... | ... دلکش تار | ... دل ... در | ... دیده ... سار

وله — ایضاً

... دیده ... تو
... روز ... کار

... ز غم ... جکار | ... جکار | عاشقان را ... ز دام ... | ... جانان چکار
از ... زاهدان ... | ... جکار | در ... عشق ... | با جان ... جکار
کفر و ایمان ... | ... کفر و ایمان چکار | ... | ... جکار
... | خود ... جکار | ... | ... دیوان چکار
نقد جان ... | ... جکار | ... دگر | با حدیث ... چکار

وله — ایضاً

... می نهاد
... جکار

هر چند گفتمش دل ویران من ببر | گفت ... خبر | گفتم ... | گفتا ... تو ... خبر
گفتم ... عشق ... | گفتا ... | گفتم ... | گفتا ... جهان ... اثر
گفتم ... عشق ... | گفتا جنون عشق ... | گفتم ... | گفتا که ... دیگر
گفتم ... زمان ... شدی | گفتا ... | ای ... | ... خون جگر
باز ... جشم ... | ... | خواهد ... | ... گذر
... | ... | ... | ... سوخت ...

...

هوس از عشق ابرویت خراب بکر
دامنم موج زنان آمد از لؤلؤ تر
من گرفتم ز فراق و تو گرفتی رفاق
چکنم با فلک مسئله شعبده گر

بسکه اندر طلبت سعی نمودم بلبسم
نقد جان آمده و دل خون شده و دیده تر
مشکل عشق من و مشکل جانم
خود محال است که سر جنبش بی دگر

خود ادای نا ز جان کاه من آگه شوند
کو فلک شرر اندر دل مرغان سحر
نازش حسن تو تخفیف نه از سوختگی کرد
خبر سری از ابرو الملک بکیبو شرر

همه دانند شود عاشق عارض تو
تو بر بچه کنی گر ز جهان عشق نظر
جدائی از دم افسرده …
آتشی در دل گرم افتاده ز هجرت بجگر

جبت خود داغ آه عشق سیم پرور
کرده‌ام ادراکری بر تو … اخر
راه و اجنبید ملامت کنیم از عاشقیم
رو و سینه داده فروشی که دگر …

حرف الرّاء

هرکه در سینه فقر تو جنت بنهاد
کرده‌ام ناصر و آن شه که بنده تاج دگر

اگر پیاده و بهر لطف شکل خرام امروز
کشد غزال ختا بار بر ز دام امروز
درخت سرو سزد بید به … جدا
کند به جانب بستان اگر خرام امروز

غزالی که در آن زلف پر شکن باشد
نمود دعا نه عقب من انعام امروز
روا شود همه حاجات من اگر سازم
همین طرهٔ او شد الاعتصام امروز

حلال ایکه شد … تو کی که بخود
بقول پیر مغان ساقیش مدام امروز
قبول طاعت او شد … که باشد
کمی بکن … بنده ایام امروز

کشید هر که سر از حلقهٔ غلامی او
ز خیل اهل نظر … ام امروز
فلکنده او ربا چند در جهان بلا
دراو بار نشاط … و عام امروز

غلام حلقهٔ گوش تو از ازل شده‌ام
نه سیم و شیخ که آمد سر به جام امروز
جفای ترکیم ارز شراب … ساز
منی که خفته درد او رفت مقام امروز

تمام ز لوث عمل شست … که
برو تو تجربه … افتاده خام امروز
بکشند … در خوناب … نظر
که غیر چشم تو نی محی عظام امروز

قتیل غمزهٔ چشم تو سرو در زمان …
ز بند شک و … جبینم امروز
زغال … سرای … در خون جگر
خای عاشقش از انجمن برام امروز

وله — ایضا

ز بندگی تو جستن سعادت ابدی
طلب نمود از او یافت احتشام امروز

بیا و همچو سپندم ز آتش غم ریز
که نیست همچو سپندم قرار عشق گریز
بجای محکمهٔ عدل از تو خون ما
کسی ادعا نماید بروز رستاخیز

و گر نه پرده در آتی برون غم آمیز
زانفعال جمال تو یوسف از دهلیز
گداز تن ار چه نه کس بپریشان سیاه
ولی تو حسن تو تا دیده کسی شور انگیز

الا که نیست کسان سبکی ز عشق بتا
سالک است که از این راه بار شد تبریز
مقام عشق ز فرهاد بین که در شبدیز
کشید رحمت شیرین و رحمت شبدیز

نمود هر ز لیخای نوجوان ز عشق
نمود یوسف صدیق را … تیز
چه خوشبها ز غم فرقت تو باید خورد
که تلک عشق از آن کس …

وله — ایضا

بجان جست از آن پیشتر تو کش
که عشق ز کمند جست خیال گریز

بیرد لوی سعادت چو اوج … دراز
بنامگوی تو هر کس نهاد روی نیاز
سعادت ابدی در ره تو دیده خصبی
شنید … ز آن باغ خداوند

بنه … سعادت نشان بیا قدری
که شد بروی تو چشم امید داران باز
بروی هر کس گمان گوی تو شد
بپوشش از ره سکین نگاه بنده نواز

لشمع روی … عارفان …
همیشه همسر پروانه … سوز و گداز
ره صراط نجویم چو در جوار توام
که نیست چون ز … عالمی گریز از … نماز

سرا بسکده ساقی ببر … ام کن
که زنت جان بود اندر شراب …
نگفت که سکن رو … است
بود سرا بر ما را اگرچه … غماز

وله — ایضا

اسیر زلف تو جست …
تمیز سیتوان داد در نشیب و فراز

بود دکنت … خیم … گداز
چو شاهبار ز غلام … از نشیب و فراز
حدیث حسن تو و اشتیاق اهل نظر
بود حکایت محمود و خاکپای ایاز

گدا چو چاره کند چون … تو شود
تو چاره ساز شواری شاه بنده نواز
غلام همت آن مطرب خوش آوازم
که برده تیز … دل …

نسیم صبح سعادت دمید ساقی خیز
بیار آنکه … سکین … ز سوز و ساز
ز من حکایت عشق تو …
سرشک چشم … شد غماز

نگر … که … دل …
چنان بسوخت که پروانه ز شمع …
خوش آنکه بر …
ضمانت کنند جرم عاشق ممتاز

وله — ایضا

بکنج صومعه چند … پرهیز
برو بمیکده در بام او علم افراز

بجام آتش … ساقی … ریز
که برده دل ز من آن ترک شوخ شور انگیز
بتی که برده … ز دست ما یک غمزه
خدام … بسبب … پرهیز

بناز آن بت چینی که تیغ ابروی او
بقصد قتل من آورده است … تیز
جهان فتاده و دل … جام عشق
که دیگر … بود نان … گریز

اسیر آن لب لعلم که کرد … حیات
اگرچه خضر … داده است تمیز
حدیث … قرب رقیب …
بود حکایت فرهاد و عشرت پرویز

… ده‌ام و جان …
رقیب … دل … عزیز
صفا ندیده کس … کبود
جز از جفا و …

وله — ایضا

ز ماجرای زمان جست ما حدیث مکن
که روزگار شده است اهل … خونریز

بر ده از من … طناز
جان ببرین بیکسر شوخ …
هر شب با خیال صحبت او
مرغ دل راست …

دل که شد بارت …
نیست حاجت …
گرچه اظهار عشق پنهان کرد
ناکشد …

ای بر شیخ راز خود گفتیم
انتهم آخر …
عشق ما کرد …
سر ز …

ما بداد دیم ز حقیقت دل
در کف … نماز
مردم از فرقت و …
بمن … مسیح اعجاز

شکوه … عشق …
با که …
من نگفتم …
[illegible]

وله — ایضا

… دادجست ما
که برد با غم …

[illegible]

وله — ایضا

جست که با خیل … کرده است
باشد امید دار بوصل تو دل گداز

ساقی بیار باده جانسوز دل گداز
کیست از شراب … عشقباز
مطرب بیا که پرده سرود …
… شوق …

از سر ببر سرا هوس …
… جان …
عاری سرا ز کردن …
زاهد بنیم که ما نده …

بنمود سرا …
سازی اگر قبول …
گفتی جوانیت …
من انتظار …

سازی کرم …
در یک جان …
جانا …
بنما سرا ز برون … سرفراز

اول بگفت که شمع …
بر دار … ایام …
رو سر به … دست …
شو … جهان …

وله — **ایضا**

حشمت بکوب باز سمندان دریغ
عمر ... ساز و دل و ...

ساقی بیا و ساقی دوران ز جا بخیز از آن دو ساله باده ام اندر پیاله ریز لبریز کن پیاله ام از آن ... ساقی فرصت ... که ... دعوت عزیز
بستان بیار و جام بگیر و شراب ده خلوت بساز و مجمره افروز و گل بریز مطرب ... صراحی ... جلد زن ... فقیه ... مکافات رستخیز
بیگانه را ببند در ... امروز ... رخت کو شیشه را بگیر و دل ابریز و سر کریز بادی بجو که پای ... آسمان ... دوری ... عشاق ... گریز
یا در حرم کعبه جانان کجی لقد آن را که فی ... زیبا ... چنانچه من ... مراد ... صد ... ... سید ... در ... ریز

وله — **ایضا**

حشمت ... دل و دین ... بیار
چون ... عشق ... فرو ... بیز

ساقیا در شراب صوفی ساز مطربا زن ... چنگ ... حجاز ... الصنم ... بچو ... ... [illegible] ... گلفام ... دار
من نگفتم که ... عشق ... کس ... بلبل ... من ... خماز چه ملامت ... گشته ام ... بر ... همچو محمود ... بنده ایاز
بیش اهل نظر ... ورق عشق ... سوز ... نخواهد بر آز خوش ... اهل کسی ... او ... روز ... در ... باز
دور ما چند ... چند بار قیبان ... ساز ... آن رخ زیبا ... خلق ... جا
بار ده افتراب ... انان را سوی من ... سر ... آز ما ... کام ... هستم دیگران ... دراز
من ... ساحبار ... ره ... ... تو ... پرواز ... راه ... در ... ... شنیده ... آواز
همه دانند در جهان حشمت شده ... عاشق ... ممتاز همه ... سخن ... ... در تمام عالم ... شاد
است ازین ... حشمت ... ... آن ... بلبل ... شیراز ... ایاب ... آوردم ... عقده ... بیرون ... باز

وله — **ایضا**

عاشقان ... کشتگان ... شدند
بر ... کشتگان آواز

خسرو ... چشم ... عجب ... انگیز نرگس مست ... آفت خیز عجبی ... عشق ... ساز ... عرق در خون ... بر خیز
... اهل نظر شد ... که ... راه بردم ... سیبو ... بار عزیز ساقیا ... که ... من ناخورده شراب ... که خورد صوفی ... ریز
گرچه در مذهب زاهد ... باده حرام تو ... باده ... درو ... لبریز ... کشته ... جان ببرد در ... کشتم ... گریز
... کردی ... پرده ... ... پرده ... پرهیز خود ... نیابی ... عشرت چون ... که ... کمتر

وله — **ایضا**

حشمت ... بغارت ... دل و دین ...
... زلف ... رنگ ... آمیز

غلام همت آن ... که ... امروز بهاده ... کف ... امروز چنان ... کشتم ... شام سیان باده ... امروز
بعهد خویش چو محمود غزنوی ... ام ... کس دل خود ... امروز ز ... که چو شمع ... کس ... بود اسیر ... باز امروز
بیا که ... حقیقت ... تو ... سر ... کشته دلم ... امروز چه احتیاج ... خدام ... حقیق کهی ... نشیب ... امروز
کی شکر این نعمت ... که عشق ... تو ... امروز نشسته ... کرده ... تیغ بر ... جهان ... امروز
ز عاشقان ... خویش ... امروز ... حقیق ... امروز ... کعبه ... زنگ ... تا کار امروز

وله — **ایضا**

بغیر ... شده ... حشمت
بد ... امروز

نگر ... بنده نواز که گر ... دوام ... و نیاز رخ ... توبه ... ربیع چنان ... که ... دراز
من ... جمال ... عاشق تو ... ذوق ... دراز ... من اندر ... اهل نظر ... سیمای حقیقی و مجاز
بگیر ... چه ... ... دراز طواف کوی تو ... مسی شد حکایت ... محمود ... ایاز
تو خود ... آستانه ز ... کمان ... ام ... ... نو ... کشته ... کسی ... کشته ... آواز
اگر ... تو ... باشد ... نوای ... شود ... بیار ساقی ... بنده ... بن که ... ساغر مستور ... غماز
چه باک ... سرمستی ... را که ... طریق ... برای باده ... جرعه ... خوش ... نیم ... باز
... گشتن ... ز بهر ... شعر طریق ... بروم ... ... کرد ... بهره ... عجب ... دعوی ...

وله — **ایضا**

دلی ... حشمت ... ترسم
که روز واقعه گردد ... ساز

... بجشد گر ... امروز ... آفتاب امروز ز ابر ... گر آفتاب ... رود ... خود ... سحاب امروز
... پرده ... جشند کند خراب دل و دین ... شراب ... خیز تو ساقی ... مغان ... عیش ... شراب امروز
... شیخ ... کتاب ... خوابی شدم ... عشق ... اضطراب امروز ... حسن ... جان ... ... جواب امروز
بکش ... نگاه ... برای خدا ... امروز ... نگاه ... ... امروز
... عشق تو ... مجنون کو بود ... حجاب امروز ... جهان ... دگر بغیر عشق تو ... این کتاب امروز

وله — **ایضا**

... هر کس ... نهاد
چو حشمت ... امروز

یاد ... گر ... امروز پروانه ... شمع رخ خود ... بر ... پریشان ... موی تا در شب ... روز
من ... کعبه ... کم ... شوم ... سر ... شوم ... نگاه ... تو ... شوم هر چند ... نگاه جمال ... عجوز
مارا ... گی ... ره ... وصل ... ... باده ... ... خاک ... شد هوا گرد ... آتش ...
محروم ... وصال ... تو ... بهو با من ... بود ... دل ... ناکام ... جوان ... جهان ... ... حشمت ...

حرف — **السین**

حشمت ... نفس ... کرد
... تمام جهان ... کشور

ای دل اگر ... کرد ... ام کس ... شد در ... کس من جز غلامی ... جانان ... عاقل ... نگر در غلام کس
جز ... خوش ... خیال ... ناب سلطان ... ... بنام کس فرصت ... ساقیا ... بیم ... زجام کس
سرخ دلی ... سلک ... شد بسیار ... نشنیده ام کس ساقی ... صبح ... دم بیند من ... نیم ... بجام کس
هرکس ... دهر ... و دل ما را ... کار ... جام کس من خود ... ام ... لعل ... باز ... در ... کس
از دست ... دل و دین ... باشد ... کار ... جام کس ... گرم شود ... حلال ... تکلیف ... سخن ... حرام کس

وله — **ایضا**

حشمت اسیر حلقه زلف نگار شو
هر ساعتی ... دل ... بجام کس

ای دل حکایت شب ... یار ... احوال ... نگار ... ... بی ... از نکهت ... زلف یار ...
مرغ دل ... اسیر شد زلف حلقه ... نثار ... شرح ... یار را با باد ... نگار پرس

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

بسکه بکاهد آتش از غم بهجران تو   نیست تن خویش را از تو نموم شیش   در دلم از فرقت روی تو درد دود   کشتی بکشد چاره کس بجز از دادرس
گرچه مرا حرف نی آری وا آواز نی   باز کرم ای آنم از دیدن روی عیس   ایکه مرا زر و سیم توا هند چون سوز تو   ای ز رشتة جنت هر شده مقتبس

حرف

همدم و هم صحبتی چو ما کرده نیاز
منحصر آن کشته حرف مشتاق نیاز

الشین

ای کرده خیال ما فراموش   کرده به غیر ما هم آغوش   کی ترک جفا کرده در فرقت   دل سیر نوم چو دیلم غم جوش
رازیست ما نهفته در دل   عشق تو از او گرفت سر گوش   حسن تو نمود دست ما را   مانند غلام حلقه در گوش
بازا و جفای خویش بگذار   چون عهد بمن ز تو نکرده وحشی   ابحران تو کرده بیقرارم   سودای تو ... ...
سرشارم از آن نگاه بیکوش   محروم از آن لبان شیرین   ای بسته جا عاشقان تو زینها   ای ... نشین ... فراموش

وله

حشمت بنوهر خیالات از دست
هر چند عمش نموده خاموش

ایضا

چه میشود که شود سوی من دو ماه که از اش   دو باره ام جشن نور رحمت بکار ش   نشنیده از یکبار زمره لطف نافی   بکام دل بکذارم هوا زجفا ارش
به بوی مدام رویش هر باره دیده کشیم   اگرچه سیر نکردم ز روی سیم بهارش   نسیمی از سر کویش عنبر کون بمن آمد   که در شام بوم نکو زمشک تتارش
شود سفید رخ تیره از معاصی جرم   نشنیده از سرانکو بروی من چو مو جانی   سرانه حقه تکیه با بود نوان شکایت   از آنکه گشتن عاشق بجز نیست شماری
کسی سلامت نمی‌توان که برد از آگر   چنانکه بهر جا بمانده بکار سیر قرارش   فتنه عشق نوا و زیند او به بود آری   پس از هلاکت کذارد اگر قدم بمزارش
رها نکشت آتش آن موم بانکه الحی   چو حاجت است که شعر بیان کشته آرش   بیان قصه هجرش بصد کتاب نشاید   اگر که شرح تو ام دهم یکی ز هزارش
اهم شکایت من از فقیه مدرسه باشد   چو از طریقه حقیقت ببرد او هر کارش   ز دو انجمان ملکه برد از ستم بجهت تمام   که بیچو ضرب اول شکست بیشمارش
خوش آنکه نقد روان در رهش نهاد ببهانه   که از درمیان نکشت سود قمارش   به بین لعجبا چنان حشمت این بوریع زمانه   با عشق ز زهب آمده است نقد عیارش

وله

وفا بجهد نمای ز هر دو رای یکبار را
مکن جو بود ز اغیار ما این ز نوع گوش

ایضا

چندان ترست سیر تست مینوش   کرده چو دیگران هم آغوش   یکبار ه سر اجه بود با خست   کردی ز خیال خود فراموش
کس جز تو زباب خوانم   چون بنده غلام حلقه در گوش   سودای تو ام نموده رسوا   هجران تو ام نموده خاموش
از آتش فرقت تو ام دل   باشد هم شب چو دیگ در جوش   خوش باشد اگر ز دور آید   ای آن که دامن زند دوش
سنبل سرشک بنده عاز   از روز آم اگر فتاد سر پوش   کن بسته طریقی نه مهربانی   بربن تو ز خشم قهر خود دوش

وله

دانی تو که نیست کس چو حشمت
بر درز لقای تو سر کوش

ایضا

جانا برخ نقاب ز زلف انبقدر بپوش   از من مکن کناره و با غیر من مجوش   باز آ که ز اشتیاق تو از پا فتاده ام   شیخان پاکدامن و زندان خرقه پوش
گفتم هزار مرتبه کز سوز هجر تو   چون نیک سر نهاده فشاید نشوم ز خموش   هر شب ز روز سوز غم تو نوای من   بر چرخ و دل ترا نشود زم آن نکوروی
ساقی مرا بیار از آن باده کهن   گشت بر نهاده پیر مغان رطل او بدوش   حاجت سرا نکوی ز رندان نیست نا بود   نامی برو ز کار ز صهبای سیفروش
شکرانه ز پیر مغان تا ابد مرا است   گر بندگی نموده سرا حلقه ام بگوش   در کعبه صفات بیاش ز فیض است   دادو ما نقت ز هجران نکته را سروش

وله

ماهست حشمت ز بجان عمر فریقی است
رو در طریق خدمت پیر مغان کوش

جانا بس است جور بر تیغ ستمکشان خویش   پسند ظلم و کینه ز اغیار کفر کیش   حال من شکسته نظری که کشته ام   از خار خوار تر بر سر بیگانگان خویش
سوز بکه در دلم بود از تیر طعن خلق   جز تو هزار مر شبانه ز در رهبر نیش   ساقی بیا که خانه صبر خراب شد   زان رحل کهنه تکیه و قدح هزار ریش
بیرون نمیتوان کنم الا از آن شراب   سودای عشق پرستی و دیوانگی خویش   از طعنه و ملامت زاهد شکسته است   ز نبور ساز نیست به سینه ز نیش هزار نیش
حسن تو آتشی زده بر جان مرا چنانچه   کشته دل شور فتنه برق جنبش   ای بی‌بزان بر آتش ظلمم ز وصل خود   بپیش از این مدار روا الیسم پریش

وله

حشمت همیشه سدا که سر ز پا بود
باشد هر شده از رهت مشتاق دلریش

ایضا

چند گرد ... از آن من جانان خویش   چند سوزم از شرار آتش هجران خویش   هر جراحتی که از پیکان هجرم در دل است   می‌نمایم چاره از پیکان او درمان خویش
در حجاب لطف او ... مهر دوا از من نهان   بسکه باید بر قیبا غلظت شیان خویش   ای من انجم ما که است ... در نرخشت   باز قیبان که نکنم از چه رو پیمان خویش
خود نمایان شده با مهر وفا سترا و او در افشان   من وفادارم طمع از شاه او شیان خویش   شاه چون کرده ما ساز دیا ساز جفا   من خود اندر راه دیدار ش نهاده جان خویش
کام دل این بس مرا باشد که برین آورند   باز فرمایید ز شنام می‌لب خندان خویش   با شدم روز سر حشمت اندیش پایان عمر   بر در جانان کذارم سر با سامان خویش

وله

تا هر از نام و نشان هر دو عالم بگذرم
بگذرم تا بگذرم از دلبر جانان خویش

ایضا

چاک سازد من دل چاک زند به پیرهنش   نازان چاک شود چاک دل بر دو رسنش   عالمی از همه بینم که معتقد شده اند   در غم طرة بیتاب شکن در شکنش
اینکه منی نکند جلوه به مردم رز   پرده بر رخ زده ار غیرت چون یار وطنش   خلقی آواره چو پیچت و کسی را ببو   باز کرد دین از نیزه او بسوی وطنش
نازم آن حسن خداداد که در عشق هیچ   هر کس از هر چه کشد کر چه بود چه بدنش   الکنه فتنه سپاه و یکو بشیش از پای   همچو فرهاد شود صد چون او کوه کنش
گرد آغوش بیا تم کشتی آورا الفتی   سر گذارم ببر سینه چون یا سمنش   کام دل حاصل از آنکس روان تفتن کنم   گرچه برا ایم نبود دست نهم در بدنش

وله

ما کی ز افتادن جان نیست چو حشمت ترا
که شود خاک سر کوی تو آخر وطنش

ایضا

روم بجانه آنان که دوست دارد جش   که تا نا کشتی بنده بر کهاره نش   ادیب مجلسیانش نهاده در دو جا   که در طریقه مهر و وفا بیار بیش
همیشه ایل بزم من است و صحبت من   بحال خویش رقیبان اگر گذار دنش   بر آورد اگر از رخ نقاب زلف نگاه   که دادشاه عجب روان بسیار ریش
ز بسکه برده دل و دین ز دست اهل نظر   بهم ز غم که کبش که نیست شمار ریش   شدند خاک رهش خلق و شده مکن   که تازه بر سر مشتاق خویش آرد تنش

وله

جنون حشمت اگر از حساب بیرون شد
براه عشق تو است بار و دار روش

ایضا

ز بهر دیده تماشای اگر ده همینش   شب بیمار در اندر جنبش بپو سرش   زلف ما من که گر خورشید جبا   خوانده بجبین بوسه زدن بردوش
یوسف است تماشا که آن ماه بیا تا را آید   عاجز آمیند همه خلق جهان از منتش   ز خود آن تار رواست ز ... آنکه است   مهر و ماهی است که بر وی شده از پر تنش
ناز ساست ببالا سر سایش همه چیز   بجوار جانا کشته برون در بدنش   حشمت فاطمه مشتاق برانید ز ... ترا   ورنه کی طمع تو میبود ز دامن روش

وله

نازم اقطیع که زبون ترا گرد نش
بر تری یافته برا هر سعانی سخنش

ایضا

ساقی که زلف یار دیگران باش   رخسار زمانه پوشی ز دیده نمان باش   در خرقه شیخان ز بیانه منم جای   رو دست ز بی سنای بر پیر مغان باش
کن زرده خاک در جانان رخ خود را   در محنت عقبا و رقیبان باما با مطفر   بر چهره زردم چو غبار آمده است   او دیده خونبار که ده بجو روان باش
ما خود بخود دیدیم مدرس کرد تحقیق   کا فدر کنف سایه خوبان نگران باش   بر سر هوس سرو در این است تراد   تسلیم و رضا در ره رندان جهان باش

هر چند زندگی فزون گشته مرا عمر | رو نقد روان باز ده عمر جوان باش | دور شبهای حسنم از اهل وقت | باز آو با آن نفس جان باش
حسنت قدم از تنک شاهد زده حقت | با سر زبانی محل آن شوخ دهان باش | سر گذشت از نفس سیم اسب که کوب | در حال جهان در طلب او نگران باش

وله **ایضاً**

بیهوده مکن نقد روان صرف چه زاهد
مستی کن و آسوده دل از کینه نیاباش

شرح حال خویشتن گفتیم خوش | با نگاری پیرهن بیغم فروش | کی ز دست شکان تا کی کشی | در حق پیر شیخ شعر گوش
دل هم از جهان میز نه | هیچ یک همنشین یار خوش | خیزد آرام آن باده چون از | تا ز من خشت خرابی جوش
هم مرا کی ز اثر عشق مست | هم خود ای سرو روان بنما خوش | با حریفان در مقام یک دلی | تا بمیزبت از یار گوش
خواهی در زیبا سزا این قوم خود | جانه از جور مغفوران بیوش | چند خاموش از هم عاشقان | باز میباشد مرا گوش خوش

وله **ایضاً**

حسنت از جلوه قد ای سرو روان
هست عمری گشته شب و روز

عمت بر دل ما چندان نهد آتش | که غمیم شد ز سوز او مشوش | در اول سخت دادم دل به دست | در آخر افتادم در کشاکش
سپوکش آن ز روی شهر آشوب ارنی | که از آن ماه درنش بهر دم کنم غش | رخم از فرقت روی چو ماهت | بوی چون گل که شد مشوش
مدارا ابتدای ایشد خلقی | که پی تو دل دمی ما را بود خوش | بغیر از تو بلوح سینه من | نخواهد گشت نقش کس منقش

وله **ایضاً**

نه بجز حسنت از پا نشسته‌ام
کاش با بود از عشق نشین

گفتم ز لوای حسن یا بی داد بخش | گفتا تو هم بمن دل بی اختیار بخش | گفتم بمن بخش چو بس از لبان خود | گفتا که بس منتع کام و کنار بخش
گفتم وفا بوعده خوبان بود خلاف | گفتا و عاشق هر بیمن هزار بخش | گفتم بیار باده در این فصل نوبهار | گفتا خمار می بمن بیکسار بخش
گفتم مکن دریغ می از تو باده خوار | گفتا بمن تکاهل بخش از شمار بخش | گفتم طریق دوستی این شیوه که بود | گفتا به لبان تو طریق شعار بخش
گفتم دل ز گنده تو باید نگاه داشت | گفتا نیک تر است اگر دل هزار بخش | گفتم ترا فسردن سر انسانه کار نیست | گفتا خطا و جرم بسیار کار بخش

وله **ایضاً**

گفتم که یار حسنت شیرین نمی‌کنی
گفتا تو هم بمن قسم اعتبار بخش

گفته بودی که مرا هم سر یار دل ریش | عهد بشکستی و بیرون شدی از گفته خویش | رده زنار و تمام رده مسلمانی را | کرده دیدار تو ترسا بچه ام کافر کیش
من و این درد که در دل بود از هجر تو ام | خویش دانی که نشود شفقت از مردم بیش | نازنینا بتو کو کنند که اعصیانیست | آگهی خود که شده تا دهم از کرده پیش
بیخود و خون کسان زاهد و باکش نبود | نه چو من کز سر خویش انجیده ام اندیش | ساکو چون خانه ز نبود شنیک شده ام | شیخ را کو که بدل کم زنم اندیشه بیش

وله **ایضاً**

توکه ام سلسله این هم حرمت دارد
خاطر حسنت را پس بجا از بد اندیش

کرده خراب دهر را ماست جو زقیب کش | جلوه قیامت آمده پیش نگاه تابش | انکه نخواهم دمی زنده برو زکار خود | بسطلبم من از خدا شام و صبح سلامتش
ساعد خود نمیکنون ما کرده چو دل ابروی | زنهم چون که میکند سینه چه انداختش | وعده وصل داده در روز رفت بار | تا نکشون از آن زمان خسته غلامتش
میرود از بر نظر هسپو که برق میرود | زنهره که اجرا کشید بار دل تا مانش | سعی از این بس اگر ظلم بقتل می کند | بخت کسی که ساز دار ظلم چنین ملامتش
کفر خوانیش بود باده بسی ز جوهر شک | هیچی بشکند رخنه در امانتش | جستی اوبیکه شعده برس جام ما | شهره دهر شد ز تقوی کرامتش

وله

حسنت اگر در اول عمر تو بح کش آمدی | در ره این ولی کی صرف شد ز قامتش

ایضاً

کردم وفا بعهد و مردم در انتظارش | بر مرده ام نکرده از رحمت گذارش | گفتا که بر نشین بر چون دیگران بکویم | بنشستم و نیامد بر سر دمی غبارش
خونشده ام ز غیره کان شوخ ماه پیکر | نگذاشت تا نمایم یک بوسه از عذارش | باد شمنان همیشه در عیش اما میخوبت | بشنیده داد و ازی غبار چون ابر بارش
گفت از خفت دامم در بین تک هستی | من انقضای اقدام در راه احتسابارش | در کوی او خرام من سالها و لیکن | نگذاشت تا نشیند یک لحظه در کنارش
اقلند مالش از هجران برو نگاران | کاف وقت ز تو و جان گردیده از غبارش | زاهد که منع رندان میکرد با لفضایت | بر باده در سر او گردیده تنگه عارش
تبدیل سبجه گردیده و در شد بر نار | افزون بر نقدی ازی گردیده ام شمارش | هر که دی فزون تر در عشق حفظ خود گر | بیش از هم بیرون شد از دست اختیارش

وله **ایضاً**

حسنت گرانمایی در عشق و یکیقی
تو هم بیش میش شدی مسکنت از غرور او ز دیش

کشید لشکر از غمزه سوی کشش | نهاد ز تیغ بی خونریزیم بر کین کمش | چنان نشسته در آهنگ عاشقان مقتب | که سرخ گشته ز خون غضب رخ چو هشش
چو بیک انا تکی تیسم بهشت بجو هی | که دام که خرد کمالت حرز سیمش | هر طریق به اصلاح حال کسان | چنان کشد که نباشد که کرده میش کشش
که دلبر شکسته از آن مرگ کن هستم | که نشان کنم جان بار رضای از رحمش | خلاف آنکه زلیخا اسیر یوسف شد | هزار یوسف مصر شده اسیر جهش
من انجمله دستان که هر کس بر | نظر نکرد ز زلف بحالات تعمش | علی الخصوص قیتلی که خون او باطل | ز خیل غمزه او شد به پیکر که کشش

وله **ایضاً**

کدائی در جانان قسبول حسنت شد
فرزان اگر چه بود رتبه بیش پادشهش

مرد از این درد و حسن نکهت مباشی | در دو کرمن و در پی تو بیر مباش | سبقی اکبر ما جز بنیاد استقلال مس | منها ختم و به خیال تسخیر مباشی
عشق اگر کرد خرابت بهش تاکجند | در ز خیال در غفلت بی تشعیر مباشی | تو بدیوان عمل نامه سیاه آمده | ظلمت خام بند را غره ز تقدیر مباش
چند غافل ز رقیبان حسیدی تخفی | در کنی تجبر از خانه تخم برمباشی | در جوانی تنها جان برده است فدا | بهر قربانی در که چو من پیر مباش
از سواد عمل از می علمی صلی و عقد | طالب حاصل از آن ماده اکسیر مباش | نخوت و کبر فرو زن بنا عجز و نیاز | از صعودات و نزولات چنان پیر مباش
بیز بیز باش و لیکن سبحه بگذار | باش بر خود و لی هم شمشیر مباش | باش تسلیم و ز تقدیر مکرد ان رخ لیک | صرف تسلیم شو مطلق تقدیر مباش

وله **ایضاً**

نفس امیر پروش از باده فانی نشه
هیچو حسنت بعد از بستانی تاثیر مباش

میدهد هاتف سحر حسنت این سروش | بر ما فان مجلس و رندان باده نوش | سیکف بازان فصیحان بر یده دست | کاملی بشرب باده که شید نکو وش
ساقی بیا که فصل بهار است و وقت گل | باید خوریم باده به بستوز میفروش | در موسم چنین که بکلش شگفته گل | سودای حسن از سر من برده است هوش
نتوان نکرده وقت چنین بر بلبل خوش | ای دل صحبت عشق کی میرد ز یاد | نتوان بلبل سرایی دو سه | تا میستوان بوصلت جانان نکو بکوش

وله **ایضاً**

رو باش ساکن در میخانه مغان
رطل گران نتقد چو حسنت بزام دوش

نشد آسوده دل از شیر قسمت دیر خویش | که زنده بر نفسم تیر جفا بر دل ریش | که پریشان کنند شاه شبکین را | صد پریشان شود آشفته الکافر کیش
داده بر باده سرا خرمن جنبا و عجب | در کمین کاه نظر دیده غارت پیش | چو پود کان بت ... ملاحت زیده | نکی از نجابت بخش ما بر دل ریش
نا همواز فرو خستند میکنند بهر نفس | هجو زنبور بکام و هزاران سر نیش | بر که دیوانه دیدار تو شد در همه عمر | نشناسد دگر از عشق تو بیگانه و خویش

وله **ایضاً**

حسنت گرد ضمانت کند هر تا
پیر رندان خرابات از ل ما کم پیش

نه شب آرام نه روز دنا شب قتش | شب و روزم یکی شد در فراقش | ز من او ما نباشد جز جدائی | سرا نبود هوائی جز فراقش

براتی ز جنسی در دست دارم — بعصر خویش از شرب ابا قش — چنان سوزی جل دارم ز هجران — که با بال و پرم از اخترافش
زنم بر ذره و افلاک پرچم — رسد دستم اگر از رفافش — شوم چنگشته جا و دیدار لب خویش — که دارم سر لبیان چون رواقش
چو دیده از کی مجب نوان کرما کرو — بود در خاینه سنت نفاقش — ولی با دشمنان این علی رغم — بود در بزم رزو هر شب اتفاقش

حرف الصّاد

ز تسبیحات نظم نغز حشمت
صفا یابد است دیشوار زه عراقش

ز دست جور تو جانا نجستم خلاص — مکن کسی که ز عاره ز رشته قصاص — مرا بود اگر اقرار تیغ باتسین — مکن بدون حجة فعل و اگر روح قصاص
بهجر عشق تو فانی گوهری چون برخشان — اگر نه باد برت این گفته شود در اغواص — کنی بتیغ هجران اگر تنم پر خون — نگاه کن که ببخشند از تو خون بیده خاص
تو گر از رگران خاک ره او تو دام — نگاه در انتشدی نه بود عوام نه خواص — مردی اگر اندر هوای حسن خود — شوی مجی نه سبز فراق تو خاص
برون ز حشر چو بیرون شوم ز خاک لحد — بجستجوی تو بر خیزم از زه دو اخلاص — حساب خون من از حضرت تو کس نکشد — کسی که [illegible] چون بهار صاص
رجای خیره ساقی شراب ناب بیار — مئی که زنده کند مرده را ز راه خواص — در این بساط [illegible] — مرا شکار کن و زهره ساز رقاص

وله ایضا

غزل سرائی حشمت برای شعر لباک
ظهور تند لکت و علاو اخلاص

نادیده کسی ز دهر اخلاص — چون من به کار عشق غواص — هستم ز صفا نکوی جانان — عمر لیست چه جان چو بنده خاص
عقبت مرا که در هوایش — گردیده هزار زهره رقاص — زاهد نشود کس حقیقت — فرق لبت فرزان پیاله [illegible]

وله ایضا

هر کس بری زود کرده اند
حق بسته در طریق خلاص

نام از برای باده پرستان کمال نقص — عیب بکمر است بر نهان کمال نقص — افتاده کی بسیند بود بر گدا ز شاه — باشد دست ز نشه گدایان کمال نقص
بر چشم خاص و عام چو جنگ بر بود — کار زنانه پیشه مردان کمال نقص — بی نقص بود دختر رز [illegible] — صنعتا شدن بود بسا آن کمال نقص
انگور را اعتبار در این روزگار شد — از بهر او متاع فراوان کمال نقص — بی نقص دست [illegible] — خیر او گرفت [illegible] کمال نقص
جنگ ز بدان شود [illegible] — زشتی شدن [illegible] کمال نقص — پیران ندیده پند جوانان [illegible] — نادیده پند پیر جوانان کمال نقص

وله ایضا

تا بوده بوده پیشه حشمت شمار او
دور از قبیح حضرت جانان کمال نقص

هر گز نشد ز دست فراق دلی خلاص — آن دل علی الخصوص که از بندگان تست — در رشته [illegible] جهان اسیر — انسان که [illegible] بالنواص
ایکاش [illegible] — در روزگار [illegible] اختصاص — کفتی [illegible] — خواهم کشم [illegible] قصاص
تعجیل کن [illegible] — بهر تو در [illegible] قصاص — دانی تو خود که [illegible] — ما را [illegible] خاص
من بسته [illegible] — کا [illegible] خواص — [illegible] — تا [illegible] خاص

حرف الضّاد

دیدار رو [illegible]
در مهر [illegible]

بجان خواجه که از تو جدا شوم اعراض — سرا کشند اگر [illegible] — بکام [illegible] — چگونه جمع [illegible] اعراض
برار پرده [illegible] — که مهر و ماه [illegible] — طراوت لب لعل تو [illegible] — نگاه [illegible]

وله ایضا

بس است [illegible] — ز [illegible] استقراض

هر غمزه تیغ بجا باز ده آن عارض — دوباره تازه تو چشم ما جان عارض — بجوش چهره چو ماه خود کرما تمام — که فروغ خجل میشود از آن عارض
در ابرو خم تیغ و دهن که [illegible] — زمین [illegible] ز رخسان عارض — که بچرخ [illegible] خود مهر — کی دیگر [illegible] عیان عارض
[illegible] که از ... — نهان [illegible] نهان عارض — توان [illegible] — [illegible] آسمان عارض
بیا و نو گل بستان [illegible] — خدا [illegible] عارض — کسان [illegible] — بغیر من چو دی جلوه [illegible] عارض
بغیر طاعت یزدان [illegible] — [illegible] آن عارض — سبق [illegible] صاحبان عارض — [illegible] حشمت تمام آن عارض

وله ایضا

نشسته حشمت آزرده دل [illegible]
سرش برار تو از خاک [illegible] عارض

متاع حسن [illegible] — چنانچه [illegible] — تو مهر [illegible] ماه فلک — بهر [illegible] فرض
تفاوت تو و ماه فلک [illegible] — که او [illegible] اول الارض — جنون عشق تو بیرون [illegible] — جهانیان همه لیلی شود [illegible] فرض

وله ایضا

ز دست جور تو حشمت [illegible]
هم [illegible] عرض

نهفته [illegible] بستان عارض — در از پرده [illegible] عارض — مکن دریغ ز ما دیدن جمال چو ماه — که از حساب [illegible] جان عارض
عزیز مصر [illegible] — بهر خویش [illegible] آن عارض — مرا [illegible] — ز حسرت [illegible] عارض
[illegible] خوب [illegible] — مکن ز پرده [illegible] عارض — [illegible] — [illegible] عاشقان عارض
[illegible] — نهان [illegible] جهان عارض — [illegible] خود اگر — [illegible] جان [illegible] عارض

حرف الطّاء

اگر حشمت [illegible]
[illegible]

بدون حب تو [illegible] غلط — چو [illegible] غلط — [illegible] — [illegible] غلط
طریق عشق [illegible] — [illegible] غلط — [illegible] — بدون [illegible] غلط
بطور عشق [illegible] — شدن [illegible] غلط — وصال [illegible] — بغیر وصل تو [illegible] غلط
[illegible] — [illegible] غلط — مقام عشق [illegible] — [illegible] غلط

وله ایضا

[illegible] حشمت [illegible] عالم
[illegible] غلط

خواهم از عقل [illegible] مخلوط — خواهم از عشق [illegible] — ما [illegible] — [illegible] مخلوط
[illegible] وصف تو دگر — [illegible] — [illegible] — [illegible]
عشق هر چند [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

وله ایضا

[illegible] عشق [illegible]
[illegible]

در [illegible] غلط — [illegible] غلط — [illegible] — [illegible] غلط
[illegible] — [illegible] غلط — [illegible] — [illegible] غلط
[illegible] — [illegible] غلط — هر چند [illegible] — [illegible] غلط

انظور ما دانی خطا در حور سبقت یا زدن | سینه‌ات عشق اشارت بخون سر مراد خط | با مدیر ملحت تکیه فی و کشم امیج دشام | رمز از سرای خوردم بجو دردن بیچان غلط

نبود نجات آنرا که شد مستغرق بحر محبت | ساحل طلب کردن بود زان بحر با پایان غلط | سلطان اگر بیکس شود کاسه نگردد قدر او | بیکس شود سلطان اگر خواهان در راسعد غلط

وله — ایضا

حسنت بغیبت تا بکی سازم تراه الجهت
افتادن اندر دام آن حسن بیا دیدن غلط

کسان را بکلام تو را جاه چه سبا حظ | که کرده ای بمیکده رحلی راه صرا حظ | تو را ده جمل فروز که در طریق لسان | بری ز سر حق چون بر سر شیا نقطا حظ

نوای برهنه ترا از کرک بر قدر بران | نکرد جامه تقوی بر سر چو جنیا حظ | نقاب بحجت ز خدا در طریق خلق | که عارفت رهی از ابرار ابر یا حظ

نه دیده ام بر زبانه کسی بر غرور خود | نه در دریا ز عکس هست در تمام نقاط حظ | طریق بحث فقیهان بنه بمیکده ره | بلی بسبو کشی از هر میکده اشراط حظ

تو تا ابد نکو داری هوای زهد از سر | خیار ندر سری کرم از ازل انقاط حظ | شراب صافی بمیکده کشته روز شب | نصیب نمی شود آن آبرو فی سبا حظ

کمی ملامت حسنت که دل نخواهد داد
بدام مکر و حیل اهوای شیخ حظ

حرف الظاء

خبر از شمعت خوش بیهج نغاره و اعظ | ز انجمه شمعت بر ما بکاره و اعظ | سید بر هند کسان میند پرده خجه چند | زان احادیث فراوان که شمار واعظ

سیر تو ناخن غم بر دل مستعلی کرده واعظ | زان شکلی کز تو لب سر بیاره واعظ | انجمت بیجا بر اندز لیصر بر دوم را | هر نفس ما الفصل سینه بیاره واعظ

چیش بردوم بجانب سر در سینه زنند | در خلاف از جنگ خود بر فرو دوم واعظ | ره دجیحون و یم نیل کیاجت ندم | لب چو بر باده نظر لک کرد او دوم واعظ

همه شب ارمی ستم را الکند از شکر شیاه | اندران کوم حیار و زبکاره و اعظ | نه همین دعوی را آزاد رو شده طه کند | رقم بر بر قهو در اشاق نکاره و اعظ

کرده بیرون زوره الحی صفت خلقی | بسکه تا فون اساسی لب پیاره و اعظ | طالب قاعده سرد کیاشان کرده | بس بیقیتشان اید بیاره و اعظ

وله — ایضا

حسنت ازین تیم سینه کرخی پاک شود
بهتر از آنکه سر خویش نکاره و اعظ

شهاد جود تو حق ساند از بلا محفوظ | ز بهر طینه نماید ترا خدا محفوظ | طریق عدل کن چشمه الحت هر که | که عدل اساس دولت از قهر کبریا محفوظ

اگرچه خصه رقیبت ترا بپا دارد | که هم رتبه سکندر از شما محفوظ | زانکه بیم شبیان کن حذر که تا انکه | وجود خویشتن از نور آن رو محفوظ

شنو ساج و کمر خسرو و بیلادی | در آستانه او کشته چو تکا محفوظ | بهنده ما صبح شهرم حیه حاجب آسیاقی | که میکشی زوی انواح جا لقرا محفوظ

من آنکه خورم می ز سیو زاو شهر | که حل می کند اندر پس زما محفوظ | بشیخ مدرسه بر کوران بر از خدا | پیام حسنت کنی تا بکی زما محفوظ

کسی نبود بمسلمان ز شنا چون تو | نماید انجه پیغام آشنا محفوظ | ترا بود اکراه فرو اصلت باقی | بکن سرا بر خود زده صفحه جز ما محفوظ

وله — ایضا

هوای خسروی از سر بدر رفت حسنت
کسالکان بشود اندازه فن محفوظ

سراکشد بر ما نه ملامت و اعظ | بمیرد آنکه نکرد از سلامت و اعظ | که از نصیب خلق و کشی ملکوت | رسید غذای بهاد قیامت و اعظ

غنا سخنی اگر از ما پسند کرده سراست | بنا پسند چرا بی نداست و اعظ | طریق دبیرستان کو کند خلق است | که بر کشته دلم از امانت و اعظ

بهار صافی بیسد در سیر کرد دلم | نشسته ز نده و می ار کرامت و اعظ | ملامت حق ابتکه شیخ ما دارد | هم از دوغ رکنه کشته قیامت و اعظ

سرم ز بالش رو با گنجه از طیم | تمام عسکر بشی با ملامت و اعظ | در آستین بنمیر اگر نا بد جای | که حق بیکدر و اند غرامت و اعظ

حرف العین

نبرد و سیحی حسنت از خلق ادب
ملک ز ز مستی وحسن و لادت واعظ

ایکشته در مالک جان حسن و شعاع | خورشید را کالت بر ضو و تو شعاع | من با رابست طره بر فشته تو ام | دارم ز وار نسامه جنان چو شمع

خون ما بریزد میدانیش از غرور | کز بهر حسن کمال اصلی است و انتفاع | با ده ز دار با تو ز بدعوی خون من | باشد بروز حشر کسی را سر نزاع

با ما ترا حدیث جدائی نبود در سم | شرح شیخ شهر حدیث این نقشه و صیع | هر چند غیر بود از آنکه مجر حیرت | خود حسنت ما بود سبب مرادی قطاع

ساقی بیا که مطرب ما نغز زخمت | کز یاد زهره برده بکون ره سماع | ما را چه از شراب و ستار و وصل یار | و اشند عاشقان نبود در جهان متاع

وله — ایضا

حسنت عطاری ما سر الدین شاه بهر
از شر خواجه ما خفا و رجود منتفع

رو مکوشید فلک نیست بجود و تو بدیع | که مشتها نیست جو و تو بدیع | تقدر که ارباب بصیرت گفت | لیکن بان هر خاک سر کوی تو بدیع

خوی رندان خرابات بمجید ممتاز | با چنین چون نکرم سلان مهر و تو بدیع | هم سر سکی هر زر کشته منقش همیان | در شب قرب سخن در نکوی تو بدیع

هر کرا دعوی او اناتی او حیانی بود | اندی از بی تخمیس بسوره تو بدیع | دست حیا او ازل با به رحمت بر بده | تا ابد هر قد چون سرو نکوی تو بدیع

وله — ایضا

حسنت چو ما جو شود انگو سا
بشام از کشش از کوی تو بوی تو بدیع

ماه افتاده بر ضو جمالت شعاع | قلم سخن زده خط تو بر خط رقاع | من خوردن آن عهد که با مهر تو بستم ز ازل | بیت تقیر در او سبو که از مهر شعاع

کس بر هر بیش با تو نباشد در حسن | هر که نقش تو در ایینه کنده با تو نزاع | بر سر بام فلک رندی ما بر دوش | آه از آن دم که بنه ما بر ما افتاد و داع

سبع رندان که ندار زانه بر بجاده عمود | نیست کمر ما نکرد خلوت او در ارتفاع | تو بهار هست و حریفان چمن را کو چند | تا بر بیز فرود کریاره ز خم باده بجنباع

باده نوشان چمن را سکف انساغر | نه خمار از سرشان جبر دال بابا نع | ساقی جیزه و از غفوت ساغر | دهر را ز بی دفع غم و رفع او جاع

تو ندا فی مکر ای محتسب این کار رو | باده تا زه صافی نشده سکرو صداع | من اگر باده خورم خون نخورم چون تو | من خورم باده و او خون سرا بچو فقاع

خوردن خون من و خون زبان رندش | رندی مر کتب انزا که ز خیرش جانع | زینت و زیب سرا هر که بخواهد چند | عیسی سوانی در عشق تو تمام رسماع

ابره داد دوم این سودکران آوردم | تا نحشر نکرد شیخ کرد به مطاع | نازم آن ما که بر بوده دم ختل ز دم تیغ | بکجا از سرای نفس شود شیخ اشیاع

وله — ایضا

بار ما حسنت المقم این باده مخور
که کروت برد حیث و ازو بجو داشاع

مستی تو تا بیاسی ابد ممتنع | حاشا امید من شود از تو منقطع | دانستم بقات سرو جفه تو | تو ماه دستی بود انکه مرتفع

وصل تو نیست کر چه بتر و لی دلم | خواهد که با تو یکیفکی کشت مجتمع | مایل از آن هواد و هوس و رنکه واب | کافتاب بود و هر عیش جانب

غالب بعقل آمد عشق افزون سقام | عقلم از آن بعشق نداد است متسع | تا بکجو حسنت از سر آفاق بکذرم | کردم بعهد ناصر الدین شاه مجتمع

صاحبقران شه که شد داد و دودانش | که عدل او است مت اسلام منتفع | ما را نشانکر برود اندر کحق او | ما نده بو صیح نیستی کر دی در خبر واضع

وله — ایضا

جرمیت که مرا بنگاه اهل زمیج او
او را هوا ضرو سرد از من شود فرع

ملک عشق تو آخر نفس شدن چه بدیع | که است بر تبسل فت مقام تسبیع | قتیل عشق ترا خون بها ساواه | که قطع سیحو روش خطا بساکات سنسیع

علی الخصوص بمرک خزان کرد از سرد | رسیده است سرا سیجه دلکشی ربیع | جزا بعشق تو عمر کریکی بسیار ده | بنور دادم اکرهت بنود تقصیع

نوای من ز شبا بحر رود دنیا که | کرده داحه من بود خدای سمیع | سر اسران و مخوان و دیکران را کار | غا دق نکنند ترود تو شریف و شسیع

هوک اکر شما نی سرا ترا کوهم | جزا زنو نیست کسم و صاحب شرشاع | زنسند بر مغان سر نشینم هرکز | کز او همینه مطاع است و بنده بوده مطیع

زکبید زاهد زاز لعنه بهوا خواهان | سر امرام محبات حسنت تصریح | بقول و اعظ از این راه بر بیکردم | به پند زاهد فاسق نشوم تطبیع

سر الصیحت اگر شفق نه جاتر تند | چرا حذر نبود شان ز کر دلی شنیع | بو ضع حسنت اگر شیخ خورده کیر کرد | خدا بحسنت از او بکشد حسابی بلیغ

حرف الغين

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

حرف الفا

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

حرف القاف

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

بوی بهشت میوزد از بوستان عشق | خوش میزند بسکه دل بر پر دامان عشق
تا رخ تشنگان که سلامت بر کشیده | آینده و نشکر بدمی در بستان عشق

سر کوش ساکن حرم بیرسر زمین | شب تا سحر چو مرغ سحر خوانان عشق
من هم چه رو از خویشتن بنگرد انقلاب | گردید پاره پرده من از نشان عشق

منصور دار بر سر دار فنا کنم | تب فراق نامه هجران بیان عشق
پیکان عشق نفس تو از خورد بیان | چو شمع منطق کشیدن لمعان عشق

آنکس که نفی ناطقه عشق کرده است | غافل کسی است که نخ من زبان عشق
هرکس هوای یار نبرد از حیات برد | باشد که در ممات شود همعنان عشق

وله **ایضاً**

حیف از بسکه حدوث منی را نه چه کرد
کرده نشنش از پی اصل کرانان عشق

خدا جزاش دهاد که افکند تعویق | بکار ما که نشستیم با رفیق شفیق
برای دیدن و دیدار گلستان چه شود | دوباره نجم سعادت باد هم رفیق

من این همه که کنم بند کی قدر نگار | بجام از چو نباشد ز سبو نجم عتیق
می طهور بده ساقیا که کشتی غم | چو همسران بنمایم نشسته باده رحیق

شنیدم و منه رضوان سرشت واحد حقیق | هزار مرتبه این نکته کرده ام تحقیق
چو شمع راه هدایت عیان بود که داد | نکوتر از همه روز و کار یار صدیق

صفای کوی خرابات و خاک میکدها | کسی بغیر مصدق نمیکند تصدیق
برای خوردن راح و وصال در همه عمر | رسیده است صدقی هزار بر طریق

که در طریق سعادت بکوشم از دل و جان | دهم ز راه صفا نقد جان برای رفیق
نتیجه از لب ساقی بیرون بود | حیات باز بسی [illegible] عقیق

وله **ایضاً**

بکوش از دل و جان خشت جدا [illegible]
علی الخصوص بجام حسین شراب رحیق

خوش مسند بر زلفش احباب بود عشق | آورده باد جنت نسیم ز کوی عشق
کیهان شستم هست من از خوف خشت رز | من ست جام وحدت و رخ سبوی عشق

بیم من از شب فراق فراق حیف | تا دیده است در هیچ جستجوی عشق
در هر کجا نشینم و در هر چه بنگرم | دیگری نمیرود بجز از گفتگوی عشق

جانا بیا که صبر و شکیبم نماند | از ضعف رد در نه و آرزوی عشق
بحال زارم مسکینم از پای کرد خویش | در نیستی بسر آیم بسوی عشق

قید فراق خلیش از این بس من بران | تا جان کنم نثار ره بیدار روی عشق
من روز و کوی عشق بگردانم از ضم | راهم نمیده هرچه باشد بروی عشق

وله **ایضاً**

ایفته زمانه زمانی از نظر نیاری
برجست که نه جز خود کرده خوی عشق

رفت از نظر مقصود منظورین گذشت | ننمود نظر بر نظر کور من ای عشق
آیا نشود بار دگر آید و بیند | گردیده بر از خون دل مهجور من عشق

بیهوده فا بود ولیکن به جهان | غم بار کند بر من رنجور من از عشق
از بهر خبر بهر من از آمدن یار | نزدیک نیاید و دور من از عشق

با ابلک در آخر نفسش [illegible] | با پای نشد بر سر گور من از عشق
چون گر نشود صور سرافیل محشر | گر نشود از فرقت او شور من از عشق

وله **ایضاً**

آشوب دل حیف ما هر که بخواهد
گر کشتن از غم ستور من از عشق

ساقی بیا که بر سرم افتاده شور عشق | تا کی کنیم با تو کراه دور عشق
گر من هزار سال شوم با رسیدن | بیرون نمیرود ز سر من غرور عشق

تا رحلت اگر چه از غم جانان شکستهام | روشن بود دو چشم من از شعله نور عشق
مطرب بیا و دست بزن نغمه حجاز | کامروز کوی دوست بگوشم سرود عشق

نفی ابد رسیده مرا چو نه خواستم | موسی صفت قدم بگذارم بطور عشق
زاب بقا حیات ابد یافت خضر اگر | من یافتم ز شب عروج احوار عشق

وله **ایضاً**

حیف که از مقام وصالت کشیده هجر
خواهد که شد دعوت مستکام صور عشق

گزیدم از همه خوبان ترا بجنس و نفاق | از آن زمان که سرشتم ز گیسو اتفاق
مرا بعهد تو تحمل چنان تو ناشد | که شد کسسته ام از هر که رشته میثاق

بیا در رو در کف حمد خواهش | بقدر دانش و ادراک اینقبل الآن
بحضرت تو چو ره یافتم درآن عالم | رهم بحکم ضرورت فتاد در آفاق

مقاصدم همه وصل تو بود در [illegible] | نمیز حرم تموده ای خطور روز فراق
هوای تو منکر آورده ام درین عالم | چنین بجور تو کی کرده ام تحمل مشتاق

طلاق اگر چه بجانان عسر دادم ازو | ولیک مانده ام او سا بر سر یار با صداق
نکی قبیح جوانی نه نی زبیب عمل | درا نه نیز نماند خیال خراب هبود ایاق

ز زهر رسش سرا بحیلت دا عظم [illegible] | که است شربت لعل لب سرا تریاق
بود انتخاب از طلب مرام جمیل تحو ثابت | که مرا که از بیرون بچه که نشه از نفس طاق

وله **ایضاً**

بهمه دولت و حشمت سخن دان ما
سخن چه شکر آمده است در عشاق

من آن نام که دیدم دل چه سود از فراق | نامکان رست مرا بار سودای فراق
من چو در آن هر دو خرابات نشان کوشم | که خوردم باده کلک زلف بسته فراق

جان بسودای وصال رخ جانان دادم | کر چو بازات سرودم همه رهای فراق
کو ربا د آنکه بحسن رخ جانان که رسد | با نیاز دو سر و جالع تجنب فراق

خوش گرفت کر قاف ره جانان گاهی | نه چو یاران دگر کنف بپای فراق
که من رسوائی و ادر سر [illegible] | که دیدم کوش از آن بعد بادای فراق

ره نوزادان همه رسوائی عشق دارد | من غم دیده عجب آمده رسوای فراق
کوش من شب [illegible] جانب جنگ [illegible] | نه چو یاران تجانب سوز طریق های فراق

حیف اگر چه هر ای سرحلقه با نیل و جان
لیکن آسوده دل از حفا فراق

حرف الکاف

الحکمه و ما برت شب جان پاک | بنهاد اندرا هر من نشنا بر رو خاک
پیرام صبوری خوبان رو بکار | هر نزد ما شبتاق جمال تو خاک

از آتش فراق تو جان نا سوختم | خود خوش آگهی ز جان نا سوز ناک
با ایان هزار در چه بیابان هجر تو | کز بس قدم زدیم شدیم [illegible]

ای میر کاروان بود اینهمه [illegible] | آید هما بگوش از آن بانگ [illegible]
ستند عارفان همه از باده ازل | در سوز شور نغمه ما هر قریب ماک

باستیم با هر خود بین که [illegible] | هر صبح و شام خون جانا چه خیزد [illegible]
بیم من از عقاب قیامت بقول [illegible] | او را بقول حق [illegible]

گذارد شکر اگر خود خدا بود | در بکذری اثر آن بود [illegible]
با عیوب [illegible] این بیخبر زحق | کاملی از خباثت [illegible]

وله **ایضاً**

روز بهار عالم شد [illegible]
معلوم میشود که ز باقی دران سنگ

بده ساقی امتزاج یاقوت رنگ | ز تحفا نه و صدوم بیدار رنگ
کشت ایش نسیب بشد [illegible] | همرات دل بر زنی هر چه سنگ

مره ناصحی بندم از ننگ و نام | که بر باد دادم همه نام و ننگ
تکنند پهر [illegible] جنگ زنگ | زند از چه رام دیگران جل جنگ

من از ذوق بشنیده رفتم برون | که در وصل دلبر زنم نای و چنگ
نکار [illegible] از در من نشسته | که تا از رست [illegible] تنگ

خوانم چه ای بت سنگدل | که آتش زدی در تمام فرنگ
چو کردی بمن تا چنین کرده | بسا [illegible] آفاق تنگ

مرا یکدم از قید هستی رهان | چو در عالم نیست جای درنگ
بیا تا زنی بر قلم [illegible] | ز مژگان ز هر آب [illegible] خدنگ

بمبرم چو تو قاتل اندر جهان | بخون ریزی خلق باشد [illegible]
شدم [illegible] جنت جنان | که بر جان [illegible] گوش و چنگ

جهان گر فتنه [illegible] | برون [illegible]
خوش [illegible] | شب و روز از جام [illegible] شرنگ

وله **ایضاً**

چو حیف دران [illegible]
نخواهد [illegible] نصیب پلنگ

ز خون خلق [illegible] چرا [illegible] | ز دست [illegible] کرده ز خون [illegible]
[illegible] دل خلقی [illegible] | [illegible] فتراک

بیا و پندمن اکنون بگوش دل بشنو | دمی بر [illegible] خون خلق [illegible]
[illegible] | بسوز داز [illegible]

[illegible]

[illegible]

قوت بسا زلب لب زباده کردی | بفطرت افزاید معانی و ادراک | شد ابر اسوی حضرت فضل از رحمت | مگر زد امنش آلوده کی بخاک پاک

ومنه — **ایضا**

جهان ز لوث زمانه سپید دل آمد رفت
گذشته همچو صبا پیش صاحب سر پاک

شد دلست بمن از چو وفا کن ترک | از دگر است بمن لطف چرا کن ترک | دیده رحمت بمن بر خدا بازکن | لطف نفرما نه سا جور و جفا کن ترک
یکدم عصیان بر جان باد کران رفته | از چو کی جستجو اهل صفا کن ترک | قسمت اهل ولا رنج و بلا تا چند | اهل ولا را بده رنج و بلا کن ترک
رو کی گفت بکش جور گفت بکش | سوز دلش بی چوش در زبان کن ترک | خون دل ما مکن از ظلم و ستم | ساز تو ظلم و ستم بر فقرا کن ترک

ومنه — **ایضا**

مولی شد ز شکل حضرت اگر شدیا
گشته زاد فی تربتی شوا کن ترک

غم خوارم کرده بسند سر من در فتراک | چو نظر کرد توام هست ستمگار ادراک | باز من جانب ما لطف کاخود | هر کجا هیچ کوهیم جمیل اللّه فداک
شکران نعمت افزون نتوان کرد تو بند | نه لب بوده ام احیا بچه سان زنواک | به نثار رخت جان گرامی ببرت | کرده ام من ز سعادت نه از آنک
بر رخ حسن تو در آتش عشق من عجب | آمده خود و شکل نار شور و خاشاک | چه منزه بود آن ماه و رو ناکه نهاد | در کت هر که نه ز سعادت در غلطاک
من اگر جان ببرد از غم تو جشن بروم | خوش بود ما سارم از خنجر ابروت هلاک | تو خود آگاه ز سوز دل پر خون منی | گر رود تا ز من شب جنب برافلاک
نه چو واعظا بودم سبل عبیر تنهی | نه بس بی‌چو دیم شوق دفته منزه واک | نتوان صبح ابر سر زلف بر گیرم | گر نباشد لبرن لبرت شوق خاک

ومنه — **ایضا**

حضرت احضرت ز خوبش آن دلبر
که بجا و از لب ناوقند حق خلق واک

صلابت ما جمال تو در حسن خبر ترک | با از شعاع تو برخ مه بود زرک | صد ابکشت که بنه پای نقاه | رفتی و شیخ با عبادت او در سایز ترک
رند ار زره بدر رود آید بره دگر | راهرا اگر برفت شود نشیم کت | شیخ اره جنید از شیخ و بنقد فرنج | ما مذ چنانکه دیرم بیل ارشد مرک
با من ز مهر تو عیان و نه قهر تو | افتاده ام از تحرکت ای صنم بکت | با از دوم در او بنه پا بچشم من | با کی وجود من ز جهان خراب کت
از دل و مهر خویش و قریب این جناب | در جرم تو ز کردی این بار خون فلک | بیخ من از فراق تو زایل نمی شود | سازم خروج اگر ز فلک همه ملک
ستمگر قدیم چشم و نیمچه و نشدم | برمان از این ... کنم که ز رنگ | کفتی که دل بصاحب دنیا فنیده ام | الا که دل و هم بکت جمیل قدرکت
کی پشت پا بسند حرمت دوم بر هر | با اینکه رخ بهو در افزون زالف لک | جز تو لشیر عشق نه فرمایم برت | از خلق فوق دخت بهار تو اکنم الک
کرده ولیس ستم و بیتر و دشمنان | بنا ظفر که گشته بشبنگ بتو از شبنگ | سودای ماه تو زنیا جست کنی وان | راهر بعلم حیله و تزویر کرد و مکت
حشمت مکن بده دستی مجور و تغی | زیر اکه هست کاسه افلاک ما ترک | همچنی که بود ترا در همه جهان | شستان تو بودی فته تر او اکه نت ملک

ومنه — **ایضا**

هم شرب صیق و همین سوافتی
ملمع وجود افزا اه بود وین شک

ما از روی چو مهر تو بود ماه فلک | پیش درگاه تو پست آمده درگاه فلک | پست در منظر قدرکو گشته سپهر | منهدم در بر او آمده خرگاه فلک
پیش آنان که بود در گاه تو قدر رود انه | عدم صرف بود مرتبه و جاه فلک | باب عهد را آن کره تو رفتند | تنگ بر کس نکرد آمده شب ماه فلک

ومنه — **ایضا**

حشمت از بهر سعود و تعشق دز عجب
بسته کرده زهر جا جبیش زراه فلک

هوای کوی تو بمجوم انجمان دیاک | اگر کل وجنه پیش مجوم از آن فلک | تنم ز غم شده و تا کی ماه و تشه | چو حاجت است سرم را ز طلب از فتراک
از این فزون نبود تا بش حسن تو | تن سرا کجا تن مغز تر شدن از خاشاک | اگر ز عشق تو سرمایه حیات بود | ولی ملامت اعدا سرا نمود هلاک

دراو بپای بچشم بنه کر بستاهم | تو بار کذاری دو من نقد جان کنم فداک | سرا بهره جهان در کسی نظر نبود | هوای کس ببرم عنیبر شوق فداک
سرا دلیل خرابات شو کو ز علم ادب | شود از آن در عالی سر آستم ادراک | بس از سعادت من ابگاه فخر کارم | غلامی در پیر مغان شدم امساک
تحواهم از تو جز از آنکه گاه بار پسین | باب میکده ز ارا الشهم غانی پاک | بخاک در که پیر مغان کهن دفتم | که هیچ تا لب از آن خاک بر نگرد و خاک

حرف — **اللام**

سر رشته عیت حضرت تب سکه شد
کرت روز رد شنبه وده انجمن ناک

ایکه خدا داده دست قطع مراحل | اینکه گذشته بعشق جمله منازل | باشد از آن دو که کشتکان محبت تا | نیست جز از علی راه باطل حاصل
خواستم از بهر جهد بمهر تو جهیم | نیست خیالم سوی نکرت باطل | در همه آفاق در ملاحت و خوبی | چون تو نیامده کر بدیع شمایل
صورت تو هست مصحف بجای باری | مصحف آن چو کرده تو حمایل | کس نتواند بکجنه تو برد راه | جز با عانات پیر ما قبل کامل
کو تراقی زحل که بر که تو آند | راه ببها کجا برد بدون وسایل | همچو کرد ارابوح هست تعلق | من بنگاه رخ تو آمده مایل

ومنه — **ایضا**

غرق گناه است حضرت به خوبان
لطف تو ش خوش امید برآید شایل

اگر ز جلوه حضرت ماه شام منفعل | دیکر ز سرو قامت سرو تو خجل | از کلعن در اعمان قامت سرو معتدل | سر ز بهمه نرشم مخمیره سرو سنوبر بکل
سنکر عدت عشق تو فراغ تو جهم | جاری عزه در بر کرا قصه ماه تو بدل | انکه کنند تصیحتم کرنی کلرخان مرو | بر در رخشان لبس از چه ... نشسته بیقل
خوش بسنشنا سیم از عشق تو خوش اگاه | کلجیل ز چشم از بر خسارهی بیل | خود مکنا اثر ... و نصیحتش | چند اه منم کنند دره تو مه چکل
که شده در طرق تو تا نفس ز خیال | جز تو دین طریق نبی ... که شده | راه جز فرقه ... کو طامت حق ممکنه | سبزه و دانش آمده است مستفعل

ومنه — **ایضا**

همچو تو حشمت کس ساکن سکه بند
دار لگه شد مشر کرکت ابل و مختل

بجز حسن جمال تو نباشد در جهان حاصل | هوای جز تو ما هر کس سر دارد بود باطل | با نثار دو کف بسندم جانی ولی دانم | که نباشد بگیفیات عارضت بسیار نا قابل
حاصل من زنده بیدار او خیال وصل تو در دنه | نشد بیرو جان ما تو کند نجر تو ما حاصل | دلیل این شوابراینه خوشمای این دو | که ره وصل بود دانی تو جوابست ... منزل
بها النقش جمال تو خیال جبهت کشن بجوان | چو عشق این دو آن کردن بجز عشقش ز دل | که تم سوز نهد تحشر خدام بد که تا باشد | خیل تو ... اقرار ... لطفه مشکل
نگاهان این خرافت در جهان بجز نظر ... | بعد ابیرا رحمت شد بیان ما کشته بل | جمل دارم همی کرد جهان است از فراق | دگر جز تو نابل ... از دل بسی مشکل
هلاک من اگر خواهی بقتلم برکشا پنجه | به بی چون ایم اند ربز خنجر تو مستعجل | خود این دانم که از غافل ... | ترا ز دل این کرامت نباشد لفظ غافل
بر برار تو جو مرکان بیار خویش جو غم ما | که بخون ناشد هلاک ... بیچو ما قاتل | بیا شد کر ترا ... در قتل من بیمفعون | من اندر قتل خود در دست قو کر د چه ام حایل

ومنه — **ایضا**

خدارا حضرت پیر ... غلام خویش دلبکر
که سودای تو اشی بیکنانی ... بهر دو خشاشل

دو قسیح سرا آن بسبر حاصل | بر کش بکرد ای بسینه حقا باطل | با ماست یار جمت چند بیکذارد | بای خطا بر ... بیهوده سرو عاقل
ای گشته ... دو راه جمل تاکی | باشی بر تبه پیر وستی بعقل جا هل | نادانی از حقیقت دور مقه قد و نه | تا در طریق رندان یابی طریق کامل
رندان بندگی ز بر کردن از حقیقت | تا بسلسله عشق از پای خود سلاسل | بنگو نبرد از جهان من در جهان ندیدم | با ورکت نباشد آگه نه مشاغل
مادر چرا از دهان ... رو تو نشسته ای | بیرون تو نکرده فتح بکلید راحل | حاجت نکشتم فی الآن جنکه دانم | پیکان تکو نیزه بیرم از دست چو تو قاتل
بجنون شدم که محروم از دوست مکرا | یعنی سوست بیا که از سوت ما بل | تا چند چشم کاخی از عاشقان جدایی | تاکی بفرقت عاقب زوتنا یل
از من بنهان ... در جویه بخود را | بس از در بیر و کرا بر دوست ... حایل | کفتی که در رقابت ملی طریق سازم | من چون توان بیابان ... طریق ... ل

بس زاهد بدوام کل کرد و دهر و او ... | با پیاده نتوان شد در مقام محمل | رفتند ره نوردان نیزه او پیاده ... | آنان رسیده مانده من در خجلت منزل

وله **ایضا**

حاصل بجای حسن دیدار تو نباشد
تا موج آب چشمش در ساده وقت حاصل

دو مشکل از تو دارم سخت در دل | که اظهارش بود بسیار مشکل
ضمیر خود نخواهم کشف کردن | چو در سر حسن تو باشد حاصل
بود اندیشگاه بیهاره هجران | گر آنان واقفی هم سخت دل
وصال تو نه بید ست دادن | خیال حسن تو گر نیست حاصل
حذر از آنکه خطو بان بغمزه | شود بر محنت عشاق مایل
گر دوست یاد کر نکجان برشان | مرا سازد ز پرده ... جل
بر دیدار عمر خود بریز خوی تو | ز ماه خویش شمار زیح حایل
مگر ایی بهانه در صف حشر | بکیرم دامن بیسود تو قاتل
ز دل بیرون نخواهد رفت حیرت | ز دل جب تو شوان گرد زایل
سرا از سرو ز دل بیرون دارد | کمند من بر من این ... جل
تو در حسن و من از عشق ... | خدا را ایم امروز عالم مقابل
وصد عیب ز من هیچ ... | بیایید بیرون گان ... جل

وله **ایضا**

در اول بیت حسن پا بکردن
با راحت ازان گیسو سلاسل

درشکلم که چه کردم که نقد ازل | بجاد در برابر بخشیم به بغل
سر و شستی ز ازل ... لطف بر سیل | چو نکرد در طلب حتی بود مکس دبیل
در رحمت به کردن تسلیم و رضا | ور نه در کار کسی بود مکر و حیل
گشت بیجاده ... خلف بیجا | که نرو به در زمین تو چرا ز علم عمل
قسمت اهل ولایت بغیر رنج و بلا | تا بکشایند ... جهان ... جل
صبر از کس نتوان گفت کزین ... | یا توان گفت که حنظل بود از ... بل
زاهد از زهد خود و رشته تسبیح ریا | می ترسد که تا بنده چو ... و صل
چو تفاوت بود آدم که برای ... | از پی قبض روان باز رسد میر اجل
محض شهرت بود ... | یاد را از وصل ... جل
تا ازینجا و ... مستغرق حیرت شده ام | ایکه ... بود کش وا ... مستقبل

وله **ایضا**

نفس ... نشود ... راحت ما
که بره ... ز ما ... خجل

دلم که رفته ز هجر ... فرشته خصال | ... ز باز محنت ... دل
... | خدا ... در دل ... وصال
[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله

ایضا

هوای خاطران یار چاره ساله
ز رنج خاطر حسرت پرده شکال

وله

ایضا

وله

ایضا

وله

ایضا

حرف المیم

وله

ایضا

وله

ایضا

وله

ایضا

وله

ایضا

وله

ایضا

وله

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

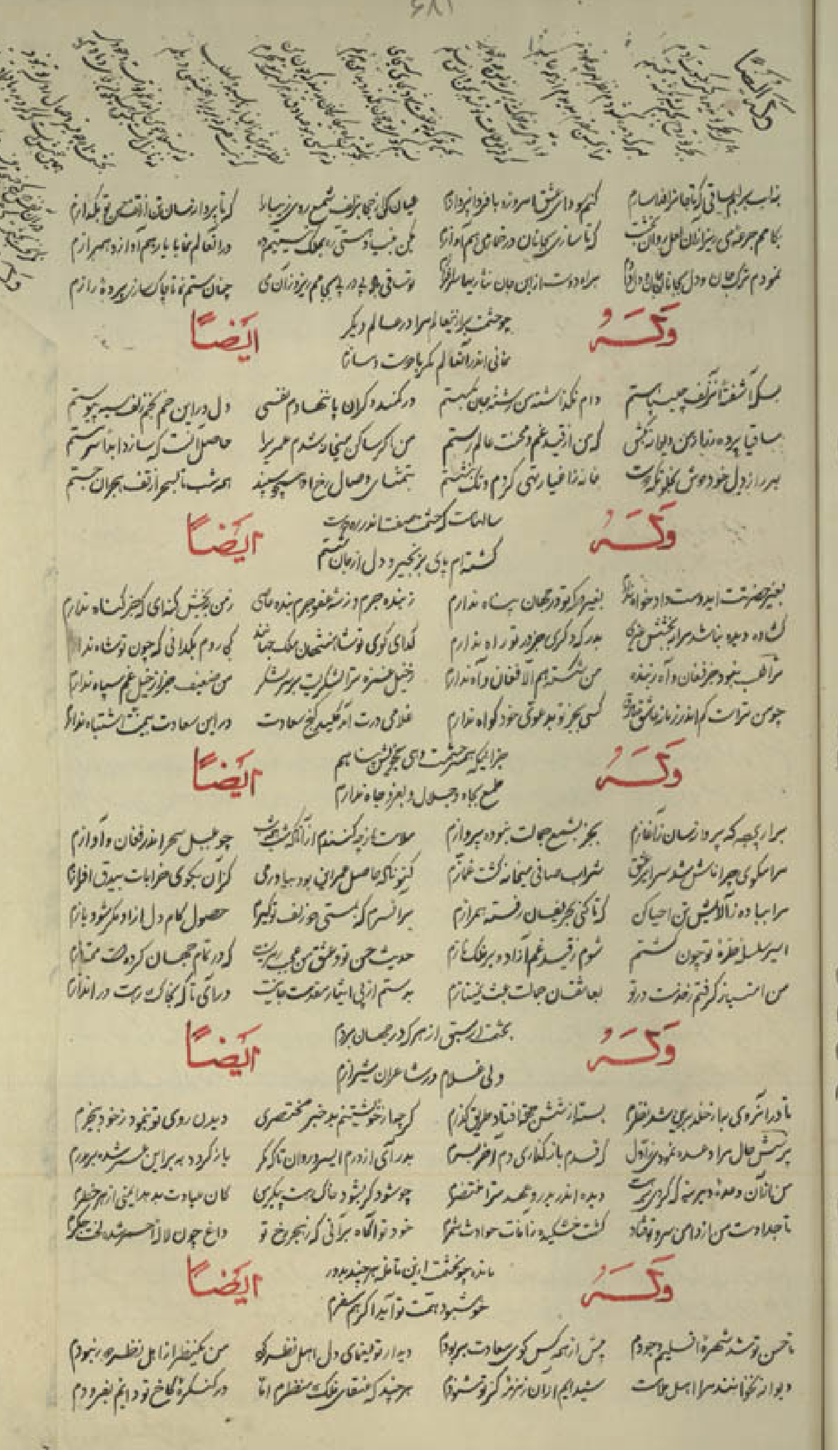
[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله
ایضا

وله
ایضا

وله
ایضا

وله
ایضا

وله
ایضا

وله
ایضا

من چشم تو نه چشم تو مضطرب ساقی	تا آنکه شود کور ز غم چشم حسودم	حاشا که زند دامن وصل تو دست بدام	یا بشکنم آن عهد چنانکه بنمودم
مانده ام حسرت این قصه بکامم	کاندر کنف یار تو سر از چه شنودم	حشمت چو تو آنگه که آتو رخ [illegible]	هر لحظه در آتش غم آب چو عودم
هر چند که چون عود بسوزد تنم اما	محسوس نخواهد شد از آن تا بر دودم	هنگام که بنشست فراز آتش [illegible]	خواهند بر چند دمادم [illegible]

وله — **ایضا**

هیهات که تا باد بر باد دم افشانم
آورده بجا کردم [illegible]

تا چند بهوت از سخن این و آن دهم	باد تو تا بچند حدیث نهان دهم	گفتی که دل ببردم و دادی جان دگر	گفتم که دل بغیر بدادی جهان دهم
بگذار پای تا به نثار قدم ترا	اندر ازای در گران نقد جان دهم	حاشا بجز بکوی تو جایی قدم نهم	یا دل بجز تو در کف اهل زمان دهم
بر آن سرم که کیسه بسودای تو [illegible]	تنها زده بهوای تو نام و نشان دهم	آلوده دامن من گستردن نظر کنی	در دیده جای دامن [illegible]

وله [illegible] — **ایضا** [illegible]

گفتی ز غمش حشمت ما [illegible]
تا سرو کی ترا بتمام جهان دهم

ترک سر کردم بلوت [illegible] هم بکنم	سر که خود [illegible] هم بکنم	جان رنجش [illegible] کو عرضه [illegible]	نرگس [illegible] کردم [illegible] هم بکنم
شب [illegible] باد کر [illegible] فکر وصال	این چنین که [illegible] هم بکنم	گسوء از [illegible] کرد [illegible] چنین	حل جام باده و [illegible] هم بکنم
خواجگی [illegible] ارزد [illegible]	خدمت [illegible] هم بکنم	در هوایت که نثار این جسم خاکی تو تم	جستجوی چشمه آب روان هم بکنم
نی همین [illegible] جا کنم [illegible]	جنس [illegible] هم بکنم	ماش [illegible] سرو [illegible]	ناله و افغان [illegible] هم بکنم
[illegible] عادت [illegible]	در [illegible] هم بکنم	خدمت [illegible] کردم [illegible]	[illegible] هم بکنم
ذکر شعر سعدی شیرازی از جان کردهام	[illegible] هم بکنم	شعر [illegible]	[illegible] دیده [illegible] هم بکنم

وله — **ایضا**

حشمت [illegible] سر کردم که [illegible]
در جزا [illegible] هم بکنم

تو به کردم که دگر تو به ز صهبا نکنم	ترک صهبا و بت [illegible] نکنم	دلبران [illegible]	من [illegible] پیدا نکنم
دام دل گر نشود [illegible]	طمع [illegible] نکنم	با چنین حسن [illegible]	بجز از [illegible] نکنم
[illegible]	که خیال [illegible] نکنم	انجمن [illegible] که [illegible]	در [illegible] نکنم
[illegible] سوز [illegible]	رو [illegible] نکنم	من [illegible]	[illegible] جا نکنم
[illegible] عشقم [illegible]	ره دیگر [illegible] نکنم	طلب [illegible] و طلب	از کف [illegible] نکنم
[illegible]	[illegible] حق [illegible] نکنم	[illegible]	[illegible] نکنم

وله [illegible] — **ایضا** [illegible]

عهد کردم که [illegible]
جز [illegible] نکنم

[illegible] و من [illegible] داریم	من ز عشق [illegible] داریم	[illegible] و من [illegible]	[illegible] داریم
[illegible] و من [illegible]	[illegible] داریم	من [illegible] جان [illegible]	هر گدای [illegible] داریم
من [illegible]	[illegible] داریم	من [illegible]	[illegible] داریم
[illegible]	[illegible] داریم	من [illegible]	[illegible] داریم
[illegible]	[illegible] داریم	من [illegible]	[illegible] داریم

وله — **ایضا**

ما بعد [illegible] زهر [illegible] شبه [illegible]
[illegible] که [illegible] داریم

تا جای که [illegible] دیده و دلم	رسوائی [illegible]	هر چند دل [illegible]	[illegible] عشق [illegible]
گفتم [illegible] ز دل [illegible]	چون [illegible]	[illegible]	[illegible] مایلم
هر چند [illegible]	پایان [illegible]	گفتم [illegible]	[illegible] مسلم
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible] در کلم
[illegible]	در کل [illegible]	گر [illegible] صابری	[illegible] عاجلم

وله — **ایضا**

حشمت [illegible] دل [illegible]
[illegible] دم

[illegible] گشتیم	[illegible] گشتیم	دست [illegible] بستان [illegible]	[illegible] گشتیم
[illegible]	در بیابان [illegible] گشتیم	[illegible]	[illegible] گشتیم
[illegible]	[illegible] آدم [illegible] گشتیم	[illegible]	چون [illegible] گشتیم
[illegible]	[illegible] گشتیم	[illegible]	[illegible] گشتیم
[illegible]	[illegible] گشتیم	[illegible]	[illegible] گشتیم

وله — **ایضا**

حشمت [illegible]
[illegible] گشتیم

[illegible] گفتیم	چون [illegible] گفتیم	[illegible]	[illegible] گفتیم
[illegible]	[illegible] گفتیم	[illegible]	[illegible] گفتیم
[illegible]	[illegible] گفتیم	[illegible]	[illegible] گفتیم
[illegible]	[illegible] گفتیم	لایق [illegible] عالم [illegible]	[illegible] گفتیم

وله — **ایضا**

حاجت [illegible]
هر [illegible] گفتیم

[illegible] کردیم	[illegible] کردیم	بخیال رخ زیبای [illegible]	بنده [illegible] کردیم
چشم مست [illegible]	من [illegible] کردیم	[illegible]	[illegible] کردیم
[illegible]	در ره عشق [illegible] کردیم	حاصل عشق [illegible]	[illegible] کردیم
[illegible]	[illegible] کردیم	[illegible]	[illegible] کردیم
من [illegible]	[illegible] کردیم	طلب [illegible]	[illegible] کردیم

وله — **ایضا**

حشمت [illegible]
[illegible] کردیم

تا چند صبر در غم جانان توان کنم	تا چند راز عشق تو [illegible] کنم	بس [illegible]	[illegible] کنم
[illegible]	بر [illegible] کنم	[illegible]	[illegible]

از من بمتاب روی که من در سرایتو | بکنن اگرچه کار من تو پشیمان کنم | باز از درم در آتی که خواهم چاره تو | نقد روان ز راه رضا ارمغان کنم

آن راز ها که مانده نهان تا کنون کرنه | کردیده وقت آنکه ز پرده عیان کنم | پاداش کرده‌ای من الا چیم جهت | با این چنین جلی ز تو تاج جهان کنم

آلوده دامنم همه در عیب خود بود | انصاف کی بود طلب آنچنان کنم | جز شرمت امید بدرگاه دوست نیست | این آرزو که با همه جرم گران کنم

ای حلت تو غایت آمال عاشقان | محروم خویش را ز من از عاشقان کنم | از جرم رفته بگذر و عفو خطا نمای | من بعد [illegible] امتحان کنم

دانی که خود سرا نبود خمیر ذکر تو | کی غیر حرف حسن تو شرح بیان کنم | حسن تو و حکایت سودای [illegible] | [illegible] ز کلک نشان کنم

وله — ایضا

حسنت نگفت [illegible] عشق آرزو
تا من [illegible] آستان کنم

تا کی جفا شکیب بهجران توان کنم | تا چند خون دیده بدامان توان کنم | تا چند من ز کوشش بیهوده خویش را | مجنون ز شهر و کوه و بیابان [illegible]

تا چند در هوای [illegible] | خود را چو طره تو پریشان توان کنم | تا چند در فراق تو سر و قد [illegible] | چاک از ره سوی چاک گریبان توان کنم

گر غیر جان [illegible] باز ای | بستان که بر نثار [illegible] توان کنم | شیخ از کجا [illegible] | در [illegible] توان کنم

گر در طریق [illegible] | تا دم [illegible] هجران توان کنم | [illegible] وصل این | کی [illegible] توان کنم

سوگند خورده [illegible] نقص عهد تو | با این جهان [illegible] توان کنم | گر [illegible] شیخ شهر ها | [illegible] توان کنم

وله — ایضا

[illegible]
دست دعا [illegible] جانان توان کنم

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

دلبر چو تو در جهان ندیدم | ساز دستم اندوه توام
هست از تو امید [illegible] | اما چه کنم که در عقابم
زاهد چو کند ملامت من | کافتاده خراب شرابم
آگاهی اگر ز عشق خواهد | خواند ورقی از کتابم
زان پس که [illegible] | بیهوده دهند هر جوابم
عشقت به سر [illegible] | [illegible]

وله **ایضا**

دانسته که از ازل چو خشت
دیوانه عشق و شرابم

دوش [illegible] سحر ساکن میخانه شدم | و به [illegible] اندر سر پیمانه شدم
[illegible] | سری آن [illegible]
ساکنان حرم باده صافی دادند | [illegible]
[illegible] | وارث جام [illegible]
جانب من [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible]
[illegible] | خود بجان [illegible]
چو توان [illegible] | [illegible]

وله **ایضا**

دیده [illegible]
بسته [illegible]

دوش [illegible] | در [illegible]
[illegible] | من بجان روی چو پروانه [illegible] بودم
[illegible] | [illegible]

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله ایضا

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضاً**

حشمتا قرب ملک رتبت بلند [illegible]
تو درین جاده ز گل کشته چنین چند [illegible]

سالها داده دل اندر پی سودا روینم | همچو مجنون شده سرگشته و شیدا روینم | نقد جان چون بنوازیم کف [illegible] | ما که [illegible] ده سر اندر کف پا روینم
از دم دختر رز [illegible] | سر خوش از شهد لب لعل شکر خا [illegible] | بسته [illegible] | گرچه [illegible] در پی سودای تو رسوا روینم
ز آتش عشق تو خاموش نشد [illegible] | باز مستغرق در بحر تولای تو بینم | همچو [illegible] | بسته در سلسلهٔ زلف چلیپا روینم
بیم جان نیست گر از عشق تو [illegible] | گرده در [illegible] جا [illegible] | ما همه [illegible] | گوش [illegible] روینم

وله — **ایضاً**

حشمتا خار ره کف [illegible]
ما همه در طلب [illegible] شام غم افزای تو

سالها عشق تو بسر میکردم | باز بیسم وصل [illegible] میکردم | گشته با [illegible] | روز و شب در طلب [illegible] میکردم
چون کنم نفس [illegible] | نی [illegible] قضا و قدر میکردم | چشم خونین کنم [illegible] | از [illegible] میکردم
[illegible] | بیسندم کی ازین حادثه [illegible] میکردم | [illegible] | [illegible] نظر میکردم
[illegible] | در [illegible] میکردم | خود [illegible] | باز [illegible] میکردم
[illegible] | [illegible] میکردم | بازم [illegible] | که [illegible] میکردم

وله — **ایضاً**

بگشت [illegible]
[illegible] شده گرد [illegible] میکردم

نسیم کوی تو آورد [illegible] توام | قلندر [illegible] توام | هوای روی تو آورده [illegible] | نمود [illegible] خاک [illegible] توام
جفای خار [illegible] راه تو [illegible] | [illegible] توام | [illegible] | [illegible] توام
[illegible] امان تو [illegible] | و [illegible] دل [illegible] توام | [illegible] | [illegible] توام
خیال [illegible] هوای [illegible] | [illegible] توام | [illegible] | [illegible] توام
[illegible] | [illegible] توام | [illegible] | [illegible] توام
[illegible] ز دل [illegible] | [illegible] توام | [illegible] | [illegible] توام
[illegible] | [illegible] توام | [illegible] | [illegible] توام

وله — **ایضاً**

در العرصه جولان [illegible]
جهان نهاده به چوگان سر [illegible] توام

شب شد و ز آتش هجرت دل [illegible] | همچو [illegible] حال پریشان دارم | [illegible] | با دلی ریش دوان دیدهٔ گریان دارم
[illegible] من خسته مجنون شده را | از سر عشق تو [illegible] دارم | [illegible] | [illegible] خون دل و دیده حیران دارم
پرده صبر [illegible] | در [illegible] دارم | [illegible] | [illegible] دارم
[illegible] | [illegible] بی پایان دارم | [illegible] | پس [illegible] دارم
[illegible] | [illegible] دارم | [illegible] | [illegible] سلمان دارم
چاره [illegible] | [illegible] دارم | [illegible] | [illegible] دارم

وله
حشمتا [illegible] | این [illegible] دارم
ایضاً

صبح سعادت [illegible] | تا [illegible] | از [illegible] | تا [illegible] مقیم
ما [illegible] | در دست [illegible] | [illegible] | با [illegible] آتش جحیم
[illegible] | [illegible] | [illegible] | خواهی [illegible]
[illegible] | چون [illegible] | [illegible] | [illegible]
روزی [illegible] | [illegible] حضرت حلیم | [illegible] | [illegible] رحیم

وله — **ایضاً**

حشمت [illegible]
[illegible] عظیم

صبح [illegible] دارم | [illegible] دارم | [illegible] | [illegible] دارم
[illegible] | [illegible] دارم | [illegible] تو | دیدار در انتظار دارم
از [illegible] | [illegible] قرار دارم | در [illegible] | [illegible] دارم
[illegible] | هر چند [illegible] دارم | چون [illegible] | روزی [illegible] دارم

وله — **ایضاً**

[illegible] حشمت [illegible]
[illegible] دارم

صبح ما [illegible] زلف توام | [illegible] زلف توام | [illegible] | [illegible] زلف توام
[illegible] | [illegible] زلف توام | [illegible] | [illegible] زلف توام
نسیم [illegible] | [illegible] زلف توام | [illegible] | [illegible] زلف توام
[illegible] | [illegible] زلف توام | [illegible] | [illegible] زلف توام
[illegible] | [illegible] زلف توام | [illegible] | [illegible] زلف توام

وله — **ایضاً**

سالها [illegible]
در [illegible] جهان [illegible] ام

طالع [illegible] | [illegible] افتادم | چه تفاوت [illegible] | روز و شب [illegible] دادم
چون [illegible] | [illegible] زادم | داد [illegible] | [illegible] دادم
[illegible] | [illegible] شادم | با جان [illegible] | دل و دین [illegible] دادم
دیدم [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] فرهادم
همچو حشمت [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] آبادم

وله — **ایضاً**

[illegible]
[illegible] افتادم

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

همچو شمع ایکه کهی تیغ کشی از دو زبان
خود خطا گفتی که شمشاد در عالم شدم

عمر رفت و غم هجران نتوانم سازم
تاکنون هر چه پریشان تو کردم خود را
هر چه مجنون بیابان شدم آخر دیدم
بسته در دست تو ما خاتم تسلیم وجود

بیش کس عشق تو پنهان نتوانم سازم
همچو زلف تو پریشان نتوانم سازم
همچو خورشید عیان نتوانم سازم
گرد کز تیغ زبانان نتوانم سازم
نقض امر تو سلیمان نتوانم سازم

در دل از محنت هجران تو دام در دست
[illegible]
دست بر [illegible]
چو برانی چو نخوانی [illegible]
شربت خویش [illegible]

گر نگیرد وصل تو درمان نتوانم سازم
[illegible]
دیده بر [illegible] حیران نتوانم سازم
[illegible] نتوانم سازم
[illegible] نتوانم سازم

وله — ایضاً

سالها گفته ام این نکته [illegible]
[illegible] نتوانم سازم

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — **ایضاً**

گرچه کمتر ز همه خلق چو چشمت بودم
نقش در سنگ کسان بود چو من [illegible]

ما روی صفا بر در میخانه نهادیم | سر در [illegible] حریف ما نهادیم | در میکده دیدیم نهان گنج حقیقت | چون پا بدر از خانهٔ ویرانه نهادیم
در خانهٔ دل گرچه جا مهر تو ما را | از راه وفا مهر تو کاشانه نهادیم | زان شب که دگر از باده لعل تو چشیدیم | بر پای تو سر را همه مستانه نهادیم
[illegible] عجب نیست [illegible] | زنجیر برای گردن دیوانه نهادیم | تسلیم و رضا گشته [illegible] | از بهر [illegible] کاشانه نهادیم
اینجا که [illegible] | اندر پی آن [illegible] نهادیم | [illegible] عشق تو [illegible] | اندر طلب [illegible] جانانه نهادیم

وله — **ایضاً**

ما خانهٔ تقوی بنهادیم [illegible]
با حسن [illegible] پای به بت‌خانه نهادیم

من آن زمان بر سرو قد تو بنشینم | که هجر [illegible] وصل رخ تو [illegible] | [illegible] افتاده و تو [illegible] | بپرسی یار چه بگو حال زار بیکسیم
چه غم [illegible] اگر با خیال تو [illegible] | ولیک [illegible] زار و غمگینم | در آن نفس که نظر بر رخ [illegible] | کسی نبیند تو در آن میان [illegible]
هر طریق که خواهی [illegible] لیکن | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

وله — **ایضاً**

براه عشق روان [illegible]
[illegible] جان [illegible]

مرا [illegible] جهان نشستی [illegible] | نمودی از [illegible] خاک رهگذرم | من اگر از غم هجر تو جان سپارم [illegible] | [illegible] چشم ترم
بیا بکشتهٔ خود [illegible] گذری | [illegible] دل [illegible] فتاده [illegible] | [illegible] عشق تو در خون [illegible] | در اشتیاق جمالت ز خویش بیخبرم
[illegible] دل بغیر من بکسی | [illegible] | بدام [illegible] نهادی دل و دین | [illegible]

وله — **ایضاً**

چو چشم [illegible] تو
[illegible] تو دایم بود حیران [illegible]

مشکل برای وصل تو [illegible] حاصلم | گاهی دلم ربانی و گاهی دهی دلم | [illegible] | [illegible]
تا دل بدام زلف تو [illegible] | بیرون [illegible] خیالات باطلم | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible] چو چشمت [illegible]
[illegible] از فراق تو [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

جز تو [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible] دیوانه را چند [illegible]
دیده خود باز [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible] ابر کرم [illegible]
[illegible]

ما همه باده‌پرستان [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]
[illegible]

مائیم که [illegible] | مائیم که [illegible] | مائیم که [illegible] | [illegible]
مائیم که [illegible] | [illegible] | مائیم که [illegible] | [illegible]
مائیم که [illegible] | [illegible] | مائیم که [illegible] | [illegible]

وله — **ایضاً**

مائیم که در کوی خرابات [illegible]
[illegible]

ما بلبل باغ تو و [illegible] | [illegible] | [illegible] | پروانهٔ شمع تو و [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

وله — **ایضاً**

[illegible]
[illegible]

ما قدم در ره آن شوخ دل‌آرا زده‌ایم | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | ما قدم [illegible] | [illegible] | [illegible]

باز محراب عبادت بخشیدیم ابروی تو … [illegible]

[illegible]

وله — ایضا

حشمتا مقسم نصرت و فیروزی تو
از ازل پیروز بر بام [illegible] زده‌ایم

[illegible]

وله — ایضا

تو خویش آگهی از حال من که حشمت
[illegible]

نگارا گرچه در خلوت اسیرم … [illegible]

[illegible]

وله — ایضا

نگارا ور حشمت [illegible]
که کس در بزم جان [illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

[illegible]

[illegible]

وله — ایضا

ز زلف او حسن [illegible]
چو زهر کسی که [illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

[illegible]

حرف — النون

[illegible]

[illegible]

در زمان امارت حضرت مستطاب اقدس — این غزل حسب الحکم نواب مستطاب [illegible]
اشرف ارفع اسعد والا [illegible] سالار الدوله [illegible] — شاهزاده [illegible] انشا شد [illegible]

[illegible]

وله — ایضا

[illegible]

ای می‌پرستی زنده و از نالِ [illegible] تو زبرای بوده امید است که جان بخت
رشتهٔ عشق تو در گردن من زنجیر است صید ارباب نظر گر من از اهل نظر

ترک من ارچه دو با غیر شده بر سر کین سخت ماند بجهان تا نکند بازپسین
گر اما آخر شنشه شود سیمم و نشنیم یقین بهر خوبانیم از رخ صورت چین

شیوهٔ اهل بود وقت بجهان این باشد گرچه شکسته تو خواهی بکنی عهد مرا
من خود انیرا قدم داشته که تو مبتلا هرکه دانسته من آن رخ همیرون عالم

بلکه زخمار نسیم از عهد نباشد یقین من خود اندر سر انجمنم و جهان زن
من ز عهد و تکلف تمام یقین گر بپرداز تیغم کم رهنمای زن

وله

ایضا

بچه تا دل که غم بر دل احسنت چو زانی
تا نشینی دگر برای او بنگیس

اسیر حلقهٔ زلف تو شد جان و دل من بعید تر ز هم عاشقان طرز تو
کنون که هستی من جمله کرده یکسر ما ندانم تو بجز ناسزام تو شد ملی

که شد فراغت از نهاد تو ثابت عاملی اسیر تو چو شدم شد قریب منزل
به نزد راه محبت قدم بحصل من بر به که بالطاف تو را من

هزار کو زسر اسم تو با دل بودی از آن عشق تو با بسته گشته دل ما
وای نگرد و بسوم که در نقصد ملک ما معاصم همه حاصل نظر وصل تو شد

چو بسته ترشم که تا جمل نگران کجر عمر و تر شد تست کس کال من
بیس بجز آن نکته چیم چشمِ من تر چو بهر عشق تو شد وانکه در آن من

وله

ایضا

بتادام زحسنت صف نامرادم بسر
که با سیم نود جز خطا باطل من

ای ترک دغاکرده بکام نظر ترک بگسست ز هجران تو شیرازِ سر
بیم خطر است در این وادی جرمی در قرب تو باهر خس بیم بود مرا
افتاده‌ام از پایه بیابان حرمت پاکن تو نشار ره خود جان و تنم را

سر دم ز فراق تو بسوزم که ترک روسوی چنین تر چون ستم ترک
بازآ و ز من رفع چنینهٔ خسر ترک گفت که فسردان ستم و ترک
از هر کجام تو برخ بازوی کی باچاره در دم بطلب رفتی دگر ترک

بل گشته سر از سیل سرشکم ز فراقت سرسوخته تیغم ز شرار حسرت آخر
شد و فتنه که با ذات من و هر دو تلیم الم ای بجی العاصی جهان درون
من مختصر از تیغم همه بر تو ز ازانکه و شمار ما جان خرابی

رحمی ز بهر وقت که بکشی چشم تر ترک جاسوختی چنین آتش بر ترک ترک
تا خبر بغم بعبادت خبری ترک بکش دو ز رحمت لب پر از شکر ترک
ستمش این جهر ناکسی ترک تقصیر زبان خسته بی پا و سر ترک

وله

ایضا

حسنت بجز از کوی تو اش ارتشد
اقرار تو هم افزون کرت ساقی و ترک

افشاند ستم ام گرد دل حسرت باران عاشقی که در عالم از سر بدان غم
پای پیاده سر دم اندر بوادی عشق رندان خیال ما را دیده در دیار است
ساکی چو مائیم شوا هر که گشت در عالم کم ز اصلاح آنان شود که در شمار
خون از دو دیده سر دم در هجرت تیغ

در دل بنشانه غنی بهتر غم نشان دیدار را هر زبان سوداسراده خواهیم
چون بگذر از غم آنچنان تماشایان دیگر ملک چو حاجت گردن هم یاران
در غلل التفات آن فصاحت التبار ما را که تشبیه پسپ کین رضا هم چنان
جاری چنانکه یاران گرد تو بهاران

بسلکی چو بیاره بشد گرد بسیل دیده تر در کنج غم شکسته پا در ره جبر ساز
ایا شود که ولیس بر یی فقد عافتد ما در قمار عشقت سودی که بود بر دم
در جبر تو جو با شد مقصود نیاید حسنت که کمال جان بخت را تو افتی
سر و خرام شناسی از بر فزان گو شباه

بچهان زمه همراه گوری شدی دل ما خارنه بی جنینم از غلط راه داران
تا بنگر ما ز ستم که در ز دل سپاران این مرده کو ساکنند بر کوی که تا
بل دشمنی ربت را ز شما عقبان کامشد که در گنا و ماهتیم سر شمار
خود را نوکرده چون ازرخ کو کشند

وله

ایضا

تسلیم ناشی و ابرینه تر بسم رضای بخای
رونی شود بیا به وصل قربان

ایچو رخ بودی که تو بودی و ابروی سرو دل و این نو نگر ما در هستی نبی که دیده
تا شده است که گم بودن ابروی عین ز آسیب نقد از از جرت سوی هاوش
اینچه غارت کرد نرگس قتال بشد باز گردای سنده خانه نظر خدا
از غزالان جهان راهمه سر داده کهن برستی سازه حال من دیر شین

ای فرخ خوش و سنوت نظر او نظرت جای گشتار کسی با نه بکود او روت
سنهٔ زلف تو نظر با زه پسپس هر چه چیزی بود اندر خود تو بپیس

ای سپید دل و دیوانه خود و ما مجنون من جو ترک سیه چرده ندیم کی بجان
چون تو مسیاد و ندیم همه شبه بی کس که چنین به پر بخار بنه بود بگمین

وله

ایضا

چشم تابی کسی با غیر از دل
که از رخ او مهر و با قمر بیان کرده کهین

ایکه ز دست بچه رشته اختیاری هر چه من از فرق تو خون ز دیده ام
داغ حسرت تیغ تو به خوردن بیم باده علی از خوش این بمنوم از لب ملک

پیرو ز خود تو چو جب صبح ابیوداری در نوا شر شکسته آه دل فکار من
است شکل تو جو خود در بیر شکار من سفره تیر تو خود وضع با شفق از نشانی

بس شکلی برد ز رسم طراز سلفام ما تا و زرد من نظر باز گرفتی ازسیر
خیزد و بیار باده صافی چیمنی از سیر خفته شیخ کی خورم راح چشمی بیخبر

بر دو ز کفم بیرون این دل بیقراری رفت به بیرون این و آن به رعایت باری
گر غم باده که شد چشم پر از شکاری گشته همه هر شکستی ملتفت دا لغطاری

وله

ایضا

لیک جمی که بیکسته روز دشمنی
شمع ساده و دیگران شاه [illegible]

با تو الیسو روان دست بگردن بود هر شب تر کاخ جهان باشد و فردوس برین
دل ز کف شده با بسته مراد جز از عمر شهرها به ی تو جبیت که با اصل وفا
برسد که چو بپیو قد تو دست خیال بجز از ذکر جمال تو جرعی نکنم

بهتر از تاج جهان باشد و فردوس برین کاندران سر و صل بود دل کرم بی سخی
عهد و پیمان جانشین چنین بشکستن هم جمال است که تو نظر بکر منش
که بدعی زبجز ذکر حسنت ستی

و تو خواهی ای اگر از گرفتاری جهان من من دل این دو ابر سیرون شد و دانست
سن بر آنم که بسر و قد تو جان بازم بشکم شکسته بهر تو در دل تاریک بخاطر
دنگر و دارم در دل زار بسنتم کار

چون دگر با تو حسب غم هجران گفتن خود وفای تو هر کس از هجرانی ازمن
تا شود حاصل من دیدن تو نسیم چون همه انفاق شوند اگر از جان دشمن
ز سعت دست من کم شده اندر دامن

وله

ایضا

کس بر آن بحر شنا از دل حسنت نکند
اینچنین بگذرد دلهای کسان حسنت

سراهی که وصال تو شده بسرمن سر او بیدار و تعشقی آنان نظری باز
دهنه حور و قصور با جمله تو مرا امید من بها نیاید زجان بیار تو برید
ز بهجر خود اشک لرزشین دو باره ما دس آسوی گلش همه نه دیدم روز
بکرده من اگر در کار خشم آرد از آنکه در کشتن ما نه عمل چو شند

بر دو بالش ملت نهاده بستر من کر از جور حسنت نیست ز دیده ترمن
حکم در از غم توبت با نظر خاطرمن در آن شکل در آنی تو دلبر از درمن
چو زعفران همه نماند روی احمرمن بغیر بر خیال که بس نبود یارمن
کند رجوع بتو اخر که دگرمن بجز خط نبود دیچ نسبت دفترمن

طمع ز وصل تو بستم نه از پر و تم بهره عالم از الا تو نیست دلدار
نتیجه چنین که خرابت بود دهد ما در آمدی چو در دشت دهان افغر شود
بیماری بنوای نی و بیانک رباب کنون چه با که از این بگیسوی که تو بخت
تو دستگیر شود عهد من در خود ما کسی چون نبود در بحر نامه ما

جو سر و قامت از بالسته در بر من جز از تو نبود نگار بر عمل در تعشق
تنبیت که شد از ازل مقدرمن ز جبر غرخ خود خاطر که شد ترین
گر خالی آمده از باده جمال ساغرمن سر بر بر بر غان گشته است دگرمن
گر حسا خلوتی بر بیتش دادرمن جز از تو هم نه جاجت روزمحشرمن

وله

ایضا

روان شاری حسنت اگر شکستی
مکوکه بوده بوقتی بکی شب درمن

بیاد زلف تو بود از وصل تو سر من بیا که خانه ز اغیار شد تهی ما را
بحق من چو نشینی که این شود حکایت حدیث خیر بنگام مرد من نتهای

ولی نبود ا ابسر تو هیچ هم سرمن نشین چو خرمن بکار و لاله در برمن
ترحمی زره کمال و بدیده تر من که کرد کس نبود جز تو بخت دفترمن

چو سرخ شد تو باز کنشته کمال در آتش بکشتی که میلاد دو دست در خونم
ز وصل حور جنان خواهم و ز رخ تو بگفتیم چو بیامم برم غم تو زد دل

جو شمع روی تو روش شود انجمن گشتی دگر ز هجر چنین بجز من
تو به ز حوری و لعل تو نه کوثر من چو آنیم سر آید غم مکرر من

وله — ایضاً

مجنون حسنت اگر دست به پاکی نکشی
خوش است که این شده از روز [illegible]

بسودای رخت دیوانه‌ام من — تو نی چون شمع و چون پروانه‌ام من — متاعی نیست جز حسن تو دیگر — که هر کس کرده هر کاشانه‌ام من
چو یوسف گاه بر یاد جمالت — بردی سند شانه‌ام من — چنان سرشارم از صهبای عشقت — که مستغنی ازین میخانه‌ام من
بدام زلف ای رشک خوبان — گرفتار از برای دانه‌ام من — بغیر از تو ندارم آشنائی — بخلق عالمی بیگانه‌ام من

وله — ایضاً

چو حسنت سالها باشد گرانجان
گرفتارت چه این افسانه‌ام من

برخیز ساقیا و در ابر مشتاب کن — مجنون عشق را بایم خراب کن — ساقی بیا و پیر مغان کرده [illegible] — از گردش پیاله سوال جواب کن
خواهی چو پخته طبع من خام را کنی — از سوز دل شراب مرا کباب کن — یک امشب که داده نوید وصال یار — [illegible]
بردار پرده از رخ [illegible] — خورشید را که گفته چنین در حجاب کن — گفتی بیا تا بناوک عشقت کنم هلاک — تعجیل کن بقتل من و این ثواب کن

وله — ایضاً

بر دوش کن زیست ازین بیش هجران
حسنت بیا تو هم قدم [illegible] رکاب کن

بر چشم دلم [illegible] ناوکان دمادم زن — ناسور در دلم [illegible] پی مرهم زن — با هر که نکنی [illegible] — [illegible]
در پرده نهان تا کی [illegible] — [illegible] عالم زن — از ناوک [illegible] — [illegible]
جبریل خیالات [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
ساقی من آدم بود [illegible] — [illegible] — ای انجمن [illegible] — [illegible]

وله — ایضاً

خواهی [illegible]
[illegible]

[illegible] — رفت از دل [illegible] — [illegible] هجران تو [illegible] — [illegible]
خوشدل [illegible] — [illegible] هجران تو [illegible] — در گریبان [illegible] — [illegible]
گفته بودی [illegible] هجران ترا — [illegible] دل تو [illegible] — من دل و دین [illegible] — [illegible]
زخم ناسور دلم را [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
راز خود [illegible] — [illegible] — هر چه خواهی [illegible] — [illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible] از عالم من

[illegible] — ساقی بیار ساغر و پیمانه [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
این عاشقان [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
حاصل [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
جز جان [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible] آستان

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
من خود [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]
[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible]

دل چو بشکستم از سنگ ملامت بگسلی | سنگ کین بر دل چو بشکستم از کینه من | ناتوانی کیف آورد دل اشکسته من | گر نفرمود بجز از پنجه روز تو دل
دست بیداد کسان کوتهم از سر داشتی | پس چرا خود بجز سلام بر کردن | گردن بندگی از خودم خلعت دارم | کانچه تقدیر تو ساز دهلی ستمن
آتش عشق تو بر جان جهان که چو فتاد | سوز دارم دل و سوز دلم افتاد من | من از آن سوز که در راه تو تسلیم شدم | چشم گردارد تو ماه زمین گشت بحق
ایمن خود چه ضعف بود که ما نخورد نصیب | رفت بر باد حوادث همه طاعت من | خود بجرامم که از این پس نکنم با تو خطا | سلی ششم سرا اگر بگذارد این

و له — **ایضا**

گوش سیمت چو نخوردم ز زر ایمانی شکست
تا نگوشش من سزا ز در که آتش دلی

دیدم که سوخت آتش عشق تو جان من | افشا نمود راز درون نهان من | کاهیده بس شمشیده از سوز هجر تو | گردیده همچو حلقه رخیم استخوان من
من دل بدست هیچ نگاری نداده ام | خود خواهد بیشکند زنده داستان من | از شوخ دلفریب جهان دیده کو نبا | بر قواه زینسکه آه و فغان من
بنما نظر که از غم هجرت نفس نفس | همچون هلال گشته غم شد میان من | حالی تو خویش در سر سودای عشق تو | بر باد فتنه رفت سراسر نشان من
این نسبتم موکه سراپا تو نیست دل | جز تو کسی نسکند در گمان من | دستی که کرده تربیت از بهر خلقتم | جز بهر خدمت تو نه بسته میان من
من خود ز دست هجر تو گریه دیده ام | باقی بروز کار بود داستان من | حسرت کشته درد زمان حسن | این شعر دلفریب که شد وقت حال من

و له — **ایضا**

ساقی پیاله که صبح سعادت اثر نمود
دولت قرین بر آمد و شد صبح ما [illegible]

ساقی بسیم زر خود لب حواله کن | لبریز کن پیاله ز می در پیاله کن | در کوی میفروش چو خوش شکفت باده | کاین ملک حسن با تو بکار قبول کن
هر کس بدلبری رود امروز ساقیا | ما را بجام ساقی کوثر حواله کن | باز آور از لب زنگی ز انجم مرده را | چون خضر بکام از لب جانان خیال کن
خلقی ز سفره کرم اندت نواله خواه | ز آن سفره هم حواله سر ابلیت نواله کن | روزی اگر بکوی تو یابم ره وصول | ما زده تم از دخول برای حواله کن
عصیان من که گذشته زاندازه رحمتی | عفو جرائم از من بیچاره ساله کن | سوی تو روی آمدم با گناه بیت | از من بغضل خویش رزایل ازاله کن

و له — **ایضا**

حشمت امید عفو کران از خدا بود
ممکن بود که عفو کند ترک ماه کن

طاقت سنگ جفا تو ندارد دل من | گر چه بشکستی دل از تو بود حاصل من | گر ببازد سر بخت ز رخت سر کردم | موج طوفان غمت بست ره ساحل من
گر مرا اجل کو بان بجهان یار شود | نشود غیر سر کوی تو منزل من | بیمم از باد حوادث نی و از نار جحیم | نا سرشتند بآب تو تراب گل من
ثبت در دیده ارباب نظر از تو بود | چون شلیخ سر زلف تو خط باطل من | گر چه در بحر که غرق شده خاک تنم | طرف دامان ولای تو بود حاصل من
عقده بخت بدل هجر گره زلف تو ام | باز کن عقده زلف و بگشا مشکل من | غیر زلف سیاه تو نیست از نار بده | تا که بر باد حوادث ندهی حاصل من
باز گو با من دل خسته میان من و تو | لیست جز جلوه عاشق کش تو حایل من | مرغ قبلی من دلداده تو ابرو چو شد | دیده ما دیده تو حالت بسمل من
گر نه مایل به نشاره تو جانم بود | پس قبول که شود هر نیه ما قابل من | خوش باش دائم که سراسر شب بهار تو | رحمت تو نشود حق تو گرفت ای من
هر کس اندر سر سودا دانسته که در عالم عشق | نیست جز خسرو چشم تو کسی عامل من | عشق تو کردم از استاد ازل چون تعلیم | داده در سیم به همه این ملک کامل من

نه — **و له** — **ایضا** — تامل

حشمت ترک سرا در ره جانان کردی
میسر آن گفت که کی سعیین ای [illegible]

[illegible]

باز از دوها سوی خسته باز کن اخرش حشمت
چشم از چو نظر بدولت عشق تو دو بو کردم نشان

[illegible]

نا شود کو کرم جای پا بسته شد جای | از قید همچو اهل مشکل بود در بیرون | پیر مغان زنگت سازد از فیض حق | شود ادب جا شده روپند نشینان
ای دل مسر چو بیدا سر اکرست باید | ز نهر از باغ جانان جای اهل نشینان | هم سالک بود کشتی تشنگان را | ز احتمال با دست رو دست درون
عقلی که چه بود در پوشی کردم رهنمی حرم | عنقش نگر چو اقرر دو دست در در پیرن | ای غره منخود را بیت کو دامان بود | با کرها فوا های صد ره ما بر جن
وز این سوا ز غفلت زاهد گذشت روکا | تا صبح حشر خواهد دست انف کردن | حسن کرست نسیبی از کوی او نساید | خوش شد هم کجنت اندر له طرزین

و له — **ایضا**

ممکن بود بفروا سرا از بلد برای
گر بود کرست نشر از کوی او و میدان

غم هجران تو گر کند ز هن بیشتر من | باک از سنگ ستم خورده بیشتر من | دل بکیرم ز تو برد که سپارم | تا بدانی که وفا بوده بتو بیشتر من
دیده را مهر تو پوشی اگر از عقد | خب با تو همه را از تجلی اندیشه من | گفته بودی که دل اهل نظر را چو ز کل | بوده اندر همه عمر از ازیشه من

و له — **ایضا**

یک حشمت اگر اندر ره سر بجهد
میشود خرقه نخوش سازدش این تریمن

گر فته تو جهان فتنه کشود دل جان | بجا در رفت از فتنه بجود حاصل من | بید و درم از سر کوی خود را بیقید در تمنای | گر بخت جز سر آن که مقام و منزل من
بیرون ز دام تو بهر که بستران دفق | چو پیشو قطع تو باید شدن سر احل من | بپیمی زلف تو کردم از آن مکان که مکر | شود ز عقده زلف تو حل مشکل من
خلاصی از شکن زلف تو نخواهد بود | برای مرغ دل از غم نصیب غافل من | من آن زمان که بتو دل سپرده دانستم | که است غمزه عاشق کش تو قاتل من
سواد وصال تو خود آرزو غلط باشد | محقق است و ایز خیال باطل من | چه حاجت است بهر تو حدیث غم عشق | از آنکه چشم تو ز کش بود و دلایل من
ضمیر من بربت از تو خوش زلف تو است | تو بهر من شده آگاهی از مسایل من | سر اهی نبود از پی نجات از آنکه | شده است بسته ز هر سو ره مسائل من
فراغت از بر تو گشته حاصل تو را | بود دل تو بهر حال باز مایل من | بیا که بهر تو گر خاک من شد تخمیر | شتم تو شود و کسی جدا ز گل من

و له — **ایضا**

تمام کون و مکان اگر بر نظر
شود چو حشمت اگر رحمت تو شامل من

گفتم فراق تو زده آتش بجان من | گفت که تخمه زنده نهان من | گفتم ره وصول غلام بکوی تو | گفت که بهر ره تو در آستان من
گفتم شود که با تو جهان بر چنان رود | گفت شکسته است عکک صعوه من | گفتم توان چکید لب شکرین تو | گفت که بوسه کس نزده برده ای من
گفتم خوش نمک خسرو تو تجلب خطا | گفت نمکو گریست خطا در دشان من | گفتم فت و کمان بنو سستان شکر | گفت حد و مجوی ز آفت و کمان من
گفتم که بات سر بمهر وفا بود | گفت بهار تو نیست کسی مهمان من | گفتم که اشعان زکه در عشق کرده | گفت که طاقت که کشد امتحان من

و له — **ایضا**

گفتم که شرکی شده صبیح تو
گفت کرشم حشمت حسان استان

گفتم در آتش چو کنی روی چو دهان | گفت از آنکه برو نخواهم دهم نشان | گفتم که رو ببردی دل از دست می بهم | گفت من نه بعمل نکنم جز بدیگران
گفتم ز دیگران مکر اغرور دست کم | گفت بحق خود بود این تهی گران | گفتم که خواهشم تو لطف که بیا ز | گفت این بس کمعق دارم اینجا
گفتم طریق اهل مروت همین بود | گفت بس همین کم از خدمتم | گفتم خلاف عهد نکرد و دهم حکی | گفت خلاف عهد صاحب بهو کران
گفتم کنون جهان همه روی نگار تست | گفت کرست سعیی خوشحین نکن | گفتم چه حاصل اکسیر کرست ای عمل | گفت بنواخت اگر کی در این جهان

و له — **ایضا**

گفتم بسد تقصد صحبت حشمت حاجت
گفت بگیر دامن کار از عشاق

سر اخیال وصال تو زنده دار دو جان | و گر نه همچو باده آب گل پریشان | صبح در انتها امر شد بیدم کردن | سرا که صبر نباشد تراست تا چندان

زهر گذشت شکیب از غم تو مرا / تو چند داریم از داغ خویش سرگران
بغیر وصل تو درد مرا طبیبی نیست / که آتشش سر بالین خود بود درمان
غم فراق تو تا کی بود که هر شب و روز / بود مرا غم او باری سخت گران
مرا عذاب ز رسانیان چو میخواهند / که قتل من بشود جز قصه مسلمان
هلاک عشق تو هر کس نخواهی آه و بهشت / بغیر من که گذشته از غم هجران
حدیث عشق نه چندان که شرح او گویم / مگر حکایت ما را دهی تو شرح و بیان
نهفته جرم من روسیه پیش تو نیست / عیان بود هنر پیش من بسی گر پنهان
ز رحمت دامن حق خنده اگرچه بالا است / نه رحمت تو هم افزون بود ز عصیانم

وله — ایضاً

اراده تو هنوز چرا نرفت بکار حساب
کرامت نبوده از بندگان پیر مغان

ببر هوای خسرو ز دل دوست من چو [illegible] / که من ز بت رخ سینه دل گشته ام دربان
حدیث [illegible] اوصاف و سلام [illegible] / نگاه چلی ز من ارشد یار پیر مغان
غلام در رندان چو سرنوشت حقت / من اثر نکند طعنه هم اخوان
چو باک [illegible] محشر که با خیال تو ام / نشود خلیل صفت هم لاله ریحان
در آوا آتش غم بر رحم گلستان کی / که گشته ام شده از فرقت تو چون [illegible]
تو سر [illegible] اگر در چمن [illegible] / نشود خجل [illegible] قد تو سرو روان
مرا ز وعده وصل از تو شادمان دل [illegible] / گذشت [illegible] از هر چه [illegible]
بچهره تا بکی ای [illegible] پرده [illegible] / که من نه [illegible] آن روی [illegible]

وله — ایضاً

اگر حقت [illegible] نور کرم [illegible]
برهنه پا و سر [illegible]

بیر سد پیر دوران شاه پرستان ذمی / بیکند غارت دل دلبر جانانه ذمی
مژده ای آمدن حجت و هم هر نفسی / نغمه چنگ و نی مطرب فرزانه ذمی
خوش آن وادی که جز از زلف تو نه دام [illegible] / با جز از خال لب چو شکرت دانه ذمی
جز دو ساقی و مطرب نبود چیز دگر / در هر عمر در این خانه و دیوانه ذمی
بی دیدار رخش جلوه کنان مرا [illegible] / هر نفس رنگ دگر جان چو پروانه ذمی
از بیره در آمده ای [illegible] آواز دردمی / گلی از چرخ و تشه [illegible] کاشانه ذمی
من اگر بت [illegible] عجمی [illegible] / بر رخ [illegible] تو ساغر و پیمانه ذمی
من پرستش نمایم [illegible] / سایه [illegible] نو [illegible] و بیگانه ذمی

وله — ایضاً

پیر [illegible] سبو و دوش [illegible]
زود [illegible] که حقت [illegible]

شد نوا آتش و بلندی که رسد بر دامان / دست وصل من شد [illegible] بپای
بر نهایه زنو کام نفسی بر چه تهم / سر خود در کف [illegible] سر و روان
باکسان چند نشینی [illegible] دل سوزی کن / تا [illegible] جسم [illegible] بجان
بسم اگر [illegible] چو بیحم رخ تو / راز که دیدار تو باشد بجهان [illegible]
بگذر بر من [illegible] افتاده ز پا / که سجده علیم از غم هجر تو روان
گفته [illegible] که بپایم بی بیخبای دلت / دلم از دست بر [illegible]
ترش [illegible] / که بود [illegible] گران
هدف تیر [illegible] سینه [illegible] / که [illegible]
هر کسی با هوسی [illegible] / غیر دیدار تو دیگر [illegible] در جهان
برد کام [illegible] وصل رخ خود [illegible] / تا که [illegible] گردون داد دخون

وله — ایضاً

حقت [illegible] چه [illegible]
در کمند تو [illegible] جدائی [illegible]

نفسی [illegible] / نو [illegible] گران
رفت عمرم [illegible] وصل [illegible] / ترسم [illegible] بادعی [illegible]
حلقه زلف تو تا دام دل من کرده / گشت [illegible] تو [illegible] جان
عمرم از خستگی محنت دوران نبود / گرچه [illegible]
دیدمت [illegible] رفت دشمنم [illegible] / ماند [illegible] عجب [illegible]
رفت ایام [illegible] تو [illegible] کرد / کس [illegible] عشق [illegible] جوان
سال [illegible] / در [illegible] ایام [illegible]
[illegible] سعادت خواهم / بازم [illegible] جان برو پیر مغان

حرف — الواو

حقا [illegible] از حرف [illegible]
[illegible] خلق [illegible]

از سر غیره و دلبر تو خیال تو / با آنکه دست نیست [illegible] وصال تو
من هر گز ابدیه تحقیق دیده ام / تا دیده ام دو انجم نرگس [illegible] تو
[illegible] چون قد [illegible] / من [illegible] آن تو
من سنقف [illegible] کرده ام / تو جای من جواب ده از [illegible] تو
با شیخ [illegible] من از هر [illegible] / من [illegible] شراب حلال تو
رسوای روزگار ز سودای [illegible] / تا دیده دیده ام بحقیقت جمال تو
سرخ دلم [illegible] دام کسی [illegible] / شد پای بست زلف تو از [illegible] تو
سوگند بر ذات آنکه [illegible] / ایم [illegible] تو [illegible] حال تو
خود داغی [illegible] زبان [illegible] / واقف بود ز حال من [illegible]
جز صدق [illegible] / جز [illegible]

وله — ایضاً

حقت [illegible] خرابات [illegible]
[illegible] بجمال تو

تا دیده باز کردم و دیدم جمال تو / دل شد اسیر نرگس جادو مثال تو
حاجت [illegible] / دارم نظر [illegible] لعل زلال تو
جانا [illegible] / بر خاطر از حیات من آید ملال تو
من [illegible] / اسرار [illegible] لب [illegible]
دشمن کرم [illegible] / از سر غیره و دلبر تو خیال تو
خضری [illegible] طلب آب زندگی / من [illegible] بغیر شراب وصال تو
[illegible] / ره داده [illegible] خیال تو
بر [illegible] / با آنکه [illegible] جمال تو

وله — ایضاً

حقت [illegible] و جفا و جور
[illegible] شیخ [illegible]

با رسته خیال من [illegible] / دیگر [illegible]
گفتم [illegible] / از طرف کوی خویش [illegible]
و عالم [illegible] / نبود خبر ز عالم [illegible]
[illegible] / تا دیده دیده [illegible]
پیمان [illegible] / هستم [illegible]
با دوستان [illegible] / [illegible] دشمن [illegible]

وله — ایضاً

[illegible]
طاقت [illegible]

چون [illegible] / [illegible] ز دل و جان [illegible]
برو [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
گذشت [illegible] / [illegible]
فتاده [illegible] / بسطح [illegible]
ملک [illegible] / [illegible]
نبود [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

وله — ایضاً

امید [illegible] از خدا [illegible]
[illegible] دولت [illegible]

[illegible] بشو / [illegible] بشو
بنده عشق [illegible] / [illegible] بشو
[illegible] / دیده [illegible] بشو
خواهی [illegible] / [illegible] بشو
چهره زرد [illegible] / رنگ [illegible] بشو
خواهی [illegible] / [illegible] بشو
[illegible] / دامن [illegible] بشو
[illegible] / [illegible] بشو

وله **ایضاً**

بی چشمت منما دیدهٔ دل غرقه بخون
همچو ... از اشک ... روز ... تو

سالها سوختم از آتش دل اغم تو ‌ ‌ تا شوم چون دگران در خم نعم تو ‌ ‌ صبح غال ... مرغ دل شده ... ‌ ‌ گرد با بسته آن زلف ... اندر خم تو
من کران روز ... شدم ‌ ‌ کی ... ام خبر از سر ... لم تو ‌ ‌ آگهی ... کرا خود ... ‌ ‌ نتوان گشت کسی ... محرم تو
رخت از ... جنون ... ‌ ‌ لکنی از سرکت و ... کنم ... تو ‌ ‌ نی کر ... ‌ ‌ روز ... زیاده کم تو
زخم ما ... کرد دل ... ‌ ‌ نشود ... خم ... ‌ ‌ ای ... ‌ ‌ ما ... بارد که از دم تو

وله **ایضاً**

لب جانبخش ... حسنت ...
با خود ... ...

نشود آنکه ... باره ... تو ‌ ‌ تا شوم بارد ... معتکف حضرت تو ‌ ‌ نیست غیر از تو ... جهان ... ‌ ‌ ... کنم ... در ...
از کس آثار ... نبود هیچ بکار ‌ ‌ گر بگردد ... خلاق نظر رحمت تو ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
برگدا گر نظر ... احسان ... ‌ ‌ نشود کم ... از ... شوکت تو ‌ ‌ شرح قدر ... ‌ ‌ با سلیمان نتوان قرین ...

وله **ایضاً**

نازکی بر همه خوبان که ... خوبانی
... کم از هر که بود ... تو

... سیده ... جمال تو ‌ ‌ ... دلفریب زلیخا مثال تو ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... خال تو
... ‌ ‌ ... نرگس ... غزال تو ‌ ‌ ... ‌ ‌ بسته ... چشم امید از وصال تو
ساقی بیا ... ‌ ‌ ساز بیان ... حسن و جمال تو ‌ ‌ زاهد ... نصیحت ... ‌ ‌ رندان ... خیال تو
... خیال ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... حلال تو
در درد ... بلبل ‌ ‌ ... ‌ ‌ دیوانه ... ‌ ‌ ... بال تو

وله **ایضاً**

حسنت ...
... تو

... آدم ... ‌ ‌ چون ... ‌ ‌ حاصل ... ‌ ‌ ساز ... قرین ... جستجو
من خود ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ اوصاف خوبی ... ‌ ‌ وصف ... گفتگو
از ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ با ... نتوان ... ‌ ‌ چون ... تو
دانی ... ازل ‌ ‌ در عرق ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... کو
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ تا خواستم ... ‌ ‌ گفتا خموش باش ... بس کو

وله **ایضاً**

... در دل ...
... تو

گفتم که ... سودا ... تو ‌ ‌ گفتا ... ‌ ‌ گفتم دلم هوای پریشان ... ‌ ‌ گفتا ... بهای تو
گفتم ... ‌ ‌ گفتا ... دل ... ‌ ‌ گفتم ... ‌ ‌ گفتا ... هوای تو
گفتم گر ... وجود ... ‌ ‌ گفتا قبول ... فدای تو ‌ ‌ گفتم ... ‌ ‌ گفتا ... بلای تو
گفتم ... ‌ ‌ گفتا ... ‌ ‌ گفتم ... خون من ... ‌ ‌ گفتا ... جای تو

گفتم ... ‌ ‌ گفتا ... ‌ ‌ گفتم ... ‌ ‌ گفتا ... تو

وله **ایضاً**

گفتم ... شود
گفتا جزای جرم ... تو

... ‌ ‌ ... ‌ ‌ من ... ‌ ‌ ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ من ... ‌ ‌ چشم ... تو
گفتم ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... تو
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
باشم اگر چه خسرو ... ‌ ‌ در ... ‌ ‌ جز ذکر خوبی تو ... ‌ ‌ با هر زبان ... ثنای تو

وله **ایضاً**

حسنت ...
... تو

... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... تو
ساقی ... ‌ ‌ من ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... تو
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ دیگر ... ‌ ‌ من ... تو
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... تو

وله **ایضاً**

حسنت ...
... دام عشق تو ... تو

... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...

وله **ایضاً**

...
...

... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...

وله **ایضاً**

...
...

... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ زاهد ...
... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ ...
عشق ... ‌ ‌ زاهد ... ‌ ‌ ... ‌ ‌ زاهد ...

وله — ایضاً

حسن اگر روی خوبی بچه کشد [illegible]
در خور روی چو شیخ [illegible] عطف [illegible]

بهوای سبزه و خط لب [illegible] تو | اسیر گشته [illegible] زلف [illegible] تو | [illegible] | [illegible] تو
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] تو
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] تو
[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible] تو
ترا [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

وله — ایضاً

ترا [illegible] رضوان [illegible]
شراب [illegible]

[illegible] گمان [illegible] تو | [illegible] | [illegible] | [illegible] تو
[illegible]

حرف — الهاء

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

با من از [illegible] علم [illegible] یعنی چه | سویم [illegible] یعنی چه | [illegible] | هم [illegible] یعنی چه
از [illegible] | این [illegible] یعنی چه | [illegible] | جای [illegible] یعنی چه
عالمی [illegible] | تو [illegible] یعنی چه | هر که [illegible] دارد | تو [illegible] یعنی چه

وله — ایضاً

[illegible]
[illegible] یعنی چه

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

خود مهر را توان نظر در رخ تو بست [illegible]
با آنکه مهر را نتوان کس کند نگاه [illegible]
[illegible]

حسرت صحبت فرقت جانان [illegible]
کافر ده [illegible] گناه و تو [illegible]

وله — **ایضا**

خیال وصل تو بسیار در دل افتاده [illegible]
[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله — **ایضا**

[illegible]

وله

در کاخ عشق اسیر تو دل بر نهاده … در عهده تو دلبر و دل بر نهاده

غارتگری برای دل اهل دل چو تو … در روزگار مادر دیگر نزاده

تا یاد دست عاشقی و شغب زنم … بر سینه ام چو تیر تو خنجر نهاده

من خود خلاص کی شوم از زخم عشق تو … فارغ ز تار عشق سر اندر نهاده

داستان سرو وزن گر چند دستان بر تو … مانند شهد لعل تو شکر نزاده

ایضا

بر کارگاه دیده خوبان روزگار … تا کار خلق چون تو مصور نهاده

بر کف برای تماشا عمل اهل حشر … در هیچ دفتری چو تو مصور نهاده

برد از برده از رخ و بنگر اسیر من … پروانه بر جمال تو پر بر نهاده

خالی گر از جهان کنند بگنج لبان تو … هندو جبین بخشنده گوهر نهاده

شکر لبی چو سعدی شیراز از ازل … اندر غزل بصفه کشور نهاده

حسرت چو شاه ناصرالدین خسرو دگر

در روزگار صاحب افسر نزاده

وله

زان آتش محبت جانان چه پیلی بر فروخته … گر مهر روی ماهشان چشم تو سوخته

بنشت جهان از آتش پر تو خاره تو … جنی اگر ملکت هستی من سوخته

من سوخته ام خام اگر هر حکمت کی … هیزم از آتش فتنه او پخته

ایضا

ده خسته چشم تو هوس هر کسی از چه بر تو … رسم وفاداری از عشق تو آموخته

زاهد ز شهر زنی قتل من خو بجگر … آتش بغض حسد بر جگر افروخته

من دل و دین داده ام در سودائی … حاصل خود داده همی یکسره بفروخته

ز رسم زان صاحبان [illegible]

انچه دی افروخته و آنچه [illegible] خوده

وله

ساقی تو تند دست باده … گر جوش دگر دری گشاده

در حلقه زلف یار مشتاق … چون آهوی وحشی اوفتاده

بر خاک درش بتوم ایما … پای کسندم اگر نهاده

نی باک ز سرا زی پرستی … از مکتب ز شیخ زاده

ایضا

مرغ دل من ز جام مستی … یکباره درآن بیاده داده

از دست رقیب چند نالم … سودی نه هزار زین زیاده

تا چند تو ایمن نسیم ساده … من در عقب دوان پیاده

هر چند که شیخ بر قلم … حصلی است که حکم ایستاده

حسرت شده کعبه در کوه دست

بنهاده بگردنش قلاده

وله

فتنه تبس در حرب و در جهان انداخته … سر حلقی بر نثار قدم انداخته

سر سر بر کرده ای عشق تو در سلک وجود … با وجود حسن تو حجت بالعدم انداخته

خود بنام تو چه ای غارت ایمان کرده … رشته در گردن صد همچو صنم انداخته

ماست از چون ز عشق تو نهایت عیان … زان دو داوری هر دو یک قسم انداخته

کس نبر از کوشش کند اندر برتو … تو از او نام و نشان ادم انداخته

ایضا

کس قرین کفر با ایمان نتواند کردن … چون تو کافر سوی چین جبین برهم انداخته

فتنه ای از تو جهان در حرم و دیر افتاد … که تو نام از حرم و از صنم انداخته

خواستی تا نخورد خضر ز لعلت آب … ره او بر لب آب ظلم انداخته

جز دانشمند بهیت ز اشکال وصل … که تو از کلک مبارک رشیم انداخته

ز طرفی تو جعف و بنده تو سم تست … از جو خلقی بجفا و ستم انداخته

حسرت [illegible] جوار [illegible]

در بر فامت ناطق قسم انداخته

وله

گر سر بکشد با تیغم آن ماه … حاشا که بسازم از تیغ آه

ما را ه برودم دو کوی جانان … بر حسن او که کافر در کجراه

یا مال گدایان تا کی بنجر … بنما مقعد بر [illegible]

ست غدار اکه ندارد گر تو … بر منصب فقر گشتیم آگاه

ایضا

در بیرون ز خون از تیغ آن … نگذرم از آن پیکان جانکاه

گر وصل زلیخش نمی بگردد … الحاکم و المحاکم [illegible]

گر همه هم من از تیغ خوش … بخشی کسان کی [illegible]

ما رسته فقر در دیدم رو داد … یکباره از دست افسرده و جاه

با شیخ زاهد ما را حکایت | جبه‌ای طریقت گرامت و ریا | هر لحظه سازد بر ما بهی علم | از راه بحق ای الله

وله — **ایضاً**

حشمت فتاده کرد از ما الله
استغفر الله استغفر الله

لب لعلش زباده جاودان به | شراب ساغرش از تو تجان به | سرا عیش خوش است در برش | ز شیخ شهر ما زاهد گران به
خرابانی شدن ابحود کشتن | سر بید ور که پر عصیان به | خداوند گرچه با ما شوق کاری | زچشم دشمنان کشتن رها به
سرا کو وصل عشرت ریخت اما | کشیدن ره ز هجران آن به | تو دانی چو نبود در فراقش | تو دانی چو نبود ناتوان به
خط کو به کشش کر سرو کو به | نهال از سرو و بستان به | تماشای جمال آن قمر روی | بشوی من را حالت جهان به
بقول خواجه شیراز بی | اگر شیراز را از اصفهان به | در حشمت بکوشی اندر هوا | که با شاد از گهرهای گران به
ز اصفهان کمو ترنیست شیراز | چه خواند خواجه عاشق ز اصفهان | بهشت خلد عالم اصفهانست | خود الحق باشد از خلد بهشت به
ولی چون شیخ خواجه خود انند | توان گفتن که اصفهان از آن به | ز حشمت شاعر آن فرمود | برو حشمت از آن هم خود به

وله — **ایضاً**

خداوندان ز دانش ای کی ما
چو در گرد خطا در کوش جان به

ملراده جلیس خونکان اندیشه | نیست کاری که بی داد فنا پیشه | ز من افزود جگر سوختگان محروم | اسیر بیگانه زنی چند بایم پیشه
دل من رفتش از پیشته جان چه حز | گر چه فسلی نبود رقت ادو پیشه | تحمل امید شد بتان بهر شر | تو کی نخند جان چند مرا ازو پیشه

حرف — **الالف**

تا که ضمیم شده در علم حشمت
کی تواند که زند دیگری از این پیشه

گفتم نبی بگو بی تو بت گفت لا | گفتم ارست همچو تو کسی گفت لا | گفتم بگو بعهد بود دلبری | باشد کسی که همچو تو مشرف گفت لا
گفتم ز دام لاله رخان عاشقان رهند | کس از کمند طره تو جست گفت لا | گفتم بهر که بی سبب که سرده ازغمت | وصلت دمی شود به چه دوست گفت لا
گفتم کسی بجز غمت همچو من شود | گیری کسی ز هجره باشد گفت لا | گفتم که در تمام خرابات ان کسی | عهدی شکست چو عهد تو بشکست گفت لا

حرف — **الیاء**

گفتم ز رستا ... از کمند تو
حشمت هم از کمند ... گفت لا

ای در همه عالم بچون تو بر سیانی | دی برده دل از دست خلقی بزر جانی | تا دیده کسی بت به مانند تو سیمین تن | تا دیده کسی دلبر مانند تو ... جانی
بر هر که نظر سازم در کرده او جینم | زنجیر عبیر بستان زلف چلیپانی | نی زنده دلی عنبر از مهر تو دارد بشد | سودای تو در کس کس افکنده پریشانی
سودیست فزون از کشتن تو بر سود | هر چند کنی منش آسود از پشیانی | با این همه بیجری کن یک نظر از دل | چون من شده در دل کن بر سیمو تو جانی
کس خون دل ای من انداخته گوشه | بزم و گران با این باست از چه بیابانی | مهر از تو گران بیر کی برسد کران بنمای | خوش باشد اگر با من بازم جل پیمانی
تا چند بغان از نا بکشم بیرون بنگر | بر پای شده میر دیوار تو غلطانی | این قصه به بانشان از ترخ ... | تا هر که نباید دعوی تو دانی

وله — **ایضاً**

حشمت تو ان دست فغان تو بر اد
با انکه نظر باوی از مهر نظر ماتی

ایکه گسترده از زلف بر اهم دامی | شده ام بسته آن دام و نبردم کامی | کامی از بستگی دام تو ام نی چند | منتکف در کنف زلف توام ایامی
من ابرو ابی تو از خاک که شستم بجهان | چون ترا عارضی زیبا تر چو من بدنامی | شر بستگی زلف تو وقتی معلوم | که بکوئی بر ماند دبره اسلامی
سیمبر چینی و صنم بروم از که آن | که بهر بت لقب صنم الاصنامی | تو نزار از آب ترابی و نزار ناز و هوا | جلنمت هم از آن آب و از آن همی

جرم است جرم که هر آنکه از کرم است | بر سماند کرمی بر تو کرم بیجامی | حاجب که تو هر ایام حسنی پر شود | از زلف تو زلف تو شب سیاه شامی
رشته صبر بین اینکه جانانه کردگار | نه شبنم سیم شبم از روز دو روز ارشلی | خلیش دانی که حیات ابد حشمت | بود از آنکه شده بستر این بستان داری

وله — **ایضاً**

بر ابتش از غم خویش و بخت نقش نگار
تا در آزاد و کی از لعل تکیه ز کامی

ایکه بر رخ خم گیسوی چلیپا داری | حالیا همه دیوانه شیدا داری | ما نداریم شکیبائی هجران ترا | تو ندانیم که چه ابتسلو دست شکیبا داری
صبر در عشق تو باشد چه مثل اضطراب | اب در تش و عجب جمع بیکجا داری | خود بی ابریسم و فا داری سو دکری | خار تا چند چنین اهل تمنا داری
ملک در دایره عشق تو از ازل قدم | خود سبب چیست مرا از خود تنها داری | کسر دهانه چو من خو بگذار اهل نظر | که چنین حسن خداداده تو تنها داری
حاجتی نیست که خون ... | در کمین کمانه نقل صلح مصطفی داری | دیده در جانب من باز نما ایکه تو | چون حریفان طمع کردن یغما داری

وله — **ایضاً**

از چه رو دل بنهم با حشمت همه روبا
گر چه و یغمای ز حدیث مهیا داری

ایکه رخسار نسا نی تو دل از ما ببری | از چو روی سوی دل شانگ ... | من شیدا شده دیوانه و در تو شوم | تو نهان چند از این در بدر زنجیری
آتش آن ستر باری افلاک ... | ور چو آتم بکنند در تو نکاها اثری | چند چشم از طرف ابر قطره پوشیده | نه خود آخر تو پری بچو ز اهل نظری
خود نه شنیده سه سمتار جسمی بکنیا | در ملاحت همه ملک خدا مشتری | شور حسن تو بپا کرده چنان غوغائی | که روان خون شده اندر سر هر رهگذری
من بخود آن نسپارم دل خود ما ... | که از همه خوبان جهان خوبتری | نکنم امید بر بستان وصالت کشتم | عاقبت حاصل آن کشته نشدم بی ثمری
خوش کن ... ابرا ... حرم کعبه تو | تا من از مهر تو سر و ان راهبری | رنج بیابان بپیمای خوف ... | من در آوارده زبیبازی و بی هم سفری

وله — **ایضاً**

چو تو دست ... حشمت بیادی
باید در باستان ... از سفران بر نشری

از دست نشسته صبر و رتبه ام از قراری | برمن ز جفا ری بی دیگر اختیاری | چون تو بر آبرامی باری و گر بیاشد | جای تو چون تواند یاری بر گرفتاری
گذر از من تبعه ... و در اب | اخترم من ... نو سواری | از دو بس چند ... | جنگ کرات من ... سیاری
بختش زیاد و نشان این ... | کاخر جهان قباده چون ... | عالم ز سیل اشکم طوفانی اوفتاده | ای ناخدای جان کن بر کشتیم گذاری
از دو قف سیمبر ... | بگو فرقت تو سوی ... | آخر بیار تو باشم کز و نش بیا شی | ملاحیی شو بر ام اندر ... خواری
این بیس که بهوا بت چند اشم ... | سر و ف ... طرف و شمشیر ... | تا کی زرد که خود را ای گدای خود را | افیا ... از تو بیند تا جداری
جان ببدم بخواری وقتی از رقیب | جیم نشسته سر کرم در بو سه ... | این شهر مهربانی نبود که از جیبانه | سازی کن ... جونی در جبین ... شکاری
ز هم سری بدیدم همسیر تو در زمانه | ز سیم چو کسی ... جان نثاری | قربان ... این ... | فرزند ... چون تو بیا دکاری

وله — **ایضاً**

حشمت ... ابد روزی ... که دران
از هر ... بشد ... کواری

ایکه ز دست ابر دل ... | داد عجب صفت و رخ چنین ... | بیست کی خرم از دام تو در جهان ... | از چو دیگر ... دام ... کستری
خوال عنبر ... چشم ... | خوشبو داری ... خلیش ... | دیده ... از خت ... | بسل ... لطیف ... سفری
گر سرو لبری ترا از دکران ... | زانکه ... چشم ... | حال ... | من ... دیگران ... نگاری

وله — **ایضاً**

حشمت گر ... تو چرخ ...
باز ... حلقه ... سعدی

ای دل اگر ترا شود امروز فرصتی — مستی نمای با صنمی با طلعتی — جز جام و ساقی و دف و مطرب سوار کار — در این زمانه نیست جوی با کس النفقی
باشد خوش به چشم و دهن سالار نثار — بخت ار کند بکار من امروز همتی — هر چند ره به درگه جانان نمی‌برم — از کثرت معاصی و دوز فرو تحقی
من با چه روی سوی تو آیم دست با غم — کی می‌شود قبول تو ناکرده طاعتی — جانا ز من بگیر کف بیم زر ز لطف — بنما عتاب عاصی در کار رحمتی
خود دستم ار چه در بر غم سر گران — با آنکه بوده بر غم سر غم و داعی — حالی که غم به درگه احباب گشته‌ام — ناهمدم و ز درگه احباب نعمتی
جان گر کنم نثار به جانان فدا روست — کاندر چنین معاملم نیست حقی — عشق ای نگار .. ره دل از من که بردی — بر جانم ناخدا است نه صبر و نه طاقتی

وله — ایضاً

تا مغبه گوهر است کلام تو حشمتی
تا چند رفته در ره ملک وحوقی

ای یار من صنم زلف نگاه تنگی — باشد مرا بخت جز ز حسم حکایتی — شبها بکنج خلوت محنت سپارم — در هجر تو چو قصه صبحدمان روایتی
باشد طمع که شام حال زار مرحمت — از درد که جلال تو گرده عنایتی — بیکسی من ز غربت ز رحمت که تا کند — این واقعه در طریق غلط را جهانی
از حد فزون شرارت اغیار گشته — ظاهر بحفظ ما ز کرم ساز آیتی — ظاهر ز بهر کوری چشم حسود کن — از آن گر کرده عامل زشت به رایتی
در جبر تم که از سر کویت کی روم — چون خبر شهر عشق تباشد ولایتی — شر و است گر رضای تو ای شوخ دلفریب — مستطور دار از مخبت ز غوغتی
من هر قدر به وصل تو نایم اشارتی — ظاهر نمیشود ز تو اصلا کنایتی — عمری ز محنت تو رسیده بما تعب — و باز بر جفای ز رسم بدایتی
تا کرده ام خطا که چه در خون کشی ز غم — نبود قصاص جایز قتل از خیانتی — خشکیده کشت کشت من از قهر بحطف — از فیض لطف ابر ایشان ... تاتی
سوزی که بر دل از شرر عشق تو رسیدت — دانسته که نیست بر آتش نهایتی — برمن بسند باب تعطف که تا ابد — بازم بود سری تو چشم هدایتی

وله — ایضاً

حشمت مدیحت بهر تا چند سر کند
گو ما بروزگار ز حسد تو عنایتی

اگر از درم در آئی که دل از گمم رهانی — تو بری ز حال بگذر نفسی بجانب من — سخنی دران مباشد که مقام اصلی تو — تو اگر ز من بپوشی نظر امید برور — طلب وصال بودت هوس هوا کردت — نه لطف فراز پای نگار مانده باقی
بکنم دریغ جان از تو چرا زدرم در آئی — که دلم ز بسر برآمد ز طریقه جدائی — بر دل شکسته کانت دو جا بنروش تباشد — نه مراست خلف از چون تو نگار بیوفائی — هم خلق اگشتدم همه نه دهه بیکوائی — چکند کسی که اورا نکشی بود نه پائی
ز جفایت ار در آئی ز درم روان غلامم — همه جای جای داری بگذار سرای بیشه — من از آن شکسته دلهای زنام که بنوز — بکشا بخون من دست ز غم تاخلام — شده ملک بار حرم نرمی خیال آسنت — تنحوای بود مروت که قبول تو نگردد
خودا اگر چه لایق تو نه روان بیسوانی — بجز از بگلبه من اهرب جای جانفشانی — تو جز نگاه رویت بسر تو مرغانی — که جبر گشته کشتن نبود ز غم رهائی — که نیستان ز کو رفتم قدم بکانی — چو من شکسته خاطر که ز راه شتم نوانی

وله — ایضاً

زه غایبی حشمت نظری نما که اورا
نبود بغیر کوی تو محلی اتروانی

دل کنار بردهٔ ازو نهیبی ز رسوائی — همه اوقات دلم این دل دیوانه خود — دلم بود آرزوی ای شکر لب به چندی — تا صبح شمع سر بجود کیم چند دهر — جهد رای از درد و در دیده من جاری نما
چو شود بار درد دیده بجانب شانی — ز ناکی من بر غم دل بهست بر جانی — به بکفهای دلی از آن بر سرو دانی — که نشد دل بکف آن صنم ایمانی — که بیاد از شرر دیگ دیده نشانم جانی
قدبرا فرازد دل از سر و صنوبر برا — سالها دیده من دل بجای سرو قبت — بشکسته طعنه اغیار هراش بعیب — نیمد برم من ازاده چند مرد برون — باسیا با سوی عخود دراه بدر حشمت ما
که غرمیده است جهان چون تو همی آوانی — نه چو در دگر حیوان بر طرف صحرائی — لیک تا یار تو نی از غم پروانی — با بود همسر این سرو شیدائی — که به او نه بجز کوی تو بهشت ما نی

وله — ایضاً

نه سزاوار بود در بدر ملک جهان
انکه را نیست جز از کوی تو ره یادانی

بیرار درم چه باشد نشی اگر درآئی — بر غم اگر حضرت چو شود در کشائی — زو درم در آ تو بنشین بیرام نظرائی — مشود دشمنانم تو نصیحت بیوفائی
نفسم نبود بجز تو غم اگر چه بیشمار — خوشم از درم در آئی و جسم غم فرائی — تو بیع خلعت انسان ز کرم ببوده دل — که کمال بنده‌ای از بزه‌ای ز دل بلائی
ز ملولم از نشسته بنشیند قسمی تان — دل کرده غم بیات باشد که زمن جدا چرا نی — بنکم اگر روایت قند از کمال است — نتوان حدیث پی بیشت کنم از غم جدائی
تو بپرد دیده بنگاه چنین میر فانی تر — ز نظر ملکی اینکه به طریق آشنائی — ز غمی از دست طولت که زنده از چه بشم — ز درم در آ و بنشین که شود به جهان فدائی
غرضی به روز عالم نبود که دل بر بنم — ز ستا صد هر عالم بهام تو غرضائی — من اگر ز ریغ بهره تو شوم چه باک دارد — که از آنچه نکاسب بود بیوفائی دو دانی
بخت کو دل است پار اگر بود ستم تن زخمی — کشی از توام نخود هم سبب جفائی — سر ما نکند برابر آن به ببیسکرار هدایت — نهی برودی خاک لدم تو لطف ربائی
چو غم از حساب حشرم بود از امان تو — که سدا ز بیت من بیت تو شوخ بی وفائی — تو سخن کنی ز تسلیم رضا و ارچه در خود — جدا از طریق تسلیم و طریقه رضائی

وله — ایضاً

جو هما همای بنیم بنسبل شده حشمت از فلک
چو شود دمیشل چشم ز مروت رهائی

بجمال حسن ... وین وسه به چه تو شاهی — کشد ز ناوک مژگان بخون خلق سپاهی — بیا نگر دل کسی از سوز عشق سپید تو نوشا — نبرد کسی دل من چون تو شوخ چشم نیابی
بخون ز نجم مژگان تو بتشه و نفود گوئی — و هر بگرد من بر کرا کرت گواهی — و تو خوش دولت بخون خلایق که تو اند — د هر کوا چنین در خطای بجو تو شاهی
سیه ستاره زشتیلا نفوده کشته بدرد سیه‌ام — کسی نکشتم حال خراب و بخت تباهی — مرا هوای سر کوی قتل عام نباشد — کچ از چه همرنگ مژگان سر نهاده کلاهی
مزرق ستم جفای صنم بکش نهاده — هزار غارت سیل سرشک ناوک آهی — بجز نکو تو ابروی تو است قبله دینم — نبوده است دنیا شده را طریقی در راهی
کو او به زیر کرام مرا که بر من رحمتی — وخود و لیلی مرا بیخود بجانی و چاهی — بخط سبز که مایل شود دل من بمیتو — که غیر سبزه خط تو نیست مهرگیاهی
مرا نه حد تمنی یا وقت وجاه شکایت — از آنکه دامن محزون کنی بهانه که ز بهانی — نظر چو پوشیمی از این بیستار باده سیاه — که شد بکذری و در فنات نیست نگاهی

وله — ایضاً

بحشت ایهمه نامهربانی از چه نمودن
خدا نخواسته بگراز او سر زده چه گناهی

بخون من چه نشینی ملاک من ز چه خواهی — مراکه نیست جز از بندگی طریق گناهی — نکش تو شکر خود تنها زنده دل مژگان — نکش مرا که مرا نیست مشکری و سپاهی
نمی تو این همه پیکان بخسته بر دل ارام — خدا نام ز چه مزد نیست ز ناوک آهی — نخم تو کرده چنانم که نیست جار نگاهت — از آنکه در حق من خود بیا زکار نگاهی
نسیم کوی تو لطف نام ز بهر اصلتان — که باد مسیح ز نیرن کند بصبر کیاهی — چه باعث است باشکر لطف بسته زمنور سحر — مرا ز تو قسم از دل لطف بود نگاهی

وله — ایضاً

مران ز در که خویش ای نگار حشمت خود را
که نیست حشمت ما غیر در که تو پناهی

لب لعل تو شود دم جز از حظ کاری — بر وحشی خود بکنام جز از کشته باری — بیار که دو صد سا غر ز صاف زنگ ترحم — که نیست در می انصاف غیر غمساری
فرو نمی آمد ز ناهد بسند شکرایی ستم — کدی مکند ز در ز اغیر که بر اشعاری — من آن شراب سرشتن خوشم که شاه بر — بیاده است شراب که بود خواری
بیاد حلقهٔ زلف ای صنم ز هم بکن — ز ناخدای سر از غم گرفتاری — سرا نه جای تو عشق در انجراب آباد — اگر هزار خلیلش کند معماری
قبول ز کوچه شیم تا که زما بتو — مگر ز لطف تو ام در زمانه آثاری — نماز بسته لب ستان سرا محبوب — چه بنده کان چو کرام نیست قدر بعلاری
هر روزه تو نباشد چراره ایم — چه باعث است این اهل کنی ره تو ما ز زاری — که نیست هوای روان بار ز ... بیار — بیا که بی ز شعار روان مراعاتی

وله — ایضاً

به بکرون حشمت چنانکه بستند برا
نهاد و ختر زر سا بستوده زناری

بجنت هر که بیفتادم ز نام آزادی — مکان ز من نبود این نهال شمشادی — نکرده شاه ز شیرین بسوی من گذری — نهاده در دل من داغ عار فرهادی
ز تیغ مروج بنا نی ابر ای ابر ظط — اگر چه بود بستم نقش استادی — عروس دهر اگر دهر ابلق چو خوش — در مبی از سرشت در حجله دادی

ملن جوانتم ای شیخ کز غم جانان / بروز کار نه ارم جز آه و فریادی / بیا و بنگر [illegible] کز دست فرزند / چه جلوه [illegible] که بود دست جنیادی
همه هر دل جو به بسود دگر [illegible] / ببرد عاقبت آنکه درا نجهان زادی / خوشم [illegible] به هم نقد جان [illegible] / که منتظر نشود کار من بنا شادی
[illegible] [illegible] خلق بیگانه / جنانکه [illegible] عمل [illegible] اجدادی / [illegible] / قدم بهم [illegible] که بایم آبادی

وله — ایضا

[illegible] دست تو [illegible]
[illegible] توبوم [illegible] سادی

[illegible] من عمر نتوانی / درا آیی از در من [illegible] غم [illegible] / من او فتاده دام غم تو گشته ام [illegible] / [illegible] از [illegible] برانی
کسی [illegible] جانبازی نتواند / نصیبش [illegible] زبان [illegible] جانی / [illegible] دوست [illegible] / [illegible]
[illegible] بشارت [illegible] جنت / که غم [illegible] فنان [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله — ایضا

[illegible]
[illegible]

بهار رفت مرا با هوای [illegible] / [illegible] افرازی / [illegible] عشق [illegible] / [illegible]
فراغتی [illegible] زلف توام / در آن [illegible] / [illegible] جنت [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / کسی [illegible] همرازی
غلام [illegible] شود جنت / [illegible] اگر غزل [illegible] / [illegible] / [illegible] شیرازی

وله — ایضا

[illegible]
[illegible]

بحق اگر [illegible] عاشقانه [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] خویش [illegible]
[illegible] / [illegible] / شب فراق [illegible] / [illegible]
[illegible] شکایت [illegible] / کسی [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible] آهوان صحرائی

وله — ایضا

چو جنت از دل و جان [illegible]
هزار [illegible] سوداى

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله — ایضا

[illegible] جنت [illegible]
[illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible]
[illegible]

وله — ایضا

[illegible] / [illegible] / [illegible] / هم دلم [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
چو شکایت [illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله — ایضا

[illegible]
[illegible]

[illegible] / جنان [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] خلق جهان / [illegible] سلیمانی / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله — ایضا

[illegible]
[illegible]

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله — ایضا

[illegible]
[illegible] غم و الم کردی

[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible] / [illegible] / [illegible]

وله — ایضا

[illegible]
[illegible]

نزار گشت بجا رسم و راه دلداری [illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

[illegible]

ایضا

[illegible]

وله

کمان سخن که چو جست این چه بار [illegible]
شود اسیر کمند فراق تو [illegible]

ایضاً

دلم ز حسرت مژگان تو پر خون تا کی
خانه صبر من از هجر تو وارون تا کی
در بیابان غم و دل حیران بودن
در غم عشق تو مجنون تا کی

[illegible]

وله

باز فریاد ز فراق رخ و تحت تو
باشد آواره چو مجنون [illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله

[illegible]

ایضاً

[illegible]

وله — ایضاً

سلسلهٔ خون [illegible]
بازبا [illegible]

نیست غیر از جهن [illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

[illegible]

وله — ایضاً

[illegible]

[illegible]

کتاب ترجیع بند

بسم الله الرحمن الرحیم

بند

[illegible]

تا آتش دل [illegible]
کام دل خود [illegible]

دوم

[illegible]

تا آتش دل [illegible]
کام دل خود [illegible]

سیوم

[illegible]

تا آتش دل [illegible]
کام دل خود [illegible]

چهارم

[illegible]

تا آتش دل [illegible]
کام دل خود [illegible]

پنجم

[illegible]

در ارض کسان بیابش داند / زیرا که زبانی تو بستوانیم / مشکل شده کارهای جنت

کافر ز عبرت فراق حاصل — در کشتی امل دل قدم نه
بنمودن حق این مراحل — ای دام دل جهانیان شد
دیدار تو حسن بی‌مشاکل — بر باد نوای صنم نمودم

از هجر بسی کشیدم اهل / آن حلقه زلف چو سلاسل / حق طریق بر صد منازل

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — ششم

بردی دل او رخ انفعال نمودی / پوشیده ز من جمالت از چیست / آن عهد شریف که با منت بود / چندان ز من شکسته هر / باز آو به او فتاده خود / تنها نه بمن نموده‌ای این

این فتنه عجب عیان نمودی — بار من ز رخ ببرده از چیست
بی پرده بیاین دوان نمودی — از دیده من شده چو پنهان
بنهاده وبا کسان نمودی — بنگر چو جدا من از غم خویش
ظلم و ستم ایکوان نمودی — گر دست قرار و طاقتم رفت
بنگر که جفا جهان نمودی — از باد غمت بهار عمرم
بر جمله انس و جان نمودی — بگذار ز دست این ستمها

باری بجبین گران نمودی / در چشم خسان سکان نمودی / از عمر روان نمودی / بنیادم [illegible] ان نمودی / بنگر بجهان خزان نمودی / این ظلم که این چنان نمودم

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — هفتم

چون در خم زلف تو اسیرم / تو پادشه جمالی آخر / منکر بمن از ره حقارت / در عشق تو مانده‌ام ز تدبیر / حب تو ز نعیمی و نعیم کو

در سلسله تو پای گیرم — از پای فتاده‌ام بخواری
دریاب مرا که من فقیرم — سلطان فتادگان شدم چو
زانرو که بعشق بی‌نظیرم — سر حلقه دل شکستگانم
هر چند که برتر از امیرم — نادان شده‌ام ز دانش تو
افکنده نموده از صغیرم — چون نیست علاج دردم [illegible]

لیکن رحم و ز لطف دستگیرم / تا خاک در تو شد سریرم / بینیم بنظاهر از حقیرم / بنموده عشق تو قصیرم / بگذار مرا که تا بمیرم

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — هشتم

تا چند جبین نهم بزانو / بیباکی و بیبری دل ای کف / ببینم که قتل غمزه تو / گفتی که برو ز مه جبینان / از مهر نه دمی گذارم

در هجر تو ای نگار مه رو — ز تیغ جری ز غالت من
چون نیست که بسر دی تو بر گو — بر دل مزن از بهای قتلم
از پای در آمده ز هر سو — گفتم ز طریق مهربانی
یک ذره ندا و مهر ناجو — از سوز دلم ترا خبر نیست
لب بر لب آن لبان نیکو — من دام نهاده‌ام بگردان

گر هجر تو سوزم از ره سو / پیکان روان ستان ابرو / با خسته دلان دمی بنا خو / کآتش جهنم فگنده چو تو / زان رشته زلف عنبرین بو

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — نهم

خون از غم تو چنان دلم شد / شد عقده زلف تو چو دام / عالم بسرایر ابر از حد / این مرتبه یافتم من از آنک

کافر ده تمام حاصلم شد — تا شد خط مهر تو مرا ذکر
حسل چو هزار مشکلم شد — پا بست تو بهره از خط و خال
در بند تو تضییع جاهلم شد — چون وحی منزل افتراید
تحسیر [illegible] تو کلم شد — تا در خم زلف فتنه جویت

خط تا بجز از تو با علم شد / مرغ دل کشته خانه‌ام شد / از رحمت حق نازلم شد / با تیر وصال منزلم شد

لکن غافل من بگشت الای

ابروی کج تو قفا نم شد — زلف سیهت از آن بگردن

محکم ز ره صد سلاسل شد

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — دهم

در راه تو غیر غم ندیدم / بسر برده بسر گشت و محکم / تا چند کشی ما انتظارم / من خرقه شقی چو شیخ شهرم / ممتاز جهانیان فتادم / از دل ازین خیال او نداریم / در حسن تو [illegible] ز میان

با آنکه ز غیر تو بریدم — از کس نکشیدم آنچه محنت
با تو شده رشته امیدم — آگاه مگر نه که در خون
روزی ز وصال دم نه دیدم — بازا و خدنگ دیگرم زن
چون سنقی ببلد رسیدم — تا هر که نظر کند چو مجنون
آن روز که عشق تو خریدم — بستندم اگرچه باب وصلت
این بس که بجان او خریدم — این منصب از آن سر آکنده دل
تنها بعشق من فریدم — لیکن سخت کمند زلف شکین

از هجر تو در جهان کشیدم / از ناوک غمزه‌ات چشیدم / اسپهان دگران نه شنیدم / در خاک رهت چو ار تپیدم / دادنه بدست آن کلیدم / دادند نشان ره امیدم / چون طوق عبودیت کشیدم

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — یازدهم

در حیرتم از جدائی تو / بردار رخ نقاب و بنگر / خواهم ملباس فقرایم / با شیخ بگو که شکر من / دار فتح تمام عاشق شد / هر کس که بدو بنشر جر شد / محبوب سزد مرا نشانه

وز دوری و بیوفائی تو — شهر و زمانه گشته یارا
حسنت شده خوش غذائی تو — آتش بدلم مزن که گشتم
در کوی تو بر گدائی تو — بیگانه بمن شو که هستم
بر داعیه خدائی تو — آلوده بمی شوم ز غفلت دیر
تا جنس و هرزه درائی تو — رو رو متنفرند خلقی
زان نخوت خود ستائی تو — ای سرو روان دلم [illegible]
از سلسله رهائی تو — جان سازی اگر قبول سازم

مستوری و دلربائی تو / پروانه مبتلائی تو / مشتاق با شنائی تو / در خرقه پارسائی تو / از بندگی رهائی تو / گردیده زکم صفائی تو / ایثار بر و فنائی تو

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — دوازدهم

شد شهره دولت بدلنوازی / تو فتنه آخر الزمانی / از دست نهاده‌ام حقیقت / اظهار بغیر خود نسازم / سازی بغلامی ار قبولم

چشم سیهت بترک تازی — مانند طلای ناب تا چند
جا دارد اگر بگوش نازی — جان بازیت ای صنم چه باشد
سر حلقه رشته مجازی — زیبد که بکاخ خود چو محمود
با غیر تو گر مراست رازی — محض غلط است با جز از تو
بایم بر خلق سرفرازی — از کس نکشم نیاز سندی

در بوته فرقتم گدازی / جان بازی من قبول سازی / حسنت صفت آورم ایازی / در خلوت عشق شعبه بازی / چون غیر تو نیست بی‌نیازی

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند — سیزدهم

صبر از غم تو مرا میسر نیست / در دیده بغیر صورت تو / گیرد بزمانه هر که یاری

طاقت ز غم تو دیگرم نیست — از روز جنین سیه تر از غم
نقش دگری مصورم نیست — تا یار منی در این زمانه
جز من که بجز تو دلبرم نیست — سودای کس از تو است بالا

روزی بزمانه بترم نیست / غیر از تو کسی بخاطرم نیست / سودای جز از تو بر سرم نیست

هر لحظه کرانیم بی خطر — دیگر تعب لکزم نیست — ای از چه روییم اندر پیش — خبر از در تو دگر دورم نیست
از پرده عیب این جمال خود کن — چون کسی بجز از تو منظورم نیست — دانم که جز از فراق روییت — در هر دو جهان مقدورم نیست
در حشر رسد بوصل هر کس — جز کوی که بیوم محشرم نیست — از دادن داد دادبین تو — با فرقت تو نکوترم نیست
انس بدلم این که دیگر — طاقت ز شرار از دورم نیست — زنهار بچشم نگاه در دهر — جز پای تو هیچ افسرم نیست

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند چهاردهم

عمر است که با غمت قرینم — با هجر رخ تو همنشینم — حاشا که بغیر کنج محنت — من گوشه نشین دیگری گزینم
جز بزم غمت تو بزم دیگر — در مدت عمر خود نبینم — ای کوی تو کعبه دو عالم — من بسته بدرگهت چنینم
بنهاده بقتل من کمر کج — من خویش بلی ز را ستینم — با اینکه ز راه فضل و جودت — خلقت شده است [illegible]
دانم بود این یک از کمالات — جان بردنم از کف بتیغستم — در دام تو چون غزال استم — هر چند [illegible]
باز آی تماز مهر بلنی — جا همسر گل را استینم — بنگر چو همای نیم بسمل — از [illegible]
با تو بزه بجنگ زاهد تشهر — گر کین بنشسته در کمینم — در ره بگذرم نشسته بسته — اندر [illegible]
ای برده ز دست حسن روزیت — سررشته [illegible] — کی پیشه طریق مهربانی — چون گل [illegible]

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند پانزدهم

من طاقت بیش از این ندارم — داغ غم تو بدل گذارم — بودم بجهان عزیز آخر — عشق تو نمود خوار و زارم
سودای وصال تو بر افکند — در چشم کسان ز اعتبارم — آیا شود این بلا دیگر — بر کوی تو او فتد گذارم
تا آنکه بر سم ارمغانت — این جان بعاریت سپارم — از حال من شکسته [illegible] — من دادن جان بود شعارم
بردی دل و دین چنان ز دستم — گر کف شده طاقت و قرارم — بر گنبد نیلگون بر فراشت — از جور تو آه زینهارم
دیدار تو کرده است مجنون — مشهور چو مجنون بهر دیارم — خوش باشد اگر که حال [illegible] — هر تو کشند زیب دارم
ای سرو روان ز باغ رضوان — چون حضرت لاله در کنارم — خواهی که دلم بدست آری — بگذار عذار بر عذارم

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند شانزدهم

هرگز ز غمت نگشت خاموش — این دل که چو دیگ میزند جوش — صد جهد بسی ز عشق کردم — اشکم ز سرش فکند سرپوش
حالی بگذار تا ز لعلت — آن شربت جاودان کنم نوش — من طعنه جنگ تو چو [illegible] — چون [illegible] تو کنم دوش
برد از و بگردن من افکن — آن حبل متین زلف نوشی — هر چند تو عهد من شکستی — من عهد تو کی کنم فراموش
تنها نه ز هجر تو غمم نیست — سودای تو برده از سرم هوش — گر مصطفی سعادت اول — زنهار بگفت خویشتن کوش
زاهد چو کند مرا نصیحت — سودای تو گفتمش ز ره گوش — جانا نخرد ز در که تو — حشمت چو غلام حلقه در گوش
بینی اگرش زبان نباشد — از غایت عشق گشته خاموش — ای فتنه روزگار بنشین — چون غنچه گل مرا در آغوش

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند هفدهم

هرگز نرسیدم از فراقت — تا زیغ شدم [illegible] — پیمان نشستن من شکستی — کردی بجهان چنین نفاقت
من غیر نفاق چشم از نیست — در زیر کسان سر نفاقت — [illegible] — دیده بره می ابا قت
هر کس بجهان نظیر دارد — غیر از تو که هر که دیده طاقت — با حسن گرفتی این جهان را — نا شد بملاحت اتفاقت
بردار ز رخ نقاب جانا — گر دست [illegible] طاقت — خواهم بچم لبان خود را — بر حقه لعل چو [illegible]
شیرین بنمای با مذاقم — [illegible] — دانسته بود [illegible] — از هر که نکوترم لیاقت
حیف است که دل [illegible] — کو را نبود جز از حماقت — گفتی بگذر [illegible] تسخیر — کافیست مرا همین [illegible]
من از سر مهر [illegible] — تا سلب نکرده دم [illegible] — چون کبک دری خرام بنما — بر من بنمای طمطراقت

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند هیجدهم

هجرت بدلم چنان زد آتش — [illegible] — از یک نظره فتاد قلبم — در سینه تو در کشاکش
کالاله ز لاله کوه می شد — [illegible] — سوزم ز تف غم تو آسان — [illegible]
حاشا که چو تو برد [illegible] — آید [illegible] — من نقش تو خود [illegible] — در کار که [illegible] منقش

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند نوزدهم

هر چند مرا [illegible] نباشد — با ما بجز از جفا نباشد — آخر نظری بسوی ما کن — زین بیش جفا روا نباشد
ما بین من و تو در چنین حال — شاهد بجز از خدا نباشد — رفتی و دلم ز دست بردی — رحمت بمن از چرا نباشد
سلطان چو تو من [illegible] — چشمش بسوی گدا نباشد — با جور فزون [illegible] — در ناله که آه [illegible] نباشد
تا دیده تو به دیگران است — با شخص [illegible] نباشد — با اهل نظر [illegible] — کاین [illegible] بجا نباشد
[illegible] — [illegible] نباشد — از من بره تو غیر تسلیم — کردیدن و جز رضا نباشد
لیکن ز تو جز ستم محقق — کردی [illegible] نباشد — هر چند که همره تو یارا — اندر همه ماسوی نباشد
پا بست تو هم نظیر [illegible] — در ارض و دگر سما نباشد — خون میخورم از غم تو [illegible] — در هجر تو انتها نباشد

تا آتش دل مگر نشانم
کام دل خود مگر ستانم

بند بیستم

ساقی نامه

بسم الله الرحمن الرحیم

بیا ساقی ای عاشقان را دلیل / بده تا می از آن می سلسبیل
بیا ساقی ای محرم راز حق / ز دیوان عشاق بگشا ورق
بده ساقی آن راح با قوت رنگ / ز میخانهٔ وحدت مرا [illegible]
بیا ساقی ای مست صهبای عشق / [illegible] مست سودای عشق
بده ساقی آن می که در روزگار / نخورده [illegible]
بیا ساقی ای رونق دین من / بت جمسوی [illegible] آئین من
بده ساقی آن بادهٔ پر غرور / که بر ما عطا کرده رب غفور
بیا ساقی ای شاه بی نظیر / بمن از ره لطف شو دستگیر
بده ساقی آن بادهٔ جانفزا / که تا رخت همت کشم بر سما
بیا ساقی آن می که اهل صفا / بنوشند اندر صبوح صفا
بده ساقی آن می باواز نی / که آمد بهار و شد فصل دی
بیا ساقی آن می که جان میدهد / مراد جهان و جهان میدهد
بده ساقی ای فرخ نیک زاد / شراب الستم ز جام مراد
بیا ساقی آن می که از ازل / شده داغ خم [illegible] اجل
بده ساقی آن می لعل فام / رهایم کن از وحشت ننگ و نام
بیا ساقی ای ماه گردون نشین / [illegible] از مهر چین
بده ساقی آن راح ریحان نیم / بده زان می سر تسنیم نیم
بیا ساقی ای تخم خیر الانام / ز شراب [illegible] رنگ غم
بده ساقی ای وارث دریای حق / هم تا بمستی ربایم سبق
بیا ساقی ای صدر کاف کن / بکن ریشهٔ هستی از بیخ و بن
بده ساقی آن نگین عقار / که امروز در شربش [illegible] کار
بیا ساقی ای نور ایمان من / بیا ساقی ای ماه تابان من
بده ساقی آن می که کرّوبی خورد / چو شهباز بر اوج کیوان پرد
بیا ساقی ای گوهر بحر و بر / بمن ده از آن باده بار دگر
بده ساقی آن راح صرف صفت / که چون قوت جانست اندر صفت
بیا مطربا با نمک نی ساز کن / نوای عجب راز نی آغاز کن
بیا ساقی ای سرو نوخیز جام / بده [illegible] بادهٔ جام جام
بده ساقی آن آتشین آب را / دوای دل شیخ و هم شاب را
بیا ساقی اکنون که [illegible] جان / مصفا شده از کدورت جهان

نامه

که تا نوشم از آن می لعل فام / [illegible]
که تا سینه [illegible] / پر از باده چون رود جیحون [illegible]
از آن می که یکجرعه [illegible] / نماید چو زر خالص از [illegible]
مرا باشد از آن شراب آرزو / که رندان نمودند از روی [illegible]
که از خود تهی بوی وی سازدم / بیکجرعه از عشق [illegible]
از آن آتشین آب وحدت [illegible] / که بیرون برم از غم روزگار
از آن لاله گون باده کار [illegible] / برو دار [illegible] ممات
ده آن می که احسن کند روی من / چو [illegible] نیکو کند خوی من
خرد باز دی بجیب آورم / چو [illegible] عادت شود آورم
بمن آر از آن یک دو رطل گران / وز او سرخوشم [illegible]
منی کز نسیم فنا شد ز شیخ و شباب / نمود [illegible] طریق ثواب
مرا ده که تا نوشم و جان برا / بشرب چنان بادهٔ ایمان برا
که تا نوشم و می پرستی کنم / بشیر زبان جوش و مستی کنم
بده تا که جان را فدایش کنم / سر اندر طریق رضایش کنم
شرابی که جان بخش و جان پرور است / شرابی که از قوت جان بهتر است
بیا بی مرا آر صهبای عشق / مرا ساز شیدای بیدای عشق
شرابی که از خاطرم غم برد / ز سر هوش [illegible] و جسم برد
از آن بادهٔ عشق در کام من / بریزان که شد تیره ایام من
از آن می که دل را دهد روشنی / وز آفات دهرم دهد ایمنی
که از نیستی هستی آید پدید / هم از نیستی حق مرا آفرید
شرابی که سازد ز خود بیخودم / [illegible]
بیم ده که تا عشرت کی کنم / ره نیستی زین جهان طی کنم
از آن می ز خود بیخودم کن چنان / که باقی [illegible] نامم نشان
که منصور سان آتشم بر زند / ندای انا الحق ز من سر زند
همان باده را که [illegible] / صفای خرابات و دیدار حق
که ساقیم امشب حریف آمده / ز خوبان [illegible] آمده
از آن می که بی انتقام [illegible] / [illegible] جار الامان
بمستی بس اکنون بمن یار شو / در جنبش گشا و دلدار شو
بده باده ام تا وضوئی کنم / تن خویش را شست و شوئی کنم

بده ساقی می که جانم بسوخت / ز هجران [illegible] بسوخت
بیا ساقی از آن شراب طهور / که در راه او نباشد جز [illegible] نور
بده ساقی از آن می سلسبیل / که تا بادو آرم خمار [illegible]
[illegible] حشمت از او اگر هست [illegible] / حیات حقیقیش از دست [illegible]
بیا ساقی می بیار [illegible] / که از این فراغت جای [illegible]
[illegible] ساقی بیار / ز جام سه چار و هفتم عقار
بده ساقی آن می که دهقان پیر / خورانید از او بر صغیر و کبیر
بیا ساقی ای [illegible] عشق / [illegible] مست سودای عشق
بده ساقی [illegible] / که بنهاد ارکان [illegible] کاف
بسی یاد دارد ز کاووس و کی / ز افراسیاب و ز پیران [illegible]
بده تا که نوشم چو در گلستان / می کهنه از رطل پر عنفوان
بده ساقی آن بادهٔ آتشین / که [illegible]
بیا ساقی ای دلبر [illegible] / در این نوبهارم می کهنه جوی
بده ساقی [illegible] / همان می که دادی مرا در الست
بیا ساقی ای خسرو دلپذیر / که در عالمت نیست مثل و نظیر
بده ساقی آن راح [illegible] / که [illegible] بیرون نمود عطا
بیا ساقی ای [illegible] / کن آسوده خاطر از خویشتن
بده ساقی ای شیخ [illegible] / شراب طهورم ز جام بقا
بیا ساقی آن می که [illegible] / فرستاد بهر رسول امین
بده ساقی ای [illegible] جلال / مرا ساغری زان شراب حلال
بیا ساقی ای سرو هر انجمن / مرا فارغ آور ز قید محن
بده ساقی ای سرو [illegible] / منی کو بود به آب زلال
بیا ساقی ای مهر سیمین عذار / که تشنه دلم از غمت بیقرار
بده ساقی آن جام فیروز بخش / که تا چون [illegible] نشینم برخش
بیا ساقی ای [illegible] جلی / خدا را دلی [illegible]
بده ساقی ای که مردان راه / ز شربش نگردند صاحب گناه
بیا ساقی ای در بحر وجود / مرا مست کن زان می زنده رود
بده ساقی آن می که جانم برد / حجاب [illegible] ز هم بر درد
بیا ساقی ای شوخ زیبا عذار / [illegible]
بده ساقی آن قوت روح روان / در این آخرین دم پی امتحان
بیا ساقی آن لاله گون باده ام / بده وز الم ساز آزاده ام

از آن می که تا حشر مستم کند / چو نو سرخوشش می پرستم کند
کرم ساز و درد سرم چاره کن / از این فتنه [illegible] آواره کن
از آن باده ام مست گردان [illegible] / که دانش نماند [illegible]
[illegible] از آن بت [illegible] / که شد عفو جرم [illegible] کردگار
[illegible] / که در قید [illegible]
قدح پر کن از آن می بیغشم / از آن راح بیغش [illegible]
از آن می که از سر برد هوش / بهوش آورد باز [illegible]
بیم ده که تا با تو سودا کنم / بمستی [illegible]
خم این سپهر بلند اقتدار / که هرگز ندارد سکون و قرار
بیا ساقی ای ماه عنبر سرشت / که روشن ز رویت [illegible] بهشت
شرابی که شربش بود دلپسند / کند پشه را بر [illegible] پیل
بده تا که نوشم در این روزگار / که بر بود او هیچ اعتبار
که تا نوشم و از جهان بگذرم / ز ننگ و ز نام و نشان بگذرم
که خواهم ز بعد بهارم خزان / بیا بر کشیم اندرین خاکدان
بمن می ده از فسق فرزانگی / خلاصم [illegible] دیوانگی
مرا ده که تا حاصل [illegible] / بدر کردم از ذوق زهد و ریا
کزین قید هستی بتنگ آمدم / ز بیرنگی چرخ رنگ آمدم
که از کید دوران بجان آمدم / طلب کار دار الامان آمدم
بمن ذرهٔ از کرم یاد کن / وزان ذره ویرانه آباد کن
که زنگ کدورت برد از دلم / بمستی کند حل هر مشکلم
بیم ده که بیزارم از زندگی / بتنگ آمدم دل ز درماندگی
که تا نوشم و قید هستی زنم / ره بردباری بمستی زنم
بیا تا نشینیم و می در کشیم / می از رطل پر عنفوان سرکشیم
بمیدان همت نبردی کنم / ز زاهد کشی دفع دردی کنم
از این ظلمتم [illegible] چون نور کن / ره فتنه از خاطرم دور کن
بده تا حیات ابد زان برم / مفرح کند [illegible]
که آن می مرا دیده روشن شود / جهانی بچشم چو گلشن شود
گران باده ام هیچ [illegible] / و گر یک جهت [illegible]
که امروز روز بهار است [illegible] / ز هنگام خوب [illegible]
[illegible] نخوت و بخل و کبر و غرور / [illegible]
که از کثرت [illegible] باطله / بسر آمده [illegible] حوصله

بیا ساقی ای باده گردون مقام   بیا پی ده آتشی بین و السلام
بیا ساقی ای رفع شبهای ضلال   رسان نان بسیم بر سر جلال
بده ساقی آن می که حال آورد   مرا فارغ از قیل و قال آورد
بیا ساقی ای زینت آرای بزم   لبالب کن از باده مینای بزم
بده ساقی ای زیب اورنگ ملک   ببین تا کنم دور این تیغ و تشت
بیا ساقی ای مقصد اهل دل   ده آن لاله گون باده ام متصل
بده ساقی ای گنج باد آورم   بیا پی از آن باده احمرم
بیا ساقی ای رهنمای نجات   که مرده ام ده بران می حیات
بده ساقی آن لعل آسوده می   ببین از کرم دم بدم پی به پی
بیا ساقی ای مایه غمزه ناز   بمی پاره از من بکن سر دراز
بده ساقی ای زینت مجلسم   بهر مجلسی همدم و مونسم
بیا ساقی ای جان جانانه ام   از آن باده پرساز پیمانه ام
بده ساقیا می بیاد نگار   بده کن جدا ... ز فرقم خمار
بیا ساقیا گرچه دیر آمدم   جوان رفته و باز پیر آمدم
بده ساقی آن می که گوری برد   ز دوما غمگان بی حضوری برد
بیا ساقی ای پیر روشن ضمیر   ز دل سرد آن باده ام کن خمیر
بده ساقی آن عز زرفشان   که باشد شراب طهور آن زمان
بیا ساقی ای نازنین بزم رزم   بهشتی می عزم خود سازیم
بده ساقی آن می که طاقت برد   ز افسرده حالان فراق برد
بیا ساقی ای فتنه انگیز عشق   بده باده شکر آمیز عشق
بده ساقی از آن می چو رواق   درین بزم کی باده صد طراق
بیا ساقی ای شوخ سحر آفرین   ز ملک دو گونت بود در نگین
بده ساقی ای پیر آموزگار   می معرفت از خم تخت جار
بیا ساقی ای مهر گردون وقار   بیا پی درین محضرم سرسیار
بده ساقی آن می که وجد آورد   ز تارک هوای سینت برد
بیا ساقی ای سحر جان آفرین   که رونق گرفت از نمودن یسین
بده ساقی آن می که پیر جهان   ز روی بیم خورا بفرد پیر جوان
بیا ساقی ای فتنه نازنین   انیس دل و محرم راز من
بیا ساقی ای لعبت شوخ شنگ   معزوزی داد من بی درنگ
بیا ساقی ای رهنمای زمن   از آن مرد افکن مرا آوری
بده ساقی آن مرد افکن شراب   سراسر از آن باده کن پیچ و تاب

که امروز دور تو گردیده ام   ز خوبان خرامی ببینم مدام
که بسیار در ماتمزده خسته ام   بزنجیر عشق تو پابسته ام
که زان نوا رفاغی که پر آشوم   بیاد آمد افکار خسروان روم
از آن باده کاورد در خروش   مرا همسر جنگ ره بین کوش
نوای جهان باقی از فرشاه   زنم ای رسانم ابر اوج ماه
که گردید بیمار و زار و بس   اسیرم به زنجیر هر ناکسی
که زان باده سرمست و شیدا شوم   علیم از آتش بینا بروم
از آن باده ام ده که شیدا کند   نخستین مقامم فراهم کند
مرا افسرده کی مجنون شعار   شوم مونس وحشی کوهسار
زمی باز منظوم آتش خروش   که تا صبح محشر نیایم بهوش
شرابی که سوای عشق آوردم   خریدار غوغای عشق آوردم
از آن لعل پیمانه لبریز کن   وزان آتش عشق جان تیز کن
شرابی که تازه جوانم کند   خبر دار راز نهانم کند
بده می که این پیر سالخورد   رساند کی خورد تا بیاد بود
مگر دست بخیر و صال حبیب   نماید وصال نگارم نصیب
که تا در جوانی شود جان نثار   کنون جان به پیری کنم جان فدا
شرابی که سازد خلاص از غم   که تا جان کند دور ابد همدمم
که تا بخته سازم می طبع خام   بمیدان کشم توسن اهتمام
از آن می که آتش یکان بر زند   شرر بر تن ناتوان بر زند
که تا دل از ارزق بر وق کنم   سر و فرق زنگی دل ازرق کنم
بده تا چو رستم یکی سالکی   خورم بهره منعت برد گزین
بمی راه این نفس سرکش زنم   بنفس از شرابی آتشی بر زنم
چنان سازم که هستی بود   نماید زمین تا بهشتی معنوی
بکن مستم آتشان که آید بید   نهال سعادت ز باغ امید
مرا بخبره خاص داور کند   بدربای رحمت شناور کنند
تشبیب کن از آن باده این مین   از آن می سرور نکی ... من
از آن می که از شربش ... خطر   خورد آنشه ازاد بخور دو گیر
بده تا در این بزم با بانگ تار   خورم آن می صاف بریاد یار
که امروز جشنم بکام می است   ز بر جام جمشید وقت کی است
که زان باده سر پرشر آرم   نوای بحر قهر چو عیسی زنم
که در میکده با حریفان جام   سرم خود امروز سازم تمام

بیا ساقیا کاین عروسان دهر   ز جام تو پر ده غم یکباره مهر
بده ساقیا باده ام تا خبر   برافی بستنی مرا از ضمیر
بگو با مغنی ز تاملک رباب   ز خاطر برآید مرا عزم خواب
مغنی بیا و بزن زود زود   نوای نی و بربط و چنگ و رود
مغنی نوای نی آغاز کن   الحق چه سازم بسم آوازگی
باواز نی سر پنهان بگو   مرام الحقان حریفان بگو
که بر چند مست ز مستی خرد   چه مستکام عشق لطف و ...
دو حنگ اعزین ره نبود دوا   بیاور مرا زین نوا مدعا
مرا سازه منفرق نیستی   نه در آنکه رجه و جهستی
بزن نی که از خود بکلی روی   نماند و خار برفقیر و غنی
چنان کز بن و بیخ بیگانگی   کنی رشته فقر و بیچارگی
از آن چشم دانش رنجم   همه طلبکار باشد و بیم
که بر دم نکوی سعادت زبیش   گرفتند مردان جا بر خمیش
مگر زین کهن سرای پر از شور و شر   کشم رخت خود را بجای دگر
که از جامه زهد و تقوی برد   نمانیم تن خویش را زیر سم
نه مستی نه زن جهان بر جامی   بزن تا بدانند خورد و کبار
که خواهم کجاکت اجل شد سوار   اجل را کنم توسن راهوار
من این ره نمودیم از آن گردن   نهادم قدم هر کسی را بکیش
سلیمان بدان فر و حشمت نماند   سکندر بدان جاه و شوکت نماند
نه قارون بدان گنج افزون بماند   نه موسی که در خاک شد بی فراغ
بماند جهان آفرین حی و بس   نماند بجز ذات حی داور کس
چو شد شیر دل شاه با عدل و داد   که اسم صفات ...
چو شد بهمن و چو شد اسفندیار   نفس چو شد آن کو نام دار
برفت و بدیگر کس او را سپرد   بجز از خلعت گوری از دی برد
همه رخت از این بچه خواهیم برد   بدیگر بخواهش اخر سپرد
رقم گشت از ملک جمشید حسین   که دراست و در ملک نصرالدین
ندیده کسی اندر این روزگار   چو شد نصردین صاحب اقتدار
ز بس همتش از درمان یافته   کسی از دورش رونق بر تافته
رئیس السلاطین خطا بخش گشته   ابد اندر سلاطین جهان بخش گشته
زاد ولادخود ور مردم ستانم   چنانکه در خاک عثمان شانه
نکو گشته انجام هر کس از او   از او دیده خسته هر کسی آبرو

مرا خصمی تا بس از تیغ دوری   ز می بر ده کیسه زر زود جلوه کن
شود زان مقصد کردارم مرا   برانی اندیش از طریق رضا
که در خواب غفلت مرا عمر رفت   چه فرق است اندر عنقا و بخت
که ساقیم اشب خمار آگه   بعاشق کشی استوار آمده
شراب دو ساله ده ساقیم   تو هم بپاده کن بستر شنا قیم
که رهبر نوای جهازم بود   دلیل ره و چاره سازم بود
بزن چنگ بر چنگ و مضار رنگ   که عمر گرامی برون شد ز چنگ
که در دور رعنایی و نابسیج ضب   روانیت یکدم مرا او گردیست
مغنی فدای وفایت شوم   بغربانی خاک پایت شوم
مغنی چو خسی بیا و زنو   باواز نی کنت من کن درود
مغنی نوای بیم آرزوست   بزن کاین یکی از راز بزرگ
مغنی زجا خیز و بربط بیار   مرا همچو رندان دیگر شمار
مغنی خدارا بآواز نی   بهار سرا ساز چو فصل دی
نهی سازم از ما سوی خویش را   بگیرم دگر ره پیش را
مغنی بیا نای نی کن بلند   چنان کن که رندان کشند ...
نوای بیم ساز صوت جرس   نمی باک از شیخ و بیم از عسس
نصیبت یکی دارم از نی شنو   وز آن پس بهره که خوای برد
ز دیم نوائی به از بانگ تار   نه کس دیدم اغور جهان پایدار
که هر بیک جهان فتح و عز و جلال   نه ماند خوش و نه بردند مال
نه شداد ماند نه فرعون ز بیت   کسی را بجز از حق ...
نماند بجز ذات حق کائنات   نه لذ در او هر که گردید مات
قدم زد چو در این سرای دو در   چه در سلکان کشتنش گذر
هر چند روزی یکی داشت جا   اجل کو تهش عاقبت کرد پا
بدیگر سپرده قدم در کشید   محمد را چو جان تنگ در بر کشید
بجا نشیکی احمد شاه ...   تو انکه جاوید ماند بگو
خداوند عدل و خداوند داد   که بس داد در عدل و در داد داد
ز عدلش امان یافته هر کسی   بود مهربان بر رعیت بسی
ز بس نیک آغاز و انجام او   شده هفت کشور پر از نام او
زخون و ز عرض و ز مال و عیال   شدی حافظ ما بخوبی کمال
حقیقت بود ناصرالدین حق   ز عدل او حقیقت بود همسبق
چو انجام حشمت که از لطف شاه   ز انا دوکان کشتند اشتباه

معنی بجهان ملک بجو ملک / بازآ و دکان عرض را ساز تنگ / که تو به تنگ دل از قیل و قال / نیاید بر او خبر بردن خیال

زمانی ز خاطر نشاط هم ببر / ازین خسرو که چون رود علم ببر / دل آسوده دارم کن از اتحاد / بدل بر کام تو جرعه حیات

خود کینه ای برو زال دنی / فزون زاده از هر که تر دانی / ازین تنگ که گفتم آورده / و مالیم کن از کینه گردون دون

که دارم دلی از علایق غمین / بجان تو و جان شه نصر دین / غلط هر که با بسته دهر شد / که رفتار این کشور دهر شد

زن و مال و فرزند ناید بکار / هر تجمل نبود جز اعتبار / وبال است مال و عدو است [illegible] / ترا این دو فرزند [illegible]

سخن فدای تو تعجیل کن / جهان را [illegible] تعطیل کن / چو هر چند تحصیل کردم ثمر / ندیدم بشیخی زخورد و کبر

یکی از این دریغ بسیرون علف / ز بنیاد حشمت که کرد و تلف / وجود کس کم از ضعف ارض کن / چو سعدوم صرفش برد فرض کن

نشاشر بر اطن زدور زمان / که خوشتر بود گفتنش با شان / همین بس که او یاد کار این کتاب / اند رحمت شاه مالک رقاب

کتاب رباعیات

از کنگره کاخ فلک آوازم / هر لحظه دهند صاحبان رازم / تا آنکه ز وجود کاه از سیلاب خراب / بسیرون دگران برند بیرون بازم

افتاده بگردنم کمندی محکم / گورا نتوان برید صد چون رستم / تا هست بگردنم همان زلف دراز / باشد همه کارهای من مستحکم

ای بسته شده دلم در آن طره تو / برده ز کفم قرار آن جلوه تو / افتاده بکم بمهر سر عشقت / زان روی که عشق توست اسرار تو

ابرو به نگهت بر دو دربی کس / پوشیده بود از خویشتن باز هوس / کاخر بدوست [illegible] بستان سازد / پابسته ظلم و ستم و جور عسس

ای تجربه نا نقد [illegible] تماشا / بگذار بگیر اطاعت بنما / خواهی که زبندگی بیابی سودی / با نقد روان بیا و بنما سودا

ای شیخ نصیحتم ازین بیش مکن / چون خاطر خود سرا پریشان مکن / بر کار من از بهر خدا کار مدار / در فصل قبیح بنده اندیشه مکن

ای چهره دل سیه که زلف سیاه خواهی / ما را چو زلف خود پریشان خواهی / تا چند برای خون دل کردن / در ظلمت شب مه درخشان داری

ای دل بحقیقت بنگر باطن خویش / بنگر [illegible] حسن خود از کم و بیش / بگذر ز سر جهان و شو سالک راه / تا فرق نباشدت ز بیگانه و خویش

آمد شب دی ندایم از عالم غیب / کی بنده او فتاده اندر شک و ریب / بگذار تو کارهای رندانه و کف / رندانه برو زره و بیرون آر ز جیب

آسوده نگردد آنکه پیمانه عشق / کس می‌نشود محرم کاشانه عشق / پروانه بجز شمع بستان کس نشود / چون من که فتاده محو پروانه عشق

آمال دراز عمر کوتاه بود / انجام عمل تا که جان کاه بود / همراه همه آنکه سپرده با برگ [illegible] / بگذار ز بهر آنکه گمراه بود

از جست که حفظ آبرویم نکنی / بهر دل من نظر بسویم نکنی / صد ره بجنون شوم ز مجنون بتر / گر یک نظر از لطف بسویم نکنی

ای آنکه خلق و جوهر [illegible] / از روی محبتم نگاهی فرما / خواهی دل من به او خواهی بگذار / کز دست غمت بر خرابست بنا

ابر رحمت تو بجملی نازل گشته / لطف تو بهره گون شامل گشته / از غایت رحمت تو در باغ بهشت / آن کو ز پرستش تو غافل گشته

[illegible] بیست من و زلف تو بهشت / هستند ز رخم بجهره مانند بهشت / روی تو ز بیم بوسیدم گفتم یزدان / بخشد بر ما نه هیچ جنت گفت

یکدشت شباب زنده ای آخر شد / افلاس من از سبوی می ظاهر شد / فریاد ز کم عطائی باده فروش / کان [illegible] خود [illegible] شد

برخیز و بده شراب ای ساقی / ساز از لب آتشم کباب ای ساقی / چندان قدح بیا بهم آر زمی / کایام شاد زدم خراب ای ساقی

پیداست که یل دگرها است / نزدیک بهر کسی جز از مستی / در [illegible] چنین پس از چه [illegible] / از ما و به دیگران همو [illegible] هستی

بیگانه و خویش هرکه تشخیص نداد / در خوب و بد خویش کجا فرق نهاد / از فقر گران ترا چه نبود [illegible] / رو باش فقیر هر چه شد باد باد

با بدبی حفظ نفس مردم کوشید / فاهر ز هر آنکه گشته عیسی پوشید / [illegible] خلق [illegible] / خون خوردن و [illegible]

بهرام صفت تیغ کج ابرویت / یکباره بریخت خون اهل کویت / [illegible] روز قلم [illegible] / بر گوشه صفحه رخ [illegible]

[illegible] / از آنکه لعبت زلف تو یا گیرم / خواهم بروم بیرون ز دوست [illegible] / بسته شده راه چاره و تدبیرم

پابسته لعبت تو هستم چو کلیم / در حضرت تو کلیم سان گشته مقیم / [illegible] رجیم از درت [illegible] / کو گشته گرفتار عذابیست الیم

پروانه چو کسی بروی [illegible] / دیوانه چو من کسی [illegible] / تا صبح ابد کسی [illegible] ناب / مانند حشمت از [illegible]

بنیاد مرا غم تو بر باد بداد / [illegible] داد بیاد / فریاد ز دست تو که مردم [illegible] / زان روز که غم تو داد فریاد بیاد

ترک بت و باده و [illegible] / وز بهر جزا دو خویش آماده مکن / ترک بت ساده [illegible] / هم تا بتوان ترک بت و باده مکن

تا حلقه زلف تو بچنگم افتاد / با حلقه دل بهوای جنگم افتاد / در راه تو [illegible] / [illegible] دو پای لنگم افتاد

تا دیده بدیدن رخت [illegible] / پروانه صفت بسینه افروختمی / [illegible] شمع [illegible] / این [illegible] آموختمی

غیبت ورق و دیده خیال کردم / خود را ز نخجیر جهالت کردم / با این همه عاشقی ز حیرت سردم / از سلسلهٔ خیال در وصالت کردم

تقصیر دل من ز فرقت ما گردید / عمرم همه در فراق می طی گردید / آن باده که بسبوی او عالم خفت / اندر سر یک قطرهٔ ازو می گردید

ثابت بجهان جنون من بیرون شد / معلوم من زهر جهة فزون شد / در سیح طریق و کیش [illegible] / [illegible] این قرار [illegible] شد

ترکی شنیده از خرقهٔ زاهد دیدم / در خرقه هزار کشش نکو نشنیدم / [illegible] / دیدم چه [illegible] عمر [illegible]

چون عیش جهان بباده و ساده‌ست / هر چیز ازین دو ماده آماده بود / با ما به حیث تو بت ساده چمن / [illegible] باده بود

جایی که متاع جان ندارد مقدار / بهر تو متاع غیر جان ناید کار / حاصل چو از آن متاع نامقبولست / کار خود بکشت نوازش بیرون شمار

[illegible]

چون سر که بهر قرب آمده در سودا / بر کنج رخ تو [illegible] جان آمده باز / آتش چو لب [illegible] روی تو [illegible] / [illegible]

جانم بگداخت زآتش روی تو / شد نور دو دیده‌ام ز [illegible] تو / در آخر عمر کشف مطلب گردید / کز غایت حسن نیست منظور تو

حاجت نبود دمی پرستی ما را / دیدار تو داد کیف مستی ما را / تا مست جمال بی مثال تو شدیم / برخاسته شد نشان هستی ما را

حال دل دردمند با کس نکنم / در قصه کنم صحبت تو بس نکنم / خواهم کنم از شکایت [illegible] / افزون کنم آنقدر که واپس نکنم

حسن رخ تو ز وصف باشد برتر / پابستهٔ تو [illegible] چند افزون / در جملهٔ عاشقان حسن رخ تو / کس همسر خود [illegible]

خواهم [illegible] قدح نگذارد / خال [illegible] / تا آنکه [illegible] باقی / در سلسلهٔ باده [illegible]

خون در جگر از غم نگارست مرا / دل بسته بدام زلف یارست مرا / گر کفر ز زلف او [illegible] / اندر همه عمر روزگارست مرا

خواهم که [illegible] / در حلقهٔ طرهٔ تو [illegible] شوم / تا با چو [illegible] نگاه مستی / مانند رباب و چنگ [illegible] شوم

اینهم رباعی در حقیقت حال رضا خان [illegible]

در دشمن [illegible] جهان / اعلای [illegible] / اما چه ثمر که [illegible] / از ریشهٔ رضا خان [illegible]

در وقت [illegible] پهلو [illegible] / جا کرده چو زن [illegible] / جز لفظ کس و کیر ندارد ذکری / این [illegible] نشسته اندر او [illegible]

در غایت حسن و دلبری را دیدم / دلدادم و مشتری او گردیدم / سر را بنهادم [illegible] / بنهاده و جای پای او دیدم

دستور [illegible] / ما را بجهان غیر خطاکاری نی / با این همه فعل ناپسندیدهٔ ما / جز عفو ترا ز غیر غفاری نی

دو چشم [illegible] / تا آنکه [illegible] عشق مجنون کردند / تا دیده جمال لیلی خویش چنین / یکباره مرا بحال مجنون کردند

[illegible] / چون مست شدم [illegible] / در دست [illegible] / [illegible] تمام بردند

دیدار [illegible] / [illegible] / از بهر هلاکت من رقیبان [illegible] / [illegible] در کارش

دلها [illegible] / جانها همه محو حسن [illegible] داری / در [illegible] خون من [illegible] / معلوم شده که آرزو نی داری

دیدم صنمی نشسته [illegible] تمام / کردم بهزار عجز [illegible] سلام / گفتم که مرا وصال تو دست دهد / گفتا بجواب من که آری [illegible]

دیوانهٔ طلعت بتان گردیدم / پابستهٔ زلف گلرخان گردیدم / تا روی نگار [illegible] / سر رشتهٔ [illegible]

دیدار رخ تو طاقت از دستم برد / زلف تو بدام خویش پابستم کرد / [illegible] / از سر [illegible] سرمستم کرد

دل مایل رخ خوب تو مایل گردید / [illegible] شامل گردید / چون [illegible] نظر نموده دیدم [illegible] / بسیار ازین واقعه مشکل گردید

در باغ جنان بی رخ جانان [illegible] / بی یاد بتان در گلستان [illegible] / بی یار [illegible] / [illegible]

[illegible] / در مجمع [illegible] / دیدم که [illegible] / [illegible]

ذلت [illegible] / [illegible] / [illegible] / ذلت نبود هر که [illegible]

ذلت نبود غیر [illegible] / [illegible] / [illegible] / آنکس [illegible]

راضی بقضای حق بود بندهٔ حق / تسلیم و رضا [illegible] / [illegible] / [illegible]

[illegible] / خود را [illegible] باده [illegible] / [illegible] / [illegible]

روزی که ندیدم سوی خرابات افتاد | زنجیر به سر بریده در دو بگشاد | [illegible] | بیرون ز [illegible]

زیبا بپیری فتاده با من جنگ | وا نغمه جنگ و نموده آهنگ | تا دیده کسی [illegible] | [illegible]

زنهار مکن [illegible] افتاد | بشنو سخن پیر جهان را [illegible] | [illegible] | [illegible]

چهار حرف [illegible] از این رباعی طرح شده

زلفش چو افعی تو زناری است | ماه رخ تو شمع شب تاری است | آتش زده حسن تو [illegible] | [illegible]

سجاده زهد رسمی باید کرد | راهی که [illegible] باید کرد | باید همه عمر باده نوشی [illegible] | [illegible]

سودای بتان برده دل و دینم را | یغما بنموده دین و ایمانم را | [illegible] | [illegible]

شمعی که [illegible] کشته مخواه | سر ما بنه خود [illegible] گناه | [illegible] | [illegible] کوتاه

شیدای تو گشته چون من مجنون | رسوای تو گشته چون من مفتون | [illegible] عالم چو من | [illegible] نشود

صورت نگرفته [illegible] هرگز | زاهد نشده بباده مایل هرگز | قلبی که گرفت زنگ [illegible] نشود | [illegible]

صافی خور ساغر [illegible] | مست ازلی [illegible] | عالم همه [illegible] | [illegible]

ضامن بجز از تو [illegible] | چشمی بکران [illegible] | در هر دو جهان [illegible] | هر صبح و مسا [illegible]

[illegible] | دل برده [illegible] | دریاب [illegible] | [illegible]

ظلم این همه [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

عمری گل کوزه گران باید شد | زان پس [illegible] کوزه گران باید شد | [illegible] | آن کوزه که [illegible] باید شد

عمرم همه در [illegible] | [illegible] | تا دیده بجز از [illegible] | [illegible]

غم نیست که خاک [illegible] کردم | از خلق جهان و از جهان کم کردم | با خاک کریم هر چه خواهد بکند | این بس که [illegible] کردم

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

ایشان [illegible] هستند

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | از بسکه [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | از [illegible] | با آنکه [illegible] دارم

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | اکنون که تو [illegible] | [illegible]

کردم [illegible] | [illegible] | تسلیم [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | حاجت [illegible] | [illegible]

لعل لب [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

من خون [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

من دانم [illegible] | [illegible] | [illegible] | این است [illegible]

من [illegible] | [illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible] | در [illegible] عشق [illegible]

مستی ز چشم میگسار تو خوش است … دشنام ز لعل آبدار تو خوش است … جان بخشش لب شیرین بگفتار تو خوش است … جان بخشی تو چو مقدار تو خوش است

بیگانه صفت مدرسی را دیدم استاد … ارباب تصوف اندر تنگی تند … چون بنگرم به دیدم امروز آنکه گفتم … لاحول ولا که این همه گمراه شدند

معمور مکن تو کاخ آبادت را … از بیخ بکن تمام بنیادت را … در دهر بتان بسی بجستیم بگفتیم … افتاد هر کس سازد خرابات ترا

نقاش پسر که خویش را در هنرک … خواهد همه در رنگ خود بر ما تنگ … گر بشنود این نصیحت از من باری … یک گره نسازد اندرین دیر درنگ

فلک همه روزگار را ابر دارد … بر ما ز چه تنگ خویش را بشمارد … هر کس بجهان بخویشتن عیسی باید … کس را چه خبر از آنچه خود پندارد

هر کس بهوای خویش رای دارد … واندر سر از هوس کلاهی دارد … غافل بود از مآل اعمال قبیح … در راه هر عضو گواهی دارد

هر کس که کند بقید حلم الله … واندیشه نکرد از بد روز سیاه … در هر دو جهان ورا بود کار تباه … لاحول ولا قوة الا بالله

هر کس بپرستش نگر بکاری باشد … واندر دل او خیال یاری باشد … ما را بجهان بغیر دیدار رخت … حاشا بجمال تو شعاری باشد

هشیار ز چشم میگسار تو نیم … مست دگری جز از عذار تو نیم … گر جمله عالم بر باشد دلم … بیش دگری جز از کنار تو نیم

هر کس بجهان عشق نگاری طلبد … گل چهره بتی پری عذاری طلبد … خوش باد بحال آنکه با صبح ابد … از دیده دلبر شکاری طلبد

یکدم نبود که در خیال تو نیم … مشغول بذکر خط و خال تو نیم … هر با صفت از طلوع خورشید تو … شکار که در فکر جمال تو نیم

یکسر ز به قید جهل و نادانی زن … قید طرق خیال شیطانی زن … از درگه عالمی بگردان رخ خود … بوسه بدر علی عمرانی زن

یکچند بخیال بتان گردیدم … در بادیه فراقشان بدویدم … چیزی که برای من بماند آخر کار … از کار فسرده مانده پیری دیدم

یاقوت با آب و تاب لعلت نبود … صهبای خضر چو آب لعلت نبود … گر باده کوثر است یا راح ابد … جان بخش تر از شراب لعلت نبود

یکدم نگرای صنم بحشمت زنها … کام دل او برآر از بهر خدا … گر لطف کنی در وی برای از دو … کز درگه تو نشاید گشت جدا

بالیست که کار کعبه کوثر بود … صد باره بلاک تیغ ابروت بود … بالیست که با همه اعمال قبیح … همکام عقاب در بهبهت بود

[illegible] قطعه [illegible] تاریخ [illegible]

دو سال است افزون ز پنجاه عمر … که امشب بسر بر سواد هوس … الهی با نور رحمت سرا … رهاساز از این تنگنای قفس

جز از تو ندارم پناهی دگر … سراده پناه و بدادم برس … که غیر از در رحمت و عفو تو … بروی همه باز دست بی کس

عقوبت نه در خور روا نیست لیک … ز نخوت چه کردم همه عمر بس … مکن روسیاهم که در آخرت … بدربار عدلت بود ملتمس

ثنا عفو عصیان [illegible] … بدرگاه تو عاصیان را که بس … تو خود بازدارش از شر جهل … بکن حفظش از دام کید حسس

قطعه در شکایت … در دیده مکن پرده ابروش … مکن پرده حرمتش مندرس … **از تدلیس در رفاقت**

دریغا ندیدم که اندر زمانم … بپای سران تیره ده بردم … همه آنچه کردم بدیم عنایه … نشسته در کمال شوق خوردم

بدست انجماعت آنچه بودم … برای راحت آنان سپردم … مآل کار خود را چون بدیدم … چو دیدم آنکه با احباب مردم

[illegible] … رفیقان و صدیقانشان خوردم … کجا از آن همه نوبت بکشتن … که از صافیم بوده تا بدردم

بگاه امتحان آن همه نادم … ده هر یانه عکس خود را بخوردم

قطعه … **حسب الخواهش جناب میرزا احمد حسن روزنامه نگار ملقب [illegible]** … **وفیه تأمل**

سالها عمر گرامی بتغافل بگذشت … رشته دانش و بینش بتحمل [illegible] … حاصل نقد جاه بدکرم علم است و عمل … سر بسر تو خسارت بار که چون فانی شد

آدمی را که شرف جز [illegible] نبود … [illegible] … شرف اغلب آنان عوض [illegible] … خوردن مال یتیمان بجز از وی شد

تا که شد ترتیب [illegible] اسلام [illegible] … رفته افتاده [illegible] … ای چو [illegible] در وصل [illegible] … علم آموز که عالم بود عالم حی شد

قیمت علم بر آن کو هر شب [illegible] بود … هر که را علم فزون رتبه او از کی شد … جاهل اندر پی دنیا است و لا عالم را … عالم دین و عقبیش دوان از پی شد

جهد کن تا بجهان گر که فضل و هنر … [illegible] … سرور از [illegible] اگر از صوت [illegible] … بهر از معرفت [illegible] شد

مقصد از علم [illegible] … باشد آنرا که چو صاحب [illegible] شد … علم اگر بود و خصلت در [illegible] … خون مخلوق چنین [illegible] شد

خاطر ما عالم [illegible] … رقم این نغز پرداز [illegible] … [illegible] … [illegible] شد

قطعه در تحویل حمل و مدح شاهنشاه و ثنای امیر اعظم

شر و ره صفر [illegible] … ز [illegible] عموم [illegible] … [illegible] … گر [illegible] صفر گشت در حمل شد

دو [illegible] … ام [illegible] … [illegible] … از [illegible] عالم و آدم [illegible] منظور

[illegible] … [illegible] … ملک محمد علیشاه [illegible] … [illegible] مشهور

[illegible] حکم … امیر اعظم [illegible] فریدون [illegible] … امیر نوبان [illegible] العابدین جواد … از ظلم و جور [illegible] شده دور

[illegible] گستر … سرو [illegible] … قرن [illegible] دولت [illegible] … بجای [illegible] سوز

ایضا در تبریک و ستایش شاهنشاه و مدح امیر اعظم

از آن زمان [illegible] … که یوم مولد شاهنشه [illegible] شد … وجود حضرت ظل الله [illegible] … جهان [illegible] عالم شد

فلک سریر محمد علی شه غازی … [illegible] … رواج ملت و دولت [illegible] … [illegible] خاتم شد

[illegible] … [illegible] … [illegible] … ز عدل حضرت اشرف امیر اعظم شد

امیر نوبان [illegible] … [illegible] … [illegible] … جهان [illegible] شد

[illegible] … [illegible] قائم شد … قرن [illegible] … [illegible] اکرم شد

[illegible] حضرت اشرف [illegible] … [illegible] … [illegible] … [illegible] شد

شکایت از غلام حسین خان ... بحضرت ... نوشته

این قطعه منسوب بخط ظل السلطان ... نوشته

قطعه

قطعه بحسام السلطنه بن حسام السلطنه نوشته شده

قطعه در تشکر از حضرت شریعت آقای حاجی میرزا محمد حسین

قطعه بحضرت اشرف آقای امین الملک عرضه شده

این قطعه بهدایت خان پسر میرزا فتح الله خان نوشته شده

قطعه بحضرت نصیر السلطنه پسر ساعد الدوله نوشته شده

قطعه بجناب آقا میرزا سید احمد خان وزیر دفتر ... نوشته

قطعه توسط سرکار ... آقا مهدی دولت آبادی دام ظله العالی بنواب سلطان محمد میرزا سیف الدوله نوشته

زین بحضرت نواب [illegible] — که چشم خویش چو بوستان [illegible] — از آنکه بهر فقیران [illegible] — عالم نعمت دنیا [illegible]

[illegible] — بس [illegible] چو توان غرق [illegible] — [illegible] — [illegible]

تو [illegible] خسروی و دولت [illegible] — مخواه بهر فقیران از [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — که در سفاد وی آید [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — بس [illegible] — بس از چه چشم [illegible] — جواب [illegible]

و حال آنکه [illegible] — و حال آنکه [illegible] — همیشه تا که [illegible] — [illegible]

[illegible] — خوش است [illegible] — که خود [illegible] — چو [illegible] دولت

چه کرد [illegible] خسرو عادل — خبر [illegible] — غرض [illegible] — [illegible]

در جواب این قطعه بحضرت اشرف آقا امین السلطان نوشته

ای [illegible] رفعت [illegible] — کش زمانه بود [illegible] — آستان تو آسمان [illegible] — [illegible]

از قوام بود [illegible] — بلکه افزون [illegible] — رفته [illegible] — [illegible]

چون [illegible] — که فزون [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — تا از آن [illegible] — [illegible]

[illegible] — کرم [illegible] — [illegible] — [illegible]

هر که [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

این قطعه بنواب اکبر میرزا امیر اصطبل حضرت اقدس والا آقا [illegible] نوشته

[illegible] شاهزاده [illegible] — که [illegible] — ره وصول [illegible] — بنموده است در حضرت [illegible] را

چنانکه [illegible] — [illegible] — [illegible] حضرت شهزاده [illegible] — [illegible] را

که ای [illegible] — [illegible] — حدیث عدل [illegible] — [illegible] را

[illegible] — [illegible] — هزار سال [illegible] — [illegible] ایران را

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] را

قطعه در تبریک اعطای قبضه شمشیر از طرف شاهنشاه عالم پناه ناصر الدین بر جناب جلالتمآب آقا میرزا [illegible] خان حکمران بروجرد

[illegible] — در خون [illegible] — این تیغ [illegible] — بر چرخ [illegible] فریاد

[illegible] — [illegible] — از بهر [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] ناصر الدین شاه — [illegible]

[illegible] — [illegible] — سلطان [illegible] — [illegible]

شاهنشه اسلام [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — چون [illegible] — [illegible]

این قطعه در معرفت میرزا حسین خان [illegible] بروجرد

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

تاریخ جلوس اعلی حضرت مظفر الدین شاه قاجار

[illegible] — [illegible] — [illegible] — هر شب [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] شیرین

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible] مظفر [illegible]

تاریخ تولد قمر الزمان بنت حضرت اقدس والا سالار الدوله

[illegible] — [illegible] — بر حضرت شهزاده ابو الفتح جواد — خانم قمر الزمان [illegible]

[illegible] — [illegible] — تاریخ [illegible] — [illegible]

تاریخ تولد حضرت قمر الدوله المسمی بدرة البیضا بنت حضرت اقدس والا سالار الدوله خواهرزاده نواب ظل السلطان

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — دختر حضرت شهزاده ابو الفتح جواد — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — قمر الدوله [illegible]

سال تاریخ [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

تاریخ وفات مرحوم جنت مکان حاج آقا [illegible]

فغان [illegible] — فغان [illegible] — فغان [illegible] — [illegible]

فغان [illegible] — [illegible] — فغان [illegible] — [illegible]

فغان [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

اگر چه [illegible] — [illegible] — [illegible] — ۱۳۱۴

تاریخ وفات مرحوم آقا سید ابو طالب طاب ثراه

فغان [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

برای ماده تاریخ [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

تاریخ وفات سرکار [illegible] الامام [illegible] الحاج آقا محمد [illegible] حجة الاسلام اعلی الله مقامه الشریف

فغان [illegible] — [illegible] — [illegible] — [illegible]

[illegible] — [illegible] اسلام [illegible] — [illegible] — [illegible]

کسی نبود جز او [illegible] | جز او نبود پناه ارامل و ایتام | ظهیر سنت و دولت امین شرع نبی | ز شرق و غرب جهان [illegible]

[illegible]

حسب الخواهش آقا حبیبا تاریخ وفات زبدة العارفین و عمدة [illegible] مرحوم آقا میرزا صالح [illegible]

[illegible]

تاریخ فوت همدم خانم بنت مرحوم حاج تراب خان گودرزی

رفت همدم خانم [illegible] | [illegible]

١٣٢٢

ایضاً حسب الخواهش آقا رجب خان تاریخ فوت سرکار عمدة الادبا و زبدة الفضلا مرحوم آقا میرزا هادی کلانتر طاب ثراه

جمال صورت [illegible] | [illegible]

چو خواست سال وفاتش خرد [illegible] | روانه شد [illegible]

تاریخ وفات رقیه خانم مادر آقا حبیب خان عیال [illegible] خان گودرزی

[illegible]

تاریخ وفات مرحوم رضاقلی خان قاجار سرتیپ [illegible]

[illegible]

تاریخ فوت شاه سعید شهید برد الله مضجعه الشریف

[illegible]

سال فوتش خواست [illegible] | ناصر الدین [illegible] شد شهید

۳۱۰۵ [illegible] ۱۲۰۹ ۱۵

کتاب مثنویات

بسم الله الرحمن الرحیم

[illegible]

تتمه

عاشق و معشوق [illegible] | [illegible]

للمؤلف

[illegible]

مجلی در بیان عالم علم عالم [illegible]

[illegible]

ابتدا کرد در تشبیه [illegible] / حکمت [illegible] دانایی [illegible]
جمعی [illegible] آن برملا / [illegible] بود
نفس جان عالم جز بروح القدس نیست / در تشبیه [illegible] قل الروح [illegible]
[illegible] نفس [illegible] گفته ام / هست علم الله [illegible]
ارتباط روح کی [illegible] / این سخنان را [illegible] تنگ
بافتم [illegible] جانان [illegible] ضعیف / [illegible] اجسام [illegible] کثیف
اختلافی [illegible] در جهانیان / اختلاف فصیح [illegible] جهانیان
[illegible] روح [illegible] / [illegible]
آن نشها [illegible] آمد بروز / این نفاق [illegible] آمد بروز
[illegible] بشنید [illegible] / چون [illegible] کرد [illegible]
پس اگر خواهیم [illegible] شویم / نی [illegible] جهانیان [illegible] شویم
باید از این جسم [illegible] / [illegible] روح [illegible]
اختلاف [illegible] / پس ندیم اجسام عالم را حیات
رتبهٔ ارواح در اعلی بود / [illegible] ادنی بود
روح [illegible] / بر جسد از روح راحت میرسد
چون [illegible] روح بود [illegible] / [illegible]
پس ترقی نیست [illegible] / مسعود اجساد [illegible] وجود
کی [illegible] ثقات [illegible] / [illegible]
ابتدا [illegible] اجزاء کن / زان [illegible] با روح [illegible]
[illegible] در عالم بالا [illegible] / [illegible]
بگذر از این رتبهٔ حیوانیت / پای زن در سر که انسانیت
هست حیوانات و نباتات و جماد / [illegible]
نیست درانجا کمالات تمام / هست در ما [illegible] تمام
اشرف از ما [illegible] / [illegible]
هم چو حیوان و جمادات و نبات / کی سزاوار است [illegible] حیات
هر که [illegible] ادنی بود / [illegible] بود
حد او گشت [illegible] باب / از وجود حضرت [illegible]
کاین ارادت [illegible] شنیده ام / از [illegible] فهمیده ام

حکایت عین القضاة شاگرد باباطاهر شهزاده [illegible]

خسروی بد بس جلیل و با وقار / بود مشهور تمام روزگار
دانشش [illegible] کار بود / با گدا [illegible] بود
خاصه با اسلام بود [illegible] / داشتی زانشان کمال احترام
هر چه [illegible] ایام کرد / در رضای [illegible] اقدام کرد
منحصر بودش یکی طفل [illegible] / زان پسر بودش [illegible] و سرور
تا [illegible] رنج [illegible] / در میان [illegible] فتاد
بعد یومی چند [illegible] رسید / [illegible] سلطان را [illegible]
تا [illegible] چو رود [illegible] / از غمش [illegible] کرد
جامه اندر [illegible] چاک کرد / بر سر خود [illegible] خاک کرد
روزگار خویش [illegible] / خویش را مجنون [illegible]
کنج ذلت [illegible] / [illegible] اشکبار
[illegible] کردی [illegible] جواب / [illegible] روز و شب
پادشه را بد وزیری بد [illegible] / داشت با طلاب کین [illegible]
[illegible] طلاب و اهل علم بود / دشمن اسلام بود [illegible]
[illegible] / رنج ایشان روز و شب [illegible] خیال
بار [illegible] ملامت [illegible] / بر ملامت [illegible]
هر چه [illegible] کردی [illegible] / شاه دادیشان [illegible] و زر
تا در این ایام [illegible] جهان / رفت [illegible] از جهان [illegible]
فرصت آمد آن [illegible] / [illegible] قوم [illegible]
گفت با سلطان وزیر [illegible] دل / کای [illegible] با [illegible]

اندر حیله انگیختن وزیر و از راه داخل شدن [illegible] ابوابها

سالها باشد که ارباب دعا / زنده هستند از کف جود شما
جمله دعوی [illegible] کنند / هر یکی [illegible] نامی [illegible]
آن یکی را [illegible] / وین دگر را [illegible]
هر یکی را دعوی باشد جدا / هر یکی را [illegible] خدا
کن طلب آن قوم را [illegible] / کن [illegible] زان گروه [illegible]
کن [illegible] درگاه [illegible] / [illegible] این گفت [illegible]
کای جماعت سالها [illegible] / [illegible] هر چه [illegible]
خواهم امروز از شما [illegible] / زنده سازید این پسر از بهر من
این پسر را زنده از بهر [illegible] / تا [illegible] از این آتش [illegible]
چون شنیدند این قصه [illegible] / آن لعین را [illegible] آفرین

پس [illegible] بود / حاضران [illegible] بود
جان [illegible] / زین [illegible]
جمله [illegible] / [illegible]
هر یکی در [illegible] / [illegible]
[illegible] / همچنین [illegible]
[illegible] / [illegible]
هر یکی [illegible] / از پس [illegible] تمام
گفت [illegible] قوم [illegible] / [illegible]
کی [illegible] / [illegible]
رشتهٔ [illegible] / [illegible]
جز [illegible] / از شما [illegible]
همچو سرو در [illegible] / کاین [illegible]
از [illegible] / گرچه [illegible] نازل [illegible]
هر یکی در حسرت و دل [illegible] خون / [illegible]
شاه [illegible] / [illegible] برآن فرقه [illegible] نمود
کی جماعت [illegible] از شما / هر چه [illegible]
هم [illegible] / [illegible] آورد
چند [illegible] / این [illegible]
[illegible] / [illegible] زردی
یا کنون [illegible] / گیرد از شمشیر [illegible]
[illegible] / نیست [illegible]
این عمل یا [illegible] / می شود [illegible]
گفت [illegible] / [illegible]
شاه [illegible] طلاب [illegible] / کای [illegible]
[illegible] / پس [illegible]
شاه [illegible] / حل این مشکل [illegible]
خسرو از ایشان [illegible] / لیک [illegible]
پس [illegible] / بار [illegible]
سوی [illegible] خویش [illegible] / بار [illegible]
خانه [illegible] کرد [illegible] اختیار / چون [illegible]
باده [illegible] / تا [illegible]
هر یکی در [illegible] / در غم [illegible]
آن یکی را [illegible] / داشتی [illegible]
[illegible] / دیگری [illegible]
سوره [illegible] / دیگری مشغول [illegible]
آن یکی در [illegible] / دیگری در [illegible]
یا علی یا احمد یا بوالحسن / آن یکی خواند اندر آن [illegible]
بود در توجیه [illegible] / نافه خوانان [illegible] دیگری
حاصل [illegible] / می شد از [illegible] انکارها
تا [illegible] / خسرو [illegible] سر کشید
جسم شهزاده [illegible] / [illegible]
بهر [illegible] حیات / [illegible] خویش [illegible] حیات

آمدن عین القضاة از کوه و بحث طلاب با او و حیات دادن پسر او [illegible] و کشتن او و [illegible] حکایت

[illegible] / شد عیان عین القضاة [illegible]
آمد از کوه [illegible] / گویی از بهر حیات آن [illegible]
نوجوانی سرو [illegible] / [illegible]
تا [illegible] داشت [illegible] / داشت در [illegible]
رشتهٔ حبل [illegible] / سرو [illegible]
سوی [illegible] / روی چون [illegible]
نرگس [illegible] / [illegible]
کشته [illegible] / تاب [illegible]
گرد [illegible] موسی بن عمران [illegible] / صد [illegible]
کار [illegible] / نور [illegible]
جبهه [illegible] / بلکه [illegible] نور
جمله [illegible] / آمد از کوه آن [illegible]
چون [illegible] ایشان رسید / از [illegible]
بود [illegible] / گرد [illegible] آن قوم [illegible]
با ادب [illegible] ایستاد / گردشان اول سلام آن [illegible]
زان [illegible] / از چه [illegible] این [illegible]
شرح حال خویش [illegible] / تا بدانم [illegible]
گفت [illegible] / ره [illegible]

[illegible]

پس پی امر کریم کردگار — جانب تابوت شد با حال زار
حلقه بر گردش زده از چار سو — آن یکی با این یکی در گفتگو
آن یکی میگفت آیا چون شود — این یکی میگفت بیخود میرود
بخت عیسی تا که او را جان دهد — دیگری میگفت جان آسان دهد
آن یکی میگفت شاید عیسی است — دیگری میگفت نه نی مریمی است
انجماعت باهم اندر این مقال — داشتند اندر چنین فکر اشتغال

رسیدن عین القضات بتابوت و متوجه شدن بسوی حق

کان سراپا غرق بحر لطف حق — وان ز بحر لطف حق برده سبق
سوی آن پوسیده مآب کرد رو — در رحیم و حدایت چون شد فرو
چشم حق بین جانب یزدان شود — روی ذلت بر در سبحان نمود
گفت کای آگه ز حال بیکسان — با خبر از وحشت درماندگان
کرده درمان درد هر بیچاره را — داده سامان هر سر آواره را
کرده حفظ آبروی هر کسی — مستمع بر گفتگوی هر کسی
دعوت هر کس ز رحمت مستجاب — هر گدا از تو شده مالک رقاب
هر کرا خواهی کنی عزت کرام — هر کرا خواهی کنی پامال غم
عزت از تو خواری از تو لا کلام — گفت این کرد و پس ختم کلام
پس به سجده مقام از هم گشود — قسم بالای آشکارا که نمود
خواست از آن پس که از یزدان شود — پای بر تابوت آن پوسیده زد
پای بر آن خفته زد عین القضات — گفت کای مستغرق بحر ممات
خیز راه دار فانی پیش گیر — برکش از این تنگنای دل اسیر
در زمان از حکم خلاق جلیل — کرد کار لایزال بی مثیل
آن چشیده زهر مرگ از جا بجست — همچو شیدا نشست اندر پا درست
هشت سر بر پای آن یزدان شناس — بوسه زد بر مقدم عین القضات
چون پسر را زنده دید و تندرست — حلقه بر گردش کشیدند آن گروه
پس بخود گفتند کای یار از نگاه — چون نشد کردیم از شه شرمسار

در مخالفت از پیمان خویش و کمر بستن در قتل آن کل پرستش

بلکه از کین رو ریسمان از خون کنند — خاندان مانرا همه ویران کنند
بهتر آن باشد که این درویش را — کشتن و آسوده کردن خویش را
این بگفتند و علم افراختند — سوی او از هر طرفش تاختند
رو بروی او ز کین کردند پس — برکشیدند [illegible]

[illegible]

آمدن شیخ باباطاهر از کوه بر سر کشته و دو باره

[illegible] — شیخ باباطاهر آن صاحب خبیر
چون رسید آنجا [illegible] — بر تنش [illegible]
گفت [illegible] — شیر سر بر [illegible]
سر گرفت و کرد قسمت خویش [illegible] — از زمین برچیده سرها [illegible]
[illegible] — شد روان آن کشته ظلم و ستم
تا با آنجا [illegible] باید رفت — یعنی اندر پیشگاه پنج وقت
پس بغیر [illegible] — خفت و سر بر پای او بنمود جفت
در همانجا [illegible] اندر سپرد — ره پس از دنبال کار خویش برد
دیده ها [illegible] رسید [illegible] — گاه گاه آتش [illegible]
کس در آن کوه [illegible] — هر قدر هر کس [illegible]
زان طرف شهزاده [illegible] — زنده [illegible] کرده بد سیر
بعد شاه و بیا ملک [illegible] — باز پرسید و [illegible]
[illegible] سر از قتل آن [illegible] — [illegible]
خاندان را [illegible] — عصمت و اموال [illegible]
بر نشاء این عبرت اندر روزگار — هر مخلوق از صف روزگار
دیگران هم اینحکایت گفته اند — و این گهر [illegible] سفته اند

در مقالات شیرین با خسرو و اسکام بازگشت از اصفهان نزد شیرین و طعن شیرین شاه را و حقارت کردن خسرو

بخسرو گفت آن سرو دلارا — که ای در مهربانی جفت شیرین
چه باعث شد که از شیرین بریدی — که شیرین دادی و شکر خریدی
ترا شکر اگر شیرین بکام است — ولی شیرینی از شکر حرام است
کسی را کز شکر شد کام شیرین — برو چون نام شیرین را بس ایین
تو گر از شهد شیرین تر خبر بود — کی درکام تو شیرین شکر بود
بشیرینی شکر هر که مایل — ز شکر تا به شیرینی چه حاصل
اگر شیرین ز شکر بود کاست — ز شکر بود و شیرین تر مراست
شکر روزی که در دست تو دلداد — حلاوت های شیرین برودت از یاد
کنون برگوی کز شکر چه دیدی — که دل از وصلت شکر بریدی
برو بار دگر شکر بدست آر — جدائی نبود از شکر سزاوار
شکر را رو دگر ره گیر در بر — دو باره باده نوش از لعل شکر
شکر رو نوش کن با جان شیرین — ز گلزار شکر رو باش گلچین

در پاسخ دادن خسرو شیرین را

بپاسخ گفت شاه کامیاب — [illegible]
کشیدم رنجها در اشتیاقت — سرار تنها ببردم در فراقت
از این افزون مزن بر جانم آتش — ملک زین بیشتر فیلم مشوش
نباشد از تو خسرو را گریزی — تو با خسرو چرا اندر ستیزی
من بود شد طلب مهربانی — کنون از چیست این سرگرانی
خطا بنمود ام را خطر را — که بگزیدم بجای تو شکر را
بعالم گر بشکر میل بود — ولی صد شکرت نتوان مثل بود
خود این خوبی تراست بس برابر — که سر در کوی تو تنها و فرهاد
نه گر عشق تو آتش بر سر فرو — که پا شیده از هم بیستون بود
ز بیشلی ترا این لب شکرکر — مثل هرگز نخواهد شد ترا کس

طعن پنداشتن شیرین سخن خسرو را و برآشفتن در جواب او

[illegible]

پاسخ دادن شاه شیرین را

[illegible]

پاسخ دادن شیرین خسرو را

[illegible]

در ختم مکالمات و در بیخود گردیدن از جواب با ثواب شیرین و رفع دلتنگی شیرین از خسرو

[illegible]

[illegible]

ایضاً الکدر

در بعض از حکایات لیلی و مجنون گوید نخست در توحید حضرت وحدت جلت عظمته

مثنویات

[illegible]

حکایت در صفت مجنون گوید

[illegible]

[illegible] / [illegible] نکوی روانی
ای شهسوار [illegible] افکار / [illegible]

[illegible] / [illegible]
[illegible] / هر ترک به همراه او نمودن

[illegible] / [illegible] جیانی
[illegible] / [illegible]

در پاسخ دادن مجنون [illegible]

مجنون بجواب آن نکوبخت / با جنده بگفت کای سخن سخت
لیلی تو کسی که هر که بوید / [illegible]

آن حسن که دیده ام در او من / در دیده تو کی است روشن
آن رخ که ندید دیده [illegible] / [illegible]

بیننی تو زحی و من هلالی / بیننی تو و قدری من هلالی
من دانم و عشق [illegible] / [illegible] عشق [illegible]

من عاشق بی دلی این چنینم / بی خود و بادیه نشینم
دیده از ضعف اگر [illegible] / [illegible]

تا پرده ز چهره بر نداری / تا دو ده چشم نگاری
عاشق که بود [illegible] هامون / سرگشته سوی [illegible] مجنون

در دیده من اگر نشینی / جز چهره عشق من نه بینی
بیخود نشدم بعشق مفتون / [illegible] مجنون

من با تو [illegible] نوام / باشد بهمان که بوده کارم
رو کن دگران را [illegible] / [illegible] وصلت

در رفتن لیلی بچشمه و دیدن مجنون را و رفتن قبیله بطلب مجنون و پنهان نمودن لیلی مجنون را بلباس [illegible] شدن او

حشمت بگذر از این حکایت / کن مطلب دیگری روایت
کو قصه دیگری ز مجنون / آن عاشق دل خراب مفتون

دیوانه چنین مست لیلی / وز جان شده پای بست لیلی
روزی ز قبیله گشت بیرون / با [illegible] بسوی هامون

آمد بکنار چشمه آب / بنشست و ز دیده ریخت خوناب
سرگرم بود بناله آه / چشمش بره نگار در راه

بود دلش همدم خیال مجنون / تا بنگرد جمال مجنون
در سر هوس جمال او داشت / در دل عطش وصال او داشت

گرد و رسانگران پریشان / شد جلوه گر اندران بیابان
از دور رسید دیده بگشاد / چشمش بجمال لیلی افتاد

آمد بکنار آن دل آرا / چون خرمن گل نشست [illegible]
آن زهره جبین برای تعظیم / برجست و بپاش گشت تسلیم

بنهاد ز دوش [illegible] / دادند بهم ز مهر [illegible] دست
افکنده ز طره سیاهش / زنار بدوش بی گناهش

بر گردن او ز موی پیچان / زنجیر زد اندران بیابان
پنداشت که از جنانه زنجیر / بنمود دلش اسیر خود [illegible]

گفتی تو که مهر و ماه با هم / گشتند قرین بعرف [illegible]
با یار [illegible] قرین شد / یا [illegible] عقاب [illegible]

گفتار آمدن دل افکار از ناسازگاری روزگار و قبیله

[illegible] در دوری / چاک آمد پرده صبوری
کردند ز درد های پنهان / از هر دو طرف گله فراوان

لیلی ز فراق در شکایت / مجنون ز قبیله در حکایت
با هم ز غم زمانه از دل / کردند حدیث های مشکل

بگشود شکایت از جدائی / سوئی ز حدیث بیوفائی
بس شرح مفارقت نمودند / خون [illegible] ز دیده ها گشودند

روزی بشب آمد [illegible] پنهان / بردند بسر در آن بیابان
سر شرح غم گذشته خویش / با هم بنموده از کم و بیش

رفتن قبیله لیلی بجانب چشمه بطلب مجنون و دفع او

زان سوی که دوستکان لیلی / شد شام و نشد نشان لیلی
گفتند اگر غلط نگوییم / وین هر حل را خطا نجوییم

لیلی که بچشمه رو نموده / مجنون بکنار چشمه بوده
جستند ز جا چو گرگ خونخوار / از روی غضب قبیله یکبار

گفتند کنون رویم پنهان / سازیم تجسسی ز ایشان
بینیم گر آن بریده گیسو / بنشسته بطرف چشمه با او

از خویش کنیم دفع مجنون / وین عقده ز دل کنیم بیرون
یکباره بسوی چشمه با هم / رفتند چنان که [illegible] غم

از دور [illegible] / مجنون [illegible] بنمود [illegible]
گفت [illegible] خویش / [illegible] قصد این [illegible]

لیلی نگریست چو [illegible] / [illegible]
[illegible] / [illegible]

گفت [illegible] / بر خنجر و [illegible]
گر با تو [illegible] / این خون [illegible] من [illegible]

مجنون چو شنید این سخن را / گفتش [illegible]
بگشاد [illegible] / پنهان ز بلای [illegible] شد

[illegible] / لیلی بنشسته اندر [illegible]
چون مقصد خویشتن [illegible] / [illegible] جانب [illegible]

[illegible] / لیلی با سینه خویش [illegible]
کی گشته [illegible] عشق / [illegible] دگر سر از دلق

[illegible] / [illegible] شد
پس گفت [illegible] / [illegible]

[illegible] / گشتم [illegible]
جز چهره عشق تو دگر من / [illegible] دیده است [illegible]

در فرار نمودن از پیش لیلی و بازگشتن بجای خود

این گفت [illegible] / چون دید [illegible]
لیلی چو [illegible] / مجنون بدوید [illegible]

[illegible] / [illegible] با دل ریش
پس شد [illegible] بر وش / بگرفت دلی چو [illegible]

از [illegible] / با چهره زرد [illegible]
زین قصه [illegible] / بر [illegible]

با [illegible] / شیرازه دفتر [illegible]
سر رشته دیگری [illegible] / [illegible]

کن شرح حکایت عجیبی / کو قصه شوخ [illegible]
کن ختم ز بعد این روایت / مجنون [illegible] حکایت

در بیان خواستگاری ابن سلام لیلی را و سبب او

شاه [illegible] ماه رویان / رونق ده طلعت نکویان
جلوه ده صحن گلشن و باغ / بر چهره فلک [illegible]

کز جمله روزها یکی روز / در باغ شد آن دل افروز
چون طاوس [illegible] / بنمود خرام [illegible]

با قد چو سرو [illegible] / اندر بخرام [illegible] هر سوی
با چشم [illegible] نرگس مست / [illegible]

اندر کفش [illegible] جهان عالم / بودند همه چو خاک مقدم
گیسوی [illegible] سیاهش / [illegible]

در باغ بدین اساس [illegible] / مهر از [illegible]
ره داشت [illegible] در پیش / [illegible]

مستانه بصحن باغ [illegible] / با ناله و سوز و داغ [illegible]
بود از غم یاران دل افروز / چون [illegible]

زان سوی جوان ماه رونی / نوباوه گلشن نکو [illegible]
بود [illegible] / [illegible]

از [illegible] سوی شکار [illegible] / شاهانه و کامکار [illegible]
صاحب [illegible] / [illegible]

بودش [illegible] / بر [illegible]
کارش همه [illegible] / [illegible]

[illegible] / خلقی شب و روز [illegible]
بر سفره [illegible] / صد [illegible] شام [illegible]

اندر باغ رفتن ابن سلام و دیدن و عاشق شدن

باری سوی باغ شد گذارش / با آن همه شوکت و وقارش
شد داخل باغ [illegible] / گفتی که [illegible]

هر سو پی صید بود [illegible] / تا [illegible]
پروانه [illegible] / دیوانه [illegible] مجنون

پابسته [illegible] / [illegible]
سر [illegible] / عالم شده گشته [illegible]

زلفش [illegible] / چشمش [illegible]
دید ابن سلام [illegible] / وز دیدن او [illegible]

از دیدن آن [illegible] / [illegible]
عشقش [illegible] / زان شعله [illegible] استخوان [illegible]

[illegible]

حاصل نشود وصال ماهم ماند بر ما نه این گناهم
[illegible] [illegible]
گنجینه خود ز سیم و از زر سازم برش نثار یکسر
پس خواند بر این خود را [illegible]

خواندن ابن سلام امین راز خود را و اظهار نمودن راز با او

فرمود به وهم نهانی فکر خود و عشق یار جانی
عشقی که نشاند بر بیرون ورزد دی که بجان فکنده بیرون
گفت ای همه کس برابر یار رو با بس ساختی اندر نگار
بر هر روشی که هست مقدور ما را برسان بوصل نگور
کز آتش عشق سینه من افروخته چون چند بگفن
بر وصلت او ره ار نجویم با کس بجهان سخن نگویم
سر دادند که آن جوان سرد با اصل قبیله نیک خو فرد
رفتند سوی قبیله آن با سیم و زر بسی فراوان
رفتند و بگفتگو نشستند وز مطلب خویش لب ببستند
را ندند ز هر طرف مقالی کردند ز هر کجا سؤالی
تا شد چو سیاست پدیدار کردند مرام خویش اظهار
مقصود خود آشکار کردند وان گوهر و زر نثار کردند
گفتند که این عمل خیال است ممکن نه خود این بود محال است
زیرا که همار در سر راه او را غم نشسته خار جانکاه
جنزد اگر او از این سیاند ممکن بود آن که این نشاند
تا او بجهان حیات دارد هیهات که دست این برآرد
وین درد اگر که بید دولت حلی زهی این چنین خلایت
بر ابن سلام این سخن ها گفتند شد و چون از آنجا
گفتند ش از خیال باطل برگرد که سعیت مشکل
بسیار بکد خلافی وی بنمود روان قبیله ما هی
کامد دل او ز درد در جوش اما ز غم فراق خاموش
آخر پی خواستگاریش خفه بیرون ز قبیله گشت لابد
همراه بیرد خیل خویش رو کرد سوی قبیله ایشان
چون شد ز سرا حباب لیلی بنشست به پیش باب لیلی
از بعد حدیثهای بسیار کز هر دو طرف فتاد اظهار
در حل حدیث بیشماری بگشود زبان بخواستگاری
تا بود قبیله با چو لیلی مجنون شده پای بند لیلی
دائم بیکیشان نشسته بودند چو خوک بند بسته
با خویش بداد شان تنها را روی این که چه بد از این کار ها
لیلی که بعقد وی در آید مجنون ز این غم زیا بر آید
بهتر که شود بریده مجنون از لیلی دل خراب مفتون
با هم همه یک خیال گشتند بر کردهی محال گشتند

اگاهی یافتن لیلی از حکایت ابن سلام و عقد بستن او و نامه نوشتن بمجنون در شرح حال

[illegible]

کاسر [illegible] کرده بودم ای حزین بیمار چون نامه آن اسیر محزون
[illegible] بر داشت پی جواب خامه اندر بجواب آن جگر خون
بنوشت که ای عزیز مجنون

پاسخ نوشتن مجنون بلیلی

[illegible] دل شد بخط تو سرت شاد
بر دار زلف من عنان طاقت شرح غم و دلم شکایت
[illegible] وز دور زمانه ام دماغی
کایم بدر گرامی تو بندم کمر غلامی تو
[illegible] گردند کی زمانه سیرم
مشغول بذکر آشنیاقم آشفته چو موجی از فراقم
[illegible] مجنون ز شرار عشق بریان
زین واقعه دل ساختین تی دوران زمانه این چنین تی
پس همره و نیز من بیت تا عمر من تو هم بباقیت
خوش باش که وصل ما قریب است شوی تو ز وصل بی نصیب است
[illegible] این بود حقیقت نهانی
کاسر وز نوشته ام برایت ای جان من حزین فدایت

رسیدن نامه مجنون بلیلی و زاری لیلی از غم

لیلی چو بدید نامه دوست چون مغز برون در آمد از پوست
شد دور از طرفی بحرف دلدار زار از طرفی ز فرقت یار
بنشست و نهاد سر بزانو افشان بنمود بر جبین مو
بس کرد بر ویش جعد مورا پوشیده نمود ماه رو را
از ناخن غم جبین خراشید مرجان ز بصر بچهره پاشید
افشاند جلاله ژاله بر دم با غم شد از این حیثه همدم
بس لطمه بچهره از غوانی زد از غم آن نگار جانی
چون خیل بریده گشت رویش چون غلب شکسته گشت مویش
از گریه شرر بخاک و تر زد بر خاک و بر از جگر شرر زد
از آتش آه آن جگر خون شد سوخته مرغ قلب مجنون

اندر چیدن بزم عروسی برای لیلی و باقی حکایت

زانسو که گذشت چند گاهی در ساعت مشتری و ماهی
چیدند برای وی عروسی بزمی که کنند تا عروسی
اسباب دف نی و چغانه چیدند بزم شادیانه
در یکطرفی زدند سرنا مشغول یکی بصنعت تار
هم جامه ز ارغنون دریده هم گیسوی چنگ را بریده
سرگرم نی بکار بربط بر تخته یکی کشیده مغنط
از نیمه بریده آن یکی سر از یکطرفی نمای مزمر
رو داز طرفی و عود سوخته یکجا دگری بعود جوشد
بر مجمره عود میزد یک دادی دگری بجیح موشک
چیدند اساسی از چپ و راست کز زهره نوای حبذا خواست
بردند بدین اساس او را آن سیمتن سیاه مو را
در بزم عروسیش چو بردند بر تخت عروسیش نشاندند
لیلی چو در آن شب عروسی بنشست بتخت آبنوسی
بر ابن سلام دست نا داد وز دیده محیط اشک بگشاد
دلجوئی او نمود هر چند از او ابدا نگشت خورسند
بسیار هر آنچه نازش او بیلکشت فزون کداز شی او
بگذشت بسی زمان که با هم بردند بسر بمحنت و غم
چون ابن سلام دید این حال چون کرد نظر حزینه منوال

در الفت لیلی [illegible] صحبت   محبوب که [illegible] مروت
بنمود [illegible]   [illegible]

یک شیخ [illegible] مجنون   بنمود [illegible] دو مجنون
[illegible]   [illegible]

کین [illegible] نظر وصل طلب دار   آن [illegible] تخت بردار
لب [illegible]   گفت [illegible]

حالی که کند [illegible]   لشکری [illegible]
بر [illegible]   چون خویشتن [illegible]

در [illegible] تو دفع دشمن   حاشا که شوی ز در دامن
دل [illegible] است که لیلی   هم بر تو [illegible] لیلی

مجنون چو شود [illegible]   لیلی ز رخت نظر کشاید
تا قطع امید او نسازی   [illegible]

باخود [illegible]   تحسین بخیال خویش [illegible]
برخواست [illegible]   آن بیهوده [illegible]

از تیغ خون جگر [illegible]   برداشت سپاه بیکرانی
بر عزم شکار رفت [illegible]   [illegible]

تا شد [illegible]   تیغی بمیان نمود دستوار
افکند کمان چو [illegible]   [illegible]

بر کتف [illegible] سپر چو برزد   چون شام [illegible] بجاده
بخشت [illegible]   [illegible]

سر گشته [illegible] بکوه و هامون   هر سوی بجستجوی مجنون
تا شد که [illegible]   [illegible]

در بیان صفت کوهی که مسکن مجنون با وحشیان بود

کوهی که بچرخ سر کشیده   گردون بفراز او خمیده
کوهی که نهاده پیش او نافه   صد کوه [illegible] قاف

کوهی که سحابی سپهرش   بر چهره نهاده داغ مهرش
کوه فلک از عروق آن کوه   گشته [illegible]

سنگی ز فراز او بجهیدی   تا حشر بپای او رسیدی
چرخش بکشیدی آسمانی   کیوان ز صلابتش [illegible]

دریای وی ار کسی نشستی   بر مهر سپهر چشم بستی
از شرق ز چون چشمه [illegible]   در غرب [illegible]

در سطح حضیض او نهاده   گردون سر خدمت ایستاده
کوهی که همای چرخ اخضر   در گردش او بریختی پر

آمدن ابن سلام بپای کوه و دیدن مجنون را در فراز کوه و بالا رفتن از کوه بقصد کشتن او و دریدن جانوران او را

آمد چو بپای سر کوهی   در فوق چنان فلک شکوهی
مجنون حزین را در آنجای   چو فرق نشسته دید از پای

بنهاد بپای کوه لشکر   گردید جدا ز پیش لشکر
اندر میان خویش [illegible]   دامان زره نمود دستوار

گردید چو جسم [illegible]   بنهاد قدم ز کوه بالا
شمشیر کشید و دل پر از [illegible]   بشتافت بقصد قتل مجنون

یک چند قدم که رفت بالا   جستند ز جای جانوران ها
چون پیک اجل ز هر طرف [illegible]   کردند تمام جانب او

مجنون بنمود خوش نظاره   شد ابن سلام پاره پاره
چون لشکر او چنین بدیدند   بر سوی قبیله ره کشیدند

خبر بردن لیلی و آمدن او پیش مجنون ببهانه دیدن نعش شوهر

رفتند بسوی سرای لیلی   بردند خبر برای لیلی
بشنید چو این قضیه [illegible]   تن را عجب [illegible] راست

بنمود بهانه مرگ شوهر   پوشید لباس نیل در بر
بر این خویش چاک بنمود   وز شوق ره وصال پیمود

تا چند از این بهانه شاید   مجنون وغمی ز دل زداید
می آمد و سوی روی مجنون   آشفته چو مار سوی مجنون

آمد همه جا چو برق لامع   آن در حرکات عشق جامع
چون آهوی [illegible] گسسته   با [illegible] از قفس برسته

سر تا به بکوی یار میرفت   دل زنده و اشکبار میرفت
میگفت بخویش کانچه عالم   بهتر ز عروسی است ماتم

تا دیده کسی چنین عزائی   کو را بود از غم رهائی
من دیده و داغ از غم کرد   ایمن ز بلای هم ستم کرد

میآمد و ذکر عیش بر لب   آن کشته چو روز [illegible] شب
آمد همه جا به پیش مجنون   بنشست به پیش آن جگر خون

گفت [illegible]   [illegible]
[illegible]   صد [illegible]

[illegible]   [illegible]
[illegible] شد [illegible]   [illegible]

[illegible]   [illegible]
اعیادی [illegible]   [illegible]

[illegible]   [illegible]
[illegible]   [illegible]

[illegible] جستن مجنون از لیلی و [illegible]

گفت این [illegible]   مجنون چو شنید از این حکایت
بگرفت فراز کوه چو برق   همچون [illegible] مشرق

تا شد [illegible]   بیرون رود از پی نشانه
او رفت و دوان [illegible]   [illegible] غزالی [illegible]

[illegible]   کافتاده بگفت [illegible] باش
هر قدر ز سوز عشق بر جان   سر کرد فغان چو [illegible]

[illegible] فراق [illegible]   وی بسته بقید [illegible]
یک لحظه بایست تا بیابم   [illegible]

[illegible]   مجنون بنقاب نگاه بگشاد
او رفت وی بجانب لیلی   خود را بزمین کشید لیلی

شد [illegible] عشق [illegible]   افسان که بسوخت [illegible]
او رفت چنان و این چنین شد   آمد بسر او [illegible]

باز آمدن لیلی و از سوز فراق بستری شدن و وفات او

افتاد [illegible]   با غم شد از این جهان همدم
بر خویش چو دید برد داغ خواری   بگشود زبان به آه و زاری

میگفت حدیث عاشقانه   میریخت جام عشق دانه
میکرد گله ز دست مجنون   میخورد ز هجر روی او خون

کای بخت [illegible] آخر   آورد فلک چو [illegible]
مجنون که طالبان تو بود   پا بسته آستان تو بود

گردیده ز دیدن تو بیزار   چون گردش روزگار غدار
آخر بنمود خوار و زارت   افکنده ز چشم اعتبارت

هستی تو خود سیاه ابرو   کامروز خم زلف تو [illegible]
بودند همیشه پای در بند   دایم بخیال وصل خورسند

برگشته چو شد که او [illegible]   مجنون بکشید از تو [illegible]
میگفت عجیب راز تا بس   وز سوز دلش [illegible]

میریخت [illegible] جیحون   خون هر نفسی چو در مکنون
بس کرد [illegible] چنان که گویا   رخ کرد ز طور نور موسی

با نار خلیل بود آن تب   [illegible]
از سوزش جان [illegible]   بس [illegible] آن شرر [illegible]

جان داد در این قضیه آخر   مجنون شد از این وفات مخبر
چون برق ز جای خویش برجست   بر [illegible] کمر [illegible]

چون خواست [illegible]   جزم آمدش عزم [illegible]
با ماتمت چون کمان از این غم   گردید [illegible] جان [illegible]

در آمدن مجنون بالای نعش لیلی با سباع و زاری کردن او

از کوه بشد بسوی بیابان   آمد بسوی قبیله آن
آتش زد لیش زبانه میکرد   میسوخت [illegible] نشانه میکرد

چاک از دو طرف نمود جامه   بنهاده ز خاک غم عمامه
غم گشته فدای [illegible]   بر چهره غبار [illegible]

چون شعله آتش از بیابان   گردید بر منظر [illegible] نمایان
در هر قدم از تراب معبر   [illegible]

هم بود کنان و موکنان بود   هم جامه دران و سرزنان بود
هم جمله وحشیان [illegible]   بودند چو آن حزین افگار

در خاک طپانش [illegible]   آنان که نگاه [illegible] خویش
بر شمع وی از قبیله [illegible]   بنهاد قدم بر پیش [illegible]

هر کس [illegible] قدم زد   در پیش [illegible] قدم زد
چون [illegible]   ره از پی کار خود کشیدند

وارد شدن مجنون بروی نعش لیلی و نوحه و زاری کردن

آمد چو بجوار نگاه لیلی   بنمود بسی نگاه لیلی
[illegible]   وز شربت عشق بیهوشی داد

[illegible]

[illegible]

در سبب خفتن و جان سپردن مجنون پهلوی لیلی

لیلی ز دریدن گوشش آورد / آواز که در خروش آورد
کای بسته دل نکرده رحمم / پا بسته [illegible]

خوش آمدی ای عزیز لیلی / ای دلبر با تمیز لیلی
ای کشته [illegible] / جان داده ام از [illegible]

عمری به غمت اسیر بودم / در هجر تو ناله ریز بودم
گوشت [illegible] / رفتی همراه [illegible]

حاصل ز فرقت بردم / در عاشقی از غمت [illegible]
چینی چو مرا کنون [illegible] / [illegible]

بردار ز روی من کفن را / در پهلوی من [illegible] را
بشنید چو این [illegible] / از جا [illegible]

[illegible]

در تعزیت مرحوم میرزا علی اصغر خان صدر اعظم ایران طاب الله ثراه

[illegible]

[illegible]

حاج بابا خان آقا [illegible]

[illegible]

